

SİNAN KUKUL

2. BASKI

BİR DİRENİŞ ODAĞI •

METRİS

METRİS TARİHİ

yarıyayınları

Yar Yayınları: 83

İnceleme ve Araştırma Dizisi: 11

Birinci Baskı:

Haziran Yayınevi
Ocak 1989-İstanbul

İkinci Baskı:

YAR YAYINLARI
Nisan, 1998-İstanbul

Baskı:

Emre matbaası

YAR YAYINLARI

Kuruluş: 1972

Yönetim:

Başmusahip Sokak, 10/1 Cağaloğlu-İstanbul
Telefon: (0212) 511 69 11

98.34.Y.0159.02

ISBN 975-7530-58-1

Sinan Kukul

**BİR
DİRENİŞ ODAĞI
METRİS**

-metris tarihi-

2. Baskıya Hazırlayan:
Ali Osman Köse

yar yayınları

PK 531 - İstanbul

12 Eylül'ün en karanlık yıllarında idam sehpalarında, işkencede, zindanlarda direnerek yaşamları pahasına siyasal kimliklerini ve onurlarını koruyarak devrim meşalesini hep doruklarda taşıyanların anısına...

Faşizm bilemedi ki, koğuşlardan yükselen direniş ateşiyle sertleşmiş özgürlük türküleri, gecekonduların taraka seslerine karışan türkülerinin aynısıdır, onlar yokedilemez.

Özgür, sömürsüz bir dünyanın insanlarının başeğmez, kabına sığmaz enerjisi bu zindanı şimdiden yıktı. Yıkıntılarını ise burjuvazinin barbarlık müzesine devrimin buldozerleri taşıyacak.

Haziran

ÖNSÖZ

“Bir Direniş Odağı METRİS” ilk yayınlandığında büyük bir ilgi görmüş ve bu alandaki bir eksikliği de gidermişti.

Kitabın ilk basımının yapıldığı Ocak 1989’dan bugüne hapishanelerdeki çatışma da boyutlanarak sürdü. Aradan geçen bu yıllara, büyük çatışmalar, ’96 Ölüm Orucu gibi dünyayı ayağa kaldıran tarihsel direnişler sığdırıldı.

21 Eylül 1995 Buca, 4 Ocak 1996 Ümraniye ve ’96 Ölüm Orucu gibi tarihe malolan direnişlerin yaratılması bir geleneğin sürdürülmesiydi de... Bu geleneğin kökleri Metris direnişine kadar uzanır.

Aradan geçen yıllar, hapishanelerin bugün de önemli bir çatışma alanı olması, mücadeleye katılanların azımsanmayacak bir boyutta olması, savaşımızın halklaşması, kitabın ikinci basımını yeniden bir ihtiyaç haline getirdi.

Özellikle kitabı yeni kuşaklara ulaştırmak, tarihimizin öğrenilmesini sağlamak, bir bilinç yaratmak başlıca amaçlardandır.

Metris direnişinin yaratıldığı yıllardan bugüne kadar olan gelişmelerin yoğunluğunu da hesaba katarak bir giriş bölümü ekledik bu basıma...

Metris’te temelleri atılan özgür tutsak kimliği aradan geçen yıllar içinde büyük çatışmalardan geçti, sınıandı, yeni değerlerle büyüdü.

İkinci basımda; büyütülen, sağlamlaştırılan özgür tutsaklık kimliğini veriyoruz. Zira, Metris direnişleri, ’84 Ölüm Orucu ve Ölüm Orucu’nun tarihselliği kavranamadan günümüzde kavranamazdı.

12 Eylül faşist cuntasının ideolojik-fiziki ve psikolojik saldırılarını göğüsleyerek o süreçten yüzlerinin akıyla çıkanlar, tarih yazanlar aynı zamanda sınıf mücadelesinde de tarihin yapıcısı oldular.

12 Eylül faşist cuntasının hapishaneler cephesindeki tüm saldırılarına karşı direnenlerin nasıl büyük bir güç yarattığını anlatmadan bu tarih anlaşılamazdı. Tüm bu tarihsel gelişmelere ikinci basımda yer verdik.

Metris direniş tarihinde bir kurmay ve bir savaşçı olarak yer alanlar, sonraki yıllarda tutsaklıklarına son vererek kızgın savaşın da kurmayı ve savaşçıları oldular.

Metris'te ve tüm hapishanelerde yaratılan örnek direnişleri, kararlılığı, cüreti, halka bağlılığı "dışarı" taşıyarak savaşın yükünü de omuzlayan oldular. Onlar yarattıkları bu değerlerle savaşın mekanının olamayacağını gösterdiler.

Niyazi AYDIN'ların, Sinan KUKUL'ların Metris'te tüm yoldaşlarıyla yaratıp dışarı taşıdıkları bu kavga bugün genç savaşçılara, halkımıza ışık olacak güçtedir.

Bu aynı zamanda "içeri"yi "dışarı"ya taşıyan, onu orada büyüten ve duvarları aşan özgür tutsaklıktır.

Uzun tutsaklık yıllarına karşın, direnişin kurmayları ve savaşçıları teslim alınamamış, kavga "dışarı" taşınmıştır. Onlar halklarına bağlılıklarını kan, can pahasına gösterirken oligarşinin tüm politikalarını da boşa çıkardılar.

Metris direniş tarihi ve onun devamı olan "dışarı"daki kavga, bugünkü kuşaklara bu yanıyla da örnek olacaktır. Mücadeleyi sürdüren herkesin Metris direniş tarihinden alacağı çok şey vardır.

Oligarşinin tüm tutsakları hedefleyen "hücre tipi hapishane" saldırısının gündemde olduğu şu sıra ikinci basımı yapılmış olan kitabın, bu sürece bir zenginlik katacağını düşünüyoruz.

Kitabın büyük bir katkı ve yaratılan değerlerin aktarılması anlamında yararlı olacağını düşünüyoruz.

Ali Osman Köse

İşkencelerin, Zindanların Yıldırmadığı Bir Önder SİNAN KUKUL

Trabzon-Beşikdüzü Laz bir ailenin çocuğuydu. 1974 yılında geldiği İstanbul Teknik Üniversitesi'nde devrimci mücadeleyle tanıştı ve DEV-GENÇ mücadelesi içinde önderlik niteliğiyle öne çıktı. 1977 başlarında o dönem DEV-GENÇ'in yasal platformdaki kurumu olan İYÖD (İstanbul Yüksek Öğrenim Gençlik Derneği) fiili yönetim kuruluna seçildi. İYÖD'ün kapatılmasının ardından yasal platformdaki boşluğu doldurmak için başlatılan merkezi gençlik derneğinin kuruluş çalışmalarında yer aldı ve kurulan İstanbul DEV-GENÇ'in (İstanbul Devrimci Gençlik Derneği) Genel Sekreterlik görevini üstlendi.

Sinan, örgütlenmenin geliştirilmesi ve sağlamlaştırılması için kafa yoran, politikalar üreten, taktikler belirleyen bir yöneticiydi. Bir öğretmendi. O'nun yöneticilik yaptığı dönemde DEV-GENÇ içinde tartışılan bir çok konuda söylenen "Kukul'la konuştum böyle diyor" sözleri tartışmaları sonuçlandırmaya, konuyu aydınlatmaya yeterliydi. Sinan, DEV-GENÇ'in her kademesinde militan mücadeleden kopmadı, yöneticiliği, masa başında kavramadı. Okul önlerinde, sokaklarda, meydanlarda faşistlerle süren silahlı çatışmaların çoğunda onu görmek mümkündü, hem de en önünde.

Devrimci Yol tasfiyeciliğine tavır alınmasında önemli görevler üstlendi. Devrimci Yol oportünizminin teşhirinde

olsun, THKP-C geleneğine uygun yeni bir yapının örgütlenmesinde olsun en fazla emek harcayanlardan biri Sinan'dı.

İşkencecilerle defalarca karşılaştı. DEV-GENÇ döneminde yurt-dernek baskınlarında, okullardaki çatışmalarda, kavgalarda defalarca gözaltına alındı ve nasıl girdiyse öyle çıktı. 1980 yazında şüphe üzerine yoldan alındı. Üzerinde şifreli, kodlu dökümanlar vardı. Dökümanların üzerinden çıktığını bile kabul ettiremediler. 12 Eylül sonrasında Merkez Komite Üyeliğine atandı. 12 Eylül faşizmine karşı savaşı yürütürken, Aralık 1980'de tekrar yakalandı. Bir ay boyunca gördüğü işkencelere karşın sırlarını vermedi. Bundan sonra yaklaşık 10 yıl süren uzun bir tutsaklık yaşamı başladı. Davutpaşa, Metris Askeri Hapishaneleri, Sağmacılar Özel Tip Hapishanesi ve Bayrampaşa Kapalı Hapishanesi'nde geçirdi, bu on yıllık tutsaklık yaşamı boyunca direnişin bir parçası olan Sinan yoldaş, bir örgütleyici ve yönetici olarak direniş geleneğimizin yerleşip, kökleşmesinde aktif bir misyon sahibi oldu.

Tutsaklık yıllarını boş geçirmedi. Devrimci hareketin 12 Eylül sonrası revaçta olan sivil toplumculuğa, revizyonizme ve reformizme karşı sürdürdüğü ideolojik-politik mücadelesinde önemli görevler alan Sinan, bu mücadelenin bir parçası olan "Haklıyız Kazanacağız" isimli savunmanın hazırlanmasında önemli bir rol oynadı. Savunmanın tartışılması aşamasından yazıya dökülmesine, yazımından redaksiyonuna kadar her aşamasında en fazla emek harcayanlardan oldu.

Oligarşinin her kurumuna ve makamına karşı devrimci tavrı öngören anlayışın en iyi örneklerinden biri de Sinan'ın tavrılarında somutlaştı. Mahkemeler, hakimler, savcılar, generaller, işkenceciler karşısında her zaman inançlı bir devrimcinin gururuyla davrandı, konuştu ve dinletti.

2 Ocak 1990'da gerçekleştirilen özgürlük eylemiyle tutsaklığına son veren Sinan yoldaş, yeniden sıcak mücadelenin içine atıldı ve Merkez Komite'de görev aldı.

Sıcaktı, sevecendi, neşeliydi, insan ilişkilerinde her zaman iknaya önem verirdi. O'nun bu görüntüsünün altında ilkeli ve kararlı bir devrimci vardı. O'nun bu görüntüsüne aldanıpta suiistimal etmek isteyenler her zaman yanıldılar. Çünkü O'nun bir de Laz damarı vardı. Mücadelenin ve örgütsel çıkarların gerektirdiği anda ortaya çıkıp herşeyi silip süpüren, karşısındakine kaçacak yer aratan bir öfke kasırgasıydı.

6 Mart 1986 tarihinde 2 No'lu Sıkı Yönetim Mahkemesi'ne verilen "Faşizmin zindanlarında 6 yıllık onur ve siyasi kimlik mücadelemiz" başlıklı dilekçede şöyle diyordu; "Bir çok arkadaşımız öldü, bir çoğu sakat kaldı.... Ancak bundan yakınmıyoruz. Ödediğimiz ve ödeyeceğimiz bu bedellerin gerekli olduğunu biliyoruz. İnsani değerleri koruma ve emekçi halklarımızın... mücadelesini zafere ulaştırmadaki kararlı uğraşımız, şanlı direnişimiz, geleceğin özgür demokratik Türkiye'sini muştulayan gücümüz, övünç ve gurur kaynağımızdır."

Sinan yoldaş ödediğimiz ve ödeyeceğimiz bedellerin bilincinde olan bir devrimci önder olarak, 16 Nisan gecesi faşizmin katiller sürüsüne, örgütümüzün mücadele ve devrim şiarlarını haykırarak şehit düştü. Faşizmin suratına bir şamar gibi inen direnişiyle gücümüze güç katan Sinan yoldaş övünç ve gurur kaynaklarımızdan biri olarak devrim tarihimizde layık olduğu yerden ihtilal yolumuzu aydınlatmaktadır.

GİRİŞ

I

12 Eylül faşizminin devrimci-yurtsever tutsaklara karşı yürüttüğü apolitikleştirme ve teslim alma politikaları, Metris, Diyarbakır ve Mamak Hapishaneleri eksen alınarak sürdürüldü. Buralarda elde edilen deneyimler ve sonuçlarla politikalar tüm hapishanelere taşındı.

Mamak ve Diyarbakır Hapishanelerinde tutarlı bir direniş çizgisi yaratılamaması sonucu cunta birer rehabilitasyon merkezi olarak tasarladığı bu yerlerden istediği sonuçları aldı.

Cunta elde ettiği sonuçları büyük bir propaganda malzemesine dönüştürerek halk kitlelerini pasifize etmede kullandı. Hapishanelerde geçen uzun yıllara karşılık birçok örgüt ve grup halkta yarattıkları düş kırıklıklarını giderecek, siyasi-ulusal kimliklerini koruyacak bir çizgi de yaratamadılar.

Metris zindanı da, sadece binlerce insan barındırmak için değil, halkın mücadelesine öncülük edenlerin teslim alınarak topluma yılgınlık, korku aşılacak üzere açıldı. Tekelci sermayedar Vehbi Koç'un finansmanı ile tamamlanan Metris'te, en seçme subaylar, kontrgerillacılar göreve getirildi ve burası yıllarca, işkencenin bin bir türünün denendiği bir laboratuvar işlevi gördü.

Devrimci hareket açısından ise Metris, 12 Eylül'de kesintiye uğratılmaya çalışılan devrimci mücadelenin öne çıkan yeni bir mevzisinden başka bir şey değildi. Cuntanın

rehabilitasyon politikalarına karşı geliştirilen taktiklerin sınavdan geçtiği, olumlu, olumsuz sonuçlarının tüm çıplaklığıyla sergilendiği bir örnekti.

Metris'in hapishaneler cephesinde örnek oluşu, en yalın haliyle, bir direniş odağı olması ve halkımızın bilincinde de böyle yer almasındandır. Nitekim bu izlenimden rahatsız olan oligarşi teslim alma politikalarının boşa çıkartılması ve işkenceci yüzünü gizlemek için Metris'i kapatma yoluna gitti.

Yeniden açtığında ise, önce adli tutukluları, bugün ise kontracılarını kısa bir süre yerleştirerek imaj yenileme operasyonuna devam etti. Ancak Metris'in kapatılması ve ardından "kontrgerillacı cenneti" haline getirilmesi Metris direniş tarihini unutturamadığı gibi, yeni Metris'lerin yaratılmasını da engelleyememiştir.

Oligarşinin, Metris direniş tarihini unutturmak için başvurduğu bu imaj yenilemeler de bir işe yaramayacaktır. Metris, direniş tarihi boyutuyla devrimcilere ve halka güç vermeye devam edecektir.

Bunun için Metris; her biri büyük özveri, emek ve ustalikle örgütlenen direnişlerin, kan ve can bedeli yaratılan geleneklerin, halka bağlılığın, yoldaş sıcaklığının adı olarak hafızalardadır...

Metris'in hapishaneler tarihine altın harflerle geçmesini sağlayan, hiç tartışmasız Devrimci Sol Tutsakları olmuştur. Zindanlarda mücadeleyi basit bir hak alma, onurunu koruma mücadelesine indirgemedikleri, siyasal iddiayı, halka mesaj taşımayı esas aldıkları, en yalın haliyle siyasal tutsaklığın içini doldurdıkları içindir bu.

Siyasi tutsaklık statüsü ülkemiz hapishaneler tarihinde kazanılmış bir hak değildi. Üstelik hapishaneler on yıllardır düzenin birer eğitim kurumu olarak rol oynamış, döneke ve yılgınlar üretmişti. Bunda geleneksel solun hapishanelerde direnmeyi değil, yatıp çıkmayı esas alan uzlaşmacı çizgisinin payı büyüktür.

Cuntanın onbinlerce devrimciyi hapishanelere doldurması ve “sizler siyasi değil, askeri tutuklusunuz” dayatmasıyla somut bir talep haline gelen siyasi tutsaklık hakkını kazanmak, hapishanelerdeki mücadelenin merkezine oturdu.

Neydi Siyasi Tutsaklık?

Siyasi tutsaklık, bir etiket değildi kuşkusuz. Günün her anını direnişin ve devrimin çıkarlarına göre düzenlemek, mahkemelerde yargılanan değil yargılayan olmak, ideallerine, örgütüne, halka bağlılığını korumak; en zor koşullarda dahi değerlerini çiğnetmemek demektir.

Siyasi tutsaklık bir yaşam biçimiydi. Düşmanla uzlaşmama, rehavete düşmeme, bohem bir yaşam tarzını reddetme ve bütün bunlardan da önemlisi bedel ödemeyi göze almak vardır.

Cunta yıllarında yaşanan siyasi tutsaklık iddiasından vazgeçiş, düzene dönüş ya da gizli pişmanlıklar, yılgınlıklar tam da bu noktada kendisini gösterdi. Bir direniş hattı tutturamayanlar, esas olarak bedel ödemeyi göze alamayanlardan çıktı.

Devrimci Sol Tutsakları ise; yarattıkları zengin direniş örnekleriyle, mahkemeleri devrimci kürsü haline getirmeleriyle; yaşam biçimleriyle ve bütün bunların üzerinde yükselen 1984 Ölüm Orucu ile bedel ödemenin en seçkin örneklerini sundular.

1984 Ölüm Orucu’nun siyasi zaferinin anlamı, siyasi tutsaklık kimliğinin ete-kemiğe büründürülmesinde ve bu kimliğin fiili olarak kazanılmasında yatar. Sonraki süreçte eğer hapishaneler devrimciliğin birer okulu olabilmişlerse, bunu ’84 Ölüm Orucu’na borçludurlar.

II

12 Eylül öncesi dönemde ülkemiz Sol’unda onlarca örgüt vardı. Küçük burjuva sosyalistleri olarak tanımlayabileceğimiz bu örgütlerin yaygın bir şekilde devrimci saflarda yer almasının iki temel nedeni vardı.

Bunlardan birincisi, küçük burjuva sınıf katmanlarının oldukça yaygın bir kitleselliğe sahip olması ve egemen sınıflarla derin çelişkiler içinde bulunmasıydı. İkinci olarak ta M-L örgütlenmenin subjektif yetersizlikleri sonucu bu kesimlere uzanamama, onları örgütleyememe gerçeğiydi.

Mücadelenin kitleselleştiği, yükselişte olduğu 12 Eylül öncesinde adı olan ama kendi olmayan bu onlarca örgüt, cuntayla birlikte hapishanelere taşındı. Çoğunluğu birer aile örgütü durumundaydı.

Aldıkları darbeler sonucu dışarıda esamesi okunmaz duruma gelmişlerdi. Bir kısmı ise, yaygın bir kitleselliğe sahip olmasına karşın, cuntaya karşı mücadeleyi örgütleme anlayışı ve pratiğinden yoksundular. “Örgütü koruma” adına kendini koruyan ve mücadeleyi tatil eden bu örgütçükler kısa sürede hapishanelere “doldurulmaktan” yine de kurtulamadılar.

Cuntaya karşı gösterilen tavırsızlık, elbette ki hapishanelerde de yankısını bulacaktı. Çünkü temsil ettikleri küçük burjuvazinin, kaypak, ikircikli özelliklerini taşıyorlardı.

Oportünist Sol’un sınıf karakteri en açık şekliyle kendini siyaset düşmanlığında gösterdi. Hapishanelerdeki mücadeleyi kendini korumaya, sadece yaşam koşullarının düzeltilmesi ve haklar için mücadele etmeye indirgeyen, siyasi tavır alışları ise dışarıya havale eden çizgi, hapishanelerde elbette gelenekler yaratamazdı.

Dışarıda direnmeyen bir hareketin içerde direnmesi, moral değerlerini ve ideallerini koruması düşünülemezdi. Nitekim öyle de oldu. “Hapishaneler merkez değil” anlayışında gizledikleri küçük burjuva mücadele kaçkınlıklarını, gündeme gelen direnişlerde ya izleyici olarak ya da içinde yer alıp onu kırarak gösterdiler.

Devrimcilerin asli görevi; bütün enerjisini, birikimini devrimin, savaşın ihtiyaçlarına hizmet edecek tarzda vermektir. Bunun yeri ve zamanı olmazdı. Dağda, şehirde; fabrikalarda, okullarda nasıl siyaset yapıp bedeller

ödeniyorsa hapishanelerde de siyaset yapıp bedeller ödenmesi gerekiyordu. Hapishanelerde siyasetten kaçmak demek, olsa olsa devrime ve halka inançsızlığın adı olurdu.

Devrimin prestijinin yüksek olduğu koşullarda keskinliği kimseye bırakmayan bir yığın “proleter devrimci”, “M-L”, “Komünist” örgütün hapishanelerde savrulmaları, bir bütün olarak oligarşinin ideolojik-politik saldırılarının etkisinde kalmalarının bir dışa vurumuydu.

Özellikle 1984 Ölüm Orucu eylemi karşısında oportünizmin takındığı tavır bir ibret vesikası olarak hatırlanmalıdır. Kimi anlayışlar hariç genel olarak oportünizm Ölüm Orucu eylemini “siyasal bir cinayet” “siyasal intihar”, “gladyatörlerin savaşı” olarak değerlendirerek tam da oligarşinin ideolojik saldırılarına denk düşen tespitler yaptı.

Onlar için Ölüm Orucu’nun zaferi, siyaset anlayışlarının iflası demekti ve bundan dolayı eylemin yenilgiyle sonuçlanmasını arzuladılar. Bu bırakalım devrimciliği, hiçbir insani ölçüye bile sığmaz. Zulme karşı bedenlerini ortaya koyarak direnenlerin, şehit olanların yarattığı büyük direniş ve zaferden korkulamaz. Onur duyulur. Korkuyorsa, yenilgi isteniyorsa bu düşmanın kazanmasını istemektir.

Aynı anlayış sahipleri Ölüm Orucu’nun siyasal zaferle bitirilmesinin ardından cadı kazanını kaynatmaya devam ettiler. Ve bu kez de, kadroların harcadığı, TTE kaldırılmamasından dolayı yenilgi yaşandığının demagogilerini yaptılar. Bugün dahi kimi anlayışlar eylemin, siyasal zaferini görmekten uzak polemiklerini, 500-1000 arası satan dergi sayfalarında işlemekten utanmamaktadırlar.

Geçmişte Ölüm Orucu’nu siyasal intihar olarak değerlendiren anlayışlar bugün kitlelerin karşısına o dönem yaptıkları tespitleri yok sayarak çıkmakta, özeleştirisi yapmadan durumu idare etmeye çalışmaktadırlar. (X-l) Özeleştirisi yapsalar da, yapmasalar da tarih hükmünü çoktan vermiş, tüm kaçkınların teorilerini mahkum etmiştir.

12 Eylül cuntasının hapishaneler politikası, oportünist sol'u büyük bir erozyona uğrattı, demek bugün için tartışılmaz bir gerçektir. Yenilgi psikolojisi ile başlayan bu süreç, önce siyasetten kaçışı, ardından örgütsel tasfiyeciliği ve nihayetinde de ideolojik sapkınlığı getirerek onları mücadelenin dışına attı.

Kitapta adı geçen pek çok örgütün bugün ismi dahi yoktur. Zaten bunların çoğu, 12 Eylül sonrası dönemde HAPİSHANE ÖRGÜTLERİ kimliğini aşamamıştır. Dışarıda ise en küçük bir faaliyetleri dahi olmamış, örgütçülük oynamışlardır. O dönem bu örgütlerin anti-faşist mücadeleye hiçbir katkıları yoktur. Kaldı ki birçoğuna örgüt demek bile doğru olmayacaktır

12 Eylül öncesi mücadeleye sadece namlunun ucundan bakanlar da vardı. Bunlar sayısal olarak onlarla ifade edilen bir gücü aşamayarak yenilgiyle birlikte büyük bir güvensizliğe, inançsızlığa düştüler, soldan sağa bu savruluşları beraberinde içe kapanmayı, içe kapanıklık ise incir çekirdeğini doldurmayan tartışmaları getirdi. Ve parçalanmaları kaçınılmaz oldu. Bu son onlarca insanın düzene dönmesi, değerlerin tahribi ve bunun mücadeleye büyük zararlar vermesi, düşmanın moral kazanması demektir.

Kitlesel tabanı olan kimi anlayışlar (DY, KSD, TDKP) ise, örgütsel düzeyde başladıkları tasfiyeciliklerine ideolojik düzeyde de devam ettiler. Ve zaman içinde reformistleşerek, oligarşiye teslim oldular. Bu karşı devrimci yolda reformistlerle buluşmaları da oldukça anlamlıdır.

Bugün burjuva siyaset arenasında boy gösteren ÖDP ve EMEP gibi partilerin ortaya çıkışını incelediğimizde köklerinin hapishanelere dayandığını rahatlıkla görürüz.

(X-1): Ölüm Orucu'nu "siyasal intihar" olarak tanımlayan TKP/ML bugün iki ayrı yapıdır. Bunlardan TKP(ML) '84 Ölüm Orucu'ndaki tutumlarının özeleştirisini şöyle ifade

etmiştir: “... TKP(ML)’li tutsaklar, hem somut durumu kavrama ve ona uygun eylem biçimini belirlemede taktik hataya düşmüşler, hem de Ölüm Orucu direnişinin siyasal zaferini görmeyerek, maddi kazanımlarla soruna yaklaşmışlardır. Dahası, tahlilde bilimsel davranmadıkları gibi eleştiride de sekte bir yaklaşım sergilemişlerdir.”

Hapishanelerde bu yapıların geliştirdiği sağcılık, demokratizm örgüt mensuplarına “özgürlük”, burjuva hümanizmi, proletarya diktatörlüğünün yerine burjuva demokrasisini savunma; siyasi faaliyeti okuma-yazmaya indirgeme ya da tatil etme, davayı inkar vb. sapkın anlayışlar ve sonuçta çürüme... Açıktır ki, bu yapılanlar burjuva ideolojisinin etkisi altına girmelerinin bir sonucudur. (X-2)

Burjuva ideolojisinin etkisine girmeyi elbette açıktan yapamazlardı. Sol, “bilimsel söylemler”de de burjuvazinin “moda akımlarını” benimseyerek kendilerini ifade ettiler. Avrupa komünizmini, anti-stalinizmi, Troçkist tezleri keşfetmeleri de bundandır. Yeni Amerikalıları keşfe çıkanların vardıgı yer sadece burjuvazinin kokmuş ahlaki değerlerini, ideolojisini devralmak değildi.

Burjuvaziye kendini ispat etmek için silahlı mücadeleye, devrim ve sosyalizme de küfretmeleri gerekiyordu. Devrimcilerin “sekteerliğinden, ahlak polisliğinden” başladılar, silahlı mücadeleyi “bireysel terörizm” olarak tanımlamaya kadar vardılar.

12 Eylülcülerin zindan politikası, legalizm bataklığına sürüklenen anlayışların özgülünde işte böylesi sonuçlar yarattı.

O günden bu güne varlığını şu ya da bu düzeyde sürdüren, legalizme düşmeyen, devrim ve sosyalizmi savunma iddiasını taşıyan oportünist yapılar da oldu. Ancak bunlar, hapishanelerde ciddi bir direniş gelenekleri yaratamadıkları, yaşadıkları yenilginin nedenlerini doğru bir tarzda tespit edip sonuçlar çıkaramadıkları için, aradan geçen onca yıla rağmen ciddi bir gelişme kaydedememişlerdir.

Halen daha bir aile örgütü olma kimliğinden kurtulamamakta, kendilerini yenileyecek politikalar üretememektedirler.

Varlık koşullarını düşman politikaları ve taktiklerini boşa çıkarmak yerine, devrimci hareketin gelişimini sekteye uğratmak üzerine kurmuşlardır. Devrimci harekete yönelik saldırılarda bu kesimlerin sürekli bir ittifak içinde olmaları yaratılan değer ve geleneklerden, gelişip güçlenmeden duyulan rahatsızlığın bir sonucudur. Bununla birlikte çoğu kez, devrimci hareketi taklit etmekten de kurtulamamışlardır.

Devrimci Hareket’e karşı yıllardır küfredenler, düşmana vurduğu darbelere “üzülecek” kadar hayıflananlar, spekülasyonlar yapanlar tüm bu şekilsizliklerini 12 Eylül yıllarında büyüttüler.

Devrimci hareket ise bedeller ödeyerek, yeni gelenekler ve değerler yaratarak, cuntaya karşı savaşı her alanda büyüterek yürüyüşüne devam etti.

(X-2): Çürüme ve yozlaşma öyle bir noktadadır ki, sadece hapishane sonrası süreçte bile binlerce insanın yaşam tarzına bakmamız bile bu anlayışların nasıl bir ihanet içinde olduklarını görmemiz için yeterlidir. Bugün reklamcılık sektöründe, çek-senet tahsilatçılığında, bar işletmeciliğinde ve müdavimliğinde hapishanelerde yıllarca tutsak kalıp çıkanların çalışmasının hikmetini “bireyi keşfeden” anlayışlarda aramak gerekir. Acı çekmiş, bir biçimde bedel ödemiş onca insanı ahlaki dejenerasyona, üç kağıtçılığa, düzenin kapıkulluğuna, devrim ve silahlı mücadele düşmanlığına iten de budur.

Cephenin bugün önder tek güç olmasının, iktidar yürüyüşünün arkasında bu gerçek vardır ve kendini yeniden yaratması vardır. Oportünist sol, kendi dünyası içinde 12 Eylül yıllarında sağa-sola savrulurken; kavgayı sürdürenler, Metris direniş tarihini yazan devrimcilerdi.

III

Cunta sonrası süreçte, “hapishane edebiyatı” olarak tanımlayabileceğimiz bir dönem yaşandı. Şiir, öykü, anı, roman, inceleme türü kitaplardan filmlere kadar pek çok yapıt, bu süreçte birbirinin ardı sıra piyasaya sürüldü.

Hemen herkes, yanlışıyla, çarpık anlatımlarıyla yazmaya-çizmeye başladı. Hapishanelerde direnmemişi de, eline mahkeme dosyasını alıp bakarak, bilmeden, yaşamadan, yaratmadan yazdılar. Atış serbestti ve en pespaye kitaplara “ödül”ler yağıyordu.

Hapishaneler üzerine yoğunlaşan halkın ilgisini ticari kazanca dönüştürmek isteyenler türedi. Oysa piyasaya sürülen “edebiyatın” konusu; direnmeyi değil, teslimiyeti; inancı değil inançsızlığı; örgütlülüğü değil örgütsüzlüğü, “birey”i; umudu değil, umutsuzluğu; ahlaklı olmayı değil ahlaksızlığı, düşkünlüğü işliyordu.

Halkta ortaya çıkan ilgiyi sadece düzene yedekleyenler değil kimi statükocu “Sol” da sömürmeye çalıştı. Amaçları, kendilerini temize çıkararak, ne kadar «direnişçi» olduklarını herkese göstermekti.

Devrimin genel çıkarlarını düşünmeyen, tarihi çarpıtmaya hizmet eden bir anlayıştı bu. Ve bu anlayış reddedilmeliydi. Doğru olan cuntanın rehabilitasyon politikalarına karşı devrimci-yurtseverlerin nasıl direndiklerini, yaratılan değerleri, kavgayı, mücadelenin eksik ve hatalarını objektif bir temelde anlatmak, gelecek kuşaklara deneyimler sunmaktı.

“Bir Direniş Odağı: Metris” kitabı bu anlayışla kaleme alındı. Ancak kitabın çıkması Sol’un irili ufaklı birçok kesimini rahatsız etti. Kimisi yaratılan direnişi ve tarihi görmezden geldi. Kimileri ise, savunulacak bir şeyleri olmamasına; değerler, gelenekler yaratmamalarına rağmen yalan ve demagojiye dayalı bir “karşı-tarih” yazmaya kalkıştı.

Bu “karşı-tarih”in yazıcılarının başında TKP/ML tutsakları vardı. Haklarının yendiğini, oysa ne kadar “direnişçi” olduklarını küfürbaz bir dille anlatmaya, devrimci harekete kara çalmaya kadar gittiler. Cevapsız bırakılmadılar. Yeni Çözüm Dergisi’nde kendilerine uzun uzun gerçekte varolan durumları anlatıldı. Yazının başlığı “Yalan, Demagoji Kendisini ve Halkı Aldatma Üzerine Siyaset Yapılmaz”dı. Tam 34 adet yalana cevap verilmesine rağmen yalanlarını, hezeyanlarını, demagogilerini sürdürmeye devam ettiler.

Ölüm Orucu’nu “siyasi intihar” olarak gören oportünizm, aradan geçen onca zamana karşın onun tarihsel misyonunun altında ezilmekten kurtulamamıştır. Tartışılmayacak bir gerçek varsa o da Metris kalesinin burçlarında sallanan direniş bayrağını indirmeye kalkanlara, Ö.O. ile bu fırsatın verilmediğidir.

12 Eylül hapishane gerçeği, kimi yanılığların, yılgınlığın, örneklerin ileri sürdüğü gibi sadece baskı ve işkenceden oluşmadı. Baskı ve işkence vardı ama, ona karşı görkemli direnişler de vardı. Üstelik belirleyici olan da direnme, siyasi kimliği koruma ve halka mesajlar verme yanı oldu.

’84 Ö.O. direniş geleneğinin en üst boyutta sergilenmesinin destanıydı. Hücre hücre ölüme giderek ve düşmanla dış dış bir irade savaşına girilerek kazanılmıştı. Düşman nezdinde, solda ve kitlelerde yankısı büyük olmasına ve tarihe silinmemecesine kazınmasına rağmen esas etkisini Devrimci Hareket’in geleceğinde ve kadrolarının kendini yeniden yaratmasında gösterdi.

Bilindiği gibi cunta, ülke sathında yürüyen mücadeleye ciddi darbeler vurmuş, örgütlerin kadrolarını ve önderlerini hapishanelere doldurmuştu.

’84 Ö.O. ile birlikte hapishanelerde kendini yeniden yaratma savaşı kazanılmasaydı; karşı devrimin ideolojik, siyasal, kültürel kuşatması da yarılamazdı. Dünyada ve ülkemizde esen anti-komünist rüzgarlarına, yaşamın

devrimcileştirilmesiyle, ideolojik netliğin sağlanmasıyla, sapkın akımlara karşı durulmasıyla ve direnme çizgisiyle cevap verildi. Tek başına kalınsa dahi sosyalizm ve devrim inancından asla vazgeçilmeyeceği dosta düşmana haykırıldı.

Cunta sonrasının ilk toplumsal muhalefeti hapishaneler cephesinde ve özellikle de '84 Ö.O. ile birlikte gelişti. Diyebiliriz ki faşizmin halklar üzerindeki pasifikasyon politikalarına bu direniş çizgisiyle güçlü bir darbe vuruldu. Ve cuntanın demokrasiye giriş manevraları teşhir edildi. Tutsak ailelerinin örgütlü mücadelesi, gençliğin akademik-demokratik ve özerk üniversite mücadelesinin boyvermesi, '87-88-89 yıllarında kendisini ifade etmeye başlayan çeşitli toplum kesimlerinin örgütlü çıkışları, gücünü hep içeriden dışarıya taştan bu direnme geleneğinden almıştır.

Devrimci Hareket açısından ise bu etki çok daha somuttur. Çeşitli çalışma alanlarında ve ülkenin pek çok yerinde kısa zamanda ciddi bir kitleleşme yaratma, binleri, onbinleri kucaklama, böyle bir tarihin yaratıcısı olarak ondan beslenmekle mümkün olabilmektedir.

'84 Ö.O'unda billurlaşan direnme, halk kitlelerini hiçbir koşulda terk etmeme geleneğinin halkın vicdanında, bilincinde depremler yaratması ve büyük sempati doğurması, yeniden atılıma geçişin itici gücü oldu.

Atılım sürecini önce hapishanelerde başlatanlar, dışarıdaki atılımın da yaratıcısı oldular. Kurmay olarak, savaşçı olarak misyon üstlenmişlerdi. Ama onlar esas olarak hapishanelerde olgunlaşmış, yetkinleşmişlerdir. Çünkü direnme çizgisi ve Ö.O. burjuva ve küçük burjuva ideolojisinden açık bir kopuştu. Ve sonraki süreçte birçok devrimcinin ideolojik ve kültürel şekillenmelerine de hizmet etti.

'84 Ö.O.'nun ve hapishane direnişinin bir başka misyonu da hapishanelerde kendini gösterdi. O da direniş çizgisiyle, yaşam biçimiyle TTE'de somutlanan irade çarpışmasıyla, Ölüm Oruçları'yla bu çarpışmadan zaferle çıkılmasıyla, mahkemelerdeki başeğmez tavırlarıyla, özgürlük eylemleriyle

siyasi tutsaklığın temelleri atıldı. Tarihsel mirasını '84 Ö.O'ndan alan '96 Ö.O. zaferiyle bu mirası zenginleştiren özgür tutsaklık statüsü ve yaşam tarzı; geline aşamada siyasi tutsaklık statüsünün ve yaşam tarzının daha ileri bir düzeyini de ifade eder.

Özgür tutsaklık; bir misyonun adıdır. Metris'i Buca'ya Ümraniye'ye, '84 Ölüm Orucu'nu '96 Ölüm Orucu'na bağlayan, geleceğe taşıyan bir misyonun adı...

Savaşın geliştiği ve onbinlerce tutsağın hapishanelere doldurulduğu günümüzde, içerde yakılan bir kıvılcımın dışarda büyük bir yangına yol açtığı gerçeği 21 Eylül Buca ve 4 Ocak Ümraniye direnişiyle, '96 Ö.O. taarruzuyla ete kemiğe bürünmüştür.

Özgür tutsakların şehitler pahasına devrimci iradenin zaferini ilan edişleri, sadece düşmanın bu çarpışmalarda alt edilmesi değildir. Aynı zamanda, milyonların derinden sarsılması, ayağa kalkması, devrimcilerle sağlam köprüler kurulmasıdır da. Bu irade çarpışmaları halk kitlelerinde devrimcilere güvenin, sosyalizme inancın büyümesini yarattığı gibi, düşmana duyulan öfkeyi de çoğaltmıştır.

İçerde ve dışarda savaşı bütünlüklü olarak kavramak ve her gelişmeyi halkın savaşının büyütülmesine hizmet edecek tarzda değerlendirmek, özgür tutsaklığın pratiği olmaktadır.

Bundan dolayıdır ki, düşman hapishanelerde süren savaş ile ülke sathında süren savaşın bağıni koparmak istemektedir. Çünkü yaşayarak görmüştür ki, içerdeki savaşla dışarıdaki savaş birbirini etkilemekte, büyütmekte ve savaşı kendisi için daha da tehlikeli hale getirmektedir.

Nasıl ki; '84 Ö.O. zindan duvarlarını aşp halk kitlelerini etkilemişse; nasıl ki Buca ve Ümraniye direniş destanları kitlelerdeki öfkeyi yangına dönüştürmüşse ve nasıl ki, '96 Ö.O. dünyayı ayağa kaldırmışsa bundan sonraki çarpışmalar halkın savaşını ve devrimi büyütme devam edecektir. Yaratılan bunca değer ve gelenekler, şehitler bunun teminatıdır.

Metris'ten Günümüze...

Metris direniş ve zafer demektir...

1998 yılında, Metris direniş ve zaferi güç vermeye, yol göstermeye devam ediyor.

Metris, yıllar önce yaratılmış ve kitap sayfalarında kalan, tarihin tozlu raflarında unutulmuş bir toplama kampı deneyimi değildir.

Metris sadece bir toplama kampının adı da değildir. Ya da bir dönemi çağrıştıran, onunla sınırlı olan bir deneyim de değildir.

Metris, Devrimci Sol'a, Parti-Cephe çizgisine güvenin, inancın, kararlılığın ifadesidir. Her koşulda, her yerde direnmenin, kavgayı sürdürmenin adıdır.

Metris bir gelenektir. Direnmenin, zaferin adıdır. Kuşaktan kuşağa iletilen kurtuluş bayrağının en yükseklerde tutulması, bayrağın ülkenin her yerinde dalgalanmasıdır.

Metris'ten günümüze zindanlarda oligarşinin tüm politikalarını yerle bir ettik. Yeni Metris'ler yarattık.

Yeni Metris'ler yaratırken bize yol gösteren, güç veren Metris'in direnişçi ruhu ve teslim olmama geleneği idi.

Sağmacılar'dan Buca'ya, Ankara Kapalı Hapishanesi'nden Ümraniye'ye, Bartın'dan Malatya'ya kadar, Aydın'da, Bursa'da, Çanakkale'de... tüm hapishanelerde kavgamız bu ruhla şekillendi, boyutlandı. Metris'in adı bu kez Buca'ydı, Ümraniye'ydi. Buca'da, Ümraniye'de "ölen ama yenilmeyen" olduk. Direniş ve zafer Bucalarla, Ümraniyelerle sürdü, sürüyor...

Metris, 12 Eylül zindancılığını iflas ettiren bir büyük direniş olurken, Buca ve Ümraniye de günümüz zindancılığını iflas ettiren evrensel direnişler olmuştur.

Metris... Buca... Ümraniye...

Gelenek ve kavga zindandan zindana, dönemden döneme birbirini tamamlayarak, birbirine güç vererek sürdü, sürüyor... Gelenek ve kavga bugün de yarın da yeni direnişlerle sürecektir.

İktidarı ele geçirip, Devrimci Halk İktidarı'nı kuruncaya kadar zindan cephesinde de savaş sürecektir, bedel ödeyecek ve bedel ödetmeye devam edeceğiz.

Metris direniş ve zaferdir...

Yaratılan bu direniş ve zafer Devrimci Sol'un kavgasında bir atılma dönüştürülmüş, siyasi sonuçlar yaratılmıştır. Her alanda kavganın boyutlandırılması ile oligarşiye korku salınmıştır.

Metris direniş ruhu ve geleneği '84 Ölüm Orucu'ndan '96 Ölüm Orucu'na bağlanan bir köprü olmuştur. Bu aynı zamanda direniş ve zaferin her dönem bu çizgiyle yeniden yaratılacağına da ifadesidir.

Direniş dün tüm dersleri ile bugün de sürmektedir. Zindan cephesinde bugün de kıyasıya bir savaş sürmektedir. Oligarşi itirafçılık politikalarıyla hapishanelerde sonuç almaya, teslimiyet yaratmaya çalışıyor.

Hücre tipi hapishane saldırısı ile bu alanda yaratılmış olan tüm değerleri aşındırmaya, devrimci hareketin moral değerlerine darbe vurmaya çalışıyor. Kısaca oligarşi hapishanelerde sonuç alırsa, devrimci savaşta önemli bir mevzi ele geçireceğini düşünmektedir.

Dün Metris'te askerleştirme, tek tip elbise politikaları nasıl iflas ettirildiyse, bugün de tecrit ve itirafçılaştırma politikaları iflas ettirilecektir.

Metris'i, Buca'yı, Ümraniye'yi yaratan, özgür tutsaklara güç veren tüm değerler ve yaratılan gelenekler yarınki direnişlerin de güvencesidir.

'84 Ölüm Orucu ile '96 Ölüm Orucu'nu yaratan özgür tutsaklar şehitleriyle, kavgalarıyla, yarattıkları evrensel direnişlerle yarınki kavgaya da hazırdırlar.

Metris bugündür, yarındır, gelecektir...

İnançlı, halk ve vatan sevgisiyle dolu, Parti-Cephe'li bir kimliğe sahip özgür tutsağın oligarşi için nasıl bir tehdit olduğunun en iyi göstergeleri Metris, Buca ve Ümraniye'dir.

Özgür tutsak oligarşi için büyük bir tehdittir. Tüm katliam ve saldırı politikalarına karşın özgür tutsaklar hapisanelerde direnmeye devam edecektir.

Hiçbir güç özgür tutsakları teslim alamaz.

Hiçbir güç özgür tutsakları hücre tipi hapisanelerle, itirafçılık politikalarıyla kuşatarak sonuç alamaz.

Hiçbir güç özgür tutsakları sıcak mücadele özleminden, özgürlük tutkusundan koparamaz.

Türkiye halkları özgür olana dek Metris'in devrettiği bayrak hapisanelerde elden ele geçirilerek yeni zaferler yaratılmaya devam edilecektir.

ÖNSÖZ

Devrimci mücadelenin zafere erişmesi için daha çok yol almamız gerekiyor.

Devrim yolu dolambaçlıdır, engebelidir, saptır. Bu yolda düşenlerin yanında birçok devrimci de egemen sınıflara tutsak düşüyor, düşecektir.

Tutsaklık, iktidarı alana kadar M-L'lerin, devrimci-demokrat ve yurtseverlerin nesnel yazgısıdır. Tutsaklık, devrimci mücadelenin; ezilen, sömürülen yığınların iktidarı ele geçirme, sömürsüz özgür bir dünya kurma mücadelesinin değişmez bir parçasıdır.

Devrimci mücadele sürecinde binlerce, onbinlerce devrimcinin tutsak alınması, alınacağı gerçeği, tutsaklık koşullarında mücadelenin önemini daha da artırıyor.

Sınıf çatışmasının önemli bir alanı olan tutsaklık koşullarındaki mücadelede başat olan; egemen güçlerin baskı-işkence, her türlü insanlık dışı uygulamaları, sindirme politikaları karşısında siyasi kimliği ve devrimci onuru korumadır.

Bu uzun yıllar boyu, belki de bir ömür boyu sürececek acılara, nice zorluklara katlanarak yürütülecek bir mücadeledir.

Oligarşi, tutsak alıp zindanlara doldurduğu devrimcileri ıslah ederek kendi düzeni ile uyumlulaştırmaya çalışır.

Oligarşi hangi koşullar olursa olsun, uzun yıllar hapishanede kalmanın tutsağı sindireceğini, en azından düşünce ve inançlarını törpüleyip kendine zarar vermekten

çıkarcasını her zaman hesaplamıştır. Dünyadaki tüm uygulamalardan edinilen deneyler bunu doğrulamaktadır. Sömürge zindanları her zaman, devrimci ve, ulusal kurtuluşçuların «rehabilitasyon,» merkezleri olmuş, bu amaçla kullanılmıştır. Türkiye zindan gerçeği de bundan farklı değildir. 1927 tevkifatından günümüze, tutsak alınan birçok devrimci-demokrat, ilerici aydının nasıl sindirildiği, nasıl düşüncelerinden vazgeçirildiği biliniyor. İşte bu yüzden oligarşinin hedefi, devrimcilerin mutlaka fiziken yok edilmesi değildir. O, zindanlarda devrimcilerin düşünsel planda köleleştirilmesi ve düzenin uyumlu bir parçasına dönüştürülmesinin de ne kadar önemli olduğunu iyi biliyor.

Oligarşinin bu politikası karşısında zindanlardaki devrimcilere de önemli, vazgeçilmez görevler düşüyor.

Düzen karşıtı düşünceleri öğütmede önemli işlevler yüklenen hapisane denilen değirmen taşında, inançlarına, yaşamına yön veren düşüncelerini öğüttürmemek, siyasi kimliği, onur ve kişiliği korumak için izlenecek politika ve taktikler çok açık olmalıdır. Bu politika her koşulda direnen, burjuvazinin devrimci düşünceleri de tutsak almaya yönelik bir zincirin halkaları gibi birbirini tamamlayan dayatma ve yaptırımlarını kabul etmeyen, proletaryanın ve emekçi halkın mücadelesini faşizmin en güçlü gözükteği zindanlarda kararlılıkla sürdüren bir hat izlenmelidir.

Tutsak alınmanın yüzbinlere vardığı ve bu rehabilitasyon politikasının çok daha sert ve acımasızca uygulamaya konulduğu dönemlerde direnmek, çok daha fazla özveriyle direnmek, daha bir önem kazanmaktadır.

İşte, 12 Eylül döneminde böyle koşullarla karşı karşıya gelinmiştir. Yüzbinlere varan devrimci-demokrat ve yurtsever zindanlarda düşünceleriyle de teslim alınmak için baskı-işkence-yasak sacayağına oturmuş saldırının hedefi olmuştur.

12 Eylül zindanlarında bu nesnel gerçeklikle yüzyüze gelen devrimciler ne yapacaklardı?

Ortası olmayan iki yol vardı:

Birinci yol; 12 Eylülcülerin tüm dayatma ve yaptırımlarına, baskı-işkence karşısında “evet” diyerek düşüncelerine, emekçi halkın mücadelesine ihanet etmek, onursuz, kişiliksiz «rahat» bir yaşam sürmektir...

İkinci yol ise; siyasi kimliğine, onuruna, doğrudan düşüncelerine yönelen saldırılara, bedeli ne olursa olsun onu ödeyerek direnmek, halkın mücadelesini zindanlarda sürdürmek, sosyalizm bayrağını yere düşürmemektir...

Kuşkusuz ikinci yol, acılı, sıkıntılı, zorlu bir yoldu.

Bu yolda yıllarca işkence ve baskı altında aşağılanarak, aç-susuz kalarak, sakatlanarak, bedenlerinde ömür boyu taşıyacağı hastalıklar kaparak, öterek, tüm dış dünyadan koparılmış hücrelerde, tecritlerde, en küçük bir insani hakka sahip olmadan yaşamak vardı.

Ama herşeye rağmen emekçi halkın mücadelesinin onurunu savunmanın; düşünce ve inançlarda haksızlık ve adaletsizliklere: en adice, ahlaksızca keyfiliklere boyun eğmemenin gururu vardı bu yolda.

Bu yolda direnerek emekçi halkın kavgasına zindanlarda destek olmak, devrimci görev ve sorumlulukları yerine getirmek vardı.

Biz ne olursa olsun, bu yolu seçtik. 12 Eylül zindanlarında siyasi kimlik ve onurun kavgasını verdik. Düşüncelerimizi sonuna kadar savunduk.

Ama tersine, daha işin başında 12 Eylül militarizminin hapisanelerde tutsaklara yönelik uygulamalarının altındaki gerçekleri ve buna bağlı olarak direnişin önemini kavrayamayanlar, sosyalizmi bir yaşam biçimi olarak düşünmeyenler birinci yola saptılar. Ya doğrudan siyasi kimlik ya onura yönelik saldırıları savuşturmak için direnmek gerektiği gerçeğini yadsıdılar ya da gereken direnmeyi gösteremediler.

Aslında 12 Eylül döneminde direnme ya da direnmeme olgusu, yaşamın tüm alanları için geçerliydi. 12 Eylül döneminde direnmeyenler, sınıf mücadelesi arenasından çekilenler, hapishanelerde de direnme yolunu terk ettiler. İşçi ve emekçi halka en büyük saldırının yöneltildiği 12 Eylül döneminde direnmeyenler geçmiş, geçmişlerini karaladılar geçmişte direnişe ait ne varsa inkar ettiler. Giderek de bu geçmişten kopuş ve inkarcılık direnmemeyle birleşince, sözde kendilerine ne derlerse desinler, özde düzene, düzenin «sol»dan ürettiği düşünce akımlarına ve yaşam biçimlerine angaje oldular. Egemen sınıflar için kabul edilebilir, zararsız bir çizgiye geldiler.

Olgarşinin de 12 Eylül’le birlikte baskı ve zor politikasıyla varmak istediği sonuca karşı Nazım HİKMET’in dizeleri ne kadar da uygun düşünüyor:

“Mesele esir düşmekte değil,

Teslim olmamakta bütün mesele!”

Sınıf mücadelesi sürdükçe tutsak alınmak, zindanlara atılmak hep olacaktır. Ta ki iktidarı alıncaya kadar. Mücadele yükseldikçe daha çok tutsak, zindanların “konuğu” olacaktır. Zindanlarda siyasi kimlikle, onur ve devrimci kişilikle yaşamının yolu militanca bir direniş örgütlemekten geçiyor. Uzun soluklu, militanca bir direniş, zindanlarda siyasi kimlikle devrimci düşünceleri koruyarak yaşamının en büyük güvencesidir.

Zindanlarda direniş bayrağını en yükseklerde kararlılıkla taşıyanlar, kanları canları pahasına bu bayrağı ellerinden düşürmeyenler, gün geldi, bu bayrağın elden ele geçerek grevlerde, boykotlarda, işgallerde halkın 12 Eylül’e karşı yükselen her türlü tepkilerinde dalgalandığını gördüler. Direnişlerinin, direnişler doğurduğuna tanık oldular...

Sınıf mücadelesi devam ettikçe daha pek çok direniş destanları yazılacaktır. Artık uluslararası devrimci hareketin zindanlarda yarattığı direniş destanlarına ülkemizde de Metris, Diyarbakır, zindanlarındaki direniş destanları eklenmiştir.

Bu kitap bu direnişin destanıdır...

Gelecek kuşakların yaşanmış örneklerden dersler çıkarılarak, daha zengin deneyler yaratarak, bu mücadeleye yeni katkılar yapacağına inanıyoruz. İşte o zaman, devrim bayrağı zindanlarda daha yükseklerde dalgalanacaktır.

Bu kitapta amaç kimseyi karalamak değildir. Metris direnişinde şu ya da bu şekilde direnen herkesin payı vardır. Ama Metris, 12 Eylül faşizminin her türlü baskı, işkence ve saldırılarına karşı bir direniş odağı olabilmişse, bunun en önemli nedeni, her koşul altında direnmeyi kendine görev bilmiş devrimcilerin tutumudur. Kitapta tek tek kişilerin çeşitli zamanlarda aldıkları bireysel tavırlar değil, kişilerin tavırlarına yön veren siyasi grupların merkezi karar ve tutumları esas alınmıştır. Zaten önemli olan budur.

Elbet sorun, kimilerinin hiç direnmediği kimilerinin ise direndiği sorunu değildir. Önemli olan nasıl bir direniş anlayışının savunulduğudur. Bu kitapta, yaşanan olaylarda ortaya konulan tavır ve tutumlar, izlenen çizgi, tüm yönleriyle ortaya konmaya çalışıldı.

Zaman zaman “keşke böyle olmasaydı” denilebilecek çok şey yaşandı Metris’te. Pek çoğu dışardan bakıldığında üzüntü verecek gelişmelerdir bunlar. Ama yaşanmıştır. Onun için bunları anlatmak, yazmak zorunlu bir görevdir. Belki başkaları anlatılanlar için «hayır öyle değil, şöyle olmuştur» türünden itirazlarda bulunabilir ve yazılanlara katılmayabilir. Çünkü ülkemizde eleştiriye hazmederek özeleştiri yapmak, hatalardan gereken dersleri çıkarma geleneği yoktur.

Yazılanların yüzlerce tanığı hâlâ yaşıyor. Bu direniş tarihi yedi yıllık direniş arşivinden yararlanılarak ve direnişi yaşayan onlarca insanla defalarca konuşularak, tartışılarak yazıldı...

Kitapta 1987 Ağustos Açlık Grevi sonuna kadar olan süreç anlatılıyor. Bunun nedeni, bu Açlık Grevi sonucu devrimci tutsakların siyasi tutukluluk hakkını fiilen elde etmiş olmalarıdır. Metris’teki direniş bu Açlık Grevi ile

gerçek anlamda bir zafer kazanmış, devrimci tutsaklara yönelik fiziki-psikolojik saldırılara son verilmiştir. Zaten bundan bir süre sonra (1988 yaz başında) hapishane, Adalet Bakanlığı'na devredilerek sivil statüye kavuşturulmuş, Metris için yeni bir sayfa açılmıştır.

* * *

1987 Ağustos Açlık Grevinden sonra Metris'te yaşanan en önemli olay, kamuoyunun da yakından bildiği 24 Mart 1988 gecesi gerçekleşen firar olayıdır.

Emperyalizme ve oligarşiye karşı mücadele içerisinde tutsak düşmüş her devrimci ve yurtseverin, oligarşinin zindanlarından firar etmesi en doğal hakkıdır. Bu anlarda her devrimcinin kaçıışı emperyalizme ve oligarşiye karşı devrimci bir eylem niteliği taşır. Metris firar eylemi de böyle bir eylem olmasına karşın, Türkiye sol hareketinin çocukluk hastalıklarının bir uzantısı olarak zaaf, grupçu, dar bakış açısına sahip anlayışlar sonucu genel devrimci hareketin çıkarları değil, grupçu çıkarlar ön plana alınarak gerçekleştirilmiş; olanaklar varken birçok idam hükümlüsü ve idam hükmü alması baştan belirlenmiş devrimci, bilinçli olarak bu olanaktan yoksun bırakılmıştır.

Metris'in mimari yapısı ve firarın nasıl geliştiğini, kimlerin hangi aşamada nasıl haberi olduğunu, firarı organize edenlerin bu olanağın başka insanlar için de değerlendirilmesi gerektiğini söyleyenlere ne tür cevaplar verdiğini bilmeyenler, yani olaya dışardan bakanlar, "29 kişinin kaçıışı az değildir, başkalarının haberi olması gizliliği ihlal eder, riski artırır" gibi şeyler söyleyebilmiştir.

Öncelikle belirtilmesi gerekir ki, firarın organize edildiği bölümde yaklaşık 80 kişi (bunlar içerisinde güvenilirliği tartışma konusu olanlarda vardı), diğer bölümlerden de -farklı zaman kesitlerinde- değişik siyasi yoğunluklardan bir o kadar insan firarla ilgili yapılan hazırlıklardan bilgi sahibiydi.

Firarın hazırlığından belli bir aşamadan sonra bilgisi olanlardan biri ve DS davası tutsaklarıydı.

DS davası tutsakları gelişmelerden bilgi sahibi olunca, firar organizasyonundaki yetkili kişilerle konuşarak mevcut olanaktan faydalanmak istediklerini, böylesi bir olanağın dar grup çıkarlarıyla değerlendirilemeyeceğini, bu konuda devrimci gelenek gereği, olabildiğince, idam hükümlülerinin ve Türkiye devrimci hareketinin genel çıkarları için gerekli olan kişilerin sol gruplardan seçilmesi gerektiğini belirttiler.

Yaklaşık bir hafta boyunca, tüm ısrarlı çabalara ve olayın devrimcilerden gizlenecek bir yanı olmamasına karşın, “öyle bir şey yok” cevabı verildi. Firar hazırlığının ne zaman ve nasıl başladığı, planı, geldiği aşama tek tek anlatıldıktan sonra hazırlık yapıldığı kabul edildi ve ertesi gün için randevu verildi. Ama o gece firar gerçekleşti.

Firarı gerçekleştirenler devrimci gelenekleri çiğnemiş, dar grup çıkarları için burjuva politikacılığına başvurmuştur.

Oysa, firarın olduğu bölüme diğer bölümlerden tutsaklara geçişinin hiçbir riski ve zorluğu yoktu. Mevcut alternatifler ayrıntılı olarak açıklanmasına karşın, firarı gerçekleştirenler, küçük hesapları gereği eylemi kendileriyle sınırlı tuttular.

Bu eylemin Metris direniş tarihinde önemli bir yeri olduğu kuşku götürmez bir gerçektir. Ancak eylemi gerçekleştirenlerin sergilediği olumsuz tavır da sorgulamadan geçilemez.

Sınıflar mücadelesinin herhangi alanında olursa olsun, faşizmin kuşatması altında bulunan devrimciler fiili olarak, ittifak halindilerse herhangi bir grubun kuşatmayı yaracak bir çıkış yolu bulması halinde bu çıkıştan yalnız kendisini yararlandırması devrimci bir anlayış olamaz, olmamalıdır.

Metris direniş tarihinde tutsakların en önemli destek gücü, hatta bu direnişin ayrılmaz bir parçası tutsak aileleri olmuştur. Onlar 12 Eylül'ün en karanlık yıllarında yalnız tutsakların destekçisi olmakla kalmayıp, bir muhalefet odağı olarak mücadelede yerlerini aldılar. Ve tutsak ailelerinin mücadele tarihini altın harflerle yazdılar. Onların çabaları direniş tarihinde saygın ve onurlu bir yere sahiptir.

Metris direniş tarihinde tutsaklara destek olan, Türkiye ve dünya kamuoyunda baskı unsuru oluşturmaya çalışan tüm aydın, yurtsever insanlara; insan hakları kuruluşlarına; tüm riskleri göze alıp defalarca Avrupa'dan Türkiye'ye gelerek 12 Eylül'e karşı protestolarda bulunan, 12 Eylül mahkemelerini izleyen, maddi ve manevi destekte bulunan Avrupalı aydın, demokrat parlamenter ve kişilere teşekkür etmeyi görev biliriz.

Tutsakların savunmasını üstlenen, tüm baskılara karşın görevlerini yapmaya çalışan ve direnişe destek olan avukatlara da teşekkür ediyoruz.

Hapishane içerisinde görev yapan, subay, astsubay ve erlerin tümünü kişiliksiz ve faşizmden yana insanlar saymak doğru değildir. Bunlar içerisinde, zaman zaman elinden geldiğince tutsaklara yardımcı olmaya çalışan, yapılanları hoşgörmeyenler de çıkmıştır. Baskı ve vahşetin doğrudan araçları olmadıkları ve kişiliklerini yitirmedikleri için bu insanlara da teşekkür ediyoruz.

23 NİSAN 1981

METRİS TOPLAMA KAMPI AÇILIYOR

- Sultanahmet Askeri Ceza ve Tutukevi'nden Metris'e Getirilen Bir Tutsak Anlatıyor:

«Sultanahmet Hapishanesi'nden Metris'e ilk tutuklu grubunun sevk olduğu günlerde, gazetelerde Mamak Hapishanesi'nin yaşam koşullarıyla ilgili yayınlar vardı. Bu haberler; 12 Eylül faşist cuntasının, siyasi tutsakları doldurduğu merkezi hapishanelerden birindeki erken zaferini işaretliyor ve bir yandan diğer hapishaneler yönetimlerine «devrimcilerin nasıl ıslah edileceği» mesajını verirken; diğer yandan bu örnek, hapishanelerde ve dışarıda mücadeleyi yürüten tüm devrimci -yurtseverlere, emekçi halka gözdağı anlamına geliyordu. İşte bu tür yayınlardan sonradır ki, devrimci direniş “mamaklaşmamak”, sözcüğünde ifadesini buldu. Evet, ne olursa olsun “mamaklaşmamak” teslim olmamak, halka gözdağı vermenin denekleri; köleleri olmamak. Bugünden yarına bir yarıdan direnirken öte yandan “mamaklaşma”nın nasıl gerçekleştirildiğini; oligarşinin taktiklerini ve direnişlerde ortaya çıkabilecek hataları, bir an önce yaşayarak bulmak göreviyle karşı karşıya olduğumuzun farkındaydık...

Beni bilinmezden somut ve doğru hedefe yönelten güç, esas olarak direnişin mantığıydı elbette... Ancak direnerek, siyasi düşüncelerimi, devrime inancımı, insanlık onurumu ayakta tutabilirdim. Bedel mi? Onu da ödeyecektik elbette...

Bedelsiz direniş nerede görülmüştür? Direniş, sınıfa dışarıdan verilen bilinç gibi, her unsura kendi mantığını kavratıyor ve onu bilinçlendiriyordu.

Bir devrimcinin fiziken ölümü birdenbire (örneğin bir kurşunla) olabilir, ama devrimci bilincin ölümü birden gerçekleşmiyor. Devrimci bilincin hapishanede yara alması ve giderek kaybolması bir ölçüde hapishanenin niteliğinden, tecrit edici karakterinden kaynaklanıyor bence. Hapishane yaşamını olağan bir yaşantı olarak kabul etmemek, onu mücadele alanlarından biri niteliğine kavuşturmamak, çürümenin ilk görüntüsüdür. Oysa devrimcinin tutsaklığı; hiçbir şeye karşı özlemi ve kavuşmayı çağrıştıran türden ayrılık hissetmemek temelinde olmalı. Dışarıdaki mücadeleye duyulan da dahil buna... Aksi düşüncenin en iyi olasılıkla vardığı nokta, “şu veya bu yaptırıma uymakla hiçbir şeyin kaybedilmeyeceği, devrimci bilincin ve dışarıdaki mücadelenin önemli olduğu”nu savunmak oluyor; kurt gibi yerleşiyor bilince bu. Ve o, yılların emeğinin somut ürünü, doğrunun, haklının güzel bilinci, devrimci bilinç, giderek sıradan bir adli tutuklunun seviyesine iniveriyor. Sıradan tutuklu olmaya doğru gerilemenin süreci böyle başlıyor.

İlk ilkeyi şöyle koymak gerek: Bizler devrimciyiz, düzenin yozlaştırdığı insanlar değil... Düzeni değiştirmek ve yerine çağın gerektirdiği, hakça, eşit, adil düzeni, sosyalizmi kurmak isteyenleriz. Düşüncelerimizi, zafere olan inancımızı uzun tutsaklık yıllarında koruyup geliştirmemiz, onu sıcacık, capcanlı tutmamız, heyecanı ve coşkuyu korumamız gerekir.

İşte, siyasi çalışmayı sürdürme ve siyasi kimlikle, onurla yaşamak için varlık şartımız...

Bu yüzden, bir adli tutuklu için özsel olan, bizim için biçimden öte bir anlam taşımaz. Bizler için tutsak olmamızla değişen, yalnızca mekanlar ve mücadele araçlarıdır. Ve yeni mekanımızı evrensel içerikle, doğaldır ki özgül koşulları gözardı etmeden doldururuz.

Yenilenmek ve direnmek, direnmek ve yenilenmek; beyni köreltmemek, çürütmemek; pırıl pırıl bilgilerle, kavga deneyleriyle doldurup sürekli zenginleştirmek; oligarşinin saldırılarına karşı koyarak, her zaman hapishanenin yalıtık koşullarına direnerek yenilenmek... İnsan ve aynadaki görüntüsü gibi birbiri üstüne düşüyor bu sözcükler.

Tutsaklığın ilk aylarında 12 Eylül cuntasının zindan temsilcilerinin saldırılarına karşı direnmenin bizleri yenileyecek tek güç olduğuna inanıyordum... Cepheden saldırılar karşısında bir süre direndikleri halde, farkına varamadıkları çürüme yüzünden, kofça kırılıp dökülen birçok arkadaşı gördükten sonra, yanlış düşündüğümü anlamıştım. Direnme gücünün içeriğinde var olan, direnen yönün yenileyici, olumlu etkisi fazla abartılmaya gelmiyordu. Beraberinde yürümesi gereken siyasi çalışma, devrimci inanç ve coşku, direnişçinin güç aldığı, ayağını sağlam bastığı toprağı olmalıydı. Ve işin can alıcı yanı, direnme yanımız olmaksızın bu toprağın da var olmadığıydı. Direnişi siyasi çalışmanın, siyasi yetkinleşme ve ilerlemenin bir parçası kabul etmek en doğrusu gibi geliyordu bana. Direniş, siyasi kalabilmenin, devrimci inanç ve ilkeleri korumanın, yüceltmenin lokomotifiydi.

İlk sevk grubunu Metris'e götüren subay, Metris'in mimari yapısını, koğuşlarını istediği gibi değiştirerek anlatıyordu: "Bulunduğunuz hapishaneden çok daha mükemmel, ama... kabadayılığınız bize geçiyor. Arkadaşlarınız da arslan gibiydi burada. Oradaysa herşeyi kabul ettiler; ne yani biz de Metris gibi mi yapalım?"

Yalan konuştuğu konusunda hemfikirdik arkadaşlarla. Gidenler, aldığımız karar gereğince, yaptırım ve işkence gündeme gelmişse hemen açlık grevine başlamış olmalıydılar. Bu bir yana, subayın anlatımından çıkardığımız sonuç, sevkler sonrası Sultanahmet Hapishanesi'nde de saldırıların başlayabileceğiydi... Metris düğüm noktası olmuştu bir anda. Çözmeyi başaramazsak, faşizmin temsilcileri merkezde vurduğu yumruğu kenarlara doğru, tüm İstanbul

hapishanelerine de acımasızca indirecekti. Varlığımız ve savunduğumuz tüm değerler adına yapacağımız tek şey vardı: Yenilmemek ve Metris direnişinin kazanımlarını kanatlara, diğer İstanbul ve ülke hapishanelerine yaymak. Bizler bu hava içindeyken Metris Askeri Hapishanesi'ne sevkimiz okundu...»

* * *

Siyasi tutukluların özgürlüklerinin elinden alındığı, tutsak edildiği yerler olan hapishaneler, egemen sınıflar için siyasal muhaliflerinin, devrimci-yurtsever, demokratların ezilmeye, etkisizleştirilmeye çalışıldığı yerlerdir. Hapishanelerin siyasal mücadelenin sürdürüldüğü diğer alanlardan farkı, siyasal muhaliflerin özgürlüklerinden ve birçok mücadele araç ve olanaklarından yoksun bırakılmış olmalarıdır. Yani hapishanelerdeki mücadelede, taraflardan birinin -devrimci tutsakların- mücadele araçlarının sınırlı olmasıdır. Bu eşitsizliğin avantajlarına sahip olan devlet ise, muhaliflerini her zaman baskı-terör ve demagojiyle sindirmek, apolitikleştirmek amacındadır. Siyasi tutukluların düşüncelerinin köreltilmesi, etkisizleştirilmesi, hatta devrimci kimliklerinin yok edilmesi, onurlarının ayaklar altına alınması esas amaçtır. Tüm politikalar bu amaçlar üzerine inşa edilir.

Hapishanelerin sınıflar mücadelesindeki yeri ve önemi arttıkça; buna koşut olarak egemen sınıfların, işkence ve baskı üzerine inşa ettikleri politikalarına verdikleri önem de artmıştır. Tutsak edilerek hapishanelere doldurulan toplumun en bilinçli-duyarlı ve en örgütlü kesiminin teslim alınması; bilinçlerinin dumura uğratılması; bunalımlı, yoz, ülkenin ve halkın sorunlarına ilgisiz birer köle haline getirilmesi, oligarşinin varlığı ve çıkarları açısından vazgeçilmez bir politikadır.

12 Eylül cuntasının hapishane programı incelendiğinde, esas amaca yönelik olarak geçmişten bugüne kadar izlenen politikaların birbirini tamamlayan bir bütün olduğu görülecektir.

12 Eylülcülerin ilk işlerinden biri de dejenere olan ve denetimden çıkan kurumları disiplin altına almak olmuştur. İşte okullar, fabrikalar üniversiteler, öğrenci yurtları, yerel yönetimler... Kültür kurumlarından hapishanelerine kadar, yapılmak istenenlerin hepsi bu amaca yönelik değil midir?

Acilen disipline edilmesi gereken kurumların başında da hapishaneler gelmekteydi.

Bunun içindir ki, hapishaneler politikasını 12 Eylülcülerin genel baskı, terör ve demagoji politikasından ayrı düşünmek, eğer safdillik değilse, ya bu uygulamayı hiç kavrayamamak ya da bu tip uygulamaları onaylayıp desteklemek anlamına gelir.

İşte, 12 Eylül generalleri dünyadaki deneylerden çıkardıkları derslerle kendi deneylerini birleştirerek, kısa ve uzun vadeli hedefler öngördüler. Kendi deneyleri, diyoruz; çünkü oligarşinin hazırlığı 12 Eylül öncesinden başlamıştı. 80 yazından itibaren Ankara Mamak ve İstanbul Davutpaşa'da ilk önemli adımlar atılmıştı. Her ne kadar bu saldırılar geniş çaplı teslim alma programının tamamı değilse de daha sonra oluşturulacak ince taktik ve deneylerin ön adımını oluştuyordu.

Adeta yarı-açık bir hapishane haline dönüştürülen ülkemizde 12 Eylül'ün tarihi yazılacaksa -ki yazılacaktır- toplama kamplarına çevrilen Metris, Mamak ve Diyarbakır stratejik hapishaneleri gerçeği, oligarşinin gerçek yüzünü ortaya çıkaracak turnusol işlevini görecektir.

Oligarşi, ülke sathında hapishanelerde baskı-terör politikasını uygularken Metris toplama kampı, İstanbul'da yeni programların uygulanacağı laboratuvar olacaktır. Evet, stratejik bir hapishane olarak Metris düşünülmüş, hızla tamamlanmış, 12 Eylül generallerinin işbaşına gelişinden 7 ay sonra açılmıştır.

Metris, oligarşi için, çıkarılan derslerin uygulama alanı olurken, devrimci tutuklular için de o ana kadar sürdürdükleri

mücadelenin kendilerine kazandırdığı tecrübelerin ortaya konacağı bir alan olacaktı. Bunun bilincinde olduklarından, Metris'e gitmeden önce her türlü saldırı karşısında direnmek ve kamuoyuna seslerini duyurmak için açlık grevi kararı aldılar. (*)

Hapishanelerde direnişler, açlık grevleri, işkence ve baskı karşısında zorunlu bir savunma-protesto eylemleri olduğu gibi aynı zamanda saldırıların yüzünü açığa çıkaran, teşhir eden siyasi bir silahtı da. Zaten etrafında olan bitenlere gözlerini kapamayan ve saldırılarda bizzat doğrudan taraf olmayan dürüst, demokrat birinin bile insanlık onurunu ayaklar altına alan çeşitli saldırılar karşısında DİRENMEKTEN başka seçeneği yoktur.

23 Nisan günü Sultanahmet Hapishanesi'nden giden iki tutuklu grubu ayrı bloklara konulmalarına ve haberleşme zorluklarına rağmen, işkence ve baskının, askeri yaptırımların varlığı nedeniyle süresiz açlık grevine başladılar. Karşılaşılabilecek olası durumlara göre yapılması gereken şeyler ortak biçimde önceden kararlaştırıldığı için Sultanahmet Hapishanesi'nden gelen tutuklular daha örgütlü ve disiplinli tavır içinde olabiliyorlardı. Grevde 50 kişi vardı ilk gün. Diğer hapishanelerden de gruplar geldikçe

(*) Devrimciler, karşı-devrimin Metris'le başlattığı açık saldırısının bir «mamaklaştırma» politikasından başka bir şey olmadığı tespitiyle işkence, baskı ve yaptırımlar karşısında direnileceği ve hiçbir yaptırıma uyulmayacağı; giden ilk grupların hemen başlayıp, arkadan gelenlerin de katılacağı bir açlık grevi kararı -Devrimci Sol davası tutsaklarının önerisiyle Devrimci Kurtuluş, Partizan, Eylem Birliği davalarından yargılanan tutsakların da katılmasıyla- almıştı. (Aslında EB davası tutsaklarının direnme diye bir sorunu yoktu, ama henüz direniş saflarından kopuşu kesin çizgilerle belirginleşmediği için hasbelkader bu karara katılmıştı.) Sultanahmet'te ilk olarak Metris'e sevk olan DK ve EB davaları tutukluları alınan ortak karar gereği açlık grevine başladılar.

Alınan bu karar, o dönemin koşulları içinde İstanbul'daki tüm hapishanelere iletilmedi. Bu nedenle bazı hapishanelerden gelen çeşitli davalardan tutuklularla Metris'teki bir kısım tutuklu anında irtibat kurulamadığı için açlık grevine ilk anda başlayamadılar.

ve eylem kararı dalga dalga yeni gelenlere ulaştıkça, sayı her geçen gün arttı. Ve eyleme katılanların sayısı sonunda 200'ün üstüne çıktı.

Yeni hapishane açılışları devrimciler için her zaman bir tehdit anlamına geliyordu. Çünkü devlet, salt yer yetersizliği nedeniyle yeni hapishane açmaz. Aksine o eski hapishanelerde devrimci direnişin edindiği her türlü mücadele birikimini yok etmek ister; hatta elinden geliyorsa, önceden uygulamayı başaramadığı gerici disiplin ve saldırı politikalarını, özel psikolojik ortam hazırlayarak yeni hapishane girişinde işkenceyle tutuklulara benimsetmeyi düşünür. Bu nedenle devrimci tutuklular, gerek toplu hapishane değiştirmelerinde, gerekse yeni hapishane açılışlarında öteden beri özellikle duyarlı davranmışlardır. Bugüne kadarki pratik şöyle bir geleneksel tavrı yaratmıştır: İşkence aracılığıyla askeri yaptırımlar uygulanmak istenir ve saldırı, fiziki direniş ve benzeri yöntemlerle durdurulamayacak denli güçlü olursa, süresiz açlık grevine başvurulur.

- Davutpaşa Askeri Hapishanesi'nden Metris'e Sevk Edilen Bir Başka Tutsak Anlatıyor:

«Mayıs ayının ilk günlerinden biriydi. Sayımcı gelen subay isim listesini okumaya başladığı anda Metris'e sevk edileceğimizi anladım. Zaten bir süreden beri hepimiz aynı beklenti içindeydik. Metris'e yolculuk yakındı. Ha bugün... ha yarın... diyorduk aramızda.

Sevk listesinde adımın okunduğunu duyunca hiç şaşırmadım... Ama hiç heyecanlanmadım diyemem. Az da olsa bir heyecan kapladı içimi... Ne de olsa yeni bir hapishaneye gidecektik. Nelerle karşılaşacağımızı bilemediğimiz bir yere... Bizden önce gidenler dayaktan-işkenceden geçirilmiş. Son aile görüşünde annem anlattı bunları bana. Ve uyarmayı ihmal etmedi:

- Aman oğlum, dikkatli ol! İşkence yapıyorlarmış!.. Yirmidokuz kişilik listeyi okuyup bitirdikten sonra çekip gitti

subay. Sessizce hazırlığa giriştim. Koğuşu tedirginlik ve telaş karışımı bir hareketlilik kaplamıştı. Sevki okunanlar torbalarını hazırlamanın acelesiyle hareket ediyor, bir an önce hazırlığını bitirmek istiyordu. Bir öteye, bir beriye koşuşturuyordu herkes...

Bulunduğumuz bölüm hapishanenin kısmen iyi sayılabilecek bölümlerinden biriydi. Hem kışlanın iç kısmını -burayı kaplayan ağaçları, yeşil çimleri- seyredebiliyor, hem de hemen karşımızda serili gibi duran şehrin kenar mahallelerini görebiliyorduk. Özellikle geceleri koğuşumuzun manzarası bir başka güzel oluyordu. İnsanın içini dolduran bir güzellikti bu...

Böyle bir yerden ayrılacaktım. Her gün yediğimiz dayağa, gördüğümüz işkenceye rağmen, koğuş yine de kendine çekiyordu beni... Belki de bir alışkanlıktı bu... Bir an için sevki okunmayan arkadaşlara baktım. Gıpta ile seyrettim onları. O an koğuşumdan, birlikte mücadele ettiğim arkadaşlarımdan ayrılacak olmanın hüznü ile doldu içim...

Hazırlıklarımız bitti. Toplandık bir araya, söyleşiye koyulduk sağdan soldan... Birlikte geçirdiğimiz günler direnişlerimiz, gideceğimiz hapishanede hangi arkadaşlarla buluşabileceğimiz... Sürüp gidiyordu söyleşimiz. Gideceğimiz yerde karşılaşacağımız durumu konuştuk yeniden. Direnme azmi ve kararlılığımızı bir kez daha vurguladık birer birer... Zulmün temsilcilerinin umutlarını tüketmeye kararlıydık. Davutpaşa'da nasıl omuz omuza direndiysek, nasıl boyun eğmediysek zulme, gittiğimiz yerde de bunu yapacaktık. Siyasi kimliğimizi ve devrimci onurumuzu korumak için kenetlenecektik birbirimize...

Zaman zaman küçük de olsa bir korku duymuyor değildik. Her insanın, hatta her devrimcinin yaşamında bir korku payı vardır, olmalıdır da... Aşırı ve hesapsız güven, her zaman narsist bir duygu gelmiştir bana... Hepimizi kaplayan tedirginlik de bundan olsa gerekti. Oligarşinin yeni dönemde yeni bir zindanda cepheden saldırısı karşısında ayakta kalmayı başarabilecek miydik?

Sevk listesinin okunmasından bir süre sonra, bizleri almak için askerler doluştu koridora. Askerlerin yüzlerindeki ifadeden daha o an nelerle karşılaşacağımızı anladık. Her dayak öncesi aşına olduğumuz yüzlerdi bunlar... Özel seçilmiş askerlerden oluşan operasyon ekibiydi karşımızdaki. Her zamanki gibi -bizlere karşı şartlandırılmış olmanın da bir sonucu olarak- yüzlerini nefretle germişler, gözleri fildir fildir dönüyordu. Saldırıya geçmenin sabırsızlığı içinde yerlerinde duramıyorlar, “birazdan görürsünüz siz” gibilerinden laf atmadan da edemiyorlardı.

Sevki çıkmayan arkadaşlar bizleri uğurlamak için iki sıra halinde dizilerek koridor oluşturdular. İnsan koridoru içinde yürüyor, tek tek vedalaşıyorduk arkadaşlarımızla. Ve tabii her zamanki geleneğimize uygun olarak devrimci marşlarımızı topluca söyleyerek...

Bir arkadaşın hepimiz adına söylediği “Her durumda ve koşulda devrimci onurumuzu inanç ve kararlılıkla koruyacağız” sözlerinin ardından, eşyalarımızla birlikte çıktık koridordan... Eşyalarımızı, alıp aradıktan sonra ayrı bir arabaya, bizi ise ziyaret yapılan yere koydular. Ve hemen arkasından askerlerin saldırısı başladı. Falaka da olmak üzere jop-tekme yaklaşık bir saat dövdük orada. Slogan atıyorduk sürekli olarak... Sesimizi işiten koğuşlardaki arkadaşlar da bizi slogan atarak desteklediler. Ama gerekli hazırlığı önceden yapmış olan hapishane idaresi onlara da saldırdı. Her operasyondan sonra olduğu gibi yine bir çoğumuzun kafası gözü yarılmıştı...

Dayak faslının ardından tek tek kelepçelendik. Buna kelepçe takmak denirse tabii... Kelepçelenmekten çok mengene ile ellerimiz birbirine sıkıştırılmıştı sanki... Üstelik arkadan... Bileklerimiz hemen uyuştı, ellerimiz kan toplamaya başladı, sonra metal yığınının yapılmış dört yanı kapalı arabalara doldurulduk. «Ring» deniyordu bunlara... Üst üste, alt alta yığıldık içine... Bir saat kadar hapishane önünde bu şekilde bekletildik. Nereye gideceğimizi az çok tahmin ediyorduk. Ama yine de sormadan edemedik subayın birine... Aldığımız cevap tehdit ve alay dolu idi:

- Kuş olup kaçamayacağınız, hatta kuşları bile göremeyeceğiniz bir yere gideceksiniz.

Metris'e gideceğimiz belli olmuştu. Nasıl bir yerdi Metris? Günlerdir üzerinde konuşulanlar, anlatılanlar ne ölçüde doğrudu? Yeniden bunları düşünmeye başladım...

Sıcaktan sıırıslıkam terlemiş haldeyken ve bileklerimi sıkıan kelepçenin acısı beynimi kemirirken, arabanın motor gürültüsünü duydum. Hareket etmiştik. Kaldırım taşları üzerinde neredeyse midemiz ağzımıza gelecek gibi ilerliyorduk. Bizi taşıyan «ring», belirli aralıklarla duruyor, önce askerler sonra da subaylar yeniden yeniden bizleri sayıyor, telsizle mesajlar iletiyorlardı... Bense bir an önce varacağımız yere varmaktan başka bir şey düşünmüyordum. Göz ucuyla da olsa arabadaki küçük deliklerden dışarıya bakınıyor, ilgimi topluca söylediğimiz marş-türkü ve şarkılara veriyordum. Nasıl olsa bir yere varacak ve karşıma çıkanı göğüsleyecektim.

Nihayet Metris denilen zindana vardık. Arabadaki küçük deliklerden dışarıyı süzmeye başladım. Demir parmaklıkların önünde durduğumuzu anladım. Kapının hemen yakınında bir kontrol kulesi, içinde dikkatli gözler ile etraflı sürekli tarayan bir er, sağlı sollu uzanan tel örgüler gözüme çarptı. İki katlı, kirli beyaz sıvalı, hemen hemen penceresiz bir binaydı karşımda duran. Dışardan bakınca hiçbir girintisi çıkıntısı, ayrıntısı olmayan kapalı bir dikdörtgen kutu... Sadece çatıda bloklara bağlı olarak alçalıp yükselen kiremit sıraları farkedilebiliyordu. Çevresindeki tel örgüleri, dev bir canavarın bacakları gibi korkunç gözükten dört nöbetçi kulübesiyle ve kirli beyaz renkli, içiçe geçmiş bloklarının labirenti andıran görünüşüyle Metris, filmlerde gördüğümüz toplama kamplarından farksızdı. Bu toplama kampı mimarisi siyasi tutsakları öğütmek için özel olarak yapılmıştı. Bu mimaride 12 Eylül faşizminin niteliğini çözümlemek mümkündür... Ünü gibi yüzü de ürkütücüydü «Metris, Metris», dediklerinin... Kim bilebilirdi ki böyle bir kapalı kutunun içinde apayrı, tahmin edilemeyecek bir

dünya olduğunu? Halkımızın en değerli umutlarını, özlemlerini, heyecanlarını burada barındırdığını?.. 12 Eylül cuntasının en iğrenç yüzünün, direnişlerin, yılgınlıkların, ihanetlerin burada yaşanacağını?..

Kapı önündeki bekleyişimiz saatlerce sürdü. Ayakta duracak halimiz kalmamıştı artık. Ringin kapısı açıldı birden... İki iki, dört dört içeri almaya başladılar. İnenler gözden kayboluyordu birden... Sanki bir dehliz yutuyordu onları...

Sonunda sıra bana geldi. Her yanına kan oturmuş ellerimi hareket ettiremez hale gelmiştim. Kendimi ringten adeta dışarı attım. Kapı eşiğinden içeriye adımımı daha yeni atmıştım ki, bir anda neye uğradığımı şaşırdım. Sağlı-sollu tekmeler, joplar yağıyordu üstüme... Yıkılmamak için çaba gösterdim. Ama boşuna oldu bu çaba. Zaten Davutpaşa'da yediğim dayaktan, ellerimi sımsıkı sıkkan kelepçeden ve araba içindeki boğucu sıcaktan yeterince bitkin düşmüştüm. Üstelik kelepçeler hâlâ bağlı duruyordu bileklerimde. Basamaklara ulaşınca kadar birkaç kez kapaklandım yere... İki yana tek sıra halinde dizilmiş askerlerin oluşturduğu «koridor» içinden yürütülüyorduk, tekmeler-tokatlar-elektrikli joplar arasında... En adi küfür ve hakaretler yağdırılıyordu bize. Bir yandan da kin ve nefret dolu sesleriyle bağıryorlardı:

- Demek siz devrimcisiniz ha!..*
- Erim'i siz vurdunuz ha!..*
- Dikler'i siz vurdunuz ha!..*
- Sizler mi karakol bastınız!..*
- Bunların hesabını vereceksiniz...*

Slogan atmaya başladım:

- Kahrolsun Faşizm! Kahrolsun Faşizm!..*

Tekme-tokat-jop sağanağı daha da yoğunlaştı. İkinci kapıdan zorlukla geçtim. Atıldığım yer havalandırmaymış! Gözüme ilk çarpan, havalandırmanın tepesini ince cam gibi örten açık mavi, yumuşak gökyüzü oldu. Hava çok güzeldi...

Metris'in iki değil, üç katlı olduğunu farkettilim sonra. Uzunlu kısalı demirlerden parmaklıklar takılmış pencereler, güneş ışınlarını yansıtıyor, gözlerimi alıyordu.

Etrafıma göz attım. Yalnız benim değil, herkesin yara - bere içinde olduğunu gördüm.

İlk karşılama buysa, gerisinin nasıl olacağını düşündüm. Yılmayacaktım, yıkılmayacaktım... Özveri ne denli büyük olursa olsun katlanacaktım herşeye. Karşı koyacaktım onurumuza yönelik her saldırıya... Kendi kendime söz verdim bir kez daha; yıllar sürse de bu baskı, yıllar sürse de bu zulüm, «pes,» demeyeceğim. Boyun eğmeyen devrimci bir tutsağın haklı gururunu daima duyacağım içimde...

Havalandırma kapısı açıldı. Kısa boylu, topluca bir yüzbaşı girdi içeriye. Birkaç arkadaş kelepçelerin bileklerini kestiğini söyledi, kan içindeki ellerini gösterdi ve işkenceye son vermelerini istedi ondan... Buz gibi bir sesle:

- O eller devlete karşı gelirken iyi miydi?

Ve ardından sürdürdü konuşmasını:

- Beyler! Burası Metris Özel Askeri Ceza ve Tutukevi! Burada herşey başka... Burada herşeye milimi milimine ayak uyduracaksınız. Sizin için herşey bitti artık. Sizler anarşistsiniz, teröristsiniz. Girişte başınıza gelenler; hepsi birer halk çocuğu olan erlerin size karşı normal tepkileridir...

«Sen halk düşmanısın!» diye kesti sözünü bizden biri. Hepimizin tepkisini dile getirmişti o an... Yüzbaşı bu cevap üzerine sustu. Dikkatle süzdü bizi ve bağırmanın kim olduğunu anlamaya çalıştı, sonra da çekip gitti...

Bir süre sonra askerler geldi havalandırmaya. Kelepçelerimizi çözmeye başladılar. Biraz olsun soluk alabildim. Aynı anda havalandırmaya taşınan eşyalarımız da aranmaya başladı. Sözde arama yapılıyordu. Arama değil, adeta talandı yapılan... Birbirine karışan eşyalar, düzinelerce...

Arama sonrası havalandırma kapısında yeni bir subay gözüktü. Elinde bir liste, isim okumaya başladı. İsmi okunan, kendinden önce çağrılanı izleyerek gidiyor. Ben

de önüm sıra yürüyeni izledim. Havalandırmaya açılan kapıdan daha yeni geçmiştım ki, emreden bir sesle uyarıldım:

- Soyun!

- Niçin?

- Soyunacaksın işte!

- Sırtıma lan, dişini s...ğim!

Bir anda dört-beş asker tepeme bindi, üstümde başımda ne varsa -dondan başka- çekip çıkardılar. Hemen karşıda üç tahta sıranın arkasında doktorlar ve kayıt yapan görevliler gördüm. Çay içiyorlardı. Karşılıklı gülüşmelerinden anlaşılan o ki, gönülleri şen...

Doktor kontrolü başlıyor; arkadan askerin biri elektrikli jopla dürtüklüyor:

- Vücudunun herhangi bir yerinde yara, ameliyat izi var mı? iyi iyi, turp gibisin maşallah!

Sinirlerimin ayaklandığını duyumsuyorum. Hipokrat yeminli doktor, tekmlenen, elektrikli jopla dürtüklenenlere, hastasına karşı olağan muayene yapıyormuşçasına bir umursamazlık içinde... İşte işkencecilerin suç ortağı, diyorum kendi kendime... Doktoru böyle olursa, subayı nice olur diye kıyaslama yapmaktan alamıyordum kendimi...

Doktor kontrolü biter bitmez, kollarıma giren iki asker bir odanın önüne sürüklercesine götürüyor beni. Havalandırmada bize «Siz anarşistsiniz» diyen yüzbaşı kapının önünde yine. Askerlere «Buna özel muamele!» diyor. İtilerek odaya sokuluyorum. İlk anda on civarında asker çarpıyor gözüme. Tekme-tokat-jop sağanağı yine başlıyor. Yere yığılıyorum. Bayılmamak için kendimi zorluyorum. Slogan atarak daha dirençli olmaya çalışıyorum. Dayak yerken askerlerin ağır hakaret ve küfürlerini de duyuyorum. Bir süre sonra dövmeye ara verip ayağa kaldırıyorlar beni. Bu kez aşağılamak ve küçültmek için ellerinden geleni yapıyorlar.

- Doğru bak ulan piç!
- Doğru bakıyorum!
- Olmaz, bu bakışları değiştireceksin ulan!
- Hazırola geç ulan!
- Asker değil, siyasi tutukluyum!
- Biz seni hazırrola sokmasını biliriz!

Yeniden tekme-tokat-jop darbeleri yağıyor, slogan atmaya başlıyorum. Yere kapaklanıyorum. Bir süre darbeler peşpeşe geliyor vücuduma. Artık hissetmiyorum çoğunu. Acıya karşı çelikten bir zırh kaplamış sanki vücudumu. Tekrar ayağa kaldırıyorlar ve yeniden başlıyorlar:

- İstiklal Marşı söyle!
- Söylemem!
- Kelime-i şahadet getir ulan!..
- Devrimcilere küfret!

Yeniden darbeler, darbeler, darbeler... Külçe gibi yere yığılıyorum. Bayılmışım. Kendime gelir gibi olduğumda arkadaşlarımın kollarında koridordayım. Askerler sağlı sollu yine iki sıra oluşturmuş, jopluyorlar... “Şırank, şırank, şırank...” Peş peşe patlayan üç sürgü sesi duyuyorum. Bir koğuşa itiliyoruz. Ayakta duramıyorum. Yüzükoyun yığılıyorum... Yatağa kaldırıyor biri beni... Vücudumun her yanı simsiyah... Ovuyorlar...

...Gözlerimi açtığımda hava neredeyse kararmıştı. Yıllar boyu evim gibi kanıksayacağım koğuşa ilk göz atma olanağını o zaman buldum. Koğuştaki sekiz ranza, onaltı yatak var. Kalın bir toz tabakasıyla kaplı her yan. Aylarca hiç canlı eli değmemiş gibi... Işık konusunda pek güven vermeyen dört pencere, hastane odası rengi duvarlar...

Benim gibi aynı işkencelerden geçen yeni arkadaşların gelmesiyle sayımız artıyor.

Karşı koğuştaki camlarında kimse gözüküyor. Oraların boş olduğunu düşünüyoruz bir an...

Kısa bir süre sonra kapı açılıyor.

- Yemek al!..

Almıyoruz!..

Çünkü Metris'e çeşitli hapishanelerden sevk olan herkes gibi biz de "genel kararı" biliyoruz: "Baskı-işkence varsa, beklemeden açlık grevine başlanacak."

Aynı şekilde, koğuş mazgalını açarak "çay istiyor musunuz?" diyen askere de aynı cevabı veriyoruz.

- Almıyoruz!..

Sanki az önce ağzı köpürerek jop sallayanlar onlar değilmiş gibi, şimdi gayet kibarca "çay isteyip istemediğimizi" sorabiliyorlar. Her şey ayarlanmış... Açlık grevinin engellenmesi için ellerinden geleni yapıyorlar.

Koğuşu gözetlediklerini anlıyoruz. Pencereden karşı koğuşlara "Kimse yok mu?" diye bağırmamız üzerine askerin emreden sesini işitiyoruz, küfür ve hakaretlerle karışık...

- Konuşmak yasak!

Dinlemiyoruz, bağırmaya devam, ediyoruz karşı koğuşlara.

- Kim var orada? Ses verin!

El-kol hareketlerini de devreye sokarak büyük harflerle cama harfler çiziktirmeye başlıyoruz.

Bir süre sonra insan değil de kartona yazılı harfler çıkıyor karşımıza: Önce A, sonra Ç, ardından L ve I, K, G, R, E, V, İ, N, D, E, Y, İ, Z.

- Biz de açlık grevindeyiz... diye bağıriyoruz...»

* * *

Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nin açılışına katılan tüm devrimcileri benzer törenle karşıladı hapishanenin zebanileri. Dayak, işkence, baskı, tehdit ve bunlar aracılığıyla, askeri yaptırımlara uygulama alanı açmak

amaçlanıyordu. Metris Askeri Ceza ve Tutukevi; İstanbul’da yeni bir Mamak yaratmanın ilk adımı olarak aceleyle, daha nemi kurumadan, birçok eksikliklerine rağmen açılmıştı. Açılışı tamamen merkezi bir politikaya uygun gerçekleşmişti.

12 Eylülcülerin acelesinin nedeni, 12 Eylül şokunu hızla atlatan, devrimci direniş çizgisini sistemleştirmeye yönelen İstanbul hapishaneler mücadelesini ezmek ve yok etmektir.

İstanbul’un ilk hapishaneleri; Sultanahmet, Alemdağ, Hasdal, Davutpaşa’da devrimci tutsaklar 12 Eylül’ün ilk şokunu atlatır atlatmaz, ilk andaki yalpalamalarını gidermişler, toplu halde işkenceye-baskıya karşı direnmeye başlamışlardır.

Daha önce Sultanahmet Hapishanesi’nde uygulamaya konan tek tip elbisenin o dönemde siyasi tutsaklarca önemi tam olarak kavranamamıştı. Zaten kısa bir süre sonra, bu asker elbisesinden bozma paçavralar siyasi tutsaklarca çeşitli biçimlerde dejenere edildiği için, kendiliğinden ortadan kalkmıştı. Kabakoz Hapishanesi ise İstanbul’da direniş geleneğinin kitlesel olarak başlangıçtan itibaren yaratılmadığı tek hapishane oldu. Bu hapishanede direniş kitlesel bir nitelik kazanamamış olsa da kişiler düzeyinde sürdü. Ayrıca Davutpaşa’da 12 Eylül öncesi ilk saldırı operasyonu 20 Ağustos ‘80’de güçlü bir direnişle geri püskürtülmüştü. Direnişin yayılarak kitlesellik kazanması, cuntanın hapishane politikalarını zorluyordu.

Bu oligarşi için oldukça rahatsız edici bir durumdu. Sonunda Adli Müşavirlik harekete geçirilerek -Sultanahmet ve Alemdağ’da kaçma planı ve tünel açma olayları gerekçe gösterilerek- «güvenlik» bahanesiyle Metris beklenenden önce açılmıştı.

12 Eylül cuntasının hapishanedeki yetkilileri daha ilk girişte başvurdıkları saldırıyla, kitlede moral bozukluğu, yılgınlık, örgütsel dağınıklık yaratmayı hedeflerken; devrimcilerin hiç tereddüt etmeden saldırıya direnişle karşılık vermesi, bu ilk oyunu bozmaya yetmişti. Devrimcilerin kararlılığı ve kitlenin moral gücü karşısında daha başlangıçta teşhir olacağı telaşına kapılan yönetim, açlık direnişinin 18. günü açıklama yapmak zorunda kaldı.

Sıkıyönetim Komutanlığı adına işkence ve baskının yapılmayacağını açıklanması üzerine -ki bu direnişin baş talebiydi- açlık grevine son verildi. (*)

Verilen «söz»e rağmen oligarşinin saldırılarının her alanda ve büyük bir hızla sürdüğü bir dönemde, işkencesiz bir Metris'i düşünmenin saçma olacağı açıktı. Nitekim hapishane yönetimi bir yandan 19 günlük açlık grevinin yarattığı kamuoyunu ve direniş ruhunu yavaş yavaş dejenere etmeyi amaçlarken diğer yandan usturuplu bir biçimde baskı ve yasak uygulamasını sürdürdü. Gerekçe mi? Gerekçe çoktu... O denli gerekçe vardı ki... Her zaman tekrarladığı, yalan ve demagoji üzerine kurulmuş sözünden, «asker sözü»nden, kendi yarattığı bir bahane ile cayarak saldırıya geçti. Bahane, saçların üç numara kesilmesi ve talimatların uygulanması vb. idi.

Saçların nasıl kesileceğine değin bir yaptırım daha önce de vardı, ama idare süresiz açlık grevi (SAG)'nin yarattığı etki karşısında geri adım attığından uygulama olanağı bulamamıştı...

Neydi, neler vardı siyasi tutsakların askerleşmesi için uymaya zorlandıkları bu talimatnamelerde?

- 13/1 Asker Tutuklular İçin Talimatname

Saç ve diğer birçok sorun, Demokles'in kılıcı gibi hemen her koğuştaki asılı “talimatnameler”de yer alıyordu. Hapishane idaresi, bunları koğuştaki asılı bırakarak, bu yolla sorunu meşrulaştırmaya ve kanıksatmaya çalışıyordu. Uygun bulduğu bir anda saldırı için gerekçe yapacaktı. Sonradan devrimci tutsaklarca imha edildiği için aslının

(*) Direnişe katılanlar her geçen gün çoğalır ve kamuoyunda da etkisi yeni yeni görülmeye başlanırken, koşulları değerlendiremeyen ve gerçekte direnmeye niyeti olmayan Eylem Birliği (EB) davası tutuklularının bırakma istemi, Devrimci Kurtuluş (DK) davası tutuklularının bu istemi onaylayan tutumuyla birleşince, eylemin daha fazla sürdürülmesi olanağı kalmamıştı.

aynısı elimizde yok. Ancak bu talimatnamelerde yer alan maddelerden çoğunu anımsıyoruz. Yaklaşık 20 maddeden oluşan talimatnamede önemli olan maddeler şunlardı:

- Günaşırı sakal tıraşı, 15 günde bir saç taşı (üç numara) olunacak.

- Sabah saat 06.00'da kalkılacak, gece saat 22.00'de koğu ışıklarından ikisi söndürülecek, «güvenlik» nedeniyle “gazino” diye adlandırılan bölümde de bir lamba açık bırakılacak. (Bu, askerin veya nöbetçi subayın keyfine göre ya da çoğu zaman cezalandırma amacıyla değişik saatlerde uygulanıyordu. Gerekli olduğu zaman tümü söndürülüyor ya da tersi uygulanabiliyordu).

- Tutuklular hiçbir biçimde komün kuramayacak.

- Tutuklular isteklerini, örneği verilen dilekçeyle asker gibi “Komutanlık önüne” şeklinde başlık atarak yazacaklar.

- Sayım “uygun bir giysiyle” duvara yaslanarak gazino diye adlandırılan yerde düzgün bir şekilde verilecek.

- Er dahil her kademedan askere “komutanım” denilecek.

Bunlar anımsanan bazı maddeler... Yatakhane de sigara içilmeyeceğinden, erlerle konuşulmayacağına kadar daha bir dizi madde yer alıyordu bu talimatnamede...

Haziran ortalarından itibaren saç sorunu öne çıkarılarak işkence, dayak hapishane de günlük olaylardan oldu. Tutsakların saç ı uzun olduğu gerekçesiyle bazı koğuşlara görüş yasaklanmaya başlandı. İdare toplu yasak koymayarak tutukluları bölmek istiyordu. Ve bu taktiğı, ilerleyen hapishane yılları boyunca, değişik biçimlerde sık sık kullanacaklardı. Hatta tek tek kişilere dahi bu yasağı uyguluyordu; ya da psikolojik bir baskı olması açısından aileleri ziyaret kabinlerine alıyor, ziyaretçisi gelenleri koğuştan çıkarıyor, ancak yarı yolda saçlarını kestirmelerini istiyor ve görüşü engelliyordu. Bu arada ziyarete ve avukata çıkanlar gidiş ve dönüşlerde hırpalanıyordu.

PROMETHUS'UN ÇOCUKLARI

Birlikte yattık
 karanlığın ranzalarında
 Düşlerimiz hep sıcak
 hep yeşildi
 Duvarları yarardı haykırışımız
 hep kolkolaydık
 Yüzümüzde gülmenin çizgileri
 Yaşamın melodisine karışırdı
 Suçumuz
 aynı sevdadan dolayıydı
 Karanlık pusularda vurulduk
 bিরer ikişer
 Adlarımız duvarları süsledi
 Geride kalanların fırçasından
 Öfkenin çizgileri gerildi yüzlerde
 Sevdiklerimizin donmuş bakışları
 Sırtımıza asılı
 İte kaka getirildik
 Önce hoşgeldin faslı
 Sonra
 hepiniz biliyorsunuz
 Engizisyonndan bu yana
 değişmeyen şey
 20. yüzyıl tekniğiyle bütünleşen
 Sömürü aracı işkence zavallılığı
 Hapisliğimiz
 Yüreğimizde değil
 Beş adımdan öteye gitmeyen

TEMMUZ - EYLÜL 1981

Sürekli baskı-tehdit döngüsü 10 Temmuz gününde bayanlar bölümünde patlamaya dönüştü. Bu dönemde hapishanenin girdisi-çıktısından birinci dereceden sorumlu olan, işkencenin tecrübeli uzmanı Binbaşı Adnan ÖZBEY, sayım sırasında bayan tutuklulara sataştı, hakaret etti, onurlarını kırmaya çalıştı. Ama hak ettiği cevabı da hemen aldı. Hırpalandı, tokatlandı. Bu olay bahane edilerek üç bayan tutuklunun keyfi olarak hücreye alınması üzerine gelişen tepkiler tüm hapishaneye yayıldı. İlk kez kapı ve mazgallara vuruldu. «TUTUKLULAR HÜCREYE ALINAMAZ!» sloganları hapishanede yankılandı. Hücre cezaları başlatılmış oldu.

Hücre cezaları dönemi böylece başlayınca, hemen her küçük olay bahane edilerek tutuklular hücreye alındı. Savunma istendiğinde, örneğin slogan attıkları için savunma(*) vermeyen koğuşlar bile topluca hücreye atılıyordu.

Aynı gün 10 Temmuz'da Selimiye'den Metris'e getirilen tutuklular, göstermelik «doktor kontrolü»nden geçirildikten sonra kıyasıya dövülerek koğuşlara götürüldüler. İşte «işkence yapılmayacak» sözünün askerce anlamı bu kadar basit ve somuttu.

22-23-24 Temmuz günleri, hapishane idaresinin saç gerekçesiyle gündeme getirdiği dayakları, «böl ve yönet» politikasını boşa çıkarmak, aileleri harekete geçirmek ve

(*) Daha sonraları amacı çok daha net olarak ortaya çıkan «savunmalar», hapishane yönetimlerinin çokça kullandığı caydırma amaçlı bir baskı yöntemi olmuştur. Tutuklunun haklı ya da haksız olması hiç önemli değildir. Savunmaya ne yazılırsa yazılısın hüküm kesindir: «... dolayı suçlusun... ile cezalandırıldın... bilgilerinize...»

keyfi uygulamaları protesto etmek için tüm tutuklular ziyarete çıkmadılar. Artık Metris'te olaysız gün geçmemeye başladı. İdarenin saldırıları yoğunlaştı, sistemleşti. 24 Temmuz günü saldırının boyutları bir anda yükseldi...

12 Eylül dönemi ile ceza ve tutukevlerinden «tekrar soruşturma» gerekçesiyle Şubeye adam alınması «yasal statüye» kavuşturulmuştu. Devrimci tutuklular için her dönemde, her koşulda işkencenin meşrulaştırılması anlamına gelen bu uygulamaya tavır alınmalıydı. (*)

24 Temmuz günü iki arkadaşı tekrar gözetim altına almak istemeleri üzerine, bunu protesto etmek için, bulundukları koşutta direnme hazırlığına başlandı.

(*) Bu etkili, ciddi, siyasi teşhir yanı ağırlıklı, caydırıcı bir tavır olmalıydı. Ama siyasi tutsakları yakından ilgilendiren bu önemli konuda D.S. davası tutsakları dışındakiler «yasak savma» anlayışıyla hareket ettiler. Bu saldırıyı gevşek, etkisiz bir direnişle geçiştirmeyi, görevlerini(!) böyle yerine getirmeyi denediler. Siyasi polise alınacak tutsak, göstermelik koşu direnişiyle verilmemeye çalışılıyordu. Ama bu, direnişten başka herşeye benziyordu. (Metris'te ve Alemdağ'da gözdağı amacıyla yapılan ve gaz bombalarının atılmasıyla gerçekleşen iki operasyon, genel içinde istisna sayılmalıdır.) Bu direniş biçimi hapishane idaresini hiç de zorlamıyordu. Siyasi teşhir yanı, caydırıcılığı hemen hiç yoktu. Bu direniş giderek dejenere oldu, neredeyse danışıklı döğüşe dönüştü. Böylesi göstermelik tavrın cuntaya karşı caydırıcı olamayacağını belirten D.S. davası tutsakları ise, etkili, caydırıcı ve siyasi teşhir yanı bulunması nedeniyle uzun süreli açlık greviyle birlikte koşullarda barikat kurmayı önerdi. Fakat bu öneri kabul görmedi. Bunun üzerine, kendi davalarında yargılananlar için böyle göstermelik tavra ortak olmamakla birlikte diğer davalardan tutukluların alınışında, «direnış» yapılan koşullarda onlarla birlikte davrandılar. (O dönemde hapishaneler arasında yeterli iletişim olanağı olmadığından D.S. tutukluları bazı hapishanelerde Metris'ten farklı olarak koşu direnişlerini savundular.) Diğer dava tutukluları da 82 Mayıs-Haziran Açlık Grevi sonrası kendi «direnış»lerine -göstermelik olduğunu «anlamış» olacaktı ki- son verdiler. Oysa oligarşinin işkenceyi açıktan kurumlaştıran bu insan onur ve kişiliğine yönelik insanlık suçu daha yasallaştırılmadan etkin direnişlerle kamuoyu uyarılıp kaldırılabilirdi. Ama olmadı. Ne Türkiye'de ne dünya kamuoyunda ciddi bir tepki görmeden, tutukluların siyasi polisin istendiği zaman alınabilmesi Sıkıyönetim Kanunu'nun ek maddesi haline getirildi.

Tutukluları pasifize etmek ve ilerde gerçekleşmesi olası bu tür direnişleri engellemek, «Direnirseniz böyle yaparız ha!» diye gözdağı vermek için, E-11 ve C-11 koğuşlarına gaz bombası atıldı. Gaz bombasının etkisi öylesine güçlüydü ki, bu koğuşların bulunduğu havalandırmalardan çok uzak havalandırmalarda kalanlar bile etkilendi.

Aynı gün, tüm koğuşlara saldırılabileceğini düşünen tutuklular, havluları ıslatıp suratlarına sararak direnme hazırlığına girişiyorlardı. Gaz bombalı saldırı İstanbul Hapishanelerinde ilk deneydi ve ikinci uygulama için 1981 Aralık ayı beklenecekti. İki tutuklunun ölümü, onlarcasının yaralanmasıyla sonuçlanan saldırı Alemdağ Askeri Hapishanesi'nde gerçekleşti. (*)

Şubeye adam alınmasını, E-11 koğuşundaki tutukluların dövülmesini (Olayın ardından bu koğuş dağıtılmıştı) protesto etmek için açlık grevine gidildi. (Ancak haberleşmedeki aksaklıklar nedeniyle, kimi havalandırmalarda bir, kiminde ise üç gün yapıldı.) (**)

1-2 Ağustos günleri yine saçları uzun olduğu gerekçesiyle bazı koğuşlar Şeker Bayramı görüşüne çıkarılmadılar.

(*) 24 Aralık 1981'de Alemdağ Askeri Hapishanesi'nde iki siyasi tutuklunun Şubeye alınmak istenmesi üzerine devrimci tutsaklar, emniyete soruşturma için değil işkence için götürüldüklerini, işkenceye karşı olduklarını, soruşturma yapılacaksa savcı tarafından yapılması gerektiğini belirterek karşı çıktılar. Hapishane yönetimi ısrar edince, tutsaklar kendi aralarında görüşmek ve tavır saptamak için koğuşa döndüler ve içeri girer girmez idarenin saldırısı başladı. Hapishane idaresi beklemeye gerek görmemişti. Saldırı gaz bombalarıyla başlatıldı. Aniden koğuşlara atılan gaz bombaları sonucu hemen her tutsak bayıldı. Tutuklular baygın haldeyken koğuşa girip tüm tutuklular kaba dayaktan geçirildi ve saatlerce zehirlenme belirtisi gösteren tutuklulara tıbbi müdahale yapılmadı. Gece yarısı ağır durumda olan tutsaklar hastaneye kaldırıldıysa da Hakan MERMEROLUK ve Şeref YAZAR isimli tutsakların yaşamlarını yitirmeleri engellenemedi.

(**) Devrimci Sol (DS) davası tutuklularının, «Dağıtılan koğuştaki arkadaşlarımız geri getirilinceye kadar protesto açlık grevi sürsün şeklindeki önerisi kabul edilmedi. DS davası tutukluları açlık grevi yaparken, bu protesto biçimine birçok siyaset ve grup katılmadı, yalnızca oturarak sayım vermekle yetindi.

Devrimci dayanışma duygusunun verdiği coşkuyla tüm tutuklular bayram görüşüne çıkmayarak, «ZİYARET HAKKIMIZ ENGELLENEMEZ!», «KEYFİ YÖNETİME SON!» gibi sloganlar attılar. Durumu ailelere duyurmak ve onları hareketlendirmek için ilk kez «ANALAR BABALAR ADLI MÜŞAVİRLİĞE!» diye slogan atıldı.

Ağustos ayında keyfi havalandırma, ziyaret yasakları birbirini izledi. Ağustos ortalarında bir Cumartesi günü (Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde 1986 yılına kadar avukat görüşü erkekler için Pazartesi ve Cumartesi, bayanlar için Cuma günüdür) avukat dönüşünde tutuklular jop-tekme-tokat dövüldüler. Bunu protesto etmek için üç gün sandalyede oturarak sayım verildi.

Bu dönemde ilginç bir uygulama da yönetimin kendi uygun gördüğü bazı koşulları «ödüllendirmeye» kalkmasıdır. Devrimci yaşamın gereği olarak koşullar düzenli ve temizdir. Bu durumdan kendine pay çıkarmaya çalışan idare bazı koşulların «temiz ve düzenli olduğu», «talimatlara uygun hal ve davranış içinde bulundukları» gibi gerekçelerle onları fazladan «mükafat havalandırması»na çıkarmak istemiş, bu şekilde tutukluların ortak siyasi tavır almasını engellemeye çalışmıştır. Ama Metris idaresinin bu basit ve seviyesiz manevrası da devrimci tutuklular tarafından işe yaramaz hale getirilmiş, kimse «mükafat havalandırması»na çıkmamıştır.

- Siyasi Tutsaklar Saçlarını Neden Kestirmediler?..

Saçların üç numara kesilmesi istemi ya da diğer birçok yaptırım ilk bakışta fazla önemli değilmiş gibi görünebilir ki, salt aileler arasında değil, tutsaklar içinde de kimileri bunu önemsiz görebiliyor, yaşanan koşullarda bu tavrın anlamını kavrayamayanlar oluyordu. Devrimciler ise tersine, hiç de «uzun saçın meraklısı» olmadıkları halde saçların üç numara kesilmesini önemli görüyor ve bu uygulamaya karşı çıkararak kestirmiyordu. Hapishane

yönetimi bir yandan tehdit ve dayakları yoğunlaştırırken, öte yandan tutsaklara «saçın önemli olmadığını, kestirmekle bir şey kaybetmeyeceklerini» durmaksızın yineliyordu.

Sorunun özü saçların kesilmesi değil, tutsakların «askerleştirilerek» teslim alınmak istenmesi çabalarının bir parçasıydı. Tek tip insanlar yaratılarak, tutukluları toplumdan soyutlama, kişinin kendine olan saygısını kaybettirerek iradesinin kırılmasıydı amaç... Açlık grevinden sonraki günlerde subaylarla konuşma sırasında bu durum açıkça ortaya çıkmıştı. Yakında havalandırma açılacağı ve tutsakların hapishane idaresinin denetiminde toplu spor yapacakları söyleniyordu. Diğer yaptırımlar ise zaten talimatnamelerde varolan, her kademe askere «komutanım» demek, komün değil bireysel yaşam içinde olmak, her yerde «düzgün» durmak, «düzgün» yatmak, «düzgün» kalkmak gibi şeylerdi. Saçları kestirmeyi kabul ettikleri an tutuklulara yeni yaptırımlar dayatılacaktı. Bu kesindi. Birçok hapishanede yaşanan gerçek bu değil miydi? Aynı dönem hapishane idaresinin tutsakların direnmeksizin mevzilerini terkedeceklerini düşünmesi safdillik olurdu doğrusu. Direnileceğini biliyordu ve hesabı, bu direniş içinde tutsakların belini kırarak teslim alma yönünde hızla ilerlemektir.

- Direnişte Bocalayan Bir Tutsak Anlatıyor:

«Üç aylık bir Metris yaşantısı yetersiz görülebilir, ama bu her biri bir daha yaşanamaz izlenimi veren hiç de küçümseyemeyeceğimiz bir süreçti... Hâlâ korkuyordum, alışmaktan korkuyordum; insanlık dışı uygulamaları yadırgamamaya alışmaktan...

Son beş gününe katıldığım zorlu açlık grevi sonrası kısmen sakin bir ortam oluşmadı değil; oluştu ve bir süre sonra yeni sorunlar, tehditler, saldırılar gündeme geldi. Nereye kadar? İnsanca bir yaşama ne zaman kavuşacağız? Mantıksızlık sona erecek mi?.. Bilmiyorum...

Olumlu ya da olumsuz anlamda yıkılanlar ile yapılanların bir arada yaşayacağı bir süreç oldu bu. Eski düzenim yıkıldı, en azından, örneğin spor yapma isteğim kalmadı.

Geçmiş deneylerden de yararlanarak, tüm diğer koşullar gibi komün kurduk koşuşumuzda. Ekonomik yanı temel olan ve kollektif yaşam, dayanışma bilincimize katkı sağlayan bir birliktelik... Ailelerimizden gelen paraları bir kasada topluyor ve harcamaları tek elden, ihtiyaca göre yapıyorduk. Ayrıca bir koro kurduk. Spor belli saatlerde ve toplu yapılacaktı.

Kötü olan da bu işte. Bir yandan koşuştaki tüm tutukluları biraraya getiren ortak yaşam ruhu sağlanırken, öte yandan ben -16 devrimci-yurtseverden biri olan ben-bu ortaklığa katılmakta biraz ikiyüzlüce davranıyordum. İstek duymadığım halde istekliymişim gibi... Belki geçici bir durum bu; saldırıların üzerimde yarattığı fiziki, ruhsal vb. olumsuz etkilerin sonucu ve bir gün örneğin saldırıların durduğu bir gün ortadan kalkacak bir durum... Umudumu yitirmedim.

Ailem de kavrayamamıştı hapishanedeki durumu. Biraz iyi niyet vaaz eden hapishane görevlileri, biraz ilişkide bulundukları kimi görevlilerin sahte yakınlıklarının etkisinde kalmalarından, biraz da yasaklamalar ve saldırılardan olsa gerek. Ama asıl olarak benim sorumlu davranıp onlara gerçekleri ve nasıl davranmaları gerektiğini kavratma çabasında olmamamdan... Ne yazık ki bunu «biraz»sız yazmak zorundayım. Ailem virgülüne kadar söylediklerime inansa ne değişir? Olanların farkında olup olmamalarının baskı cenderesinden çıkmamıza ne yararı olabilir?.. Yalnızca bunlar mı; o kadar çok soru vardı ki beynimi kurcalayan...

İlk haftalarda mantıklı olduğuna inandığım şöyle bir düşüncem vardı: 12 Eylül, uygulamalarıyla salt bizlere saldırmış, kinini kusmuş olmuyordu; aynı ölçüde ailelerimizi de cezalandırıyordu. Bu, hapishanenin özgül koşullarından kaynaklanan bir durumdu. İşte ailelerimizi cezalandırmaları

gerçeği, bir süre sonra onları, saldırıları engelleyecek güçlere katabilirdi. Evet, aynen böyle düşünüyordum. Ve galiba yanıldım; uygulamalar giderek artan bir hızla sürüyor... Görüşler ve ailem... Haftada bir yinelenen gözyaşıyla dolu dramatik sahneler: «Yapma oğlum, etme oğlum...» Son gücüyle iyi niyet vazeden çabalarıyla ailem nedense idareye inanıyor, daha doğrusu inanmak istiyor...

Biraz sonra her zamanki tabloyla karşılaşacağım, görüşüm olduğu okundu mazgaldan.

Koşullar ne olursa olsun insanlığımızı yitirmedik.

Her hafta görüş günü ta sabahtan bir heyecan dalgası çarpıyor yüreğimizde. Ailemize ne söyleyeceğimizi görüş saatine dek düşünüyoruz, eğer çoksa not alıyoruz. Sonra sinek kaydı tıraş ve yırtılacak bile olsa takım elbise... Gündelik işlere boş veriyoruz görüş günleri; nedense insanın eli gitmiyor söyleşmekten ötesine. Konuştuklarımız da çoğu kez zaman öldürmeye yarayacak şeyler...

Aile görüşüyle avukat görüşü aynı yerde yapılıyor. A Blok orta katta, 15 kabinlik bir bölüm. Aileyle tutuklu arasında sık örülmüş çift tel örgü var ve anlaşmak büyük eziyet. Aileler bir yandan, erler bir yandan, sonra biz ve yüksek sesle konuşma... Hızla çalınan düdük...

Kirli eşyalarım hazır, aileme söyleyeceklerim kafamda döne döne çalkalanıyor: «Son dayaklar ve yasaklarla ilgili Adli Müşavirliğe gidilmeli; avukatı hiç görmedim, bir gelsin hele tanışalım; kış yaklaşıyor, palto ve kazak gerek ve akrabalara-tanişlara selam ve sevgiler.»

En sonunda kapı açıldı ve görüşü gelen beş arkadaş ellerimizde kirli torbalarımızla koridora çıktık. Evet, iki hafta sonra ailelerimizle gerçekten görüşecek gibiyiz. Güvenlik aramasının ardından sebilhane bardağı gibi dizilen erlerin arasından yürümeye koyulduk. Uzun süre koridora çıkmamış gibiyim, özlemişim. Güneş ışınları pencerelerden süzülerek koridorları cilalıyor, güzel bir gün. Bir de şu erlerin sataşmaları olmasa. Yol boyu didişme:

«Sağa bakma! Düzgün yürü! Konuşma!» Arkadaşlarım ve ben askerlerin üslubundan, ses tonlarından anlıyoruz ki saldırmayacaklar...

Neredeyse kabinlere varmış olduğumuzu düşünüyordum. Yalnızca sağa dönülerek, kabinlere giden 15-20 metrelik koridora girecektik ki, kısa boylu, hafif göbekli ve gömleğinin üstten üç düğmesini açmış hapishane müdürü öylece yolumuzu kesmiş duruyor. Görünce sarsılmadım desem yalan olur.

Belki gerçekten öyledir, bir şarapçıya benzetiyorum onu. Şu göz kapakları kızarmış ve sarkmış yanaklar, briyantınlenmiş gibi duran kırçıl saçları, sonra an olup hükmeden, an olup cıvıklaşan bölük pörçük kişiliği... Yanıbaşında da binbaşı.

- Saçınızı niçin kestirmiyorsunuz?

Bir an şaşırdık, şaşkınlığımızı farketti. Uyanık görünüyor ve şaşkınlığımızdan yararlanmak istiyor besbelli. Tek tek hepimizin gözlerine baka baka, beş adım boyunca gitti geldi. Ben er ya da subaylarla konuşmayı sevmiyorum, istemiyorum. Bir başka arkadaş cevapladı bu soruyu:

- Bakın! Biz hippî değiliz, yani saçın heveslisi değiliz. Ama siz ille «Üç numara olacak, 15 günde bir kesilecek, yoksa yasak koyarız, döveriz» diyorsunuz. Biliyorsunuz biz asker değiliz. Bizim karşı çıktığımız, üç numara olmasını istemeniz ve zorlamayla birşey yaptıracağınızı sanmanızdır. Yoksa saç ne ki?.. Örneğin ben saçımı hiç uzatmazdım ama şimdi sayenizde kulaklarım bile görünmüyor.

- Biz kesmesini de biliriz! Devlet üç-beş kişiyle başedemeyecek kadar güçsüz değil.

- Basın öyleyse, top-tüfek getirin koğuşları basın. Hem biz kesemezsiniz demedik ki, kestirmeyiz dedik. Siz de biz de çok iyi biliyoruz ki, asker yığar, sağımızı solumuzu kırara kesersiniz, ama sürgit bunu nasıl yapacaksınız? Saç bu, kesildiğiyle kalmıyor ki, yeniden çıkacak...

- Adam gibi kestirsenize, niye hırpalanasınız? Er bir sandalye getirsin, güle oynaya keselim. Sonra ailenizle

görüşün. Hatta önce görüşün, sonra kestirin, koğuştta da yıkanır temiz olursunuz.

- Kestirmiyoruz.

- Konuşmanın faydası yok komutanım, bunlar laftan anlamaz!.. diye araya girdi binbaşı.

Binbaşı saldırgan davranıyordu, albay da tersi role soyunmaya çalışıyordu. .

- Aileleriniz gelip bana başvuruyorlar. Ben asıl onlara üzülüyorum. Aileleriniz «Neden saçlarını kesmiyorsunuz, devlet güçsüz mü?» diyorlar, «Eti senin kemiği bizim» diyorlar. Bugüne kadar iyiniyetli davrandım. Rahat edin, işkence var demeyin diye uykularım kaçıyor. Bir yol bulmaya çalışıyorum... Kendinizi düşünmüyorsanız, beni, ailelerinizi de mi düşünmüyorsunuz? Haydi, aileleriniz bekliyor.

- Saçımızı kestirmeden ziyaret yapmak istiyoruz!

- İyi, o halde ziyarete çıkamazsınız... Hem niye hep sen konuşuyorsun? Avukatları sen misin bu gençlerin? Saçını kestirip ziyaret yapmak isteyen var mı?

Tüm arkadaşlar gibi ben de bağırdım:

- Çıkıyoruz!

Aynı anda ailemin az sonraki morali bozulmuş hali gözümde canlandı... Rahatsızlık duydum. Ne olacak bu işin sonu, bilmiyorum ama saçımı kestirmeyeceğim....

Hapishane müdürü sinirlendiğini belli etmemeye çabalıyor besbelli. Ama tehditleri sürüyor;

- Koğuştta götürün bunları... Bir daha düşünün, ailelerinizi düşünün.»

EYLÜL - EKİM 1981

Eylül ayına hızla tırmanan saldırılarla girildi. İlk günlerde yeni açılan TKP/ML-I davası tutukluları mahkemeye gidiş dönüşte dövüldüler, saçları zorla kesildi. Ancak Metris'teki uygulamalar mahkemeler aracılığıyla basına yansıdı...

Apsenin olgunlaştığı ve yakında şu veya bu şekilde patlayarak bir sonuca ulaşacağı, hapishane idaresinin 14 Eylül günü yaptığı anonsla anlaşıldı. Bu anonsta iki nokta vurgulanıyordu: İlki, koğuşlardaki kırık camların tutuklularca bir hafta içinde taktırılması... (Oysa camlar hem demirbaştılar, hem de çoğu koğuş operasyonlarında kırılmıştı.) İkincisi, tutuklular 21 Eylül Pazartesi gününe kadar, kendileri asker usulü üç numara tıraş olmazlarsa ya da hapishane görevlilerine kestirmezlerse, zorla koğuşlar basılarak saçlar belirlenen biçimde kesilecekti...

«ASKER DEĞİL, SİYASİ TUTUKLUYUZ!» sloganlarıyla anons susturuldu...

Bu, hapishane idaresinin kısmi saldırılardan vazgeçip genel saldırıya geçtiğini gösteriyordu. İlk kez bu denli cüretkâr davranıyordu. Tedbirsiz davranmanın olumsuz sonuçlar yaratacağını bilen devrimciler, olası gelişmeler karşısında alınacak doğru tavrı tartışmaya koyuldular.

Esasında tartışmalar cuntanın «gözaltı yasası»nı yasallaştırdığı dönemde başlamıştı. Karşı-devrimin hapishanelerde de işkenceyi meşrulaştıracağını gösteren bu adım aynı zamanda saldırıların boyutlanacağını habercisi

oluyordu. 12 Eylül generallerinin çok yönlü saldırısına karşı çıkmak için devrimciler, baştan siyasi talepleri gündeme getiren, insanlık dışı uygulamaları teşhir eden bir programı tartışmaya sunmuşlardı.

Bu tartışmalar süresince idarenin baskı ve saldırıları da her geçen gün artıyordu. Artık ilk açlık grevinin etkisi kalmamıştı. Metris idaresi tutsakları teslim almaya oynuyordu. Oligarşi saldırdıkça savunmak, hep savunmaya geçmek, doğru tavır olamazdı. Daha doğrusu bu mantıkla eldeki mevziyi savunmak da olanaklı değildi. Oligarşinin teslim alma oyununu bozmak gerekirdi. Bu da verili koşullarda ancak açlık grevi türü eylemlerle mümkündü...

Ama bunları direniş saflarında birlikte yer alan siyasi grupların büyük çoğunluğuna kavratmak kolay değildi. Kolay da olmayacaktı...

Yine her zamanki yaklaşımlarını, anlayışlarını sergiliyorlardı:

«Gelişmeleri abartıyorsunuz»

«Baskıların tırmanışı söylendiği kapsamda görünmüyor»

«Bir süre sonra vazgeçmek zorunda kalırlar» «Sıkıyönetim komutanı değişti, bekliyelim» vb, vb...

Tartışmalar sonuçlanmadan hapishane idaresi, ilan ettiği gibi, 21 Eylül günü operasyonları başlattı. Özel oluşturulmuş ekipler koşuuları basıyor, tutuklular neresine geldi denmeden jopla dövölerek, kenetlendikleri, barikat oluşturdukları yataktaneden çıkarılıyor, koyun kırkmaktan da kötü biçimde saçlar yolunuyor, eğri büğrü kesiliyordu. Hapishanede işkence sistemleşmiş ve tamamen koşuulara girmişti artık. Hala tavırsız kalmak, zaten koşuuları uygun bulan hapishane yönetimini daha çok cesaretlendirecek, zayıf unsurların direniş saflarından kopmasını hızlandıracaktı...

Bu somut duruma karşın, salt fiziki direnişin topyekün teslim alma saldırısını durdurmayacağı açık olmasına karşın, siyasi grupların çoğu hala bir açlık grevi yapılmasına taraftar görünmüyordu. Bu eksikliğe rağmen süreci ve devrimci

görevlerini iyi değerlendiren devrimci siyasi gruplar adım atmaya karar verdiler. Devrimci Sol, Kurtuluş (K), Halkın Yolu (HY), Partizan Yolu (PY) davalarından yargılanan tüm tutsaklar Metris'in ikinci büyük açlık grevine 22 Eylül Salı günü başladılar. Saldırıya karşı saldırıyla cevap verilmeliydi... 12 Eylül yönetiminin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi açmazlar nedeniyle uzun süreli ve kararlı bir açlık grevi sonunda taviz vermemesi olanaksızdı.

Açlık grevinin ilk günlerinde hapishane idaresi saç operasyonlarını, tutsaklar da direnişlerini sürdürdüler. Açlık grevinin 3. günü hapishane yönetimi, akşam yaptığı anonsla eyleme ideolojik olarak saldırıyı başlattı. Eylemi sürdüren tutsakları açıktan tehdit etmesi bir yana, boyundan büyük yalanlara girişmekten geri kalmadı: Kimi eylemcilerin geceleri gizlice askerden ekmek istediklerini ve yediklerini söyledi. Yine bu anonsta eylemin taleplerinden birini -kendisi bahşediyormuş gibi- verdiğini açıkladı. Tutuklu eşlerin haftada bir görüş yapacakları zaten yönetmeliklerde vardı ve keyfi olarak engelleniyordu. Direnişçilerin açlık grevinin ikinci gününde Adli Müşavirliğe verdikleri ve eylemin taleplerini içeren dilekçede bu hakkın kullanılabilmesi talebi de vardı. Bu dilekçelerde tutuklular ayrıca, hapishanelerde kötü yaşam koşullarını, eylemlerinin nedenini açıklamış ve tüm taleplerini sıralamışlardı.

Hapishane idaresinin (3. gün) direnişçileri tehdit edip, karalamaya çalışması, eylemi kırmak bir yana, baştan katılmayan tutsakların da direnişe katılmasını sağladı. 27 Eylül Cumartesi akşamı, tüm tutsakların katılımı ile direniş güçlendi. Bu arada, direnişe katılmak için diğer tutsakların öne sürdüğü yeni ilkeler direnişçilerce benimsendi ve bu ilkeler süresiz açlık grevinin ilkeleri oldu. Buna göre:

- Eylem boyunca şekerli su kesinlikle alınmayacak.

- Revirde serum takılmayacak, tedavi kabul edilmeyecek, ancak ağır ölümcül vakalarda hastanede tedavi kabul edilecek.

- Eylem ancak toplu olarak bırakılacak ve hapishane idaresi talepleri görüşmek üzere bir siyaset temsilcisini çağırırsa, çağrılan temsilci, diğer temsilcileri de istetecek ve anlaşma tüm temsilciler bir arada iken yapılacaktır.

- Havalandırmaya, avukat ve aile görüşüne eylem içinde normal çıkılacak ve hapishanedeki mevcut durum ve gelişmeler anlatılacak (saç operasyonları başladıktan sonra havalandırmaya çıkarılmıyorduk).

İlk kez bu açlık grevinde sistematize edilen talepler şunlardı:

- Dayak, işkence ve keyfi yasaklarla cezalar kaldırılmalıdır.

- Siyasi grup temelinde veya havalandırma çerçevesinde siyasi temsilcilik kabul edilmeli ve bu temsilciler tutuklular adına, yönetimle her türlü görüşmeyi yapabilmeli, bağlayıcı karar alabilmelidir.

- Saç operasyonları durdurulmalı, tutukluların saçları normal kesilmelidir.

- Yasak olmayan ve dışarıda satışı serbest olan her türlü dergi, kitap, gazete ve yayın hapishaneye alınmalı, keyfi olarak bunların sınırlandırılmasına son verilmelidir.

- Keyfi hücre cezalarına son verilmelidir.

- Koğuşlara haftada 45 dakika verilen sıcak su daha uzun süreli akıtılmalıdır.

- Dilekçelerde hitap olarak «Komutanlık Önüne» yazma zorunluluğu kaldırılmalıdır.

- Dava dosyalarındaki tüm belgeler mahkeme kanalıyla ya da avukatlar aracılığıyla hapishaneye alınmalıdır.

- Koğuşlara ocak verilmelidir.

- Koğuşlara kuru çay verilmeli, hapishane idaresinin sattığı çayın daha kaliteli olması sağlanmalıdır.

- Kantin satışları düzenli hale getirilmeli, her türlü yiyeceğin yanında özellikle sebze ve meyve satışı düzenli hale sokulmalıdır.

- Cam, ampul vb. tüm yıpranan demirbaş eşyalar hapishane idaresince onarılmalıdır.

- Hapishaneye teyp, saz vb. müzik aletleri alınmalıdır.

- Aynı davadan yargılanan tutuklular savunma hakları nedeniyle aynı koğuştaki veya aynı havalandırmada bir araya getirilmelidir.

- Günde iki kez -sabah ve akşam- alınan sayım günde bir keze indirilmelidir.

- Doktor sayısı arttırılmalıdır, hastahaneye sevk işlemleri hızlandırılmalı, ilaçlar idare tarafından karşılanmalıdır.

- Aynı davadan yargılanan tutukluların hapishane içinde mektuplaşabilmesine olanak verilmelidir.

- Üç dalgalı radyo kısıtlaması kaldırılmalıdır.

- Koğuş dışındaki lamba düğmeleri koğuş içine alınmalı yani askerlerce değil, tutuklularca açılıp kapanması sağlanmalıdır.

- Aile ve avukat görüşü süresi uzatılmalıdır.

- Avukat görüşü tel örgüler arasından değil, açık olmalı ve askerlerce dinlenmemelidir.

- Ailelerin görüşte getirdiği her türlü yiyecek içeriye alınmalı, battaniye, çarşaf, nevresim vb. eşyalar üzerindeki yasak kaldırılmalı ve bunları hapishaneye aileler getirebilmelidir.

- Günlük havalandırma saatleri uzatılmalı; cuma, cumartesi, pazar günleri de havalandırma verilmelidir. (Havalandırma haftada üç gün ve toplam 100 dakika gibi komik bir süredir.)

- Kapıları birbirine bakan koğuşların kapıları açılmalı ve koğuşlar arası gidiş-gelişler serbest bırakılmalıdır.

- Yemeklerin kalitesi, miktarı ve çeşidi artırılmalıdır.

Hapishane idaresi açlık grevi direnişini kırmak/güçleri bölmek ve zayıf unsurları direnişten koparmak amacıyla, saç kesmek için düzenlediği koğuş operasyonlarını, açlık

grevinin 10. gününe kadar sürdürdü. Saldırıları adeta geçmiştekileri aratır boyuttaydı bu kez. Siyasi tutuklular 10 gündür aç iken idare saldırdı. D-10 koğuşunda kol kola girip direnen devrimcilerden dördü ağır yaralandı. Tutsaklar koridorda dövülürken hapishanedeki işkencelerden sorumlu yüzbaşı Şevket Öztürk «öldürün komünistleri» diye bas bas bağıırıyordu. Sonunun tüm diğer işkenceciler gibi olacağı kendisine hatırlatıldığında ise, titrek bir korku ifadesi geçti gözlerinden... Söylediklerini inkâr etti. Bu saldırıda bir arkadaşın vücudunda kanamayan yer kalmamıştı. Ağzından, burnundan, kulaklarından kan geliyordu, bir başka arkadaşın ise üst dudağı burun kenarına kadar yırtılmıştı ve her yer kanlı saç parçaları ya da kanlı giysilerle örtülmüştü. Olayları yaşayan ve insani değerlerini yitirmemiş bir assubay ise, diğer koğuşlarda sayımı utanç içinde ve ağlayarak alıyordu. (Metris'te sayıları çok az da olsa insanlığını yitirmemiş subay, asker ve doktorlar da çıkıyordu). Bu saldırı sonucunda D-10 koğuşu dağıtıldıktan başka, çaldığı her minareye bir kılıf uydurmayı başaran hapishane idaresi, saldırının sorumluluğundan kurtulmak için bir tutukluya 21 gün hücre cezası veriyordu.

Ve yine aynı gün eylemden dolayı, tutsak ailelerine doğrudan bir saldırı düzenleniyordu. 2 Ekim günü Selimiye Kışlası'ndaki Adli Müşavirliğe hapishanedeki açlık grevinin durdurulması için, tutsakların taleplerinin kabul edilmesi gerektiğini söylemeye giden 60 kadar tutsak yakını, Adli Müşavir'in kendileriyle görüşmek istememesi üzerine, dağılmayarak protesto gösterisi yapmış, ailelerin hapishane sorunlarına sahip çıkmasından rahatsız olan Sıkıyönetim Komutanlığı, gözdağı vermek için yaklaşık 10 aileyi gözaltına almış ve tutuklamıştı. Tutsaklar yakınlarına daha «yakın»dılar artık. Açlık grevinin yapıldığı Metris'teydi tutsak yakınları. 11 gün süren tutsaklıklarında koğuş direnişi yaparak, slogan atarak, bizzat yaşayarak yakınlarının içinde bulunduğu koşulları, amaçlarını, haklılıklarını daha iyi kavradılar.

Açlık grevinin 12. günü, bir Tümgeneral ile Sıkıyönetim Başsavcısı Süleyman Takkeci, hapishaneye gelerek temsilcilerle konuştu ve talepleri öğrenip inceleyeceklerini bildirerek gittiler.

Direnişin 15. günü (6 Ekim) Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı imzalı resmi bildiri anons ediliyordu. Bazı talepler kabul edilse de, asıl olarak direnişin bölünmesinin amaçlandığı açıktı. Bildiriye göre:

- Hapishanede tutuklular hiçbir biçimde dövülmeyecekti.
- Avukat görüşü hiçbir nedenle yasaklanmayacaktı.
- Mahkemece ve Sıkıyönetim Komutanlığınca yasaklanmayan her türlü yayın ve kitap hapishaneye alınacaktı.
- Dava dosyalarındaki belgelerin mahkeme kanalıyla tutuklulara verilmesine izin verilecekti.
- Ancak daha önce 21 Mart 1981'de MGK (Milli Güvenlik Konseyi)'nin çıkardığı yasa gereği, ailelerin getirdiği yiyecekler içeri alınmayacaktı.
- Koğuşlara ocak verilmeyecekti.

Direnişin yarattığı etkileri, ufuktaki zaferi gören devrimci tutsaklar için, verilen bu haklar kısıntı niteliğindeydi. Ayrıca anlaşmanın daha uzun soluklu olması, yazılı bir belge ile ya da kamuoyunun bu konuda daha duyarlı kılınmasıyla sağlanabilirdi. 19 günlük açlık grevi sonrası tutulmayan «asker sözü» belleklere kazınmıştı çünkü. Ama bunları hâlâ göremeyen siyasetler ve tutuklular da vardı. Ve eylemi kırmaları engellenemeyecekti. Zaten eyleme katılmaları da -politik tespitlerine paralel biçimde- inanç ve gönüllülüklerine dayanmıyordu; bulunulan ortamın siyasi tavır gerektiren psikolojisi ve kitlelerinin zorlaması sonucuydu. Fakat geline nokta, ne bir politika üretebiliyorlardı, ne de taktik olarak atak yapacak kendine güvenleri vardı. İşte bu noktada sıkıyönetim açıklaması onlar için zevahiri kurtarmanın zeminini yaratmıştı. «Artık bundan başka hak alınamaz», «kitlede moral bozukluğu var»

teorileri piyasayı kapladı. Bu teorilerin de yetmediği yerde, pratik olarak eylemi kırmak onlar için «çözüm yolu» olmakta gecikmeyecekti.(*)

Esasında yaptıkları sadece eylemi kırmakla bitmiyordu. Gelecekte devrimcileri, devrimci politikaları bekleyen tehlikelerin sinyali verilmeye başlanıyordu.

Bulunulan alanda devrimci kitlenin sınıfsal kökeni genellikle küçük burjuvadır. Küçük burjuvazinin alışkanlıklarını taşımaktadır. Bu olumsuzluklarına rağmen oligarşinin saldırılarına karşı direnme çizgisi nasıl yaratılacaktır? Yoksa yaratılmayacak mıdır? Mevcut objektif ve subjektif koşullarda doğru devrimci çizginin yaratılması için eksik ve zaafllara rağmen onlarla uğraşmak için çaba sarfetmek gerekiyordu. Direniş güçlerine düşen sorumluluk bunun başarılmasında yatıyordu. Tabi ki kitlenin geneli (en azından çoğunluğu) mücadele içerisinde proleterleşmiş olsaydı, durum çok daha farklı olurdu. Ve Türkiye hapishanelerinde tehlike -boyun eğme- kadar ciddi boyutlara varmazdı.

(*) Bildiride açıklanan hakları, eylemi bırakmak için ön koşul sayan Eylem Birliği (EB) davası tutukluları, altını kendilerinin de imzaladıkları açlık grevi ilkelerini hiçe sayarak eylemi kırdılar... Ardısıra aynı gün Devrimci Yol (DY) davası tutukluları belirlenen ilkeleri hiçe sayarak onlara katıldı. Bu şekilde toplu iradi bırakmalar tek tek dökülmeleri de hızlandırıyordu. Bunlara rağmen, eylemin sürmesi ve başarıya ulaşma şansı hâlâ vardı. Devrimci Sol (DS) davası tutukluları «kitle dökülüyor» gerekçesine karşılık «o halde her siyasi yoğunluktan seçilmiş insanlarla açlık grevinin sürdürülebileceği» önerisini yaptılar, kabul edilmedi. Ancak yeni hapishane müdürü Albay Nihat Yıldırım'la görüşen Devrimci Kurtuluş (DK) davasından bir temsilcinin hiçbir hak elde edilmemesine rağmen pazarlığı bitirmesiyle eylem, eyleme istemeye istemeye katılanlar tarafından bayramın birinci günü bırakıldı. EB ve DY davası tutuklularının bırakmasından sonra bu kez açlık grevinin ilkelerini çiğneyenlerin başını çeken DK, Halkın Kurtuluşu (HK), Partizan (P) davası tutuklularıydı. DS davası tutukluları eylemin siyasi değerlendirmesini açlık grevi sonrası yaptı ve eylemin nasıl/niçin kırıldığını geniş olarak açıkladı. Bunun üzerine HK, DK, P davaları tutukluları da ortak bir bildiriyle suçluluklarını gizleme telaşı içinde veryansın ettiler.

Ancak daha sonra P davası tutukluları dolambaçlı bir özeleştiriyile sorumluluktan sıyrılmaya çalıştılar.

Ortaya çıkan durum, mücadeledeki sınıf katılımı konumunun yanında, siyasetlerin de hapisanelerdeki mücadele platformunun neresinde ve hangi bakış açısında bulunduklarını gösteriyordu.

- Eylül-Ekim Açlık Grevinin Bitişini Bir Tutsak Anlatıyor (Bir Koğuştan Kesit)

«Evet arkadaşlar, haber az önce geldi, diğerleri eylemi bırakıyorlar. Şimdi sizinle şunu konuşacağız... Ben görüşümü gerekirse açıklayacağım... Sizden istediğimiz bu saatten sonra ne yapılması gerektiği... Yani eylemi götürebilir miyiz?.. Hatta götürmenin zorlukları bir yana, eylemi bırakmanın doğru olduğunu söyleyenler de çıkabilir içimizden... Sakın bir şey gizlemeyelim, ne düşünüyorsak açık söyleyelim. Beni anlıyorsunuz sanırım. Yalnız çabuk olmamız gerek. Arkadaşlar bizden acele sonuç istiyorlar...»

İçimden bir ses artık eylemin sonuna gelindiğini söylüyor... Eylemin sonu, ama yalnızca bu eylemin... Peki niye sonlanıyor?.. Niye başka türlü düşünüyorum?..

Eyleme dört siyaset kitle azınlığıyla başlamıştı. Üçü bir yana, biz, kitle çoğunluğunu oluşturan siyasetlerin eylemi desteksiz bırakabileceklerini de düşünmüştük. Karşılıklı güçleri iyi hesaplama ve başarabileceğini anladığında, özgücüne sonuna dek güvenmekti düşüncenin temeli. Evet, herşey hesaplanmıştı, tam katılım sağlanamadığı ve gerekli noktaya kadar gidilemediği için, süresiz açlık grevimiz genel olarak cuntayı teşhir etmekte ve özel olarak da saldırıları durdurup hak elde etmekte yetersiz kalabilirdi. Bu durumda eylem büyük olasılıkla siyasi talepler öne çıkarılarak ölüm orucuna dönüşecekti; bu dönüşümü sağlayacak asgari örgütlülük ve hazırlık vardı. Duygularını disipline etmiş, olası ölüm orucunun neferleri belirlenmişti en azından...

«Direniş bir kez başladı mı, dışında kalmak M-L tavrı değildir». Eyleme sonradan katılanların hapisane kitlesine

açıkladıkları katılma nedenleri yaklaşık olarak buydu... Bir de bu büyük lafın arkasına sığındıkları gibi, gereği sonuna kadar yerine getirebilselerdi... Bu katılım bana çok güzel duygular yaşattı. Devrimci dayanışmanın eşsiz tadı, üç günlük yalnız bırakılmanın acısını da bir anda unutturmuştu. Yalnız bırakılma açısından kastım, kendi gücümüze güvenmeme değil kuşkusuz. Genel bir başarı elde etmek, dışımızdaki bir yığın faktöre de bağlıydı. Hapishane idaresi, yaptığı anonsta birçok tehdit savurmuştu ve hep beraber, «YAŞASIN SÜRESİZ AÇLIK DİRENİŞİMİZ!» diye cevaplamıştık. Sonra açık mazgalı bırakıp arkama döndüm ve eyleme katılmayan arkadaşların birşeyler yapmaya çalıştıklarını gördüm. İşte hep beraber olacağımızı o anda anlamıştım.

Kitlenin tüm katılımını sağlayan eylem en çok istenen eylemdir; ama herhangi bir eylemi başarmak için bu mutlaka gerekli değildir. Gerekli olan, eylemin doğru zamanlaması, doğru politik taktik ve hedefleridir; eylemin mantığına uygun, dipdiri ilkeleridir. En somut biçimiyle eylemin, mücadelenin o aşamasında ihtiyaç olarak kendini dayatması, amaca ulaşmasının en uygun yolu durumunda olmasıdır. Bunun içindir ki, bir eylem için en elverişli tüm koşulların gerçekleşmesini beklemek, çoğu zaman sorunu idealize etmekle özdeştir. Ve sürekli en ideal koşullar beklendiği için bir türlü zamanında ve doğru taktiklerle adım atılmaz, sürecin gerisine düşülür, inisiyatif hep çatışılan güçte kalır. Bunun için devrimciler, mutlaka herkes katılsın mantığı içinde, mücadelenin önüne kendi elleriyle barikat oluşturma hatasına düşmemiş, koşullar dayattığı noktada tüm kitle katılmadan da başarı sağlayıcı taktikler uygulanmıştır.

İlk anda, yeni katılanların ilkelerini, bizimkilerle arasındaki büyük ayrımı görmeyip kabul etmekle hata mı ettik? Çünkü böylece onların mantığını, eylem mantığı olarak kabullendik, ilke-mantık ilişkisini kavrayamamışız gibi geliyor bana, bu birincisi...

İkincisi, bu katılımın kendi kitlemizde yarattığı psikolojik değişimleri gözlemleyebildik mi? Çünkü insan psikolojisi, içinde bulunduğu eylem mantığıyla doğrudan ilgili.

«Eylemimize kimse katılmayabilir, ölüm orucuna dönüşebilir, amacımız saldırılara dur demektir, siyasi teşhirdir.»

Bu mantık üzerine kurulmuştu eylemimiz. Bu mantığa uygun davranıyorduk. Olduğunca uzun süre ayakta kalmak için belli miktarda şekerli su alıyorduk. Şekerli su alıp almamak çok önemli değil, ama eylemin mantığını ortaya koyan bir olgu. Ama direnişe sonradan katılanlar kısa sürede sonuç alma mantığından hareket ediyordu. Onların katılımını sağlamak için şekerli su almaktan vazgeçtik... Bu olanların görünen sonuçlarından sadece biri; üstelik görünmeyenleri de var galiba. Kitledeki çoğalmayla birlikte, azımsanmayacak sayıda arkadaş üzerlerindeki yükün hafıflediğini düşündü. Daha rahat davranmaya başladık.

Özgücüne güvenme çok önemliydi. Ve buna uygun olarak eylemimizin emniyet sübapları vardı. Oysa sonradan katılanlar böyle düşünmüyorlardı. Diğerlerinin katılmasıyla birlikte yere sağlam basan ayaklarımızı biraz olsun, belki de gözle görülmeyecek kadar yerden uzaklaştırdılar. Şu an bastığı toprağa yabancıymış gibi duruyor ayaklarımız, toprağa alışamıyoruz, «sonuna kadar» diyenler eylemi kırdılar çünkü.

İşte durumumuz bu... «Onlar eyleme katılmasalardı keşke» demenin fazla kolaycılık olacağının bilincinde idik. Ancak eylemimizin mantığını korumayı ihmal etmemeliydik, özgücümüzün nabzını iyi yakalamalıydık. İnsanların kolaycılığına, kısa sürede başarı elde etme anlayışının olası yalpalamalarına ve eylem kırıcı tavırlara karşı daha iyi hazırlanmalıydık.

Buraya kadar neyin, niçin olduğuna dair düşüncelerimin doğru olduğuna inanıyorum. Bundan sonrası için emin değilim. Eylemi götürebilir miyiz? Oportünizmin yarattığı moral bozukluğunun etkisini hemen kaldırabilecek miyiz?

Gerekirse başarıyla ölüm orucuna dönüştürebilir miyiz? Deneysizlik, güneşi perdeleyen bir sis gibi duruyor, güneş nerede peki?..

Eylemi sürdürürsek belki başarabiliriz, ama ya başaramazsak? Süreci siyasi olarak tam tahlil edebiliyor muyum? Kafamda bu tür soruların biri gidip biri geliyor.

Eylemi sürdürmek daha doğru diye düşünüyorum, ama -zorunlu olarak- «sürdürmeyelim» olacak cevabım.

Arkadaşlarımla verdikleri cevapların da yaklaşık benimki gibi olduğunu duyunca şaşırmadım. Koğuştaki 13 arkadaştan 12'si «kitle bizi, ama kitle başaramayabilir» diyorlar... Onlara katılıyorum.

- Sağolun arkadaşlar. Cevaplarınızı ileteceğim şimdi, az sonra ne yapılacağı bildirilecek, her şeye hazır olalım...

- Görüşünü söylemeyecek misin?

- Söyleyemeyeceğim!

Toplantıyı yöneten arkadaşı o güne kadar görmediğim biçimde hepimiz gibi üzgün gördüm. Seni anlıyorum arkadaşım, belki de biz yanıldık...»

* * *

Tutsakların açlık greviden kazancı, işkencenin geçici olarak kalkması ve saç sorununun çözülmesi oldu. Doğal ki, kazanılan geniş tecrübe ve çıkarılan dersler de vardı. Diğer kimi hakların verildiği 27 Eylül idare anonsu ve 6 Ekim 1. Ordu anonsuyla duyurulmuştu.

Hapishane yönetimi saç sorunu nedeniyle, daha birkaç hafta önce saldıran kendisi değilmiş gibi, tam bir ikiyüzlülükle yönetmeliğe göre tutukluların alabros tıraş olabileceğini söylüyordu. İşte yaptırımların özü budur, her türlü araç askeri yaptırımın konusu olabilir. İşkence sistematigi ve baskı politikasının bir yerinde tıkanma olursa veya mevcut biçimiyle ihtiyacı karşılayamaz duruma dönüşürse, «meşruluğunu» yitirirse, hemen yeni adımlar, yeni taktikler gündeme getirilir.

BİLİNER

Yaşamamıştık ama biliyorduk
 Ölecektik
 İhanet edenler olacaktı
 Sevecektik
 Unutulacaktık belki
 Umudu dört mevsim diri
 Bir kır çiçeği gibi taşıyacaktık avuçlarımızda
 Duymuştuk, biliyorduk
 Manyetoyu çeviren eller kırılacaktı

Eriyecekti elektrotlar
 İnancın sıcaklığında
 Göz bağlarına dünyayı sığdıracaktık
 Kavgası barış bir özlem soğuk duvarlara

Söylemiştik. Biliyorduk
 Tutsak edilecekti tutsaklık
 Ve «mesele esir düşmekte değil
 Teslim olmamaktaydı»
 Boyun eğilmeyecekti. Eğmeyecektik.

Şubat 1984

8 EKİM 1981 - 14 HAZİRAN 1982

Siyasi tutsakların kararlılığı konusunda 12 Eylül generallerini tereddüde düşüren her eylem, yeni saldırıların önünde yalnızca kısa süreler için barikat oldu. Bu durum, Metris açıldığında yapılan 19 günlük Açlık Grevinden sonra da 17 günlük, ikinci Açlık Grevinden sonra da gözlemlendi. Eylemlerin yarattığı etki sonucu geri adım atmak zorunda kalan yönetim, eylem sürecinde ve eylemin sonuçlandırılmasında yapılan hataları, zaafı gözden kaçırmıyor, kendi eksiklerini gidererek daha güçlü saldırılar yapıyordu...

Sistemli dayak kalkmakla birlikte tamamen son bulmamıştı. Örneğin, Ekim '81 Metris'inde açlık grevi sonrası, Selimiye'den Metris'e sevk edilen bir kısım tutukluya «hoş geldin» dayaağı tattırılmıştı. Kasım ayı ortalarından itibaren de dayaklar eskisini aratacak denli sistemleşmeye başladı. İşkencecilerin Metris'i «mamaklaştırma» programının taktiklerini tekrar gündeme sokması, gelişmeleri hızlandırdı.

Bu arada altlı-üstlü koğuşların birbiriyle alış-verişlerini ve haberleşmesini kesmek; dolayısıyla örgütlülüğü kısmen engellemek için, hapishane idaresi alt kat pencerelerine tel örgü çekiyordu. Tel örgü bir santimetre kareden küçük peteklerden oluşuyordu ve siyasi tutukluların bunu kabullenmesi demek -alt kattaki koğuşların sürekli karanlık içinde kalmaları bir yana- idareyi yeni girişimleri için teşvik etmek anlamına gelecekti. Tutsakların «sökeriz, kullanılmaz duruma getiririz» uyarılarına kulak tıkayan idare, kısa zamanda yanıldığını anladı. «Ceza veririm» diyerek, tellere verdiği önemi ifade eden yönetimin tehditlerini boşa çıkaran devrimci tutsaklar, bunları paramparça ederek işlemez duruma getirdiler. Metris idaresi karşı tavır geliştiremedi.

5 Aralık 1981 günü, Metris tarihinin en önemli günlerinden biridir. Devrimci tutsaklar ilk şehitlerini bugün verdiler... İSMET TAŞ isimli tutuklu tahliye olmuştu ve birkaç gün içinde özgürlüğüne kavuşacaktı. Akşam üzeri karın bölgesini saran şiddetli ağrı, kısa süre sonra kan kusmaya dönüşünce, devrimci. tutsaklar sabaha karşı 03.00'e kadar, saatlerce «DOKTOR İSTERİZ!», «TUTUKLULAR ÖLÜME TERKEDİLEMEZ!» sloganlar attılar... Kimse gelmedi... Metris doktorları da gelmiyordu. İsmet arkadaş 03.00'te hastaneye kaldırıldı, ancak artık çok geçti... Ertesi gün akşam yemeğinden sonra, idarece yapılan anonsta, Metris idaresi iğrençliğini, utanmazlığını ve ikiyüzlülüğünü haykırıyordu: «Arkadaşınız İSMET TAŞ hapishane idaresi ve doktorların gerekli her türlü müdahalesine rağmen Çapa Hastanesi'nde yaşamını yitirdi. Hepinizin başı sağ olsun.» İşkenceci yönetim boşuna suçluluğunu gizlemeye ve gerçeklerin üstünü örtmeye çalışıyordu.

«İSMET'İN KATİLİ İDAREDİR!», «İSMET'İN KATİLİ İDAREDİR!», yüzlerce kez «İSMET'İN KATİLİ İDAREDİR!» sloganlarıyla çınladı Metris...

«İSMET'İN HESABINI SORACAĞIZ!...»

Daha önce de olduğu gibi. Metris idaresi, İSMET TAŞ'ın katledilmesinden sonra suçunu örtbas etmek için siyasi tutsakların, en duyarlı olduğu bir anda saldırıya geçerek tutsakları psikolojik olarak çökertmek istedi. Bu olayın ardı sıra. her yönden saldırılarını arttıran idare, görüş dönüşlerinde koğuş koğuş tutukluları dövüyordu. 15 Aralık 1981 günü görüşe çıkan E-5 koğuşuna yapılan saldırı bunlardan yalnızca birisidir.

Görüşe çıkan E-5 koğuşu ziyaret kabinlerinde dövülmeye başlandı, tel örgülerin iki yanı bir daha karıştı. Oğullarının gözlerinin önünde dövülmesine haklı tepkiler gösteren analar, babalar, kadınlar, çocuklar da kıyasıya dövülüyorlardı. Devrimci direnişin sembolü olan sloganlar susmamacasına duvarlara ve coplara karşı haykırıldı. Bu saldırıda bir arkadaşın burun kemiği kırıldı, arkadaşın tedavisi de, hastaneye sevki de aylarca yapılmadı.

Yine bu günlerde, her zaman olduğu gibi, devrimci tutsakları disipline etmek ve yaptırımların yolunu açmak amacıyla, tutsakların sayımda belli bir isim sırasına göre dizilmeleri ve ismi okunan tutuklunun «burdayım,» cevabı vermesi dayatıldı. Tutsakların bunu reddetmesi üzerine dövülen, hırpalanan tutsaklar; koğuş içinde de sıkıştırılmaya; «not saklanıyor», «ne malum tünel kazılmadığı» vb. diyerek duvarlara yapıştırılan gazetelerin, resimlerin altları aranmaya ve sayım sırasında bu resimler parçalanmaya başlandı. Sık sık sürtüşmeler ve kavgalar oluyordu.

İdare soğuğu bile baskı olarak kullanıyordu -ve sürekli kullandı- «kömür kalitesiz», «kazanlar yeni», «bozuk» vb. diyerek kaloriferleri bilinçli olarak yakmadı. Metris tarihinde ısınma sorunu hemen her dönem varlığını korudu. Kaloriferlerin yandığı gün-saat miktarı o kadar azdı ki(*) koğuşlardaki peteklerin sayısı bile, tam kapasite ile çalışacak kazanların çabasını boşa çıkaracak nitelikteydi. Koğuşun yatakhaneğinde 20, gazinoda 9, tuvalet ve banyo bölümünde 6 petekli topu topu üç radyatör vardı. Kimi koğuşlarda daha az petekli radyatörler bulunuyordu. Açık arazide kurulu Metris Askeri Hapishanesi'nde yaşayanlar için bunun anlamı üşümekten başka bir şey değildi.

Binanın yeni, dolayısıyla nemli oluşu ve 1981-'82 kışının sert geçmesi idareyi pek ilgilendirmiyordu. Soğuktan korunmak isteyen tutuklular, hapishane idaresini zorlamak amacıyla sayımlara palto, şapka, atkı ile çıkmaya başladılar.

İdare bu protestoya karşı, kaloriferleri yakmak yerine tutsaklara yeni saldırılar yapmayı yeğledi. Birçok tutsak bu protestolar nedeniyle hücreye alındı, dayaktan geçirildi.

Yine bu günlerde, açlık grevi sonrası kısmen düzeltilen hapishaneye kitap alınması yolu tekrar daraltıldı. Dışarıda yasak olmayan kitaplar bile «sakıncalı» gerekçesiyle keyfi

(*) 1981-82 kışında, Kasım-Mart arası kaloriferler değişik zamanlarda toplam 15 gün yakılmıştır. '83-'84 ve '84-'85 kışlarında ise soğuk, devrimcilere karşı başlıbaşına bir silah olarak kullanılmıştır. Bu doğrultuda hazırlanmış bir dosya «Hapishanede Yaşam Koşulları» başlıklı bir dilekçeyle 2 no'lu Askeri Mahkemeye verildi.

olarak hapishaneye alınmadı. «Not yakalandı» gerekçesiyle, kibritten her türlü el işi yapımının yasaklandığı da anonsla açıklandı. Bu şekilde anlamsız-mantıksız bir sürü keyfi uygulamayla, psikolojik yıpratma amacının yanı sıra insani yaratıcılığa gem vurmaya çalıştıkları da açıktı. Tutsaklar her türlü emek sürecinden uzaklaştırılarak, yatıp kalkmaktan öte işlevi olmayan insanlar konumuna getirilmek isteniyordu. Barındırdığı insanlara hiçbir becerilerini geliştirme olanağı tanımayan, yasaklayan hükmeden, insana, halka düşman bir yönetimin tüm karakteristik özelliklerini varlığında cisimleştiren bir yerdi Metris hapishanesi...

Bu arada yemeklerin kalitesi düştü, kantin satışlarıysa durma noktasına kadar gelmişti. Evet, hapishane yönetimi ne zaman yemeğe el attıysa, olası bir açlık grevi sözkonusuydu hapishanelerde. Ya baskılar bir açlık grevini geliştirecek düzeydedir ya da pek yakında «olanlar olacaktır...» Esasen işkenceci yönetim bugüne kadar devrimci direnişi böylesine ufak hesaplarla etkileyebileceğini sandı. 12 Eylül'ün zindan temsilcilerinin gün gelip uyguladığı «küçük hesaplara» dayalı politikası küçümsenmemelidir. Çünkü bu politika, bir koşulda başarılı sonuçlar verebilirdi: Karşısında da küçük hesaplar peşinde koşanları bulursa... Gerçekten de Türkiye hapishanelerinde bu tür siyasi tutsak sayısı az olmadı... Ancak devrimciler hiçbir dönem bu batağa saplanmadılar. 1981-82 kışında olduğu gibi...

* * *

Metris Askeri Hapishanesi'ndeki ilk protesto-anması da 1981-82 kışında gerçekleştirildi. Kahramanmaraş katliamının yıldönümünde marşlar, türküler söylendi.

Anmaların, devrimci duyarlılığın, dayanışmanın güzel örneklerinden biri olduğunu çok iyi bilen işkenceciler her zaman anmaya, slogan atmaya son vermelerini istedi devrimcilerden. Eğer koşullar saldırı için uygunsa, hiç

beklemedi. Ya yasakları, ya baskıyı ya da her ikisini birden kullandı. Uygun koşullar yoksa, tutsaklara anma yapmamaları karşılığında o güne dek vermediği bir çok hakkı vermeyi önerdi... 1981-82 kış günleri saldırı için uygundu. 17 günlük açlık grevinin kamuoyunda yarattığı tepki azalmıştı ve cunta ülke çapında bir kan denizi yaratıyordu...

Anmalar vb. olaylar, böyle günlerde işkenceci yöneticilerin saldırısı için «haklı bir zemin» sağlayacak bulunmaz malzemeleri oluşturunuyordu. «Hala siyaset yapıyorlar» diyordu kamuoyuna, sanki devrimci tutsakların siyaset yapmadığı gün varmış gibi... Ve «baskın basanındır» taktiğiyle direnişi çöktürmeye yöneliyordu.

* * *

Bu arada oligarşi, yeni bir saldırı-demagoji yönteminin temellerini atma çabalarını başlatıyordu. '81 Kasım-Aralık aylarında, tüm hapishanelerde olduğu gibi, İstanbul hapishanelerinde de bir anket yapılmaya başlandı.

CIA patentli bu anket, basılı anket formlarıyla yapılıyordu. İçinde önceden belli bir sonucu çıkarmayı hedefleyen sorular-cevaplar bulunan bu ankete katılmak, oligarşinin elde etmek istediği sonucun yaratılmasına hizmet edecekti ve kabul edilemezdi. DS davası tutsaklarının katılmama önerisi ve tavrına karşın, diğer davalardan tutuklular bu politik öngöründen yoksun olarak «nasıl olsa başka yerlerde katılanlar var, bizim katılmamamız birşey değiştirmez» diyerek anketlere katıldı.

Anket, burjuvazinin uzun vadeli saldırılarının bir parçası olarak gündeme gelmişti ve bir adli tutuklunun bile cevaplayamayacağı sorularla doluydu.

Sorular, temelde kişilik bozukluğunu veri olarak almış ve bu bozukluğun nedenlerini ortaya çıkaracak cevaplar içeri-yordu.

Cinsel sorunlardan aile ilişkilerindeki bozukluklara kadar, toplumsal nedenlerden uzak her türlü konuda cevap

istenen bu anketin amacı belliydi: «Devrimciler kişilik bozuklukları taşıyan, akli ve ruhi dengeleri bozuk kişilerdir».(*) Yapılan ankete verilen cevaplardan çıkan «bilimsel sonuç» budur. Yıllardır sürdürülen demagoji ve karalama bu defa bilimsel bir kılıfla kamuoyuna sunulacaktı.

Oligarşi devrimci tutsakları düşüncelerinden vazgeçirmek, devrimci kişiliklerini yok etmek, halkın nezdinde küçük düşürmek gibi çok boyutlu siyasi hesaplarını; bilimsel etiketli demagojik çabalarını, her dönem sürdürmüştür. Oligarşi '85 yılında (21 Ocak) düzenlediği uluslararası bir toplantıyla «Teröristlerin Rehabilitasyonu»nun çözüm yollarını arama başarısını(!) gösterdi... Bir yanda ABD ilaç tekelleri, bir yanda CIA ve NATO diğer yandan da ülkemizdeki görevliler 5 yıldır üzerinde çalıştıkları konuyu elbirliğiyle gündeme getiriyorlardı.

Devrimciler 8.4.1985 günü «Bir Sempozyum ve Hapishaneler Gerçeği» başlığıyla 2 no'lu Askeri Mahkemeye verdikleri 5 imzalı 10 sayfalık dilekçede sorunu şöyle dile getiriyorlardı:

«(...) Bizim durumumuzun ne 'terörizm' ile ne de psikiyatri ile herhangi bir ilgisi yoktur. Sorun her şeyden önce sınıflar mücadelesidir ve bu anlamda toplumsal bir sorundur. Sorunun kaynakları ise, kişilerin psikolojik

(*) 1984 yılında bu anketin sonuçları aynen bu şekilde açıklandı. Ve bu anket sonuçları 1988 yılında ABD'de yayınlandı.

Oligarşinin «teröristleri rehabilite etme» programı daha sonra da devam etti. Bu defa Ayhan SONGAR'ın sorumluluğunda bir ekip işe el attı. Hiçbir neden gösterilmeksizin Metris Hapishanesi'nde kalan Devrimci Sol davasında yargılanan 10 tutsak, Cerrahpaşa Hastanesi'ne götürüldü. Hastanede bizzat Ayhan SONGAR kendisi gelerek, tutuklulardan beyin filmi çektirmeleri ve test formlarını doldurmalarını sempatik bir üslupla istedi. Siyasi tutuklular reddedince tehdit savurdu. Ama bunda da başarılı olamadı. Devrimciler kararlı bir şekilde «böyle bir oyuna alet olmayacaklarını» belirtip tavır koydular. Bunun üzerine mecburen bu tutsaklar aynı gün hapishaneye geri götürüldüler. Bu durum hemen siyasetlere iletildi ve tavır alınıp kimsenin gitmemesi istendi. Buna rağmen Cerrahpaşa'ya gidip teste katılanlar oldu.

durumlarında değil, toplumun ekonomik ve sosyal yapısındadır. Bilim, insanlığa ve ülkemize hizmet etmek istiyorsa, insanlığın mutluluğu ve onun önündeki engelleri kaldırma yönünde çaba göstermelidir. Halbuki sizin tüm bu çalışmalarda güttüğünüz amaç, sömürü ve baskı düzenine hizmet edecek materyaller yaratmaktır. Bu anlamda böylesi çalışmaların bilimselliğinden bahsedilemez. Gerek konuya bakış açısının, gerekse de bildiğimiz şöhretiniz (toplantıya katılanlardan bazıları: İhsan DOĞRAMACI, Prof. Turhan İTİL, Prof. Ayhan SONGAR, CIA istasyon şefi Paul HENZE, bakanlık temsilcileri ve hapishane müdürleri...) bunu göstermektedir. Türkiye'deki toplumsal sınıfların temsilcilerinin psikolojik hastalıkları, kişilik özellikleri, zeka düzeyleri bilimsel olarak incelenecekse, bu konuda bizim muhataplarımızın sivil faşistler olmadığı açıktır. Onlar bizim için maşadan başka bir şey değildir. Bizim asıl muhatabımız devlet örgütlenmesi ve arkasındaki egemen güçlerdir. Yani Milli Güvenlik Konseyi'nden, hükümetten, işkenceci polis ve hapishane görevlilerinden, işbirlikçi tekелci burjuvaziden temsilciler getirirseniz, biz o zaman onlarla mukayese sınırları içinde bu araştırmaya katılırız. Ancak bu mukayeseyi gerçekten bilim adamı olduğuna inandığımız kimseler yaptığı taktirde rıza gösterebiliriz.

(...) Peki bugün rehabiliteye ihtiyacı olanlar yok mudur? Elbette vardır. Bugün her türlü namus mefhumundan yoksun, dini-imanı para olan ve daha fazla kâr için halkı yoksulluğa, sefaletle mahkûm eden, halka ve temsilcilerine karşı sömürüyü devam ettirmek için insanlık dışı baskı ve sindirme politikası uygulayan egemen sınıflar ve onların uşakları böyle bir rehabilitasyona muhtaçtır. Bunlar ulusal ve uluslararası planda namus ve itibarını üç sente satanlardır. Bunlar yaşamdan kopukluklarının acısını yaşam kaynağı olan gençlikten çıkarmak isteyenlerdir. Bunlar kendi ahlaksızlıklarını örtbas edebilmek için en tehlikeli gördükleri gençliği her türlü yozlaşmaya itenlerdir. Bunlar, hepsinden önemlisi, insanlığa düşman olanlardır. Ve gerçek anlamıyla rehabilitasyona

muhtaçtır. Bu rehabilitasyonu yerine getirecek olan ise katlettikleri, işkenceye yatırdıkları, sefalet ve açlığa mahkûm ettikleri devrimciler ve halk olacaktır. (8.4.1985, imzalar)

* * *

Ve İstanbul hapishanelerinde kanlı bir gün daha: Daha önce bahsettiğimiz, Alemdağ Hapishanesi'nde Şubeye adam vermemek için direnen tutuklulara yapılan saldırı ve iki tutsağın yaşamını yitirmesi üzerine, bu katliamı protesto etmek için Metris tutukluları 26 Aralık 1981 günü üç günlük açlık grevine başladılar. Metris idaresi ise ertesi günü anonsla, radyo ve TV'leri toplayacağını açıkladı. Tehdit için -kalıcı veya geçici bir sonuca ulaşacağı bir yana- özellikle yılbaşından birkaç gün öncesinin seçilmesi, işkenceci yönetimin ne kadar küçük hesapçı olduğunun somut bir örneği idi. Devrimcileri, TV'nin alınması vb. ekilemezdi. Bu tehdidi boşa çıkarmak için TV ve radyolar paketlenerek -henüz onlar toplamaya başlamadan- idareye verildi. Sayım alan subaylar, önlerine konan TV ve radyoları -biraz da şaşkınlık içinde- almak zorunda kaldılar.

Tüm bu baskı ve keyfi yasakları protesto etmek ve aileler aracılığıyla kamuoyuna duyurmak için devrimciler 5, 6, 7 Ocak günleri görüşe çıkmadılar ve 11 Ocak günü bu baskı ve keyfi yasaklar kalkmadığı sürece, 12 Ocak Pazartesi gününden başlamak üzere sayımları yataklar üzerinde vereceklerini hep bir ağızdan anons ettiler.

Bu arada hapishane idaresi ailelerden aldığı ilaçları keserek hasta tutsakları zor durumda bırakıyordu. Hapishanedeki insanlar için hastalığın bedelini ödemek, maddi-manevi olarak hep çok güç koşullarda yaşamak olmuştur. Beslenme yetersizliği ve doktorsuzluktan öte yatağa çakılmak ve ilaçların el yakan fiyatları gibi... (Yönetmeliklere göre ilaçların parasız karşılanması gerekirken, hapishane yönetimi ilaç parasını tutsaklara ödetiyordu. Yönetmelikteki, tutsakların aleyhine maddeleri uygulamakta tereddüt göstermeyen yönetim, tutsaklar lehine olan maddeleri uygulamamakta da aynı ölçüde tereddütsüz davranıyordu.)

12 Ocak sabahı için tutsaklar da işkenceciler de kendi hazırlıklarını yapmış bekliyordu. Ama oligarşinin planlarının alışılmışın dışında ve daha sinsice, cüretkârca olduğu o sabah anlaşılacaktı. Metris'te ilk defa böylesine geniş çaplı ve pervasız bir saldırı düşünülmüştü.

12 Ocak sabah sayımından başlayarak idare, yataklarda oturarak sayım verme direnişine saldırdı. Koğuşların hemen her tarafı, ağız-burun vb. kanaması sonucu kan lekeleriyle dolmuştu. 12 Eylül'ün Metris'teki yetkililerinin doğrudan denetiminde ve gözetiminde yapılan operasyonda tutsaklar, koğuşların gazino bölümünde balık istifi yapılarak, sivrilmiş göze batan, temsilci durumunda olanlar koridora çıkarılıp ayrıca özel olarak dayaktan geçirildiler. Operasyon sabah saat 09.00'dan gece 23.00'e kadar sürdü. Metris, «İŞKENCE YAPMAK ŞEREFSİZLİKTİR!», «İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEK!» sloganlarıyla inliyordu. Saldırı ters tepmişti.

Akşam sayımını almaya zaman bulamayan hapishane idaresi ertesi gün de operasyonla sayım alacağını ilan etmesine karşın, direnişin gücü karşısında geri adım attı ve operasyonu durdurdu. Birkaç gün yalnızca yatakta sayım veren tutsakların fotoğrafını çekti. Fotoğrafları, açılacak davada kanıt olarak kullanacağını söylerken, direnişi kırabileceğini değil de zayıf unsurları koparacağını düşünüyordu. Ertesi günler bundan da vazgeçti ve bu tür sayımı çaresiz kabullendi. Başka araçlarla çözüm sağlama ve sayımı bu şekilde normale döndürme beklentisine girdi.

Direnişi açık saldırıyla kıramayan Metris işkencecileri, topyekün saldırı için psikolojik ortamı yaratmaya yönelik baskı ve yasaklar politikasını yaygınlaştıracaktı. 5, 6, 7 Ocak günleri tutsaklar, idarenin yaptırımlar politikasını ve böl-yönet mantığını boşa çıkarmak, farklı uygulamalara ortak tavır koymak, birbirlerine destek sağlamak için aile görüşüne çıkmadılar. Buna karşın yapılan anonsta ise, aile-avukat görüşüne, revire tek sıra halinde ve elbise önleri iliklenerek çıkılmazsa, tutsakların bu haklardan yararlanamayacakları bildiriliyordu.

Gerici sembollere saygının bir parçası olan tek sıra oluş ve ön ilikleme, devrimci tutsaklar kabul edemezdi. Ve görüşe çıkmama kararı aldılar. Böylece Metris idaresi yine verdiği sözü çiğniyordu. 6 Ekim 1981 tarihli anonsta ise 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı, hiçbir biçimde avukat görüşünün yasaklanamayacağını bildirmişti. Dayak ve işkencenin kalkacağını da... (*)

Saldırıları artarak, çeşitlenerek sürdü. Aralık-Ocak ayları ve sonrasında hapishane yönetimi keyfi lamba söndürmelerle tutsakları huzursuz etmeye, gazete okumalarını, TV izlemelerini engellemeye çalıştı. Bunu engellemek için tutsaklar da sık sık mazgallara vuruyor, lambaların açılmasını istiyorlardı. Ve hatta, açık bırakılan tek ampulü kendileri çıkararak tüm koğuşları karanlıkta bırakıyor, böylece hapishane idaresi üzerinde baskı oluşturuyorlardı. Bir psikolojik savaş başlamıştı. Erler tutsakların uyumasını engellemek için koridorlarda gece yarısı demeden bağırış-çağırış top oynadılar, yemeklere kum-taş atıldılar ve hatta karavanalara subayların izniyle tükürmeyi, işemeyi marifet saydılar!

(*) Sıraya geçme ve ön ilikleme yaptırımı sürdüğü sürece, aile ve avukat görüşü, revire çıkmama kararına; yalnızca direniş kırıcılığını meslek edinmiş EB davası tutsakları katılmadı. 17 günlük açlık grevinin 15. günü (kendilerinin 11. günü) eylemi bırakarak «ilk eylem kırıcı» ünvanını kazanan EB davası tutsakları; açlık grevinin değerlendiren Devrimci Sol davası tutsaklarının bildirisine karşı verdikleri cevapta; geçmişteki «kahramanlıklarını» abartarak, övünçle «Mamak'ta nasıl direndiklerini» yazıyor ve Devrimci Sol tutsaklarını, eylemi gereksiz başlattığı ve gerektiği zaman bırakmadığı (!) için, ağır bir dille eleştiriyordu. Daha o zaman üstü kapalı da olsa EB davası tutsaklarının tavrının son tahlilde teslimiyete varacağı belli olmaya başlamıştı. Bocalıyorlardı. İçten çürümenin giderek yayılması, bunları dengesiz, durmaksızın görüş değiştiren bir yapıya döndürüyordu. Metris'in Mamak gibi olması da onları hiç mi hiç ilgilendirmiyordu artık. Dönüşümün, sağa kayışın can alıcı göstergelerinden biri, 12 Ocak operasyonları sırasında görüldü. Genel karara uymayan Halkın Devrimci Öncüleri (HDÖ), EB davalarından tutsaklar oturma grevinin ilk günü, sayımı diğer siyasi tutsaklar gibi yatakhane kolkola ve sopa altında değil; gazinoda, ayakta veriyorlardı ve idareden bir artı puan daha alıyorlardı. Şubat ayı başında da her zamanki bölücülük işlevine uygun olarak EB davası tutsakları, aile görüşüne-revire çıkmayacaklarını ancak avukat görüşüne çıkacaklarını açıkladılar.

- Bir Tutsağın Anlatımından 12 Ocak Direnişi: Faşizme Vurulan Bir Darbe

<<Direnişin alarmı haykırıyor: «Kahrolsun Faşizm!»... Yataklardan kalkılmıyor, adeta baskına uğramış bir birlik gibi fırlıyoruz. Biraz şaşkın ve heyecanlı, sağa sola koşuşturuyoruz. Koğuşumuz beklemediği bir telaş havasına ister istemez giriyor. Saat henüz 07.00'yi yeni yeni geçiyor. Bu hapishane 08.00'den önce operasyona tanık olmadı, haydi hayırlısı!

Bir kaç lokma atıştırıp açlığımızı yatıştırmak bir yana, elimizi yüzümüzü zor yıkayıp giyiniyoruz. Kendine biraz olsun gelenler pencerelerin önünde mevzilenip, C bloktan dalga dalga akıp gelen slogan ve marşlara coşku ve kararlılığını katıyor. 10 dakika geçmeden salkım saçak slogan ve marşlarla pencerelerde hepimiz yerimizi alıyoruz. İşte şimdi koridorların daha elverişli ve sesi dağıtmayan akustiğinde, kulağımızı tırmalayan asker postallarının sert vuruşlarıyla uyumluluk sağlayan, «Eskişehir Marşı» ve onu takip eden «Harbiye Marşı»nı bastırıyoruz: «Hey Devrimci Hey Devrimci/Savaş Vakti Yaklaştı» marşı bütün seslerin üzerine çıkıyor, egemenliğini kabul ettiriyor. Gözlerimizden dudaklarımıza yansıyan küçük bir zaferin mutluluğunu, karşılıklı başlarımızı sallayarak onaylıyoruz. Bu mutluluk hepimizin gözlerinde, dudaklarında aynı duygu ve düşüncelerle paylaşıyor. Bizim coşku ve kararlılığımız onların şartlanmış kin ve öfkelerinin ifadesi marşlarını bastırıyor. Bunu görmemek, hissetmemek mümkün değil. «Onları bastırdık», «onları bastırdık» nidaları hepimiz adına tekrarlanıyor. Sloganlarımız şimdi daha gür ve ateşli çıkıyor... Bu mutluluk coşkumuza coşku katıyor.

Günlerdir bu çatışmaya hazırlanıyorduk, her şeyimizle bu çatışmanın havasına günler önce girdik. Bütün bu tavrımız bu temelin sağlamlığını gösteriyor. Günlerce de

sürse bu operasyonlar, etten, kemikten, onurdan, kararlılık, cesaret ve umuttan örülmüş direniş barikatlarımızı karşısında bulacak...

Bu çatışma bizim açımızdan da idare açısından da çok önemliydi. Bu operasyonlarda, teslim alma politikasıyla direnme kararı çatışacaktı çünkü. Topyekün saldırı, topyekün direnişi bulmalıydı karşısında. Metris'te direnişe borçlu olduğumuz onur, siyasi kimlik, bugün koğuş koğuş ayakta tutulacaktı. Çatışma cephesi koğuşlardı. Ve bu çatışmada her tutsak yer alacaktı. Bu Metris'te ilk topyekün güçlerin cepheye sürüldüğü bir çatışmaydı.

İşte bugün koyacağımız tavır, göstereceğimiz kararlılık ve cesaret, direniş gücü Metris işkencecilerinin Mamak özlemine onikiden vurup dağıtmalıydı. Umudunu kırmalı, beklentisinin önüne bir daha kolay kolay aşmayı deneyemeyeceği barikat kurmalıydı. Hepimiz heyecanlı olsak da bu sınavı başaracağımızı biliyorduk. Çünkü, bu ileri adımı atarken kendi gücümüzü de karşıımızdaki gücünü de iyi hesaplamıştık. Haklı ve meşru bir zemindeydik. Ve buna hepimiz ikna olmuştuk. Zafer kazanmanın bütün koşulları hazır; zaferi bu koşullarda direnerek kazanmamamız için hiçbir neden yoktu... Eh! direnmek için de kolları sıvamıştık. O zaman iş beklemeye, sonucu almaya kalıyordu... Bekliyorduk...

Sayım çok ağır yürüyordu. Kaplumbağa adımlarla desek yeri var. Koğuş barikatları işkencecileri zorluyor, onları kırmak için ne kadar zamanla yarışmak isteseler de, zamanı aşamıyorlar. Normal dönemin dakikalara sığan bir koğuş sayımı, dakikalardan saatlere uzanıyor. Koğuşlardaki oturarak sayıma geçen kararlılık ve cesaret barikatları sayımı dakikalara sığdırmalarına izin vermiyor. Dakikalar neyse de saatler ilerledikçe merak ve heyecanımız artıyor. Bir yandan da seviniyoruz, sayım ilerleyemiyor; işkenceciler beklemediği direnişimiz karşısında zaman ve enerjisini tüketiyor. Ama ne olursa olsun dayanamıyoruz, dayanmak mümkün değil! Bu noktada duyguları frenlemek tehlikeli

ve riskli bir iş. Bu her operasyonun, çatışma öncesinin olağan duygu boşalımı. Sayımın nerede olduğunu karşı koğuşlara soruyoruz. Merakımız dilimize vuruyor.

Operasyona hazırız, tedirginliğimiz operasyondan değil, saatleri bulan beklemekten. Heyecan ve merakımız kendini hiç gizleyemiyor. Sinirlerimiz geriliyor, geriliyor, kopacak gibi oluyor. Sinirleri yatıştırmaya çalışmak boşuna bir çaba oluyor. Bu operasyon öncesi havaya uymuyor çünkü. Bekledikçe bu havanın daha da yıpratıcı olduğunu kabullenmek zorundayız. Beklemek de operasyonda direnmek kadar önemli ve bu anlamda direnmenin bir ön hazırlığı. Ama bugünkü basınç, sinirlerimizdeki elektrik yükü, zonklayan baş ağrısı her zamankinden çok farklı. Bunu yaşamayana tanımlamak oldukça güç.

Bizden önceki tüm operasyon anını, olduğu gibi, bir bir bilincimizde, ruhumuzda her şeyiyle yaşıyoruz. Bize gelene kadarki tüm koğuşlarinkini bu hava içinde yaşayacağız...

Hâlâ mevzilerimizdeyiz. Ancak tuvaletten tuvalete, mazgal açılmadan açılmaya terk ediyoruz pencere önlerini. Yemeğe bile inmedik. İçişe geçmiş olmasak, şu sigara olmasa, en önemlisi bizi ısıtan direniş ateşi ve sinirlerimizin gerginliği olmasa, bu soğuk havada pencere önünde titremeden kalabilmek mucize olabilir.

Sabah öğlene ulaştı, zaman hızla ikindiye doğru ilerliyor, ama hala sayım operasyonunu mevzide bekliyoruz. Ayaklarımız uyuştu. Kollarımız sağa sola yaslanmaktan uyuştu. Sırt ve bellerimiz dayanacak yer bulamamak sıkıntısından ağlıyor.

Nerde kaldı bu sayım?

Ne ses kaldı, ne soluk. boğazlarımız yanıyor, ağzımız acıyor, dudaklarımız kuruyor. Slogan atmaktan ağzımızda tükürük kalmadı. Dilimiz damağımız yapıştı. Metris'te değil, yaşamımızda hiç bu kadar aralıksız, uzun süre marş söyleyip, slogan atmamıştık. İlk kez marş ve sloganlar bu bekleyiş atmosferinde bu ölçüde bizi yordu. İlk kez bir

operasyonun gelmesini bu kadar özledik. Bu gerginliği ancak çatışmaya başlamak giderebilir. Kimse ben dayanırım, benim sinirlerim çeliktendir demesin. Çatışma öncesinin bu tedirgin, meraklı, heyecanlı bekleyişi bize, insana, direnmeye hazır olana özgüdür çünkü. Hayır, çatışmak için sabırsızdık. Çatışmanın gerekliliğine ve kazanmanın bu çatışmadan geçeceğine inanıyorduk, ama beklemenin tedirginliği yine de sarıyordu her yanımızı. Sinirlerimize böyle zamanlarda söz geçiremiyorduk.

Sinirden patlayıp isyan etmemek için zor tutuyoruz kendimizi. Baş ağrılarımız arttıkça artıyor. Mide yaraları olanların ağrıları depreşiyor. Yüzler zaman ilerledikçe renkten renge giriyor. Çehrelerimizde seyirtiller oynuyor. Operasyonun havasına kendimizi öylesine kaptırdık ki, yemeğe zaman bulamıyoruz.

Bekleme psikolojisinin tutsaklar üzerindeki etkisini iyi bilen işkenceciler, bunu daha sonra iradi olarak kullanacaklardır. 1984 döneminde birçok kez koridorlarda asker yürütmüş, kapı sürgülerini açmış, operasyon havası yaratmış, tutsakları sürekli gergin bir bekleyişe sokmuş, sonra da ya operasyon yapmış ya da yapmadan psikolojik yıpratmayla yetinmiştir.

Oh nihayet!.. Koğuş kapısının üç sürgüsü peşpeşe patladı. Her allahın günü lanet yağdırdığımız bu sesi ne kadar da özlemişiz meğer. Derin soluk alıyoruz, gevşiyoruz, bir ölçüde rahatlıyoruz. İyice boşalmamız, tam rahatlamamız için saniyeler sayılı artık. Çatışmanın eşiğindeyiz. Burnundan soluyan, bazılarının elleri sarılı, kafaları bantlı, terleri elbiselerine geçmiş, bağı açık operasyon timi; kin ve öfke fışkıran gözlerle bizi süzerek doluşuyor yatakhane. Belli ki hınçlarını alamamışlar, daha işkenceye doyamamışlar. Tümüyle saldırmaya hazır bir insan topluluğu duruyor şimdi karşımızda. Saldırmak için düdüğü bekleyen ve subayların propagandalarıyla bizlere karşı şartlandırılan erlerle karşı karşıya, göz gözeyiz. Hepsi sığmadı, girmek istedi ama giremedi. Çoğu kapıda kaldı, gazinoya taşı.

Operasyonun ikinci bölümü için dış biliyorlar, iştahlarını sonraya saklıyorlar. Kapıdan kafalarını uzatıp tehditkâr bakışlar savuruyorlar...

Ranzaların üzerinde bağdaş kurmuş oturuyoruz. Direnişimizin biçimi ranzalarda oturarak sayım vermek çünkü. Oldukça sakın biçimde, robotlaştırılmış coplu “kahramanlar”a protestomuzun haklılığını göstermeye çalışıyoruz. Ne olursa olsun bu an heyecanımızı bastırmalı, bir an için sinirlerimizi gemlemeliyiz. Belki bir dakika, belki daha kısa bir sürede heyecanımız, sinirliliğimiz meraklı tedirginliğimiz yerini, dövüş psikolojisinin boşalım ve rahatlmasına dönüştürecek. Üzerimizdeki yük kalkacak...

Çekili copları, kin ve öfke dolu gözlerin yiyecekmiş gibi bakışları, düzensiz sert solukları, sakinliğimizi bozmaya, bizi paniğe sevk etmeye çalışıyor. Günün acısını, direnişe çarpmış kafalarındaki, ellerindeki yaraların acılarını bizden çıkaracaklarını belli eden bir hava içerisindeler. Aralarından kopup gelen ve cahilliğini olduğu gibi taşıyan; ahlaksız, aşağılık küfür ve hakaretler kulağımızdan sinirlerimize yansıyor, çoktan ardımızda bıraktığımız feodal yanlarımızı kabartmaya çalışıyor. Aldırmıyor değiliz ama, hayır, anlık tahriklere kapılmıyoruz. Beklenen an gelip çatıyor. Operasyon timinin işkenceci kurmayları, coplarını çekmiş ve saldırmaya hazır askerlerin arasından geçerek kapının ağzına geliyorlar; kızgın, kinli ama alaysı bakışları bizi tek tek süzüyor. Ürkek gözlerle «tehdit» değişmez karakterleri. Ama yüzlerinden, direnişe çarpa çarpa bıkkınlık, yorgunluk ve umut kırıklığına dönüşen ruh hallerini de okuyabiliyoruz. Hayır şimdiye kadar aradıklarını bulamadılar, biz de vermeyeceğiz aradıklarını onlara! Yedi saat sonra sonuçsuz kalan operasyonun çaresizliğini ve her seferinde yenilgiyi tadan bir ruh halini yaşıyorlar. Bir anlık, saniyelerle ölçülen suskunluğu, tutsakların Bokassa adını verdikleri Binbaşı boğuk sesiyle bozuyor:

- Beyler biliyorsunuz talimatlara göre sayım gazinoda alınır. Sizi gazinoda sayıma davet ediyorum!

Bu tehdidi kalkanlayan, savuşturan kararlı bir cevap havayı iyice geriyor:

- Keyfi uygulamalarınızı protesto için sayımı böyle veriyoruz, haklarımızı verene kadar sayımı böyle vereceğiz.

Klasik taktik konuşma devam ediyor:

- İçinizde delikanlı varsa çıksın gazinoya gelsin, sayım versin onun kılına dokunmayacağım. İsterse başka koğuşa götüreceğiz!

Saldırmamak için kendini zor zapteden askerler, «Bokassa»nın elinden ve ağzından çıkan:

- Beyleri gazinoya alın!.. Emrini anında uyguluyorlar. Şimdi üzerimize coplarda toplanmış kin ve öfke yağıyor. Coplar ayırt etmeksizin her yanımızı yangın yerine çeviriyor. Bu saldırıyı ilk sloganlarımız karşılıyor. Avantaj bizde, tekmelerimizle ve savurduğumuz yastıklarla askerleri ranzaların üzerine çıkarmıyoruz. Her savurduğumuz tekme ve yastıkta askerler geri çekilip birbirini eziyor, kovanlarına çomak sokulmuş arılar gibi kızgınlıkları artıyor. O kadar kalabalıklar ki yerlerinde bile dönemiyorlar, yanlışlıkla da olsa birbirlerini bile copluyorlar. Postalları birbirine karışıyor. Coplara kalkan olup patlayan yastıklardan uçuşan pamuklarla, yırtılan çarşaf ve yastık yüzleriyle, yerlere atılan renk renk havlu ve pijamalarla, her biri bir yana fırlamış keplerle yatakhane, çift çarşısına dönüveriyor. Bilinçsiz öfke ve kinin insanı nasıl insan olmaktan çıkardığına bir kez daha tanık oluyoruz. Bu arada yere atacak, kırıp dökecek şey kalmayınca; askerler kütüphaneyi parçalayıp kitaplarımızla oynuyorlar. Bütün bu yatakhaneye saçılmış parça parça eşyaları ve kitapları, copların patlattığı ağız, burun ve kafalardan akan kanlarımız kırmızıya boyuyor. Yerin kirine bulanmış eşyalarımız, akan kan ve terlerden vicik vicik çamurlaşıyor. Kan askerlerin de yüzüne bulaşıyor; onların suratlarında suçlarını

belgeleyen lekelere dönüşüyor, utançlarını kanlarımızla yüzlerine fişkırtıyoruz... Kurmay heyeti bu duruma (doktorlar yanlarında) hiç mi hiç karışmıyor. Bu insanlık değerlerinin katledildiği acı manzaralar, onların gönlünü okşuyor. Ama, düdükle güdümledikleri ve robotlaştırdıkları askerlere talimatlar verip, onları geriden yönetmeyi ihmal etmiyorlar. Emirler yayıyor, biri gidiyor biri geliyor. En son gelen emir çatışmanın seyri içinde açığımızı, zayıf yanımızı yakaladığını gösteriyor.

- Altlarındaki yatakları çekip alın, bacaklarından yakalayıp çekin!

Bu emir copların hızını, vurum sayısını biraz olsun azaltıyor. Şartlı beyinler yeni emri uygulamaya geçiyor. Sözcüğün gerçek anlamıyla sağlam bastığımız toprak, ayaklarımızın altından kayıyor. İkili büyük yatağın üzerinde direnişi sürdürüyoruz. Artık birbirimizden ayrı değil, birbirimize kenetliyiz. Ayaklarımıza askerlerin ahtapot gibi elleri sarılıyor. Bizi ayaklarımızı koparacakmışçasına aşağıya çekiyorlar. Biz de tersine asılıp yukarı çekiyoruz. Ayaklarımız paylaşamıyor. Artık yorulduk, iyice de köşeye çekildik; on dakikayı aşkın süredir, bir yatakhane dolusu onlarca askerle boğuşuyoruz. Yeni bir komut, ranzaların üzerindeki direnişimizin sonunun geldiğini işaret ediyor.

- Ranzaların üzerine çıkın, yakaladığınızı koparıp tek tek aşağıya atın!

Bir yandan ranzaların üzerinde ellerimiz coplarla kılıç şakırdatıyor. Birbirimize ve ranzalara sarılıp, ayaklarımıza yapışmış ahtapot kolların vantuzlarından sıyrılmaya çalışıyoruz. Hincını bizden almakla yetinmeyen askerler, camları coplarla parçalıyor, etrafımız cam kırıklarıyla doluyor. Cop ve postallar yetmezmiş gibi bir de camların vücudumuza batan acılarını yaşıyoruz. Kan dereleri büyüyor, kandan gölcükler oluşuyor. Yatakların hakiliği kırmızılaşıyor. Aramızdan kopardıklarını kafa üstü, kış üstü demeden copların acımasız eşliğinde, karga tulumba betona, ranzaların arasına fırlatıyorlar. Sloganlarımız

susmuyor ama tizleşiyor, tükürükleşiyor, köpükleşiyor, kanlanıyor. Sözcükler birbirine karışıyor, anlamsızlaşıyor. Tizleşmeden de öte tıslamaya, dişsiz çenelerden çıkan seslere dönüşüyor. Bütün kinimiz, öfkemiz burada toplanıyor. Yere fırlatılanlar daha kendine gelmeden postallarla eziliyor, yere yapıştırılıyor. Ama hayır, yerden kapıp silindirlerinin altına alıp, ezdikten sonra çekip gazinoya götüremedikleri tutsaklar, ranza bacaklarını son güçleriyle kavrayarak; ranza altlarına sıçrayarak cop ve postalların saldırısından kendilerini bir an için kurtarabiliyorlar. Ranza altlarındaki kovalamaca safarileri andırıyor. Safari vahşiliği ranza altlarında da kan akıtıyor. Hayır hayır vahşileşen bizler değiliz. Avcı da onlar, vahşileşenler de onlar. Bacaklarımızdan, kollarımızdan yakaladılar mı, barikatlarımızdan koparıp fırlatıp attılar mı, çılgın çığlıklar atıyorlar. Yakalanan bacaklarımız, kollarımız cop sağanağına uğruyor; yakaladıkları kollarımızı, bacaklarımızı çekerek gövdelerimize de coplarını indirmek için büyük bir iştahla uğraşıyorlar.

- Kaçarsın ha; Direnirsin ha! Ranza altlarına saklanıp kurtulacağını sanırsın ha! Tekme savurursun, yastık karatesi yaparsın ha! Ulanceğim şimdi!

Sıra kendinden geçmeye, hiçbir küfürü hakareti duymamaya; yaralarına yaralar, acılarına acılar katan copların, postalların darbesini hissetmemeye gelmiştir. Parçalanmış elbiselerden tutarak sürüklene sürüklene, kanlarımızla yıkana yıkana yata Khaneyi dolandırılıp, işkence timinin kurmay heyetinin; «biz adamı böyle yaparız» der gibi pis pis sırıtan sadist, isterik bakışları altından geçirilerek, gazinoda birbirinin üzerine çuval gibi karga tulumba atılırsın.

Şimdi içeri sığmayan askerlerin eline düşmüşsündür. İkinci muamele burada başlar. Gazinoda sayım için ayağa dikmeye çalışırlar. Hayır! Nafîle, dikemezler seni ayağa. Bu kadar boşuna mı direndin? Denerler, denerler, etlere mengene gibi geçen eller omuzlarından kaldırır; bırakırsın

kendini yere, durmazsın onlar istedi diye iki ayağının üzerinde. Tek tek aynı yolun yolcusu, acılarının ortağı arkadaşların da kararlaştırıldığı gibidir; işkenceciler onları da tutamaz ayakta. Ceset gibidir herkes, dikilmez işkencecinin karşısına; onun istediği biçimde ayakta sayım vermez kimse. Bir çatışmadır bu, sonuna kadar götürülmek zorundadır. Sözün sözdür, yemin etmişsindir kutsal değerlerin üzerine...

Bir an kendi misyonunu unutan, yenilgiye daha fazla tahammül gösteremeyen bazı fanatik rütbelilerin gazabına da uğrarsın. Onların yumrukları, tokat ve tekmeleri de girer devreye. Bazılarının şövalye yüzüklü yumrukları çenene çenene iner. Ağzının içindeki ince yumuşak dokuyu paramparça eder: Kan tükürürsün, kin-öfke tükürürsün işkencecinin suratına suratına sloganlarıyla. Ama hayır, onlar buradan daha önce hemen alt kattaki 18 koğuşa girip çıkmış, aynı yenilgiyi tatmıştır. Bir yenilgi daha almak, kanlı tükürüklerde sloganları görmek onu fazla rahatsız etmez. Ar damarı çoktan çatlamıştır. Alışmıştır yenilgiye, onursuzluğa, direnişten zilgıt yemeye... Çaresizdir, zavallıdır, aşağılık, ahlaksızdır karşında. Sadece dövdüğüyle, vurduğuyla, akıttığı kanınla, yaktığı canınla hayvansı duygularını tatmin eder, içindeki «şeytanı» bu işkencelerle rahatlatır. Artık burada da onun yapacağı bir şey kalmamıştır, yenilgisini kabullenip, yenilgisini emrine de yansıtarak koğuştan terketmekten başka...

- Hepsini tek tek zorla ayağa dikin, sayın!

Vahşi; hoyrat, hırpalayan, acıtan elleriyle zorla tutup kaldırmaya çalışırlar, tekrar kenetlenirsin arkadaşlarına. Ancak kenetlenmiş halde yerde sayılırsın. İşkence ekibi büyük bir gürültü ve aceleyle birbirini ite kaka koğuştan boşaltır. Demir kapı kırılacakmış gibi, yenilginin acısını yansıtırcasına kapanır.

Ama hayır, henüz bitmedi... Hınçlarını alıp, rahatlayamamışlar: Giderken koğuştan göze batan üç kişiyi zorla koridora alıp özel olarak döverler. Hekim başlarındadır, işkence dozajını ayarlar, bayılanları ayıltır, öldürücü darbe almamasına dikkat eder.

Kapılara-mazgallara vuruyor, slogan atıyoruz o zaman. Arkadaşlarımızı istiyoruz. Yarım saat sonra ağız ve burunları kan içinde, dudakları patlamış, biri yarı baygın, koğuşa atılıyorlar, zulüm kazanamamıştır. Kinimiz, direncimiz zaferimizi müjdeliyor.

Bu, işkence ekibinin, Metris idaresinin 19. kez devrimci iradenin direnişine boyun eğişidir.

Geride bıraktığın zarar-ziyan mı?

Lafı mı olur!..

Her direnişin ödenecek bir faturası vardır, kazanmak isteyen direnir, direnense faturasını öder!

Birçok kafa, burun, ağız patlağı, yüzlerce copun, postalın yüzlerce yara beresi, acısı, cefası: Ödenen fatura ve faşizmin silinmez ayıbı!..

Bunun lafı mı olur!..

Bunlar çok geçmez unutulur; yaralar kapanır, eşyalar, kitaplar yenilenir.

Ama ya direnmeseydik, ya bunlar onur, siyasi kimlik yarası olsaydı?.. Acaba ömür boyu boynumuzda ağır bir suç alarak asılı kalıp, vicdanlarımızı sızlattırmıydı? Bu, yara kabuk bağlayıp da bilincimizden silinir miydi?

Üzerimizde saatlerdir biriken gerilimi operasyon söküp götürüyor. Yaraların acıları unutulup gidiyor, kaslar gevşeyip rahatlıyor, sıkıntılı bekleyiş sona eriyor...

Ve bu direnişi zulmün de enine boyuna değerlendireceğine ve her adımda bu direnişi gözönünde bulunduracağına eminiz.

Metris teslim olmayacaktır; yeter ki bu direniş ruhu ve çizgisi korunsun. Ve Metris faşizmin en karanlık günleri ve yıllarında aydınlıklar saçacaktır...>>

- Şubat - Mayıs 1982

Dayaklara, psikolojik baskıya rağmen Metris idaresi tutukluların direnişini çözemedi. Direniş ailelerin hapisane yöneticileri üzerinde bir baskı gücü kurmasını sağlamıştı.

Koşullar idareye saldırının yoğunlaştırılmasını ve olgunlaştırılmasını düşündürüyordu. Oligarşinin hapishane yetkilileri bildiğini okumayı sürdürürlerken, artık ailelerin baskısını ve kamuoyunu da aşılması gereken bir olgu olarak düşünmeye başlamışlardı. Bu düşünce ile Bizans oyunlarına, çeşitli manevralara başvurmaktan çekinmediler ve bu politikalarını süreç içinde daha da yetkinleştirdiler.

Hapishane yönetimi, hiç de niyeti olmadığı halde, Şubat ayı ortalarından itibaren siyasi temsilcilerle görüşmeye başladı. Kendisini diyalog yanlısı, uzlaşmaya hazır göstermeye çalışıyordu ve hiç beklenilmeyen bir biçimde, Şubat ayı sonunda yeni bir adım attı. Eğer tutsaklar gazinoda belli bir sıraya geçip, isim okunduğunda «buradayım» derse;

- Siyasi temsilcilik kurumunun tanınacağını (4 erkek, 2 bayan temsilci)

- Aynı davadan yargılananların biraraya toplanacağını

- Hapishaneye battaniye, terlik vb. şeylerin alınacağını

- Işıkların 22.00 değil de 24.00’de söndürüleceğini

- Yemeklerin kalitesinin düzeltileceğini, miktarının çoğaltılacağını

- Radyo ve TV’lerin geri verileceğini açıkladı.

Pek alışılmış birşey olmayan ve dışarıdan bakıldığında -özellikle oportünizm için- oldukça cazip görünen bu öneriler çoğunluk kararıyla kabul edildi(*).

(*) Bu anlaşma DS, TİKB ve diğer bazı siyasi davalardan yargılanan tutsakların karşı çıkmasına rağmen çoğunluk kararıyla onaylandı. DS davası tutsakları çoğunluğa uyacağını söylerken TİKB davası tutsakları kararı tanımayacağını ilan etti. Karşılıklı tavizlere dayanan geçici bir uzlaşmaydı bu anlaşma. İdarenin manevra yaptığını açıklayan DS davası tutsakları bu anlaşmayı tek koşulla kabul etti: Eğer hapishane idaresi sözünde durmazsa sayımda «buradayım» demeye son verilecekti. Diğer dava tutukluları bu koşulu kabul edince DS davası tutukluları çoğunluk kararına uyacağını açıkladı. Çünkü bu anlaşma temsilcilik kurumunun kabulüydü ve 12 Eylülcülerin siyasi tutsakları gayri resmi olarak da olsa siyasi tutuklu kabul edip tanımının ileri bir adımıydı. Salt bu maddenin verilecek haklar paketinde yer alması bile çok önemliydi.

Bu anlaşmayla, tek sıra yürüme ve ön ilikleyerek aile-avukat görüşüne, revire çıkma ve önceden belirlenen kabin numarasına göre görüş yapma zorunluluğu ortadan kalkmış oluyordu.

Anlaşma sonrası hapishanenin alt kat koğuşları aile görüşüne normal olarak çıktılar. Ancak bir gün sonra (2 Mart) orta kat koğuşları görüşe çıkarken, hapishane idaresinin tuzağına düşüldüğü anlaşıldı. Hapishane yönetimi sabah saatlerinde koğuşlara dağıttığı bildirisinde aile-avukat görüşüne koğuştan isim sırasına göre çıkılacağını, tek sıra yürüneceğini duyuruyordu. Sil baştan olacaktı herşey, ama yönetimin avantaj kazandığı da ortadaydı. Siyasi tutsakları bir kez olsun görüşe çıkartarak ailelerin baskısını gevşetmişti. Hapishane yönetimi uymadığı için tutuklular da anlaşmaya uymadılar ve direniş kaldığı noktadan tekrar başladı. Bu kısa ömürlü anlaşma sonunda, siyasi tutsakların tek avantajı radyo ve TV'leri almaları oldu. Ona da avantaj denirse tabii...

Siyasi tutsaklar yalnızca mahkeme ve havalandırma için koğuştan çıkıyorlardı artık. Mahkemeye gidiş ve dönüşlerde zorla ön ilikletilmeye çalışılıyor, özellikle dönüşlerde ağır biçimde dayak atılıyordu. Böylece koridorlarda dayak meşrulaşmıştı.

İşkenceciler akli sıra «savaş hilesine» başvurmuştu. Bir kez daha o pek böbürlendikleri «asker sözü»ne uymamışlardı. Devrimcilerin bu anlaşmaya yanaşması ve «buradayım» demek, elbette, tek başına askeri yaptırımlara uyulması anlamını taşııyordu. Ama diğer askeri yaptırımlarla birlikte ele alındığında, askeri yaptırımların bir parçası olarak düşünülebilirdi. Cuntanın hapishane görevlileri yeni taktikler için nabız yokluyordu. Gelecek saldırılarına kademe kademe zemin hazırlıyordu. Kesin darbesini vurup teslim alacağı uygun şartları henüz yaratamamıştı.

Oligarşi her dönem saldırı ve baskılara uygun gerekçeler bulmuş, baskı ve şiddet politikasını bu gerekçeler üzerinde

inşa etmişti. Biri eskiyip zamanını doldurmadan, kamuoyunda teşhir olmadan yeni bir saldırı biçimine sarılmıyordu. Bir bakıma bu taktiğiyle devrimcilerin dikkatlerini uygulanmaya çalışılan politikanın özünden uzaklaştırmaya, görünürdeki uygulamalar üzerine yoğunlaştırmaya çalışıyorlardı. Uygulamalarına karşı kamuoyunu yanıltacak mesajlara ihtiyaçları vardı. Kısacası, oligarşinin taktiğinin iki yönü vardı. Bir yanıyla elinden geldiğince hapishanede bulunan çeşitli devrimci kesimleri yanlış hedeflere yöneltmeye çalışırken, diğer yanıyla kamuoyunu yanıltmayı hedefliyordu.

13 Mart 1982’de TKEP davasından yargılanıp idama mahkum edilen İ. Ethem COŞKUN, Seyit KONUK, Necati VARDAR’ın İzmir’de idam edilmesi üzerine, idamlara karşı protesto niteliğinde sloganlar atıldı, marşlar söylendi ve ortak protesto metni okundu.

Ve 15 Mart’ta başlayan ana Devrimci Sol davası hem devrimciler, hem de oligarşi açısından daha net politikalara yönelindiği bir aşamanın başlangıcı olacaktı.

- Bir Tutsak Yeni Açılan Bir Davayı Anlatıyor:

<<Sabah vakti, ortalık zifiri karanlıkken uyandırılmışsa siyasi tutsaklar, her defasında buruk bir sevinç doldurur yüreklerini; büyük bir olasılıkla bir sevk söz konusudur. Geride bırakılanlar ve kavuşulacaklar vardır. Yalnız tutuklular değil, herkes tanır bu duyguyu...

15 Mart sabahı, 100 wattlık ampullerin aydınlattığı koridorlarda karşıladı tutsakları... Saat 05.00’de başlayan devnim bu kez sevk nedeniyle değildi. Beş saat sonra DS ana davasının ilk duruşması açılacaktı... Çoğu tutuklu ilk kez çıkıyordu mahkemeye; ama ister parçalansın ister döşemeleri paspaslasın, ne olursa olsun düşüncesiyle en

yeni giysilerini giymişlerdi. Halka güvencin ürünü devrimci coşkuyu mahkemeye taşımak gerektiğinin bilincindeydiler.

Her devrimci tutsak, koltuk altlarında iddianameleri, dilekçesi ve cebinde kalemiyle koğuşundan çıkıyordu. Erler, şakalaşarak neyi nasıl yapacakları hakkında hızlı hızlı konuşan devrimci tutsakları saygıyla, ilgiyle izliyorlardı. İçlerindeki faşist, gerici ya da düzen yaltakçıları ise boş ve gürültülü gevezelikleriyle devrimci tutsakların dikkatlerini dağıtmak, ilgi çekmek istiyorlardı.

İlk duruşma tüm tutsakları heyecanlandırır. Kimi uzun yılların ardından en sonunda tahliye olacağını düşünür, kimi ailesini, arkadaşını göreceğini... Kimi mahkemenin nemenem bir şey olduğunu merak eder. Çoğu ise ilk duruşmanın (ve tüm duruşmaların) mahkeme heyeti-devrimci tutsak ilişkisi, mahkemelerin bir kürsü olarak kullanılması, sesimizi kamuoyuna duyurması, kararlılığımızın, boyun eğmezliğimizin, moralimizin burjuvaziye gösterilmesi bakımından önemini bildiğinden, devrimci olduklarını heyete kabul ettirme isteğiyle doludur.

Devrimci tutsaklar için mahkeme, suç-ceza ilişkisinin yürüdüğü yer değildir. Eğer ortada bir suç varsa, emeği sömüren, baskı, katliam ve terör uygulayan egemen sınıfların suçudur. Ve eğer ceza kesilecekse, kendi iktidarını kuracak olan halk, bugünün sömürücü azınlığına kesecektir. Mahkemeler bu yazgının devrimciler tarafından açıklandığı yerlerden biridir.

İdarenin yeni uygulamaya koyduğu; arama sırasında pantolon fermuarı açma, kemer düğmesini çözme vb. dayatmalarına karşı direnen 350 dolayında tutsağa güç yetirmek gerçekten bir sorundu: Hapishane yönetimi koğuştan çıkardığı devrimci tutsakları bu dayatmalara zorlasa da, asıl olarak, bugünden sonra yeni bir yaptırımı gündeme getireceğinin mesajını veriyordu. Tutsakların bir kısmını onur kırıcı aramaya tabi tutmak istemesiyle birlikte bir anda hapishane duvarlarını sarmaladı slogan sesleri:

«İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEK!» Devrimci sınıf güçlerinin karşı-devrime teslim olmadığı; siyasi kimliklerini ve onurlarını çiğnetmedikleri koşullarda, hapishanelerde normal güvenlik araması yapılır ve siyasi tutsaklar buna karşı çıkmazlar. Güvenlik araması, resmi bina vb. girişlerinde ateşli-kesici vb. silah bulmak için yapılan arama biçimidir. Ancak oligarşi için asıl olan, siyasi tutsakları teslim almak olduğundan, gerici gazeteler, radyo, TV, vb. yayınlar, kurum ve kuruluşlar aracılığıyla uygun kamuoyu ve psikoloji sağlandığında, diğer saldırı araçlarıyla birlikte tutsaklara insanlık onurunu hiçe sayan ahlak dışı aramalar yapılır. Gerekçe bulmak da zor değildir. «Gizli not taşıyorlar, haber iletiyorlar!» vb. yaygaralar kopartılır ve asıl amaç gizlenir. Oysa amaç açıktır: Siyasi kimliğimizi yok etmek, ahlâki değerleri aşağılamak, devrimci tutsağın kendisine saygısını yok ederek moralman çökertip teslim almayı sağlamaktır. Tutsaklar için siyasilik, ekmek-su kadar doğaldır, yaşamın kendisidir adeta.

Aramanın ardından yine ilk defa, tutsakların mahkemeye verecekleri dilekçelere, yanlarında taşıdıkları kalem, kağıt, iddianame gibi şeylere el konulmak istenmesi üzerine, yeni sürtüşmeler meydana geldi. Devrimci tutsakların, dilekçelerinin idarenin keyfine göre işleme konulmasını kabul etmesi beklenemezdi. Çünkü bu durumda savunma hakkı diye bir olgudan söz etmek olanaksız olacak.

Ahlaksızca aranan, tekme-tokat ön iliklemeyle zorlanan, dilekçeleri vb. ellerinden alınan devrimci tutsaklar -bunlar yetmemiş olacak ki- en son kelepçe işkencesiyle yüzyüze geliyorlardı. Bilekleri zincir kelepçelerle son kerteye dek sıkıldı. 20 dolayında ring arabasına balık istifi tıklan tutsaklar, kelepçeler yüzünden bayıla-ayıla ilk duruşmanın yapılacağı Atatürk Öğrenci Sitesi (AÖS) spor salonuna taşındılar.

Mahkeme önünde tutsak aileleri büyük kalabalık oluşturmuştu. 15 metre ötelerinden geçen yakınlarına yaklaşma çabaları, zaman zaman küçük çaplı gösterilere

dönüşüyordu. Hava soğuktu ve yağmur, tutsakların ve ailelerin, onlarca askeri kariyerin, topların ve tüfeklerin üzerine çiseliyordu. Hapishanenin beton yığınının ve her nesnesinden bir gün olsun uzaklaşmak, sık yaşanmayan, değişik tür güzel bir duygudur. Bu değişik havayı bir saniye olsun fazla solumak isteyen tutsaklar, salona girmeyi yavaştan aldılar.

Birkaç yıl önce -örneğin 1980-81 ve daha öncesi- şu an oturdukları sıralar yoktu ve birçoğu bu salonda top sürmüş ya da servis atmıştı. Belleklerindeki duygularıyla bütünleştirdikleri bu salon, özgürlük ve tutsaklıklarla ama hep mücadeleyle, çatışmalarla geçen bir kaç yıllık yaşamlarının anısıydı. Ve hiçbir yerde baskıya, onursuz tutuma ve tehdide boyun eğmeyen devrimcilerin, AÖS'ün mahkemeye dönüştürülmüş spor salonunda «suçlu» gösterilmeye boyun eğmesi hiç beklenemezdi...

Bütün ilk duruşmalarda olduğu gibi; saat 10.00-10.30'a doğru yargıç Seyfettin AYDIN'ın yaptığı mahkeme açılış konuşması, devrimci tutsakları korkutmak ve böylece «evet efendimci» tutuma zorlamayı amaçlar tarzdaydı. Eğer tutsaklar «gerçeğin ortaya çıkmasını» istiyorlarsa, mahkemenin bağımsız olduğuna inanmalı, güvenmeli ve ne sorulursa ona cevap vermeliydiler. Gereksiz tartışmalarla zaman yitirilmemeliydi!

Gerçekte bir çok vatandaşın güvenmediği bir devlete ve kurumlarına, doğrudan ona karşı çıkanların güvenmesini beklemek safdillikti. Ama yargıç ya devrimci tutsakların mahkemeye güle oynaya güven duyacağını umuyordu ya da güven duymalarını istiyordu. Siyasi değil de sıradan bir sanık olmak kabullenilmezse, mahkemeden atma ve gıyapta yargılama cezası uygulanacaktı. İddianameler, aylar süren işkencelerin, savcının yalan ve demagojilerinin sonucuuydu. Devrimcilere saldırılarla, «terörist» demagojileriyle doluydu. Oligarşinin yüzlerce devrimciyi katlettiği cinayetlerden ise hiç bahsedilmiyordu. Devrimci tutsaklar

bireysel kurtuluşa özendirilerek, hapishanelerde olan bitenlerden söz edilmemesi isteniyordu. 1. Ordu Komutanlığı güdümlü mahkemelerinin pek önemsiz gördüğü bir olguydu onursuzluk. Ve bu hava altında kimlik tespiti için davanın 1 no'lu sanığı kürsüye çağrıldı. 1 no'lu sanık kimlik bildiriminden önce konuşma hakkı istedi ve «mahkeme tutsakların sorunlarıyla ilgilenmelidir» dedi... Heyetin konuşma izni vermemesine aldırmadan, işkencenin varlığını kanıtlayan belge ve raporları barındıran dosyasını heyetin yüzüne sallayarak, siyasi şube ve hapishanelerde devrimcilerin katledildiğini, işkencelerden geçirildiğini açıkladı.

12 Eylül mahkemeleri kararlı bir tavırla karşılaşıyordu. Böylesi kararlı tavır cuntanın mahkemelere yansıttığı korku, yılgınlık, karamsarlık, boyun eğme ve suçluluğu devletin hazırladığı iddianameler çerçevesinde kabullenme perdesini paramparça ediyordu. Cuntanın emir-komutasında çalışan, «astığı astık kestiği kestik», her sözü emir gibi yerine getirilen mahkemeler artık devrimci tutsak tipini tanıyorlardı.

Böylece 12 Eylül mahkemelerine devrimci tutsakların susturulamayan, direngen sesleri bir kere daha egemen oluyordu. Ve 12 Eylül mahkemelerinin dokunulmazlık büyüüsü, korku kabusu, kökünden, örgütlü direnen bir güçle yıkılıyordu... Herkes susmuştu, aileler, avukatlar, herkes. Heyet şaşkınlık içinde; 12 Eylül faşizminin katliamlarını, cinayetlerini yüzlerine vuran, onları bir anda sanık durumuna getiren bu ses karşısında, ne yapacağını bilememenin utancını yaşıyordu.

Yargıçlar, duruşmaların istedikleri gibi gitmeyeceğini ve bir an önce tedbirler alınması gerektiğini düşünmeye başlamıştı... Karşılarında, aciz, yargılanmayı bekleyen bir topluluk bulacağını umanlar yanılmıştı. Karşılarında cuntanın acizliğini, kan içiciliğini sergileyen, halkın öfkesini, devrimci mücadelenin yenilmezliğini haykıran bir ses vardı. Bu ses, ardından güçlü, birbirini tamamlayan, birbirine kenetlenmiş bir koroyu getirecekti.

Kimlik tespiti yaptırmayan birinci sanık zorla yerine oturtulduktan sonra, 2. sanık kürsüye çağrıldı. Bu arada söz isteyen savcı; «üç-beş kişi yargılamayı geciktirmek istiyor, yavrularınızın tahliye olmasını engelliyor» diye konuşarak tutsakları bölmeye, ailelerin gözlerini boyamaya çalıştı. Ailelerin ve tutsakların protesto amaçlı, ısrarlı alkış ve ıslıkları karşısında konuşamayınca yerine oturdu.

1 no'lu sanık yerinde konuşmaya başladı:

«Savcı Recep SÖZEN, Şube'den çıkıp da karşısına geldiğimde, işkenceyi yüzüme karşı savunma cesaretini göstermiş biridir. 'Biz geri kalmış bir ülkeyiz, işkence yapmak zorundayız' demiş biridir. Ve iddianamesini işkenceler üzerine oturtmuş biridir. Şimdi de kalkmış işkenceleri anlatma istemimizi 'şov' diye adlandırıyor. Böyle davrandığı sürece kendisi şov yapıyor... Çünkü yargılama geciktiyse, bu bizim çabamızla değil, askeri savcının üstün başarısı (!) sonucu gecikmiştir: 3 yıldır yargılama bekleyen tutsaklar var bu salonda...»

- Atın bunu dışarı, konuşturmayın!

Yargıç Seyfettin AYDIN'ın 1 No'lu sanığı mahkemeden atma girişimi devrimci tutsakların fiili direnişleri ve «İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEK», «KAHROLSUN FAŞİZM!» sloganlarıyla engellendi. Ve yargıç kararını geri aldı...

Tam da bu anda dinleyiciler bölümünden ak saçlı bir baba ayağa kalktı ve «60 yaşıma geldim, devlete hizmetim 30 yıl, ziyarette oğlum 'işkence yapıyorlar' dediği de inanmadıydım, devlet yapmaz bilirdim, güvenirdim. Oğlum mahkemede gözüm önünde dövülüyor, hapishane duvarından içerisi görünmez, kimbilir orada neler oluyor? Oğluma inanıyorum» diyerek günün özetini yaptı. Herkes gerekli mesajı alıyor, gerçekler gün gibi ortaya çıkıyordu.

Yargıç Seyfettin AYDIN bu kez dinleyicilere döndü, kin ve çaresizlik içinde erlere hedefi gösterdi.

- Dinleyicileri dışarı çıkarın!

Ama o kadar kolay değildi bu.

Devrimci tutsakların «ANALAR BABALAR EVLATLARIN YANINA!» sloganını atmasıyla beraber içerde kalmakta - coplanmalarına rağmen- direnen ana, babalar yargıca ikinci kez geri adım attırdılar.

Devrimci tutsakların avukatlarıyla görüşme istemini sürekli geri çeviren heyet, kürsüye çıkardığı tüm tutsaklardan kimlik alamayınca duruşmaya ara verdi ve güvenlik gözetiminde tutsakların avukatlarıyla görüşmeleri kararını aldı. (Tutukluların avukatlarıyla görüşmesi hapisanede yasaktı.)

Kimlik tespitinden sonra heyetin söz hakkı verileceğini söylemesi ve devrimci tutsakların kimlik vermeyi kabul etmelerinin ardından, 1 no'lu sanık yine kürsüye çağrıldı.

- Mesleğin ne?

- Devrimciyim!

Heyet beşinci sanıktan sonra «Mesleğin ne?» sorusunu sormaktan özenle kaçındı, tüm sanıkların mesleği devrimcilik olursa, cuntanın sindirme politikasının iflas ettiği açığa çıkmış olmayacak mıydı?>>

* * *

Oligarşinin mahkemeleri bundan böyle DS davası tutsaklarının her türlü baskı ve yaptırımlara karşı ödün vermez tavırlarına tanık olacaktı. Tarihe mal olan bu tavır gelecek kuşaklara taşınacak, parlak bir miras olacaktı. Beş generalli 12 Eylül yasacılarının, keyfiliklerine bir yenisini ekleyerek, alelacele gruplar halinde mahkemeye getirme yasası çıkarması ve uygulaması, tutsakların kararlı tavrını değiştirmeyecekti...

DS davası tutsakları 12 Eylül mahkemelerinin yargılamalarına yepyeni bir hava getiriyor, mahkemelerde devrim rüzgarlarını estiriyorlardı. 12 Eylül mahkemeleri hukukuyla, işleyişiyle, kuruluşuyla halk güçlerinin bu mahkemelere çıkarılan temsilcilerince mahkûm ediliyordu. Başaşağı duran yargı, ayakları üzerine oturtulmuştu. Devrimci tutsaklar, düzeni, devleti ve bunların yargı kurumlarını yargılıyordu. 12 Eylül mahkemeleri, devrimin 12 Eylül'ü yargıladığı kürsülere dönüşüyordu.

MAHKEMELER VE DEVRİMCİ BAKIŞ AÇISI

Devrimciler mahkemeler aracılığıyla devrimci kavgayı tarih önünde burjuvaziye karşı savunmakla kalmaz, aynı zamanda burjuvaziye yargılar ve yaşanan günün ekonomik, politik tüm canalıcı ülke sorunlarına ilişkin tutumlarını belirtir, mesajlar iletirler.

Devrimci çalışmayı önlemek için kendi yasalarını bile çiğneyecek yöntem arayan 12 Eylül cuntasının engellemelerini devrimci tutsaklar nasıl aştılar?

Devrimcilerin mahkeme tavırlarının daha iyi anlaşılması için şu örnekler verilebilir:

15 Mart 1982’de Devrimci Sol II ana davasının açılışında devrimcilerin gösterdiği kararlı tutum, 2 Kasım’da DS III davasının açılışında da yineleni. Mahkeme heyetinin devrimcilere söz hakkı vermemesi üzerine, 250 dolayında tutuklu kimlik vermedi. Ardından ayağa kalkarak hep bir ağızdan militarizmin süreklileştirilmesinin, baskının, terörün kurumlaştırılmasının ileri kilometre taşı olan 1982 Anayasası’nı protesto etti.

«BİZ DEVRİMCİLER, YURTSEVERLER, DEMOKRATLAR, FAŞİZME KARŞI MÜCADELE EDENLER OLARAK HALKIMIZA BASKI, ŞİDDET UYGULAYAN, TÜRKİYE HALKLARINAAÇLIK, YOKSULLUK, SEFALET GETİREN BU ANAYASAYI PROTESTO EDİYORUZ» (2.11.1982 II no’lu Sıkıyönetim Mahkemesi Devrimci Sol davası mahkeme tutanaklarından aynen alınmıştır) şeklinde bir anonsla devrimci tavır ortaya konuldu.

Mahkemeye verilen on imzalı ayrı bir dilekçe hakkında açılan dava sonucu yapılan savunmadan (13.12.1983 1 no'lu Askeri Mahkeme) dolayı tekrar dava açılmış; tekrar savunma verilmiş sonunda 12 Eylül'ün güdümlü mahkemeleri verdikleri cezalarla devrimcileri susturamayacağını anlayınca, 85'e kadar süren davayı -verdiği 10'ar yıl cezalarla yetinip daha fazla sürdürmekten vazgeçmek zorunda kalmıştır. Tarihsel öneme sahip bu kararlılık aynı zamanda oportünist çizgiyle devrimci çizgi arasındaki ayırımı belirliyordu. Statükocular emperyalizmin ve işbirlikçi tekellerin '82 Anayasası'nı protesto için mahkemelere dilekçe vermenin gerekli olup olmadığını tartışırken, DS davası tutsakları hukuki ve siyasi konumlarına uygun protesto dilekçeleri vermekle kalmıyor, mahkemenin karşı-devrimci inisiyatif kurma girişimlerini hep bir ağızdan yıkıyorlardı (*).

Mahkemeleri devrimci kürsüye çevirme geleneği, DS IV davasının açılışında da sürdürüldü. 5 Eylül günü duruşmaya çıkarılan Sultanahmet ve Sağmalcılar hapishanesindeki dava sanıkları, toplu olarak 6 Kasım genel seçimlerinin içeriğini açıkladılar. Mahkemenin, sanıkların konuşmasına izin vermemesi ve duruşmadan atması üzerine «FAŞİST CUNTA BİZLERİ YARGILAYAMAZ!, KAHROLSUN FAŞİZM!» diye defalarca slogan atıldılar. 5 Eylül günü davanın ilk duruşmasına götürülmeyen, aynı davanın Metris Askeri Hapishanesi'nde kalan 90 sanığı ise 12 Eylül günü, beş kişilik faşist generaller yönetiminin 3. yılı nedeniyle, bildiri okuyup sloganlar atarak protestoda bulundular. Bu nedenle tutuklular bizzat mahkeme heyetinin emriyle herkesin gözü önünde dayak ve işkenceye tabi tutuldular. 12 Eylül'ün «adalet dağıttığı» söylenen kurumu, gerçek yüzünü, işlevini ortaya koymak zorunda kalmıştı.

(*) 12 Eylül Anayasası ile birlikte tüm tutukluların oy kullanma haklarının kaldırılmasını protesto etmek için, DS davası tutuklularının yaptığı 7 - 10 günlük açlık grevi önerisi, bir - iki siyaset hariç, genel olarak kabul edilmedi. Oportünizm, gelişmeleri doğru yorumlayıp siyasi tavır geliştirmekten uzak duruyordu.

Bunlardan ayrı olarak DS davası tutukluları halkımızı her türlü baskı cenderesine sokan yasakları, olayları her fırsatta dilekçelerle teşhir etmeye, amaçlarını ortaya koymaya çalışmış, çalışmaktadır. DS toplu davası açıldığından bu yana, bu davanın sanıkları mahkemelere bu çerçevede onlarca dilekçe verdi.

Dünya tarihi, bağımsızlık ve kurtuluş için savaşanların düşmanlarından hesap sorduklarına, mücadelenin bedelini ödemekten kaçınmadıklarına, yaptıklarından dolayı sadece halklarına karşı sorumlu olduklarına tanıktır. Türkiye'nin bağımsızlığı, kurtuluşu ve sosyalizm için mücadele edip tutsak düşenler de, bu sorumluluk ve görevden hiçbir zaman kaçmadılar. Burjuvaziden af istemediler, aksine tutsaklık koşullarında burjuvaziye yargılamanın, hesap sormanın yollarını zorladılar, yarattılar.

Oligarşi, devrimcilerin bu tavrı karşısında boş durmadı. Kendi yasalarını da (savunma hakkı) hiçe sayarak devrimcileri susturmak için onları her türlü savunma olanağından yoksun bıraktı. Ağır hapis cezalarıyla tehdit edip, caydırmaya çalıştı. Ama devrimciler bu oyunları boşa çıkarmasını bildiler. Savunma ve suç duyurusu dilekçelerinden aldıkları 20 - 30'ar yıllık ağır hapis cezalarına (bir o kadar da sürgün cezalarına) rağmen susmayıp, verdikleri yüzlerce; binlerce sayfa savunmalarıyla, oligarşiyi, kendi kurumlarında çaresiz duruma düşürdüler. "BİZ MARKSİST-LENİNİSTİZ, SAVAŞIRKEN DE TUTSAK DÜŞERKEN DE BÖYLEYİZ" demesini her zaman bildiler.

Kısaca hapishaneleri direnişleriyle mahkemelerdeki direniş birlikte ele alınmış, bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

* * *

Ahlak dışı arama ve savunma hakkına yönelik saldırılar nedeniyle, DS davası tutsakları 18 Mart 1982'den itibaren mahkemeleri boykot kararı aldılar. Böylece 12 Eylül sonrası ilk defa mahkemelere toplu tavır alındı.

Bu arada Milli Güvenlik Konseyi toplu davaları bölmek, bireysel kurtuluşu özendirmek, kendi amacına uygun yargılamayı kolaylaştırmak ve psikolojik üstünlük sağlamak düşüncesiyle yeni bir yasa çıkardı: Bundan böyle toplu dava sanıkları mahkemelere grup grup getirileceklerdi... Bu yasanın hemen ardından DS davası heyeti de sanıkları grup grup mahkemeye çağırma kararı aldı.

Cunta toplumsal yaşamı gerici sembol ve buyruklar çerçevesinde disipline etmek için işbaşındaydı. Ve buna uymayan her alana gecikmeden bir yasa çıkararak müdahale ediyordu. 12 Eylül generalleri, eğer kıramazlarsa, hapishanelerde serpilen direnişin hiç beklemedikleri ölçüde başlarına bela olacağını farkındaydılar.

Bireysel kurtuluş düşüncesi hep özendiriliyordu zaten. Bunu yasayla da karara bağladılar; güya kitleden kopan devrimciyi yutmayı başaracaktı oligarşi! Oysa koyun sürüsü yoktu ortada; devrimci kitle ve devrimci insan vardı.

DS davası tutsaklarının tüm çabalarına karşın, hapishanelerdeki diğer siyasi gruplar, mahkemeleri boykot kararı alıp eylemi genişletmeye omuz vermediler... Oysa mahkemelerin basına yansımaları, kamuoyu odaklarının dikkatini hapishanelere, hapishanelerdeki uygulamalara çekebilecek, böylece 12 Eylül üzerinde azımsanmayacak ölçüde baskı sağlanabilecekti. (*)

* * *

(*) Diğer siyasetlerin. mahkemeleri boykot yerine sadece mahkemeye gidişte ahlak dışı aramaya karşı hapishane koridorlarında direnmeleri, 12 Eylülcülerin bu yaptırımlarını boşa çıkaracak nitelikte değildi. Buna karşın DS davası tutsakları 28 günlük açlık grevine (Mayıs) kadar boykot tavrını sürdürdü. Diğer yandan DS davası tutsaklarının dışında kalan siyasi gruplar Nisan sonlarında mahkemeleri boykot tavrına katıldılar ki, boykot tavrı artık etkisini yitirmeye başlamıştı.

Hapishanelerdeki karşı sınıf güçlerinin yeni bir hesaplaşma odağından geçecekleri, kısa bir süre sonra kozların paylaşılacağı iyice ortaya çıkmıştı. Hapishane idaresi bir yandan baskısını artırırken, diğer yandan siyasi tutsakların yaşam araçlarını bir bir ellerinden alıyordu... Revir, aile-avukat görüşü ve mahkemeye ilgili objektif yasaklardan başka, bunlarla yetinmeyen faşist cuntanın temsilcileri, 28 Mart '82'de yeni bir yaptırım devreye soktu. Normal olarak havalandırmaya çıkan tutsakları, dönüşte, askerler sağlı sollu sıralanarak oluşturduğu koridordan tek sıra geçmeye zorladılar. Bu, doğal olarak, kabullenilmedi ve siyasi tutuklular coplanarak koğuşlara sokuldu.

29 Mart günü koğuşlara dağıttığı yeni bir havalandırma talimatnamesiyle, idare havalandırma hakkını da objektif olarak yasaklamış oluyordu. Bu talimatnameye göre:

- Tutsaklar havalandırmaya tek sıra çıkıp, tek sıra döneceklerdi. Havalandırmaya şortla çıkılmayacaktı.

- Havalandırmaya çıkarken yanlarında top dışında hiçbir şey olmayacaktı.

- Havalandırmadayken, diğer koğuşlardaki tutsaklarla camdan konuşulmayacak, alış-veriş yapılmayacak, konuşulur veya alış-veriş yapılırsa tutsaklar tekrar koğuşlarına alınacaklardı.

Hapishane yönetimi “yasağı ben koymadım, işte talimatname” diyordu.

30 Mart günü THKP-C ve THKO'nun Kızıldere'de toprağa düşen on üyesinin anması yapılırken, 12 Eylül'ün zindan bekçileri de buna ilgisiz kalmıyordu. Koğuşlardan boş karavanaları toplamak için kapıyı açtı ve karavanaları dışarı veren siyasi tutsakları kaçıracasına, koridorlara çekip dayak attı. Anmayı engelleyecek gücü bulunmasa da böylesi bir tavırla sessiz kalmamış oluyordu!

Nisan başında DS davasının mahkeme heyeti, mahkemeyi boykot eden devrimci tutsakları Askeri Mahkemeler Kurulu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 353. maddesine

dayanarak zorla getirme kararı aldı. Bu karar bir anlamda hapishane idaresiyle danışıklı alınmış bir karardır. Çünkü böylece hapishane idaresinin saldırıları meşrulaşmış oluyordu. Zorla mahkemeye götürme kararına karşı, DS davası tutsakları da, koğuşlarda direnme kararı aldılar. Böylece hem mahkemeye götürülen, hem de mahkemesi olanların koğuşundaki diğer tutuklular dövülmeye başlandı.

Bir süre sonra mahkeme heyeti, yaralı tutsakların durumunu görünce «zorla getirmenin» amaçlarını aştığını itiraf etmek zorunda kaldı. Kararı kaldırmadı ama hapishane yöneticilerinin dikkatini çekerek, “uygulamanın bu boyutlara varmamasını” istedi. (Nisan 1982 Cumhuriyet gazetesi).

Saldırıların boyutunu her geçen gün arttırarak, kitlede bir umutsuzluk yaratmayı hedefleyen Metris idaresi, ikinci adım olarak siyasi hareketlerin önderi durumunda görülen unsurları tecrite alıyordu. Hapishane kitlesi devrimci önderlikten yoksun bırakılarak teslim alma kolaylaştırılacaktı. Diğer yandan da Mamak'ta özel eğitildiği söylenen Ömer KAVLAK adlı yüzbaşığı getirtiyordu. Tecrit politikasının gündeme getirilmesi kitle üzerindeki şiddetin daha da artacağını gösteriyordu. 8 Nisan günü «sakıncalı» görülen temsilci konumundaki tutsaklar, genelden ayrı bir bölüme, B-1, B-2 koğuşlarına konulup tecrit edildiler. Hukuki hiçbir gerekçesi yoktu bunun, ama idari yapı yasalarla öyle güçlendirilmişti ki, yapılan her uygulama hukukun kendisi oluyordu. (*)

Tecridin açılmasıyla, tutsakların örgütlülüğünün zaafa uğratılması, direnişin güçten düşürülmesi amaçlanıyordu. Elindeki tüm olanakları hızla devrimci sınıf güçlerini

(*) Hapishanede oluşturulan ilk tecrite, toplam 30 kişi alındı. Tecrite hemen her siyasetten (bazılarından 2-3 kişi) insan alınmasına rağmen HK ve EB davalarından -nedense- kimse alınmadı.

zayıflatmaya yönelik kullanan Metris idaresi, kuşkusuz yeni bir hesaplama hazırlığındaydı ve asıl saldırıdan önce, zaferini kolaylaştıracak adımları atmaya çalışıyordu. (*)

Bu arada DS davası tutsakları, tüm siyasetlere, gelecekte saldırıların daha da artacağına işaretini sayılması gereken tecrit uygulamasına karşı süresiz açlık grevi öneriyordu. Bir süresiz açlık grevinin koşulları her bakımdan oluşmuştu. Bu öneri kabul edilmedi. (**)

Nisan başında idare koğuş değişiklikleri yapmaya başladı. Önce C-3, C-4 koğuşları dağıtıldı. Yakın gelecekteki bağımsızlaşmaya yeni yer açılıyordu. Sonra C-D havalandırmasından 2-3 koğuş daha... ve bu dağıtımlar sırasında ahlak dışı aramalara direnen tutsaklar dövüldü, çoğuna falaka atıldı.

Tüm hukuki prosedürler çiğnenerek idama mahkum edilmesini protesto etmek ve yeniden yargılanmak amacıyla, 10 Nisan'da ölüm orucuna başlayan bir arkadaşı (Ahmet ERHAN), eyleminin 10. günü (20 Nisan'da) tüm siyasi tutsaklar desteklemek amacıyla, 3 günlük açlık grevine başladılar. Ahmet ERHAN, varolan görünüşteki hukuk kuralları bile katledilerek; lehine olan tüm deliller hasıraltı

(*) Devrimci Sol davası tutsaklarının «tecrite alınmaya karşı koğuşlarda direnme» önerisinin çoğunlukça kabul edilmemesi ciddi bir hata olmuştur...

(**) HK, P, DK, DY davası tutsakları bu öneriye de karşı çıktı. Süresiz açlık grevi koşullarının olmadığını ortak bir bildiri yayımlayarak açıkladılar. Bu arada «süresiz açlık grevine, işkence sistemleşmeden gidilmesini doğru bulmadıklarının» açıklama gereği de duyarak, süreci Metris idaresinin inisiyatifine ve kendiliğindenciliğe bıraktılar. Oysa bildiride söylediklerini (süresiz açlık grevinin objektif-subjektif koşulları yoktur iddialarını) gerçekler yalanlıyordu. Aylardır devrimci tutsakların sağlığıyla oynanıyordu. Tutsaklar aileleriyle görüşemiyor, savunma haklarını kullanamıyor, üstüne üstlük koridorlarda, havalandırmalarda ve en önemlisi koğuşlarda dayak yiyorlar, mahkemeye çıkamıyorlardı. Ve en son olarak da hapisane idaresince siyasetlerin önderleri olarak nitelenen kişiler tecrite alınmışlardı.

edildikten sonra aleyhindeki tüm deliller mahkeme sürecinde çürütüldüğü halde; hukuki değil tamamen politik kararlarla idama mahkum edilmişti. O günün koyu sansürüne rağmen, haksız idam hükmü kamuoyuna yansımış ve gazetelerde, hukuk çevresinde tartışılmıştı. 12 Eylül mahkemeleri, cuntanın isteklerini yerine getirmek için teşekkül edilmiş, emir-komuta zincirine göre çalışan mahkemelerdi. (*) Mahkemeler cuntanın yargıdaki temsilcileri olarak, ceza kesici fonksiyon üstlenmişlerdi. En önemli amaçlarından biri de; 12 Eylülcülerin devrimcilerin mücadelesini bastırmak, halkı yıldırma, sindirme, ülkenin üzerine ölü toprağı serpmek için başvurmak zorunda olduğu şiddet biçimlerinden biri olan idam infazlarına; kendi yargı prosedürünü, kendi yargı kurallarını da çiğneyerek, hızla idam hükümlüsü yetiştirmektir. Bu mahkemeler, bu ihtiyaçlara cevap vermek için hukuk adına var olan herşeyi ezip geçiyordu. İşte Ahmet ERHAN bu politikanın kurbanıydı... Devrimci tutsaklar bu ölçüde haksız verilen bir idam cezasına ve buna karşı Ahmet ERHAN'ın başlattığı haklı direniş karşısında tavırsız kalamazlardı, kalmadılar da... İdama mahkum edilen arkadaşın dosyası meclisten geri çekildiği için tüm tutsaklar -arkadaşımızın kendisi dahil- 23 Nisan Cumartesi günü eyleme son verdiler.

Bu arada hapishane idaresi de boş durmadı ve açlık grevini bahane ederek 20 Nisan sabahı saldırıya geçti.

(*) 12 Eylül mahkemelerinin emir-komuta çerçevesinde işlediğini Ankara Sıkıyönetim eski Başsavcısı Nurettin SOYER, Cumhuriyet gazetesine yaptığı açıklamalarla açıkça ortaya koymuştur (Ekim 87). Benzer açıklamaları da Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi eski duruşma yargıçlarından Hakim Albay Hamdi SEVİNÇ de Güneş gazetesine yapmıştır (Haziran 86).

Koşuğlara zorla karavana sokulmasını engelleyen tutsaklardan sekizi sayım sonrası hücrelere alınmak istenince direnildi. Direnenler vahşice dövüldüler ve üstelik haklarında dava açıldı. (*)

17 günlük Eylül-Ekim '81 açlık greviyle sonlandırılan hücre cezaları böylece 7 ay sonra yeniden verilmeye başlandı.

DS davası tutsakları, Metris işkencecilerinin yaptığı planın son aşamasına varmasını beklemenin onların ekmeğine yağ süreceğini, «saldırılarla yıprat, bunalıma düşür ve son darbeyi vur» politikasının bağımsızlaşmayı ve yılgınlığı arttıracaklarını söylüyor; bir an önce sürece iradi müdahale yapılarak süresiz açlık grevine başlanmasını ve böylece idarenin planlarının bozulmasını ısrarla öneriyordu. İşkencecilerin Metris'i nereye sürüklediğini anlamayan, anlamak istemeyen 17 günlük açlık grevinin önde gelen eylem kırııcıları, “işkence sistemleşmeden süresiz açlık grevine gidilmez” diyerek hala, süresiz açlık grevlerinin işlevini hatalı değerlendirmekten başka siyasi boyutunu da görmezden geliyorlardı.

Gelinen noktada Metris'in uçuruma gitmekte olduğunu görmemek için kör ve sağır olmak gerekti. Metris tehlikeye atılıyordu... İşkence Mart ayında tamamen sistemleşmişti. Hapishane idaresinin mahkemeye zorla götürmek amacıyla koşuğlara çektiği operasyonlar unutulursa, tutsaklar yalnızca koşuğlarda güven içinde (!) oluyorlardı.

(*) Bu dönemde çeşitli gerekçelerle tutsaklar aleyhine açılan davaların niye hizmet ettiğinin daha iyi anlaşılması için bir örnek verebiliriz: E-1 koşuğundaki tutsaklar hakkında bir battaniyeyi parçalayarak pas pas gibi kullandıkları gerekçesiyle devlet malına zarar vermekten dava açıldı. Dava birçok aşamalardan geçtikten ve ilginç bir ilgi alanı oluşturduktan sonra beraatle kapandı. Çünkü battaniye tutsaklar üzerine zimmetlenmemişti... Bu ve buna benzer davaların açılması tutsakları yıldırmaya, ceza alırım korkusuyla inisiyatifsizleştirmeye ve böylece genel saldırı politikasına yardımcı olmaya yönelikti. Bu olay Metris tarihine “paspas davası” olarak geçmiştir.

- Mayıs - 15 Haziran 1982

Protesto ve anmaların en yoğun olduğu Mayıs ayının önemini çok iyi bilen Metris işkencecileri ve devrimci tutsaklar, karşılıklı olarak bu aya özel bir dikkatle girdiler.

1 Mayıs günü siyasal tutsaklar için iyi bir başlangıçtı; tüm güç koşullara rağmen dünya proletaryasının birlik ve dayanışma-mücadele günü kutlandı ve 1 Mayıs 1977 günü Taksim 1 Mayıs Meydanı'nda şehit verilen 34 devrimci-yurtsever anıldı... Hapishane idaresinin hoparlörden ırkçı-şoven marşlar çalarak, "anma gecesini" engelleme çabası boşunaydı.

Mahkeme boykotuna başlamadan DS davası tutsakları, tüm siyasetleri de boykota çağırılmış ve eylemin genişlemesinin genel direnişe güç katacağını vurgulamıştı... Bu öneri reddedilirken önemli bir gerekçe de getirilmemişti. Ancak Nisan sonunda saldırılar iyiden iyiye yoğunlaşınca ve mahkeme gidiş-gelişlerinde dayak riskinin giderek artması üzerine, siyasetler boykota katıldılar ve bu konuda genel karar çıkartıldı. (*).

6 Mayıs gecesi Deniz-Yusuf-İnan'ın emekçi halkın kalbine gömülüşünün 10. yılı coşkuyla, slogan ve marşlarla anıldı.

Ve sonunda beklenen saldırı 15 Mayıs sabahı sayımla başladı. Tüm hapishane dayak ve işkenceden geçirildi. Operasyon sabah sayımında başlıyor, gece saat 24.00'e kadar sürüyordu. 12 Ocak operasyonunun tecrübelerinin de katıldığı bu operasyonlar çok daha geniş boyutlu ve pervasızdı. İlk günden başlayarak bağımsızlar bölümüne

(*) Oportünizm bu kararı açlık grevine alternatifmiş gibi kullanmak istiyordu. Zaten mahkemeyi boykot direnişi giderek etkisini yitirmeye başlamıştı. Oysa koşullar siyasi tutsakları hızla açlık grevine itiyordu, kitle bu eyleme hazırlanmalıydı. Ayrıca DY tutsakları, mahkemeye çıkmama kararına uydu, ama çıkınca sorgu ve savunma vb. vermeme, mahkemeyi işletmeme kararına uymadılar. EB davası tutsakları ise bu genel karara hiç uymadı.

gidenlerin sayısı artmaya başlıyordu. Söylenenler bir bir gerçekleşiyordu. Halen bazı siyasetler, “işkencenin sistemli mi yoksa gelip geçici bir durum mu olduğunu” tam olarak kavrayamıyordu. Gelineen noktada dayak ve işkence geçici olamazdı. Ayrıca yasak-baskı ve dayakla yıpratılmış kitlenin bu durumunu yakından gözleyen faşizmin temsilcilerinin şiddeti tırmandırması; mevcut koşulların elverişsizliğinin kendisi açısından yarattığı uygun durumdan azami düzeyde faydalanmak düşüncesinin ürünüydü.

Saldırıları ilk günkü gibi ikinci ve üçüncü günlerde de devam etmiş, siyasetler işkencenin sistemleştiği konusunda ikna edilmişti! Kitlenin gerçek durumunu göremeyen siyasi gruplar dar bakışlı yaklaşımları, bağımsızlaşanların sayısını artırmasıyla kitleye ve genel devrimci harekete ağır bir fatura ödetmişti.

Metris işkencecileri direniş mevzisine tüm güç ve olanağı ile saldırırken, DY davası tutsakları hapisnede birşey olmuyormuş gibi mahkemeye gidip geliyordu. Ardisıra Halkın Devrimci Öncüleri (HDÖ) davası tutsakları da boykottan iki duruşma sonra vazgeçtiler. Oysa DS davası tutsakları 15 duruşmadır her türlü baskıya karşın mahkemeye çıkmama direnişini aynı kararlılıkla sürdürüyordu.

- 1982 Mayıs İşkencelerinde Bağımsızlaşan Bir Tutsak Anlatıyor:

<<İşte bundan, saldırıların doruğunu yaşamaktan, her zaman korkmuştum. Ve bu beni; nedenlerini, eksiklerimi, zaaf larımı bulmak için kesinlikle samimi davranmaya zorlamıştı... Evet, küçük burjuvalığa kalsa, birçoğumuzun şu ya da bu ölçüde küçük burjuvaziye has özellikler taşıdığı kuşkusuzdu. Ama kalamıyordu işte! Yüreğimin ve bilincimin sesiyle, yaşam yani yaptıklarım arasındaki uçurumun niçin bu kadar derin, bu kadar geniş olduğunu düşünmekten kendimi alamıyordum.

Aileme karşı tutkulu bir bağlılığım yoktu, hiçbir zaman da olmadı, duyarlılığım kötürümleşmişti. Böyle olmasa onlar adına da birçok riski göze almazdım gibime geliyor... Yok, yok bu denli kesin yargıda bulunamam, belki böylesi bir riskin var olup olmadığını hiç düşünmedim... O ya da bu, kavga koşullarının gereğini en azından kaba hatlarıyla yaptım, aylarca onları görmedim ve bundan etkilenmedim.

Metris işkencecilerinin bizleri sürüklediği geçide gelmeden arkadaşlarımı yalnız bırakmamda belirleyici rol bence dayaklar değildi. Polisteki işkencelerde tüm tedirginliğime ve ikircimli tutumuma karşın, fiziksel baskıya karşı sonuna dek direnebileceğimi kendime kanıtlamıştım çünkü... Vicdanım en azından bu konuda rahattı...

Evet hukuki olarak da sorunum yoktu, ağır bir ceza beklemiyordum ve biliyordum ki, hapishanede yaptırımlara karşı çıkmam tahliyemi çok az etkileyecekti. Hem bana öyle geliyor ki, hapishaneden boynu bükük değil de onurlu çıkmak için, yaşamımdan birçok ayı, gönüllü rahat silebilirdim.

Peki yapmam gerekeni niye yapmadım, yapamadım? Bir ölçüde sakın bir koşuğa yaşadığımdan, saldırıların birden ve böyle şiddetleneceğini doğrusu beklemememden ve kendimi böyle bir geleceğe hazırlama gereği hiç duymamamdan diye cevap verebilirim buna...

Sakin dedim, gerçekten öyleydi, hapishane sloganlarla çalkalanırken birçok kez niye slogan atıldığını bilmezdim. Mahkememiz henüz yoktu ve bu 15 Mayıs genel saldırı gününe kadar, hiçbir koşuğ direnişine katılmamıştım. Askerler koşuğ ve koridorlarda arkadaşları döverken, yalnızca atılan sloganlara katılırdık. Sayımdan sayıma idarenin üzerimizde kurmak istediği psikolojik baskı ise dayanılmaz türden değildi ve bu sakın günler geçer geçmez, sağlam sandığım sinir tellerim zemberek gibi iki günde boşalıverdi.

Çok hazırlıksız yakalandım. Beklemediğim baskı ve şiddet, bütün duygu ve düşüncelerimi; o ana kadar beni idare eden inançlarımı altüst etti. Bir an direnme potansiyelimi sorguladım. Hayır, benim için herşey buraya kadardı. Bundan ötesine yetecek bir durumum yoktu çünkü. Baskı-şiddet beni yeni bir kalıba sokuverdi.

Devrim kavgasıyla şöyle böyle de olsa kaynaştığım duygu ve düşüncelerim niçin anlamsız geldi bana?

İşkencenin bir daha hiç çıkmayacakmış gibi koşullara gireceğini ummalıydım oysa; iki ay önce bir arkadaşla bu konuda konuşmuş ve söylediklerini tutarlı bulmuştum. Arkadaşım, Eylül-Ekim açlık grevinin tam başarıya ulaşamadığını, hapishane idaresinin baskı ve yasaklarını bu yüzden çabuk davranarak uygulamaya koyduğunu ve direniş sonucu bu baskı ve yasakların önünün tıkandığını çok açık bir dille anlatmıştı ve eklemişti:

«Olanlar karmakarışıklaşmış yün yumağına benziyor. Bu yumak açılmalı; ya onlar açacak, ya biz! Eğer yenilmek istemiyorsak biz açmalıyız, sürece iradi müdahale yapmalıyız, açlık grevi önerimiz bundandı. Eğer ki karar çıkaramazsak idare şiddetle saldıracak, bunun hazırlığını yapıyor.»

Bu uyarı bir kulağımdan girip, diğerinden çıktı ve önlem almadım, tüm olasılıklara karşı hazırlanmadım, her adımın dışında kaldım. Günlük akışa bıraktım kendimi. Yalnızca defalarca durumu sordum:

«Nereye kadar bu gidiş?»

Ama cevap bulamadan bu soru her seferinde hep geriye itildi durdu. Aslında ben bu soruya cevap vermekten hep kaçtım.

15 Mayıs sabahı, olağan sayım için gazinodaydık; hapishane yöneticilerinin oklarını üzerimize çevirecek özel bir neden olmadığından sıradan konular hakkında konuşuyor, ufak tefek şeylere gülüyor, şakalaşıyorduk. Koridorlardan insanlıkla ilgisi olmayan -1. Şube'nin

odalarını anımsatan- çığlıklar duyunca şaşırdım ve korktum. Her saldırı öncesi su yüzüne çıkan, saldırıdan yüzakıyla sıyrılıp sıyrılamamak kaygım, benliğimi etkisi altına almıştı. İçimde sıyrılıp sıyrılamama, dayanıp dayanamama mücadelesi sürüyordu. Alttan alta bu çatışma şimdi su yüzüne çıkmıştı...

Çığlıkların nedeni üzerine uzun süre tartışamadık, gazineye dalan askerler aramıza girdiler ve her birimizi ön ilikleme, hazırola geçmeye zorladılar. Yaptırıma hiç kimse uymayınca koridora çıkarttıklarına falaka atarak, bacadan-baldıra kan oturttular. Hasarımız çoktu ama telafi edilmeyecek denli değildi.

Belki akşam sayımında saldıracak gücü -asker sayısı olarak değil de saldırı psikolojisini- bulamayabilirlerdi?.. Boş umuttu bu; aynı şiddetle saldırdılar yine... Koridora çıkartıldım...

Ve artık hiç kimse yemek yiyemez olmuştu, «canım istemiyor» o günlerin en çok kullanılan tümcesiydi. Koğuş sigara dumanından geçilmez hale gelmişti. Ve dayak saatini beklemek neredeyse tek eylem olmuştu.

Ve ben yaşamımda ilk defa 17 Mayıs akşamı çok şeyin boşuna olduğunu düşündüm.

Baskı ve işkence irademi -ne kadar direnmeye çalışsam da- bir yerlere sürüklüyordu. Hapishane direnişini, genel devrimci mücadeleyi, zafer umudunu, gerilimini, işkenceyi hepsini birden düşündüm. Alışkanlıklarım, yaşam biçimim ve arkadaşlara bağlılığım boşuna değildi, bir değeri vardı bunların, hem de herşeyden fazla belki de. Bunu biliyordum, hayır bu hiç de boşuna değildi. Ama işkenceye, baskıya göğüs gerip bu değerleri korkusuzca taşımama yetmedi...

Kişinin yaşama değin en temel düşüncelerinde tereddüt bir kez başlamaya görsün; kendi ben'inin sorunları ön safa çıkıyor hemen ve başka hiçbir zaman gerçekleşmeyen sonuç, utanma duygusunun yitimi ve halka güven duygusunun anlamsızlaşması oluyor. Hayır kendinden utanıyorsun, hatta iğrenir hale geliyorsun; bunu nasıl yaparım düşüncesi

beynini kemiriyor. Karşı saftakilerin iradesinde bir yaşamı kabullenemiyorsun, direnişe bu ihaneti yediremiyorsun, intihar düşüncesi dolaşıyor içinde.

İlginç olan şu ki, sabah kahvaltısında birçok arkadaş önceki günler gibi doğru dürüst lokma almazken, bolca yedim ve bu beni dehşete düşürdü. Daha direnişi bırakma kararı almamıştım ama yolunu seçmiş insanların rahatlığı içindeydim, sanki dayaklar beni ilgilendirmiyordu artık.

Erler ve ardisıra boynunda operasyon düdüğüyle onbaşı girdi gazinoya...

Onbaşığı Mayıs ayına dek koşullanmamış bir insan sanmıştık, aylar önce bir tutukluya tokat attığı için hüüngür hüüngür ağlayan insan o değildi artık. Koskoca bir işkence makinesinin sağlam bir dişlisiydi: «Ön ilikleyen?.. İliklemeyen?.. İyi...» diye çabucak soran ve çaldığı düdükte insanları copların, postalların altına yollayan...

Beni koridora almaya çalışan erlerden kurtulmak için, can havliyle yanımdaki arkadaşın bacaklarına atıldım, falaka yemek istemiyordum. Hayır, artık dayanamıyordum, beynim teslim olmuştu: bedenim bu coplara nasıl direnirdi?

Önümü ilikledim... Ve koğuş değiştirmek istedim...

Diğer birçoğuna yaptıkları gibi «iyi öyleyse, koğuş mazgalını aç ve arkadaşlarına İstiklal Marşı söyle, söylemezsen koğuş değiştiremezsin» dediler.

Ne gerekiyorsa bir an önce yapmalı ve kaçmalıydım bu direnen, çılglık çılglık yankılanan koridorlardan...

Yüreğime ve bilincime rağmen söyledim... Üsteğmen öyle anlayışlıydı ki!

«Arkadaşı vatansever koğuşlardan birine götürün çocuklar, deyiverince kulaklarıma kadar kızardım; işte şimdi tam anlamıyla yenilmiştim, bitmiştim, kişiliğimi onlara teslim etmiştim.>>

Direnen tutsaklar gazinolarda, yatakhanelerde, banyo tuvalet bölümlerinde ve koridorlarda ikişer-üçer kış falakasına yatırılıyorlardı. Sabah-akşam sayımlarında koğuşların görünümü bir savaş alanından farksızdı. Ama bu özel bir savaştı ve bir taraf işkence silahını kullanırken, diğeri halkın direnme ruhunu ve acıya dayanmayı silahlaştırıyordu.

82 Mayıs operasyonu boyunca, hemen her siyasi tutsak, fiziksel ve psikolojik yönden oldukça yıprandı. Hapishanede 10 gün boyunca siyasi şube rüzgarı esti. Evet, saldırı bu denli boyutlu ve korkunçtu. Şubede işkenceciler falakada sanığın bayılmaması için özen gösterir ve belli sayıda sopa vururken, bu operasyonda sopa sayısının sınırı yoktu. İnsan direncinin son sınırına geliniyor, bayılan tutuklu kimi zaman iğneyle, kimi zaman koğuş banyo yalaklarında suya batırılıp ayılılarak yeniden falakaya yatırılıyordu. İdarenin özel işkence ekipleri, işkencenin psikolojik yanını da işliyor, falakadaki tutsakları bağırmaya, ağlamaya zorluyordu. Bu gerçekleştiğinde, hapishane koridorları insanı psikolojik olarak çökertmeyi amaçlayan canhıraş sesler ile doluyor, adeta vahşi hayvanlarla dolu korkunç bir kafes havası veriyordu.

Sayımlarda başlarında çavuş-onbaşı olmak üzere, er kalabalığı koğuşa giriyor, çavuşun düdüğü ile operasyon başlatılıyordu. Koğuştaki tüm tutsaklar kabaca coplandıktan sonra, çavuş tarafından hedef gösterilenler, kenetlenen arkadaşlarından zorla kopartılarak, yatakhane, tuvalet ya da koridorlara çekiliyorlar ve yaptırımlara uymaları isteniyordu. Ardısıra el ve ayaklarından gerilerek havalandırılıyor, ters çevriliyor, kabalarından baldırlarına deli-dolu beş-altı asker makina gibi cop sallıyordu. Çavuşun düdüğü ile falaka duruyor ve tutsak yere bırakıldıktan sonra yaptırımlara uyup uymayacağı, bağımsıza gidip-gitmeyeceği soruluyordu. Bunu, işkenceyi arka planda izleyen subaylar yapıyordu. Örneğin, hapishanedeki işkencenin özel sorumlularından Üsteğmen Yalçın DEMİREL, dayaktan hemen sonra devrimci tutsaklara her sefer takılmış bir plak

gibi yineliyordu: “Kendine eziyet etme, bağımsızlar bölümüne geç, rahat edersin, yoksa bu işleme (işkenceye demek istiyor) devam edeceğiz. Bağımsızlara geçersen mahkemeye hakkında olumlu rapor gönderir, erken tahliyenı sağlarız”, olumsuz cevap aldıkça da “işlem” sürdürölüyordu. Ta ki tutsak bayılıncaya ya da iki ayağı üzerinde duramayıncaya kadar...

Aşağı yukarı aynı şeyleri siyasi polisteki işkenceciler de söylüyor, devrimcilere bireysel kurtuluşu (!) özendirici telkinleri, bıkip usanmadan yineliyorlardı. «Herkes konuştu, çözmediğimiz kimse kalmadı, örgüt çöktü, biz herşeyi biliyoruz, direnip kendini daha fazla ezdirme... Sen de konuş, işkenceden kurtul. Konuşursan, bize yardımcı olursan cezayı azaltmak için de elimizden geleni yaparız...»

Devletin resmi politikası sistematik işkencenin amacı, kapsamı değişmiyordu. Bütün işkence kurumlarında, işkencenin biçimlerinde bazı değişiklikler olsa da, işkencecilerin yüzleri, üniformaları değişse de devrimcilere, yurtseverlere takınılan tavır aynıydı.

İşkence kurumları ML’leri, devrimcileri, yurtseverleri sindirmek, kendi iradesine baş eğdirmek, sömürü düzeninin muhalifleri olmaktan çıkarmak için, giderek beyinlerini teslim alıp halkın davasına, devrim kavgasına, insanlığa, çevresine, hatta ailesine ihanet ettirmek; devrimci, ilerici düşünceleri çamura bulamak ve bunu halka karşı kullanmak için çalışıyor; böyle bir gelişmeyle birbirini tamamlamaya çalışıyorlardı. Yani siyasi şubelerde işkenceyle teslim alınamayan, sindirilip susturulamayanlar, daha uzun bir sürece yayılmış işkence, baskı ve yasakların hükmünü sürdürdüğü zindanlarda; daha bilimsel (!) yöntemlerle uzanan işkencecilerin eline aynı amaç için teslim ediyordu. Öyle sanıyoruz ki zindanların oligarşi için de, ML’ler, devrimci, yurtsever tutsaklar için de önemi işte bu noktada anlaşılabilir. Direnişin önemi daha iyi kavranabilir.

Bu arada yine, dönemin özel işkencecilerinden Yüzbaşı Ömer KAVLAK tutsakların işkencedeki tavırlarını gözlüyor ve defterine not alıyordu. Tam bir işkence uzmanıydı.

Dayaktan baygınlık geçiren tutsaklar, koğuşlara çuval gibi atıldıktan sonra, erlerden biri, tutsakların komutanın emir ve görüşlerine hazır olduğuna dair tekmil veriyordu. Subaylar tüm işlemler bittikten sonra koğuşlara giriyor, yerlere serilmiş tutsaklara üstten ve alaylı bakarak sayım alıyorlardı. İdarenin psikolojik-moral üstünlüğü ele geçirmede bu taktiğe başvurması tesadüfi değildi. Tam tersine Metris'i «mamaklaştırma» sürecine soktuklarının bir göstergesiydi. Tutsaklar «13/1 madde gereğince asker tutuklu»ysalar, onları subaylar değil, subayların gözetiminde erat çekip çevirmeliydi. Tutsakları erlerle muhatap etmeye zorlamalarının altında yatan bir diğer nedeni de ileride kendilerine yönelebilecek işkence suçlamalarından sıyrılmak içindi. «Haberim yoktu, yapmışlar, ben bir-iki vurun dediydim, onlar göz çıkarmışlar, talimatlar uygulanıyordu» vb. diyeceklerdi... Ya emekçi halkın adaleti karşısında ne diyeceklerdi?

Çözölmeyi hızlandırması için hapisshane idaresinin fiziksel işkence yanınıla psikolojik işkenceye de özel önem vermesi üzerine, karşı tedbir olarak tutsaklar -normalde bir karara gerek olmasa da- falakada bağırmmama ve işkenceyi protesto eden sloganlar atma genel kararı alıyorlardı. Bu zorunluydu, ayrıca operasyonlar ve işkence sırasında askerlere ajitasyon çekilmesi, propaganda yapılması da, askerlere kime karşı ve niçin koşullandırıldıklarını göstererek en azından onları nötrallze etmek anlamında doğru tutumdu.

Her türlü saldırı karşısında slogan atmak, ajitasyon çekmek vb. devrimci tutsakların geleneksel tutumuydu. Ancak bu karar yine de alındı. Bu, Mayıs saldırısının tutsaklar üzerinde yarattığı etkiyi ve şiddetini göstermesi açısından önemlidir. Bu tavrı gösterenler, gün geçtikçe azalsa da devrimci tutsaklar operasyonlar boyunca geri adım atmadılar ve beyni yıkanmış, çok yönlü şartlandırılmış askerler direnişten ve propagandadan kısmen etkilendiler ve en önemlisi direnişçilerin moral takviyesi sağlandı.

Direniş çizgisini savunanlar, cuntanın Metris'te başarı kazanmaması için taraftarlarını psikolojik olarak hazırlamaya özel önem verdiler. Direnişte en ön saflardaydılar.

İşkenceci zalimlerin bir haftaya yakın süren yoğun saldırısı, bir açlık grevi boyunca bağımsızlara gidenlerden çok çok fazlasını aldı götürdü. Eylül-Ekim Açlık Grevinde bağımsızlaşanlar iki koğuşu zor doldururken (yaklaşık otuz kişi), yalnızca Mayıs saldırısında yüze yakın insan devrimci safları terketti. Ve artık hapishane idaresi devrimcilerin beyaz bayrak çekmesini umar oldu. Beklemenin daha da kötü olacağı bilinciyle Devrimci Sol davası tutsakları açlık grevi önerisini bir kez daha yineledi ve eğer çoğunluk sağlanamazsa birlikte olacakları siyasetlerle eyleme başlamayı kararlaştırdı. Çünkü Metris'in yıllardır süren İstanbul Hapishanelerindeki direnişinin böylesi bir trajik sonla bitmesine ölüm pahasına da olsa göz yumulamazdı. Bu yılların direnişlerinde, nice fedakarlıklarla kazanılan prestij bırakılamazdı.

8 Nisan 1982'de açılan tecrit, esas olarak özel baskıların uygulanmasını değil de, önderlerle tutsakların birbirlerinden koparılması ve baskı ile teslim alınmasını hedeflemiştir. Nihayet süresiz açlık grevi kararı tecritteki siyasetlerce alındı ve diğer bölümlere iletildi. Ana bölümde son şeklini alarak bütün bölümlere anonsla ilan edildi.

Süresiz açlık grevinin talepleri arasında, başta işkence ve dayakların sona erdirilmesi ardısıra daha önceki açlık grevlerinde söz verilip de yerine getirilmeyen taleplerin kabul edilmesi, tecritin dağıtılması yer alıyordu.

- Bir Tutsak Anlatıyor ; Açlığı Özlemek!

«Tam dört gündür sabah-akşam sayımlarında bedenlerimize inen copların acılarıyla yaşıyoruz. Metris, Metris olalı böyle acı, böyle dayak, böyle işkence, böyle kan, ama böyle direniş de görmedi. İnsan moralini bozmaya bire bir

inlemelere, acıdan haykırıışlara, cop ve postalların bedenlerden çıkarttıkları feryatlara, postal «rap raplarına» ve cop şaklamalarının kulağı sağır edercesine vuruşlarına ve yine bütün bunlara rağmen hiç susmamacasına faşizmi, işkenceyi lanetleyen slogan ve marşlara tanık olmadı. Koğuışlara, koridorlara hiç bu kadar mide kaldıracak kadar kan kokusu sinmedi, acı ve kan böylesine genizi yakarcasına solunmadı. Sinirler tüm organların fonksiyonlarını alt üst edecek ve yaşamı bu ölçüde bozacak kadar böylesine hiç mi hiç gerilmedi.

Operasyonlar başladı başlayalı verilen sayım aralarındaki molalarda dayak-işkence yeni kılığına bürünüyor, psikolojik işkence olanca gücüyle acımasızca beyinlere işliyor, beklenen yeni bir sayımın dayak ve işkencesi, moral değerleri, düşünceyi, bilinci ister istemez kemiriyor. İradedeki dirençten birşeyler alıp götürüyor. Arada, öğretildiği gibi askerlerin mazgalları açıp açıp «geliyoruz, az kaldı, birazdan hepinizi domaltıp bağirtacağız, bayıltıp bayıltıp ayıltacağız» diye bu işkenceye aperatif çıkışlar yapmaları da cabası...

Dört duvar arasında işkence beklemek, bu işkencelerin ne zaman biteceğini bilememek ve üzerindeki yaralarına kabuk bağlatacak zaman bulamadan yeni acılar eklemek... Ve bununla yaşamaya alışmak gerekiyor.

Kimileri fiziken çöküyor, direniş düşünceleri erozyona uğruyor, direniş ufukları bulanıyor. Bunu yaşayarak görüyorum... Yanıbaşımda, daha dün omuz omuza verdiğim, yirmidört saat birlikte olduğum insanların tepkilerinden anlıyorum bunları...

İnsanlar siyasi şubede olduğu gibi direnişte süre ayarlaması yapamıyor burada. Yapamaz da. Tutsak, ne zaman çıkacak belli değil ki! Bu işkence ve dayaklar ne zaman, nasıl duracak, bu acılar çemberi nasıl kırılacak, insanca yaşam düzlüğüne nasıl çıkılacak? İnsanlar bu sorulara cevap arıyorlar kafalarında; bulamayınca, sen ne söylersen söyle, pratikte bulduramayınca direniş potansiyelleri gün gün düşüyor. .

Dökülmeler her geçen gün artıyor. İki uzun süreli açlık grevi yaşandı, o kadar dayak ve işkenceyle karşılaşıldı, ama dört günde kırk civarında tutuklu Metris'te hiçbir zaman bağımsızlaşmadı.

Bu belirsiz gidişe, birçok tutsağın, işkencecilerin ağına takılıp «bağımsızlaşma» batağına sürüklenmesine dur diyebilmek için hala ne bekliyoruz? Bu vahşeti ve zulmü tüm dünyaya duyurmak, 12 Eylülcülerin gerçek yüzlerini açığa çıkarmak için ne bekliyoruz? Bu işkenceleri püskürtmek, koğuş, ve koridorlardan insanlık dışı her uygulamayı sürüp atmak için direniş biçimleri geliştirmek gerek...

«Bağımsızlaşma» her geçen gün artıyor. Direnmek, hem de en kararlı, ölesiye direnmek, onurdan, siyasi inanç ve ilkelerden, devrimci yaşamdan, kişilikten ödün vermemek, bunun önüne ancak bir yere kadar geçebiliyor. Artık fiziki direniş, yatağa düşenler çoğaldıkça bu dökülmelere, işkencecilere teslim olmalara yetersiz kalıyor. Hayır daha fazla bekleyemeyiz. Statükocuların tereddüdünden, önünü göremeyecek kadar körlüğünden yakamızı sıyırmalı, birlikte olabileceklerimizle, direnişin uçuruma yuvarlanmakta olduğunu görenlerle açlık grevine başlamalıyız.

Aralık başından bu yana dayak yiyoruz, ama şu son dört gün kadar yıpranmamıştık. Şimdiye kadar koğuştan bir arkadaş kaybettik, ikincisini de her an bir sayım dayağında kaybedebiliriz. Sallanıyor, yalpalıyorlar. İşkence fobisine kapıldılar çünkü...

Koğuşumuz hastane koğuşundan farksız, gece gündüz acı çekenlerin inlemesi kesilmiyor. Uykusunda kabus görüp heyecanla bağırarak uyananlar, gözünü hiç kırpmadan kara kara düşünenler, sinirden pat diye düşüp krize tutulanlar hiç eksilmiyor. Kıç falakalarının kabartı ve acıları insanları ne oturtuyor, ne şöyle sırt üstü uzanıp rahatlamasına izin veriyor. Oturmak ayrı bir işkence, yürümek de, yatmak da...

Hele tuvalette oturmak... Hiç hatırlamamak daha iyi... Kaba etlerimiz, baldırlarımızdaki şişkinliklere yenileri ilave oldu adeta, öncenin kızarıkları şimdi patlıcan gibi morardı, yakında simsiyah olacak, çürüyecek. Bir kış falakasından sonra, bu, çürümeye kadar giden tahribat aylarca vücutta anısını bırakacak. Daha sonra burada sarı sarı lekelere dönüşerek copların izleri sırtacak, deri dökülüp yenisi gelene kadar bu kalacak...

Dört günde koğuştaki kullanılacak tek ağrı kesici, bir sıkımlık bile yara merhemi kalmadı. Yaraları temizlemede sirke, antiseptik yerini tutuyor. Ezik ve çürükleri çiçek yağı ile ovuyoruz, acıyı almaya çalışıyoruz. Şişliklere ekmek çiğneyip basıyoruz. Beyaz mendil ve çarşaflar sargı bezi yerine geçiyor. Yani biraz daha darda kalsak, yaralara tuz basmayı da düşüneceğiz. Doktor da, ilaç da yasak bize! Direnene sağlıklı yaşamak yasak! «Bağımsızlaşmadan» ilaç da yok, doktor da, tedavi de yok bize; kendi başımızın çaresine kendimiz bakacağız, kendi göbeğimizi kendimiz keseceğiz!

Koğuştaki sinirler gergin. Kimse dayacağı içine sindiremiyor. Belki biz de yumruklarımızı, tekmelerimizi, kavga tekniğimizi kullansak, yediğimiz dayak fazla koymayacak. Biz de bir-iki tane vurup karşılık versek de, ölesiye dayak yesek ne gam! Ama olmuyor. Kararımız dayığa-işkenceye karşılık vermemek; sadece sonuna kadar yapılmak istenenlere karşı direnmek. İşte, bu eşit olmayan koşullardaki kavga, çoğu direnişçiye çileden çıkarıyor...

Karavanalar içeri alınıyor, tabaklar, kaşıklar masaya konuluyor, ekmekler diziliyor ama en iyi, en sevilen yemek olsa ne yazar ki! En fazla birkaç lokma sigara altlığı alınıp kalkılıyor sofradan. Mide ağrılarından kıvrır kıvrır kıvrıranlar şeker gibi mide hapı çiğniyorlar, ama süt bile içmek istemiyorlar. Yaralıyız, yaralarımızı iyileştirmek, acılarımızı dindirmek için çok yemeliyiz. Ama olmuyor, sinir

gerginliği yedirmiyor. Direnmesine direneceğiz. Direnmekten başka düşüncemiz olmadığını biliyoruz. Direnen ruhumuz bedenimiz ama şu acılar, şu belden aşağımızdaki şişlikler, bakmaktan ürküttüğümüz siyahlaşmaya yüz tutan morluklar, içinde irin birikmiş yaralar olmasa...

İster istemez direnişle birlikte, yan yana iç içe direnişi kemirmeye çalışan isteksizlik, tedirginlik, huzursuzluk, yılgınlığa dönüşmesi işten bile olmayan bezginlik geri unsurları sarıyor. Siyasi kapasiteleri, bilinç düzeyleri, tecrübeleri görüş ufuklarını aşmaya yetmiyor. Bizlerin sürekli takviyeleri, onları biraz olsun rahatlatıcı konuşmaları, herşeye rağmen olağan hareketliliği, moral aşıl原因an tavır olmasa bazıları bir anda başaşağı kayıp gidebilir, bu hiç de beklenmeyen bir durum değil... Ama bu nereye kadar sürecek ki? Ya bizleri de tecrite alırlarsa, ya bir başlarına işkencelerle yüz yüze gelirlerse... Onlara bir an önce bu baskı, işkence cenderesinden çıkış yolunu göstermeliyiz. Bize olan güvenlerini boşa çıkarmamalıyız.

Bu insanlar iki uzun süreli açlık greviden yüzlerinin akıyla çıktılar. Bu kadar dayak ve işkencenin yaralarıyla da, acıları, sıkıntıları, zorluklarıyla da olsa, birinin daha üstesinden haydi haydi gelirler. Buna inanıyorlar.

Ben de inanıyorum, ben de güveniyorum. Bunu hapishane direniş tecrübesi, hapishanelerde karşılaştıklarım öğretti bana. Baskı ve işkenceleri açlık grevleriyle püskürttük, faşist cuntanın işkence politikasını bu silahla zindan karanlıklarından gün ışığına çıkardık.

Biz o işkenceli yaşamın gittiği yere kadar dayanır, diz çökmez boyun eğmez direniriz; ölümü göze alıp direnenler de çıkar; onuru için mutlaka seve seve ölümü kucaklayanlara da tanık olur bu köhnemiş zindan! Ama bütün bu dişe diş, göze göz, gırtlak gırtlığa, siyasi kimliğin ölüm-kalım direnişinde nasıl olur da bu bin'in üzerinde insanı aynı kararlılıkla direniş saflarında tutabiliriz. Şimdiye kadar Metris'te devrimci tutsaklar saldırıları püskürtmüşlerse, belli bir direniş geleneği yaratmışlarsa, işkenceleriyle

birlikte, bu direnişleri de ülke sınırlarını aşacak kadar ünlenmeye başlamışsa, bunu kitleselliğin korunmasına borçludur.

Hemen başlamalıyız açlık grevine. Daha fazla beklemek direnişin kitleselliğine karşı cinayet işlemek olur. Bu çözümlerin, dökülmelerin önüne açlık grevi ile set çekmek gerek. Öncülük bu noktada öne çıkmayı gerektiriyor...

Bütün gün düşüncemde bunlar dolaştı durdu, bunlardan kendimi koparıp alamadım. Bu düşünceler beynimin içinde fırtına koparırken, saat 17.00'ye geliyordu ki, koridorlar «Sayım düzeni al», «sayıma hazır ol» sesleriyle sarsıldı. Hançereleri yırtılırcasına haykıran askerler işkencelerin başlamak üzere olduğunu haber verdi. Sayım işaretinin, işkenceyi o an ruhumuza, bilincimize sokmak için en vahşi, kırıcı seslerle koca bir ormanın derinliklerinde yatan vahşiliği yansıtırcasına bize sunulması doğrudan yüreklerimizdeki cesaretle ilgili çünkü.

Psikolojik işkencenin dozu böyle arttırılıyor. Bunun için herşeyden, bir mazgal açıp kapamaktan, koridordaki bağırmalara, çağırmalara kadar yararlanılıyor.

Saat 23.00. Hala işkenceyle birlikte gelecek sayımı bekliyoruz... İşkence bizim koridora girdi; girdi girmesine ama koridorla bağlanan uzantımızdaki bloğun dört koğuşunu dövmekten bıkmadı, yorulmadı. İşkence dört koğuştan hala çıkmadı... Bir saat oldu işkencenin dört koğuşu aşıp bizim tarafa, bize gelmesini beklemeye başlayalı. Çığlıklar, haykırışlar, koşuşan postallar, saklayan coplar; faşizmi kahreden, onuru yücelten sloganlar. Operasyon aralıksız otomatiğe bağlanmışçasına sürüyor; gerçekten bu koşullarda, kulaklar mazgallarda operasyon beklemek rahatsız edici... Bir saattir aynı işkenceleri bizler de yaşıyoruz. Bu işkencelerin acılarının en yakın ortağıyız.

Koğuşu süzüyorum. Bakışlarım tek tek operasyon bekleyişinin dalgınlığını yaşayan insanların üzerinden geçiyor. Dört gün bu operasyonları bu insanlarla birlikte yaşamak, gözlere bu ayrıcalığı kazandırıyor.

Slogan atmaya devam ediyoruz...

Moraller, direnme gücü daha öncekilere göre iç açıcı gelmiyor bana. Bunu görmemek, hissetmemek, anlamamak için duyulardan yoksun olmak, yada bunları çalıştırmamak gerek. Daha dün operasyon beklentisinde iken bu topluluk daha canlı, konuşkan, hareketli ve coşkuluymuştu... Dayacağı bu derece kaçınılmaz bir yazgıymış gibi kabullenmemişti. Dayacağı kabullenme, işkenceyi kanıksama, işte «mamaklaşma» tehlikesi burada başlıyor. Bunlar geçildi mi yaptırımlar çorap söküğü gibi peşi sıra gelir ve bu kabullenme mantığına kendisini hemen adapte eder... Bunu düşünmek bile istemiyorum.

Göz göre göre nasıl olur da; ayaklarımızın altındaki sağlam, direndiğimiz bir koğuşluk yer de olsa toprağın kaymasını kabul edebiliriz?.. Zaman daralıyor, günlerin değil saatlerin değeri var. Her geçen gün değil, her sayım çok şey kaybediyoruz. Bunu her sayım öncesi daha iyi anlıyorum. Moral kaybediyoruz, insan kaybediyoruz. Direnişin coşkusunu, kararlılığını kaybediyoruz. Kitleselliği kaybediyoruz. Bu, onur ve siyasi kimliği kaybetmeye geçişin alt basamakları. Bu tuzaktan bir an önce çıkmalıyız. Metris direniş geleneğine leke sürmemeliyiz...

Tekrar tekrar kurguladığım, derleyip toparladığım düşüncelerimi koridoru boydan boya sarsan onlarca çift postalın bizim bloğa doğru koşuşu dağıtıyor.

Hızla toparlanıp, aramızda boşluk bırakmıyarak gazinoda at nalı biçimi yan yana diziliyoruz. Yine, sallantıdakileri askerlerin kolay söküp götüremeyeceği en uzak köşede güvenceye alıyoruz. Ne olursa olsun bunları dışarı vermemeliyiz. Zayıflık gösterebilirler. Sayım sırasında kapıya yakın olan yerleri en sağlamlar, direnişçiler, tecrübeliler olarak tutuyoruz. Baştan içe doğru dizilme mantığımız, sağlamlık. Hastalar, zayıflar korunmalı. Evet operasyona, dayak ve işkenceye her zamanki gibi direnmeye hazırız.

İşkenceciler «düşmeler iliklenecek, dediler ya, hepimizin önü son düşmesine kadar açık. Onlar «hazırolda duracaksınız,» dediler ya, ayaklarımız birbirinden ayrı, yapabileceğimiz en geniş açıda duruyor. Onlar «sayıma ayakkabı ile çıkacaksınız» dediler ya, onları da ayaklarımızdan çıkardık, şimdi hepimiz terlikliyiz. Mazgal açılıyor, yeşil kepli alaylı bakışlar içeri uzanıyor, peşinden üç sürgü şaklar şaklamaz gürültülü bir şekilde soluk soluğa dalıyorlar koğuşa. Vahşi hayvanlardan farksız, işkencenin sırsıklam terlettiği bu operasyon timinin hırıltılı soluklarından, homurtu ve küfürlerinden rahatsız oluyoruz. Birbirimizi saran yanlarımız dışında, çevremiz bu saldırarak parçalamaya hazır erlerin duvarlarıyla çevriliyor. Ani bir refleksle kollarımız birbirine giriyor. Kenetlenip, tek bir vücut oluyoruz. Direnme kararlılığımız, işlerini zorlaştırıyor olmamız, kızgınlıklarını artırıyor. Emirler yağdırıyorlar, küfürle karışık tehditler savuruyorlar.

- Kollarınızı çözün. Hazır ola geçin. Sayım düzenini bozmayın. Birazdanceğiz...

Suskunluğumuz ve yerimizden kıpırdamayışımız kollarımızı çözmeyeceğimiz mesajını veriyor onlara... Ortalık kızışıyor. Karşılıklı itiş-kakışlar başlıyor. Kollarımızın birbirine perçinlendiği yerlere, kenetlenmeyi kırmak için yumruklar, coplar izliyor. Operasyonun komutanı, çavuş, devreye girip, prosedür dışı erken bir çatışmayı önüyor. Ve her zamanki prosedürü işletiyor:

- Türk askeri bundan sonra sayımları talimatlara göre alacaktır. Türk askeri dediğini yaptırır. Türk askerine kimse karşı koyamaz. Şimdi önlerinizi ilikleyin, hazır ola geçin, bizi bunları zorla yaptırmaya mecbur bırakmayın. Biz zorla yaptırmadan siz kendiniz yapın, paşa paşa sayımı alıp gidelim.

Sözü biter bitmez anında cevabını alıyor. Bu kez bizim direniş prosedürümüz karşılığını veriyor, dört-beş koldan askerlere yönelik propagandaya girişiyoruz.

- Siz halk çocuklarısınız. Biz de halk için savaştığımızdan buralara atıldık. Sizi bize karşı kullanıyorlar. Sizi, bu sömürü düzenini koruyan subaylarınız hakkımızda olmadık yalanlar söyleyerek bize karşı kışkırtıyorlar!

- Siz bunu emirle, görev olarak yapıyorsunuz. Bunu biliyoruz. Yapmazsanız sizi de cezalandırırlar. Bu yüzden bize işkence yapmak zorunda kalışınıza üzüldüğünüzü biliyoruz, sizlere kızmıyoruz. Bizim işimiz, sizlerle değil, size bu insanlık dışı görevi veren işkenceci subaylarla!

- Size kin duymuyoruz. Bize vursanız da size vurmayacağız. Sizinle dövüşmeyeceğiz.

Bu propaganda bombardımanı onları tereddüde düşürüyor, söylediklerimizi biraz olsun utanarak dinliyorlar. Ama çavuş geçici büyülenişi dağıtıyor. Bizleri daha fazla konuşturup subaylarından fırça yememek için düdükle idare edilen, düdükle idare eden bu 18 ay askerliğe esir köylü çocuğu, harekete geçiyor, düdüğüne bağlı tüm askerleri harekete geçiriyor.

- Tek kelime daha söylerseniz çenelerinizi kırarız! Konuşmaya devam ediyoruz. Ağızlarımızı kapatmaya çalışıyorlar, çenelerimize vuruyorlar.

Dört gündür operasyonları bir çavuşun komutasında askerler yönetiyor, Subaylar karışmıyor, operasyonlarda genellikle gözüküyorlar, üzerimize askerleri salıyorlar. Dövme ve işkence faslı bittikten sonra aşağılayıcı iğrenç tavırlarla koğuşa burunları bir karış havada girip sayım alıp gidiyorlar.

Her birimizin başına saldırmaya hazır düdük sesi bekleyen, burnundan soluyan 4-5 asker geliyor. Düdük işareti gelince üzerimize çöküyorlar. Şimdi koğuştaki sağa sola gidip gelen postal... gıcırtiları yanında:

- Önünüzü ilikleyin!

- Takkeleri çıkarın!

- Ayağını bitıştır!

- Hazır ola geç!

Komutları ve arada bir bunlara karışan küfürlü tehditler, hakaretler yankılanıyor.

Bizde hareket yok, sessizliğimizi koruyoruz ve söylenen hiçbir komutu yerine getirmiyoruz. Kaslarımız yay gibi gerili kollarımız kaynaklanmışçasına birbirine kenetli... Prosedür işliyor, kaval kemiklerimize postalların uçları dikine dikine iniyor ayaklarımızı yan yana bitıştirmeye çalışıyor. Arada bir baldırlarımıza sert dizler vuruluyor. Çıplak ayaklarımız üzerinde dans eden postallar, ayaklarımızı yere yapıştırıyor. Ezmiyor, adeta çiğniyor. Hırstan düğmelere sarılan, işkenceye doymamış kanlı eller ön iliklemeğe çalışıyor. Ama daha kapanır kapanmaz aynı hızla düğmeleri direnmeye kararlı eller tekrar açıyor. Prosedür işliyor, aynı işlemler tekrarlanıyor, ama tekrar çözülerek karşılığını alıyor. Tekme tokat bu anlarda daha da yoğunlaşıyor. Kapatılan düğmenin açılması binbir hakaret ve dayakla karşılanıyor. Bu kez çığına dönmüş, pençeleşmiş eller elbiselerimizi parçalamaya girişiyor. Şimdi koğuşa,

- Önünü iliklemezsin ha!

- Ayaklarınızı birleştirmezsiniz ha! diyen öfkeli tehditlerle parçalanmış elbise sesleri egemen oluyor. Öfkelerini tatmin edemediklerinde, parçaladıkları elbiselerimizi yere fırlatıp üzerinde tepiniyorlar. Bu elbiseleri bir daha dikip, yamayıp bunlarla karşılarına dikilmememiz için, elbiselerimizi adeta liflerine ayırıyorlar.

Kapı tarafında, arkam kapıya dönük sıranın başındayım, kapıya en yakın durumdayım. Bir yanım kollarımla direniş kenetli, arkam-önüm, sol kol tarafım askerlerle çevrili... İşkencede sıra kapmak için diğerlerini iten-kakan, aklına estikçe mazgalı açıp tehdit savurmada usta bir asker kafa sallaya sallaya, sadist istemlerini doyurmak için burnumun dibine kadar sokuluyor. Montumun biraz zor kapanan fermuarını ıkına sıkına zorlanarak kapatmaya çalışıyor,

eline yapıştırıyorum, heyecanımı belli etmeden, sinirlerimi sakın olmaya zorlayarak fermuarı gerdiği yere indiriyorum. Şimdi çok daha hiddetli, ağzından köpükler saçarak, ne dediği anlaşılmaz birşeyler geveleyerek fermuarı bu kez daha da beceriksizce yuvasına geçirip yukarı çekmeye çalışıyor, zorlanıyor, bir karış bile çekmesine fırsat vermeden elini itiyorum. Onun bıraktığı yerden fermuarı alıp aşağıya indiriyorum. Bu arada bacaklarımı bitıştirmek için postalların biri inip biri kalkıyor. Biri, özel olarak ayağımı değil, parmakların uçlarını sigara izmariti ezercesine çığnıyor. Acılarla irkiliyorum. Sol dizimin birkaç santim altında bir sıcaklık aşağıya doğru iniyor: Kanın aşağılara kayışını hissediyorum. Ayak tırnaklarım etlerime geçiyor... Suskunluğumu koruyorum, yerimden kımıldamıyorum, kımıldattılar mı, basınç kalktı mı kımıldatıldığım yere tekrar basıyorum. Bu çatışmaları alaycı, yan bakışlarla izleyen düdüklü çavuş yanıma geliyor. Subayların ezberlettiği vaaza devam ediyor:

- Bırakın kendi ilikler, sonra da ayaklarını birleştirir. Zorlamayın, paşa paşa kendisi yapsın, bırakın uslanmıştır o...

Bekliyor, tepkimi ölçüyor. Heykel gibi ne kıpırdıyor, ne konuşuyorum. Yüzüne biraz daha alaysı bir görünüm verip konuşmasını sürdürüyor:

- Şimdi önünü ben kapatacağım. Ama sen açmayacaksın. Seninle bu konuda anlaşalım. Sen değil ben kapatmış olacağım, sen hiç karışmayacaksın!.

Yüzüme baka baka, fermuarı yukarı çekerken elini tutup itiyorum. Fermuarı geldiği yere bütün hışmımla indiriyorum. Rengi bir anda değişen, sinirden gerilen, gözlerinden ateş fışkıran düdüğün sahibi surattan tek bir komut çıkıyor.

- Atın bunu dışarı!

Bu komutu duyar duymaz, kenetlenmemizi bozmadan hepimiz düğüm olup yere kapanıyoruz...

Askerler üzerimize çullanıyorlar. Tek bacağımı kapıyorlar. Ama kollarımı, diğer bacağım ve kafamı bulup direniş düğümünün içinden beni söküp alamıyorlar. Coplar çekiliyor, omuz omuza, kol kola, iç içe girmiş gazine yere serilip yumak olmuş direnişimize yer ayırdetmeksizin inip çıkıyor. Askerler üzerimizde oradan oraya koşuşturup beni söküp almak isterken, hepimizi dayaktan geçiriyor. Düğümümüzü coplarla, postallarla çözemeyince yakaladıkları her kolu, bacağı gövdelerden koparıp alacakmışçasına çekiyorlar. Arada yakaladıkları saçlara asılıp düğümü çezecek ipucu arıyorlar. Bu an birbirimize sıkı sıkı sarılıp kafalarımızı gövdelerimiz arasında saklamaktan başka yapacağımız bir şey yok. Tek savunma aracımız susmamacasına bölük pörçük, düzensiz de olsa sloganlarımız. Hiç susmuyoruz. Soluk soluğa da olsa sloganlarımızı atıyoruz.

Bu, direnişte en önemli moral kaynağımız...

Postallar ve coplar, birbirine geçmiş kollar, bacaklar arasına vuruyor. Perçinleri kesip atmaya çalışıyor... Böylece bizi parçalamak, beni koparıp almak için 5 dakika acımasızca dövüyorlar. Sökülmesine sökülüyoruz, kollarımızın, bacaklarımızın düğümünü çözdürmüyoruz ama, bu içiçelikte, üstüstelikte kafalarımız gövdelerimize gizli, soluğumuz giderek kesiliyor. Soluklanamamak bizi çok çabuk yoruyor. Çözülmemiz dirençsizlikten değil, bu yumak biçimi içiçe geçişimizin soluksuzluğundan oluyor.

Beni bacaklarımdan çekip direniş yumağından koparıyorlar: En son bir el elime sarılıyor, bırakmıyor. Coplar birbirine geçmiş, parmaklarımızın kenetlenme noktalarına iniyor. Kopuyorum. Yüzüm yere yapışık ayaklarımdan sürüklüyorlar, son bir hamleyle tuvalet kapısının köşebentlerine yapıştırıyorum parmaklarımı. Demirin üstünde sert bir postal tabanı ellerime biniyor, bir daha.... bir daha, oradan da kopuyorum. Koğuş kapısına tutunma gücünü kendimde bulamıyorum, hızla koğuştan çıkarılıp bacaklarımdan çekilerek koridora çıkarılıyorum.

Prosedür işliyor. Daha dayağın sersemliğinden sıyrılmadan, kurbanının üzerine. saldıran vahşi hayvanlar gibi etrafımı sarıyorlar. Dizlerimin üzerine doğruluyorum ki, o an gözüm koridorun ana koridorla dikine kesişen köşesine takılıyor. Başlarında Binbaşı «Bokassa» ve Yüzbaşı Ömer KAVLAK, tüm işkenceci subaylar operasyonu izliyor. Benim tepkilerimi dikkatle süzüyorlar. Bizlerin direnç-puan cetvelini tutuyorlar, işkencenin dozunu ayarlıyorlar. Yoksa ellerindeki kağıt kalemlerin başka ne anlamı olabilir ki?

Tepemde birikmiş askerler aç kurtlar gibi uluyorlar, beni iyice sersemletip zayıflatmak için komut üzerine komut yağıdırıyorlar.

- Ayağa kalk!
- Önünü ilikle!
- Hazır ola geç!
- Artık tertip yok! Komutanım diyeceksin!
- Kalk lan çocuğu, seni biz kaldırırsakkeriz.

Ne bir cevap veriyorum, ne de tepki gösteriyorum. Ellerimi dizlerime kavuşturup, çevremi incelemeye devam ediyorum. Duvar gibiyim, ne söylerlerse aldırmiyorum.

Söylediklerinin hiçbirini yerine getirmiyorum. İlkemiz onlar ne yaptırmak istiyorlarsa zıddını yapmak.

Daha sert ve daha adice bir üslupla küfreden biri, belime bir tekme savuruyor, kendimi tutamıyor, hırsıyla itiyorum. Daha bu hareketin refleksini tamamlamadan, koltuk altlarıma mengene gibi geçen iki el hızla beni yukarı ayağa kaldırıyor.. Komutlar ayakta sürüyor.

- Önünü ilikle!
- Hazırola geç!

Önümü kapatmıyorum, hazırrola da geçmiyorum bu kez onlar iliklelemeye çalışıyorlar, boşuna, ellerim izin vermiyor. Bu arada tekmeler bacaklarımı bitleştirme işini sürdürüyor. Şimdi önüm açılabilirdiği kadar açık. Onlara meydan okuyorum adeta.

Bir grup asker benimle top gibi oyun oynarken, koğuştan iki arkadaş daha sürüklenerek sırlıklam ısılatılmış olarak, koridora, tam karşıma taşınıyor. Halleri perişan. Koğuştaki bayılmış olacaklar ki ayıltmak için ısılatmışlar... Daha onların bu haline iç geçirmeye bile fırsat bulamadan onlarca el bütün bedenimin acılarla kavrulacağı yolculuğa çıkarıyor beni.

Bir düdük sesi, bel hizasında yüzükoyun çevrilmiş bedenime, falaka işkencesini davet ediyor. Ahlsız bir el pantolonumu parçalıyor, bir diğeri külotumu bacaklarımın arasına indiriyor. Beş-altı koldan kaba etlerime, baldırlarıma cop sağanağı yağıyor. Vücudum kaba etlerimden, baldırlarımdan yayılan bir yangınla cayır cayır yanıyor. Her yanıma ateş basıyor. Hele daha önceki dayaktan kalan, acısı, izleri hâlâ taze yerlerime değen coplar yangını iyice kızıştırıyor. Acıdan yanıyorum. Acı yangınını, beynimdeki vurgusuyla; ağa takılmış bir balık gibi, sağa sola çırpınarak duyumsuyorum. Her yanıma kaşıyorum. Dişlerimi, kanatırcasına dudaklarıma geçiriyorum. Sloganlarım acılara takılıyor. Ağzımın kenarlarından tükürüklerle birlikte acılara takıla takıla, iyice kısılmış bir sesle sloganlarım çıkmaya çalışıyor. Çıktığı kadar acıları haykıracak yerde slogan atıyorum. Komutlar falakada da yakamı bırakmıyor. Acılarımla diğer insanların yüreklerine korku, yılgı pompalamam isteniyor...

- Ah de ulan!

- Bağırsana ulan!

- Bağır da falakayı keselim ulan!

Yok, direnişin kararı kararımdır. Acılara dilimi çözmiyorum. İşkencecileri sevindirmiyorum. Acılardan beynime doğru yayılan bir uyuşukluk gözlerimi karartıyor. Başım mı dönüyor, çevremi mi çıkaramıyorum? Gevşiyorum, kendimden geçiyorum.

İrkiliyorum, suratımdan sular süzülüyor. Gözlerimi aralıyorum, başımdan aşağıya su dökülüyor. Hoyratça

kollarımı bacaklarımı sallıyorlar. Yine duyunca insanın kanını beynine sıçratan aşağılık sözler benim için yine sarfediliyor. Faşist olduğundan zerrece kuşku duymadığım çaycının, “ayılsana lan o..... çocuğu! Bitmedi, daha eğlenceye yeni başladık” sözleri ayılmamı hızlandırıyor. Öyle bir kinle bakıyorum ki yüzüne, dayanamıyor gözlerini kaçırıyor. Suçunu iyi biliyor... Ayılır ayılmaz kafalar üzerime eğiliyor, pis pis sırıtan at dişli suratlar yeni bir seans için nabzımı, tepkimi, direncimi ölçüyorlar. Sanki grogi durumunda bir boksöre sayan hakem gibi pes edip etmediğimi merakla kontrol ediyorlar. Alt tarafım çıplak, Hemen külotumu çekiyorum. Aşağılık bir sesin; “Bırak lan donunu, daha işin bitmedi, ayağa kalk!” komutuna zerrece aldır mıyorum. Zaten istesem de kalkacak halim mi var? Kaba etlerime, baldırlarıma bakıyorum moralim bozuluyor. Elimi okşarcasına sürüyorum, acılar ellerime geçip ellerimi yakıyor. Donumun lastikli kenarları bile etlerime batıyor. Don bile bedenimdeki yangını körüklüyor. Tekrar beni ayağa dikeyyorlar sıkı sıkı tutuyor bırakmıyorlar. Bıraksalar düşeceğimi biliyorlar. Komutlar sürüyor:

- Ayaklarını bitıştır! Bir kez şöyle hazırolda düzgün dur. Bir de komutanım de, atalım seni koğuşa, hadi daha fazla uğraştırma bizi.

Kendimde cevap verecek gücü bulamıyorum. Ama, hiçbirini yapmayacağım, gözlerimden, çatık kaşlarımdan ve suskunluğumdan hemen anlaşılıyor. Düdük aynı tizlikle ötüyor, yeni bir işkence seansı başlıyor. Tam kol ve bacaklarımdan tutup tekrar havaya kaldırıp, yüzükoyun çevirdikleri sırada köşedeki direnç çetelesi tutan işkenceciler başı «Bokassa» sesleniyor:

- Bırakın, bugünlük yeter, daha önümüzde çok sayım var!.. komutu ile yeni seans daha başlamadan sona eriyor.

Montumu, pantolonumu boyuma atkı gibi doluyorlar, omuzlarımdan iki elle çekilip, ayaklarımı sürüye sürüye, arkama vurulan ve acılarıma bir yenisini daha ekleyen bir

tekme ile fırlatılıyorum. Tuvalet kapısının önüne yüzükoyun öylece kapaklanıyorum. Peşimden aynı şekilde iki arkadaş yarı baygın postalanıyor. Peşpeşe külçe gibi kapıya yığılıyoruz.

Daha iki elimiz üzerinde yerde biraz olsun doğrulma fırsatı bulamadan işkence kurmay heyeti sayım için koğuşa giriyor. Postallarıyla bedenlerimizi kenara iteleyip, küçümseyen, alaycı bakışlarıyla bizi ve gazinonun en köşesinde kaloriferin önünde, içiçe geçip, kenetlenmiş diğer arkadaşları süzüyorlar ve hepimizi gözle saydıktan sonra, zafer kazanmış bir ordunun muzaffer komutanıymışçasına cakalarını hiç bozmadan geldikleri gibi, askerler peşlerinde koğuştan çıkıyorlar.

Şimdi yediğimiz dayak, acılarımıza kattığımız acılar bir yana, firesiz bir sayım daha geçirmenin mutluluğunu yaşıyoruz. Yarın tecritten dalga dalga tüm havalandırmaları coşkuyla dolaşan «Yaşasın Açlık Grevi Direnişimiz!» seslerinin sevincini yaşamalıyız. Buradaki siyasetleri, daha fazla bağımsızlaşmanın önüne geçmek için süresiz açlık grevine başlamaya ikna etmeliyiz. Kimse başlamasa da artık biz başlamalıyız.

Sabahtan akşama kadar taş taşımışçasına yorgun düşmüş yaralı bedenimi yatağa bırakıyorum...

- Açlık Grevi Günlerine Dair Bir Tutsağın Tuttuğu, Notlar:

<<18.05.1982 - Sabah sayımından önce anons yaptık. İşkencelerin ve keyfî uygulamaların durdurulması için haklarımızı alıncaya dek sürececek süresiz açlık grevine başladık. Çok uykum var. Az önce yiyebileceğimiz ne varsa yemiştik... Biraz kaldı, idareye vereceğiz, yemek yiyorlar diye spekülasyon yapmamaları için...

Saat 21.00. İbrahim Kaypakkaya'yı anıyoruz. Hoparlörden bangır bangır ırkçı şoven marşlar çalınıyor. Koğuş kapılarını kapatıyorlar. Anma metni okunmasın diye. Açlık grevine bugün başlamış olmamıza şaşırdılar. Bu şaşkınlıkları sabah ve akşam yapılan sayımlarda anlaşılmıştı.

19.05.1982 - Açlık grevinin ilk günü, sabah-akşam dayaklar sürdü.

20.05.1982 - Bir kişi daha bağımsızlar bölümüne gitti; sallantıda olduğu belliydi, ama yeterince yardımcı olamazdık. Daha önce giden üç kişiden sonra bu, koğuşumuzdan dördüncü kayıp oluyor.

21.05.1982 - Değişen hiçbir şey yok. Yalnızca bugünkü falakada kaba etimi patlatmayı başardılar. Bacaklarıma bakamıyorum bile. İlaç sürdüğüm tüm arkadaşların vücutları mosmor.

22.05.1982 - Dayaksız başladı ve bitti günümüz. Zaten ayakta kimse kalmamıştı.

27.05.1982 - Dün gece ancak sabaha karşı uyuyabildim. Topu topu birkaç saat. Arkadaşım «kandaki zehirli maddelerin uyumamı engellediğini», söylüyor, artık sayımlara kalkamayacağımı... Hapishane idaresi zorla içeri karavana sokuyor... Verdiğimiz yiyecekleri almadıkları için havalandırmalara atmıştık, korkarım yakında kokudan, pislik ve sinekten durulamayacak.

29.05.1982 - Gündüzleri şekerleme yaptığım dakikalardan öte uyuyamıyorum... Yalnızca sabahları bir gazete okuyorum ve bulmaca çözüyorum. Birkaç gündür sabah akşam olmak üzere günde iki kez birer çay bardağı şekerli su alıyoruz. Açlık grevinde olan bizleri etkileme düşüncesiyle orta kat koridorlarında köfte arabası dolaştırıldı. Tüm koridor mazgallarını açtılar, midelerimiz hâlâ duyarlı, etkilendim ister istemez...

30.05.1982 - Şekerli su yalnızca yarım saat için ağzımın pasını siliyor, ardından o berbat açlık tadı... Kulaklarım

uğultulu. Köfte arabası yine geziyor... Saat 18.00, bir arkadaşım rahatsızlandı. Doktor illa revire kaldırılmasını istiyor... Saat 22.00... Zorla masaya bağlayıp serum vermişler revirde, ama uzun süre tutamadan çıkartmak zorunda kalmışlar. Bu arada tıbbi tedavi kabul etmeyeceğine dair bir kağıt imzalatmışlar. Bu gece radyo dinleyerek uyumaya çalışacağım, başaramazsam bundan böyle gazinodaki gece sohbetlerine katılacağım. Zorla uyuyamaz ki insan. BBC eylemimize yer vermiş haberlerinde. Bu iyi, yurt içi ve dışında eylemimiz destekleniyor...

31.05.1982 - Grev boyunca, sorunları anlatmak için mahkemeyi boykot tavrımızı sürdürmeyeceğiz. Bir arkadaş normal olarak mahkemeye çıktı,.. Saat 08.15'te sayım ekibi yatan bizlere sataştı. Bir arkadaş dövdüler, slogan attık... Havalandırmadaki birçok koğuştan şekerleri almışlar... Sayım yapıp havalandırmadaki tüm şekerleri tespit edeceğiz. Sonra da her koğuşa eşit bölüştüreceğiz... Hep aynı durum, bacağım berbat ve uyuyamıyorum... Arada biraz tuz yalıyorum, hem ağız tadımı değiştiriyor hem de tansiyon düşmesini engelliyor.

01.06.1982 - Sayımda yine bir arkadaşımız dövüldü. Gözlerimin bozulmaması için artık gazete okumama kararı aldım. Yalnızca bulmaca çözeceğim. Hava sıcak ama, bedenimi ve ayaklarımı bir türlü ısıtamıyorum. Şeker dağıtımını tamamladık. Hesaplara göre bir hafta idare edebiliriz; hasta arkadaşlara iki çay bardağı şekerli su veriyoruz. Dün ailelerimiz Adli Müşavirliğe gitmişler, anca Adli Müşavirlik görüşmeyi kabul etmemekle kalmayıp, zorla dağıttırmış onları... Saat 16.00... Bir arkadaş bir bardak kan kustu. Doktor mide kanaması dedi; grevi bırakmasını istiyoruz, kabul etmiyor...

2.6.1982 - Hapishane idaresi annemden bir kağıt getirdi, durumumu soruyor... Arkasından üç arkadaş daha geldi aynı kağıttan... Anladığımız şu ki, yöneticiler zor durumda, ailelerimizin iki gün önce Ankara'ya gittiklerini böylece

öğrendik, ellerinden geleni yaptıklarına inanıyoruz. İçinde yaşadığımız koşulları aynen yazdık... Öncesi ile birlikte açlık grevinde de yıkanamadığımızdan korkunç pislik içindeyiz, bedenimiz deri değiştiriyor sanki, ağzımız kupkuru...

3.6.1982 - Hapishanede ilk kez askerler sayıma «Her şey Vatan İçin» sloganı atarak geldiler. Gelibolu Marşı'yla gittiler. Saat 14.30... Hapishane dışından çığlıklar, gürültüler, hatta sloganlar duyuyoruz. Ailelerimizle ilgili olsa gerek; ama ne oluyor? Bedenimdeki cop izleri ve ağrı gün geçtikçe gitmek bir yana daha da belirginleşiyor.

4.6.1982 - Beş aydan sonra. Metris idaresi ilk kez çarşafaları yıkayacak. Mazgaldan söylediler... Dün ailelerimizi basınçlı su ve copla dağıtmışlar... Revire çıkarılanlar çoğaldı, bir arkadaş da hergün çıkarılıyor... Artık ağır ağır konuşuyoruz, ötesine güç yetmiyor...

5.6.1982 - Müthiş halsizim, hareket etmek bile istemiyorum. Sabah titredim durdum. Ayağa kalktığımda bir süre başım dönüyor, gözlerim kararıyor, biraz bekliyorum ve ondan sonra yürüyorum... Acele edenler yere düşüyor... Sayımdan sonra mazgalların dinlendiğini ve sessizce açılarak içerinin gözlemlendiğini farkettik... İdarede değişiklik yok... Ölümcül sessizlik var her yerde, hava çok güzel....

6.6.1982 - Pencerede temiz hava alıyordum ki, karşı alt koğuştan bir arkadaşın ranzasından düştüğünü gördüm. Doktor çağırıldılar, önemli bir durum olmamasını diliyorum... Suratımız bembeyaz, birbirimize bakıp gülüyoruz, dillerimiz pamuk gibi kabarmış ve pis bir kokuyla dolu ağızlarımız... Revirde ve hastanede toplam yüz dolayında arkadaşın olduğunu öğrendik ve ailelerimizden yaklaşık yirmi kişi gözaltına alınmış. Niçin, bilmiyoruz... Uykunun anlamını unuttum, yalnızca uzanıyor ve gözlerimi kapatıyorum. Arkadaşlar radyonun kısık sesinden bile rahatsız oluyorlar. Hapishane çok sessiz, yalnızca askerlerin gürültüsünü duyuyorum.

7.6.1982 - Öğleye kadar hiç birimiz yataktan kalkmadık. Hava çok güzel, tam deniz havası diye espri yapıyoruz aramızda. Günlerden pazar ve bir gazetedeki lokantayla ilgili röportajı ilgiyle okuyorum. İkili yemek sohbetlerini yasaklamanın bir yararı olmadığını kabul ederek, toplu sohbetlerde bu konunun açılmasına ses etmemeye başladık. Hatta gaziinoya çıkıp oturduk ve sırasıyla İstanbul'u gezdik! Kırık cam parçalarıyla kaşıklarını düzeltenlerle dalga geçiyoruz, ama sürekli yatmaktan daha iyi bir uğraş. Hava çok güzel, o kadar güzel ki...

8.6.1982 - Doktorlar sayımlarda «Boşuna direniyorsunuz, 20. günden sonra geriye dönüş yok, eylemi bırakın» nakaratını söylüyorlar. Bir süredir her sayımda bir doktor gelmeye başlamıştı... Bu arada kimimizin kalbini dinleyip gidiyorlar. Koğuşun havasını ağız kokusu ağırlaştırıyor ama biz alıştık.

9.6.1982 - Yeni bir haftaya giriyoruz, pencere ve yatakhane kapısını açtık. Sabahleyin, serin hava tüm kokuları süpürüyor, Havalandırmada çıt yok. Bağımsız koğuşlar ara sıra gürültü yapsalar da sessizliğe saygı gösteriyorlar... Sayıma gelen subay uzun uzun baktı her birimizin yüzüne... Bugün idare görüşmek için bir adam çağırabilir dedik ama çağırmadı... Genç arkadaşlardan biri grevi bırakıp bağımsızlara gitmek istediğini söyledi. Arkadaşlar konuşuyorlar, merakla bekliyoruz sonucu... Satranç kitabı okuyarak zaman geçirmeye çalışıyorum. Ailelerimiz ziyaretlere gelip gidiyor, görüşemiyoruz. Artık onlar da sessiz gelip sessiz gidiyorlar: Devlet Başkanı'yla görüşmüşler ve ondan bir mektup getirmişler Adli Müşavirliğe. Tabii bunlar söylenti.

10.6.1982 - Ne tarafa dönsem kemiklerim batıyor... Saat 12.00 köfte arabası her günkü olağan turunu yaptı, koridorlarda... Sanırım etkileneceğimizi umduklarından, hoparlörlerden sürekli deneme yapıyorlar bugün. Şekerimiz iki defalık kaldı ancak... Saat 14.00, doktor geldi ve tüm koğuşu muayene etti. Altı arkadaşı revire yazdı. İkisini saat

17.00'de revire çıkardılar, tedavi kabul etmediği için birini geri yolladılar. Diğerinin durumu ağır olduğundan hastaneye, götürülmüş, tedavi kabul etmeyince onu da geri getirdiler. Bu arada hastane doktorları oyun yapmaya kalkmış, arkadaş su istediğinde şekerli su vermişler, arkadaş anlamış ve bir daha yapmamalarını söylemiş...

11.6.1982 - Tecritten yedi arkadaşın başka hapishaneye sevk olduğu söyleniyor... Haber kesin... İdare açlık grevi taleplerinden birini ortadan kaldırıyor... Akşamleyin Davutpaşa'ya sevk olan tecritçilerin açlık grevini bıraktıklarını, bizim de bırakmamızı anons ettiler. Bir daha «YAŞASIN SÜRESİZ AÇLIK DİRENİŞİMİZ!» sloganlarıyla cevapladık anonsu. (*)

Yemek sohbetleri çoğaldı, ancak midelerimiz duyarsız, artık etkilenmiyoruz. Saat 21.00, sıcak suyu akar görünce arkadaşların tüm uyarılarına boşverdim ve soyduğum gibi banyoya daldım. Zordu yıkanmak ama su müthiş güzeldi. Bacaklarım, kollarım birer kordon gibiydi. Karnım sırtıma yapışmıştı. Kendimi tanıyamadım... Gece uyuyamadık, sık sık «DOKTOR İSTERİZ!» sloganları atıldı.

12.6.1902 - Sabah erkenden mazgallar açıldı ve hoparlörler son güçleriyle ırkçı, şoven marşlar çalmaya başladılar, beynim uğulduyordu... Bugün arkadaşlar hapishane yetkilileriyle görüşmeye gittiler. Mahkemeye üç arkadaş çıktı koğuştan... Koğuşta her zamanki ağır sigara kokusu ve açlıktan doğan yoğun ağız kokusu var... Sayım alan bir subay diğerlerinden farklı; sayıma gelmeden önce

(*) Tecritten Davutpaşa Askeri Hapishanesi'ne sevk edilen ilk grup (bir DK, iki P, üç DY, bir ÇS'den yedi tutsak), hapishaneye gittiklerinde «Metris koşullarından ayrıldıkları, artık gittikleri hapishanenin koşullarına tabi oldukları» gerekçesiyle açlık grevini bırakmışlardı. Oysa aynı günlerde Davutpaşa Hapishanesi'ndeki tutuklular Metris için yeni bir destek açlık grevine hazırlanıyorlardı. Daha sonra gerek DK, gerekse P davası tutsakları bu tavırlarının yanlış olduğuna dair özeleştiri vermişlerdir. Sultanahmet'e giden ikinci sevk grubu ise (iki DS, iki DK, bir GKK, bir P, bir ÇS, bir TİKB davalarından tutsaklar) aynı hataya düşmeyip, eylemi Metris bitirdikten bir gün sonra (29. gün) bitirmişlerdir.

mazgalları açtırıyor, havayı temizletiyor... Tecritten yedi kişi daha başka hapishanelere sevk oldu... Mahkemeye giden arkadaşlardan biri mide kanaması geçirmiş ve tedavi kabul etmemiş. Saat 23.00... Gün geçtikçe daha az televizyon seyrediyoruz, yoruyor çünkü... Dışarı çıkınca yememeye tövbe edilen pişmemiş bulgur bile özlenir oldu, yemek sohbetlerinde kendisine yer buldu! Saat 01.00... Tüm arkadaşlar geleceğe dönük güzel yorumlar yapıyorlar yataklarında. Kazanacağımıza inanıyoruz.

13.6.1982 - Saat 07.00, hoparlörlerin sesi deli lodos gibi uğulduyor. Çıldırıtan bir gürültü...Nereye kaçsak, ne yapsak boş. Kulağımı pamukla tıkadım. İnsanın neredeyse teknolojiye «lanet olsun» diyesi geliyor!.. Bu gürültü makinesi grev boyu gece gündüz demeden bağırdı. İşkence bu yolla kulaklarımızdan sinirlerimize indi. Kendimizi bir yana bırakıp koridordaki nöbetçi askerlerin halini düşünüyorum bir an. Uzun süre kalırlarsa, kesin ruh sağlıkları bozulur... Eh, ne de olsa «vatan görevi!». Saat 09.45, askerler yatakhaneye koşarak girdiler.. «Ayağa kalk-baş kaldır!» gibi uyarılarla, bizlere bağırdılar. Bu tavırlarıyla bizleri güldürmeyi başarıyorlar!

Açlık direnişi başlayalı 27 gün oldu. Her şeye rağmen moralimiz çok iyi... Gün boyu arkadaşlarla eylemin olası sonuçları üzerine konuştuk. 30. günü aşacağımızı düşünüyoruz... Bir ara pencereye çıktım ve karşı koğuştan bir arkadaşla yazışarak sohbet ettim. İyiymiş, parmağıyla yazamayacak kadar güçsüzdü, kısa kestik. Yatağıma uzandığımda sanki içim boşaldı. Tüm iç organlarımın çürüdüğü sanısına kapıldım.

19.6.1982 - Sabah yine açıldı hoparlörler, ancak sayıma sessizce geldiler ve baygın yatanları kontrol ettiler... Tedirginler... Doktor kontrolü sürerken, diğer yandan bir şey bulacakmış gibi sağı solu karıştırdılar... Hava yine güzel; hava hep güzel, masmavi ve ılık... Temsilcilerin çağrıldığını duyduk, yine yorumlar... Kimi arkadaş bugün bitecek diyor. Kimisi hafta sonu. Bilmiyorum ama bugün

yönetimin nabzını çok iyi tutabiliriz... Dünya kupası maçlarını seyretmek için TV'yi açtık. Televizyon açlık grevi boyunca iyi bir zaman geçirme aracı oldu bize, daha da olacak. Saat 18.30... Gazinoda üç arkadaş sohbet ediyor. Ben ranza üzerinde oturdum hava almaya çalışıyorum. Akşam güneşi hemen karşıımızdaki koğuş duvarlarının bir kısmını aydınlatıyor. Karşı koğuştan belli belirsiz sesler geliyor. Tereddütlüyüm. Haklarımızı aldığımızı, açlık grevinin bittiğini duyar gibiyim. Şaşkınlık içinde ranzadan fırladım, bir an sendeledim, «bitti, geçmiş olsun» dedim ve ilk önüme çıkana sarıldım. Saat 18.45. Bizim arkadaşlar, «net bir haber gelene kadar açlık grevini sürdürüyoruz» mesajını verdiler. Gerçekten her şeyin kabul edildiğine dair gelen haberler muğlak... Eylül-Ekim açlık grevinin bitirilişini, eylemin kırılmasını düşünüyorum. Saat 19.30... Açıklama sonra gelecek, biz de açlık grevini bitiriyoruz. Sulandırılmış ve ezilmiş tatlıyı içtik, az su kattık. Nohudu attık ama etlerine kıyamadık, onlar da midemize ilk yiyecekler olarak indi. Başım döndü. Saat 20.10. Hapishane idaresi süt ve reçel sattı, ayrıca kişi başına bir bardak toz şeker de verdi.

17.6.1982 - Bir er «zorla güzellik olmaz biliydik, ama ne yapalım tertip» dedi, zavallıya acıdım. Eylem, kararlı çizgisinden aldığı güçle işkenceci yöneticilerin elindeki inisiyatifini alarak devrimcilere teslim edince, yukarıdan aşağıya, en tepedeki birimden hapishane yöneticilerine dek 12 Eylülcüler, hem de en tepedekinin özel talimatıyla ödün vermek zorunda kaldı...>>

* * *

Metris'teki direniş sadece oradaki tutsakları ilgilendirmiyordu. Metris'teki direnişin kaderi tüm İstanbul'daki tutsakların geleceğinin belirleyici halkası durumundaydı. Çünkü Metris'in «mamaklaşma»sı demek, İstanbul hapishanelerinin

çok geçmeden aynı kötü sona varması demekti. Oligarşinin İstanbul hapishanelerindeki programı önce «merkez üs» Metris'i düşürmek, sonra çevreyi zorlamadan ele geçirmekti. Bunun için direniş süresince Metris hapishanesi yalnız bırakılmıştı. İstanbul'daki Alemdağ, Sultanahmet, Davutpaşa hapishanelerindeki tutsaklar yedi Hasdal'dakiler üç gün destek açlık grevine gitti. Destek eylemlerinin bitiminden bir hafta sonra Metris'te açlık grevinin hala bitmemiş olduğu ve süreceği anlaşılmış, Sultanahmet, Davutpaşa ve Hasdal bu kez süresiz açlık grevine başladılar. Bu destek Davutpaşa ve Sultanahmet'te dört, Hasdal'da yedi gün sürebildi. Metris'te açlık grevi bitmişti çünkü. İstanbul'daki tüm hapishaneler kaderlerini Metris'te birleştirmişti. Bununla 83 açlık grevi'ndeki toplu direnişin ilk adımı atılmıştı.

Eylemin, genelde başarılı siyasal sonuçlara ulaştığı ve cuntanın hapishaneler politikasının içyüzünü açığa çıkardığı ortadaydı. Ama somut taleplerin çoğu, eylemin daha kararlı sürdürülmesiyle kolayca sağlanabilirdi. (*) 12 Eylül'ün şefi Evren'in bizzat devreye girerek, bir an önce bitirilmesi için talimat vermesi, eylemin yarattığı teşhirin boyutunu gösteriyordu. Bu güç, daha iyi değerlendirilebilirdi. Tüm bu nedenlerle Mayıs-Haziran 1982 açlık grevi İstanbul hapishanelerinde tutsakların en yoğun katıldığı ve ailelerin topluca hareket ettiği ve varlıklarını hissettirdikleri, başarıyla sonuçlanan ilk büyük eylemdir.

Eylemin bitişine ışık tutması yönünden, inisiyatifin tamamen devrimci güçlerin eline geçtiği dönemde, idareyle yapılan pazarlıklara ve bu pazarlıklardan kimin sorumlu olduğuna değinirsek, eylemin hak ettiği kazanımlara neden ulaşamadığını daha iyi görebiliriz.

(*) Eylem içinde çeşitli davalardan siyesi tutuklular eylemi devam ettirme konusunda aynı kararlılık içinde değillerdi. Kimi siyasî gruplar eylemi 30. günde bitirme yanlısı iken, bazıları gelişmelere göre karar vereceklerini belirtmişlerdi. DS davası tutukluları ise talepler kabul edilmediği sürece eyleme devam edeceklerini ilan etmişlerdi. Bu tartışmalar hapishane idaresi tarafından öğrenilmediği için eylemin düşman nezdindeki kararlılığına gölge düşürmedi.

Direniş başarılı bir biçimde zafere doğru giderken, HK davası tutuklularının temsilcisi, eylemin 26. günü idareyle görüşmek için dilekçe verdi. Tecritte siyasetlerin çoğunluğuna alınan «hiçbir siyaset kendi başına idareyle görüşme talebinde bulunmayacak» biçimindeki genel kararı «o karar tecritte alınmıştır» diyerek (tam da idarenin kitle ve önder unsurları ayırıp, böl-yönet politikasıyla çakışan bir şekilde) çığnemekten çekinmedi. Davutpaşa Hapishanesi'ne ilk grubun gönderilişi ve bu tür sevklerle ilgili anonsun kitleyi tehdit edercesine yapıldığı bir sırada, «bu grubun hiç kimseye danışmadan yetkililerle görüşme isteminde bulunması, hem yönetim, hem kitle nezdinde direnişi daha fazla götürme durumuna sahip olmadığımız izlenimini yaratmıştır.

Metris işkencecileri geri adım atacaktı, atmak zorundaydı. Ancak tüm olumsuz durumuna karşın yenilgiyi en az zararla kurtarma düşüncesindeydi. Yönetim, tecrit bölümünde bulunan ileri unsurları sevk etmekle pazarlık masasına daha güçlü kozlarla oturmak, direnişin zaaflarını iyice derinleştirmek istiyordu. Eylemin 23. günü iç güvenlik bölümü komutanı Fehmi KOÇHİSARLIOĞLU, Devrimci Sol davasından bir arkadaş ile görüşmüş, eylemin taleplerini öğrenmiş, daha sonra da HK davası tutsakları temsilcisiyle görüşmüştü.

DS davasından arkadaş yetkili olmadığını, tecritteki temsilcilerinin ya da DS davası tutsaklarının hapishanedeki temsilcisinin yetkili olduğunu söylemesine karşın, yetkili subaylar DS temsilcisiyle görüşmedi. Tecritteki deneyimli siyaset temsilcilerinin açlık grevinin 24. gününden itibaren sevk edilmesiyle birlikte, pazarlık geçmişten beri idareyle diyalog yanlısı tutum izleyen HK davası tutsaklarının temsilcisiyle sürdürülmeye başlandı.

Eylemin 26. (Cumartesi) ve 27. (Pazar) günleri de tecritten sevk sürdü.

Eylemin 28. günü -Pazartesi öğlenden sonra- hapishane yöneticileri, Adli Müşavir ve 66. Tümen Komutanı ile DK

ve HK davalarından birer kişi pazarlığa oturdular. Eylemin bitirilişinde dört temsilci olmadan idare ile görüşülmeyecek kararı olmasına rağmen, pazarlık DS ve P davası tutsaklarının temsilcileri olmadan sürdürüldü.

Yetkililer; tutsakların her talebine «yaparız», «kolay», «olabilir» gibi yuvarlak cevaplar vererek açıkça geçiştirme ve eylemi bıraktırma taktiği uyguluyordu. Sonuçta işkencenin dışında somut hiçbir hak üzerinde kesin çözüm sözü alınmadan her yöne çekilebilecek yuvarlak laflara umut bağlanarak pazarlık sonuçlandırıldı ve ardısıra da koğuşlara «Hakları aldık» açıklaması yapılarak eylem bitirildi. Devrimci güçler eylemle inisiyatifi ele geçirip 12 Eylülcülerin hapishane temsilcilerini dize getirmişlerdi. Ama pazarlık aşamasında HK ve DK davaları temsilcilerinin siyasi anlayışlarından kaynaklanan aceleci, sağ tavırları nedeniyle, pazarlıkta inisiyatif, bu noktadan sonra yönetime kaptırıldı. Oysa doğru tavır, oligarşinin yetkililerinin, sorunları ve çözümleri geçiştirmeye yönelik umutlarını tamamen yok etmek ve daha kalıcı sonuç elde etmek için eylemi sürdürmek, kendi istediğimiz koşullarda pazarlığa oturmaktı...

Herşeye rağmen eylemin somut kazanımları şunlar oldu: İdare tecriti -kendi istediği biçimde olsa da- dağıtmak zorunda kaldı. Sevke gerek görmediği tecritteki tutukluları da koğuşlara geri verdi. Pazarlıklarda ise, eylemin bitirilmesi karşılığında işkence ve dayığa son vereceğini söylemişti. Eğer ısıtıcı kullanılmazsa (*) ve koğuşlar arası alış-veriş yapılmazsa eskisinden çok sıcak su vereceğine ve alış-verişi kendisinin yapacağına söz verdi. Ayrıca önceden haftalık 3.000 TL alan içeriye alınan, para limitini 5.000 TL'ye çıkardı. Dış kantin açıldı. Dış kantinde kolonya satışı

(*) Hapishanelerde sıcak su ve temizlik sorunu, her zaman gündemde olduğundan, tutsaklar her koşulda kendi yaptıkları ısıtıcıları -iradenin denetimi dışında- kullanmak durumunda olmuşlardır. Hiçbir zaman da engellenememiştir bu.

başladı. Aileler aracılığıyla sivil battaniye, çarşaf ve nevresimin hapis haneye girişi serbest bırakıldı. Kuru çay verileceği sözü verildi.

Bu arada, yine tutsakların bir talebi uyarınca, hapis hane personeli arasında, işkenceciliği teşhir olmuş bir çok subay-albay ve birkaç subay dışında- değiştirildi. Bu değişim özünde siyasi tutsakları yanıltmaya ve düşünülen yeni taktik politikanın atmosferini oluşturmaya yönelikti. Çünkü hapis hane politikasını oluşturan ana eksen değiştirilmemişti...

Geçmiş uygulamaların sorumluluğunu üstlenen bu işkenceciler, henüz gitmeden önce, kimi uygulamalara yeniden can verebiliriz umuduyla yeni adımlar attılar. Koğuşlarda belli bir sıraya göre isim, listeleri okuyarak, tutukluların sayımlarda «buradayım» demesini istediler. Bu, Adli Müşavirliğin oyunuydu. Açlık grevi bitmesine karşın, hapis hane idaresi bir kısım temsilcilerle sürdürdüğü pazarlık sırasında taleplerin karşılanması muğlak bırakılmasından da güç alarak, pazarlık sürecini kendi inisiyatifinde devam ettirmek istiyordu. Sıraya geçip «buradayım» denirse, idare istediğini elde etmiş olacaktı. Yönetimin bu zorlaması karşısında siyasi tutsaklar diyalogu kestiler ve pazarlık sonuçlandı... Ve direnişin gücü sıraya geçme, «buradayım» deme yaptırımını kendiliğinden ortadan kaldırdı. Bu dönemin perdesi de böylece kapanıyor, yeni bir döneme giriliyordu.

HAPİHANELERDE MÜCADELE ARAÇLARI

Yaratıcı gücü en yüksek, insan sevgisi en derin, halkına ve mücadelesine bağlı, yaşamı en çok seven ve daha da güzelleştirmek isteyen, güzellikleri eşit, adil paylaşmak için can vermekten çekinmeyen devrimci tutsaklar; oligarşinin insanlığı, devrimci onuru ayaklar altına almak, siyasi kimliklerini yok etmek, aklı-mantığı yadsıyan gerici-faşist disipline boyun eğdirmek; kişiliksiz, topluma yabancı, zavallı ve apolitik insanlar haline getirmek için başvurduğu her türlü saldırılarına, Metris zindanlarında direniş destanları yaratarak karşı durdular. Teslim olmadılar. Bu destan; her türlü yaptırımlara diş diş karşı koyuşlarında, koğuş direnişlerinde, ahlâk dışı aramalara karşı oluşlarında, işkenceye karşı direnişte, soğuşa, açlığa, susuzluğa, kulakları sağır eden yoz şarkı ve türkülere, gerici-şoven marşlara, kapı gürültülerine tahammüllerinde, kafalarında, bellerinde, vücutlarının en kaba ve ince yerlerinde her an patlayan coplara, kalaslara, tekmelere karşı fiziki ve büyük bir moral güçle karşı koyuşlarında, gün gün, hücre hücre açlığı, sakat kalmayı, yeri gelince ölümü yaşayarak yaratıldı.

Direnmek zorundaydılar!

Direnmek zorundaydılar çünkü, her şeyden önce insan olmanın en yüce sorumluluğunu, erdemini devrimci kişiliklerinde yaşıyorlardı.

Direnmek zorundaydılar çünkü, 12 Eylül cuntasının en iğrenç saldırılarına karşı halkımızın kurtuluşunun neferleriydiler.

Direnmeliydiler!

Direnmeliydiler çünkü, onurlarına yönelik, insani ve siyasi kimliklerini yok etmeyi amaçlayan işkence ve baskılara karşı direnmek, insanlık dışı koşulları değiştirmek, 12 Eylül cuntasının hapishaneler gerçeğini kamuoyuna yansıtmak, halkımıza yapılan saldırılara bir devrimci olarak karşı koymak zorundaydılar...

Direnmeliydiler çünkü, ülkemiz zindanlarında burjuvazinin yıllardır baskı, işkence ve depolitizasyonla yarattığı boyun eğdirme zincirini kırmalıydılar...

Direnmeliydiler çünkü, geleceğin yaratıcıları ve geçmişin devrimci geleneğinin mirasçıları olanlar; güzele, insani değerlere, halkımızın mutluluğuna, ülkemizin bağımsızlığına ve nihai olarak sınıfsız, sömürsüz bir dünyanın yaratılması kavgasına baş koymuşlardır.

Kısacası, emekçi halkımızın kurtuluş umudu olan devrimciler; tarihin, sınıf mücadelesi biliminin omuzlarına yüklediği görevlerin bilincindeydiler. Ve her türlü bedeli ödemeyi göze alarak yola çıkanlardı. Yarınki zaferimizin üzerinde yükseleceği bu bedeli onurla, gururla severek kabulleneceklerdi.

Devrimciler hapishaneye bir mücadele sırasında girdiler. Mücadeleyi hapishanede de sürdürerek, siyasi gelişmelere tavır almalıydılar.

Devrimciler yaşamın her alanında baskıya-zulme karşı mücadele eden insanlardı çünkü.

Doğaldır ki, onurlarına ve siyasi varlıklarına yönelik her türlü saldırıya karşı koyacaklardı.

Kısacası siyasi mücadeleye, tutsaklık koşullarında da devam edecek, oligarşinin karşısında olmaları gereken yerde, halkımızın yanında yer alacaklardı.

Devrimciler, siyasi kimliklerinden koparılmayı; yok etmeye çalıştıkları düzenin ve egemen sömürücü sınıfların değerlerine ve sembollerine saygı duyulmasını amaçlayan tüm yaptırımları reddediyordu. Sakalları, gün aşırı, saçları üç veya sıfır numara kestirmeyi, görevlilere «komutanım»

diye hitap etmeyi, görevlilerle konuşurken hazırolda durmayı, ziyarete, havalandırmaya, revire, mahkemeye çıkarken ön ilikleme, düzgün adım, tek sıra yürümeyi ve gerici-faşist marşlar söylemeyi tek tip elbise giymeyi, suçlu kimliği taşımayı... kabul etmiyor ve yerine getirmiyorlardı.

Siyaset yapılmaması kararını tanımıyorlardı. Ülkede ve dünyada gelişen olaylara karşı, somut duruma uygun tavır alıyorlar; hapisane yönetimi ve mahkemelerin baskıcı, savunma hakkını yok edici tavırlarını protesto ediyor ve kaldırmak için mücadele ediyorlardı.

Değişik zamanlarda, değişik sürelerle uygulanan ve değişik biçimlerde devam eden baskı ve yasaklara, işkencelere ve onur kırıcı aramalara, yaptırımlara karşı hayata geçirilen çeşitli direniş biçimlerini şöyle sıralayabiliriz:

a) Saç kesmeye karşı çıkmak: Tutuklu zorla beş-altı asker tarafından yere yatırılır, vücudunun her tarafına postallar ile basılıp kolları arkadan sıkıca tutulur, kıpırdıyamaz duruma getirilir. Veya zorla sandalyeye oturtulup, kolları geriye kıvrılarak sandalyenin arkasından kelepçelenir, sonra askerlerin sıkıca tutmasıyla kesme işlemi başlar. Saçların üç numara kesilmesine karşı bir yandan engel olunmaya çalışılırken, diğer yandan da işkenceyle ilgili sloganlar atılır. Her saç operasyonunda kafa derisinde açılan yaralara yenileri eklenir.

1983 Ağustos'undan itibaren, yukarıda anlatılan direniş biçimine karşı işkenceciler de boş durmamış, taktik ve tekniklerini geliştirmişti. Örnekleri nazi kamplarında denenmiş «kıç falakası» çekilmeye başlandı. Sistemli bir uygulama biçimine dönüştürüldü bu. Yüzüstü yatırılan kişinin pantolon ve donu sıyrılır, kaba etine görevli subayın keyfince değişen sayıda copla vurulurdu. Ya da tutuklu sırtı yukarı bakacak şekilde kol ve bacaklarından tutulup havaya kaldırılır, bir asker de kafasını tutup ağzını kapatarak slogan atmasını engellemeye çalışırken, kıç ve baldırları çoğu kez simsiyah yapılcaya kadar coplanırdı. Kıç falakası ilk defa

1982'nin 15-22 Mayıs tarihleri arasında, yaklaşık bir hafta tüm hapishanede kesintisiz olarak sabah ve akşam sayımlarında uygulanmıştı.

Bu işkencenin asıl etkisi onur kırıcı olması yanında, dehşetli acı vermesidir. Ayrıca diğer işkence yöntemlerine oranla vücuttaki tahribatı ve bıraktığı izler daha kolay geçebilmektedir. Bu nedenle 12 Eylül generallerinin hapishanelerdeki işkence uzmanları bu yönetime fazla rağbet ettiler.

b) Kelepçenin işkence amacıyla arkadan vurulması karşısında önden ve normal esneklikte bağlanması sürekli reddediliyordu. Dönem dönem bu uygulamaya (arkadan kelepçe vurdurmaya) direnerek karşı çıkılıyordu. Arkadan vurulan zincir kelepçenin, işkence amaçlı olmasına en somut örnek, mosmor olmuş bilekleriyle çoğu kez bayılma noktasına gelmiş tutuklulardı.

c) İdare hapishanenin demirbaş eşyalarını siyasi tutuklulara karşı dönem dönem silah olarak kullanıyor, genellikle bu eşyaların sürekli tutuklular tarafından karşılanmasını istiyordu. (Bunu maddi olarak karşılamak zaten olanaklarını aşıyordu tutukluların.) '83 Ağustos'unda kendi paralarıyla sürekli çöp torbası almaları istendi. Kabul etmeyince de idare çöpleri toplamadı. Haftalarca bekleyip kokmaya başlayan çöpler, tutukluların hastalanmasına sebep olurken; kışın camların takılması, kaloriferlerin yakılması çeşitli bahanelerle geciktirilerek tutuklular adım adım yıpratılmaya çalışılmıştı. Bu yaptırımlara karşı, uygulamaları kabul etmeyerek çeşitli direnme biçimleri hayata geçirildi.

d) Zaman zaman, baskı ve yasaklara karşı tavır almak amacıyla, normal zamanda ayakta verilen sayımları, sandalyede veya yatakta oturarak verme... İdare bu protestoyu genellikle hazmedemediğinden çoğu zaman cop, yumruk, sopalarla saldırır, direnişi kırmaya çalışırdı.

e) Değişik zamanlarda gündeme getirilen baskı, yasak, işkencelere karşı protesto ve tepkileri belirtmek için toplu

slogan atma: Hemen her gün somut duruma göre, uygulamanın amacını hedef alarak atılan protesto niteliğindeki sloganlar şunlardı:

İşkenceye karşı:

- İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek!
- İşkence Yapmak Şerefsizliktir!
- Baskı, Tehdit, İşkence Bizleri Yıldırıamaz!
- İşkencecilerden Hesap Soracağız!
- İşkenceciler Cezasız Kalmadı, Kalmayacak!
- Kahrolsun Faşizm!
- Tutukevi mi, Nazi Kampı mı?!
- Metris'te İşkenceye Son!

Ceza ve yasaklara karşı:

- Metris'te Keyfi Yönetime Son!
- Baskılar, Yasaklar Bizleri Yıldırıamaz!
- (Avukat), (Ziyaret), (Havalandırma)
Hakkımız Engellenemez!
- Yasaklar Kalksın, Baskılara Son!
- Baskı, Tehdit, İşkence Sökmedi, Sökmeyecek!

Tek tip elbiseye karşı:

- Tep Tip Elbise Giymedik, Giymeyeceğiz!
- Siyasi Tutuklulara Tek Tip Elbise Giydirilemez!
- İşkenceye, Tek Tipe Karşı Direndik, Direneceğiz!
- Tep Tip Elbise Değil, Haklarımız Verilsin!
- Asker Değil, Siyasi Tutukluyuz!

Diğer sloganlar:

- Siyasi Tutukluluk Hakkımız Gaspedilemez!
- Hücreler, Tecritler Bizleri Yıldırıamaz!
- Bayan Tutukluları Askerler Arayamaz!
- Tutuklular Ölüme Terkedilemez! (Doktor çağırmak için)
- Tutuklular Şubeye Alınamaz!
- Tecritler Dağıtılsın, Baskılara Son!
- İşkenceler, Şubeler Bizleri Yıldırıamaz!
- Onur Kırıcı (Ahlâk Dışı) Aramaya Son!
- İdamlar Bizleri Yıldırıamaz!
- Katil İdare Yeni Kurban İstiyor!
- Faşist Hesap Vereceksin!
- Direniş Sürüyor, Sürdüreceğiz!

Bunların dışında anma-protesto günlerinde de değişik, özgün durumlara uygun sloganlar atılıyordu.

f) Yemeklerin az gelmesini, pişmemiş olmasını, içinden pislik vs, çıkmasını protesto için yemek almama.

g) Kaloriferlerin yanmadığı günler sayımlarda başlara bere takarak protestoda bulunma.

h) Çeşitli yasaklamalara karşı, sakal-bıyık bırakarak protesto etme yöntemleri. Bu direniş biçimi hapishane idaresinin tıraş olmak için permatik vermediği, ya da saçları zorla sıfır veya üç numara tıraş ettiği dönemlerde zaman zaman gündeme geldi.

i) Mahkemeye, avukata, ziyaretçi görüşüne, revire giderken pantolon sıyırarak yapılmak istenen «üst aramaları»na karşı çıkma, zorla soyulmaya direnme.

k) Mahkemeye çıkmayarak direnişi sürdürme: 12 Eylül'ün çeşitli baskı ve işkence uygulamalarını protesto, siyasi teşhir ve caydırma amacıyla ya da yargılama mekanizması ve mahkemenin, savunma hakkını ortadan

kaldıran keyfi uygulamalarına karşı tutsaklar mahkemelere çıkmayarak tavır alıyordu. Çoğu zaman zorla götürme kararı alınıyor, koğuştaki direniş pozisyonunda olan tutuklular zorla koparılıp götürülüyordu.

l) Mart '83'te operasyonla tükenmez kalem, dosya kağıdı, defterlerin toplanmasıyla birlikte savunma hakkının açıktan engellenmesi, mektup ve haberleşme olanağının ortadan kaldırılmasına karşı, mektup yazmama, yazılı-sözlü sorgu vermeme.

m) Mahkemeye giderken, koğuştan çıkarken, zorla eller kelepçelenerek giydirilen tek tip elbiseler, serbest kalındığında veya mahkeme arabasının içinde, birbirlerinin üzerinden yırtarak atma, protesto etme.

n) Sayımlarda, mahkeme, revir, ziyaret çıkışlarında ön ilikleme dayatmasına karşı ön iliklemeden direnmek.

o) Koğuş aramaları sırasında bir kişiyi koğuştaki gözlemci kabul etmemeleri karşısında (bunda amaç arama yapanların provokasyonlarını önleme, yağma ve talanlarına müdahale etmektir); keyfi olarak huzuru bozmak için sık sık yapılan, koğuş dağıtmalarına karşı direnerek tavır alma. (Özellikle geceleri yapılan aramalara direniliyordu.)

p) Keyfi yaptırım ve baskılara karşı direnildiği için verilen hücre cezalarına; soğuk, ışsız, havasız koşullarda büyük özveriyle göğüs gererek direnme.

r) Çeşitli nedenlerle koğuşlara yapılan operasyonlara karşı kolkola girerek toplu olarak direnme. Bu direniş biçimi sık sık gündeme gelmiş ve uygulanmıştır. Şubeye adam alınırken, hücreye-tecrite adam alınırken, ya da kitapların, eşofmanların, ayakkabıların vb. toplanması sırasında koğuş direnişleri hep gündemde olmuştur.

s) Hainlerin denetiminde ve inisiyatifinde örgütlenen kütüphane, tiyatro, resim atölyesi ve müzik odasını boykot etmek... Devrimciler baştan beri bu tür sosyal etkinliklere katılmamışlardır. Esas amacı kamuoyunu yanıltarak, 12

Eylülcülerin hapishanelerdeki işkenceci, baskıcı yüzünü gizlemek amacını güden bu faaliyetler, devrimci tutsakların inisiyatifinde sürdürülmedikçe katılma durumu olmayacaktı.

t) Zaman zaman protesto amacıyla ziyaret, avukat görüşlerine, havalandırmaya toplu olarak çıkmama. Genellikle hapishane idaresinin belli tutsakları özel olarak cezalandırması ve bu haklarını kullanmasını engellemesi halinde, bu tip protestolar gündeme getirildi.

u) Protesto amacıyla çay almama, kantini boykot etme.

v) Son sesine kadar açılan hoparlörün kapatılmasını sağlamak için kapı ve mazgallara vurma,.. Bu protesto biçimi işkence yapıldığının anlaşıldığı durumlarda da gündeme gelebildiği gibi, zaman zaman acil hastalar için doktor çağrılmasına rağmen uzun süre gelmemesi halinde de uygulanabilmektedir.

y) Çeşitli kuruluşlara, kişilere şikayet ve protesto dilekçeleri, telgrafları, mektupları gönderme...

z) Metris toplama kampında işkencecilerin yukarıda saydığımız saldırılarına karşı yürütülen fiili direnişlerin yanında, oligarşiyi her zaman korkutmuş, yüzünü açığa çıkartmakta büyük önemi olmuş, direnişin kamuoyunda yankılanmasını sağlamış, yoğun baskı, saldırı ve yasaklar karşısında gündeme gelen açlık grevi silahına özel yer vermek gerekmektedir.

- Açlık Grevleri Ve Ölüm Oruçları

Tarihin her döneminde baskı, sömürü ve zorbalığa karşı süren mücadele, yaşanan tarihsel sürecin özelliklerine göre biçimler almış, halkın kollektif yaratıcı yeteneği ile zenginleşerek gelişen deney birikimi, kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Tarihin en eski devirlerinden beri insanlar kendilerine yönelen saldırı ve yaşam zorlukları karşısında

inatla zorluklara katlanarak, özveride bulunarak veya doğrudan yaşamlarına son vererek tepkilerini dile getiren yöntemler bulmuşlar ve kullanmışlardır. Amaç, sesini, duyurmak istediği insanların toplumsal yanına, vicdanlarına, insani değer yargılarına hitap etmek, bilinçli ya da içgüdüsel olarak dikkatlerini çekmek, caydırıcılık sağlamak, sorunlarını duyurmaktır.

Açlık grevleri de tarihsel olarak çok eskilere dayanır, belli anlamda politik mücadelenin çeşitli araçlarından biri olarak kullanılan önemli bir mücadele silahıdır. Özellikle hapishaneler gibi mücadele araçlarının sınırlı olduğu alanlarda önemi bir kat daha artmaktadır.

Dünyanın birçok köşesinde ulusal ve sınıfsal mücadelelerde, haklı toplumsal kavgalarda, tutsak düşen devrimcilerin denediği açlık grevlerinin, ülkemizde de sınıflar mücadelesinde politik bir silah olarak kullanılması istisna durumlar hariç, genel olarak, 12 Eylül'e kadar söz konusu olmamıştır. 12 Eylül cuntasıyla birlikte hapishaneler önemli bir muhalefet odağı özelliği kazanmış, bu yönüyle çeşitli dönemlerde gündeme getirilen açlık direnişleri salt bulunduğu alanda ve belli taleplerle sınırlı kalmayıp oligarşinin teşhirini de sağlayabilmiştir.

Sınıf mücadelesinde yeni bir sayfa açılıyordu. Devrimcileri zorlu olduğu kadar anlamlı ve onurlu görevler bekliyordu. Halkın onurunu, çıkarlarını temsil eden devrimci siyasi tutuklular, oligarşinin; tüm insanı değerlere, siyasi kimliklerine, davalarına azgınca saldırılarına karşı, gerektiğinde cesetleri ile çelikten bir duvar ördüler. Bugüne kadar açlık grevi ve ölüm oruçlarında, İstanbul ve Diyarbakır hapishanelerinde on kişi yaşamlarını (sadece açlık grevi ve ölüm oruçlarında) yitirmiş, açlık grevi ve ölüm orucu eksenindeki mücadele çizgisi, kararlılıkla yürütüldüğü zaman da cuntanın teslim alma oyunları bozulabilmiş; dünya ve Türkiye kamuoyunda siyasi iktidarın işkenceci-faşist, insanlık dışı yüzünün açığa çıkmasında etkili bir rol oynamış; hapishanelerin siyasal mücadelenin bir alanı olduğunu kanıtlayarak yığınlara moral kaynağı olabilmiştir.

Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde; 23 Nisan - 12 Mayıs 1981, 22 Eylül - 9 Ekim 1981, 18 Mayıs - 14 Haziran 1982, 8 Temmuz - 3 Ağustos 1983, 11 Nisan - 26 Haziran 1984, 13 Ağustos -11 Ekim 1987 tarihleri arasındaki uzun süreli açlık grevlerinden başka, kısa süreli sayısız protesto, destek açlık grevleri yapıldı. Ve her bir devrimci tutsak abartmaksızın yaklaşık altı-yedi ayını, açlık grevleri içinde geçirmiştir.

Her mücadele biçiminin kendi içinde bir «deney kazanma» evrimi vardır. Açlık grevleri başlangıçta insanları daha çok etkiliyor, yersiz kaygılar yaratabiliyordu. Daha ilk günlerde yatağa düşebiliyordu insanlar... İlk başlarda deneyim azlığının yanında zindan işkencecilerinin yoğun olarak giriştiği «beş-on günden sonra ölünür, geri dönülmez» propagandası etkili oluyordu. «En geri mücadelede» çizgisini benimseyen oportünistler de, yarattıkları «geri dönülmez sınırlar» ve «hapisanelerde esas olan dışarıya sağlam çıkmaktır, üç beş hak için ölünmez» teorileriyle bu konuya sol'dan katılmışlardır.

Hapishanelerde en önemli politik mücadele aracının önüne yapay «tehlike sınırları» çizip bunun teorisini yapan sağ çizginin temsilcileri, ülke çapında birçok hapishanede faşist cuntanın saldırıları karşısında direniş göstermemiş tüm yaptırımları kabul etmiştir.

İşkencenin en katmerlisinin kuşatması altındayken yürütülen ve her mücadelede geçerli olan, «kararlılık ve psikolojik üstünlük» silahı, hapishane mücadelesinde, özellikle açlık grevlerinde büyük önem ve özgürlük kazanmaktadır. Eylem her ne kadar fiziki dirençle doğrudan ilişkili ise de, eyleme damgasını vuran yan, irade gücü ve moral üstünlüktür.

Moral üstünlük ise her şeyden önce ideolojik inanışın, örgüte ve yoldaşlarına güvenin yanında; her bir devrimci tutsağın eylemin gerekliliği ve zorlukları karşısında kafasının açık olması ile yakından ilgilidir. Bu aşama doğaldır ki; eylem öncesi bir hazırlık sürecini içerir.

Bildirilerle, çeşitli biçimlerdeki tartışmalarla somut gelişmelerin yakından takip edilmesi vb. ile bir yandan ideolojik inanç ve sağlamlık geliştirilip pekiştirilirken, diğer yandan eylemin gerekliliği, amaç ve ilkeleri, programı vb. kavratılır.

Eylem sırasında moral üstünlüğün önemine değinirken, faşizmin temsilcilerinin de maddi ve psikolojik saldırı taktikleri geliştireceğini unutmamak gerekir. Nitekim, işkenceciler olası bir eylemi engellemek istiyorlarsa, tutsakların bilincinde daha grev düşüncesi yeşermeden adım atmak yoluna giderler. «Balon haber» yaymak, beşinci kol çalışmasıyla siyasi tutsakların nabzını elinde tutmak, tutsaklar arasındaki düşünce farklılıklarından yararlanarak bölme, çelişkileri derinleştirme; aileleri olumsuz propaganda ve demagoji ile etkilenme vb. taktiklerini yerine göre hızlı devreye sokarlar ki bu tür örnekler her dönem fazlasıyla yaşandı.(*).

Savaşın en iyi bilinen kurallarından biri ve önemlisi; karşı güçlerin kararlılığını kırmadan pazarlığa oturmamaktır. Arenada esas önemli olan, çatışan güçlerin karşılıklı irade ve dayanma sınırını iyi hesaplayıp karşı koymaktır. Bu da eylemin son günlerine yaklaşıldığı, pazarlık günlerine denk düşer. İşte bu noktada arenada faşizmin ince taktikleri, psikolojik yıldırma atakları, oportünizmin dayanamama sancıları teorileri devrimciliğin, kararlılığın oportünizmi zorlama çabaları yoğunluk kazanır.

(*) İşkence ve kompetanlarının, direnişçileri yıldırma taktiklerini bir örnek:
 «1 - İdarece tutukluların eylemlerini içeren sicil kayıtları tutulmaktadır.
 2 - İlerde verilecek infaz raporlarında bu sicil kayıtlarından istifade edilecektir.
 3 - İnfaz raporlarında açlık grevi gibi eylemleri bulunan tutukluların cezaları kesinleşince, infaz yasasındaki meşruten tahliyeden istifade edemeyeceklerdir.
 4 - İlerde çıkabilecek bir af yasasındaki bu gibi tutuklu ve hükümlüler istifade edemeyeceklerdir. Duyurulur. 23 Ekim 1983 Metris İdaresi.»

Açlık grevlerinin önemli sonuçlarından biri de, kuşkusuz uzun süreli açlığın vücutta yol açtığı kısa ve uzun süreli tahribatlardır. Normal yaşama geçiş koşullarında haftalarca aç kalmış bir insanın uzun bir süre tıbbi bakımda kalması gerçeği bunun somut kanıtıdır. Bu olması gerekeni bir tarafa bırakalım, çoğu kez hapishane yönetiminin kasıtlı girişimleri ve olanaksızlıklarla da mücadele etmek zorunda kalıyorlardı devrimciler...

Grev sırasında oldukça yavaşlayan ve düzeni bozulan metabolizma; grev sonrası bir anda canlanmakta; dolayısıyla uyum gösterememektedir. Bunun için yavaş yavaş, önce hafif gıdalardan oluşan bir diyet kullanmak zorunludur.

Açlık grevleri sonrası oluşan doğal rahatsızlıklar ise, mide şişkinliği, mide yanması, ishal, kabızlık, baş dönmesi, deri-kıl dökülmesi, ağız kokusu, alerjik hastalıklar, göz bozulması, diş çürümesi, diş eti kanaması vs iltihabının yanı sıra yaygın olarak görülen hemaroiddir. Özellikle her grev sonrası TBC'li sayısı artmaktadır.

14 HAZİRAN 1982 - 14 AĞUSTOS 1983

- İşkence Merkezi Olduğu Dillere Düşen Metris'in Kabuk Değiştirilişi: 14 Haziran 1982 - Mayıs 1983

28 Günlük kararlı açlık grevinin gerek iç, gerekse dış demokrat-ilerici kamuoyunda yarattığı etkiler; 12 Eylülcülerini İstanbul hapishanelerinde açıktan açığa saldırgan olmaktan caydıracak nitelikteydi. İşkence yapıldığı gözlerden gizlenemiyordu artık. Eğer bu hapishane yönetimi iş başında bırakılırsa, işkencenin devlet politikası olduğu neredeyse doğrudan doğruya kabul edilmiş olacaktı. Bu nedenle, 12 Eylül generalleri asıl yönetici çekirdek kadroyu korusa da, kimi Metris yöneticilerini “olanlardan sorumlu bunlar” imajı yaratacak biçimde değiştirdi. ...Böylece bir yandan Metris'in kanlı geçmişi unutturulacak, kendisine “diyalogcu-reformcu” görüntüsü vermeye çalışan yeni bir yönetim tutukluları oyalayacak, işkence mekanizmalarını gelecekteki saldırılar için onaracaktı.

Metris'te işkencenin artan yoğunluğuna karşın, ailelerin, siyasi tutukluların defalarca, başvurusuna ölüm suskunluğuyla aldırmamış olan savcılar, şimdi görünüşte de olsa zorunlu kaldıkları için soruşturma açtılar. Eh artık, “işkence devlet politikasıdır” demeye kimsenin hakkı yoktu! İşkence “münferit” uygulamalardan ve görüldüğü anda soruşturuluyordu!..

Savcı Faik TARIMCIOGLU hapishaneye gelerek incelemeler yaptı ve hapishane yöneticileri hakkında soruşturma açıldığını açıkladı.

Böylesi azgın bir anti-komünistin işkenceyi ve bunu Metris'te uygulayanları mahkum etmesi, filin kavağa çıkması demek olurdu. İşkenceyi uygulayanlar ve uygulatanlar bilinmesine rağmen, soruşturma yılan hikayesine döndü, hasır altı edilip unutuldu, unutturuldu.(*)

Metris'teki ilerici-devrimci siyasi tutsakların devrimci potansiyelini yavaş yavaş söndürmek ve giderek depolitizasyon tüneline sokmak için, işkence ve yasakların yetmemesi ve teşhir olması üzerine; geçici bir süre cellatlar geriye çekiliyor, koşulları hazırlamak için bu kez “papazlar” devreye giriyordu. “Kavgasız-gürültüsüz” bir statü oluşturulup, siyasi tutsakların siyasi çalışmalardan uzaklaştırılarak pasifize edilmesi, apolitikleştirilmesi amaçlanıyordu. Bu sağlandıktan sonra, siyasi tutsaklara tekrar saldırılacak ve Metris'i teslim alma programına kalınan noktadan yeniden devam edilmeye çalışılacaktı. Kaba hatlarıyla, tutuklular üzerinde oynanan oyun buydu. Vakit kaybetmeksizin 28 günlük açlık grevi sonrası bu politikanın alt yapısı hemen atılmaya başlandı; hapishanede sanatsal-kültürel çalışmalar başlatıldı. Peki bu çalışmalardan kimler yararlanacaktı? Kimler resim çizecek, tiyatrodan oynayacak, saz çalacaktı?

(*) Faik TARIMCIOĞLU, DK davasının savcılarındandı ve Şemsi ÖZKAN ile bu davadan yargılanan diğer birçok tutuklunun hainleştirilmesi için özel çaba harcayan, devletin güvenilir hukuk temsilcilerindendi. Bu savcı hapishaneyle de özel olarak ilgilenerek, 12 Eylül'ün devrimci tutsakları “bağımsızlaştırma” hatta “hainleştirme” programına özel katkılarda bulunmuştur. F. TARIMCIOĞLU savcılıktan istifa ettikten sonra silahların gölgesinde, MGK'dan özel izinle kurulan parlamentoya 12 Eylülcülerin baş partisi MDP'den Bitlis Milletvekili seçildi. 12 Eylül faşist cuntasının hapishaneler politikasının savunuculuğunu parlamentoda yürüttü. Kendi hainleştirdiği insan müsveddelerini “özgürlüğe” kavuşturmak için yoğun çaba harcadı ve 8 Haziran 1985'de yasallaşan toplumumuzun yüz karası “Pişmanlık Yasası”nın hazırlanışına akıl hocalığı ve aktif katkıyla önyak oldu. Daha sonra atomlarına bölünüp yok olan MDP'den ANAP'a transfer oldu.

Amaç açıktı; hapishane kitlesinin sanatsal yönünü geliştirmesi, devrimci ürünler vermesi istenmiyordu. İşkenceyle, baskıyla, sopayla teslim alıp yola getiremediği devrimci kitleyi, geçmişteki uygulamaların tersine yeni yöntemlerle yola getirmek istiyordu, papazlaşmış cellatlar... Ortamın rehaveti içinde kitle hantallaşacak, dikkatler 12 Eylülcülerin ana politikasının özünden farklı yönlere çekilecek, devrimci coşku dumura uğratılacak ve hiç beklenmedik bir anda saldırılacak. Sorun kitlenin yeni politikayla kaldırılmasıydı. Hapishane yönetiminin “iyi ve insancıl olduğu”na, “bundan böyle saldırmayacağı”na devrimci tutsakların inandırılmasıydı.

Cuntanın işkence merkezi Metris görüntüsünü silerek onun yerine “kültürel-sanatsal üretim merkezi Metris” şeklinde bir görüntü, ama sadece bir görüntü yaratmayı amaçladığı açıktı. Durumu başlangıçta tahlil eden siyasi tutsaklar, bu çalışmalara katılmayacaklarını açıkladılar. Böylece açılan tiyatro salonu, müzik odası, resim atölyesi ve kütüphane kendinden beklenen işlevi yerine getiremeyecekti.

“Sanatsal-kültürel çalışmalar”a devrimciler katılsaydı Metris kısa sürede “aklanmış” olacaktı. Ürünler kamuoyuna sergilenip teşhir edilecek, geçmişin kara tablosu silindikçe saldırı için zemin bulmuş olacaktı. Hapishane idaresi aynı faaliyeti daha uzun sürecek olsa da, yalnız işkenceyle bağımsızlaştırdığı, iradelerine hükmettiği bağımsızlarla yürütmek zorunda kalıyordu böylece.

Metris idaresi Mayıs-Haziran açlık grevi bitiminden hemen sonra tutsaklara dağıttığı istek kağıtlarıyla tutsakların hapishanede yapılmasını istedikleri sanatsal-kültürel-sportif-eğitici çalışmalar hakkında bilgi edinmişti. Siyasi tutsaklar şu-bu olmalı demişlerdi ama, bu çalışmaları ancak kendi denetimlerinde kabul edebilirlerdi ve işkenceci yönetimin Metris’teki yöneticilerinin eline koz vermezlerdi.

Oysa, hapishane yönetimi çalışmalara olanak tanıyordu ama bir koşulla: Çalışmalar kendi denetiminde olacaktı. Yoksa kurduğu tuzağın bir anlamı olmazdı. Çünkü bu tuzak

apolitikleştirme üzerine kurulmuştu. Siyasileşme ve siyasilerin yaratıcılığını kendi istedikleri gibi kullanmaları üzerine değil. Hapishane yönetimi “reformcu”, “iyi niyetli” çabalarını sürdürmek adına tutsaklara gönüllü kitap kampanyasını açtığını açıkladı. Her koğuş gönüllü iki kitap verecek, bu kitaplar kütüphaneye konulacaktı. Bazı siyasetler bunu olumlu bir girişim biçiminde iyi niyetle yorumlayıp, kitap vermeyi kabul ettiler ve ilk aşamada verdiler de. Çoğunluk ise bunu bir tuzak olarak değerlendirip reddetti.

Gerçekten de tuzaktı bu. Kütüphane hapishane yönetiminin denetimindeydi ve açıldığında yalnız izin verilen kitaplar tutuklulara okutulacaktı. Senaryo böylece tamamlansa gene iyiydi. Çoğunluğun tuzak olarak değerlendirdiği bu senaryonun ikinci aşaması, 3 Mayıs kitap toplama operasyonu ve son aşaması da 14 Ağustos talan-yağma aramasıyla-kısaca her türden kitabın yasaklanmasıyla-tamamlanacaktı. Bu arada havalandırmalara çeşitli spor oyunlarında yararlı olacak çizgiler çizildi, potalar takıldı, voleybol ağları gerildi. Eh... Sportif çalışmaların da böylesine desteklendiği hapishanede yaşam koşulları insanlık dışı olabilir miydi? Havalandırma bir haftada 100 dakikaymış, “hava”nın ne önemi var ki?

Metris idaresi bu “reformcu” girişimlerinin yanında, çok önemsiz olduğu için, hemen kabullenilebilir beklentisi içinde tutsaklara “kimlik belgesi” vermek istedi. Aile görüşüne, avukata, hastaneye ve mahkemeye giderken yakalarına takmaları, yanlarında bulundurmaları için verilecekti bu “suçlu kimlikleri!...” Düzenin ölçüleriyle suçluluk etiketini gönüllü olarak kabullenmek anlamına gelen ve aynı zamanda bir yaptırım özelliği taşıyan bu uygulamayı siyasi tutsaklar reddettiler... Tepkimizin gücü ve caydırıcılığı nedeniyle bu uygulamada ısrarlı olamadılar. Zaten yalnızca orta katta denemeye, kalkmışlar, kabullenilmeyeceğini anlayınca aynı gün uygulamadan kaldırmışlardı.

1982 Eylül-Ekim aylarında hapishane yönetimince, “tiyatro komitesi”, “müzik komitesi”, “resim komitesi” imzalı ajitatif bildiriler dağıtıldı koğuşlara. Bildirilerde siyasi tutsakları, bu çalışmalara özendirmek için “anti-empyralist”, “ulusalci”, “reformcu” vb. anlamlar çıkarılacak bir hava vermeye özellikle dikkat ediliyordu. Bu da deyim yerindeyse, siyasi tutsaklara “bağımsızlar” aracılığıyla çengel atılmaya kalkışılmasıydı. Hepten boş umut da sayılmazdı bunlar... Bildirilerin havasına kapılıp koşa koşa gelenler niye olmasındı?..Tiyatro oyunları özellikle sosyal içerikliydi!.. Yine bugünler iç güvenlik bölüm komutanı Yüzbaşı, siyasi tutsaklara şunu diyebiliyordu: “Kütüphaneye niye gelmiyorsunuz? Burada Nazım Hikmet’in kitapları var”. Gerçekten de vardı, ama yine Nazım Hikmet’in oyun kitapları sakıncalı gerekçesiyle hapishaneye alınmıyordu. Hapishane yönetimi ve ilgili Yüzbaşı, Metris’te kendilerine verilen görevi yerine getirmek için, bu görünüşte reformcu-ılımlı politikayı hiç bozmadan sürdürdü. Tabii, ekip olarak değişmelerine kadar.

16-17 Eylül 1982 Sabra-Şatilla katliamlarını protesto etmek için tüm havalandırmalarda birden anma yapıldı. Konuşmalardan sonra “KAHROLSUN SİYONİZM” sloganları atıldı. (*)

Bu arada Metris’te, böl-yönet politikasını ve saldırıları tırmandırma sürecinin bir parçası olarak, yalnızca alt katlara ilk defa mektup kısıtlaması geliyordu. Hapishane yönetimi uzun yazılmış mektupları geri vererek, bundan sonra tek sayfadan fazla yazılan mektupları postaya vermeyeceğini ve bir kişinin haftada ikiden çok mektup yazamayacağını açıkladı. Reformcu(!) yönetim, zaten çok kısıtlı olan haberleşme olanağına büyük darbe indirmiş oluyordu.

(*) Soykırıma yönelik Sabra-Şatilla katliamları karşısında, DS davası tutuklularının hapishane yönetimine toplu dilekçe vererek kan bağışında bulunma istemi çeşitli gerekçelerle reddedildi. Ancak DS davasından siyasi savunma yapan tutsaklar Siyonizmin desteğinde Lübnanlı işbirlikçileri faşist Falanjistlerin saldırısını kınayan çeşitli dilekçeleri mahkemeye vermişler, aşağıdaki II No’lu Askeri Mahkeme’ye verilen beş sayfalık dilekçede olduğu gibi, tutsaklık koşullarında kan bağışında bulunmak istememişlerdir.

2 Kasım 1982’de, anayasa oylamasından beş gün önce, DS III davası başladı; davanın, hapishanenin siyasi bölümünde kalan bütün tutukluları, 12 Eylül Anayasasını protesto eden ve kimin, hangi sınıfların anayasası olduğunu açıklayan dilekçeleriyle birlikte; Metris’teki işkenceleri teşhir eden ve sorumluları hakkında dava açılmasını isteyen dilekçelerini de mahkemeye verdiler. 1981 sonuyla Mayıs-Haziran ’82 açlık grevine dek hapishanede yürütülen sistemli işkencenin birinci dereceden sorumluları; İç Emniyet Bölük Komutanı Bnb. Fehmi KOÇHİSARLIOĞLU ve yardımcıları Yzb. Ömer KAVLAK ile Üsteğmen Yalçın DEMİREL idi.

Dilekçelerin ardından bu işkenceciler hakkında daha önce olduğu gibi göstermelik bir soruşturma açıldı. Ve her zaman olduğu gibi delil yetersizliği (!) öne sürülerek, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildi. Böylece isimleri kamuoyunda afişe olmuş işkenceciler “aklandı”. Bu bir yana, işkencenin birinci dereceden sorumlusu Fehmi KOÇHİSARLIOĞLU, cunta tarafından ödüllendirilerek, Davutpaşa Hapishanesi’ne müdür olarak atandı. Bir dönem sonra da “biz kimseye aldırmayız” dercesine, tekrar Metris’te görevlendirilecekti bu işkenceci binbaşı. Bu atamalar yürütme, yasama ve yargının iplerini elinde tutan beş kişilik cunta generallerinin, işkencecilerin baş sorumlusu olduğunu, işkencecileri himaye ettiğini bir kez daha kanıtlıyordu.

«(...) Biz Marksist-Leninistlerin görevi öncelikle kendi ülkesinin bağımsızlığı ve halkının kurtuluşu için savaşımdır. Ve böyle olduğumuz için de bugün burada tutuklu ve sanık sandalyesinde bulunmaktayız. Yurtsever olduğumuz gibi enternasyonalistiz. Bunun için emperyalizmin bir ulusu yok etmesine seyirci kalamayız. Ve Enternasyonalizm bize dünya halklarıyla emperyalizme ve faşizme karşı dayanışmayı, ortak düşmana karşı gerektiğinde aynı cephe omuz omuza savaşmayı öğretmektedir.

«(...) Tutsak bulunduğumuz bu şartlarda saldırganları nefretle kınamak ve protesto etmenin dışında bir nebze de olsa Filistin halkının mücadelesine katkıda bulunmak için, yaralı Filistinlilere iletilmek üzere kan bağışında bulunmak istiyoruz.» (19.08.1982)

DK davasından yargılanan Talip YILMAZ'ın, Hasdal Hapishanesi'nden kaçmaya çalışırken vurularak öldürülmesinden sonra ise; Hasdal Hapishanesi'ne silah sokulmuş olması gerekçe gösterilerek, Metris Hapishanesi'nde de Ekim'den sonra "güvenlik araması" sıklaştırıldı. Sistemli olarak onbeş günde bir "güvenlik araması" yapılmaya başlandı. Önceleri bütün güvenlik aramalarında koğuştaki bir kişi kalması koşuluyla koridora çıkarak arama süresince bekleniyordu. Daha sonra koğuştaki hiç kimse bırakılmaması ve atlete kadar soymaya çalışmaları üzerine, direnme kararı alındı ve hapishane yönetimine bildirildi. Siyasi tutsaklar kararlılığı hapishane idaresini geri çekilmeye zorladı ve koğuştaki bir adam kalması, soymadan arama yapılması kabul edildi. Bu sayede aramaların talana dönüşmesi ve yönetimin siyasi tutsaklara hazırlayabileceği kendi koyup, sonra buldum diyebileceği olası provokasyonlar önlendi.

11 Kasım 1982'de hapishanedeki baskı işkence koşullarının psikolojisine dayanamayan, DK davasından tutuklu Hakkı HOCAOĞLU; «kurtuluş» olarak intiharı seçti. Hakkı HOCAOĞLU mahkemeye defalarca dilekçe verip «kendisini asmalarını» istemiş, içinde bulunduğu psikolojiyi mahkeme ve hapishane yönetimine iletmişti. Tutsaklar da defalarca bu arkadaş konusunda yetkilileri uyarmışlardı. Hakkı HOCAOĞLU derin bir depresyon içindeydi. Kimseyle konuşmaz, günlerce yemediği olur, aynı koğuştaki olmasına karşın kardeşiyle bile konuşmazdı. Hapishane yönetimi ve doktorlar, tüm uyarılara rağmen kayıtsız davrandılar. Siyasi tutuklunun intiharı seçmesinin önünü açtılar, Çünkü HOCAOĞLU'nu bu duruma getiren, yaşanan koşullardır. O koşulları yaratan ise 12 Eylül baskı, işkence, terör döneminin her kademedeki görevlileriydi. Oysa hukuki olarak da ağır suçlama yönetilmemişti kendisine. Nitekim aynı iddialarla yargılanan arkadaşları bir süre sonra tahliye oldular. Bu olayın ardından tüm siyasi tutsaklar hapishanedeki insanlık dışı yaşam koşullarını, Adli Müşavirliğe dilekçelerle yazdılar. Bu ölümden hapishane idaresini sorumlu tuttular.

Yine o günler hapishane idaresi, içildiğini ve yanıcı olarak kullanıldığını gerekçe göstererek kolonya satışını yasakladı ve daha önce satmış olduğu kolonyaları bedel ödemededen topladı. Bu, idarenin gaspçılığının ufacık bir örneği ve yakın gelecekte bunu sistemleştirmesinin ipucuydu yalnızca. Evet, yanıcı olarak kullanılıyordu ama içildiği tamamen yalan. Cuntanın demagojilerinin bir devamı olarak, idare bilinçli bir şekilde bu tür yalanlar üretiyor, siyasi tutsakları kamuoyunda küçük düşürmeye, onları yanlış tanıtmaya çalışıyordu.

17-20 Kasım 1982’de Davutpaşa Hapishanesi’nin boşaltılmasıyla (aynı günler Hasdal Hapishanesi de boşaltıldı) bir kısım tutuklu Metris’e sevk edildi. Hapishane yönetimi siyasi tutsakları rahatsız etmek için koğuşlara birer ranza daha konulacağını bildirdi. Böylece koğuş mevcutları onsekize çıkacaktı... Tutsaklar buna karşı çıktılar ve eğer zorla yerleştirilmeye çalışılırsa direnebileceklerini açıkladılar. Bu kararlı tavır caydırıcılık sağladı ve yönetimi ufak hesaplar yapmaya zorladı. Kimi koğuşlar havalandırmadayken ranza kondu, kimi koğuşlara ise ranza sokuldu ama kurulamadı. Sonuçta fazla ranzalar sökülmüş durumda sayım ekiplerinin önüne konuldu. Ancak pratikte ranzasız da olsa koğuşlar onsekiz kişi yapıldı. Yeni bazı yataklarda çift yatılmaya başlanmış; belli bir limite göre ayarlanmış koğuş kapasitesi ve olanakları (hava, su, masa, sandalye vb. eşyalar...) iyice zorlanmaya başlanmıştı.

Aralık ayından itibaren hapishane içi mektuplaşma yasaklandı.

24 Aralık Maraş katliamı sloganlı-marşlı bir gece yapılarak havalandırmalarda protesto edildi ve şehitler anıldı. (*)

(*) Anma ve protesto gecesine «idareyle dialog bozulur» diyerek, varolan statükoyu benimsemiş ve bunun sürmesini isteyen -DS, K, TİKB, DHB davaları dışındaki- tutuklular katılmadı. Uzun süreden beri yaratılan sessizlik rehabet ortamı ve siyasetlerin buna duyarsızlığı karşısında hapishane yönetimi istediği gibi at oynatmaya başlamıştı. Artık devrimcilerin ses çıkaramayacaklarını sandıkları bir sırada, gerçekleşen bu anma, oluşan statükoyu tutuklular lehine bozma yönünde atılmış bir adımdı. Bu tavırlarıyla devrimci tutuklular, her koşul altında değerlerine sahip çıkıp anmalarını, protestolarını yapacakları mesajını hapishane idaresine veriyorlardı.

Hapishane idaresi yılbaşında her zamankinin tersine normal tebrik kartı satmadı; “bağımsızların”, hapishane idaresinin sağladığı olanaklarla yaptırılan serigraf kartları satmaya kalkmasını siyasi tutuklular reddetti. “Reformist” idare, politikası gereği her fırsatı değerlendirmeye çalışıyordu. Serigraf kartların satışıyla bir taşla iki kuş vurmuş olacaktı. Hem “bağımsızlar”ın yaptıklarını, devrimci-ilerici tutsaklar aracılığıyla ailelere ulaştıracak, hem de elde ettiği kazançla “bağımsızlara” destek olacak, onları hoşnut edecekti.

Yine bu politika gereğince “bağımsızlar”ın ailelerine hapishanede tiyatro gösterisi düzenlemişti. Buna ve diğer tiyatro gösterilerine tüm tutsaklar anonsla davet ediliyordu. Ama amaçlananın “Metris’in aklanması” olduğu bilindiğinden, alınan genel karar uyarınca, devrimci-ilerici tutsaklardan hiçbiri gitmedi bu gösterilere.

Tutsak ailelerinin, Metris mücadelesi sonucu, oğullarına-kızlarına ve eşlerine, bireysel kurtuluş önerileri yapmaktan giderek uzaklaşması ve önemli destek güç haline gelmesi, 12 Eylülcülerini fazlasıyla rahatsız ediyordu. 28 günlük açlık grevi sırasında bizzat Evren buna yakından tanık olmuş, ailelerin baskısı onu zor duruma düşürmüş, Metris’teki işkencecilere, işkenceye müdahale etmeye zorlamıştı. Bu tehlike büyümeden bertaraf edilmeliydi! Yeni yönetim ailelerle yakından “ilgilendi”, onları etkilemeye, tutsaklarla gelişmekte olan politik bağlarını koparmaya çalıştı.

Eylül-Ekim 1981 açlık greviden sonra hapishaneye gelen, Mayıs işkencelerini büyük ölçüde dışardan yönlendiren hapishane müdürü Albay Nihat YILDIRIM, kendisini ve ekibini; hapishaneler politikasını ailelere hoş gösterebilmek için, hemen her ziyarette çay, kahve partileri düzenliyor, “güler yüzlü” propaganda yürütüyordu. Yani Mayıs-Haziran ’82 açlık grevi sonrası hedef yalnızca siyasiler değil, ailelerdi de aynı zamanda.

23 Ocak 1983’de DHB davasından yargılanarak ölüm cezasına çarptırılan ve cezası Adana Hapishanesi’nde infaz edilen Ali AKTAŞ’ın idam edilmesi toplu olarak protesto edildi.

Kahramanmaraş sesli anmasına idare ile ilişkiler bozulmasın gerekçesiyle katılmayan, ama hapishane yönetiminin pek tepki göstermediğini gören Statükocular bu sefer; protestoya katılmakta fazla çekingen davranmamıştı. Ancak idare, bu sefer tavırsız kalmadı ve statükocuları düş kırıklığına uğrattı. Mahkeme kanalıyla 25 Ocak'tan geçerli olmak üzere iki hafta ziyaret yasağı koydu. Yasakların, dönemin belirgin karakteri olarak kullanılacağı yavaş yavaş anlaşılıyordu. Anma sonrası konan ziyaret yasağından sonra hapishane yöneticileri HK davası tutuklularının temsilcisine, «Ziyaret yasağını biz vermedik, mahkeme verdi» diyerek nabız yoklarken; «Hapishanede kurulu bir denge vardı, bunu slogan atarak siz ihlal ettiniz» demeyi de unutmuyordu. İlginçtir, 28 günlük açlık greviden sonra Statükocular, idareyle kurulmuş bir dengeden, kendiliğinden yaratılmış bir statükodan söz ediyor ve slogan atmayı, anma yapmayı mevcut statüko içinde dengecilik çemberine hapsediyordu. Oysa bu anlayış tam da idarenin döneme uygun politikasıydı ve bu dönemi böyle tamamlamak istiyordu.

25 Ocak 1983'te THKP-C ÜY davasından yargılanarak Gölcük'te idam edilen Ramazan YUKARIGÖZ, Erdoğan YAZGAN, Mehmet KAMBUR, Ömer YAZGAN asıldılar ve idamları protesto edildi.

1 Şubat 1983'de hapishane idaresi ve Adli Müşavirliğe dilekçeler verilerek söz verildiği halde yerine getirilmeyip, hasır altı edilen haklar hatırlatıldı.

Dilekçeler hapishanedeki tüm yaşamın, ekonomik-demokratik hak gasplarının, siyasi yaşamın, yasak-baskı ve işkencelere karşı direnişlerin tam bir aynası oldular.

Baskıların yaygınlaştığı veya insanca yaşam olanaklarının yok olduğu dönemlerde, tek başına çözüm olmasa da, kamuoyunu bilgilendirmek ve tarihe belge bırakmak, baskılara boyun eğilmeyeceğini, direnileceğini vurgulamak ve 12 Eylülcülerin hapishane yetkililerini pervasız davranmaktan alıkoymak için tutsaklar Adli Müşavirliğe, Genel Kurmay Başkanlığı'na vb. yerlere dilekçeler yazıyorlardı.

Belli bir çözümü kısa ve orta erimde hedefleyen, devrimci-ilerici tutsakların geliştirdiği tüm eylemlerde, eylemlerin nedenleri, talepleri hapishane yönetimi ve Adli Müşavirliğe, kimi zaman mahkemeler ve diğer kurum-kuruluşlara yazılıyordu.

Mahkemece verilen ziyaret yasaklarının bildirilmesi üzerine, 26 Ocak'tan itibaren, yasağı protesto etmek amacıyla, günde iki kez «ZİYARET HAKKIMIZ ENGELLENEMEZ!», «METRİS'TE KEYFİ YÖNETİME SON!»; «BASKILAR YASAKLAR BİZLERİ YILDIRAMAZ!» sloganları atılmaya başlandı. Hapishanedeki yasaklara karşı duyarsız kalınmadığını göstermek amacıyla, iki günlük uyan-protesto açlık grevi yapıldı.

Mart ayının ilk haftasında birçok kitabın sakıncalı damgası vurularak geri çevrilmesi üzerine, öncelikle kitapları geri çevrilen tutsaklar dilekçe yazarak içeri girecek kitapların listesini istediler. Hapishane idaresi cevap vermedi. Bunun üzerine idare ve Adli Müşavirliğe toplu dilekçeler yazılarak, keyfi kitap yasaklanmasının nedeni soruldu. Artık yönetimin «reformcu» maskesi yırtılıyor ve saldırgan yüzü kendini ele veriyordu.

«Sizler 13/1'e göre ASKER TUTUKLUSUNUZ!»

Tam da bu dönemde genel olarak askeri hapishaneler doğrudan Genel Kurmay Başkanlığı'nda kurulan «Cezaevleri Koordinasyon Kurulu»na bağlandı. Bundan böyle saldırı kampanyaları tek elden merkezi ve tüm hapishanelerin deneylerinden yararlanılarak uygulanılacaktı. Amaç, 12 Eylül cuntası sivilleşmeden önce tüm hapishanelerin “Mamaklaşması” idi.

Burda hareketle, önce, 1983 başında Anadolu'daki askeri hapishanelerde “Tek Tip Elbise” uygulamasına geçildi. Kısa bir süre sonra ise Emniyet Genel Müdürü'nün (Şubat sonu ya da Mart başında) Hürriyet Gazetesinde açıklaması çıktı. Bu demecinde, teröristlerin hapishanelerde çeşitli biçimlerde faaliyet gösterdiklerini ve bunun

önlenmesi gerektiğini söylüyordu, Fahri GÖRGÜLÜ. Senaryonun ilk adımları kişilik değiştirmiş, inançlarına, davalarına ihanet etmiş insan müsveddesi hain tutukluların Emniyet Müdürü'nünkine tıpa tıp uyan açıklamalarıyla tamamlandı. Sahibinin sesi bu hainler, Metris'i "güllük-gülistanlık", "dinlenme kampı" olarak gösteriyorlardı: Ve Tercüman, Güneş gibi 12 Eylül'ü ayakta alkışlamış, onun gayri resmi, sözcülüğüne soyunmuş gazeteler bu palavraları çarşaf çarşaf yayınlıyorlardı.

Hainlerin ağzından anlatılan "Metris" sayesinde saldırılar için zemin gün gün oluşturuldu. Ve Metris, gerçeklerin açıklanması önlediği ölçüde kamuoyunda "aklandı". "Bağımsızların "kültürel-sanatsal" çalışmaları da düşünülürse, hapishanenin görüntüsünün kamuoyunu ne derecede etkileyip yanılttığı daha iyi ortaya çıkıyordu.

Bu dönemde, kültürel çalışmaları hapishane idaresinin denetimi ve inisiyatifi altında "bağımsızlar" yönlendiriyordu. Ve bu çalışmalara hainler alınmıyordu. Elbette idarenin has adamları hainlerdi, ancak sayıları çok azdı ve bu yüzden henüz "kültürel" çalışmalar yoluyla işkenceci idarenin aklanmasına hizmet edecek durumda değillerdi. Önce çalışmaların temeli atılmalı, baca tütmeye başlamalıydı. Ardından inisiyatif hainlere rahatça verilebilirdi.

"Reformcu" görünümlü politikanın değişmeye başladığının ön işaretlerinin ardından, köklü yasaklar ve baskılar gündeme geldi. Önce 9 Mart'ta yapılan genel aramada, doğrudan Haydar SALTİK'ın resmi imzalı genelgesiyle pelur kağıtları, kopya kağıtları, beyaz mektup kağıtları tükenmez ve dolma kalem vd. kalemler ile defterlere el konuldu. Koğuştaki permatikler toplatıldı ve hiç birine karşılık ödenmedi. İşte mahkemelere yansımayan tipik bir gasp olayı daha... Metris yönetimi, yargılanmayan tipik bir hayduttu... Koğuştarda kurşun kalem ve keçeli kalem dışında başka bir kalem ve teksir kağıdı dışında başka bir kağıt bırakılmadı.

Hapishane yönetimi “Ne yapalım? Emir yukardan geldi.” diyerek Haydar SALTİK imzalı genelgenin ardına saklanıyor, böylece tutsakların tepkisini nötralize etmek istiyordu. Genelge; dilekçe, savunma, sorgu notlarını denetleme görevini de hapishane yetkililerine veriyordu. Önceden de bu yapılıyordu. Ama bu kez bizzat 12 Eylülcülerin başında yer alan bir generalin imzasıyla açıktan yapılacaktı. 12 Eylül cuntası hapishane yöneticilerini bu genelgeyle hapishanelere hem savcı, hem yargıç olarak atıyor, hapishanede sıkıyönetim mahkemelerine yardımcı bir «alt» mahkeme daha kuruluyordu.

Devrimci tutsaklar çoğunluk kararıyla, 14 Mart 1983’ten itibaren kalem kâğıt, defterler verilinceye kadar kantinden kurşun kalem ve keçeli kalem, teksir kağıdı almama; dilekçe, mektup, telgraf yazmama kararı aldılar. Permatiklerin kantinden sayıyla ve ancak kullanılmış permatik geri verilirse satılacağı ilan edilince, permatik almamaya, sakal-bıyık kesmemeye karar verdiler. Bir diğer karar da 14 Mart gününden itibaren sayımın gazinoda oturarak verileceğiydi...

Böylece Mart ‘83’te gayri-resmi savunma hakkının gaspı resmileşmiş oldu. Hapishane yönetimi, kendisini mahkemelerin bile üstünde görerek, istediği dilekçe, sorgu veya savunmaya «suç unsuru var», «hapishane güvenliğine aykırıdır» vb. diyerek, el koyup imha edecekti. Varlığıyla yokluğu tartışılabilen savunma hakkının bu şekilde tartışılmaz hale gelmesinden sonra; bu durumu kamuoyuna, ailelere, avukatlara duyurmak ve saldırıyı geriletmek için DS davası tutsakları mahkemelerde yazılı-sözlü sorgu vermeme kararı aldılar.

23 Mart 1983 günü DS III iddianamesinde yer alan ilk altı tutuklunun sorguya çıktığı duruşmada, 12 Eylül yargılamalarının ve hukuk anlayışının nemenem birşey olduğunu gösteren çarpıcı bir gelişme yaşandı. Sıkıyönetim Başsavcısı Haneî ÖNCÜL, bu sanıklardan Metris Askeri Hapishanesi ve Tutukevi’nde bulunan dördünün sorgu

vermemesi üzerine, «açık yüreklilikle» düşüncesini belirtti: Tüm hukuk kurallarını hiçe sayıp, teksir kâğıdına kurşun kalemle yazılan dilekçe, sorgu ve savunmaların da kabul edilip işleme konulacağını çekinmeden söyledi... Genel Kurmay Cezaevleri Koordinasyon Kurulu'nun tutsaklara kültürel ve siyasi eğitim yaptırmama kararının somut ifadesinden başka birşey değildi yapılanlar. Hapishane yönetimi, Savcılık ve Mahkeme, hatta I. Şube polisiyle işbirliği içindeydi.

2 Mayıs Pazartesi günü Alemdağ Askeri Hapishane kapatıldı ve bir kısım tutuklu Metris'e getirildi. Böylece koğuşlarda kalan tutsak sayısı iyice artmıştı. Çünkü boş koğuşlar olmasına karşın hapishane yönetimi yeni gelenleri dolu koğuşlara veriyordu. Hem siyasileri rahatsız ediyor, hem de yakında yükselteceği saldırı politikası sonucu artacak «bağımsızlar»a yer açıyordu. Saldırı sürüyor, yavaş yavaş boyutlanıyordu.

3 Mayıs Salı günü yapılan anonsta 1 Mayıs anma ve kutlaması nedeniyle tutuklulara, dört hafta aile görüşü yasağı verildiğini açıkladılar. Bu yasağın değerlendirilmesi yapılarak gelişmeler tartışılırken, aynı gün saat 15:00'de kitap operasyonu başlıyordu. Cellatlaşan papazlar giderayak kendilerinden sonraki cellatların işini kolaylaştırıp, yollarını biraz olsun düzlemek istercesine, iyiden iyiye pervasız davranıyordu artık...

Kitap operasyonu, kolayca başarılacağından ve direnmeyeceğinden kuşku duyulmayan E-10 koğuşundan başlatıldı: EB davası sanıklarının bulunduğu bu koğuşun özel olarak seçilmesi bundandı. Bu şekilde idare genelde ortaya çıkabilecek tepkileri nötralize etmeyi ve kitap toplamayı meşrulaştırmanın kolaylaşacağını umuyordu. Operasyona gelen subay, normal arama yapılacağını söyledi, ardından kitapların tümünü koridora yığdı, tepkiyi önlemek için de «incelenip, geri verilecek» dedi. Ardı sıra da E-16 koğuşundan kitapları almak istedi. Siyasi tutuklular kitapların zaten kontrol edilip içeri alındıklarını, üstlerinde

«görüldü» damgası olduğunu belirterek «yeniden kontrole ne gerek olduğunu» sorunca, hapishane idaresi zor kullandı ve sloganlarla birlikte direniş başladı. Hapishanedeki tüm tutuklular atılan sloganlardan kitap operasyonunu öğrendi. Direniş hazırlığı yaygınlaştırıldı. Sert direniş karşısında operasyoncular, cop dahil olmak üzere, tekme, tokat, yumruk yağmuru altında tüm siyasi tutukluları yerlerde sürükleyerek koğuştan çıkardılar. Ve kitapları koridora yığdılar. Bu operasyonlar sırasında dışardan mavi bereli komandolar getirilmişti...

Saatler ilerledikçe sesler kısılmaya, koridorda kitaplar çoğalmaya başladı. Üstelik darmadağınık parçalanmış durumda... Yüzlerce parçalanmış kitabın oluşturduğu bir çöplüktü sanki koridorlar... Faşizmin, bilim ve kültüre, insani değerlere, güzel olan herşeye düşmanlığının canlı bir örneği yaşandı. Herşeyimizden korkuyorlar; fiziki varlığımızdan, düşüncelerimizden, okuduğumuz kitaplardan, bilimden bile... Metris idaresinin bir amacı da kitapları siyasi tutuklulara karşı bir tehdit aracı olarak kullanmaktır. «İnceleme» adı altında hiçbir girişim yapılmadan kitapların günlerce koridorlarda el değmeden bırakılması, sonradan geri verilen tek tek kitaplara da hiç dokunulmamış olması bunu gösteriyordu.

Sakal bırakma eyleminin kararlılığı ve kamuoyuna yansması yetkilileri zor durumda bırakıyordu. Ya tutsakların kendiliğinden vazgeçmesini bekleyecekti -ki, bu olacak iş değildi- ya da geri adım atacaktı. Akılcı geri adım attı ve sakal kesme karşılığında permatik kısıtlamasını kaldıracağını, kullanılanları geri almayacağını ilan etti... Ama aynı yönetim yalnızca permatikleri kısıtlamakla kalmamıştı ki; kalem, kâğıt, defter ve kitaplar da yasaklanmıştı. Bu yüzden siyasi tutsaklar sakal-bıyık bırakmayı sürdüreceklerini açıkladılar.

Tutukluların tepkilerini yumuşatmakta yarar gören hapishane yönetimi kitapların incelenip parça parça geri verileceği izlenimini yaratmak için günde üç-beş kitap

vermeye başladı. Oysa alıkonan kitapların sayısı -ve mevcut ihtiyaç- düşünüldüğünde, üç-beş kitap çok komik sayılırdı. Üç-beş kitaptan da öte, kitapların niçin alındığı ve hepsinin niçin geri verilmediği noktası önemliydi. Amaç gerçekten yalnızca incelemek olsa, kısa sürede anlaşılırdı bu...

Üstüne üstlük, verilen kitapların arasına dergi ve gazetelerden pornografik resimler kesilerek yerleştirilmişti. Bu resimlerin yardımıyla devrimci-ilerici tutsakların yozlaşacağını düşünmek ham hayal olduğuna göre, bundan umulan sonuç olsa olsa kişinin kendisine saygısını zedeleyerek, küçük düşürerek moral bozmak, devrimcilerin aleyhine demagoji malzemesi olarak kullanmaktı. Bunu hapishane yönetiminin örgütlediğini anlamak zor değildi. Çünkü her koğuştta oluyordu böyle olaylar. Tutsaklar sayımda bunları subaylara söylediklerinde, «erlerin işi olabilir» deniliyordu. Ve sonunda niye böyle yapıldığı anlaşıldı. Bazı faşist subaylar «bazı koğuşların kitaplarından çıplak kadın resimleri çıktı» diyerek anti-propaganda yapmaya başlamıştı. Tutsakların olanları mahkemelere ve ailelere anlatmalarından sonra, teşhir olmak istemeyen yönetim bu tutumundan vazgeçti.

Aile görüşü yasağı sürerken, tüm Türkiye hapishanelerinde Anneler Günü nedeniyle açık görüş verileceği açıklandı. Metris de ülke sınırları içersindeydi! Ve 10 Mayıs günü anonsla aile görüşü olacağı ilan edildi. Bir farkla ki, siyasi tutsaklar parmaklıklar arkasından, «bağımsızlar» açık görüş yapacaktı. DS I davasından idam cezası alan siyasi tutsakların kaldığı C-11 koğuşuna ise, «kitap operasyonu sırasında askerlere yumrukla karşılık verildi» gerekçesiyle normal ziyaret de yasaklandı. Hapishane yönetimi bu uygulamasını açık açık savundu. «Testiyi kıranlarla, taşıyanlara aynı muamele yapılamaz!» diyorlardı. Yönetimin maskesi iyiden iyiye düşmüştü. Artık «reformcu» politikanın son günleri yaşanıyordu. Topyekün saldırı politikasının alt yapısı tamamlanıyordu.

Hapishane yönetimi Metris'i temize çıkarmak operasyonunun son sahnesini Mayıs'ın son günlerinde kamuoyu, basın ve ailelerin ziyaretine açtığı sergiyle tamamladı. Tiyatro gösterilerinden sonra açılan resim sergisi, «Metris'te tutukluların eğitildiğini, topluma yararlı insanlar haline getirildiğini» kanıtladı(!). Tüm sergi ve gösteriler sanki yalnız «bağımsızlar»ın değil, tüm tutsakların çabalarından oluşmuş gibi gösterildi. Tüm karşı çıkmalara rağmen kısmen de olsa, «güllük-gülistanlık bir Metris» imajı yaygınlaştırılmaya çalışıldı. Artık oyunun yerini gerçeğe terk edeceği zaman gelmişti.

- Anma-Protesto-Kutlama Günlerinde Metris

Anma-protesto-kutlama günlerinin devrimci siyasetler açısından özel bir önemi vardı. Doğallıkla hapishane yönetimi de bugünlerde daha «duyarlı» davranmıştır. Anma-protesto ve kutlamalar siyasi mücadelenin bulunulan alanda somut ifadesinin bir yanıdır. Çünkü bu günler mücadelenin, mücadelede şehit düşenlerin unutulmadığı, yaşatıldığı günlerdir... Ve de en güzeli, oligarşinin çabalarının sonuçsuzluğunu haykıran günler olmasıdır. Hapishane idaresi anma-protesto-kutlama günlerini yaptırmamayı bir hedef olarak almış ve birçok ağır cezalar vermiştir. Kimi zaman yasak ve cezalarla kimi zamanlar tehditle bazen de bugünlerden vazgeçilmesi durumunda sorunların çözüleceğini, birçok hakkın verileceğini vb. söyleyerek caydırmaya çalışmıştır devrimcileri.

Metris Ceza ve Tutukevi'nde tüm siyasetlerin üzerinde anlaştığı anma-protesto-kutlama günleri: 1 Mayıs dünya proletaryasının birlik-dayanışma ve mücadele günü kutlaması ve 1 Mayıs 1977 şehitlerinin anılması; 6 Mayıs DENİZ, YUSUF, HÜSEYİN'in ve idam sehpalılarında toprağa düşenlerin anılması; 24 Aralık Maraş katliamının

protesto edilmesi; 30 Mart KIZILDERE ŞEHİTLERİ'nin anılması; 18 Mayıs İbrahim KAYPAKKAYA ve işkencede katledilen devrimcilerin anılması olmak üzere beş gündür.

Bunlardan 1 Mayıs kutlama-anmasıyla 24 Aralık anmasında bir ya da birkaç siyaset üzerinde en geniş çoğunluğun birleşebileceği bir metin hazırlıyor ve bu metni diğer siyasetlerin imzasına açıyordu. Çoğunlukça -benimsenen metin «ortak metin» kimliğine bürünmüş oluyordu.

Havalandırmada sloganlı olarak yapılması kararlaştırılmış bu anma, protesto ve kutlamalarda, belirlenen saatlerde (genellikle 20.00-24.00 arası) tüm tutsaklar camlara çıkarlar ve ortak metni bir tutuklu okur, tüm devrim şehitlerinin anısına bir dakikalık saygı duruşunun ardından, önceden belirlenen sloganlar toplu bir şekilde ve belli aralıklarla anma süresince atılır; marş, türkü ve şiirlerle devam edilirdi.

Tutsaklık koşullarında anmaların önemi çok daha farklıdır. Emperyalizme ve faşizme karşı coşkuyu, kararlılığı, herşeyden öte, geçmiş mücadelenin sahiplenip yaşatıldığını gösterir anma günleri.

Çoğunluğun üzerinde görüş birliğine vardığı ortak metne katılmayan siyasetler, katılmama gerekçesi paralelinde metnin dinlenişine, sloganlara, bazı durumlarda marş ve türkülere de katılmazlar; ya da sadece metne imza atmaz, anma programının diğer bölümlerine katılırlar.

Saptanan beş anma-protesto ve kutlamadan başka, dünya ve ülke çerçevesinde siyasi durumu etkileyen, genele mal olmuş, önem taşıyan gelişmelerde de çoğu zaman anma-protesto, kutlama tavırları aynı şekilde gündeme getiriliyordu. Örneğin, Eylül 1982'deki Sabra-Şatilla katliamının protestosu yapılmıştı. Yine «84 Haziran Ölüm Orucu şehitlerinin» 84, 85, 86 ve 87 anmaları yapıldı. (*) Yine 15-16 Haziran, 12 Mart, 12 Eylül, 21 Mart (Nevroz) vb. günlerde günün içeriğine uygun anma, protesto ya da kutlamalar yapıldı dönem dönem...

(*) 86 ve 87 yılı Ö.O. anmalarına DK, P, DY, HK, K, HDÖ, PY ve bazı siyasi dava tutukluları katılmadılar.

Bu arada ortak ve sloganlı olarak yapılmayan, ancak siyasetlerin mücadele tarihi açısından özel önem verdikleri günlerin, koğuşlara yönelik anma-kutlamaları da yapılıyordu. Her siyaset kendi görüşü doğrultusunda bildiri-metin hazırlıyor ve koğuşlarda okunuyordu. Devrim şahitleri için saygı duruşundan sonra, marş-türkü söylenebiliyordu. 30 Mart-7 Nisan Şehitler Haftası anması (DS tutuklularının her yıl yaptığı), 19 Şubat Ulaş BARDAKÇI'nın anması, idamların protesto edilmesi bu türden anma ve kutlamalardı...

DS davası tutuklularının ve diğer bazı siyasetlerin karşı çıkmalarına rağmen, Haziran ayı başında «idare ile diyalog» istemi ağırlık kazandı. Bunun üzerine bir iyiniyet jesti olarak, sakalların kesilmesine karar verildi. Bıyıklar kalacaktı. Hapishane yönetiminin tavrında hiçbir değişiklik olmadı. İki karşıt güç arasında taktik uzlaşmaların, ancak ve ancak sınıf güçlerinin olgunlaştığı ve karşılıklı kozlara sahip olduğu oranda gerçekleştiği, gerçekleşeceği statükocular tarafından unutuluyordu.

1983 Haziran'ı ise, varolan statükonun (taktik uzlaşma) artık bozulduğu, idarenin inisiyatifi tamamen ele geçirmek için çabalarını yoğunlaştırdığı bir aydır. Böylece idare saldırganlığını artırırken, devrimci tutsakların hâlâ geçmiş «statüko»yu korumaya çalışması, ham hayallerle beslenen bir siyasi körlüğün, kendi kendini kandırmanın ifadesiydi. Ve zaman yitimine yol açıyordu. Yapılması gereken, hapishane yönetimiyle değil, devrimci kitleyle diyalogu güçlendirmek, kitleyi işkencecilerin saldırılarını göğüslemeye hazır bir moral üstünlüğüne kavuşturmak; daha ileri direniş biçimlerinin mimarlığını yapmaktır. Kitle, kendi özgücüne dayanarak baskı ve işkencelere karşı sürdüreceği zorlu mücadeleye hazır edilmeliydi. En doğal ve geçmişten beri kullanılagelen hakları kendi eliyle zulme teslim eden bir politika; hakları korumayı ve geliştirmeyi, siyasi taleplerin üzerinde yükselcek çok yönlü mücadeleye ivme kazandırmayı, anti-faşist direnişi militan bir çizgiye oturtmayı başaramazdı.

Kısacası, mücadele içinde sağ sapma tehlikesi kendini gösteriyordu. Sağ sapmanın kendi içinde değişik görünümlere sahip olması ise; temelde farklı bakış açılarından, öze ilişkin olmaktan çok, biçimsel yaklaşımlardan ileri geliyordu. Oligarşinin, gericiliğin saldırılarının alabildiğine arttığı böylesi dönemlerde, sağ sapma, her türlü felsefi idealizm, teslimiyet, ruhsal çöküntü, sağlıksız kafa yapıları güçlenme zemini bulabilmekteydi.

Sakal kesilip, bıyıklar bırakıldıktan sonra; sayıma gelen subaylarla konuşulup sorunlar anlatılmaya, çözüm istenmeye devam edildi. Başta kitap, kalem, kâğıt sorunu olmak üzere, idarenin Mayıs-Haziran 1982 açlık grevi sonrası çözmeye söz verip de yerine getirmediği sorunlar vardı.

İdare diyalog çabasını geri çevirince, Haziran ortalarında üç hafta oturularak sayım verme ve sorunları sayıma gelen subaylara anlatma kararı alındı. Bundan sonuç çıkmazsa açlık grevi üzerinde tartışılacaktı.

Bu arada, hapishane yönetimi de kendi hazırlıklarını tamamlıyordu. Tutsakların aileleriyle ve yakınlarıyla konuşmalarını, haberleşmelerini daha sıkı denetleme ve gerektiğinde kolaylıkla engellemek için, görüş kabinlerine karşılıklı telefonlar yerleştirildi. Evet, 12 Eylülcülerin zindan temsilcileri de sürekli kafa yoruyor, siyasi hasmı olan tutsaklara karşı yeni taktikler geliştiriyor, geçmişten dersler çıkarıyordu. Son saldırı için herşeyini seferber ettiği açıktı. Bu saatten sonra hapishanede olup biteni dışarı anlatmak olanaksız olmasa da çok güçleşecekti. Bir başka kulaklıkla konuşmayı dinleyen asker, istediği anda fişi çekerek «sakıncalı bilgi»lerin dışarı sızmasını engelleyebilecekti. Bunun yanında, telefonlar ayrıca bir merkezden topluca yine dinlenerek denetlenecek, alıcıya kaydedilecek, istendiğinde konuşmalar kesilecekti.

12 Eylül'ün, Metris'in açıldığı günden itibaren varolan ve hiç değişmeyen amacı; Metris'in «Mamaklaştırılması», Metris'teki devrimci tutsakların depolitize edilip «ıslah»

edilmesi, diğer hapishanelere «kötü örnek» olmasının engellenmesi idi. Görülen aksaklıkların onarılması ve Metris'e düşen işlevin eksiksiz gerçekleşmesi için-yine aceleye getirilerek- Temmuz başında Sağmalcılar hücre tipi hapishanesi açıldı. Ve bir hafta sonraki bayram bile beklenmeden Metris'ten sevk başladı. Cuntanın büyük umutlarla açtığı Metris Hapishanesi dururken, tekrar «daha özel» bir hapishaneye ihtiyaç duymasının tek nedeni, devrimci direnişin varlığı ve planların tam uygulanamayışıdır. Metris'i teslim alabilmek için her türlü işkence ve baskı yönteminden, önderleri, ileri unsurları tecrit etmek politikasına kadar çeşitli taktikler denendi. Ama Metris hâlâ direniyordu. Denetlemenin daha kolay olacağı yeni bir hapishaneyle, iki ayrı statü yaratmak ve Metris'te kalan unsurları daha kolay dize getirmek olanaklı olacaktı! Nispeten ileri unsurların doldurulmaya çalışıldığı Sağmalcılar hücre tipi hapishanesi bu amaçla devreye sokuldu. Ama bir süre sonra bu da geri tepecekti...

FAŞİZMİN SİYASİ KİMLİĞE VE İNSANLIK ONURUNA YÖNELİK SALIDIRISININ ANA HALKASI: TEK TİP ELBİSE!

Oligarşinin, 12 Eylül'den beri tutsak ettiği devrimcileri teslim alabilmek amacıyla çeşitli yöntemleri denediği vurgulanmış ve anlatılmıştı. Her dönem yeni bir saldırı aracıyla ortaya çıkan cunta, kimi zaman açıktan, en kaba şekilde saldırarak işkenceyle sonuç almaya çalışmış; kimi zaman ise bu araçların tek başına yetersizliğini görerek temel amacını gizleyen dolaylı araçlar kullanmaya başlamıştır. Saç kesme, komutanım dedirtme, gerici eğitime zorlama, onur kırıcı arama bu araçların birkaçıydı.

İşte tek tip elbise, 12 Eylül generallerinin esas amacını gizlemek, kamuoyunu yanıltmak; göstermelik de olsa saldırılarına meşruiyet zemini sağlayabilmek ve siyasi kimlik -devrimci onuru ayaklar altına almak için ortaya çıkarılmıştı. Tek tip elbise uygulaması, devrimcileri siyasi kimliğinden koparmanın, «bireysel çıkar ve kaygıları için suç işleyen» adli tutuklular görünümüne sokmanın ve dolayısıyla teslim alma sürecinin bir parçasıydı. Bu uygulama; adli suçlular gibi yazgısına boyun eğmiş, kurbanlık koyunlar gibi boynu bükük ve sesi çıkmayan, giydiği «mavi kefenler» içinde suçluluk psikolojisiyle, oligarşinin verdiği cezayı kabul etmiş ve her türlü yaptırıma uyan, cezasını çekmekten başka bir düşüncesi olmayan insanlar yaratmayı hedefliyordu.

12 Eylülcülerin tek tip elbiseyi sivil (adli) tutuklu ve hükümlülere giydirmeye amacı farklı olabilirdi. Özünde amaç, herşeyiyle disipline edilmiş gerici bir toplum düzeni anlayışıdır. Toplumun tüm kesimlerini merkezi bir disiplin altında tutup, tek tip düşünen, hareket eden, kendilerine verilenle yetinen, egemenlerin her dediğini yapan, hiçbir şeye muhalefet etmeyen ve adeta birer robot gibi koşullanmış insanlar yaratılmak istenmiştir. Devletin temsil ettiği güçleri ve korumaya çalıştığı sınıfsal çıkarları, olabildiğince geleceğe taşıma amacıdır söz konusu olan... Devlet dairelerinde memur ve çalışanların «giyim»inden hareketine kadar herşeyi talimatlara bağlayan, üniversitelerde, yurtlarda askeri bir disiplin ve eğitim sistemi altında öğrencileri robotlaştıran, işçi sınıfını fabrikalarda kışla disiplini altında baskı cenderesine sokan, esnafı (seyyar satıcısından şöförüne kadar) tek tip elbise giymeye zorlayan bu gerici faşist rejimin; özgür düşünceye, bağımsız kişiliğe, bilince, en ufak demokratik örgütlenmeye düşman olmasında da, bu çağdışı toplum düzenini koruma amacı vardır.

Bu toplum düzenini sorunsuz idare ettirmenin önemli halkalarından biri de, hapishanelerde halen direnen, en kararlı muhalefet odağı olan devrimcileri susturup teslim almaktır. Tek tip elbise uygulaması da bir türlü (özellikle İstanbul hapishanelerinde) gerçekleştirilemeyen bu amacın önünü açmaya çalışacaktır.

12 Eylül işkencecilerinin tek tip elbisenin gerçek amacını gizlemek için gösterdikleri «hapishanelerde güvenliği sağlamak» gerekçesi, kötü bir demagojiden başka bir şey değildir. İstanbul hapishanelerinde 12 Eylül'den beri bu gerekçeyi haklı gösterecek önemde bir olay yaşanmadığı gibi tek tip elbisenin söz konusu gerekçeyle doğrudan ilgisi de yoktur. Hapishaneleri neredeyse adam başı bir asker düşecek kadar sıkı denetim altında tutmalarının ve havalandırmanın üstünü dahi tel örgülerle kapatacak kadar önlem almalarının yanında, tek tip elbisenin sağlayacağı

güvenliğin hiçbir ciddi inandırıcılığı olamazdı. Kaldı ki, 1986'da tek tip elbise saldırısının başarısızlığı karşısında tek tip elbiseden vazgeçilmesi hangi değişen güvenlik gerekçesiyle açıklanacaktır...

Tek tip elbise giyilmediği için zaten kısıtlı olanaklara sahip olunan koşullarda, mevcut savunma olanaklarının yok edilmesi, mahkemelere, avukat görüşüne dahi çıkmamanın gerekçesi ne olabilirdi?

Tek tip elbise giymiyorlar diye işkenceye maruz bırakılmanın sağlık hizmetlerinden yararlandırılmamanın, revire çıkarılmamanın, hastaneye sevk edilmemenin, ilaç almamanın tek tip elbiseyle doğrudan ilişkisi ne olabilirdi?

Tek tip elbise giymemek; yemeklerin azaltılmasının, havalandırma yasağı konmasının, gazete ve dergilerin yasaklanmasının, ayakkabıların toplanmasının yasal gerekçesi olabilir miydi?

Tek tip elbise giyilmiyor diye radyo, televizyon ve kitap verilmemesinin güvenlikle ilgisi neydi?

Burjuvazinin kendisinin de inanmadığı demagojisi iyice sırtıyor ve kendini ele veriyordu. (*) Burjuvazi öyle bir uygulama bulmuştu ki, insanları sorgulamadan, yavaş yavaş çürümeye, bedensel ve zihinsel yok olmaya mahkum ediyordu. Ya tek tip elbise denilen paçavraları giyip faşizmin teslim alma programının önü açılacak ve halka verilen direniş mesajları köreltilecek; ya da her gün, her saniye insanlık dışı koşullara sahip hücrelerde yavaş yavaş çürüme ve her türlü bedel göze alınarak, sonunda onurlu bir yaşam tercih edilecekti...

(*) Adalet Bakanı, 1987 Temmuz'unda basına yaptığı açıklamada; askeri hapishanelerde tutuklulara da uygulanan tek tip elbisenin yasal dayanağı olmadığını itiraf etmiştir. Bu durum 12 Eylül cuntasının amaçlarına varmak için her türlü keyfi ve yasadışı uygulama içinde olduklarını göstermektedir. İlginçtir ki, yasadışıluğu Adalet Bakanı tarafından itiraf edilen tek tip elbise dayatmasını, kendi «geri çekilme taktiklerine» dayanak yapan statükocular, tek tip elbiseyi kendi elleriyle yasallaştırdıklarının ayırında değillerdi.

Burjuvazi ne kadar ince düşünüp taktikler geliştirse de, devrimcileri iyi tanıyamadığı belliydi. Davasına inanmış, sorumluluğunu bilen devrimciler için, ikinci seçenekten başka bir yol söz konusu olamazdı. Devrimciler 18.8.1983 tarihli, 2 no'lu Askeri Mahkeme'ye verdikleri dört imzalı dilekçede, bu gerçeği şöyle dile getiriyorlardı:

«İNSANILIK ONURUNU YOK ETMEK İSTEYEN ASKERİ YAPTIRIM VE İŞKENCEYE TESLİM OLMAYACAĞIZ!

ÖZGÜRLÜĞÜMÜZÜ YOK ETMEK, YAŞAM BAĞIMI-ZI KOPARMAK İSTEYEN FAŞİZMİN ELBİSELERİNİ GİYMEECEĞİZ!

VE BİZLERİ DÜŞÜNCELERİMİZDEN VAZGEÇİRMEK, KENDİ KÖLELERİ YAPMAK ARZUSUNDA OLACAK-LARADİYORUZ Kİ, BAŞARAMAYACAKSINIZ!..

BAŞARAMAYACAKSINIZ, ÇÜNKÜ BİZ HALKIZ VE MİLYONLARIZ. YALNIZ TÜRKİYE DEĞİL, TÜM DÜNYA HALKLARIYLA BERABERİZ!..

İNANÇLIYIZ, ERGEÇ YENECEĞİZ!..»

Evet, halkımıza, savunduğumuz düşüncelerimize, mücadeleimize olan inancımız ve sorumluluğumuz gereği; oligarşinin bu çok boyutlu saldırısına karşı direnecektik. Başka bir çözüm yolu bulunamazdı. Burjuvazinin her türlü demagojik ve iğrenç saldırı silahlarıyla yürüttüğü bu taktiği boşa çıkaramaz, teşhir edemezsek, İstanbul hapishanelerinin de teslim alınma sürecine girmesi kaçınılmazdı. Her türlü direniş biçimi kararlılıkla hayata geçirilmeliydi...

- İstanbul Hapishanelerinde Yeni Bir Dönem

Yapılan sevklerin niteliğine bakıldığında, amaçlarının anlaşılması hiç de zor değildi. Sevk edilenler çoğunlukla İstanbul hapishaneleri direnişinde yönlendirici insanlardı ve Metris Askeri Hapishanesi'ndeki devrimcilerin politik-örgütsel yapısı güçten düşürülmek isteniyordu. Üstelik,

gidenleri Sağmalcılar'da hangi sürprizler bekliyordu? Tehlike ayan-beyan ortadaydı ve bunu gören tutsaklar tedbir olarak çeşitli kararlar aldılar. Yeni açılan Sağmalcılar Askeri Hapishanesi'nde eğer zorla tek tip elbise giydirilmeye kalkılır, ancak bu uygulama dışında işkence-dayak olmazsa, yani sistemli işkence yoksa; bir hafta beklenecek, bu süre içinde gelişmeler gözlemlendikten ve hapishaneler arası koordinasyon sağlandıktan sonra adım atılacak, bir yaptırım aracı olarak gündeme getirilen tek tip elbiseye karşı ve bununla birlikte, her hapishanenin özgül taleplerini elde etmeye yönelik süresiz açlık grevine başlanacaktı. Eğer işkence sistemli uygulanırsa, haber beklenilmeden süresiz açlık grevine gidilecekti.

İlk sevkler 6 Temmuz'da gündeme geldi, 7 ve 8 Temmuz günleri devam etti. Bu arada Sağmalcılar'dan gelen haber üzerine 8 Temmuz günü süresiz açlık grevine başlandı. 3 gün sonra Sultanahmet ve kısa bir süre sonra da Kabakoz askeri hapishanelerinin katılmasıyla ikibin devrimci ilerici tutsağın içinde yer aldığı eylem, İstanbul'daki askeri hapishanelerin tümünü kapsar hale gelmişti.(*).

(*) Bu eylemin başlamasına ilişkin statükocuların «oldu bitti», «komplo» iddiaları hep süregeldi. Bu iddia, eylemi zaferin eşğine gelmişken kıran aynı siyasetlerin suçluluk psikozu içinde suçu başka yerde arama çabasının bir ürünüdür. Gerçekte ortada bir «oldu-bitti» ya da «komplo» söz konusu değildir. Olamazdı da... Sağmalcılar'ın açılacağı ve burada tek tip elbise giydirileceğinin öğrenilmesi üzerine, Sultanahmet Hapishanesi'nde bulunan siyasetler, aralarındaki tartışma sonucu şu bağlayıcı kararı aldılar: Sağmalcılar'da tek tip elbise ile birlikte dayak-ışkence de varsa hemen, sadece tek tip elbise uygulaması dayatılmışsa yedi-on gün sonra açlık grevine başlanacak... Bu karara DK davası tutukluları ile bazı davalardan tutuklular itiraz ettilerse de çoğunluk sağlayamadılar. Karar İstanbul hapishanelerindeki tüm tutukluları bağlayıcı nitelikte merkezi bir karardı. Kararın içeriğinden de anlaşılacağı gibi, tek tip elbise uygulamasına karşı her halükârda direnişe geçilecekti. Açlık grevinin hemen mi, yoksa yedi-on gün sonra mı başlayacağı konusu dayak-ışkencenin olup olmamasıyla ilgiliydi. Sağmalcılar'a sevk yapılacağı ve tek tip elbise uygulamasının gündeme geleceği konusu Metris'te de öğrenilince, siyasetler arasında benzer bir tartışma burada da oldu. Sonuçta Sultanahmet'te alınan merkezi karar doğrultusunda hareket edilmesi kararlaştırıldı. Ardından sevkler başladı. Sevklerin ikinci günü HK davası mahkemesi ve ziyaret kanalıyla

Hapishane Konseyi, açlık grevinin ikinci günü ortak taleplere ve açlık grevi sırasında uyulması gereken kurallara ilişkin bir bildiri kaleme alarak kitleye dağıttı. Eylemin bitirilişi tamamen Sağmalcılar'a bağlı olacaktı. Eyleme katılan hapishaneler, özgül haklarını alsalar da, Sağmalcılar'da işkencenin durdurulması, tek tip elbiseden vazgeçilerek sivil giysilerin geri verilmesi ve ayrıca önceki açlık grevinde söz verilip de yerine getirilmeyen hakların geri verilmesi; açlık grevinin talepleri olmaya devam edecekti.

Hapishane idaresinin geçmişte yalan ve demagojiyle açlık grevlerini karalamasından alınan dersle; aynı malzemeyi vermemek ve idarenin karşı propagandasını engellemek için, açlık grevinin ikinci günü koğuşlardaki tüm yiyecek maddeleri idareye verildi.

gelen iki ayrı haberden, Sağmalcılar'da açlık grevinin başladığı sonucu çıkarıldı ve bunun üzerine, Metris'te de beklemeden açlık grevine başlamak gerektiği tartışması yapıldı. DY ve DK davası tutukluları üç-dört gün sonra başlayacak bayram sonrasını beklemeyi, P davası tutukluları ise bir gün daha beklemeyi önerdiler. Oysa tatile girilmesi nedeni ile bu süre içinde başka haber alma olanağı yoktu. Sonuçta P davası tutuklularının hemen başlanmasını kabul etmesi, DY ve DK davası tutuklularının da çoğunluk eğilimine uyacaklarını belirtmesi üzerine 8 Temmuz günü tüm siyasetlerin katılımıyla süresiz açlık grevi başlatıldı. Ancak aynı gün Sağmalcılar'a sevk olan tutuklular oraya gittiklerinde açlık grevinin başlamamış olduğunu gördüler. Sağmalcılar'da da tartışmalar aynı gün sonuçlandı ve beklenmeden süresiz açlık grevine başlama kararı alındı...

Eylem sonrası, eylemi kıran siyasetler kendi suçluluklarını gizlemek için, «komplo», «oldu-bitti» ile direnişe dahil edildiklerini öne sürdüler. Ortada bir ilke kararı varken böyle bir şeyin olamayacağı bir yana, 2000'e yakın tutsağın 27 gün süren bir direnişe kendi iradeleri dışında sürüklendiğini söylemek kimse için inandırıcı olamazdı. (Kaldı ki P davası tutuklularından havalandırma temsilcisi durumundaki biri, direniş anonsu yapıldıktan sonra, alınan karardan habersiz olarak ilk anonsun yapıldığı kendi havalandırmasında önce karar alınmadı diye anonsa karşı çıkmış, ama beş dakika sonra diğer havalandırma kitlesine özeleştirme vermiştir.) 2000 tutsağın katıldığı ve 12 Eylülcülere karşı, 12 Eylül sonrasının kitlesel olarak gerçekleşen en büyük eylemi olan bu direnişin oportünizm tarafından kırılması, hapishaneler, özellikle İstanbul hapishaneleri mücadelesi açısından büyük bir talihsizlik olmuştur.

Metris yönetimi, süresiz açlık grevlerinin kamuoyunda devrimciler lehine yarattığı etkiyi ve prestiji yok etmek; oligarşiyi rahatsız ederek teşhir olmasında önemli rol üstlenen bu silahı susturmak için, Mart 83'de Güneş ve Tercüman gazetelerine, hapisanede röportaj yapma izni vermişti. Bu röportajlarda hainler, fütursuzca yalanlarını sıralamışlardı: «Siyasiler açlık grevinden önce hatırı sayılır yiyecek stoku yapıyor ve grevde bunları yiyorlardı», «hatta bunların yetmemesi durumunda sıra karavanalara geliyordu» türünden karalamalara girişilmişti.

Metris yönetimi önceleri almak istemediyse de, tutsakların üstelemeleri karşısında yiyecekleri alıp koğuş kapılarının önüne yığdı.

'83 Temmuz-Ağustos açlık grevinde işkenceci yetkililer, fiziki saldırılardan çok psikolojik saldırıya ağırlık verdi... Açlık grevinin beşinci günü hoparlörlerden yüksek sesle «müzik» yayınına başladılar. Dur-durak dinlemeyen yayının önünü almak için tutsaklar, gece 23.00'den sonra sabaha dek mazgallara vurdularsa da yayın kesilmedi: Ertesi gün sabah sayımı, yayını protesto etmek için yataklarda verildi. Açlık grevinin altıncı günü 14 Temmuz'da, «boyanacak» gerekçesiyle koğuşlardaki masa ve sandalyeler toplandı. Açlık grevinin ilerleyen günlerinde «değiştirilecek» gerekçesiyle yatak ve yastıklar da toplanmak istenince, «boyanmaya» giden masa ve sandalyeler için de aynı şeylerin söylendiğini ama gasp edildiğini söyleyen devrimciler direnme kararı aldılar. İşkenceci yönetim saldırmaya cesaret edemedi ve açlık grevi demir üstünde oturmak ve yatmak zorunda kalmadan sürdürüldü.

Yine 14 Temmuz'da bayram ziyaretine çıkıldı ve alınan genel karar gereğince, ailelerden Adli Müşavirliğe giderek girişimlerde bulunmaları istendi.

Eylemde ilk çözülen, TİP davasından yargılanan bir grup oldu. 15 Temmuz günü (yedinci gün) TİP davası sanıkları açlık grevini bıraktılar. Bu grubun direniş hattında zaten pek yeri olmadığından, bırakmış olmaları, eylemcilerin psikolojisini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemedi.

20 Temmuz günü açlık grevini sürdürenler yeni bir saldırıyla karşı karşıya geliyorlardı. Metris doktorları «Hipokrat yemini uyarınca» açlık grevinin zararlarını(!) tutuklulara hoparlörle saat başı anons etmeye başladı.

İrkçı-şoven marşlar kulakları patlatırcasına sürerken, açlık grevinin 14. günü şekerli su alma ve hastalara şekerli su verme durumu tartışılmaya başlandı. Açlık grevinin uzun süreceği anlaşıldığı için; DS davası tutsaklarının ve diğer bazı siyasetlerin yaptığı öneri -hatalı biçimde- çoğunlukça reddedildi. Eylemin 15. günü (23 Temmuz 83) BBC, İstanbul hapishanelerinin tümünün açlık grevinde olduğunu dünyaya açıkladı. 24 Temmuz'da ise Milliyet gazetesi, eylemle ilgili Genel Kurmay Başkanlığı'nın açıklamasını yayınlayınca, Türkiye kamuoyunun da haberi oldu.

Eylemin 17. günü faşist-gerici marş ve arabesk yayınlarını kesen idare hoparlörlerden, açlık grevini bırakan -daha sonra hainlik payesi de kazanan- Halil KAYA'nın nasihatlerini(!) dinletti tutuklulara. CY davasından yargılanan, ihanet ve onursuzluk batağına batmış Halil KAYA, açlık grevini sürdüren tutuklulara, siyasi baskıdan, örgüt baskısından kurtulup açlık grevini bırakmalarını; ahlâksızlığın, adiliğin, düşkünlüğün, işkenceci yönetimin gönüllü piyonu olarak öneriyordu. Tutsaklar, «Kahrolsun Faşizm» sloganıyla cevap verdiler ve kararlılıklarını daha güçlü haykırdılar.

Şunu kabul etmek gerekir ki, Temmuz-Ağustos 1983 açlık grevi, önceki tüm açlık grevlerine kıyasla, görülmedik ölçüde bir psikolojik savaşa tanık oldu. Hapishane yönetiminin çok yönlü ve hiç durmayan saldırılarına karşı tutsaklar, haklı zeminlerini güçlendirmeye çalıştılar ve karşı tavırlar, taktikler geliştirdiler. Sayıma giren subay samimi ve direnişçilere hak verir bir havada, eylemi bıraktıkları taktirde kalem, kâğıt, defter ve kitaplarını alabileceklerini vaadederek, tutsakların içlerinde ikilik çıkarmaya çalışıyordu. Benzer şekilde eylemin 18. günü Haydar

SALTİK imzalı bir bildiri anons ediliyordu tutsaklara: «Bu açlık grevinin siyasi olduğu anlaşılmıştır. (Bu yüzden) tutuklulara hiçbir taviz verilmeyecektir» tehdidi savruluyordu. «Psikolojik yıpratma» saldırıları boşa gitmiyor ve ardından TKP (*) davasından yargılanan bir kısım tutuklu açlık grevini bırakıyordu. Aynı şekilde TİP davası tutuklularının çözülüşü gibi, TKP davası tutuklularının bu tutumu da direniş hattını zorlayacak güçte ve önemde değildi. TİP, TSİP gibilerinin genelde direniş diye bir sorunları olmadığı için, güçlerin mevzilendirilişlerinde, seferber edilişinde çoğu kez yok farzedilerek hareket ediliyordu.

Haydar SALTİK imzalı bildirinin Metris doktorları bildirisi ve ırkçı-şoven marşlarla birlikte hoparlöre yerleşmesi; doğrusu dinlemeye değer(!) bir program oluşturmıştı. Önce Metris doktorlarının yüz bilmem kaç kez okunan ve bıkkınlık getiren (önceleri herkesi güldürüyordu) bildirisi, onun ardından ırkçı-şoven marşlar, sonra Haydar SALTİK'ın «hiçbir taviz yok» bildirisi ve onbeş dakika dinlenme peşisıra yine aynı program...

Eylemin kısa sürede bitmeyeceği H. SALTİK'ın bildirisinden sonra artık iyice anlaşılmıştı. Şekerli su alınması konusunda verilen öneri bu kez çoğunluk sağladı. Ancak sayımlarda, aramalarda alındığı için koğuşlarda şeker pek kalmamıştı. Belki hastalar kısmen idare edilebilirdi.

(*) TKP, TİP ve TSİP'in reformist, sınıf uzlaşmacısı siyasi çizgisi 12 Eylül zindanlarında teslimiyete dönüşüyordu (Tek tek kişilerin de örgütlerinin siyasi çizgilerinden bağımsız direniş söz konusu değildir). 12 Eylül zindanlarında TKP, TİP, TSİP davası tutukluları daha baştan hiçbir direnme göstermeden, 12 Eylülcülerin devrimci tutsakları teslim almaya yönelik zindan politikasına boyun eğen, örgütlü direniş göstermeyen ilk gruplardır.

Reformizmlerini, sınıf uzlaşmacılıklarını çeşitli gerekçelerle teorileştiren bu siyasi güçler, zindanlardaki teslimiyetlerini de teorileştirmekten geri kalmıyorlardı. Onların bu teorilerine göre, önemli olan dışarıdaki mücadeleydi. Zindanlarda siyasi mücadele, direniş olmazdı. Zindanlar sınıf mücadelesinin bir arenası değildi, hem onlar 12 Eylül'le birlikte sınıf mücadelesinin her alanından çekilmişti, bu işe zindanlarda mı soyunacaklardı? Zindanların

Eylemin uzun süreceğine kendilerini hazırlamayan siyasetler, bünyelerindeki çözümler nedeniyle zor durumda kalmışlardı. Ve eylemin bırakılması yönündeki bir eğilim bu siyasetlerden güç buluyordu. Esas olarak sürece cevap veremeyen politik tutarsızlıkları, doğru hedeflere yönelerek doğru taktikler üretemeyişleri ön plandaki nedenlerdi. Yine kendi güçlerine değil de dışarıdaki siyasi gelişmelere bel bağlayanlar, 6 Kasım seçimleriyle birlikte demokrasiye döneceği hayaliyle yaşadıklarından; kısa sürede ufukta zafer göremeyince, direnişi kıracaklardı. Tabii baskı gelmeyeceğini sanıyorlardı. Öyle ya, nasıl olsa «demokrasiye» geçiliyordu!

EB davasının tutuklularının ileri sürdüğü «Sağmalcılar'ı gözden çıkaralım, biz kendi (Metris) sorunlarımızın çözümüyle uğraşalım» sözleri başta sorumluları, sonra kitleyi etkilemiş; eylemin baş talebinin Sağmalcılar olması durumu tartışma konusu edilmiş ve bu ortamda eylemde çözümler boy göstermeye başlamıştı.

disiplinine uyulmalı, 12 Eylül'ün askerileştirici dayatma ve yaptırımları yerine getirilmeli, dışarıya yıpranmadan, sağlıklı, sağlam çıkılmalıydı!

İşte, geleneksel solcularımız 12 Eylül'le birlikte zindanlara düşen yüzbini aşkın ilerici-yurtsever-devrimciye zindanlarda direnmeyi değil, apolitikleşmeyi, siyasi kimlikten uzaklaşmayı ve kişiliksizliği, suskunluğu, kısaca direnmemeyi, teslimiyeti öneriyorlardı. Yine her zaman her alanda olduğu gibi onların teorilerinde «yasal» statüleri aşan direnişler, zindanlarda da «solculuktu», «maceracılıktı!» Direnmek, onur ve siyasi kimliği, devrimci kişiliği korumak, insanca yaşamak istemek, askeri dayatma ve yaptırımları, iradeleri emirlere bağlamayı reddetmek, 12 Eylülcülerin rehabilitasyon programına, işkence ve baskılara dayalı politikalara karşı çıkmak, daha büyük saldırıları davet etmekte; yine her zaman dillerine doladıkları gibi «provokasyona» gelmekte!..

İşte geleneksel solcularımız bu teslimiyet teorileriyle 12 Eylül'ün değirmenine soldan, devrimci saflardan su taşıdılar. Binlerce kilometre uzaktaki radyolarından zindanlarda direnen yoldaşlarından sık sık sözetseler de, 12 Eylül zindanlarında süren siyasi kimlik direnişinin onuruna hiçbir zaman ortak olamadılar. Çünkü onlar direniş saflarını değil, zindanlarda 12 Eylül'ün gölgesinde «rahat» ve «huzur» içinde bağımsız, örgütsüz, siyasilikten uzak yaşamı tercih ettiler.

20. günde eylemin bırakılması düşüncesi, pek çok oportünist grubu etkilemişti. Hapishane yönetimi bile, ziyaretçilere, «20. günde çocuklarınız kendiliğinden açlık grevini bırakacak» demeye başlamıştı.

Bir savaşta gösterilecek en büyük zaaf, hiç kuşkusuz izlenecek savaş taktiği ve strateji hakkında düşmana verilecek bilgidir. Hele güçler dengesinin düşmanın lehine olduğu durumlarda bu unsur çok daha önem kazanacak; düşmana verilen her bilgi, yenilginin ortaya çıkışını çok yakından etkileyecektir.

Sıcak mücadele bir kez başladıktan sonra, karşıt sınıf güçleri ellerindeki tüm kozları, olanakları, savaş alanında mevzilendirmek zorundadırlar. Bundan kaçınan, gücüne denk düşmeyen ve hak etmediği bir sonuca boyun eğmek zorunda kalır...

Hapishanede yapılan açlık grevlerinde amaç, oligarşinin politikasını teşhir edip geri adım attırmaktır. Ancak bunun için direnişçilerin kararlılığını koruması, düşmanın anlaşmaya yanaşmadığı sürece, eylemin kararlılıkla süreceğini ve kamuoyunu harekete geçireceğini bilmesi gerekir. Bu aşamadan sonra anlaşma-uzlaşma yollarını kendisi arayacaktır. Çünkü eşit olmayan koşullarda avantajlı tarafı temsil eden oligarşi, bu özelliği nedeniyle her zaman geniş manevra yapabilecek, yerine göre ödün verebilecek konumdadır. Devrimciler tersine hiçbir şey veremezler. Çünkü onlardan istenen basit şeyler değil, doğrudan siyasi varlıklarının kendisidir. Buna yanaşmaları kendi kendilerinin inkârı olacaktır.

İşte bu özellikler, devrimci tutsakları özel bir duyarlılığa sahip kılmıştır. Haklarını tanıyacak olan, devletin yetkilileri olduğuna göre, neleri tanıyacağını düşünen de, anlaşma için karşıtını görüşmeye çağıran da o olmalıdır. Devletin geri adım atması da böyle bir platformda söz konusu edilebilir.

Temmuz-Ağustos 1983 açlık grevi'nin 19. günü (26 Temmuz Salı) direnişçiler oldukça yanlış bir karar aldılar. Önceki kararları, hapishane yönetiminin çağırmasıyla pazarlığa girişilmesi ve Sağmalcılar'a göre hareket edilmesi

iken, bu kararın yeniden tartışılması ve idareyle görüş isteği olumsuz bir hava doğurdu. DS davası tutsaklarının ve diğer bazı siyasetlerin muhalefetine karşın, bir gün sonra idareye dilekçe verip görüşme yapma önerisi çoğunluk sağladı. Ama HK davası tutuklularının da karşı çıkması üzerine, kararın uygulanması ertelendi. Yalnız, iş bir kez çığırından çıkmıştı. Yönetim muhbirleri aracılığıyla tüm gelişmeleri ve genel psikolojiyi bildiğinden, eylemcilerin görüşme talebini - «hizaya gelmelerini»- bekliyordu.

Kısaca bu aşamada verilecek bir dilekçe, hapishane kitlesinden çok idarenin işine yarayacaktı. Ve onları daha cüretkâr kılacaktı. Çünkü, görüşme istemi böylesi bir anda «eylemi bırakmak istiyoruz» anlamına gelecekti. Sağcılık iyice uç verdi. Oportünizmin, ne pahasına olursa olsun, direnişi bir an önce bitirmek anlayışında olduğu ortaya çıkıyordu. Yenilgiye kesinleşmiş gözüyle bakıyor, bu noktada idareden «ne koparabilirsek kârdır» düşüncesiyle hareket ediyorlardı. Direnişin yenilgiyle bitmesi durumunda genelde İstanbul hapishanelerini, özelde de Metris'i nelerin beklediğini, doğacak geniş boyutlu sonuçları göremiyorlardı. Bilmiyorlardı ki oligarşi, kendisine karşı direnen, teslim olmayan güçlerin yenilmesi durumunda, yenilenlerin direnme gücünü tamamen yok etmeden saldırıyı durdurmayacaktır.

Hangi savaşta inisiyatifi düşmana kaptıran tarafın kazandığına tanık olunmuştur? Hele hapishane koşullarında? Cuntanın sivilleşirken, son pürüzleri de gidermek için yaptığı bu çok yönlü saldırı ve teslim alma manevraları karşısında kitlenin moral ve direniş gücü bir kez çöküntüye uğradı mı, devrimci önderlik kendi devrimci ateşiyle ve direniş kıvılcımıyla kitlelerde kazanma umudunu yeniden doğurmazsa, yenilgi kaçınılmaz olurdu. Devrimciler savaşı, sanıldığı gibi eylemin finalinde kaybetmediler. Savaş, eylemin 12. gününden başlayan oportünist bloğun tutarsızlıkları ve bilinçli-bilinçsiz idarenin ekmeğine yağ süren çabalarıyla kaybedilmişti. Buna rağmen savaşı kazanma azmi, devrimci iradeyle yenilgiye giden yolları tıkama çabaları, direniş güçlerince sürdürüldü. Ama gidişi durduramadılar.

Metris idaresi beşinci kol çalışmalarını sürdürerek, muhbirler ağı sayesinde ilk kez bu eylemde, ciddi biçimde tutsakların nabzını elinde tutmaya çalıştı, geniş bilgi edildi. Temsilci konumundaki tutsakları Sağmalcılar II'ye bir bir sevk ederek; örgütlülüğü zayıflatmayı sürdürdü. Daha da önemlisi muhbir ağı yardımıyla tutsakların psikolojini biliyor, düşüncelerini öğrenebiliyordu.

Saldırının bir parçası olarak gündeme getirildiği için, açlık grevi boyunca sürdürülen sevkler karşı tutsaklar, direnme kararı aldılar. İdare saldırgan yüzünü hiç saklamadı. Hattâ eylemin 26. günü bile sevk yapmaktan geri kalmadı. Götürülecek tutuklular yerlerde sürüklenerek koğuşlardan alındı ve sevk edildiler.

Eylemin 21. günü (28 Temmuz Perşembe) DS davası tutuklularının muhalefetine karşın hapisane Konsey Yürütmesi, idareyle görüşme talebinde bulunma kararı aldı. HK davası tutuklularının temsilcisi önce sözlü olarak, sonra dilekçe vererek, idareye görüşmek için başvuruda bulundu. İdare muhatap kabul etmedi. Bu başvuruyla eylemin psikolojik-moral üstünlüğü idareye kaptırılmış olunuyordu.

Eylemin içte-dışta geniş kamuoyu oluşturması gerçekleşmiş ve cunta yetkilileri zor duruma düşmüşken (BBC her gün eylemle ilgili geniş yayın yapıyor, taleplerini, gelişmeleri aktarıyordu. Aileler, avukatlar gibi destek güçleri çabalarını sürdürüyorlardı) statükocuların uzak görüşlülükten, siyasi duyarlılıktan uzak, savaş taktiklerinden bihaber tavrı ibret verici bir manzara oluşturuyordu. Bu arada, subay tutukluların (ağırlıklı ÜY davasından yargılanan ve Metris'te toplu olarak iki koğuşta kalan, astsubay ve subaylar kastediliyor) ve bayan tutsakların, 1 Ağustos Pazartesi günü açlık grevini bırakacakları spekülasyonunu, bu siyasetler kendi paniklerine gerekçe yaptılar. Hapisane yönetimi de muhbirleri aracılığıyla bunu körükledi.

İkinci kez görüşme istemi, dilekçe verilmesi önerisi, DS davası tutuklularının ve diğer bazı siyasetlerin karşı çıkmasına rağmen çoğunluk kararıyla kabul edilince; 1 Ağustos Pazartesi

günü erkekler bölümünden DY ve HK davası tutsaklarının temsilcileri, bayanlar bölümünden ise, DK davası tutuklularının temsilcisi olmak üzere üç kişi dilekçe verdiler. Metris yönetimi bu başvuruyu da dikkate almadı; artık inisiyatifi ele geçirmişti ve eylemin her an biteceği beklentisindeydi. Hapishane yönetiminin bu tutumu, oportünist siyasetlerde şaşkınlık ve kararsızlığı iyice derinleştirdi.

Statükocular bir an önce bu eylemi bitirmek dışında birşey düşünmüyordu. Eylemin dünyada ve Türkiye'deki etkileri hiç görülüyor, oligarşinin daha fazla direnemeyeceği algılanamıyordu. Gözleri 12 Eylülcülerin hapishanede yürüttüğü kof bir kararlılık gösterisi dışında bir şey görmüyordu. Oysa tüm dünyada eylem büyük bir yankı uyandırmış, bazı ülkeler hükümetler nezdinde bile girişimlerde bulunmuşlardı. BBC bu haberlerle birlikte ailelerin yoğun çabalarını da veriyor ve eylemin başarısından sözlemeye başlıyordu. Statükocuların, direnişi bir an önce bitirmek dışında, bunları görececek hali yoktu. Onlar kendilerine güveni baştan yitirmişlerdi.

Eylemin görüşmesiz bitirilmesi doğrultusunda öneriler ve «bitirilmese de biz bırakacağız» biçiminde tehditler hızla dolaşmaya başladı. DS davası tutukluları Sağmalcılar'dan haber alınabilir düşüncesiyle, -ki eylemin bitirilmesi Metris mücadelesine büyük darbe vurmakla kalmayıp siyasi tutsakların geleceğini de büyük tehlikeye sokacaktı- bırakma düşüncesini engellemeye çalıştı. Yararsızdı çabaları, eylem sağlıklı-sollu büyük bir panikle çözülmeye başlamıştı. Bunun üzerine DS davası tutukluları eylemin 5 Ağustos Cuma gününe kadar sürdürülmesi doğrultusunda, Konsey'deki siyasetlerden söz vermelerini istedi. Amaç direnişi mümkün olduğu kadar uzatmak, statükoculardaki paniği önlemek, açlık grevinin bir bozgun havasında bitmesini engelleyerek eylemi olumlu bir sonuca ulaştırmaktı. Son günler yaşanıyordu. Cuma günü durum tekrar gözden geçirilerek, eylemin sürüp sürmeyeceğine karar verilecekti. Ama oportünizm bunu da kabul etmedi.

Günlük kaygılar, eylemin cumaya dek uzamasına bile izin vermedi. Çarşamba günü 24.00 sularında, DY, DK, P davası tutuklularının başı çekmesiyle -DS davası tutsaklarına haber bile vermeden- sona erdirildi eylem. Daha doğru bir deyimle, kırıldı. Metris'in dördüncü büyük açlık grevi, diğer üçünden farklı bir biçimde hapishane yönetimiyle görüşme bile yapılamadan bitirilmişti. Yenilgi bu bitirilişle açıktan kabul edilmişti.

- 4 Ağustos Gecesini Bir Devrimci Tutsak Anlatıyor:

<<- Vallahi durum neyi gösterir bilmem, kendi hesabıma sakat kalmayı göze aldım. Bu şekilde bırakılacağına 35 güne kadar gidilmeli derim. Ondan ötesi de olabilir tabii. Duruma bağlı olarak düşünmek gerekir.

Gözlerinin içine baktım, yorgun, kanlı ve alevliydi; gözbebekleriye iki kara mercimek gibi iriydiler. Gözlerini gözlerimden ayırmadan konuşmasını sürdürdü:

- Ölüme hazır değilim, ama 35. güne kadar götürürüm. Belki de sakat kalmam. 35. günden sonra sakat kalınır diyorlar...

Otuz beş gün süren açlığın bedende ne tür arazlara yol açabileceği konusunda dört başı mamur bilgim yok. Bu tür sınırların doğaya değil, insana, insanın korkularına ait olduğunu seziyordum o kadar...

Ciddiye alınır genişlikte bir araştırma yapmamıştım. Oligarşi açlık grevini yaşamımızın bir parçası haline getirdikten sonra bir meraktır almıştı beni. Okuduğum kitaplarda, hep uzun süreli açlıktan sözediyordu doktor yazarlar. Uzun süreli açlık, ama nasıl? Kaç gün? Hangi koşullarda? Hangi psikolojiyle?.. Kitaplarda bu soruların cevapları yoktu.

Kitaplardaki açlığa değin bilgilerle bizim açlık grevleri arasında büyük ayırım vardı. Açlığın sakatlık, bilinç kaybı,

ölüm gibi sonuçlarını yakınlaştıran ya da uzaklaştıran psikolojik güç gözardı edilemezdi; en azından kitaplar açlıkla zorunlu karşı karşıya kalışı yazıyorlardı, iradi olarak aç kalışı değil...

Arkadaşın cevap bekleyen bakışlarını üzerimde hissedince şaşırđım. Bir soru sormuştu da, dalgınlığıma gelip kaçırmış mıydım acaba? Bir şey mi sordun diyecek oldum, başını salladı, sormamış... Ama hâlâ cevap bekler gibi sessizdi.

Can sıkıcıydı hava, yüreğim sanki bir başkasının avuçlarındaydı. Belki de öyleydi. Bunu bilmeyecek kadar sıkıldım. Susmak da, konuşmak da istemiyordum. Ama birisi birşey sorsa, uzun uzun cevap versem rahatlayacaktım.

Sakat kalmak ve ölmek; herşeye karşın yaşama isteminin, bu güzel duygunun ilk karşı çıktığı iki sonuç olmalıydı. İki sonuç ama, birinden ötekine kaç metre, kaç saat vardı? Neyin nerede başladığını, nerede ve nasıl biteceğini kim bilebilirdi? Kuşkusuz bunları arkadaş da bilmiyordu. Yeniden gözlerine baktım... Hızla kıpraşan kirpikleri arasından, kısa bir süre alevli gözbebeklerini gördüm. Avurtları çökmüş, elmacık kemikleri birer topuz gibi dışarı çıkmıştı... Öğrenmek istediğı bu olabilirdi pekala. Birkaç saçma sözcük dilimde yuvarlandı, önemli değil gibisinden birşeyler söyledim, sustum.

Arkadaş, «27 gündür grevde olanlar bunlar değil sanki. Allah kahretsin!» deyince irkildim. İlk defa görüyormuş gibi voltadaki iki kişiye baktım.

Hoparlör, grevin ilk günlerinden beri bangır bangır ırkçı marşlar bağırmasa, kan kokan, doktorlu, SALTİK'lı bildiriler okumasaydı; masa ve sandalyelerimize, teneke saksılarda binbir yokluktan yetiştirdiğimiz çiçeklerimize el konulmasaydı, en kötüsü bu olaylardan yola çıkılıp işkencecilerin hırlayan dişlerini boğazıma yakın duyumsamasaydım; eğer tüm bunlar olmasaydı, onlara bu denli öfkelenmezdim. Onlarla ilk tanışmam değildi ki bu...

Kirli beyaz, bomboş duvarların arasında, çiğ ışık altında öfkeli ve kızgın iki kişiydik. Asker battaniyesi üzerinde oturmuş duruyorduk. Karar veremiyordum. Çünkü kemiklerimiz etlerimize batıyordu. Oturma biçimimizi sürekli değiştiriyorduk. Yataklar bizi tehdit ediyordu. Bu tehditten çekinmeseydik, cesaretimiz olsaydı hiç durmaz yatardık.

Yatardık, diyorum. Çünkü uyanık olmanın bize yararı yok gibiydi. Bir şey yapmamak bir yana, sohbet bile edemiyorduk.

Bir tadımlık tuz yaladıktan sonra, dakikalardır ağzımda gevelediğim sigarayı yaktım. Buruk ve açlığa has tadını genzimde bırakan duman, koyu bir sis perdesi gibi yavaşça tavana yükseldi.

- Gelen notta, bunların bırakacağına kesin deniyordu değil mi? diye sordu arkadaş birden. Voltadakilere göz attım, neşeliydiler... soruyu isteksizce cevapladım:

Belki yarına kalır. Arkadaşlar bunun için çalışıyor.

Kimler bu arkadaşlar dediklerin? Öyle demiştim ki sanki arkadaşlar; o, ben ve biz gibi yüzlerce insan değil de, üç-beş kişiydi. Evet üç-beş kişi... Her şeyi belirleyen üç-beş kişi miydi? Hayır! Olamazdı...

Peki neden bırakmak istiyorlardı? Bunu düşünmeye başladım. Nedenini sordum:

- Sence niçin bırakıyorlar?

- Götüremediklerinden!

Bunca basitti her şey... Halk bilgeliği denilen, dünya halini tek sözcükte, tek tümcede dile getirebilme yetisi bu olsa gerekti. Boş bir gururla «sonuna kadar!» deyip bir yola koyulan, ama yolda takatsizlikten düşenin yaptığına başka ne denebilirdi?

- Ama niçin? Bir nedeni olmalı. Bunlar neyi götüremiyorlardı? Gülmeye başladı. Sorumu ilginç bulduğunu anlıyordum. Belki de basit bulmuştu.

- Mesela, korkuyorlar.

- İyi ama niye? Eninde sonunda insan değil mi malzemeleri? Üstüne üstlük inançlı insanlar... Düşünce ve duygularını devrimin sorunlarına şu veya bu oranda adanmış insanlar, zulmün ne yapmak istediğini bilmiyor olamazlar. Greve de bunu bildiklerinden başladılar. Eee...?

- Grevin uzamasından korkuyorlar, içlerinde bir sürü insan grevi bıraktı. Uzarsa daha da bırakanlar olacak...

- Ne yanında yöresinde dolanıp duruyorsun? Kestirmeden söylesene işin doğrusunu!

Grevin onuncu gününden beri bir sinirlilik vardı üzerimde. Yalnız ben mi, hemen herkes aynıydı. Açlığın psikolojik etkilerinden falan olmalı... Arkadaşın tepkisi somurtmak ve susmak oldu... Üzülmüştüm. İçten içe de, hak etti bunu diye düşündüm.

Nahoş havayı dağıtmak için televizyonu açmaya yeltendiğimde kolumdan çekti:

- Ne sorduğunu şimdi anladım, dedi ve sürdürdü konuşmasını:

- Kendilerini greve hazırlayamadılar. Bu yüzden bir sürü insan çekti gitti... Kaybı kaldıramıyorlar.

Tamam işte, gerçek neden bu! diye mırıldandım.

İnsanları eyleme hazırlayamadın mı, eylemin zorunluluğunu yeterince kavratamadın mı, dahası devletin saldırılarının hangi amaca yönelik olduğunu bilinçlerde billurlaştırmadın mı, vay başına gelenlere!..

Her biri diğerinden uzun günler geçerken, insanlar düşse durdukça, altındaki zeminin kaydığını sanırsın. Saatler bitmez tükenmez dakikalara bölünür. Miden kazınır, ağzın kurur. Katlanılır durum değildir yani...

Her değeri, her hakkı, her sözü, her işi en basitinden en karmaşığına dek, tüm olan biteni kılı kırk yarıp bu kaygıyla teraziye vurursun. Oysa bunların onda dokuzunu düşünmeye bile değmez. An gelir ki, bunları düşünmek dayanılmaz

ıstırap verir. Ama sen düşünürsün. Bir cezayı hak etmediğini düşünürsün. Her şeyin boş olduğunu, bir uzlaşma noktası olup olmadığını düşünürsün. Dünyan kararır.

Başka şeyler düşünürsün bu kez. Düş gücün varsa elbet. Örneğin, eylem yenilgi ile bitse bile, şu-bu nedenle işkenceciler saldıramaz, dersin. Saldırırsa bile gücümüzü korursak, onları püskürtürüz dersin. Ve eklersin; bunları düşünmek için zaman erken, hayırlısıyla eylemi bir bırakalım da... Anlayacağın boş umutlar, boş düşler hepsi...

Böyle düşünmek kolay olduğu kadar rahattır da. Yenilgi sonrası yeniden örgütlenecek direnişin özel kaygısını sen taşımazsın, top ortadadır. Birileri alır elbet. Kendi öz gücüne güvenmediğin için ve daha kötüsü «yattık, çıktık» hesaplarından başka bir düşüncen olmadığı için, böyle davranmak zorundasındır.

Tüm bu düşünceler bir film şeridi gibi aklımdan geçti.

- İddiaya girer misin? Topu başkalarına atacaklar. Şunlar şunlar bıraktığı için biz de bırakmak zorunda kaldık diyecekler. Eskisi gibi. Tamam mı?

- Girmem!

- Niye?

- Ben de öyle düşünüyorum çünkü.

Gülecek oldum. Arkadaşın yüz ifadesini görünce vazgeçtim...

- Ya öyle... diye mırıldandım... Canlılığım hiç beklemediğim bir anda ölmüştü sanki. Boynum bükük kalakalmıştım.

Göz attığımda voltadakiler yoktu. Ben düşünedururken yatakhaneye geçmiş olmalıydılar... Arkadaşa sordum:

- Bir şey mi oldu? Yalnızca dudaklarını gerdi.

O anda bundan, her biri değişik platformda iki olumlu sonuç çıkarmıştım. Güçlerini harcamak istememişlerse, bu siyasi açıdan olumluydu. Ya eylemi kırmaktan vazgeçtiler demekti, ya da kararsızdılar. Yok, volta atmalarının

koğuştakilerin üzerinde bırakacağı izlenimin farkına varmışlarsa, bu da onlar için iyi olmuştu. Voltayı bırakmalarının nedenini birkaç saat sonra öğrenecektim...

Yatağa uzanmıştım. Kafam karmakarışık. Biraz önceki konuşmayı düşünüyordum.

Eğer iddiaya girseymişim, ikimiz de kaybedecekmişiz....

- Bu eylemin nasıl başladığı belli değil, sizinkiler milleti oldu-bittiye getirdiler. Hal böyleyken nedeni belirsiz bir eylemi sürdürmemizi bekleyemezsin.

Şaşırmıştım. Üstüne üstlük «gerçekler»in yalnızca hatalarına kılıf olduğunu bildiğim halde. Belki kısa açıklamayla yetinmem gerekirdi. Günlük ilişkilerimizin selameti açısından elbet. Ama dayanamadım çenem düştü.

- Kardeşim, daha Haziran'da, Temmuz'da açlık grevi tartışmaları başlamadı mı? Sonra şu oturma grevini ne çabuk unuttun? Üç hafta içinde sorunlar çözülmezse açlık grevi tartışılmayacak mıydı? Yasaklar, baskılar, tek tip elbise var, grev tartışmaları var. Grev başlıyor, bildiri imzalıyorsun, sonra bilmem kaçınıcı günde millet ip olmuşken oldu-bittiye geldik diyorsun. Kimse inanmaz bu masallara... Ciddi bir siyaset, hatalarını sıralar, bahanelerini değil. Korkmamalı eksiklikleri açığa vurmaktan. Demokrasi oyunundan medet ummamalısınız. Beni anlıyor musun, arkadaş? Eylemin yenilmesinin tehlikesiz olduğunu düşünüyorsunuz gibime geliyor, ama yanılıyorsunuz. Yenilen ordu savaşın bedelini öder, bu bedel ödettirilecek bize...

Yaşça benden büyüktü konuştuğum arkadaş. Normal yaşamda sürekli bunu kullanırdı ve önemli biri olduğunu imaya bayılırdı. Başarmıştı da. Etkilemişti beni. Ama açlık grevi kişiliğini bizden saklayan perdeyi kaldırmış, göz önüne sermişti.

Tatsız bir tartışmaydı kısaca... Kafalarında bir soru işareti bırakabilmişsem -ki sanmıyordum- benim için başarıydı bu.

Eylemi bırakıp bırakmama kararının, tartışmaların sonuçsuz kalması üzerine ertesi güne sarktığını öğrendiğimize sevinmiştim. Bir gün bir gündü ve bu bir gün içinde diğer hapishanelerle bağlantı kurulabilir, oralarda ne olup-bittiğini öğrenebilirdik. Bunun önemini anlatmaya sözcükler yetmezdi.

Sonrası acı oldu benim için. Tartışmaların ertesi güne sarktığı haberindeki sevinci yudumlarken, çoğunluğun eylemi bıraktığı haberi geldi. Kötü bir yalnızlık duygusuyla sarsıldım... Ve içimden, eylemi bırakanlara milyonlarca lanet yağdırdım.>>

* * *

Eylemin bu biçimde bitirilmesi yalnızca Metris'te yenilgiye yol açmadı, Sağmalcılar ve Sultanahmet'te de daha ileri kazanımlar elde edilmesini engelledi.

Eylemin en önemli ilkesi olan, «Sağmalcılar eylemi bitirmeden, Metris bitirmeyecek» kararı hasır altı edildi. Eylem bu şekilde bitirilirse kaçınılmaz sonuç yenilgi olacaktır, diyen DS, DHB, K, PÝ, TİKB davası tutukluları, bırakma tavrına karşı çıktılar... Ama direnişin kırıldığı noktada eylemi kendi başlarına sürdürmenin bir anlamı olmayacağı düşüncesiyle onlar da eyleme son verme kararı aldılar. (*)

Eylem kırıci siyasetler, bu gerçek çok açık olduğu için, eylemin bitirilmesini tartışmaktan özenle kaçındılar. «Eylemin başlamasında acele edildiğini», «DS davası tutuklularının oyununa gelindiğini» vb. söylediler, yalnızca bunları tartışmak istediler. Kendi dışlarında günah keçileri bulabilirlerse, kısmen de olsa eylemi kırıcılıklarını gözden ırak tutabilmek hesabı içine girdiler...

(*) DK davası tutukluları, merkezi bir şekilde eylemi bırakmanın dışında kalamadı. Hatta Sultanahmet'te idareden izin alarak Konsey toplantısı yapma zaafi gösterdiler. Bu, idare için bulunmaz birşeydi. Bunu anlayamadılar. Bununla da yetinmeyip Metris ve Sağmalcılar'a direnişi bırakmak için haber de gönderdiler.

Açlık grevi yenilgisinin sonuçları, daha ilk günden yaşanmaya başlandı. Her süresiz açlık grevi sonrası diyet yemeği çıkarmak zorunda kalan hapishane idaresi; bu kez, pis, pişmemiş ve de acılı bir mercimek çorbasını tutsakların önüne sürdü. Kantin satışı da yapmadı ve görüşe çıkan tutsaklara dış kantinden gelen yiyecekleri akşama dek vermedi. Öğle yemeği ise makarna, türlü ve ayrandan oluşmuştu... Tutsakların mideleri, 27 gün boyunca açlık grevinde etkilendiğinden çok daha olumsuz biçimde öfkeden etkileniyordu.

Bunlar, açlık grevi sonrası, tutsaklara operatif türünden ilk cezalarıydı... Bu arada geçmiş dönemin papaz misyonunu üstlenmiş yöneticileri geri çekilirken, yerine yeni dönemin cellat misyonu üstlenmiş yönetimi geçiyordu... İşkencenin maestro su Binbaşı Muzaffer AKKAYA, açlık grevi sonrasında, tutsakların sandalye, masa, doktor, yatak vb. gibi gereksinimlerinin ne zaman karşılanacağı sorularına, tam da yeni döneme uygun bir cevap verdi:

- Hamama giren terler...

Binbaşı Muzaffer AKKAYA, yenik ordu karşısında muzaffer komutan gibiydi!

Sistemli saldırıya geçiş ise bu olaydan altı gün sonra, 14 Ağustos Pazar günü genel aramayla başladı. Bu arama Metris tarihinin hiç görmediği türdendi.

Açlık grevinin etkisinden daha kurtulamamış tutsaklar -yataktan çıkamayacak durumda olanlar dahil- yanlarına birşey almalarına izin verilmeyerek koğuşlardan havalandırmaya alındılar. Pek alışılmamış ve beklenilmeyen bir durum olduğu için tutsaklar şaşırdı. İlk defa tüm koğuşlar hem de pazar günü havalandırmaya çıkarılmışlardı. Saat 14.00'de tüm koğuşlarda birden arama başladı.

Bu aramada sözde not, doküman, siyasi yazı, kalem vb. bulmak için ranzalar söküldü. Tuvalet fayansları kırıldı; duvarlar delik deşik edildi... Koğuşlarda aranmadık delik, dökülmedik yatak bırakılmadı. Dış cephe duvarları bile özel

aletlerle arandı. Tüm eşyalar, yiyecekler, sigara, sabun, deterjan vb. yerlere dökülüp bilinçli biçimde çiğnendi. Yiyecekler yenilecek, giyecekler giyilecek halden çıkarıldı. Daha önce bir kısmı verilmiş kitaplar, ders kitapları tümüyle toplandı. Televizyonlar, radyolar, tüm ilaçlar, cam bardaklar, piller, tutsakların yetiştirdiği çiçekler... Yani Amazon ormanlarında yaşayan bir insan için lüks olan ne varsa toplandı. Doğallıkla mahkeme dosyaları, mektuplar, resimler de... Pek azı geriye verildi. Resimlerin çoğu yırtılmış olarak... Kâğıt, kalem, kitap, TV, radyo yoktu artık, uzun yıllar olmayacaktı da...

Arama sırasında tutsaklar yaklaşık yedi saat tüm gereksinimlerinden mahrum bırakıldı. Aç, susuz, havalandırmada bekletildiler. Çok sıkışan, açıktan, uygun bir köşede tuvalet ihtiyacını gideriyordu. Hastalanmak yasaktı(!). Öylece havalandırmada unutulmuş gibiydiler. Hava yavaş yavaş kızardı, karardı, kapkara oldu. Saat 21.00'e geldi ve tutsaklar koğuş koğuş havalandırmadan alınmaya başlandı. Alt ve orta kat koğuşlarına saldırı olmadı. Üst kat koğuşları ise daha uzun dönem sürecek olan yeni bir arama biçimiyle karşılaştılar. Soyunmaları isteniyordu. Böylece onur kırıcı, ahlâk dışı, çırılçıplak kalana dek sürdürülen arama biçimi başladı. Direnildi, direnenler dövüldü, giysileri paramparça edildi...

14 Ağustos günü talan aramasıyla tutuklular uğradıkları milyonlarca liralık zararın karşılığını talep ettiklerinde subaylar gülüp geçti. Bu durum mahkemelere yansıtıldı. Yaklaşık maddi zarar tutanaklara geçirildi.

Yeri geldi mi «dürüstlük» vb. demagojisini dilden düşürmeyen 12 Eylülcülerin; zindanlardaki gerçek yağmacı, talancı, gaspçı niteliğine, zorbalıkla en küçük şeylere bile el koyma anlayışına, hırsızlık ve ahlâksızlık örneği sergilemesine bundan daha canlı örnekler gösterilemezdi herhalde.

- 14 Ağustos Talan Operasyonunu Yaşayan Bir Tutsak Anlatıyor:

<<14 Ağustos sabahı... Günlerden Pazar... Her günkü gibi aynı saatte kalktık. Yatakların düzeltilmesi, el yüz temizliği ve ardından kahvaltı...

Giyinmiş, sayımı bekliyoruz. Saat 09.00 suları bir astsubay geliyor ekibiyle birlikte. Sayımda bir olağandışılık yok. İçeri giren askerler sayım alan astsubayla birlikte çıkıp gidiyorlar... Yenilgiyle biten bir eylem sonrasının moral bozukluğunu taşıyor hemen herkes. Yeni ve daha güçlü bir saldırı dalgasının başlayacağı düşüncesi birçok insanda tedirginlik yaratıyor. Huzursuzluk belirgin bir şekilde görülebiliyor. İsteksiz de olsa, içinden gelmese de koğuştaki hemen herkes her pazar gününün, hatta haftanın hemen her gününün rutin işlerine d alıyor. Okuma, yazma, çizme, mektup, dilekçe, çamaşır, banyo vb... Tatil olduğu için havalandırmaya çıkamayacağı bugün.

Koğuş içinde işine gücüne dalmış insanlar... Sessizliği bozan tek şey, hafifçe açılmış olan radyo; insanı rahatlatan, haz verici bir müzik yayını var. Bazen ister istemez, kulağım ona takılıyor. Okuduğum kitabı bir yana koyup kulağımı müziğe veriyorum.

Öğle saatlerine doğru kitap okumayı bırakıyorum, Birkaç arkadaşla birlikte gazino bölümünde volta atmaya çalışıyoruz. Genellikle her yemek öncesi yaptığımız şey bu. Sohbetimiz dereden tepeden... Konu konuyu açıyor. Nöbetçi arkadaş da yemek için hazırlık yapıyor bir yandan. Ama ne hazırlık!.. Masa yok, sandalye yok. Açlık direnişinin ilk günlerinde alındı idare tarafından. Yemeği yerde yiyoruz. Yere serilmiş gazeteler üzerinde...

Yemeğin gelmesiyle birlikte yer soframıza çöküyoruz. Açlık grevinin hemen sonrası olmasına rağmen yemekler berbat. Zaten çok az geliyor. İki kişi bir tabağa kaşık sallıyoruz. Tabağın yarısı dolu. İki kişiye yarım tabak yemek.

Hepsi bu. Yok yok, bu kadar değil. Birer kaşık da bulgur pilavımız var.

İçimden eylemi kıranlara lanet yağdırıyorum yine... Bu utanç verici duruma yol açan statükocular değil mi? Bu iki paralık işkencecilerin bizle adeta alay etmesinin sorumlusu, onlar değil mi? Biraz daha dayanılmaz mıydı sanki? Biraz daha fedakârlık yapılamaz mıydı? Sinirlendiğimi dışa vurmamaya çalışıyorum.

Bir arkadaş pilavının ekmeğinin içine konulmasını istiyor. Biraz şaşıyorum.

Ne o, diye soruyorum ister istemez; böylesini ilk defa görüyorum çünkü.

Bu yeni yemek, diyor alaycı bir dille: «ekmekli bulgur dolması!»

Esprisinden hoşlanıyoruz hepimiz. Hemen herkes gibi ben de «ekmekli bulgur dolması» yemeye başlıyorum. Daha neler göreceğiz, diye iç geçirmekten alamıyorum kendimi...

Yemek sonrası sigaralarımızı yaktık, yeniden sohbete koyulduk birlikte. Açlık grevi üzerine konuşuyoruz. Koğuşta, eylemi kıranlar da var aramızda... İlişkilerimiz eskiye oranla daha mesafeli, daha soğuk. Tartışmaya pek yanaşmıyorlar. Biraz olsun mahcubiyet tavrı seziliyor, dışa vuruyor bu.

Birden koğuşun mazgalı açılıverdi. Başlarımızı mazgala çevirdik. Çavuşun donuk ve tek düze sesi duyuldu.

- Herkes iddianamesini ve değerli eşyasını alsın, dışarı çıksın!

Mazgal açıldığı gibi kapandı yine aniden. Aynı anda havalandırmada bir uğultu koptu.

- Size ne dediler?

- Havalandırmaya çıkacaksınız.

- Sizin koğuşa da söylediler mi?

- Evet....

Karşılıklı sorular, yüksek sesle konuşmalar, bağırışlar çağırışlar.

Bir anda telaşlı bir hava sardı koğuşları. Genel bir operasyon olacağını anlamıştım. Daha önce de birçok operasyon olmuştu, ama bu besbelli ki başka türlü olacaktı. Pazar günü operasyon daha önce olmuş bir şey değildi. Tatil günleri -özellikle pazar günü- hapishanenin en sessiz günleriydi. Peki şimdi neden pazar günü seçilmişti?

Cellatlara teslim edilen yönetimin, açlık grevi yenilgisi ardından her an saldırıya geçeceğini biliyorduk. Bunun işaretlerini de vermişti idare. Ama bunu bir tatil gününe getirmesi olsa olsa bizleri gafil avlamak, şaşırtmak düşüncesinin bir sonucu olabilirdi. Başka türlü izahı güçtü.

Genel saldırının fiilen başlatıldığı, giderek tırmandırılan bir sürece gireceğimiz, vb. düşünceler içindeyken, birden kapı sürgülerinin sesini duydum. Kapı açılmıştı. Çavuşun «dışarı çıkacaksınız» deyişinden 10-15 dakika geçmemişti aradan...

«Beyler, haydi çıkın bakalım!» diyen subayın sesini duydum. Kapının dibinde duruyordu. Aynı anda diğer koğuşlardan çıkarılanların havalandırmaya doluştuğunu gördüm.

Subaya döndüm:

- Ben içerde kalıyorum.

- Hayır, içerde kimse kalmayacak!

- Şimdiye kadar her aramada bir kişi kalıyordu, şimdi neden kalmıyor?

- Sizinle tartışacak değilim, kalmayacak dedim, o kadar.

Biraz direktmeye kalktım. Küstah tavrını sürdürdü. İtirazı bırakıp kapıdan yürüyerek çıktım.

Havalandırmaya çıkarılan tüm tutsaklar, bir bekleyiş içinde volta atmaya başlıyoruz. Ne olacağının bilinemezliği içinde bir tedirginlik havası var. Her kafadan bir ses çıkıyor. Yok şöyle, yok böyle... Yorumlar birbirini izliyor. Yorum

yapmak bir alışkanlık adete. Bir hapisane alışkanlığı. En küçük bir gelişmeden sayısız sonuçlar üretilebiliyor. Yeni yönetimin her uygulaması öylesine kuşkuyla karşılanıyor ki, «Ne yapmak istiyorlar?» sorusunu soruyor kendine her insan... Saldırıların boyutu ve çok yönlü niteliği yarattı büyük oranda bunu.

Havalandırmanın henüz açık olan kapısından koridorda bir grup subayın dolaştığını farkediyorum. Binbaşı Muzaffer de içlerinde. Operasyonun baş operatörü!.. Ne olacaksa bir an önce olup bitsin, diyorum içten içe... Beklemek gerçekten can sıkıcı...

Çok fazla beklemiyoruz. Askerler aynı anda koğuşlara girmeye başlıyorlar. Her koğuşa 15-20 kadar asker girdi. Havalandırmadan içeriyi görme olanağına sahip olduğumuz alt kat pencerelerine yanaşıyor bir kısım arkadaş... Ben de içlerimdeyim. Askerler tanıdık simalar değil. Belli ki dışardan getirilmiş bu askerler.

Çok geçmeden özel operasyon birliği olduğunu anlıyoruz. Eğitilmiş, ajite edilmiş... Hırsla, yağmacı-talancı bir ruhla atıldılar eşyalarımızın üzerine. Hiçbir şeye dikkat etmiyorlar. Botlarını çıkarmadan temiz yataklarımızın üzerinde dolanıyorlar, yatak ve yastık kılıflarının ağızlarını yırtıyorlar. İkaz ediyoruz. Aldırış ettikleri bile yok. Aksine «camdan uzaklaş» diye bağılıyor biri... Tepki göstermeye devam ediyoruz.

- Ne yapıyorsun öyle?

- Yatağı çiğnemesene.

- Utanmıyor musun yaptığından?,

- Tertip! Onlar benim eşyalarım, üzerine basmaya hakkın yok!.. Dinlemiyorlar bile. Ne desek boş... Tavırları, mimikleri ile tahrik ediyorlar bizi. İnsanın kendini zaptetmesi kolay değil. Başlıyoruz ağzımıza geleni söylemeye. Ama ne çare? Engelleyemiyoruz. Yaptıkları şey konusunda o kadar vurdumduymazlar ki... İnsan hırsından boğazlarına yapışmak istiyor. Sonra da sıkmak... sıkmak... sıkmak...

Ranzaların cıvatalarının İngiliz anahtarıyla sökülmeye başlandığını farkediyorum. Evet, ilk defa oluyor böylesi. Salt bu bile uzun süre içerde kalacaklarını gösteriyor. İki asker elinde çekiçle duvarları yoklamaya başlıyorlar. Besbelli ki zulalar aranıyor.

Kısa bir süre geçmesine rağmen koğuş darmadağınık halde... Bağırmamız çağırmamız da bir işe yaramayınca, daha fazla bakmak istemiyorum. Havalandırma duvarı dibine çökmüş bir grup arkadaşın yanına dönüp onların sohbetine katılıyorum. Konuşulan yine arama... Zulaların durumu... Ne olacak kuşkusunu yanında meraklı bir bekleyiş de var.

Ama beklentimiz fazla uzun sürmüyor. Camdan koğuş içine bakmakta ısrar eden bir arkadaşın sesiyle gerçeği kavırıyoruz.

- Arkadaşlar zulalar talan ediliyor!

Yeniden cama yaklaşımdan kendimi alamıyorum. Duvarlara bakıyorum, delik deşik... Kuşkulandıkları her yeri delmişler. Ranza borularına tek tek demir tel sokup çıkarıyor bir asker. Bir diğeri boru deliğinden çıkan yazılarımızı -çoğu ince yazılmış, siyasal çalışmalarımızın materyaliydi bunlar- naylon bir torbaya dolduruyor. Bir kısım asker savunmalarımızı, kitap-defter-kalemlerimizi bir araya topluyor, bir diğeri de dışarı taşıyor bunları...

Gazino bölümüne göz atıyorum. Boydan boya pamuk yığını yataklar, yastıklar boşaltılmış birer birer... Yiyecekler darmadağınık, sağa sola atılmış. Herşey birbirine karışmış halde. Eşya torbalarımız ise bir araya toplanıp yığılmış. Henüz onlara dokunmadıkları belli.

Bakmdan vazgeçiyorum yine. Volta atan arkadaşların yanındayım bu kez. Ağız dolusu sövgüler bitmiyor. Biri bitirip diğeri başlıyor. Gözüm eylem kırıcılara takılıyor. Suçlu çocuk davranışı gibi geliyor tavırları bana... «Eserleriyle övünsünler bakalım» diyorum yanımdaki arkadaşla, onaylıyor beni...

Artık aramaya karşı ilgisizleşiyoruz. Çünkü koğuştta ne varsa götürülüüyor: Engelleymiyoruz da... Askerlerin ve başlarındaki subayların tavrı «Bu arama ne ki?» dedirten türden. Bundan sonra olacakları düşünüyöruz birlikte. Bu talanın, bu yağmanın, olacakların başlangıcı olduğına hem fikiriz hepimiz. Bunu anlamamak için ya kör ya da aptal olmak gerek.

- Bakın! TV antenlerini de topluyorlar.

- Antenlerin içini arayacaklar, o yüzden topluyorlar, diyor birisi. Üstelik «telaşa gerek yok» diyen bir «komutan» edasıyla. Sanki iyiniyet meleğı... Gülümsüyörum. Hâlâ ciddiyetten uzak. Besbelli ki arama operasyonunun anlamını kavrayamamış.

Açlık grevi yenilgisi tam anlamıyla bir şok yaratmış... Ve tehlikeli gidişin açık belirtileri var ortada. Bir savaşta yenilgi olmaz mı? Elbet olur. Ama en kötü yenilgi, kafanın içindeki düşüncelerin dumura uğraması olsa gerek. Bunu düşünüyörum. İşte bu ruh hali olmalı, o «müthiş» yorumları yaptıran. Devrimcilik adına kara mizah tabloları sergileniyor açıkçası...

Yağmur yağmaya başlıyor. İslanıyoruz. Ama aramayı bitirmeye niyetleri yok. Sanılardan da uzun sürüyor. Daha ne kadar süreceğ, bilemiyoruz. Duvar dibine dizildik, bekleyişöruz. «Ne zaman bitecek?» sorumuza cevap verme gereğini bile duymuyorlar.

Bekleyişimiz saatlerdir sürüyor: Gece olmuş, hâlâ havalandırmada yağmur yemiş halde bekliyoruz. Saat 22.00 suları üst kat subayı Yalçın DEMİREL'in «İçeri giriyörsünüz!» deyişöyle havalandırma kapısına yöneldik hemen. Önce üst katları koridorlara aldılar. Kısa bir süre sonra slogan sesi duyuyoruz:

*«KAHROLSUN FAŞİZM!», «KAHROLSUN FAŞİZM!»
«ONUR KIRICI ARAMAYA SON!», «ONUR KIRICI ARAMAYA SON!»*

İçeri alınan arkadaşları zorla soyarak, döverek aramaya başladıklarını anlıyoruz. Sloganlara katılıyoruz hepimiz...

Bir süre sonra da bize içeri girmemizi söylediler. Girdik... Koridorlarda yüzlerce asker toplanmış bekliyorlar. Bir köşesinde de koğuşlardan alınmış ganimetler yığılmış duruyor. Kitap, defter, kalem, savunma notları... vb. vb.

Pantolonlarımızı dizlerimize kadar indirmemizi istiyor bir subay. Kabul etmiyoruz. Subay nedense direktmiyor ve normal arama yaptırarak koğuşumuza sokuyor bizi.

İçeri girince felâket bir tablo ile karşı karşıyaydık. Elimizden birşeye dokunmak gelmiyor. Bir halk deyişi vardır: «Çekirge ordusu geçmiş» diye. Karşılaştığımız tabloyu ifade etmekte bu söz yetersiz kalır. Yüzlerimizdeki ifadeden ruh halimizi kavramış olacak ki, bir arkadaş ilk esperiyi yaptı:

- Üzülmeyin arkadaşlar! Akşam sabah «her şey vatan için» deyip vatan satanlar geçmiş buradan.

Koğuşa göz attım yeniden... Eşyalarımız yerde, üzerlerine postallarla basılmış, sular-sütler dökülmüş, yatak pamukları etrafa saçılmış, üzerlerine zeytin yağı, sıvı deterjan vb. şeyler dökülmüş, yiyecekler birbirine karıştırılmış, her biri bir yerde. Nuh'un tufan öncesi hazırladığı aşureye benziyordu. Dış fırçalarımız yerlerde çığnenmiş, peynirlerin üzerinde postalların numaralarını bile tespit etmek mümkün. Reçel, bal türü yiyeceklerin içine deterjan atılmış, sabun kalıpları yerlerde, sanki üzerlerinde sabah eğitimi yapılmış.

Tüm eşyalar iç içe geçmiş, hepsi sıırıslıklam ve garip kokular yayıyor. Bir kısmı kayıp. Temiz çamaşırları askerlerin giyip gittiğini gözlerimizle görmüştük zaten. Her birimiz birşeylerin ucundan tutarak sağı solu düzeltmeye çalışıyoruz. Düzeltmekle, temizlemekle kolay kolay biteceği de yok ya!..

Radyo, TV, kitaplar; defterler, kalemler, savunmalar, para, yüzük, daha bir yığın şey yok. Hasar tespiti enkazın kalkmasından sonra daha net anlaşılacak. Sabırla koğuşa çekidüzen vermeye çalışıyoruz. Bir yandan da subaylara, askerlere lanet okuyoruz. İnsan doğasına aykırı tüm rezillikler yapılmış. Hem de canla başla!..

Düşünüyorum! Bu askerler talancılığı nereden bilsin? Onlara böyle davranmaları emredilmedikten, bu konuda özel olarak eğitilmedikten sonra, bütün bunları yapabilirler miydi? Kuşkusuz ki hayır. Operasyon taktiğini hangi subay vermişse, tipik bir Osmanlı kafasına sahip olmalıydı. Osmanlı'dan kalma tarihsel mirası, yani talancılık geleneğini sürdürüyordular anlaşılan.

Herşeye çekidiizen vermek ve temizlik saatlerce sürdü. Tüm koğuş bütün gece ayaktaydık. İstesek de yatamazdık. Pamukları temizledik ama kuruması da gerekiyordu, su dökülmüştü üzerlerine. Islak pamuklarla yatak yapamazdık ki.

Bir grup arkadaş demir ranzaların üzerine oturup sohbetে koyuluyor. Biraz da zorunluluktan tabii. Üzerimizde saatlerce havalandırmada bekletilmenin, koğuşu yeni baştan temizleyip düzenlemenin yorgunluğu var: Bizi bekleyen yeni günleri konuşuyoruz. Zorlu ve özverili direnişleri getirecek günleri...>>

* * *

14 Ağustos saldırısıyla, açlık greviden yenilgiyle çıkan, hiçbir talebi kabul edilmeyen, muhatap bile alınıp görüşülmeyen moral gücü düşük tutsaklara ani şok saldırısı başlamıştı. Bu şekilde saldırarak Metris'te «mamaklaşma»nın ilk adımı olarak değerlendirilen «bağımsızlaştırma»ya hız kazandırılacaktı. Siyasilerin ellerindeki her türlü siyasi-kültürel-sosyal etkinlik aracı alınarak tutsaklar depolitize edilecek, zayıf unsurlar «ıslah» edilme ve düzene kazandırılma sürecine sokulacaktı. Bu noktaya çekilmiş tutsaklardan iyice bunalıma düşmüş, kişiliğini kaybetmiş olanları, yoğun ideolojik beyin yıkamayla hainleştirilecek; karşı-devrim saflarında devrimcilere ve süren direnişe karşı gerek hapishanede, gerekse de mahkemelerde-kamuoyunda ideolojik saldırı aracı olarak kullanılacaktı. Bu sayede

Metris'in bir Nazi kampına dönüştüğü gözlerden gizlenecekti. Siyasi tutsaklara her türlü insanlık dışı uygulama mubah, yerinde ve haklı görülecek, gösterilecekti.

Siyasi cesareten yoksunluk, bedel ödemeyi göze alamama, siyasi durumu doğru çözümleyip doğru taktikler geliştiremememe, kendi gücüne güvenmeme, 12 Eylülcülerin politikasını ve süreci kavrayamama, statükoculuk ve bireyci çıkarlar... İşte, yenilgiyi davet eden sistemleşmiş bu düşünce tarzı ve pratik adımlar. İşte, idarenin attığı pratik adımlar.

Açlık grevinin tek başarılı yolu vardı. O da yarattığı kamuoyu baskısı ve oligarşinin başarılı olabilme umudunu kırabilme özelliği kazanmasıydı. Ama oportünizmin sayılan özellikleri buna engeldi.

14 AĞUSTOS - 23 EKİM 1983 '83 YENİLGİSİNDEN SONRAKİ DURUM

«Bir olgunun tüm ayrıntılarıyla kendini ele vermesi için, belirli bir sürecin yaşanması, o olguyu ortaya çıkaracak birikimin oluşması bir yasadır.»

İktidarı ellerinde bulunduran 12 Eylül generalleri kamuoyunun dikkatlerini sivilleşme demagojisine çekmişken, buna ayakbağı olabilecek gelişmeleri, güç odaklarını da etkisiz kılmak istiyordu. Bunun için devrimci bir muhalefet odağı özelliğini sürdüren hapishanelerdeki direnişler bastırılmalı, bir daha bellerini doğrultamayacak biçimde etkisiz kılınmalıydı. Gereken şiddetle darbeyi vurabilmek için her türlü fırsatı değerlendirmeye çalışıyordu. '83 yenilgisi 12 Eylül generallerinin hapishane temsilcilerinin başından beri düşündüğü ama bir türlü gerçekleştirme olanağı bulamadığı, teslim alma planı için bulunmaz bir fırsattı. Zulmün temsilcileri, direnişten panik halinde çıkmış bir kitlenin ve oportünist siyasal önderliğin, uzun süre yeni bir açlık direnişine başlayamayacağını bilecek derecede gelişmelerden haberdardı.

Sağmalcılar Hapishanesi'nin faaliyete geçmesi ve buraya diğer hapishanelerde göze batmış, yönetici ve ileri unsur konumundaki devrimci tutsakların gönderilmesi, gerici-faşist programın ilk aşamasını oluşturuyordu. Böylece, hapishanelerde siyasi önderler ve militanlardan soyutlanan kitle; siyasi karar almaktan, uzman işkencecilerin saldırılarını püskürtecek taktikler geliştirmekten uzak kalacak; baskı ve şiddet cenderesi altında bunalacak,

bunalımdan çıkış yolu bulamadıkça da, giderek direncini yitirecek ve çaresiz istenileni yapacaktı. Sonunda tek tip elbise de giyilecek, 12 Eylülcülerin programı adım adım tamamlanacaktı. Bu başarıldıktan sonra, sıra daha ileri konumda bulunan unsurlara -Sağmalcılar'a- gelecekti. Kitleden yoksun kalan bir önderlik dirense bile, kısa sürede fazla bir etki yaratmayacak, cuntanın hapishane stratejisini bozmayacaktı. Az sayıdaki önderin direnişi, tarihsel öneme sahip olmakla birlikte, -bu kesitte- 12 Eylülcülerin demagojisi ve yaygarası arasında belki de boğulup gidecek ve etkisiz kalacaktı... İşte cuntanın programının özü buydu.

Devrimci bir hareketin, bilinçli hareket ediyorsa, yapacağı tek şey, cuntanın taktiğini bozacak bir direniş çizgisini hayata geçirmektir. Aksi halde, kendiliğindencilik içinde oligarşinin saldırılarının doruğa çıkması beklenecek; kitleler ruhen ve moralman yıkıldıktan, faşizmin saldırısı önünde oluşturulan barikatlar bir bir kaldırıldıktan sonra da, kitleleri harekete geçirme olanakları büyük ölçüde ortadan kalkmış olacaktır.

12 Eylülcülerin acımasızlığı, devrimcilerin tutsaklığı ve diğer koşullar, devrimci mücadele verilmesini, boyun eğdirme politikasına karşı direnişi engelleyemezdi. En fazla onun biçimlenmesi üzerinde etkili olabilirdi. Elbette cuntanın gücü ve saldırganlığının boyutu, mücadele biçiminin saptanmasında, tüm yönleriyle hesaba katılmalıdır. Yalnız hangi tür koşullarla karşı karşıya bulunulursa bulunulsun, ne gerici sınıfların acımasızlığı ve saldırganlığı, ne de kan dökücülüğü; devrimcilerin ona karşı direniş ruhunu ve coşkusunu söndüremez, boyun eğmeme iradesini yok edemez. Ama Temmuz-Ağustos '83 açlık grevi yenilgisi bu anlayışın Metris'te ilk kez zedelenmesi olmuştu. Bu yenilgi, saldırıyı davet edici nitelikteydi.

Temmuz-Ağustos '83 açlık grevi hiçbir kazanım elde edilmeden bitirilince, kuşkusuz hapishane yönetimi iştahla ellerini ovuşturmuştu. Bu sayede işkence vb. gibi uygulamalar bir yana, Mart '83'ten beri süregelen yasaklara

hızla yenileri eklenebilecek, tutsakların soluklanmaları ve tekrar güç biriktirmeleri engellenebilecekti.

15 Ağustos Pazartesi günü, tutsakların büyük bölümü 20 dakikalık havalandırmaya çıkarılmadılar. Tutsaklar neden havalandırmaya çıkartılmadıklarını nöbetçi askere sorunca, şu cevabı aldılar: «Tüm anahtarları subaylar götürdü... Şimdi yukarıda toplantıdalar.» Evet tutsaklara karşı başlatılacak «beyaz» saldırıların ayrıntıları tartışılıyordu. Ne yapılacağıнын kesinlik kazanmaması nedeniyle, havalandırma şimdilik yasaklanmıştı. Metris yöneticileri insanlıkla ilişkisi olan tek uygulamanın altına imza atmamışlardı ki, 15 Ağustos günü diğerlerinden farklı olsundu. Tutsakların 20 dakika havalandırmaya çıkacağını düşünmek bile, bu işkencecileri rahatsız ediyordu. Ve yangından mal kaçırır gibi tutsakların elinden 20 dakikalık havalandırmayı da çalışıyorlardı.

Metris tutsakları yaşadıkları onlarca saldırı-direnış yelpazesi içinde yepyeni bir bilinçle donatılmışlardır. Bu bilinçledir ki, kaybedilenlerin acısını olduğu kadar, kazanılan her zerre hakkın da değeri bilirlir. Çünkü kazanılan her zerre hak, işkencecilerin yüreğinden sökülen bir damar gibidir.

15 Ağustos günü yasaklanan sadece havalandırma değildi. Aynı gün Tercüman, Cumhuriyet, Milliyet, Gırgır, Yankı, Nokta, Milliyet Sanat, Gösteri, Bilim Sanat, Sanat Olayı, Bilim Teknik, Somut (dergilerden bir çoğu Mayıs - Haziran '82 açlık greviden sonra hapishaneye alınmaya başlanmıştı), gibi gazete ve hapishaneye alınan tüm dergiler yasaklandı. Metris İdaresi ve onun iplerini elinde tutan Genel Kurmay Cezaevleri Koordinasyon Kurulu'nun ne ölçüde bilimden, sanattan, kültürden anladığı ya da korktuğu tartışma dışı bırakılırsa, bu yasaklamaların asıl olarak baskı ve psikolojik yıpratmanın yanında, beyin yıkama ve depolitizasyon sürecini hızlandırmaya yönelik olduğu açıktı.

Öyle ki, yıllardır karşı-devrimci cephenin sözcülüğünü yapmış, faşistinden muhafazakârına kadar, sağın her rengini

barındıran Tercüman bile, «siyasi» görülerek depolitizasyon kıyımına uğruyordu. Dışarıdaki yaşamla her türlü bağın koparılması için hemen herşey yapıyordu. Zulüm hiçbir yasa ve kuralla kendini sınırlamıyordu. Doğrusu aktüel-kültürel bilgi ve dış dünyayla bağlantı alanında büyük boşluk açılmıştı. Ve «Pazar», «Bulvar», «Hafta Sonu», «Erkekçe» vb. gibi yoz kültürün, pornografinin sergilendiği gazete ve dergiler siyasi tutsaklara zorla satılmaya çalışıldı. 12 Eylülcülerin tutsaklara yönelik nihai hedefini göstermesi bakımından tipik bir örnektir bu.

Eylül başlarında itirafçı hainlerle ilgili söyleşiler, dizi halinde yayınlanınca, hapishane yönetiminin Tercüman'a karşı tutumu değişti. İçinde yer alan konuların (hainler vb.) tutukluları etkileyebileceği düşüncesiyle, hapishaneye alınmasına izin verildi. Ancak gazete sayısı artmasın diye bu kez de Güneş gazetesi yasaklandı.

16 Ağustos günü havalandırmaya üst araması yapılarak çıkarılacağı ve havalandırmada hiçbir koğuyla konuşulmayacağı bildirildi. 28 gün süren, Mayıs-Haziran açlık grevinin başarısıyla-Mart '82'de çıkarılan-havalandırma talimatnamesini unutmak zorunda kalan yönetim; yaklaşık 1,5 yıl sonra, aynı talimatnameyi bu kez tekrar anımsıyordu. İşte, Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde yaptırımların uygulanış mantığı... Askeri tutuklu talimatnamesinde varolan yaptırımlar, eğer işkenceci yönetim taktik üstünlüğü ele geçirmişse; psikolojik-moral denge lehine değişiyorsa uygulanır ve saldırı, tutsakları teslim almasına ya da bu yaptırımın püskürtülmesine dek sürer; ama taktik üstünlük kısmen de olsa devrimci güçlerdeyse, direniş saflarında moral yüksekse talimatnameler unutulur...

Siyasi tutsaklar daha önce de olduğu gibi, bu koşullarda havalandırmaya çıkmama kararı aldılar. (Bir süre sonra da, hapishane idaresi, havalandırmaya soyularak arandıkları sonra çıkılabileceği dayatmasını getiriyordu. Oysa tutsaklar zaten havalandırmaya çıkmıyorlardı.)

Siyasi tutsakların, birtakım doğal haklarını kullanmamakla «kendi kendilerini cezalandırdıkları» biçiminde bir mantık yürütmek büyük bir yanılgıdır. Ve bu yanılgıya ancak oportünizm düşebilir. Yaptırımların mantığı kavrandığında görülecektir ki, yaptırımlar bir zincirin halkalarıdır. Biri kabul edildiğinde, hapishane yönetimi «ödül» olarak göstermelik bir jest -örneğin birkaç gün yemeklerin düzelmesi- yapabilir. Ama hemen ardından da yeni bir yaptırımı, dayatmayı, yaptırımlar zincirine bir ya da birkaç halka daha eklemeyi ihmal etmez. Çünkü siz «kendi kendinizi cezalandırmak» istemiyorsanız bu bir zaafıdır ve bu idareye verdiğimiz büyük bir kozdur. Ve kullanılır... «Kendi kendini cezalandırma» mantığının benzeri diğer bir biçimi de «kendi kendine eziyet etmeme»dir. Yani direnmeme; hiçbir zaman riske girmeme, ağır bedel ödemeye yanaşmamadır. Ve bu iki mantık birbirine o kadar yakındır ki, çoğu kişi bir farklılık olup olmadığını ayırtedemez. Kimisi havalandırmaya çıkmamayı kendini cezalandırma olarak görür, kimisi soyunmanın hiçbir zararı olmadığını savunur, bir diğeri boşuna olduğunu söyler durur. Kısacası sınıf mücadelesinde özveri gerekmeseydi, hapishanelerde «kendi kendini cezalandırıcı» bedeller ödemeye yanaşılmasaydı (ki bunlar, verili koşullardaki savunma silahlandır aynı zamanda) başarıya hangi yollardan ulaşılabilirdi, acaba? Oturup Godot'yu bekleyerek mi; ya da bilinmeyen sihirli bir yol mu var?.. Faşizm, direniş sonrası baskı ve şiddetin aracı olarak onur kırıcı aramayı gündeme getirmiş, giderek sistemli bir işkenceye dönüştürdüğü saldırılarının odağına bunu koymuştu. «Arama» adı altında mahkeme, ziyaret, avukat, revire gidiş-dönüşte çırılçıplak soyunulmasını istemiş, soyunmayan kişiler ziyaret, avukat ve revire çıkarılmamış; hastaneye sevk edilmemiş, mahkemeye çıkarılmamışlardı. Böylece, Metris tam bir abluka altına alınarak, siyasi tutsakların dış dünyayla tüm bağlantıları koparılmıştı.

12 Eylülcülerin saldırılarını belli bir programa uygun ve çok yönlü olarak geliştirdikleri, geliştirecekleri açıktı; caydırıcı olmak ve direnişi güçlendirmek için DS davası tutuklularının önerisiyle bir dizi paket karar alındı ve uygulamaya kondu. Alınan kararlar şöyleydi:

- Aile, avukat görüşlerine, havalandırmaya, hastaneye, revire çıkışlarda soyarak arama yapıldığı sürece çıkılmayacak.

- Mahkeme gidiş dönüşlerinde soyarak aramaya karşı çıkılacak, direnilecek ve aramayı protesto eden sloganlar atılacak.

- Keyfi koğuş aramalarına direnilecek, koğuştan çıkılmayacak.

- Koğuş aramaları ve genel aramalar -14 Ağustos'ta olduğu gibi- talan, yağma biçiminde olduğu sürece ve içerde -eskiden olduğu gibi- gözlemci olarak bir kişi bırakılmazsa, aramaya izin verilmeyecek, direnilecek.

- Hücre cezalarına karşı koğuşta direnilecek, hücreye adam verilmeyecek.

- Kantinden defter, kurşunkalem ve keçeli kalem ile teksir kâğıdı alınmayacak (çünkü tükenmez-dolma kalem, çizgisiz dosya kâğıdı, pelur yasaktı) ve çok özel durumlar dışında (ölüm vb. gibi) telgraf yazılmayacak.

- İdareye hiçbir amaçla dilekçe yazılmayacak.

- Tahliye dilekçeleri de dahil, mahkemelere sorgu, savunma vb. gibi dilekçeler verilmeyecek.

- Permatik sınırlı satılırsa sakallar kesilmeyecek, bıyık bırakılmaya devam edilecek ve saç üç numara kesilmek istenirse direnilecek...

- İdarenin topyekün saldırısı ve aile ziyaret yasağı nedeniyle, koğuş komünleri yerine, havalandırmada genel komün komiteleri kurulacak, eldeki tüm maddi güç koğuşlara eşit dağıtılacaktı.

14 Ağustos sonrası kış-baldır falakası uzun süre devam etti ve hapishanede tansiyonu o kadar yükseltti ki, yeni bir açlık grevi, hatta ölüm orucu tartışmaları başladı. Muhbirler aracılığıyla bilgi sahibi olan hapishane yönetimi; konunun ciddiyetini anlayarak, planında ciddi aksamalar yaratacak açlık grevini engellemek için, dayağın dozunu azalttı. Kış-baldır falakası kalktı. Ve yerini, mahkemeye gidiş dönüşlerde tekme-tokatla dövme, hakaret, küfür ve soymaya bıraktı.

- 12 Eylülcülerin Metris'teki Devrimci Tutsaklara Açtığı Biyolojik Kimyasal Savaş ve Çöp Direnişi

Metris tarihinde, tutsakları yavaş yavaş öldürmeye yönelik öylesi çok ve inanılmaz yöntemler denendi ki, yaşamayan insan için şaşırtıcıdır. Bunlar içinde kendine özgü bir yeri olan çöp direnişi, en ilginç direnişlerden biridir. Niye başladığından, nasıl sonuçlandığına kadar onlarca çarpıcı soru bulunabilir ve çöp direnişi, cevaplarını kendisi verir.

Eylül '83 başlarında idare, çöp kutularından yemek pişirmek için tava yapıldığını gerekçe göstererek; sabah erkenden boşaltmak için aldığı teneke çöp kutularını geri vermeyi unuttur(!). Bundan böyle çöp işinde ya İstanbul Belediyesi'nin sattığı poşetler, ya da Metris Hapishanesi belediyesinin(!) sattığı naylon poşetler kullanılacaktı. Üstelik poşete koymak tek başına yeterli değildi. Çöpler daha önce düzgün biçimde gazete kâğıtlarına sarılacak, poşete öyle konacaktı. Hergün yeniden poşet almak zorunluydu. Çünkü çöp konan poşetler, çöplerle birlikte çöplüğe atılacaktı.

Metris idaresinin saçma ve akıldışı olaylar yaratarak, devrimcileri geri adım attırmaya zorladığı, psikolojik bir baskı ortamı oluşturmaya çalıştığı daha önce söylendi.

İdareye göre, tutuklular hasta arkadaşlarına süt almak için bile para bulamazken, poşetler için para ödeyeceklermiş, ne gam!..

Hapishane idaresi, tutukluların poşet almayı kabul etmemesi üzerine, çöpleri almamaya başladı. Kısa süre içinde bütün koğuşlarda, kapı önünden gaziroya kadarki yaklaşık iki metrelik giriş, çöp yığınıyla doldu.

Havalar oldukça sıcaktı... Sular akıyor, bilinçli olarak akıtılmıyordu. Sayım heyeti ise hiçbir şeye aldırmıyor, çöp yığını kokuyor, çürüyor, gündün güne bulaşıcı hastalıklar için bakteri ve mikrop üretiyordu.

Günler ilerledikçe çöpler birikti. Koğuşların gazino bölümüne taşı. Tutuklular bir metre ötede, üstelik yerde yemek yiyorlardı. Masa ve sandalyeleri sanki bugünler için toplamışlardı!. Ama ne olursa olsun yine de sayım heyetleri çöpleri görünce, yüzlerini buruşturmaya başladıklarında, tutsaklar çektikleri tüm acıları bir an için unutabiliyor, direnişin etkilerini bu yüzlerde görüyorlardı.

Koğuş kapıları -örneğin sayım için- açıldığında, çöpler bazen dışarı taşarsa, tutsakların yüreğine su serpiliyordu. Ama işkenceci yönetim çöp konusunda «Nuh diyor, peygamber demiyordu!» Çöp direnişi prestij sorununa dönüşmüştü.

Tüm tutsaklar çöp sorununun çözümü için şu ortak kararda birleşmiş, çözüme yönelmişti.

«Tamam... Bize üzerinde koğuş numarası yazılı plastik çöp bidonu verin, bu iş bitsin; biz sabah akşam poşet parası veremeyiz!»

Ama hapishane yönetimi «burnundan kıl aldırılmıyordu», hep böyle olmamış mıydı zaten? Sıradan bir öneri bile, bir zaaf belirtisi sayılmıştı.

Sonunda, tutsakların sağlıklarını iyice tehdit eden, gazinoya taşarak zaten zor sığıldıkları gazinoyu işgal etmeye başlayan çöpleri ortadan kaldırmaya karar verildi.

Ekimin ilk haftası, aile görüşü günlerinde, saat 11.00-14.00 arasında çöpler toplu olarak yakılacaktı; muhbirleri aracılığıyla çöplerin yakılacağını zamanında öğrenen işkenceciler ister istemez telaşlandılar.

Ve hemen, o günlerde yetkili bir subay; kapının kenarından başını uzatarak -çöpler içeri girebilmesine izin vermeyecek kadar yığılmıştı- tutsakların önerisini kabul ettiklerini bildirdi. Hapishane yönetimi eylemi geçiştirmek, geriletmek ve susturmak için böylesi bir tutum değişikliği yapmış olabilirdi. Ayrıca sözünde durmasını körü körüne ummak olası bir yanılgıya yol açabilirdi. Devrimci Sol davası tutukluları, tüm koşullara çöp bidonu satılmadan çöplerin toplanmasına verilmemesini hapishane konseyine önerdi; ancak öneri kabul edilmedi ve çöpler verildi. Zaten hapishane yönetimi de, ne olur ne olmaz mantığıyla çöpleri alelacele bir günde topladı.

Hapishane yönetimi, her zaman olduğu gibi, yalan ve demagojisinin cılası «asker sözü»nü bir kenara bırakarak genelde çöp sorununu çözmüş göründü. Özetle yeni sorunlar yaratmaktan geri durmadı. Birçok koğuşa çöp bidonu satmayı geciktirdi. Bazı koşullarda gazeteye sarılı olmayan çöpleri almayacağını söyledi, üst katlarda çöp bidonu ile bile çöpleri toplamadığı oldu. Hatta bidon içine konulan çöplerin paketlenmesi şartını koştı. Hapishane yönetimi en saldırgan olduğu, hep devrimci tutsakları geriletği bu dönemde attığı geri adımı bir türlü içine sindiremedi.

Tutsaklar, açlık grevi yenilgisi ardından ve yenilgiye rağmen devrimci taktiklerle hareket ettikleri, direndikleri ve doğru politikalar ürettikleri sürece hapishane idaresinin taktiklerini kolayca boşa çıkarabileceklerini gördüler. Bu, küçük de olsa bir mevzi çatışmasını kazanmış olmak, düşüşe geçmiş moralleri yükseltti ve direnme kararlılığını biletti...

- Metris'te İdarenin Yeni Taktikleri ve Propaganda Savaşı

1983'ün 12 Eylül'ünde ilk kez dışa dönük olarak, 12 Eylülcü generallerin işbaşına gelişinin üçüncü yıldönümü protesto edildi...

3 Eylül'den itibaren tek tek koğuş değiştirmeler gündeme gelmeye başlamıştı. Ayrıca mahkemeye gidiş-gelişlerde, soyarak aramaya karşı direnenlerden göze batanların koğuşları değiştiriliyordu. Mahkeme dönüşü, hiç aklında olmayan değişik bir koğuşta buluyordu tutuklular kendilerini. Bu bir yana, eşyaları da verilmiyordu. Bu durumun yine de tutsaklar arasındaki dayanışmayı güçlendirici işlevi vardı.

Yaşamın, işkencelerin, baskıların, direnişlerin, acı ve sevinçlerin paylaşıldığı Metris'te, bu uygulamaya karşı, giyecekler de paylaşılıyordu. İdare bu keyfi uygulamayla, direnen tutsaklara ceza vermekle birlikte, aralarındaki sıcak ilişki ve dayanışmayı geliştiriyordu. Ama sonuç olarak; 12 Eylülcülerin direnişçilere verdiği yeni bir ceza idi. Her gün, zorla değişik bir koğuşa götürülebileceği beklentisi tedirginlik yaratıyordu. Az çok düzene girmiş programlı bir yaşantı engellenmiş oluyor; örgütsel, siyasi faaliyetler de sekteye uğratılmaya çalışılıyordu.

Hücre cezaları da sistemli yıldırma aracı olarak uygulamaya konuldu. Üç devrimci tutsak, mahkemeye gidiş-dönüşünde utanç verici, ahlâk dışı aramaya direndikleri, soyunmadıkları gerekçesiyle birer hafta hücre cezasına çarptırıldı.

Bunlardan başka, gerçekte fiili olarak aile görüşü yapılmadığı halde, sırf siciller bozulsun, infaz yakmak kolaylaşsın diye aile görüşü yasakları verilmeye başlandı. Hem de mahkeme kararıyla, hukuki kılıf geçirilerek. (Bu yasakların «taban cezası» iki haftadan başlıyordu).

Eylül ayının ilerleyen günleriyle birlikte, aramalarda iyiden iyiye ahlaksızca davranışlar artmıştı. Ar damarı çatlamış işkenceciler, tutsakları çırılçıplak soymaktan başka, makata bakıyor, tükürüyor, parmak sokuyorlardı. Böylece tutsakların ahlâki yapıları hiçe sayılıyor, onurlarıyla alay ediliyor, kendilerine olan saygılarını yitirmeleri amaçlanarak teslim alınmaya çalışılıyordu. Hem başarılı hem de başarısız bir taktikti bu. Başarılıydı, çünkü devrimci tutsaklar, insani ve ahlâki değerlerin koruyucularıydılar ve onların üzerine titrerlerdi. Başarısızdı, çünkü devrimciler onurlarını, insani değerlerini korumanın tek yolunun mücadeleden geçtiğini bilirlerdi. Bu tür aramaya karşı her devrimci sonuna kadar direndi. (EB, Troçkistler, Rızgari, TİP, TSİP, TKP davalarından yargılananlar, tescillenmiş ve objektif olarak gerici; ahlâksızlığı, aşağılığı, soysuzluğu bayrak edinmiş yönetimin objektif olarak işbirlikçisi durumuna düşmüş olanlar bunun dışındaydı.)

Bunlar bir yana, bayan tutsakları sindirmek, sürekli huzursuz ve tedirginlik içinde yaşatmak, erkek tutsakları da huzursuz ederek moral güçlerini zayıflatıcı darbe indirmek için, tüm insani değerler, halkımızın gelenek ve ahlâki değerleri postallar ile çiğnenerek, Kurban Bayramı'ndan bir kaç gün önce, GKK davasından yargılanan bir bayan arkadaş askerlerce zorla soyularak arattırıldı ve çıplak halde bayıltılınca kadar falakadan geçirildi. Bu, Metris yöneticilerinin karakterini, düşünce yapısını, insanlıkla ne derece ilişkili olduklarını açıklamaktadır...

Bir kişi eğer devrimci, demokrat, ilerici ise, ona her türlü çirkin uygulama mübahtır!.. Genelde hemen tüm hapisane yönetimlerinde görev yapan subay ve diğer görevlilerde bu mantık yer edinmiştir. Bu mantık askeri zindan hiyerarşisinin, işkence politikasının kaçınılmaz sonucudur. Zindan mekanizması ve bunun bir parçası olmak, bu mantığı gerektirir. İnsan olarak, insani değerlere, toplumsal ahlâka saygı kaybedilmeden; bu işkence, baskı ve insanlık dışı

keyfiyet üzerine oturtulmuş zindan mekanizmasına uyum sağlanamaz. Onun parçası olunamaz. İnsanlığını yitirmemiş bir kaç istisna dışında, Metris'e gelen hemen hemen tüm yönetici ve subaylar, tutsaklara herşeyi reva görüp uygulamışlardır. Metris'te görev yapan er ve erbaşlar da bu mantığa hizmet edecek biçimde özel olarak seçilip şartlandırılmış; ideolojik olarak yalan ve demagojiye dayalı bir eğitimle bu yola kanalize edilip, işkenceci subaylarca istedikleri gibi yönlendirilmişlerdir.

M-L'leri, devrimci-demokrat tutsakları «ıslah» ederek düzenin sınırlarını aşmayacak düşünceler içine çekmek, ancak insanlık değerlerine düşman hapishane yönetimi ve her kademededen görevlilerce gerçekleştirilebilirdi. Binbaşı Muzaffer AKKAYA, daha önceki yöneticilerin izleyicisiydi ve artık «mamaklaştırma» politikasının birinci dereceden uygulayıcısıydı.

Bayanlar kısmındaki zorla ve askerlerce soyulma uygulamasının erkekler bölümünde duyulması üzerine, bu saldırıyı ailelere duyurmak ve onları harekete geçirmek için, genel bir kararla, her havalandırmadan bir siyasi tutsak ziyarete çıktı.

İdare depolitizasyon politikasının bir parçası olarak 27 günlük açlık grevine (1983) karşı başlattığı, çarpık, yoz kültürün müzikteki yansıması olan arabesk ve benzer kaynaklı «müzik» parçalarını, aramalarda ve özellikle geceleri, hoparlörleri sonuna kadar açarak yayınlamayı daha sistemli ve bilinçli olarak sürdürdü. Bu Vietnam'da Paulo Condor zindanlarının demirbaş işkencelerinden biri değil miydi? Aynı yöntem Metris'te de devrimci tutsaklar üzerinde denenmeliydi. Bu politika, porno dergi ve gazetelerin zorla satılmak istenmesiyle bir bütündü ve en önemlisi de hoparlörlerin ideolojik saldırı aracına dönüştürülmesiydi. Genel Kurmay Cezaevleri Koordinasyon Kurulunca hazırlandığı kuşku götürmeyen bantlar, mazgalları açılmış koğuşlara günlerce tekrar tekrar dinlettirildi.

Doğrudan doğruya siyasi önderler, yöneticiler, daha doğrusu devrimciler, devrimci ilişkiler, yaşam tarzı hedef alınarak siyasi önderlerle diğer devrimci-demokrat tutsaklar arasında setler yaratılmak istendi. «Boğaz'da âlem yapan, en lüks yerlerde yaşayan, en iyi şeyleri yiyip içen onlar değil miydi? Onlar değil miydi?..» diyerek burjuvazinin ve onların emir-komuta içindeki görevlilerinin yaşamı devrimci önderlerin yaşamıymış gibi gösterildi. Bu sayede devrimci-demokrat tutsakların kafasına «acaba» sorusu takılmaya çalışılırken, bağımsızlara da «sizleri örgüt cenderesinden, bu zevk-ü sefa içindeki örgüt şeflerinin kulu kölesi, maşası olmaktan kurtardık» mesajı verilerek tekrar direnişe dönmelerini engellemek için, bu konuda demagojiye dayalı ideolojik propaganda yerine getirilmiş oluyordu.

Tutsaklar örgütsüzleştirilmeden, bölünmeden, parça parça edilip tek tek yutulmadan, Metris siyasi bir direniş odağı olma kimliğini yitiremezdi ve her zaman işkencecilerin ayağına takılarak kurbanlar olamazdı. Genel Kurmay'ın hazırladığı senaryo örgütsüzlük, bölünme, bağımsızlaştırma, politikadan uzaklaştırma, kişiliksizleştirme ve hainleştirme olarak özetlenebilirdi. Bu senaryo kimileri için sıkıcı olsa da, 12 Eylül generalleri, umduklarını özellikle Metris'te hiçbir zaman bulamadılar. Hapishane yönetimi ideolojik saldırısını, hapishaneden sevklerle örgütlülüğü zayıflatarak tamamlıyordu. Temmuz başında başlayan sevkler parça parça, 27 Eylül'e kadar sürdü. Önder-temsilci olarak görülen tutsakları, özellikle DS davası tutuklularını başından atarak rahatlamak, Metris'i teslim alma planının önündeki engelleri kaldırmak istiyordu. DS davası tutsaklarının hapishanede hem sayısal üstünlüğü vardı, hem de Metris'i «mamaklaştırma» programını deşifre ederek, bu planı bozma doğrultusunda aktif tavır alıyorlardı. Örgütsel ve siyasi olarak teslim alma politikası önünde en ciddi engeldiler. Şöyle ki: DS davası tutukluları Metris'teki her gelişmeye, tutsaklar aleyhindeki her uygulamaya; sürekli

alternatif öneri üretmiş ve diğer siyasetleri ya ikna edip birlikte tavır alınmasını sağlamış, ya da doğru bildiği ve yapılması zorunlu olanı, birlikte olabildiği siyasetlerle yapmıştı. Bu birlikler, pratik tavır almaktan uzak, cuntanın uygulamalarını engellemeyen, masa başında ideal gibi görünenlerden değildi; doğrudan mücadele içinde oluşan birliklerdi.

Eylül ayı ve Ekim'in ilk haftası, işkenceci yönetim propagandif amaçlı ve demagojiye dayalı bildirileri kapı altından gizlice atmaya da ihmal etmedi. İşkenceciler korsan şekilde «yasadışı» bildiri dağıtıyordu. (*) Bu bildirilerin bir kısmı, tutsakların infazlarının yakılacağına, aftan yararlanamayacaklarına vb. değinirken, bir kısmı da bağımsızlaşmayla kazanılacak «cennet»in vaatleriyle doluydu. Devrimci tutsaklarca bu sinsi saldırı paçavralarının mazgallardan yırtılarak atılması kararlaştırıldı. Kısa bir süre sonra, amaçlarına ulaşamayacağını kavrayan işkenceciler boşa kürek çekmekte olduklarını anladılar, kapı altı korsan bildirilerinden vazgeçtiler.

Cuntanın temsilcileri de işini ciddiye alıyor ve her türlü aracı, mümkün olan her fırsatı değerlendiriyordu. 12 Eylül boyunca hapishanelerden elde edilen deneyler yoğrularak, birbirini tamamlayacak şekilde Metris'te uygulamaya konuluyordu. Şimdi oligarşi için Metris, işkence ve baskı çeşitlerinin kurulu en büyük işkence laboratuvarıydı. Metris'i düşürmek, direnişi teslim almak oligarşi için prestij haline gelmişti. Bu direniş, «kötü örnek» yok edilmeliydi; çünkü gelecek için ve varolan hapishaneler açısından büyük tehlike kaynağıydı.

12 Eylül rejimi «sivilleşme»nin hemen öncesinde hapishanelerde baskı ve şiddeti iyice artırdı. 12 Eylülcüler

(*) Aynı dönemde, Şubede işkence altında alınan polis ifadeleri Metris idaresince psikolojik saldırı aracı olarak kullanılmıştır. Bu ifadeler idarece istenildiği gibi tahrif edilerek kapı altlarından koğuşlara atılmış ve böylece tutsaklar arasında güvensizlik yaratılmak amaçlanmıştır. Ama tutsaklar bu saldırıyı da boşa çıkarmışlardır.

sivilleştiriklerinde zindanlarda en küçük bir direniş potansiyeli bile kalmamasını, zindanlarda rehabilitasyon programlarının eksiksiz tamamlanmasını istiyorlardı.

Tüm hapishanelere azgınca saldırıları karşı tepki oluşturmakta gecikmedi: İlk olarak Diyarbakır'da açlık grevi başladı. Diyarbakır Askeri Hapishanesi'nde, Eylül'de başlayan süresiz açlık grevini desteklemek için, 24-27 Eylül günleri arasında üç günlük açlık grevine gidildi.(*)

- Hapishaneler Mücadelesinde Dayanışmanın Yeri ve Önemi

Devrimci dayanışma konusunda bir siyasi tutuklu, düşünce ve duygularını şöyle ifade ediyordu:

<<İdam sehпасına ilerlerken, ülkenin herhangi bir hapishanede, ama yanıbaşımızda onbinler var gibi sehpaye yürüyor, kanımızın boşa akmayacağını, gürül gürül haykıran insanların varolduğunu biliyor, hiss ediyoruz. Yeri geldikçe «İDAMLAR BİZİ YILDIRAMAZ!» diye sloganlarımızla onlara ölümsüzlük mesajı iletiyoruz. Her saniye aynı duyguları paylaşıyoruz, aynı türkülerini söylüyoruz.

Örneğin günlerdir açsınız, işkencelerin durdurulmasını, en doğal yaşam haklarınızın verilmesini istiyorsunuz ve biliyorsunuz ki aynı anda binlerce insan, acınızı hafifletmek için elinden gelen herşeyi yapıyor... Gerektiğinde onlar da

(*) Desteği yetersiz bulan «keskin» Kürt küçük burjuva ulusalcısı R davası tutuklularıyla Kawa davası tutukluları, hapishanedeki üç Troçkisti de peşlerine takarak, İS davası tutsaklarıyla birlikte destek açlık grevini toplam bir hafta sürdürdüler. Kendi dışlarındaki hemen tüm grupları şovenistlikle suçlayan bu «keskin» gruplar (R ve Troçkistler davası tutsakları), çok geçmeden Metris toplama kampının mimarı Binbaşı Muzaffer AKKAYA ile pazarlık yaparak siyaset yapmamayı kabul edecek ve kırıntı bile sayılmayacak bazı sosyal haklar için tek tip elbise giyerek, direniş mevzisini bölerek idarenin objektif olarak işbirlikçisi durumuna gireceklerdi.

açlığınıza açlığını katıyor, moraliniz yükseliyor, haklılığınızı daha iyi anlıyorsunuz.>>

Evet, tek bir devrimcinin bile bir eylem sırasında yalnız olmadığını bilmesi, aynı zamanda yer kabuğu üzerindeki milyonlarca emekçinin nabzını nabzında duyması, devrim mücadelesinin başarıya ulaşması için ön koşuldur. Salt bu duygunun somut olarak gösterilmesi için, devrimci örgütlenmeler en olmaz özverilere katlanabilir. İşte bu, zorunlu olduğu kadar onurlu olan devrimci dayanışma, sınıf mücadelesinin her alanında olduğu gibi hapishane mücadelesinde de, Metris'te de her zaman önem taşıdı...

İstanbul hapishanelerinde, ülkenin diğer hapishanelerdeki çeşitli işkence ve haksız uygulamalara karşı direnişleri destekleme geleneği 1980'lerden beri görülebilir. 1980 yılı sonunda, Mamak Askeri Ceza ve Tutukevi'ndeki tutsakların işkenceye karşı başlattıkları ve 10 gün kadar süren açlık grevlerini; Sultanahmet Hapishanesi'ndeki M-L'ler, devrimci yurtsever tutuklular desteklemek için, iki günlük açlık grevine gitmişlerdir.

1981 Aralık ayı sonlarında, Alemdağ Askeri Hapishanesi'nde gaz bombalarıyla yapılan ve iki tutsağın katledilmesi, onlarcasının yaralanmasına yol açan saldırı, 26 Aralık'ta başlayan açlık greviyle Metris'te protesto edilmiştir.

23 Ocak 1983'te, Adana'da DHB davasından Ali AKTAŞ'ın, 25 Ocak 1983'te Gölcük'te THKP-C ÜY davasından Ramazan YUKARIGÖZ, Erdoğan YAZGAN, Ömer YAZGAN, Mehmet KAMBUR'un idam edilmeleri protesto edilerek anma yapıldı. Bu protesto ve anmalar, devrimci dayanışma, aynı duygu ve düşünceleri paylaşma anlayışının sonucuydu...

Yine aynı amaçla Metris Askeri Hapishanesi'nde, işkencelerin durdurulması ve gaspedilen hakların geri verilmesi amacıyla; 18 Mayıs 1982'de başlatılan açlık grevini destekleyen Sultanahmet ve Davutpaşa Askeri

Hapishaneleri toplam 11 gün; Hasdal Askeri Hapishanesi toplam 13 gün; Alemdağ Askeri Hapishanesi 7 gün açlık grevine gittiler. Bu, İstanbul hapishanelerindeki devrimci tutsakların yerleşmiş geleneğiydi ve bugüne kadar hep yaşandı, yaşatıldı...

8 Temmuz 1983’de, Sağmalcılar Askeri Hapishanesi’nde, tek tip elbise uygulaması ve işkencelerin durdurulmasına yönelik açlık grevini; kendi sorunlarını da gözeterek, tüm İstanbul hapishaneleri gibi Metris Askeri Hapishanesi de destekledi. Açlık grevi Metris Askeri Ceza ve Tutukevi’nde 27 gün sürdü.

Metris’te devrimci tutsaklar enternasyonalist dayanışma ruhunu da hep canlı tuttular. Filistin halkıyla yapılan dayanışma geceleri yanında, Filistin halkı üzerinde Siyonizmin estirdiği terör ve katliamlar sık sık protesto edildi. Dayanışma için sadece ülke içindeki olaylara değil, dünyadaki olaylara karşı da duyarlı olundu. Her yıl 1 Mayıs İşçi Sınıfının, Birlik, Dayanışma ve Mücadele Günü kutlandı. Öyle ki, İstanbul zindanlarındaki devrimci tutsaklar, 12 Eylül’ün en karanlık günlerinde terörün, baskı ve işkencenin toplumun her kesimine egemen olduğu, halkın büyük oranda susturulduğu dönemde bile, «Yaşasın 1 Mayıs!» sloganlarıyla, işçi ve emekçi halka Birlik, Dayanışma ve Direniş mesajları yolladılar.

Devrimci dayanışma, zorunlu olduğu kadar, onurludur da. Metris’te de dayanışma bilinci hep canlı tutulmaya çalışıldı. Metris en zor dönemlerde bile dayanışma ve destek eylemlerinden vazgeçmedi. Bu devrimci ilkenin mücadele içindeki önemini unutmadı. (*)

Ekim ayına girildiğinde baskının, keyfi uygulamaların dozu gözle görülebilir biçimde arttı. Ama direnişçiler de bulunduğu mevziden gerilemedi. Bu saldırıları savuşturmak için aldıkları kararları uygulamaya koydu.

(*) Bu destek eylemlerini de dilekçelerle gerekli yerlere iletip duyurmayı devrimci tutsaklar unutmadılar.

Ekim ayı başlarında, henüz açlık grevinin üzerinden iki ay geçmiş olmasına karşın tüm tutsaklar, Erzurum-Horasan depreminden yaralananlara, kan bağıışı yapmak için harekete geçti. İdareye başvurduktan sonra, mahkemelerde tutanaklara istemlerini yazdırdılar. 12 Eylülcü yönetim, böylesi bir istemin devrimcilerden gelmiş olması karşısında zor duruma düştü ve geçiştirmeye çalıştı.

«Anarşist», «terörist», «halk düşman» diyerek her türlü eziyeti reva gördüğü insanların, halka yardım elini uzatmasına nasıl izin verir, nasıl olur da kendi yalanlarını kendisi yıkardı? Her gün beynini yıkadığı, eli altındaki askerler bile şaşkınlık içindeydi. İdarenin «haklılık» zemini kendi erleri, subayları gözünde zedelenmişti. İşkenceci yönetim durumu kurtarmak için «tutsakların isteminin Kızılay'a iletildiği, ama Kızılay'da kan alacak şişe kalmadığı, bu yüzden tutsakların kan yardımı yapamayacakları» yalanını söylemek zorunda kaldı.

- Metris'te Her Şey Teslim Alma Politikasına Göre Biçimlendiriliyor

1 Ekim 1983'te hapisane yönetimi, ailelerle siyasi tutsakların hemen her türlü ilişkisini kesmek istiyordu. Ailelerin hapisane kapısına toplanmalarını engellemek ve tutuklulara gelen parayı denetlemek; gerektiğinde baskı aracı olarak kullanmak amacıyla, aile görüşünden ve hapisane kapısından para alımını yasakladı. Bu uygulamanın diğer bir amacı ise, tutsakların beslenmesini kısıtlamakta somutlaşıyordu. Çünkü bir yandan da keyfi kantin yasakları gündeme getirilmişti. Bir de tutsaklara geç verilen paranın hapisane yönetimince kendi işleri için kullanılması vardı ki sistem tamamlanıyordu.

Kantin kısıtlamasını yemek politikasıyla birleştiren yönetim, amacına kısa yoldan varmayı, işini kolaylaştırmayı

hedefliyordu. Açlık grevi sonrası gerekli olan diyet yemeği yerine, hiç yenilmeyecek yemekler çıkarmıştı. Sürekli açlık grevleri ve sinir gerginliği sonucu, tutsakların mide-bağırsak sisteminin harap olduğunu çok iyi bildiği halde, normal bir sindirim sisteminin bile altından kalkamayacağı ölçüde acılı yemekler yapıliyordu.

Hapishanede yeterli ve dengeli beslenmenin olmaması; «özel» toplama kampı yemek politikasıyla birleşen geçmiş dönemdeki işkence ve baskıların bedenlerde yarattığı tahribat; Şube işkencesinin sonuçları; yığınla tutsakta tüberküloz vb. hastalıkların doğmasına yol açmıştı. Mide-bağırsak sistemi delik deşik olmuş insan sayısı da bunlardan az değildi.

Metris'te daha 1982 Mayıs-Haziran 28 günlük açlık grevi sonrası yapılan, tüberküloz taramasında, yüksek bir oran ortaya çıkmıştır. 800 tutsaktan 30'u ileri düzeyde TBC'liydi.

Bunlar Metris beri, nasıl politikalar uygulandığının ve insan sağlığı üzerinde ne gibi olumsuz sonuçlar doğurduğunun göstergesiydi. Devrimci tutsaklar, direnmelerinin ödülü(!) olarak yavaş yavaş çürütülüyordu. Ömür boyu bedenlerini kemirecek hastalıklarla çökertiliyordu. Bu politika merkezi olarak tespit edilmiş bir politika idi.

Tüberkülozun hapishanede yaygın oluşu ve kendisi için de tehlike yaratması nedeniyle idare; Ekim ayı ortasında E-19, E-20 koğuşlarını hasta koğuşları olarak açtı. Özel beslenme programı uygulamak diye bir derdi yoktu. Hastalar koğuşu demagojik propaganda için doğrusu iyi malzemeydi(!) (Toplama kamplarındaki genel uygulamanın üzerini örtmek, dünya kamuoyunu yanıltmak, Yahudi ve esirlere yapılanların gizlenmesini sağlamak amacıyla, Nazilerin örnek bölümler yaptığı anımsanırsa; Metris'in hastalar koğuşunun açılma amacı daha iyi anlaşılacaktır). Metris'teki hasta koğuşları Nazilerin örnek bölümlerine hiç benzemiyordu görünüşte. Ama mantık aynıydı. Nihai amaç aynıydı. Çünkü hasta

tutsaklar da diğer tutsaklardan farksız yaşam koşullarında yaşıyorlardı. «İşte hastalar koğuŖu bile açtık» diyordu, diyecekti hapishanenin işkenceci yönetimi. Ama bir yanıyla da yapılan, hastaların psikolojik ve fiziki tecridinden başka bir şey değildi.

Ekim ayı ortalarında direniş kendi içinden yara alıyordu. İşkencecilerin yaptırmak amacıyla her yolu denedikleri ama başaramadıklarını, şimdi, direniş içinde yer alan bazı davaların tutukluları yaparak işkencecilerin işlerini kolaylaştırıyorlardı. Faşist yönetimin 14 Ağustos 1983 genel saldırısına karşı, direnişin on maddelik paket kararlarla kurduğı barikatta gedikler açılıyordu. DK davası tutsaklarının önerisi çok az farkla kabul görüyor ve mektup yazmama, telgraf çekmeme kararı kaldırılıyordu.

Bu karar, iki adım ileri gitmek için bir geri adım değil, ileri gitme şansı olmayan bir geri adımdı. 14 Mart 1983'ten o ana kadar süren direniş, zamanlama olarak çok kötü bir anda terkedilmişti. İdarenin sürekli saldırıp direniş mevzilerini geri çekilmeye zorladığı bir dönemde, mevzi terkedilerek, psikolojik-moral bakımından 12 Eylülcülerin güçlenmesine yol açılıyordu.

10-15 gün önce, DS davası tutsaklarının çabalarına rağmen, bu mevzide ufak gedikler açılmıştı zaten. Kantinden kâğıt, keçeli kalem, kurşunkalem alma kararı çok acele ve tartışma olanağı bile olmadan çıkarılmıştı. Mektup ve telgraf yazma kararı bu gedikleri genişletiyor, yönetime saldırı cesareti veriyordu. Saldırdıkça, direniş mevzisinden geri adım atılabileceğini düşünen hapishane yönetimi, niye daha fazla saldırmasındı ki?

Mektup yazma kararının dilekçe, sorgu, savunma yazmanın da kapısını aralayacağı açıktı. Zaten oportünizmin keçeli kalem, kurşunkalem alması ve sonra da mektup yazmayı kabul etmesi bunun yolunu açmanın manevrasıydı. Aksi durumda tutsaklar; kalemleri olduğu halde, mahkemeye tahliye, sorgu, savunma vb. için dilekçe yazmıyorlar, haklarını savunmuyorlar gibi bir imaj vereceklerdi... Ayrıca

mektup yazılması sayesinde, hapishane yönetimi üzerindeki tutsak ailelerinin baskısı, kısmen gevşemiş olacaktı. O güne dek aileler, tutsakların durumunu öğrenmek için hapishaneye geliyor, yetkilileri sıkıştırıyor, zorluyorlardı.

Mektupların alınacağı tutuklulara hızla duyuruldu. Ama ne yazık ki idarenin bu aceleciği de gözleri açmadı. «Ailelerimizle bağ kuracağız», «aile sorunları olanlar var», «kitle böyle istiyor» diyenler, mektupların hapishane idaresine can simidi olduğu gerçeğini görmediler.

Kitlenin böyle bir istemi olduğunu söylemek yanlıştı; genelde büyük bir çoğunluk bu koşullarda mektup yazmaya karşıydı. Direnişi güçlendirmek için devrimci taktik üretemeyenler, üretmeye niyeti olmayanlar kitlenin arkasına saklanıp, kendi özlem ve amaçlarını bu şekilde elde etmeye çalışıyordu. Zaafları gizleyebilmenin bundan iyi yolu olamazdı tabii...

Bu arada hapishane idaresi, oğulları-kızları üzerinde baskı kurmalarını sağlamak ve ailelerle tutsakların siyasileşen bağlarını kopararak duygusal düzeye indirmek amacıyla, ailelere ideolojik içerikli mektuplar yazıyordu. Genel Kurmay'da özenle hazırlanmış, ailelerden tutsak oğul-kızlarını bireysel kurtuluşa, «rahat» yaşama, örgütlülüğten kopup bağımsızlaşmaya teşvik etmelerini isteyen bildirilerdi bunlar... Bu bildiriler kaybolmadı, tutsak ailelerince saklanıyor. Bunlar 12 Eylül'ün zindanlarındaki uygulamalarını belgelendirmek amacıyla, işkencecileri mahkum etmek için bir kanıt olarak hep saklanacak!..

Saldırı durmuyordu. Yine bu çerçevede hapishane yönetimi hastalar koğuşundaki TBC'li tutsakların ailelerine de, «oğlunuz ağır verem hastası, tedavi kabul etmiyor, ölecek» vb. şeklinde korkutucu, onları can telaşına sevk edici mektuplar yazıyor; bu sayede ailelerini sarsacağını ve evlâtları aleyhine yöneltebileceğini; devrimci tutsaklar üzerinde baskı oluşturmada aile duygularının etkili olacağını umuyordu.

Metris'te mektup, telgraf gibi doğal haberleşme araçları, ileriki yıllarda da hiçbir zaman normal işleyişine kavuşmayacak; işkenceci hapishane yönetimi türlü yollarla engellemeyi sürdürecekti (Örneğin taahhütlü, cevaplı mektup almama, sakıncalı diye geri verme, hiç haber vermeden çöpe atma, geç gönderme vb. yöntemlerle).

METRİS'TE DİRENİŞİN ÖRGÜTLÜLÜĞÜ: KONSEY

Egemen sınıfların topyekün saldırdığı koşullarda, bu saldırıya muhatap olan güçlerin birliğini sağlamak, mücadelenin başarısı için önemli etkindir. Tutsaklık koşulları bu yasanın geçerli olduğu, hem de çok daha elzem olduğu alanlardan biridir. Bu durumda, hapishane platformunda; her siyasetin, bir arada bulunduğu tüm siyasi grup ve tek tek devrimci, yurtsever ve demokratların birliğini sağlamak için, gerekli sorumluluk ve esnekliği göstermesi zorunluluktur. Kısacası, kitlelerin bulunduğu her mücadele alanı gibi hapishanelerde de, asgari de olsa bir birlik, örgütlülük olmadan mücadele başarıya ulaşamaz. İşte bu zorunlu ihtiyaç, hapishanelerde Konsey örgütlülüğü geleneğini yaratmıştır. Konsey, hapishanelerde sol güçlerin asgari birliğinin, örgütlülüğünün ifadesidir.

Metris direnişinde olsun, diğer hapishaneler direnişlerinde olsun, mücadeleyi belli bir anlayıştan hareketle ileri götürecek, yaşamı genel anlamda disipline edecek örgütlenmeler olmaksızın; kalıcı adımlar atmak, tamamen olanaksız olmasa da, gerçekten çok zor olurdu. 12 Eylül cuntasının hapishanelere doldurduğu, asgari anlamda düzeni değiştirme konusunda hemfikir olan siyasi grup ve örgütlenmeler; yaşamın her alanında olduğu gibi varolmak, mücadele etmek, belli ilke ve kararlar üzerinde uzlaşıp anlaşarak örgütlenmek zorundaydılar. Buna bağlı olarak, bir an önce mücadele birlikleri oluşturma gereğinden hareketle -geçmiş deneylerden de yararlanarak- 1981 yaz aylarında Metris Hapishanesi Konseyi oluşturuldu.

Konsey; işkenceci hapishane yönetimine karşı aktif mücadeleye katılan ve siyasi tutukluluk kimliğini savunan tüm devrimci siyasi gruplarla; ilkeli, kalıcı ve demokratik merkezîyetçilik temeli üzerinde inşa edilmiş, ortak devrimci mücadeleyi yönlendiren bir karar ve yürütme organı işlevini üstlendi. Konsey aynı zamanda, devrimci siyasetler arasında zulme karşı asgari müştereklerde birliğin, karşılıklı güvenin ve dayanışmanın somut ifadesi olan özgül örgütlenme biçimiydi. Devrimci tutukluların her zamanki temel talebi olan «siyasi tutukluluk hakkı»nın elde edilmesi için çaba gösterip, bu yönde her olanağı değerlendirerek somut adımlar atmak ve her koşulda siyasi varlığın, devrimci onur ve ilkelerin ödünsüz savunucusu olmak yükümlülüğündeydi.

Konsey bu çerçevede, devletin her türlü yaptırım, işkence, dayatma ve keyfi uygulamalarına karşı aktif mücadele yürütür, insanca yaşam koşullarının sağlanması; sözkonusu hak ve olanakların yaratılması; korunması ve geliştirilmesi için mücadele eder; ama ilke ve onur sorunlarında, önemli siyasi tavırlarda, siyasi yoğunlukların politik bağımsızlıklarına ters düşen konularda bağlayıcı karar alamazdı.

Konsey'e hapishane direniş hattındaki tüm siyasetler katılabilir. Ve siyasetler belirlenmiş ilkelere göre oy hakkına sahiptir. Bu arada karar almayı çabuklaştırmak, genel kararları açıklamak, uygulanıp uygulanmadığını denetlemek, ivedi karar alınması gereken durumlarda, genel olarak tutuklular adına inisiyatif kullanmak için; dört siyasetten oluşan bir «Hapishane Konseyi Üst Yürütmesi» oluşturulmuştur. (*)

Konsey'de bağlayıcı genel kararlar üç çeşit oylama aracılığıyla belirleniyordu: Kitle çoğunluğu, kitle ile siyaset

(*) İlk Metris Konseyi fiili yürütmesi Devrimci Sol, DK, P, HK davası tutuklularının temsilcilerinden oluşturulmuştur. 27 günlük açlık grevinin başlamasıyla, Konsey Yürütmesi DY davası tutuklularının temsilcilerinin katılımıyla beş gruba çıkarıldı.

çoğunluğunun birlikte aranması, siyaset sayısı çoğunluğu koşullarının aranması.

Konsey'in pratik işlerliği sağlanmış da olsa bu pratik karar mekanizmasına yön verecek ciddi bir işleyiş programı oluşturulamamıştır. Örneğin karar almadaki üç çeşit oylamanın nedeni buydu. Kitlece az siyasetler her zaman kararlarda siyaset sayısı çoğunluğunun esas alınmasını savunagelmışlerdir. Kitlesele ağırlığı olan siyasetler ise kitle çoğunluğunu savunuyorlardı. (*)

Devrimci Sol davası tutsakları ise, genelde tutuklu kitlesini bağlayacak kararlarda, kitlenin kararların uygulayıcısı olması nedeniyle, kitle çoğunluğunun esas alınması gerektiğini savunuyordu; ki doğru olan da buydu.

1983 Temmuz-Ağustos açlık grevine kadar kararlar, ya kitle çoğunluğu ve siyaset çoğunluğu birlikte gözönüne alınarak, ya da kitle çoğunluğuna göre oluyordu. Kitle çoğunluğu koşulunu da isteyen siyasetler, çok önem taşımadıkça siyaset çoğunluğu işleyişine onay veriyorlardı. Bu durumda netlik yoktu.

'83 açlık grevi sonrasında Devrimci Sol davası tutsakları eylemi kıran DK, P ve DY ile hiçbir şey olmamış gibi aynı Konsey yapısı içinde olamayacağını açıkladı. Alınan pratik tavırların, mücadele anlayışının giderek farklılaşması ve sistemleşmesi ister istemez pratikte iki Konsey ya da iki başlı Konsey örgütlenmesini doğurdu. Bunlardan biri statükocu çizgiyi, en geri direnme çizgisini savunurken, diğeri kararlı bir direniş çizgisini savunuyor ve taktikler üretiyordu.

Somut olarak iki başlı Konsey; mücadeleyi sağa çekmeye çalışan dört siyasi dava tutukluları temsilcilerinin (HK, P, DY, DK), 1984 Nisan'ı ile Haziran açlık grevi-ölüm orucu sırasında «ayrılıkçı(!) tavır aldı» gerekçesiyle DS ve TİKB

(*) HK-DK-Otonom davası tutukluları, Konsey'in bağlayıcı kararlarında, kitle çoğunluğuyla siyaset çoğunluğu bileşkesinin geçerli olmasını savunurken, P davası tutukluları ise, kitle çoğunluğunun geçerliliğini savunuyorlardı.

davaları tutuklularının Konsey ilişkisini dondurmasıyla tamamen su yüzüne çıktı.

Bu, iki ayrı çizginin, mücadele anlayışları sonucu iki ayrı karar mekanizmasına ve iki ayrı Konsey örgütlenmesine pratik olarak atılan adımın başlangıcıydı.

1983 Temmuz-Ağustos açlık grevi öncesi, Konsey’de oy hakkı olan siyasi dava tutukluları şunlardı: DS, DK, HK, P, DY, GKK, TİKB, K, PY, DHB, Acilciler, THKP-C/HDÖ, Kawa, Emegın Birliği, Otonom, İS, CY, ÇS, THKP-C Savaşçıları (Bu grup kendi içinde üç parçaydı ve her biri ayrı temsil ediliyordu), Rızgari, Dev-Savaş, HY, PK, EB...

1983 açlık greviden sonra Troçkistler, TDY, TKEH, PKK de Konsey’e eklendi.

4 Şubat 1984’de tek tip elbise giydikleri için EB, Rızgari ve Troçkistler Konsey’den atıldılar.

- Soyarak Aramaya Cevap: Koğuş Direnişleri

Metris’te işkencecilerin direniş karşı en önemli taktiklerinden biri, direniş biçimlerini sulandırmaya, yozlaştırmaya çalışmaktı. Caydırıcı etkisini, kendisi için zorlayıcı ve rahatsız ediciliğini en alt düzeye indirmekti. İşte Metris yönetimi bu tür taktikleri uygulamaya geçmişti.

Belli bir süreden beri uygulanan, koğuş dışında soyarak aramaya karşı tutsakların tek tek direnmesi etki gücünü yitiriyordu ve işkenceciler psikolojik moral üstünlüğü ele geçirmeye başlamıştı. Tek tek direnen tutsaklar koridorların en ücra köşelerine, merdiven altlarına, kalorifer dairesine, çamaşırhaneye çekilerek koğuşlardan uzaklaştırılıyor; ağızlar kapatılarak, tekme, tokat, cop yağmuru altında çırılçıplak soyuluyordu. Bir kişinin soyulması, ilk günlerde on dakika sürerken, bir ay sonra iki dakikaya düşmüştü. Yani bu arama şekli neredeyse kabul edilir duruma gelmişti.

Evet, kimi zayıf unsurlar dışında kimse kendi kendine soyunmuyordu, ancak hapishane yönetimi de hiç zorlanmıyordu, yalnızca biraz uğraşır ve tutsakları mahkemeye yine zamanında götürüyordu.

12 Eylülcüler hangi aracı harekete geçirerek bizleri etkisiz duruma getirebilecekse, onu uygulama alanına koyuyordu. Bu bilinen taktik karşısında ne yapılmalıydı? Eller ovuşturularak beklenemeyeceğine göre; 12 Eylülcülerin «soyunun, mahkemeye çıkın» taktiğine karşı, «soyunmuyoruz ve mahkemeye çıkmayacağız» doğru taktiğini geliştirmek gerekiyordu. Fakat sadece bu noktada tikanıp kalmak da gelinen aşamada zulmün oyununu bozmaya yetmiyordu. Bu taktiği etkin bir şekilde boşa çıkaracak karşı-taktik, mahkeme çıkışı koğuşlarda toplu direnerek geliştirilmeliydi. Ne var ki herkes böyle düşünmüyordu. «12 Eylül generallerinin zaten mahkemelere çıkarmadan yargılama ve cezalandırma isteği var, koğuşlarda direnme durumunda biz kendi kararımızla 12 Eylülcülere bu fırsatı sunmuş olacağız, hapishane kitlesi koğuş direnişini göğüsleyecek durumda değil» diyor; baştan beri koğuş direnişi önerisi reddediliyordu.... Oysa sorunun özü kendi özgücüne güvenememektir.

Devrimci Sol davası tutsakları Eylül 1983'ün ilk haftasında tüm siyasetlere, mahkeme çıkışlarında direniş koğuşlara çekme önerisi götürdü ve siyasetleri bu direnişe katmak için yoğun çaba harcadı. Tartışmalar 1,5 ay sürdü.

Ekim ayı başlarında -sayılar birbirine çok yakın olsa da- çoğunluk sağlandı. Ancak HK davası tutsakları, kararsız tutumları ve sağlanan çoğunluk farkının az olmasından ileri gelen kaygıları nedeniyle; 1983 Temmuz-Ağustos açlık grevinden sonra direnişçi çizginin direniş yükseltme önerisine sürekli karşı çıkarak, kendi özgücüne güvensizliğini sergileyen DK davası tutsakları ise, daha baştan, kararsız grupları da etkilemek amacıyla «bu konuda genel karar çıkarsa uymayacağız, bizi bağlamaz» diyerek «birliğe» en büyük darbeyi indirdiler.

DK davası tutukluları hapishanelerdeki direniş çizgilerini yıllardır «fiziki direniş» edebiyatı üzerine oturttukları halde, fiziki direniş temelinde mücadelenin yükseltilmesi ve bu şekilde işkencecilerin planında gedikler açılmasına yanaşmadılar. Bu konuda ne ölçüde samimi olduklarını ortaya koydular...

Gelinen noktada koğuş direnişi, hapishane mücadelesi açısından, azgın saldırılara sınırlı bir güçle de olsa, «dur» demenin zorunlu bir adımı haline gelmişti. Bu zorunluluktan dolayı Devrimci Sol davası tutsakları kendi özgüçlerine dayanarak tüm çaba ve girişimlerine rağmen -genel bir karar çıkartılmasını sağlayamaması üzerine- 3 Kasım'dan itibaren koğuş direnişlerini hayata geçirmeye başladı. Birlikte mücadele, direnişi yükseltmekle olurdu. Direnişi daha da geri çekmekle, zarar vermekle değil.

Kasım'da koğuş direnişlerinin başlatılmasıyla giderek sağa kayan ve direnişi sağa çekmeye çalışan statükocu çizgi gerçek yüzünü göstermeye başladı.

HK davası tutsakları koğuş direnişinden kaçmakla sağa çarkederek, statükoyu korumakta bile yetersiz kalınca, geri çekilme sürecini başlattılar.(*). Ama Devrimci Sol davası tutsaklarını ve diğerlerini, oyalama taktiği ile, direnişe geçmekte bir ay alıkoyabildiler.

HK davası tutuklularının yeni tavrının açıklanması üzerine, kararlı ve kendine güvenen bir direniş çizgisine sahip olmayan diğer gruplar da kendini göstermeye başladı. Çoğunluk kararından kopmalara yeni kopmalar eklendi ve sonuçta, DS, TİKB, K, DHB, Kawa davası tutsakları direnişe geçti. PY, TKP/B, HK, THKP-C/Savaşçıları davalarından yargılananlar ve kimi GKK'lı tutsaklar;

(*) HK davası tutsakları Metris'in açılmasından 1983 Kasım'ına kadar yer yer direnişçi çizgisinin yanında yer almıştır. Ama '83 Kasım'ından itibaren siyasal çizgisine uygun bir hapishane politikası izledi ve statükocu çizginin öncülüğüne soyundu. En son '84 yılında DS ve TİKB tutuklularının başlattığı süresiz açlık grevi ve ölüm orucu eylemi sırasında ve daha sonra, tek tip elbise giymek için «geri çekilmenin» teorisini yaptılar.

kendileri mahkemeye çıkarken direnmeseler de, beş siyasetin direnmesine kendilerinin bulundukları koğuşlarda katılacaklarını bildirdiler. HK davası tutsakları bu kararından da caydı ve direnişe hiç katılmadı. Böylece bu direnişe karşı gerçek niyetlerini ortaya koydular.

«Devrimci birlik, içi boş lafızlarla dolu, soyut, kağıtları süsleyen manzumeler değil, mücadelede birliktir. Ne olursa olsun birlik savunulamaz. Bu ilkesizliktir!» diyen Devrimci Sol davası tutukluları; mücadelede birlik sağlamak için her türlü çabayı göstermelerine rağmen; mücadele açısından bir adım ileri atmak (hele zorunlu durumlarda) bile olanaksız hale geldiğinde, kendi özgüçleriyle harekete geçmekten çekinmediler. Bu, devrimci sorumluluğun gereği idi. Devrimci mücadelenin genel çıkarlarının korunması, ileri adım atılması, direniş çizgisi sahiplerince her zaman hareket noktası olmuştur. Koğuş direnişlerine geçme kararı da tamamen bu anlayışın sonucuydu.

Direnış içinde zayıf unsurların tavırları denetlenemiyordu. Direnişin hakkı verilmeyince de, işkenceciler cesaretleniyor, bu zayıf unsurları bağımsızlaştıırabileceğini düşünerek saldırıda daha da sertleşiyordu.

İşte bu nedenlerden hareketle koğuş direnişleri zorunluydu.

Her şeyden önce, tutsaklar, güçlü bir eylemle Metris işkencecilerinin kolay başarı hayallerini yıkacak, caydırıcılık sağlayacak, psikolojik üstünlüğü geri alacaklardı. Bu sayede mahkemelerin işleyişini bozacak, göstermelik yargılamayı ve savunma hakkının gaspedilişini teşhir edecek, yönetimin rahatsız olmasını sağlayacaklardı. Saldırıları toplu göğüslenecek, zayıf unsurlara zaaflarını aşmaları için yardımcı olunacaktı...

Bu direnişe geçildiğinde, sağ çizgi savunma içgüdüsüyle suçlamaya geçti. «Direnişçilerin birliğı bozduğı» nakaratına sarıldı. Oysa onların birlikten anladığı, mücadelede birlik

değil, kâğıtlarda kalan birlikti ve direnişçilerin doğru tavrını anlamaları çok zordu. Koğuş direnişleri önerilerine alternatif bir direniş biçimi getirmeden, gelinen noktada caydırıcı işlev görmeyen, sulandırılmış ve bu konuda tecrübeli işkencecileri fazla zorlamayan, «koridorda tek tek direnme»yi savunan sağ çizgi hiç de inandırıcı olamıyordu...

Devrimci Sol davası tutsakları, direnişi geri çeken, idarenin planlarını bozacak yerde kolaylaştıran her öneriye ve genel karara (GK) karşı çıktı. Bu tür GK'lara -genel olarak uymakla birlikte- muhalefet şerhi koydu. Örneğin, hapishane yönetiminden teksir kâğıdı, kurşunkalem, keçeli kalem alma, mektup yazma, hükümlülerin ayrı koğuşlara alınmasına direnmeme vb. GK'lara karşı çıkmasına rağmen, uydu. Bu birliğin gereği idi. Ancak koğuş direnişleri konusunda sonradan çıkarılan GK'a olumsuz niteliğinin önemi dolayısıyla uymadı. Çünkü bu direniş oldukça önemli, maddi yaşamın dayattığı bir eylemdi. Ve ayrıca sağa kayan statükocu çizgi artık hemen her türlü direnişe karşı çıkıyordu.

Direnış, azınlık olarak başlamasına karşın, işkenceci yöneticileri şaşırttı.

Bu direniş, koğuşların yatakhane bölümünde başlıyordu. Ayrıca bu direniş sonucu, direnen tutsaklar zorla koridora alındığında, mahkemeye gidecek tutsak ismini söylemiyor, işkencecileri uğraştırıyor, zamanlarını çalıyordu. İdare mahkemeciyi bulana kadar çok zaman kaybediyordu.

İlk anda azgınca saldıran hapishane idaresi, bir süre sonra, kendi isteği ile çıkmayanları mahkemeye götürmemeye başladı. Hapishane idaresinin tavır değiştirmesi, asıl olarak direnişin gücünden kaynaklanıyordu. Her zaman olduğu gibi her durumdan yararlanma çabasının ürünü olarak; işte şimdi de idare tahliye bekleyenleri mahkemeye götürmeyerek zor durumda bırakıyor ve direnişi gevşetmeye çalışıyordu. Bu ödenmesi gereken bir bedeldi. Bu bedel göze alınmıştı. Sağ çizgi 12 Eylülcülerini zor durumda bırakan bu çelişkileri bile göremedi. Görse bile, direnişe katılıp boyutlandırma

cesaretini gösteremedi. Kendi kabuğuna çekilip bu direnişleri seyretmekle yetindi. Nitekim bu uygulama da çok sürmedi, sürmesi de mümkün değildi.

Mahkemeler sanıkların zorla getirilmesine dair kararlar alınca, on gün sonra direniş kaldığı yerden sürdü. Bu aşamada direniş tüm kitleyi kapsamış olsaydı, idare kısa vadede olmasa da, orta vadede soyarak aramadan vazgeçebilirdi. Direnişin genellikle 10-15 dakikada söküldüğü ve aynı sabah yaklaşık on koğuşa birden operasyon yapıldığı düşünülürse, hapishane idaresinin ne ölçüde zorlandığı anlaşılabacaktır. Tabii asıl önemlisi, mahkemeye kimin gideceğinin anlaşılamamasıydı. Kimse ismini söylemiyor, asıl gidecek kişinin saptanması işinin bir saati bulduğu oluyordu.

Bunlara karşı önlem olarak koğuş operasyonları, 06.30, 07.00 gibi erken saatlere kaydırıldı. Ancak mahkemelerin geç başlaması yine de engellenemedi.

Her direnişin bir bedeli vardır ve hiçbir hak bedel ödenmeksizin kazanılamaz, demiştik. Kazanılsa da, kolayca kaybedilir. Çünkü hak, içerdiği emek ile değer kazanır. Doğal olarak, koğuş direnişleri oligarşinin temsilcilerinin planını bozduğu için hapishane yönetimi daha sert saldırılara başvurdu. Bu saldırılarda, normal yara-bereler, cop, tekme-tokat sonucu oluşan geçici izler sayılmazsa; mahkeme çıkışlarındaki koğuş direnişlerinin son bulduğu 2 Şubat 1984'e kadar bir tutuklunun beyin sarsıntısı geçirmesi, bir tutuklunun burun kemiğinin kırılması, bir başka tutuklunun postal darbeleri sonucu kuyruk sokumu kemiğinin çatlaması ve sinir zedelenmesi nedeniyle yatalak olması, bir başkasının da iki ön dişinin kırılması, direnişin bedelleri olarak ortadaydı.

Metris'te siyasi tutsakları teslim almak ve bu muhalefet odağını yok etmek için; 12 Eylülcülerini doğrudan huzursuz eden, işkence ve baskı politikalarını rahatça uygulamalarını engelleyen bu «kötü örneğin» ortadan kaldırılması uğruna, direnen devrimci tutsaklara herşey müstahaktı!

Bu anlayıştan hareketle faşizmin temsilcileri, diğer çok yönlü saldırılarla birlikte, psikolojik saldırı yöntemlerini de zenginleştirip yetkinleştirdiler. Sürekli arabesk müzik ve ırkçı-gerici marşları çalmakla yetinmediler sadece. Askerlere gündüz olduğu gibi, gece de koridorlarda sürekli yürüyüş yaptırıp slogan attırdılar, marş söyledirdiler. Sabahtan akşama koğuş dağıtımı, sürekli operasyon, gürültü, yeterli ve dengeli beslenememe, uyku saatleri dışında bütün zamanı kapsıyordu zaten. Böylece gece marş, yürüyüş ve sloganla uykuyu da engellemek; fiziki çöküntüyü, psikolojik yıpranmayı hızlandırmak işlevini yüklenmişti. Hapishanede yasaklanacak çok az şey kalmıştı artık ve işkenceciler onları da yasaklamanın zamanlamasını yapıyordu.

Demokles'in kılıcı gibi baskı, işkence ve yasaklar tepelerinde sallansa da; Metris, direniş tarihinin en zor döneminden geçse bile, devrimci tutsaklar; devrimci sorumluluklarını, görevlerini erteleyerek 12 Eylülcülerin veto kısıracındaki aldatmaca seçimlere karşı tavırsız kalamazlardı. Hapishanelerdeki direniş geleneği buna izin vermezdi. 6 Kasım'da tüm siyasetler, 12 Eylül generallerinin seçim manevrasıyla «demokrasiye geçme» planlarını protesto etmek için eylem kararı aldılar. 12 Eylülcü yönetimin sivilleşmesi anlamına gelen icazetli seçimlere karşı alınan bu eylem kararı ile; ML'ler, devrimci-demokrat tutsaklar, en zor koşullarda bile emekçi halkın ve devrimci mücadelenin yazgısını olumsuz yönde etkileyecek bu sahtekarlığa, siyasilikleri gereği tavırsız kalamayacaklarını kanıtladılar. Ortak metne bağlı yapılan konuşmadan sonra, günün dört değişik saatinde:

«SEÇİM DEĞİL, TEK YOL DEVRİM!», «SEÇİMLER FAŞİST CUNTANIN ALDATMACASIDIR!», «KAHROLSUN FAŞİZM, YAŞASIN MÜCADELEMİZ!» sloganları atıldı. Yapıldığı koşullar gözönüne alındığında, böyle bir protesto biçimi anlamlıydı.

Kasım ayında, var olan saldırılara yenileri eklendi. Sürekli koğuş değişiklikleri, karşısında koğuş direnmelerini buldu. Hapishanede saldırı ve direnişin olmadığı gün yaşanmıyordu; slogan-dayakla yatılıp slogan-dayakla kalkılıyor, baskı-işkence-yasaklar son hızıyla sürüyordu. Bu direniş Kasım ayının son günlerinde en üst noktasına vardı.

- Metris'te Tek Tip Elbise'ye Hazırlık Saldırıları

Hergün saldırı düzenlendiği için, 28 Kasım günü, 14 Ağustos 1983'ten beri yapılmayan genel arama yapıldı. Klasik güvenlik araması ya da her koğuş dağıtımında yapılan talan-yağma araması türünden değildi bu. Daha sonra gerçekleştirilecek tek tip elbise operasyonunun bir provasıydı. İstanbul Hapishanelerindeki yaklaşık iki bin tutsağın başlattığı '83 açlık grevleri ile, geri çekilmek zorunda kalınan ve uygulanması geçici olarak ertelenen tek tip elbise yeniden gündemdeydi.

24 Ekim günü, Sultanahmet Hapishanesi'nde başlatılan tek tip elbise uygulamasına karşı tutsakların güçlü direnişi; hapishaneler koordinasyonunu sağlayan Genel Kurmay'a bağlı yöneticilerin, Adli Müşavirliğin ve Metris somutunu iyi bilen Binbaşı Muzaffer'in kimi dersler çıkarmasına neden olmuştu. Aslında tek tip elbise Sultanahmet Hapishanesi ile aynı gün Metris'e de getirilecekti. Ancak bu durumda, Metris direnişinin boyutlanıp açlık grevi-ölüm orucuna dönüşeceğini, Otonom davasından tutuklu olan, muhbirlik yapan Bahtiyar AYTEKİN aracılığıyla öğrendiği için hapishane yönetimi, bu girişimi geçici olarak ertelemişti.

Tek tip elbise uygulamasının sonuçları Metris yönetimi için iyi bir deney olacaktı. Başarılı olmak için daha özenli bir zamanlama yapmalıydı. Bilinçli olarak ortamı sürekli gergin tuttu; kitleyi çeşitli saldırılarla yorup, bunaltarak

darbeyi vurmak istiyordu. Tek tip elbiseyi geciktirip kendi kısır döngüsünü tutsaklara mal etmek, onları beklentiye sokmak istiyordu.

Bu hava içinde, ha geldi ha gelecek denilirken, tek tip elbise tartışmaları Metris tutuklularının günlük yaşamının bir parçası oldu. Kısmen de olsa bir kanıksama, «yabancı olmayan bir şey» psikolojisi yaratıldı. Böylece tek tip elbise geldiğinde tutsakların büyük tepki göstermeyecekleri hesabı yapılıyordu.

«10 Kasım'dan sonra geleceği» dillere pelesenk olmasına karşın -ki bu söylentiler hapishane yönetiminden kaynaklanıyordu- tek tip elbise hala gelmemişti. «Tek tip elbise gelse de, ne olacaksa olsa» anlayışı tutsaklara yerleşmeye başlamıştı. İşte 28 Kasım genel araması böylesi bir zamanlamanın sonucu ve tek tip elbisenin genel bir provasıydı.

İşkenceci subaylar, koğuşlarda bir gözlemci tutsak kalmasını kabul etmeyince, daha önceki GK uyarınca koğuşlardan çıkılmadı ve direniş başladı. Bir subayın «koğuştaki gözlemci kalmayacak, ama ahlak dışı değil, normal güvenlik araması yapacağız» demesinden hareket ederek iki koğuş direnmeden dışarı çıktı. Daha sonra bu tutuklular bir yazı dolaştırarak yapılan hatayı kabul ettiler.

Bu türden yanlış bir tutuma Metris tarihi boyunca az rastlanır. Koğuşlar alınan kararlara her zaman sahip çıktılar. Ama bu olay, yazılı özeleştirici geleneği başlatması açısından olumluydu.

28 Kasım operasyonlarını, Metris'teki işkencecilerin başı Binbaşı Muzaffer AKKAYA doğrudan yönetti. Koğuşlardan sürüklenerek çıkarılan siyasi tutsakların kimilerinin fotoğrafı çekildi. (*) Bu fotoğraflar sözde mahkemelere yollanacak ve direnenlere ceza verilecekti.

(*) Bu fotoğraflar sonradan insanların direnişini bırakması için kullanıldı. Fotoğrafi gösterip «Bak işte, bu direniyordu, ama şimdi ise bağımsız oldu!» deniliyordu ve direnenler, olumsuz yönde etkilenmeye çalışılarak, sizin de sonunuz bu olacak mesajı veriliyordu.

Tabii ki bununla, hukuki durumları hafif olan tutsakların korkutulması amaçlanıyordu. Koridora alınan her tutsağa arkadan sımsıkı kelepçe vuruldu. Salt bu nedenle birçok tutsak koridorda bayıldı. Doktorlar her zamanki gibi operasyonların seyircisiydiler. Ve işkencecilerin suç ortağıydılar.

Orta ve üst katlarda daha da ileri gidip ahlâksızlık son noktasına vardırdıldı. Don dahil herşey çıkartıldı ve elleri arkadan kelepçeli tutsaklar, çırılçıplak vaziyette koridorlarda saatlerce bekletildi. Tek tip elbise giydirmeye provası yapıldı. Tutsakların tepkisi çok büyük boyuttaydı. Metris'te ilk kez bu direnişte, «İşkenceci Binbaşı Muzaffer'den hesap soracağız!» sloganı atılarak önemli bir hedef işaretlendi.

Böylesi bir direniş ummayan hapishane yönetimi, tutsaklara gözdağı vermek için yaygın olarak haftalık hücre cezaları vermeye başladı. Evet, tek tip elbise için henüz uygun koşullar yoktu ve uygulama bir kez daha ertelendi.

24 Ekim '83'de tek tip elbisenin Sultanahmet Hapishanesi'nde gündeme getirilmesi ve dokuz günlük direniş sonunda, tek tip elbisenin geri çekilip ara çözüm eşofman statüsünün kabulünden sonra, tüm dikkatler Metris toplama kampına yönelmişti. Gerek '83 Temmuz-Ağustos açlık grevi sonrası Sağmalcılar Askeri Ceza ve Tutukevi'nde; gerekse Sultanahmet Askeri Ceza ve Tutukevi'nde ara çözüm olarak eşofman statüsünün kabul edilmesi, sağ çizgiyi Metris için de fazlasıyla umutlandırmıştı. Bu açıkça, görüş olarak getirilmese de bilinçli olarak günlük tartışmalara yansıtılıyordu.

Tek tip elbise Metris'te de eşikteki tehlikeydi. Buna karşı programlı, güçlü bir direniş örgütlenmeliydi. Metris'teki direniş geleneği de bunu gerektiriyordu. Metris'te tek tip elbiseye karşı direniş, tarihine layık bir direniş örgütlenmeliydi.

Sultanahmet Askeri Ceza ve Tutukevi'ndeki operasyonlardan gerekli dersleri çıkaran DS davası tutsakları; Metris'te nasıl tavır alınması gerektiği (ve tek tip elbisenin geriletilmesi)

konusunda, tüm siyasetlere bir öneri paketi sundu... En kısa zamanda genel karar çıkartılması için aktif çaba sarfetti. Herşeyden önce Metris ile Sultanahmet birbirine benzetilemezdi. Oligarşi için Metris stratejik öneme sahipti ve bu yüzden diğerlerindeki gibi ara çözüme varılması ham hayaldi. Metris'te ara çözümün kabul edilmesi, Genelkurmay'ın tüm ülkede bir yaptırım aracı olarak kullandığı. tek tip elbiseden vazgeçmesi, ya da en azından diğer hapishanelere Metris'in «kötü örnek» olmasına izin vermesi demek olurdu ki, bu riski göze alamazdı.

Metris idaresi, tek tip elbise giyilirse gaspedilen tüm hakların geri verilebileceğini, Metris'i «mamaklaştırma» diye bir düşüncesi olmadığını vb. şeyleri, konuştuğu tüm tutsaklara söylüyor; tek tip elbiseyi özendirmek, tek tip elbiseye karşı direnişi gevşeterek tepkinin dozajını azaltmak istiyordu. Herşeyden önce, direnişin örgütlü gücünde gedikler açılmalı, tek tip elbise giyilmeye elverişli psikolojik ortam hazır olmalıydı.

DS davası tutsaklarının, tüm siyasi dava temsilcilerine sunduğu, tek tip elbiseye karşı direniş mevzisi oluşturmayı hedefleyen öneri paketi şunları kapsıyordu:

- Tek tip elbise giydirmek için koğuşlara operasyon düzenlenirse; barikat kurularak direnilecek, eğer tek tek koparılanlara koridorlarda tek tip elbise giydirilirse ilk fırsatta yırtılacak.

- Tek tip elbiseler koğuşlara verilirse, yakılıp havalandırmaya atılacak.

- Hapishane yönetimi, sivil elbiseleri isterse, verilmeyecek, almak için operasyon yaparsa direnilecek.

- Hapishane idaresi sivil elbiseleri operasyonla topladıktan sonra, koridora yığıp gelin seçin derse seçilmeyecek.

- Tek tip elbise operasyonları süresince hapishane yönetimiyle hiçbir biçimde görüşülmeyecek, yemek hariç çay vb. gereksinimler alınmayacak, görüşme ancak operasyonların bitmesi halinde gündeme getirilecek.

- Operasyonların ardından hapishane yönetimiyle görüşmede, pazarlık yapılırsa önce sivil elbiseler talep edilecek, ara çözüm eşofman reddedilecek. Pazarlık sonucunda sivil elbiseler alınamıyorsa ara çözüm kabul edilecek.

- Operasyonlar süresince moral eğlence geceleri düzenlenecek, marşlar söylenip şiirler okunacak, propaganda yapılacak.

- Hapishane yönetimi sivil elbiselerin yanında eşofman ve pijamaları da toplarsa sayım yatakta verilecek.

- Mahkeme, revir, hastane, görüş ve avukata tek tip elbise giyilerek çıkılmayacak; davaları izlemek, diğer hapishaneler ile haberleşmek ve hapishanedeki gelişmeleri aktarmak için, siyasetlerin iradi olarak saptadığı bir kişi, tek tip elbise giyerek mahkemeye çıkacak. (Bu madde hapishane kitlesine açık olmayan ve siyasi temsilcilerce bilinen gizli bir maddeydi.)

- Operasyonlar '82 Mayıs'ında olduğu gibi sistemli işkenceye dönüşürse açlık grevine gidilecek.

DS davası tutsaklarının tek tip elbise konusundaki öneri paketi iki nokta dışında çoğunluk sağladı. (Bu değişikliğe göre: Tek tip elbise yakılmayacak, ancak havalandırmaya yırtılarak atılacak, barikat kurulmayacak, operasyonlar sırasında çay, kantin vb. alınacaktı...) Ama tam bu noktada DK davası tutsakları tarafından siyaset temsilcilerine başka bir öneri paketi sunuldu. Ve DS davası tutsaklarının, tek tip elbiseye karşı direnişi içeren öneri paketi devre dışı bırakılmaya çalışıldı. Bunda da başarılı oldular ve ortalığı bulandırdılar. İşte bu durumda sağ çizginin baş temsilcileri, gerçek niyetlerini ortaya koyma fırsatı buldular. (*)

(*) P davası tutsakları tek tip elbiseyi önce «mavi kefen» ilan ederek sert çıkış yaparken, zaman içinde uzlaşmaya açık olduklarını ima etmeye başladılar, DY davası tutsaklarının ise, esasta tek tip elbiseyi giymeme diye bir yaklaşımları yoktu. Resmi olmayan tartışmalarda, tek tip elbisenin pazarlık sonucu giyilebileceğini söylüyorlardı. HK davası tutsakları da keskin direnişçi görünürken, aslında tek tip elbise konusunda umutsuzluk yayıyorlardı.

Konseyyde iki paketin olduğunu öne süren -başta DY, P, HK davaları tutsakları olmak üzere- kimi gruplar, DS davası tutsaklarının genel karar ilan etmesine karşı çıktılar ve DK davası tutsaklarının sağ nitelikli öneri paketine angaje oldular. Saflar belirginleşti!

DK davası tutsaklarının programında; operasyonlar sürse de idare ile pazarlık yapılabileceği, pazarlıkta sivil elbiseler istenmeden doğrudan eşofman isteneceği ve en önemlisi operasyonlar sistemli işkenceye dönüşse bile süresiz açlık grevine gidilmeyeceği, ama süresiz açlık grevinin tartışılacağı vardı... (*)

Böylece, Aralık ayı ortalarında tek tip elbiseye karşı alınacak tavır, sağ çizginin manevraları sayesinde çıkmaza girdi.

Bu arada muhbirleri, ajanları aracılığıyla iki öneri paketinin de içeriğini öğrenen hapishane yönetimi umutluydu artık. Çünkü tek tip elbise operasyonu hangi biçimde gelişirse gelişsin, oportünizm tarafından direnişin araçları esnetilmişti. Mevcut durumu iyi değerlendiren Metris idaresi, siyasi tutsakları bölmeye ve aralarında güven bunalımı yaratmaya çalıştı. Sevklerle, DS davası tutsaklarının ileri kadrolarını Sağmalcılar'a gönderiyor ve öncelikle bertaraf edilmesi gereken hedefe yöneliyordu.

İki genel karar vardı artık. Bir yanda HK, DY, P, DK davalarından tutsakların oluşturduğu blok ve diğ er yanda DS davası tutsaklarıyla birlikte hareket eden K ile TİKB davaları tutsakları. Diğ er siyasetler ya her iki programa da «Evet» diyecek kadar farkları basit görüyorlar ya da ikili davranmak işlerine geliyordu.

Tek tip elbise geldiğinde, yasaklarla ilgili hergün belli saatte atılan sloganlara ek olarak. «TEK TİP GİYMEDİK

(*) DK davası tutsakları Aralık ayında dağıttıkları bildiri ile süresiz açlık grevine karşı olduklarını, genel karar çıksa da uymayacaklarını. söyleyerek; kendi öneri paketlerinde «Açlık grevine gidilebilir» maddesinin açlık grevinin süruncemede bırakmak anlamına geldiğini kendileri ilan etmiş oldular.

GİYMEYECEĞİZ!», «TEK TİP DEĞİL HAKLARIMIZ VERİLSİN!», «İŞKENCEYE, TEK TİP'E KARŞI DİRENDİK, DİRENECEĞİZ!» ve ayrıca zulmün tecrit politikasını protesto için, «TECRİTLER, HÜCRELER BİZLERİ YILDIRAMAZ!», «TECRİT DAĞITIL SIN, BASKILARA SON!» sloganları atılacaktı.

- Metris Toplama Kampında Direnişe Sızan «Beşinci Kol» Çalışması ve Bir Olay

Herhangi bir mücadelede, olacakları önceden bilmenin ve ona uygun yöntemleri zamanında kullanmanın başarı için elzem olduğu kuşkusuzdur. Ama Metris'te devrimciler ile oligarşi arasındaki mücadelede, M-L'ler ve devrimci-demokrat tutsaklar, karşılıklı güçler mevzilenmesinin somut olarak eşitsizliği nedeniyle, istihbarat çalışmaları konusunda, hapishane yönetimiyle kıyaslanamayacak ölçüde olumsuz koşullara sahiptiler. Disiplin ve hiyerarşinin nöbetçi gardiyana kadar büyük bir dikkat ve hassasiyetle uzandığı ve herşeyi kontrol altına aldığı bir toplama kampında; devrimci tutsaklar için, idarenin yapacağı şeyler konusunda bilgi sızdırmak, hiç de kolay bir iş değildir: Ama Metris'te tutsakların asıl çabası; hapishane yönetiminin istihbarat çalışmasını engellemek yönünde olmuştur. İdarenin direniş içinde muhbir ağı kurmasına karşı çok dikkat edilmiş, özel çaba sarfedilmiştir...

1983 Temmuz-Ağustos açlık grevine kadarki yaklaşık iki buçuk yıl boyunca, Metris yönetimi; tutuklulara ait -çeşitli biçimlerde yakaladığı- notlardan ve direniş saflarını terkedip bağımsızlara gidenlerden, direniş üzerine bilgi alıyordu. Ancak bu bilgileri kullanmakla yetiniyordu. Muhbir ağı kurmak için özel programlı bir çalışma yapmamıştı. Yapsa bile bir sistem kuramamış, tek tük ve çok önemli olmayan ilişkiler yaratmıştı.

'83 Şubat ayı sonrası ise Metris idaresi, özel ve ayrıntılı bir program uygulamaya koydu. Genel Kurmay Başkanlığı ve Metris Yönetimi bağımsızlaştırma olayına verdikleri özel önemle birlikte, bir muhbir ağı kurmanın hazırlıklarına da giriştiler. '83 yılında Metris'te «rehabilitasyon» programını uygulamaya koymak için çeşitli ilişkiler devreye sokuldu.

'83 Temmuz-Ağustos açlık grevi sırasında bu özel ilişkilerin faaliyeti sonucu Metris'te, kelimenin tam ve gerçek anlamıyla bir muhbir ağından söz edilebilir. Bağımsızlar içinde kurulan muhbir ağının (ki, bağımsızlardan bazıları bu amaçla idare tarafından bilinçli olarak tekrar siyasiler içine yollanıyordu) uzantısı olarak siyasilerin içindeki kilit adam; «Otonom» davası tutuklularının hapishanedeki temsilcilerinden biri olan, dolayısıyla, siyasi dava temsilcilerinin tüm tartışma ve kararlarından haberdar Bahtiyar AYTEKİN'di. Bu muhbir bulunduğu konum nedeniyle, «Otonom» davası tutsaklarının hapishanedeki kararlarında da etkiliydi!

Siyasi Şube'de uzlaşarak polise bilgi sızdıran, örgütünün çözülmesi amacıyla polise aktif yardımda bulunan Bahtiyar AYTEKİN; Hasdal Askeri Hapishanesi'nden kaçmak isterken öldürülen Talip YILMAZ adlı tutuklunun kullandığı silahın, hapishaneye TV içinde DS davası tutuklusu Abdullah MERAL tarafından sokturulduğunu da ihbar etmiş, böylece Abdullah MERAL'in şubeye alınıp işkence görmesine neden olmuştur. En son Metris'te '83 açlık grevi sırasında alınan tüm genel kararları, siyasi dava tutukluları arasındaki ilişkileri; siyasi dava temsilcilerinin ve devrimci-demokrat tutsakların moral durumunu, hastalığını bahane ederek sık sık revire çıkıp idareye günü gününe aktarmış ve açlık grevinin kırılmasında azımsanmayacak rol oynamıştı. Açlık grevi sırasında Sultanahmet Hapishanesi'nde tüm siyasi grupların imzaladığı, açlık grevinin amaçlarına yönelik bir bildiriye ve açlık grevi başında Metris'te çıkan ilk Konsey Yürütme bildirisini idareye ulaştırdığı gibi;

koşullardaki siyasi not, siyasi doküman saklanan yerleri de söyleyerek birçok zulanın bulunmasına ve buradaki dokümanların ele geçirilmesine neden olmuştur. Bundan başka, tutsaklar arasında olumsuz hava yaratmak için bolca yalan uydurmuş ve idare kaynaklı söylentiler yayarak felaket tellallığı yapmıştır...

Tecrite ilk alınanlar, muhbir Bahtiyar AYTEKİN'in havalandırmasında kalıyorlardı ve gerçekten temsilci konumundaydılar. İlginçtir ki, daha sonra tecrite alınanların çoğu da, yine bu havalandırmadandı. Ve yine temsilci konumundaydılar.

Hapishane yönetimi, tutsakların temsilcilerinin konuştuğu tecritten doğrudan bilgi alarak, tek tip elbise öncesi ve sonrası ne yapılacağını öğrenmek amacıyla B. AYTEKİN'i de tecrite aldı. Belli bir süre idareye bilgi sızdırmasından sonra, hastalığını öne sürerek sık sık revire çıkması ve ilginç tavırlarıyla şüphe çekti. Ardısıra da, somut bir olay aracılığıyla, tecritteki tutsaklarca muhbir olduğu anlaşıldı.

B. AYTEKİN'in muhbir olduğunu kesinlikle anlayan tecritçiler; bu kez onu kullanmaya başladılar. İdareye yanlış bilgi vermek için B. AYTEKİN'in yanında bilinçli olarak tartışmalar yaptılar: İdare tek tip elbise programını bu abartılı bilgilere inanarak ertelemek zorunda kaldı. Ve muhbir devrimcilerce kullanılır oldu. Kullanıldığını farkedenden B. AYTEKİN, tecritte kendisine yapacak iş kalmayınca kendisini tecritten aldırarak koşuşuna döndü. Ve faaliyetlerine burada kaldığı yerden devam etmeye kalktı.

28 Kasım operasyonunda hücreye alınan siyasi tutsaklar, tecrittekilerden B. AYTEKİN'in kesinlikle muhbir olduğunu öğrendikten sonra «Otonom» davası tutuklularına durumu anlattılar. DS, P, HK imzalı bir not yollayarak B. AYTEKİN'in siyasi koşuştan atılmasını istediler. Ama Otonom davası tutsakları B. AYTEKİN'in muhbir olduğu gerçeğini reddetti. BAHTİYAR'ı savundukları gibi HK, P ve DS davası tutsaklarını da subjektiflikle, yalan yanlış bilgi

aktarmakla suçladılar. Bu tartışmalar sürerken B. AYTEKİN'in verdiği istihbarat sonucu, idare Otonom davası tutuklularının temsilcisini tecrite aldı. (*)

B. AYTEKİN'in muhbirliğinin kesin olduğunu söyleyen DS davası tutsakları bu adamın dövülüp koğuştan atılmasını önerdiler, ama başta Otonom davası tutukluları ve bazı tutukluların karşı çıkması üzerine, hiçbir şey yapılmadan, sayımda muhbir B. AYTEKİN'in koğuştan alınması istendi. Bunun üzerine subay muhbirini alıp götürdü.

Olayın akabinde DS davası tutsakları «Yeni BAHTİYAR'lara Karşı Uyanık Olalım!» başlıklı bildiriyle, muhbirlere karşı izlenmesi gereken doğru politikanın ana hatlarını çiziyor ve idarenin yeni muhbirlere ihtiyacı olduğuna ve çok uyanık olunması gerektiğine dikkat çekiyordu.

Hapishane yönetimi, yeni BAHTİYAR'lar bulmak için çalışacaktı. Buna karşı uyanık olunmalı, özellikle bağımsızlardan tekrar siyasiler bölümüne gelenler dikkatle izlenmeliydi.

Bağımsızlaştırma, muhbirlik, hainlik Metris'te birbirine bağlı yürüyordu. Metris'in işkenceci yönetimi bağımsızlaştırdığı tutsakları rahat bırakmıyor, muhbirliğe ya da hainliğe zorluyordu. Bu kaçınılmazdı. Çünkü rehabilitasyonun en son amacı; siyasi tutsakları teslim alarak devletin «kanatları» altında ya muhbir, ya da hainleşmiş insan müsveddeleri haline getirmektir. Hapishane yönetimi zayıf unsurları bağımsızlara çekmek için çok çaba harcıyordu. Bağımsızlara aldıklarını tehditle konuşturarak, koğuşun genel durumunu, not ve yazılı dökümanların saklandığı yerleri öğreniyordu. Daha da ileri gidip baskı ve tehdit altında özel işkence seansları uygulayarak, onları muhbirleştirmeye çalışıyordu. Bu açıdan olaya bakıldığında, bu tür bilgi verenlerin hepsine kelimenin tam anlamıyla muhbir demek doğru olmaz. Bunlar siyasi kimliğini, kişiliğini ve devrimci onurunu

(*) Tecrite alınan Otonom davası temsilcisi orada anlatılanlar sonucu ikna oldu. Bahtiyar AYTEKİN'le ilişkilerini dondurduklarını, araştıracaklarını söyledi.

yitirmiş kişilerdi. İşkenceci hapishane yönetimi birçok açığını, zaafını yakaladığı direnme coşkusu, kararlılığını yitirmiş, devrimci-demokrat tutsakların içinde kalan bu unsurları tesbit etmek ve onları her yola başvurarak kullanmada uzmanlaşmıştı. İşkencede uzmanlaşmasının özü burada yatıyordu. İşkenceciler Metris'te ihtisas yapıyor, insan psikolojisini ve işkencenin buna etkisini öğreniyorlar, öğrendiklerini tekrar pratiğe aktarıyorlardı. 1983 Ağustos'undan sonra Metris'e özel olarak gönderilen psikolog kisveli; psikolojik savaş uzmanı bir görevli bu işin organizatörlüğünü Binbaşı Muzaffer AKKAYA ile birlikte yapıyordu. Siyasi polis ve MİT de bunlara aktif destek veriyordu. Siyasi tutsaklar için kurulan işkence ve baskı kumpasının yönetimi, Genel Kurmay'a bağlı olarak bu güçlerin elindeydi.

10 Ocak 1984'de hapishanede tek tip elbise uygulaması başlatılmasıyla birlikte, bağımsızlara da tek tip elbise giyme ve zorla istiklal marşı söyleme dayatması getirildi. İçlerinde tek tip elbise giymek istemeyen ya da, giyen ancak istiklal marşı söylemek istemeyenler -ki bunların sayıları 50'ye yakındı- zorla siyasiler bölümüne getirildiler. Bu insanların arasına idare tarafından muhbir karıştırılabilirdi. DS davası tutsakları bunu düşünerek bağımsızlardan siyasilere getirilenler konusunda tüm siyasetleri uyardılar. Gelenlerin tavırları dikkatli bir şekilde izlendi ve devrimci tutsaklar içine muhbir yerleştirilmesi büyük ölçüde engellendi.

Bağımsızların direniş saflarına taşıyacağı yeni muhbirleri hesaba katmadan ve gerekli önlemleri almadan iyi niyetli bir anlayışla yaklaşmak; direnişin geleceği açısından tehlikeliydi. Bağımsızlardan gelenler, işkencenin Metris tarihinde küçümsenmeyecek bir düzeye ulaşmasıyla, panik halinde tekrar işkencecilerin himayesine -hem de her denileni yapacak biçimde yazılı belge verecek kadar ileri giderek- sığındılar. İçlerinden çok azı devrimcilerin de yardımıyla yoğun baskılara, zorluklara göğüs gerdi ve siyasileşti.

10 OCAK-11 NİSAN / SİYASİ TUTSAKLARA KARŞI SALDIRININ ANA HALKASI TEK TİP ELBİSE: DEVRİMCİ DİRENİŞİN OLGUNLAŞMASI

Yerel seçimlere doğru gidilirken, kamuoyunun dikkatleri seçimler üzerine çekilmişken; son dönemde alabildiğine yıpranmış hapishane kitlesine işkenceciler son darbeyi indirmek istiyordu. Bu bulunmaz bir fırsattı. Metris'in içinde bulunduğu süreçte; işkencecilerin saldırılarının yoğunlaşması karşısında yavaş yavaş «mamaklaşma»ya doğru bir gidiş vardı. Teslimiyet bir gecede gerçekleşecek olgu değildi elbet. Kitle açısından teslim olmanın şartları yaratılır, süreç tamamlanırsa kitlenin teslim olması gerçekleşebilirdi. İşte Metris de hızla bu sürece girmişti...

12 Eylül sonrası hapishanelerden edindiği deneyle hareket eden oligarşi, diğer hapishaneler gibi teslim alamadığı İstanbul hapishanelerini -özelde Metris'i- bu defa da baskı, yasak ve işkence altında, onur kırıcı arama ve tek tip elbiseyle teslim almaya çalışacaktı.

Tek tip elbiseyi esas olarak yüklediği fonksiyondan ayrı düşünmek, onun içini boşaltıp salt kumaş parçası olarak ele almak mümkün değildir. İçinde bulunulan tarihi evrede ve ülke koşullarında tek tip elbise tek başına her şey (ilke) olmamakla birlikte, ilke değerinde öneme sahipti. Bunun da nedeni onun kullanılış amacında yatıyordu.

10 Ocak Salı öğleden sonra, saat 16.00-17.00 sularında hapishane idaresi tek tip elbise ile ilgili anons yapıyor ve tek tip elbisenin geldiğini duyuruyordu. Ve tek tip elbisenin

devlet politikası olduğunu, tüm tutsakların giymeleri gerektiğini ve pantolon, gömlek, boğazlı kazak, ceket, palto, mont vb. giyim eşyalarının paketlenerek, paketlere isim, soyadı yazıldıktan sonra idareye teslim edilmesini istiyordu. Giysi olarak iç çamaşıra ve eşofmana izin vardı; eşofmanı olmayanlar sayımlarda gelen subaylara isimlerini yazdırırlarsa, eşofman temin edilecekti!

Anons tekrar edilirken iyice dinlendi ve tutsaklar önceden tespit edilen «TEK TİP ELBİSE GİYMEDİK, GİYMEYECEĞİZ!» vb. sloganları atarak, bu konudaki tavırlarını ve direniş kararlılıklarını duyurdular. Bu, tek tip elbiseye alınmış ilk tavır olması nedeniyle önemliydi.

Metris idaresinin eşofman toplamayacağını ve olmayanlara da eşofman temin edeceğini açıklaması, birçok devrimci, demokrat tutsaktan öte; siyasetlerin kafasına da «Acaba hapishane idaresi eşofman statüsünü kabul edecek mi?» sorusunu yerleştirdi. İdare de bunu amaçlıyordu zaten.

Hapishane idaresinin açıklaması aldatmaca doluydu. Öncelikle kendisini hiçbir konuda pazarlık yapmayacak derecede güçlü gösteriyordu. Yoksa «Tek tip elbise devlet politikasıdır» demenin başka ne anlamı olabilirdi? Mücadele yükseltilmeden, zulmün Metris üzerine oynadığı oyun bozulmadan, tutsakların ileri bir mevziye sıçraması olanaksızdı. 12 Eylülcülere geri adım attırmanın bu koşulda başka da olanağı yoktu.

Muhbirleri aracılığıyla, yakaladığı notlar ve bildirilerden edindiği bilgilerle, Metris idaresi, direniş güçlerinin yol ayrımında olduğunu biliyordu. Bu koşullarda elinde bu derecede önemli kozlar varken, nasıl olur da pazarlığa oturur ve geçici de olsa eşofman statüsünü kabul ederdi?

Bu nedenle işkencecilerin saldırılarını arttırıp, siyasi tutsakları tek tip elbise giymeye zorlamaları kaçınılmazdı. Kaldı ki Ekim'den bu yana, tek tip elbise saldırısının zamanlamasını yapıyordu. Soğuk hava faktörü de devreye gireceği için, Ocak ayı işkenceciler açısından uygundu.

Binbaşı Muzaffer açık açık, artık tek tip elbiseyi kastederek, «Napolyon bile Rusya’da soğuğa yenildi!», «Sizi uçurumun kenarına getirdik, bir itmek kaldı!» diyebiliyordu. Bu açıktan yapılan tehdit, sahibi açısından işin tavına geldiğini gösteriyordu.

Tek tip elbisenin hapishanede uygulanacağını ailelere duyurup, ne yapılmasını anlatmak amacıyla; her havalandırmadan, aileleri hapishane sorunları ile aktif olarak ilgilenen bir kişinin, aile görüşüne soyunarak çıkması ve o dönem elde bulunan tek olanak olan, görüş telefonunu kavga gürültü de olsa kapması ve kullanması, Genel Karar olarak çıktı.

Sayımlarda, ısrarla sivil elbiseleri isteyen hapishane yönetimi, bir yandan da eşofmanı olmayanların isimlerini alarak, ortamı istediği gibi bulandırabiliyordu. Bu arada askerler, «Düzgün durun, ayaklarınızı birleştirin!» diyerek yavaş yavaş tutsaklara, ’82 Mayıs operasyonlarını hatırlatıyor, tek tip elbise konusunda oligarşinin ne düşündüğünü kısaca ve net olarak özetliyor, psikolojik saldırıyı boyutlandırıyor.

Ve sivil elbiseleri toplama operasyonu 14 Ocak Cumartesi günü «E» bloğun «sibiryasında» başladı. Yatakhane birbirene kenetlenerek, slogan atarak direnen tutsaklar, dövülerek koğuşlardan çıkarıldılar. Hapishane idaresi koridorlarda toplu direnişten çekindiği için, tutsakları iki-üç parçaya böldü. Ve zorla soyarak üzerlerindeki sivil giysileri alıp don-atlet bıraktı. Koğuşlardaki boğazlı kazak, pantolon, ceket, palto, mont hatta iç çamaşırları (uzun don), pijamaları topladı. Direniş gerçekten güçlü idi ve hapishanenin yarıya yakın sayıda koğuşundan sivil giysileri topladıktan sonra operasyon durduruldu. Operasyon, istenirse -biraz geç de olsa- tamamlanabilirdi. Ancak beklenti psikolojisinin direnişin gücünü zayıflatacağını uman hapishane yönetimi, operasyonun tamamlanmasını bir gün sonraya bırakıyordu.

Metris idaresi direniş saflarındaki en küçük çelişki ya da tereddüdü çeşitli taktiklerle değerlendirebilecek denli ustaydı. Operasyonu bir günde tamamlayacak yerde, iki günde yapması, psikolojik yıpratma taktiklerinden yalnızca biriydi. İlk günkü operasyonda fiziki yıpratmadan öte psikolojik yıpratma ile direniş saflarının moral gücünün kemirilmesi hedeflenmişti. Ve doğal olarak direniş safları bundan etkilenmişti. Ancak devrimci tutsaklar bunun bilincindeydi ve yukarıdan aşağı iradi müdahaleyle yıpratıcı etkiyi en aza indirebildiler.

İkinci günkü operasyon daha sertti. İşkenceciler bir günlük beklemenin direniş cephesinde yarattığı stresi somut olarak kazanç hanesine yazmak istiyordu. Devrimci tutsakların, hapishane yönetiminin bu yaklaşımını daha önceden kavrayıp hazırlanmaları idarenin başarılı olmasını engelledi.

İki gün süren operasyonlarda sivil giysilerin toplanmasından sonra, koğuşlarda var olan eşofmanlara dokunulmaması, hatta koliyle gelen eşofmanların tutsaklara verilmeye devam etmesi, hapishane yönetiminin, sağ çizginin saflarında «ara çözüm» hayalini canlı tutma taktiğini uyguladığını gösteriyordu.

16 Ocak 1984 günü işkenceci hapishane yönetimi, mahkeme ve hastaneye gidenlere zorla tek tip elbise giydirmeye başladı. Böylece 2 Şubat 1984'e kadar sürecek olan Metris tarihinin en acımasız işkenceleri dönemi açıldı.

- Metris Tarihinin En Kanlı İki Haftasından

Siyasi tutsaklara, «Polis işkencesi bundan daha hafifti!» dedirten; eşofman almayı ara çözüm olarak bekleyen statükocuların en koyusundan, açık tonlarına kadar her kesimini paniğe uğratan; açlık grevinden vebadan kaçır gibi kaçarlara «denize düşen yılanı sarılır» örneği, «açlık grevi,

ölüm orucuna başlamak gerekir» dedirten bu iki hafta boyunca işkencenin eriştiği boyutu tahmin etmek zor olmasa gerek. İşkenceciler «yıldırım hızı»yla çabuk ve kesin sonuç almak istiyordu.

16 Ocak günü mahkemeye giden tutsaklara, elleri kelepçelendikten sonra askerler zorla tek tip elbise giydirmeye çalıştılar.

Elleri arkadan kelepçeli olduğu halde, birbirlerinin üzerindeki tek tip elbiseyi, mahkemeye götürülmek için tutuldukları A-blok havalandırmasında yırtan siyasi tutsaklar, aynı zamanda tek tip elbise giymeyeceklerine dair sloganlar attılar. Hapishane idaresi mahkeme öncesi havalandırmada elbiselerin yırtılmasına ve slogan atılmasına tavırsız kalmadı ve havalandırmaya giren askerler, elleri arkadan kelepçeli tutsakları tekme-tokat dövdü. Arabalara doldurularak mahkemeye götürülen DS davası tutuklularından üçü, çok sıkı kelepçeler yüzünden bayıldılar. Tıbbi bir müdahale yapılmadı. Uzun süre kelepçeleri bile gevşetilmedi. Elbiselerini yırttıkları için duruşmaya alınmadılar. Mahkeme kapısından döndürüldüler, gerisin geri hapishaneye gönderildiler.

Sloganlarla hapishaneye dönen sekiz DS davası tutuklusunu, zorla giydirilen tek tip elbiseyi yırttıkları için üzerlerinde don-atletten başka bir şey olmadığı halde yağmur altında, kelepçeli olarak saatlerce havalandırmada bekletildiler. Ama işkenceciler, işkenceye doymuyordu. Bu süre içinde bu tutuklulara iki kez kıç-baldır falakası atıldı. Su ve çamur içinde inleyen tutsaklara hiçbir tıbbi müdahale yapılmadı... Erinden doktoruna kadar hapishanedeki tüm görevliler bu manzarayı pencerelere doluşarak sadist bir zevkle izlediler. Daha sonra içeri alınan tutsaklar, bu kez çamaşırhanede ayak falakasından geçirildiler. Kafaları, suratları patlatılıp yaralanarak zorla tıraş edildiler. Sonra da hallerine bakılmadan, üzerlerinde don ve atletten başka birşey olmamasına rağmen çıplak soyularak arandılar.

Sonraki günler işkence, yemek ve su gibi Metris yaşamının bir parçası oldu. Tutsaklar bu işkencenin izlerini aylarca üzerlerinde taşıdılar. Kelepçe izleri sanki ömür boyu taşınacak biçimde bileklere nakşedilmişti; kaybolmadı, birer Metris hatırası olarak bileklerde kaldı, işkenceyi bileklerinde canlı olarak belgeledi.

İşkenceci yönetim en ufak insani bir kaygı taşımıyordu. Şubedeki işkenceciler, kendi işkencelerinin izlerini örtmek için gözaltındakilere bazen ilaç da verebiliyorlardı. Metris yönetimi çok daha pervasızdı, tutsakların tıbbi hizmetlerden yararlanmalarına izin vermediği gibi, en basit ilacı bile vermiyor, aksine koğuşlardaki, ağrı kesicileri ve merhemleri bile topluyordu.

Tedavi için tek koşul vardı; «Tek tip elbise giy, kendin soyun, revire çık!» Oysa Metris idaresi tutsaklara bunu kabul ettiremeyeceğini biliyordu. Doktorlar ise, Hipokrat'ın kemiklerini sızlatırcasına işkencecilere hizmet etmekle doktorluk mesleğine işkence gölgesi düşürdüler.

Metris tarihinin bu kanlı haftaları boyunca mahkemeye gidenler üç aşağı beş yukarı aynı işkenceleri yaşadılar. Tüm işkencelere karşın tek tip elbise yırtıldı, gidiş ve dönüşlerde saatlerce kışın o soğuğuna katlanıldı, «Tek tip elbiseyi kendim yırttım» dendi; ancak tutanaklara imza atılmadı, savunma verilmedi. Metris'te doğrudan, yaşamın yoğurduğu devrimci tavırlardan birisi de, hapishane idaresine hiçbir biçimde savunma vermemekti. Ve bu sürede, onca işkence ve baskıya rağmen işkenceciler devrimci tutsaklardan tek tip elbiseyi yırttıklarına dair savunma alamadılar. Bu geleneği yıkamadılar.

Yaşananlar mahkemelerde anlatıldığında, hemen bütün mahkeme heyetleri, savcılar «Hapishaneleri ilgilendiriyorsa, suç duyurusunun yeri burası değil, sıkıyönetim komutanlığıdır» diyebiliyorlardı. Yalnızca bu kanlı haftalar bile, sıkıyönetim mahkemelerinin sıkıyönetim komutanlığı tarafından nasıl doğrudan yönlendirildiğini kanıtlar nitelikteydi. Dolayısıyla

mahkemelerin sıkıyönetim komutanlığının koordinasyonluğunda hapishane yönetimlerinde nasıl işbirliği içinde oldukları ve siyasi tutsakları düzenin köleleri yapmak için el ele verdikleri, gören göz için sır değildi. İşkenceye karşı takındıkları tavır ile, mahkemelerin bağımsız olmadıklarını ve siyasi tutsaklar için hazırlanmış tuzağın, hapishanelerle birlikte bir ayağı olduğunu bir kez daha açıkça gösterdiler.

Hem 16, hem de 19 Ocak'ta üstüste iki kez mahkemeye çıkan ve tek tip elbise dayacağından geçirilen DS davasından bir tutsak boydan boya morarmış, çürümeye yüz tutmuş kaba et ve baldırlarını gösterdiğinde, mahkeme heyeti şaşırıyor, bu ölçüde işkencenin nasıl yapıldığına akıl erdiremiyor ve nasıl bir oyunda figüran olduklarını, «Ne yapabiliriz, elimizden bir şey gelmiyor!» diyerek itiraf etmek zorunda kalıyordu. Acıdır, bu tutsağı hastaneye gönderme ve suç duyurusunda bulunma cesaretini yine de gösteremiyordu.

Yine de istisna bile olsa bazı davalarda, olanlara göz yumacak denli insanlığını yitirmemiş yargıçlar, tepelerinde Demokles'in kılıcı gibi duran sıkıyönetim komutanlığı ve Genel Kurmay Başkanlığı'na karşın; görece bağımsız davranma cesaretini gösterecek, mahkemeye yapılan suç duyurularını tutanaklara geçirerek sıkıyönetim komutanlığına iletecekti. Rapor verilmesi için işkence kurbanının hastaneye sevk edilmesi isteğini hapishane idaresine bildirenler de vardı.

Ama hapishane idaresi bütün her şeyi hesaba katmıştı. Ve bu operasyonlarında açık vermemek için her yola başvuruyordu. Kamuoyuna haklı görünmek için sözü edilen 13 tutukluyla ilgili tutanağı savcılığa göndererek tek tip elbiseyi yırtma davası açtırmayı ihmal etmiyordu. Metris tarihi, işkenceci yöneticilerin yavuz hırsızlığının bolca örneklerini taşır. Yönetim bir yandan en ağır işkenceleri yapar, öte yandan slogan attı deyip tutsaklara ceza veririr. Ve böylece kamuoyunda, aklanmaya, kendini temize çıkarmaya çalışır. İşte şimdi de kendisine meşru zemin yaratacak mahkeme belgelerini, kendi lehine kullanmaya

çalışıyordu. Ancak önemli bir noktayı unutuyordu. Metris'teki işkencenin boyutları ayyuka çıkmış ve aileler, avukatlar aracılığıyla az çok kamuoyuna duyurulabilmişti. Bu durumda mahkemeler, işkenceyi savunur duruma düşmemek için tek tip elbise yırtanları mahkum edemezdi. Mahkeme «Zorla kimseye, özellikle tutuklulara tek tip elbise giydirilemez, yasalarda bunun yeri yoktur» diyerek sözü edilen tutsakları beraat ettirdi. Bu karar aynı zamanda cuntanın faşist yetkililerinin Metris'te tek tip elbise giydirmeye saldırısına, kendi yasalarıyla indirilmiş bir darbeydi. Ve hapishane yönetimi bu kararı hemen hasır altı etti. Gerekçeli hükmün siyasilere eline geçmesi engellendi.

İşkencecilerin Metris'i siyasi şube benzeri bir işkence merkezine dönüştürmesi üzerine hemen tüm siyasetler, açlık grevi tartışmaları içine girdiler, girmek zorunda kaldılar. DS, K ve TİKB davası tutuklularının süresiz açlık grevinin zorunlu olduğuna dair düşünceleri netti. Hapishane idaresi kendi programını aksatacak, hatta bozacak kadar tehlikeli boyutlara varan açlık grevi yanlısı potansiyelin farkına varmakta gecikmiyor ve tedbir almaya yöneliyordu. Evet bu aşamada kararlı ve uzun süreli bir açlık grevi Metris'e ilişkin planlarını büyük ölçüde bozabilirdi.

İdare ilk tedbir olarak, çayları; şekeri demliğin içine atarak vermeye başladı. Böylece; hem çayı içilmez hale getirerek yaratacağı psikolojik rahatsızlıktan yararlanmak istiyor, hem de sözde, açlık grevi için şeker biriktirilmesini önleyerek, açlık grevini caydırıcı bir iş yaptığını sanıyordu(!). Ama böyle yapmakla zayıf yanını da devrimci tutsaklara göstermişti. Açlık greviden besbelli ki korkuyordu. «Açlık grevine mi gitmek istiyorsunuz? DS davası tutuklularının açlık grevi önerisi yaptıklarını biliyoruz, hatta ölüm orucuna gideceklerin listesini tahmin ediyoruz» diyerek bu korkusunu, «korkmadığını» vurgulayarak belli ediyordu.

Böylesi bir ortamda Metris idaresinin çayı şekerli vermesine tavırsız kalınamazdı. Artık öyle bir noktaya

gelinmişti ki, Metris'te işkencecilerin dayattığı, zorla kabul ettirmeye çalıştıkları hiçbir şeye tavırsız kalınamazdı. Devrimci tutsaklar işkencecilerin her saldırı taktiğine karşı taktik yaratmalı, bir adım bile gerilememeliydiler. Çatışmanın diyalektiği bunu gerektiriyordu. DS davası tutsakları tarafından, tüm gruplara, şekeri içine atılarak verildiği sürece çay almama önerisi yapıldı. Sağ çizginin temsilcilerinin engellemelerine karşın bu öneri genel karar oldu. Ancak bu genel karar uygulanmadan önce DK davası tutsakları hiç bir gerekçe göstermeden, bu protestoya katılmayacağını, koğuşlarda bir kişi dahi olsalar çay alacaklarını açıkladılar. DK davası tutuklularının bu tutumu, çay almama protestosunu dejenere etti ve idareye koz verdi.

Tek tip elbise gelmeden çok önce, Ekim '83'de kantinden reçel, bal, helva vb. şekerli madde satışı yasaklanmıştı. 28 Ocak 1984 Cumartesi günü ise, üçüncü çeşit yemeği kaldırarak, iki çeşide indirmesinin anlamı, «açlık grevini önlemek» adı altında ve «Madem devletin elbisesini giymiyorsunuz, yemeğini nasıl yersiniz?» gibi, komik bir demagojiyle tutsakları açlığa, dolayısıyla psikolojik-fiziksel yıpratmanın dehlizlerine itmektir.

Şekerli maddelerin yasaklanmasıyla, şeker gereksinimini sürekli canlı tutmak, açlık grevinde psikolojik olarak zayıf düşürüp erken sonuç almak amaçlanıyordu. Bu durumda beklenti içine sokulması devrimci tutsakları daha zor duruma düşürürdü! Artık açlık grevine kısa sürede başlanmalıydı.

Üçüncü kap yemeğin yasaklandığı 28 Ocak günü, sivil giysileri toplama operasyonundan sonra, eşofman toplama operasyonu yapılıyordu. Sabah başlayan operasyon saat 18.00'e dek aralıksız sürdü ve herkese koridorlarda kışbaldır falakası atıldı. Tüm direnişlerde olduğu gibi, yatakhane kenetlenen tutsakları zorla dışarı çıkaran işkenceciler, eşofmanı gönüllü vermeyen tüm tutsakları falakaya yatırdıktan sonra soydu, ardından saçını zorla kesip tekrar koğuşa tekme tokat soktu. Bu arada bilinçli olarak

tutsakları ılık atmaya, bağırmaya zorluyor ve tutsakların bilincine perde indirmeye çalışıyordu. Bunu, diğ er operasyon bekleyen tutsaklar üzerinde, psikolojik işkenceyi, yıpratmayı artırıcı olarak kullanıyordu. 28 Ocak e sofman toplama operasyonunda toplam 13 tutuklu zaaf gösterip «bağımsızlar»ın bölümüne gitti.

Bu operasyon sürerken, havalandırmalarda direniş kararları gereği toplu mar lar söylendi.  iirler okundu ve dayanışma duygusu, direniş ruhu ve co kusu güçlendirildi.

Daha tek tip elbisenin hapishaneye geldiği gün, moral-eğlence geces  düzenlenerek  arkılarla, türkülerle tek tip elbisenin kara mizahı yapılmış, parodiler, şarkılar vb. birçok şey  retilmi ti. Daha sonra önemli saldırıların yaşandığı günlerde, haftada bir kez olmak üzere, bu gecelerin düzenlenmesi gelenekselle ti.

Bu geceleri düzenleyen koğuş(lar), önceden diğ er koğu lardan söyleyecekleri mar , şiir, türkü,  arkı, taklit, parodi vb. listesini alıyor, bunları sıralıyor ve gecenin anlamına uygun biçimde düzenleyerek sunuyordu. Bu geceler i kencecileri ıldırtmak için yeterli bir nedendi. I kenceciler bunca baskı, yasak ve işkenceye karşın tutsakların nasıl olup da hâlâ bunca neşeli olduklarını anlayamıyordu. O kadar «emek» harcayarak işkence ve baskılarla yaratmaya çalıştıkları karamsarlık, umutsuzluk, yılgınlık havasının bir anda dağıldığını görüyorlardı.

Örneğin, tek tip elbisenin hapishaneye geldiği gün yapılan anonsa, «TEK T PELB SE G YMED K, G YMEYECEG Z!» sloganlarıyla cevap verilmesinden çok, hemen o gece yapılan eğlenceye bozulmu tu işkenceci hapishane yönetimi. Eğlenceyi büyük sinir gerginliği ve asık suratla koridor pencerelerinden izleyen nöbetçi subayı  steğmen Yalçın DEM REL, tek tip elbiseyi alaya almamıza daha fazla dayanamadı. Eğlence gecesini sabote etmek için arabesk türü gürültülü müzik yayınına başlattı. I te bir i kencecinin direniş karşısındaki güçsüzlüğü, bir kez daha

yaşanarak görülüyordu. Bunu görmek, yaşamak, direnişin kararlılığı ve haklılığı konusunda belki de onlarca bildiriden daha öğreticiydi.

Operasyon psikolojik baskı ve işkenceyle tamamlanıyordu: Devrimci tutsaklar, açıktan tehdit ediliyor, tek tip elbise giymezlerse sağlıkları üzerinde kumar oynanacağı ilan ediliyordu: «Tek tip elbise giyeceksiniz, bu kaçınılmazdır, devlet politikasıdır, şimdiden giymezseniz yağmura-kara bakılmaksızın soğukta don-atlet saatlerce bekleyeceksiniz. Çoğunuz zaten hastasınız, soğukta beklemeniz zayıf bünyenizde ömür boyu taşıyacağınız hastalıkların yerleşmesine neden olacaktır!...»

Hoparlör aracılığıyla işkence ihtisasını Metris'te yapan, işkencecilik kariyerini Metris'te yükselten Üsteğmen Yalçın DEMİREL; ağır ağır bu kısa bildiriye, eşofman operasyonunun bitiminden hemen sonra okudu. Cunta açık oynuyordu. «Ya tek tip elbise giyerek dediklerimize uyacaksınız, apolitikleşeceksiniz ya da işkencenin her türlüsüne katlanarak direneceksiniz. Başka bir yol, ara çözüm yok» diyordu. Metris işkencecilerinin maestrosu Binbaşı Muzaffer AKKAYA ise, «Bunlara işkence diyorsunuz, direktiflerimize uymadığınız sürece bunları yapacağız» diyerek diğerini onaylıyordu. Binbaşı Muzaffer AKKAYA resmi görevle teslim aldığı Metris'i; gerçek biçimiyle -içindeki tutuklularıyla, tutukluların beyinleriyle birlikte- teslim almak için gecesini gündüzüne katmıştı. Metris'i direniş odağı olmaktan çıkararak, egemen sınıflara rahatsızlık vermesini önlemekle görevliydi. Bunun için «her yol mübah» diyerek işkence, yasak, baskı temelinde ve ne pahasına olursa olsun yapacaktı. Her işe karışıyor, herkesi tanımak için işkenceci niteliğiyle devrimcilerin zayıf yanlarını değerlendiriyordu.

25 Ocak 1985 günü mahkemeye çıkarken Turabi KAÇAR'ın yalpalayan ruh durumunu onunla konuşarak kavrayan Binbaşı, bu fırsatı değerlendirmekte tereddüt etmedi. Önce çok kötü dövülen Turabi hücreye atıldı. Tecrittekilerin tüm müdahalelerine karşın bunalımını

aşamayarak dayak korkusuyla iki gün içinde beynini, Binbaşı Muzaffer'in iradesine teslim etti. İşkenceci idare bir muhbir daha kazanmıştı. Turabi'nin verdiği bilgiler sayesinde 2 Şubat günü dokuz tutsağı daha tecrite aldı. Tecrit, 26 kişiye çıktı.

Turabi KAÇAR da diğer birçok hain gibi işkencenin rehabilite ettiği(!) insan müsveddesi haline gelenlerden birisi oldu. Bu insan kılıklı ucubeler, hainleşmeden ve «güzel yaşamaları» için «dinlenme tesisi» olanaklarına kavuşmadan önce Marksist-Leninistlere, devrimci-demokrat tutsaklara uygun görülen işkenceleri tattılar. Ancak erken ve bedelsiz devrim düşleriyle başladıkları «Devrimcilik Oyunu»nu tüm geçmişlerini ve hainleşmeden önce mahkemelere verdikleri, işkence gördüklerine dair onlarca belgeyi reddettiler. Marksist-Leninistler, devrimci-demokrat tutsaklar hakkında «sahibinin sesi» olarak yalanlar söylediler. (Turabi KAÇAR, pişmanlık yasasından yararlanarak İstanbul'da ilk tahliye olan dört hainden biridir.)

2 Şubat 1984 günü, hapisshanedeki açlık grevi eğilimli potansiyeli frenlemek, kamuoyu ve ailelerden gelen baskıları göğüslemek amacıyla işkencecilerin taktik değiştirdiği günlerin başlangıcıdır. 1983-84 kış ayları «demokrasi» nutuklarının ortalığı kırıp geçirdiği aylardır. Genel Kurmay Başkanlığı'nın yönlendirdiği hapisshane yönetimi, «seçimle oluşmuş» bir parlamento ve hükümet varken, kamuoyu ve tutuklu yakınlarından gelen baskıları rahatlıkla göğüsleyebilirdi! İstanbul dışındaki birçok hapisshane genel olarak çok daha ağır baskı koşulları olmasına karşın, sivil cunta taktik değiştirmiyor, aksine baskıyı yoğunlaştırıyordu. Yeni manevralara rağmen Metris'in tutuklu kitlesinde ise, açlık grevinin gerekliliği yönünde genel bir eğilim oluşmuş durumdaydı. Sağcı, geri çekilmeci çizginin kararsızlığı ve ikili tavrına rağmen bu gerçek, açık bir olguydu. Üstelik gittikçe güçleniyordu. Hapisshane yönetimi bunu görmezden gelemezdi ve gelmedi de.

2 Şubat'tan sonra yönetim, soyarak aramayı ve seyrekle olsa tekme tokat dayağı sürdürmesine karşın; mahkeme çıkışlarında zorla tek tip elbise giydirmekten vazgeçmişti. Böylece açlık grevi potansiyeli düşürülürken görünüşte azaltılan işkence ile, «bağımsızlaşma»yı teşvik politikası sürdürülecekti. Tutsaklar, üzerlerindeki giysileri çıkarılarak don-atlet havalandırmaya alınıyordu. Gerçi bu, zorla tek tip elbise giydirildiği günlerde de sözkonusuydu ancak, şimdi özel ağırlık kazanıyordu. Dört-beş saat olan havalandırmada bekletme işkencesinin süresi uzuyordu. Anonsta ilan edildiği gibi, soğuk işkencesi artık tamamen devreye giriyordu.

Bu arada, tek tip elbise dayatmasının gündeme gelmesiyle koğuş direnişleri eski önemini yitirmişti. Ayrıca açlık grevi koşulları olgunlaşma sürecine girmiş ve örgütlenme çalışmalarına başlanmıştı. Durumu değerlendiren DS, TİKB, K davaları tutukluları, güçlerin daha fazla yıpranmadan açlık grevi aşamasına kısa sürede yükselebilmesi için 1 Şubat'ta koğuş direnişlerinin sona erdirilmesini kararlaştırdılar. Karar 2 Şubat'tan itibaren uygulanmaya başlandı.

Koğuş direnişleri, «fiziki direniş» edebiyatı yapanların tüm vurdumduymazlıklarına, gözleri önünde süren işkencecilerle kapışmaya seyirci kalmalarına rağmen, militanca yürütülmüştür. DS davası tutsakları haftanın iki günü gruplar halinde mahkemeye çıkmalarından dolayı direnişte, diğer siyasetlerle birlikte sürekli dayak ve işkenceyle karşılaşılıyorlar ve idarenin boy hedefi oluyorlardı. Ama, ya bu direnişe katılmayan «dostlar»ı ne yapıyordu? Metris gerçeğini yaşayanlar, sabahın köründe yatakhane birkaç kişinin yerlerde süründürülüp cop darbeleriyle vücutları morarırken sabah uykusundan uyanmak zorunda kalıp da gazinoda beklediğine bozulan «tarafsız» dostlarını unutmayacaklardır.

Ne var ki, gelinen aşamadan sonra sivil cuntanın saldırı ve işkencelerini önlemenin tek yolu kalmıştı. Türkiye

çapında hapishanelere karşı tüm şiddetiyle saldırıya geçildiği ve sonuç alınmaya çalışıldığı bir evrede; Metris'te üç siyasetin(*), ağır saldırı ve yıpranma koşullarına rağmen koğuş direnişi sürdürmesi artık sürece denk düşmekten uzak kalıyordu. İşkencecileri, saldırı ve işkencelerinden caydırmak için, daha etkili direniş biçimleri hayata geçirilmeliydi. Uygulanacak direniş biçimi, ölüm dahil her türlü özveriyi barındıracak muhtevada olmalıydı. Koşullar, Metris'in «mamaklaşma»ya doğru kayışı, direnişin geleceği için bunu dayatıyordu. Ama ne yazık ki, devrimci çizgi, ölümü de içine alan özverili bir direnişin çağrısını yapmış ve buna hazırlanırken bazıları ortada hiçbir şey yokmuşçasına gelişmeleri kayıtsız şekilde izliyordlardı.

4 Şubat Çarşamba günü Metris direnişi, kendi içinden bir kez daha hançerlendi. Hapishane yönetimi ile sözde, bir pazarlıkla anlaşılan «EB» davası sanıkları «bağımsızlar»dan ayrı açılan yeni bir bölüme «Yeşil Hat»a taşındılar. Yani «bağımsızlaşma»nın yeni bir biçimi olarak «yeşil hat»tı açtılar.(**) Hapishane yöneticilerine siyaset yapmama sözü vererek, yani siyasiliklerini daha baştan reddederek bu bölüme geçmişlerdi. Ardından gönüllü soyunmayı ve ön iliklemeği de kabul ettiler. İdare bastırsa bu mantıkla diğer yaptırımları da kabul etmemeleri için hiçbir neden yoktu.

Devrimcilik yapmama sözü verdikten ve siyasilik daha baştan işkencecilerle pazarlıkta inkâr edildikten sonra, işkenceci yönetim, gaspettiği bir takım hakları bunlara niçin vermesindi? Kaldı ki, devrimci onur, siyasi kişilik reddedildikten sonra alınan hakların ne anlamı vardı? Hapishane yönetimi '83 açlık greviden beri «Siyaset yapmayın haklarınızı verelim» demiyor muydu?

(*) Koğuş direnişlerine bu siyasetlerle birlikte başlayan DHB, Ocak ayı başında «direnişin genelleşmediği»ni söyleyerek, eylemi hâlâ sürdürmenin «yanlış olduğu»nu kanıtlama çabasıyla direnişi bırakmıştı. (Kawa da direnişten daha önce çekilmişti).

(**) Hapishane yönetimi, direnen siyasilerle («Kızılılar»), her yaptırıma gönüllü uyan «bağımsızlar» arasında bir yere oturtmak için bu statüyü «Yeşiller» olarak isimlendirmişti.

Ayrıca siyasi kısımda yeni çözümleri teşvik etmek için buranın cazip hale getirilmesi gerekliydi. Çok keskin Marksist-Leninist(!) lafazanlar ve Troçkistler davası tutsakları da çok geçmeden bunları izlediler. Ve gerçek yerlerini buldular.

Direnışte çok önemli kayıplara yol açmasa da «yeşil hat», idareyi soluklandırmada, cesaretlendirmede azımsanmaz bir rol oynadı. Devrimci olduğunu iddia eden ama direniş hattında kalmak istemeyen birçok tutuklunun kaçış ve kendini gizleme yeri özelliğini taşıyan «yeşil hat»tın, Metris mücadelesinde önemi büyüktür. Bu sayede cunta doğrudan «bağımsız»laştıramadığı bir çok tutsağı, yeşil hattı kısmen cazip kılarak bu hatta çekmiş, depolitizasyon sürecine burada sokmuştur. «Yeşil hat», buradan «bağımsızlaşma»ya hainlere gidişin istasyonu gibi kullanılmıştır. Bu hattın Metris direnişine verdiği zarar, Metris ve Sağmalcılar'daki, Nisan-Haziran '84 açlık grevi-ölüm orucu sonrası daha açık görülecektir.

Yeşil Hat, beş yıllık hapishaneler direniş gözönüne alındığında «mamaklaşma»nın Metris'teki özel bir biçimiydi denilebilir. Metris'te direniş odağı kalmadığında diğer yaptırımlar da bu hatta çok rahat bir şekilde yaşama geçirilebilecekti.

5 Şubat günü Yeşil Hat'tın oluşmasından abartılı sonuçlar çıkarmış olan işkenceciler, hızlarını alamayıp işi daha ileri götürerek büyük bir taktik hata yaptılar.

«Bizim Metris'i 'mamaklaştırma' diye bir düşüncemiz yok», «Tek tip elbise giyin, her şey hallolsun!» diyen Binbaşı Muzaffer AKKAYA, Yeşil Hat'tın oluşmasıyla tüm koğuşlara şu soru metnini dağıtıp cevap istedi:

«Tutuklulara tek tip elbise giydirme bir devlet politikası olduğu halde giymiyorsunuz ve suç işliyorsunuz. Tek tip elbise giyiyorsanız, neden devletten yana tavır alarak İstiklal Marşı söylemiyorsunuz? Tek tip elbiseyi sayımlarda, havalandırmaya, revire, görüşe çıkarken usulüne göre giyeceksiniz!...»

İşkenceciler dişini gösteriyordu. Amacı, yukarıdaki savunma metninde de açıkça görüldüğü gibi Metris'i teslim almaktı. Bu metin yalnızca Yeşil Hat'tın oluşmasını «soldan» destekleyenleri değil, sağ oportünizmi de etkiledi. Yönetim büyük bir hata yaptığını geç de olsa anladı ve savunma metnini alelacele koğuşlardan geri toplamaya kalkıştı. (*)

Gelişmeleri çok iyi gözleyen DS davası tutsakları, süreci direniş lehine çevirecek tavırlarını ortaya koydular. Tek tip elbise konusundaki görüşlerini de içeren uzun bir bildiriyle önce siyasetlere, ardından kitleye süresiz biz açlık grevi çağrısı yaptılar. Bu çağrı, elbise sorununun ne olup olmadığının, içinde bulunulan tarihi koşullardaki önemini vurguluyor, bunun için alternatif bir eylem programı da ortaya koyuyordu. Kısa süreli açlık grevleriyle hak almanın güç olduğunu, tek tip elbise sorununun çözümünün uzun süreli, kararlı bir direniş sorunu olduğunu söyleyerek eylem ilkelerini sıralıyor, aşamalı açlık grevi önerisini ve ayrıntılı programını eylemi kabul eden siyasetlerle tartışabileceğini açıklıyordu.

Soruna ciddi çözümler arayanlar için yapılması gereken açıktı. Uzun süreli açlık grevi için ön hazırlıkları tamamlayıp önemli ilke ve talepler üzerinde tartışmayı başlatmalı ve asgari eylem programı bir an önce netleştirilmeliydi. Ancak DS davası tutuklularının ısrarlı çabalarına karşın «açlık grevi», «mücadele» sözcüklerini dillerinden düşürmeyen siyasetler bile, olaya ciddi yaklaşmıyordu. Günü kurtarma hesaplarıyla dışa karşı keskin görünürken, içten yılgınlık ve karamsarlığa kapılmış, çıkış yolu bulamıyorlardı. Bulunan çözüm yoluna karşı çıkarak çürüyorlardı.

Şimdi bu noktada DS ve TİKB davalarından yargılanan tutsak devrimcilerin; 11, 12, 13 Nisan günleri başlattıkları, Metris ve Sağmalcılar'da 75 gün sürüp dört şehit verdikten sonra 26 Haziran'da sonuçlanan açlık grevi-ölüm orucunun, Metris özgülündeki yansımaları ve sonuçlarını daha iyi

(*) Bu metinden sonra Metris yönetiminin niyetini açıkça görmelerine rağmen EB davası sanıkları ve diğerleri, tek tip elbise çıkarmayarak, idareye politikalarını sürdürmesi için cesaret verdiler.

anlamak için, özellikle 2 Şubat 1984'ten sonra hızlanan Konsey tartışmalarına bakmak gerekiyordu. Bu tartışmalarda kimler neyi savunuyordu, nasıl savunuyordu, neden açlık grevine yalnız iki siyaset başlamak zorunda kaldı? Bunları öğrenmek gerekiyor.

2 Şubat'ta DS, K, TİKB davaları tutsaklarının koğuş direnişlerini bırakması, Konsey-birlik tartışmalarını canlandırdı. Koğuş direnişlerini bırakmanın bir nedeni de buydu. Oportünizm, öteden beri DS davası tutuklularına «Siz ayrı tavır alıyorsunuz, koğuş direnişleri birliği zedeliyor» gerekçelerini kullanmıştı. Koğuş direnişlerinin bırakılması bu «gerekçeleri» ortadan kaldırdı. Tek tip elbise gibi güçlü bir silaha sahip olan ve pervasızca saldıran 12 Eylülcülere karşı, ortak hareket etme zeminini genişletti. Bu zemin üzerinde açlık grevi örgütlenmesi inşa edilebilirdi.

Ama gelişmeler istendiği gibi olmuyordu. Her şeyden önce mücadeleyi örgütleyecek ortak bir Konsey örgütlülüğü yoktu. Bunun üstesinden gelebilmek için «geçici yürütme» formülleri tartışılmaktaydı. Ama sonuç alınamıyordu. Tam da bu günlerde DK davası tutukluları protesto eylemlerine katılmayacaklarını bir yazıyla kitleye açıkladılar.

Bu arada alttan alta tek tip elbise tartışmaları da başlatılmıştı. Özellikle HK davası tutukluları ikili tartışmalarda «soluklanma anlamında tek tip elbisenin giyilebileceğini, iki-üç ay sonra ise toplu açlık grevi ile hakların alınıp tek tip elbisenin atılabileceğini» vb. işliyorlardı. Bu konuda bir bildiri çıkaran HK davası tutukluları yazının en başına «Tek tip elbise bizim için ilke sorunu değildir!» diyerek esas anlayışlarını ve niyetlerini açığa vuruyorlardı. (*)

(*) K davası tutsakları ise, özde HK davası tutsaklarından farklı düşünmüyordu. '83 sonbaharında yeni tutuklananların gelmesinden sonra, mücadeledeki pratik tavırlarında 180 derece değişiklik olmuş, adım adım sağ oportünizm kampındaki gerçek yerine oturmuştu. Tek tip elbise giyilebileceği propagandasını şimdilik alttan alta yayıyorlardı. Artık açlık grevi ve direniş sözcüklerini de pek kullanmıyorlardı. Halletmeleri gereken esas sorun başkaydı. Tabandaki kendi arkadaşlarının kafalarını değiştirmeleri, yeni çizgilerine uygun hale getirmeleri, kendileri için acil görev haline gelmişti.

- Bir Tutsak Tek Tip Elbisenin Zorla Giydirilmeye Başlandığı İlk Günü Anlatıyor:

<<On gündür jilet görmemiş sakallarımı kesmeye hazırlanıyordum. En son 9 Ocak 1984 tarihinde mahkeme dönüşü koyun gibi kırkılan suçlarıma bakıyorum. Hapishanenin en ücra yeri C Blok'un merdiven altına ite kaka indirilip nereden geldiği belli olmayan yumruk tekme yağmuru altında, kollarım arkadan kelepçeli ve korunma olanağı bulamadan sürüklenip kış-üstü bir sandalyeye oturtuldum.

Bir an bıraktıklarında atıyorum kendimi yere. Tekrar girişiyorlar. Postallar inip kalkıyor üzerimde.

Kollarım dışında vücudumun vurulan her yeri ses veriyor, acıyı haykırıyor. Kollarıma yayılan sinirler benim olmaktan çıktı, kelepçelerin denetimine geçti epeydir. Kollarım acı duymuyor üç saati aşkın süredir. Bileklerime baskı yapıyor olanca gücüyle kelepçeler. Bileklerimde başlayan şişler parmaklarıma çoktan yayıldı. Şimdi yukarı doğru tırmanıyor.

Bir kirpi gibi iyice kapandım. Biraz daha çiğnediler. Omuzlarımdan kaldırıp sandalyeye oturtular. Bu kez tedbirliler: İkisi ayaklarıma otururken, ikisi zincirli kollarımı sandalyenin arkalığına geçirmeye çalışıyor. Diretince çeneme aradan peşpeşe iki kalleş yumruk iniyor. Bir anlık sersemliğin getirdiği şaşkınlığımdan yararlanarak kollarımı arkalığına geçirdiler. İki postal kollarımdaki zincirlere basıyor. Bileklerim kopacak sanıyorum. İrade dışı önümde tuttuğum kafamı geriye atıyorum.

Daha 20 gün kadar önce aynı şekilde saçlarım kırılmıştı. Ele gelecek saçım yok. Saçımdan tutup başımı kaldıramadılar. Şimdi arkaya yaylanan başımı mendeneye sıkıştırmış gibi, bir kol kavradı. Bir-iki kez kafam çırpındı. Postalların basıncı daha da arttı. Bileklerimdeki zincirler etlerime geçti. Kırkma işlemi başladı.

Kafamı mengene gibi saran kola ve postalların bileklerimdeki zincirleri etimin derinliklerine olanca acıyla batırmasına bakmadan kafamı eksenini etrafında çevirmeye çalışıyorum. Makina saçta değil, kafa derime girip çıkıyor. Saç kesme değil, kafa derimi soyuyorlar sanki!

Şimdi bir el bıyıklarına yapıştı. Yoluyor tutam tutam. Dişlerimle saldırıyorum. Suratıma peşpeşe inen yumruklara küfürler eşlik ediyor. Slogan atıyorum. Bez kapatmaya uğraşıyor bir başka el ağzıma, tükürüyorum. Yine yumruklar suratımı, postallar bacaklarımı dövüyor.

On dakika boyunca makina, ot biçer gibi ensemden başlayıp alnıma kadar gidip geldi, sık sık çekiç gibi indi çıktı. Kırkma bitince kollarımı çıkarıyorlar arkalıktan, sert bir postal darbesi, sırtüstü düşüyorum, peşimden de sandalye düşüyor üstüme.

Aynada yüzüme ve kafama bakıyorum. Kafamdaki yaralar yeni kabuk bağladı, engebeli bir araziye, düzensiz kesilmiş çimleri andırıyor saçlarım. Bıyıklarım uçlarından yolunmuş. Elimle yokluyorum, çenemdeki yumru hâlâ duruyor. Elim değince acı veriyor. Yarın da aynı şeyleri tekrar yaşayacağım. Buna ilave, bir de tek tip elbise sorunu olacak karşımızda.

Tek tip elbise, hapishaneye geleli beş gün oluyor, Henüz görmedik kendisini. Ama yakınımızda hissediyoruz. 14-15 Ocak günleri sivil elbiselerimizin operasyonla zorla alınmasından sonra gelmesine çok kalmadı. Artık tek tip elbisenin rengi bile tartışılmaya başlandı. Oportünizmin her kesimi hâlâ kendiliğinden gelecek bir ara çözüm hayaliyle yaşıyor. «Eşofmanlar kalacak» denildi ya, oportünizm hala umudunu koruyor. «Umut fakirin ekmeği». Cuntayı bir iki direnişle masaya oturtup eşofman ara çözümüyle içi bağlayacaklarını sanıyorlar. Zaten bu, ilan ettikleri tek tip elbiseye karşı direnişe yön verecek(!) paket kararlarda da açıkça sırtıyor. «Operasyonlar sürse de idare görüşmek için çağırırsa gidilecek, pazarlığa oturulacak» maddesi bir hayalin, bu umudun bir ifadesi. Diyalog-

pazarlık-uzlaşma, tek tip elbiseye karşı direnme paket kararlarının ruhuna sinmiş. Metris mücadele diyalektiğini anlayamıyorlar. Çoğu işkencecilere değil, işkencecilerle onların istediği koşullarda teslimiyete kapı aralayacak uzlaşmanın yollarını tıkayan güç olarak bize yöneltiyorlar oklarını. Oportünizm uzun soluklu, dişe diş, fedakarca bir mücadeleye hazır olmamasının sıkıntısıyla bize karşı «çamur at, izi kalsın» anlayışıyla hareket ediyor. Bizim, işkencecilerin tuzaklarını boşa çıkaracak, istedikleri gibi at oynatacakları koşullara izin vermeyecek direniş önerilerimiz, önce oportünizmin engelleriyle karşılaşılıyor. Biz, direnişi ileri götürmek isterken onlar hep geri çekmeye çalışıyorlar.

Mahkemeye çıkışta, koşullarda direnişin işkencecilere geri adım attıracağı çok açık olduğu halde, idareyle uzlaşma olabilir umuduyla ısrar eden oportünizm buna yanaşmadı. Aylarca koğuş direnişi önerimizi dikkate almadılar. Hasıraltı edip bizi oyalayarak kendi politikalarına mahkum etmeye çalıştılar. İşkenceciler, gelişmeleri dikkatle izliyorlardı ve uzlaşmaya yeşil ışık yakanların nabzını giderek eline almaya başladılar. Aynılar aynı yerde, ayrılar ayrı yerde kümeleniyordu. İşkencecilerin boy hedefiyiz artık. Bizi ezmeden, bizleri çiğnemedi, amacına varamayacağını üç aşağı beş yukarı biliyorlar. Bütün hesapları bizle oportünizmi kalın çizgilerle tamamen ayırmak, oportünizmi direnişten yalıtma ya da bizim direnişimizin tekerine çomak sokmasını sağlamak, bizim ileri atılımımızı frenlemesi için oportünizme diplomatik manevralarla şirin gözükme. Oportünizm objektif olarak, direniş saflarındaki tavırla, boşvermişliği ve direnişi yükseltmeyi hep dizginlemesiyle, işkencecileri daha pervasızca saldırıda cesaretlendiriyor.

Şu durumda, ağırlıklı olarak bizim içinde yer aldığımız mahkeme çıkışı koğuş direnişleri zulümle çatışmanın, hergün yüzyüze yaşanan en üst biçimi bizim için.

Toplam siyasi tutsak sayısı 650 dolayında. Biz tam tamına 206 kişiyiz. Direnişçilerin yaklaşık 1/3'ü. Nicelik

olarak da direnişin lokomotifiyiz. Yönetimin devrimci tutsaklara açtığı topyekün savaşın karşılandığı, durdurulmaya çalışıldığı, en önemli direniş hattı.

Savaşta, sadece savunma anlayışı, yenilgiyi baştan kabullenmedir. Savaşın savunma-saldırı diyalektiğine uygun hareket edilmezse düşmanın çizdiği sınırlar içinde hapis olunur. Var olan direniş barutu da giderek tükenir. Nereden bakılırsa bakılsın trajik son kaçınılmaz olur. Oportünizm, Metris özgülündeki sınıf çatışmasını ve 14 Ağustos'tan sonra işkencecilerin açtığı geçmişe göre çok daha kapsamlı, her adımı belli bir planın parçası olan savaş anlamak istemiyor, kabullenemiyor. Kendi özgücüne güvenmeyip bizlerin tüm çabasına rağmen süren direnişi iyice kendiliğindenciliğe bırakmaya çalışıyor. Geri çekmek için uğraşıyorlar. Hâlâ ülkeye demokrasi geleceğinin, bunun Metris'e er geç yansıtılacağını ince hesaplarını yapıyor, kendinin ne yapabileceğini hiç düşünmeden gözünü dış gelişmelere çeviriyor ve bütün hesabını zulümle belli bir yerde uzlaşma üzerine inşa ediyor. Oportünizm, denklemleri yanlış kuruyor. Çok açık hesap hatası yapıyor. Ne dış siyasi gelişmelerden bir şey anlıyor, ne de direnişimizle hizaya getiremezsek, işkencecilerin ancak teslimiyeti kabullendiğimizde uzlaşacağını, bu hedefinin asgari hedefi olduğundan bihaber gibi davranıyor. Bezgin, umursamaz bir hava içinde işi olurlarına bırakmış, devrimci iradenin; siyasi cesaretin önemini adeta yadsıyor.

İşte koğuş direnişi, Metris'te devrimci tutsaklara karşı açılmış gerici savaşa karşın, belli bir direniş hattında dışını tırnağına takmış direnişçi güçlerin bir ölçüde karşı saldırısı, savaş kabullenmenin ve gereğini yerine getirmenin sadece bir parçası.

Ama oportünizm, hâlâ seyirci. Direnişten uzak duruyor, aklısına kendisini koruyor. İçten içe çürüdüğüünün, psikolojik-moral olarak giderek çöktüğüünün farkında değil. Ya da farkında ama direnişe katılacak siyasi cesareten yoksun.

Düşmanın en sert tepkisini çeken koğuş direnişi bir yanıyla bizi belli ölçülerde fiziksel olarak yıpratırsa da diğer yandan irademizi çelikleştiriyor, direniş ruhumuzu güçlendiriyor, kendimize olan güvenimizi arttırıyor, kararlılığımızı biliyor. Sivil cuntanın kademeli planını bozucu olmasıyla, işkenceci yönetimin daha ileri gitmesini önüyor. İşkencecilerin umudunu kırıyor, onu sinirlendiriyor. Savaşı kabullenmiş ve gereğini yapan, kararlı, cesaretli bir direniş, işkencecileri en güçlü olduklarını sandığı dönemde ne denirse densin demoralize ediyor.

Sakal tıraşı olurken bunları geçiriyorum kafamdan. Acaba oportünizm tek tip elbise direnişinde ne yapacak? Bizi ne zaman yaya bırakacak ateş hattında?

Engabeli araziye dönüştürülmüş saçlarıma, sağından solundan birkaç tutam yolukluğu az çok belli olan bıyıklarına hiç dokunmadan tıraşımı bitirdim. Tipim, aynaya bakınca beni bile ürkütüyor. Ama bu bizim değil, işkencecilerin ayıbı. Saçlarımız, kafamızdaki kabuklanmaya yüztutmuş yaralar, bıyıklarımız, işkenceci yöneticilerin insanlık onuruna yaptığı barbarca saldırıların düzeyini gösteriyor. Onun saldırgan yüzünün saçlarımızda, bıyıklarımızda ifadesini bulmasıdır bu. Ama aynı zamanda direnişimizin de bir simgesi.

İşkencecileri bu tavrımız da aşırı rahatsız ediyor. Çirkinliklerinin canlı teşhiri, saldırganlığına yansıyor. Bu yüzden de mahkeme gidiş-gelişlerinde ayrı özel uygulamadan payımızı alıyoruz. Oportünizm, bunu işkencecilerle aramızda gereksiz sorun yaratmak olarak görüyor. Küçük de olsa zorla saç, bıyık kesmemeyi, caydırıcı özellik taşıyan bu direnişi aklısıra küçümsüyor. İşkencecilerin saldırısı önünde hep geri çekilme anlayışına ideolojik kılıf giydirmekten başka birşey değil bu. Nereye kadar geri çekilinecek? Buna oportünizmin vereceği cevap yok. O, hep günlük düşünüyor, yaşıyor. Günü kurtarmaya çalışıyor.

«Nasıl olsa kesildi, kökü bizde, neden böyle tıpsız dolaşalım, kendi kendimizi cezalandıralım?» diyorlar. Bu kadar sığ, subjektif düşünme, direniş barutundaki tükenmeye eşlik eden çürümeden kaynaklanıyor.

«Zorla da olsa kesildi bir kez, neden düzeltmeyelim, neden insan gibi saçımıza bıyığımıza biçim vermeyelim?» Ne kitabına uygun gerekçe değil mi? Ama zorunlu olarak saçları en az üç numara kesmek, bıyıkları kökünden kazımakla eşanlamlı. Zaten idare de bunu istemiyor mu?

Yarın, yine çatışacağız. Yarın, kapışmanın odağını tek tip elbise oluşturacak. Diğer çatışmaların hepsi tek tip elbise yanında gölgede kalacak. Şimdiye kadar koşulları basıp zorla giydirmeyi denemediklerine göre tek tip elbise giydirmeyi, mahkeme gidişlerinde gündeme getirecekler. Bu, kafamızda net. Ama oportünizm hâlâ buna da inanmak istemiyor. Belki hiç zorlamazlar, diye kendini avutuyor. Sanki, tek tip elbise diye bir sorun yokmuş havası siyasi ilişkilerden günlük yaşama kadar çok açık kendisini gösteriyor. Oportünizm, elini kolunu kavuşturmuş 'Godot'yu bekler gibi ülkeye «demokrasi» gelmesini bekliyor.

Göğüs göğüse sert çatışmalar olacak yarın, bundan en küçük bir kuşkimuz yok. İşkenceci yönetim, aylardır tek tip elbise saldırısının sosyal, psikolojik koşullarını hazırlıyor. Alttan alta nabız yokluyor, tepki ölçüyor. Yoğun bir şekilde yalan, yaygara, gözdağına dayalı propagandayla tek tip elbisenin. devlet politikası olduğunu, ne olursa olsun giydirileceğini işliyor. Beşinci kol faaliyetleri, muhbir ağıyla direniş saflarında yılgınlık, korku yayıyor; direniş cephesini bölmeye, içten çökertmeye çalışıyor. Zulüm en azından «Zindan oportünizmin her tonunun bundan fazlasıyla etkileneceğini biliyor. Oportünizmin işi oluruna bırakması, direnişlerde çekingen davranması, direnişi yükseltme önerilerimize soğuk davranması biraz da bundan.

Erken kalkmak için erken yatıyorum. Yarın her zamankinden erken alabilirler mahkeme için. Aylardır

doğru dürüst sakin bir uyku uyuyamadık. Metris'te resmen uyku yasak değil ama, yapılanlar uyku uyutmamaya yetiyor. Gece gündüz hoparlörden çalan kakofoniye dönüşmüş her çeşit müzikten yıkılıyor hapishane. Bu, uyku uyutmamanın, sinirleri laçkalaştırıp, yıpratmanın sadece bir yolu. Gece operasyonları, aramalar ve askeri eğitimlere fon oluşturuyor müzik. Aylardır günde dört-beş saatlik uykuyla idare ediyoruz. Ateş hattındaki sürekli direnişimiz, siyasi kimlikle, onurla yaşamamız, işkencecilere hiçbir biçimde baş eğmememiz, irade gücümüz, devrimci çizgimiz, cesaretimiz bizi ayakta tutan. Uykusuzluğu irade gücümüz alt ediyor. Direndikten ve işkencecilerin saldırılarına karşı koyduktan, onların planını bozucu, deşifre edici taktikleri üretebildikten sonra, sırtımızın yere gelmeyeceğini çok iyi biliyoruz.

Yine de, yarın başka bir gün!

Erken yatıp uyumaya çalışmalıyız! Yarın Metris'te aylardır su yüzüne çıkıp açıktan süren savaşın belki de en sıcak, en kızgın günü olacak. Çatışma, doruğa tırmanacak. Yarın iki savaştan güç, tek tip elbise ekseninde tüm güçleriyle çatışacaklar. Bütün hünerlerini koyacaklar ortaya. Yarın, çok önemli bir sınavdan geçeceğiz. Daha işin başında kararlı, işkencecilere en küçük bir ümit ışığı vermeyen bir tavır koyma göreviyle karşı karşıyayız. İşkence uzmanları da uzmanlıklarını konuşturacak, bu ışığı yakalayabilmek için var gücüyle yüklenecek, belki de saldırılarının şiddetini birkaç kat daha artıracaklar. Yarın zulmün temsilcileri kimbilir hangi şeytanca taktikleriyle üzerimize gelecek?

Mazgala vurulmasıyla uyandık. Saat 05.30. Elindeki kağıttan, iki isim okuyor asker. Bizden cevap yok. Yüksek sesle bir kez daha tekrarlıyor. Mazgaldan askerler bizi dikkatle süzüyorlar. İsimleri okunanların ses vermesini bekliyorlar. Boşuna tabii! Onlar da biliyorlar isimleri okunanların «Benim ne var?» diyerek çıkmayacaklarını. Mahkemelere çıkışta koğuş direnişine geçtiğimizden bu yana, her mahkeme sabahı aynı mizansen yaşanıyor. Bu

kez de açık vermedik, askerler tanıyamadı mahkemeye gidecek olanları. Böyle anlarda uyku mahmurluğuyla boş bulunmamak, askerlerin oyununa düşmemek gerek. Elinde liste olan çavuş, tehditkâr ses tonuyla «Nasıl olsa buluruz onları» diyerek mazgalı olanca gücüyle çarpıp kapatıyor.

İsim okunduğunda ortaya çıkmama, koğuş direnişinin etkisini ve caydırıcılığını arttıran taktiklerimizden sadece birisi. Sık sık koğuş dağıtma, hapishaneyi karışık hale getirdi. Artık subaylar ve askerler eskisi gibi koğuştaki tutukluları tek tek tanıyamıyorlar. Havalandırma, ziyaret, avukat görüşü, revire çıkış yasak olduğu için asker ve subaylarla sayım ve operasyonlar dışında yüzyüze gelinmiyor. Mahkemeye de sık çıkılmayınca aradıkları kişileri tanıyıp bulmak bilmece çözmekten farksız oluyor onlar için. Hele mahkemeye çıkışın kalabalık olduğu günler, aynı işlemi defalarca tekrarlamak zorunda kalıyorlar. Bu, çılgına çeviriyor onları. Koridorlarda telaşla dolanıyorlar çevremizde. Alaycı bakışlarımız, suskunluğumuz sinirlerini tepelerine çıkarıyor. Yakamıza yapışıp bizleri, hızlı hızlı sarsmaları, döne döne isim sormaları, pür dikkat ellerindeki fotoğraflarla suratlarımızı karşılaştırmaları, mahkemeciye hemen bulmalarına yetmiyor. Tehditleri, soymaları, sövmeleri, arada yumruk tokat atmaları da kâr etmiyor. Elleriindeki vesikalık fotoğraf tanımaya yetmeyince, bizim ağzımızdan lâf alamayınca infazdan boy fotoğraflarımızı getiriyorlar. Ama operasyonun sinir gerginliğinden şekli ve rengi değiştirilmiş suratlarla, kırılmış saçların, yolunmuş bıyıkların olduğu suratlarla fotoğraftakiler hiç mi hiç benzemiyor. Subaylar da askerler de şaşkın. Bir fotoğraflara, bir suratlara, bir de lâf olsun diye boylara bakıyorlar. Aradıklarını bütün bu çabalarına rağmen de bulamayınca çaresizlikleri, acizlikleri, bize karşı kinleri suratlarından okunur hale geliyor. İşte bu halleri, onları kudurganlaştırıyor. Saldırmaya hazırlar, saldırıyorlar. Koparabildikleri bir-iki direnişçiye koridorun karanlık köşesine sürükleye sürükleye götürüp yıkıyorlar yere.

- İsmi - soyadı ne?

Bu soru cevaplanmıyor üst üste birkaç kez koridorlarda. Kısa bir sessizlik oluyor. Tekme tokat sesleri, aşağılık küfürler bozuyor sessizliği. Bu özel seans direnişçiler üzerinde bir bir deneniyor. Yine istediğini alabilmiş değil işkenceciler. Bu noktada yapabilecekleri tek şey kalıyor. O da aradığı mahkemeciye en çok benzeyenler arasından rasgele bir seçim yapmak. Yanlış seçim, işkenceciler için bir operasyon daha yapmaya ve tekrar aynı işlemleri yaparak, en az 20 dakika kaybetmeye mal oluyor. Dolayısıyla mahkemelere sürekli rötalar gidiş, onları zor duruma sokuyor. Direnişin işkenceciler açısından caydırıcı yanı burada yatıyor.

13 direnişçi kolkola yatakhane kenetlenmiş beklemedeyiz. Mahkeme olduğu mazgaldan okunur okunmaz yemeği-içmeği düşünmeden en hızlı biçimde giyinmek ve yatakhane kenetlenmek artık gelenekleşti. Bu sabah her zamankinden daha erken giyiniyoruz. Çünkü pantolonlarımız, ceket, palto ve kazaklarımızın çoğuna daha iki gün önce operasyonla, zorla el konuldu. Şimdi yatak pijamasını çıkardık, günlük pijamalarımızı giydik. Pijamaları da alınıp götürülenler ise iç donları ile alıyorlar yerlerini.

Saat 06.00. Her zamankinden yarım saat erken hazırlandık. Çünkü mahkeme her zamankinden yarım saat erken söylendi. Karavana da yine her zamankinden erken verildi. İçeri karavana girdi mi, aradan en fazla 15 dakika geçmeden, genellikle başlarında nöbetçi subay olmak üzere, operasyon timini oluşturan 30 kadar askerin ayak sesleri koridoru doldurur. Pür dikkat, sessiz, olabildiğince sakin, yatakhane ranzalar arasında mevzideyiz. Bir-iki dakika sonra aç kurtlar gibi saldırıya geçecekler. Beyni en aşağılık yalanlarla beslenen askerler, verilecek komutu bekliyorlar.

Onlar dışarda, biz içerde mevzilendik, sessiz bekleyiş sürüyor. Fırtınanın kopmasına çok az kaldı. Askerlerin beyninin bize karşı bu sabah çok daha özel yalanlarla-

tahriklerle beslendiğinden zerrece kuşkumuz yok. Bugün çok daha vahşileştirilmiş, diş bilemiş, gözü dönmüş askerlerle dövüşeceğiz. Harfiyen kurulmuş bir robot gibi görevlerini yapıp operasyonu tamamladılar mı ödülleri alacaklardır: Bu, cumartesi-pazar izni de olabilir bir başka şey de.

Askerlerin ayrıcalık kıdemi, katıldıkları operasyonla ölçülür Metris'te. Tutsaklara karşı saldırganlıkları ölçüsünde, komutanlarının gözüne girerek, onlar da kendi çaplarında komutanlaşırlar. Metris'te kurulu düzen saf, temiz, az-çok insani değerlere sahip askerleri; çok kısa sürede beyin yıkama ve şartlandırma ile büyüler ve insanlıktan çıkarır, tutsaklara karşı saldırgan, vahşi hayvanlara, aç kurtlara çevirir. Bir işkence laboratuvarında başka türlüünü de beklememek gerekir. Adı üstünde Metris Özel Askeri Hapishanesi. Her şeyi «özel». Kilit yöneticileri özel seçilmiş uzman işkenceciler olunca, emir-komutanın çok daha katı işlediği Metris'te, askerlerin de işkenceyi ayrıcalık elde etme aracı olarak gören «parya»lar olması içten bile değildir. İşkence-baskı ağırlıklı politikayla örülmüş disiplin cenderesi, gönüllü destekçileri şart koşar. Tarafsız kalmak için direnene bile, çok geçmeden boyun eğdirir hatta gözde işkencecilerden birine dönüştürür. Metris işkence merkezi olmakla birlikte, aynı zamanda işkenceci yetiştiren, uzmanlaştıran merkezlerden de biridir.

Bugünden başlayarak Metris'te işkence doruklarda seyredeceği için askerler bu doza göre işlenmiş, hazırlanmışlardır.

Kulaklarımız kırışte olmasa kapının kilidinin açıldığını duymayacağız neredeyse. Ani basılmamak; gafil avlanmamak için kulaklar kapıda ve sürgülerdedir hep. Direnişçi kulakları, kaç sürgünün çekildiğini, bir şarkının notalarını ayırır gibi ayırır. Aslında operasyon dışında, kapılar karavana verip almada, sayımlarda açılır ve üç sürgü, üç top mermisi gibi patlayarak girer yuvalarına. Sinirler kopacak gibi gerilir, sürgülerin her çekilişinde. Sinirlere yönelik saldırının bir tanesidir sürgüleri patlata patlata açıp kapamak...

Kilit ve sürgü açılıyor demeye kalmadan askerler gazinoya doldular. Saldırmak için sabırsızlanıyorlar. Koğuş direnişlerine katılmayan oportünistler yarı uykulu, şaşkın ve tedirgin gazinonun bir köşesinde operasyonun bir an önce bitmesinin beklentisi içindeler. Bu traji-komik halleri askerler arasında bile alay konusu oluyor, Askerler laf atarak dalga geçiyorlar. Operasyonun nasıl olduğu işkencecilerin saldırısıyla kim, neresinden yaralandı, onları ilgilendirmiyor. Onların şu anki tek derdi operasyon bir an önce bitsin de nasıl olursa olsun. Çünkü bizim direnişimiz onları tatlı uykularından uyandırdı. Sıcak yatak özlemi ve kaldıkları yerden uykuya dalmak tek kaygıları. Nasıl kızmasınlar bize? Bir de başlarına koğuş direnişi belasını(!) sardık, rahatlarını kaçırdık, uykularını böldük. Aynı safta görünüyoruz ama onlar ayrı bir dünyada yaşıyorlar. Sloganlarımıza duvar gibi duyarsızlıkları, dövülmemize seyirci olmaları gerçekten talihsizlik. Aynı mevzide bulunduklarımız, işkencecilere «Biz onlara uymuyoruz!» mesajını veriyor. Daha önceki bir koğuş direnişimizde askerler direnişçiler sanarak onların üzerlerine yürüyünce feryadı bastılar:

- Biz değiliz, mahkemeciler içerde.

İşkenceciler oportünizmin içinde bulunduğu psikolojiyi koğuş direnişlerinde daha iyi öğrendi. Koğuş direnişine geçtiğimiz günlerde bizim dövülmemize, yerlerde sürüklenmemize daha fazla dayanamayan, duygularına gem vuramayan biri sloganlarımıza katılınca, askerler çevresini sarıverdi:

- Bir daha slogan at, seni de dışarı atalım! Daha sonraki günlerde oportünistler hiç ses çıkarmaz oldular. Bu da işkencecilere verilmiş önemli bir koz oldu. Hemen her koğuşta benzer olayların yaşandığını söylemeye gerek bile yok. Önceleri bizim koğuş direnişlerini umursamaz tavırları onlara pahalıya patladı. Bu tavırlarıyla, operasyon sırasında hiçbir şey olmuyormuşçasına, yataklarının içinde

uykularına devam etmeye çalışan oportünistler, orada askerlerin coplarını yiyince kendilerini gaziinoya zor attılar, yerlerini hemen alıyorlar. Bu konuda çok disiplinli(!) hareket ediyorlar. Bir süre sonra bu durum kanıksandı. Bazı koğuşlarda artık askerler postallarla yataklarını ve kendilerini çiğnediği halde, oportünistler ne oluyor diye kafasını kaldırıp bakmıyor, adeta nefes almadan operasyonun bitmesini bekliyorlar. Operasyon bitip askerler gidince, yatağına basan askerlere lanet yağdırıp, söyleniyorlar. Sanki başka hiçbir şey olmamışçasına. O kadar rahatlar ki! Koğuş direnişlerine hiç de iyi gözle bakmıyorlar. İşte, oportünizm bu halet-i ruhiye içinde.

- Direniş saflarındaki yılgınlık tohumlarının uç vermeye başladığını çok daha açık görüyoruz. Mahkeme çıkışlarındaki koğuş direnişleri oportünizmin bundan sonra ne yapıp yapmayacağını anlamamızın turnusolü oldu. Bizim için de, işkenceciler için de...

Gazino ve yatakhane mazgalları açıldı. Yatakhane mazgalından bakan, operasyonu yöneten subayın, her zamankinden biraz daha farklı sert bakışları üzerimizde geziniyor. Mazgalı tam seçemiyoruz ama fısıltılardan kalabalık oldukları hemen anlaşılıyor. Bugün özel bir gün. Omuzu kalabalıkların sayısı artmış olmalı. İlginç olanı ne askerler, ne de takım komutanı, direnişimizi biraz gevşetebileceği inancıyla, psikolojik telkinlerde bulunmuyor. Mahkemecilere, kendiliklerinden koğuştan çıkma davetiyesi yapmıyor, örgüt baskısıyla boşu boşuna yıpranmamızdan, dayak yiyeceğimizden dem vurmuyor, delikanlılıktan söz edip feodal yanlarımızı da okşamıyor. Bugün bu kıskırtmalara da gereksinme duymuyorlar. Belli ki, fazla söze gerek yok, coplarımız konuşacak demeye getiriyorlar.

Yatakhane, iki kişinin zor geçebileceği ranzalar arasındaki koridorda kol kola yatakhane giriş kapısının bir metre yakınına kadar kenetlenmiş ve dizilmiş olarak bekliyoruz. Yanlardakilerin kolları ranzaları kavramış

durumda. Kopmamak, dağılmamak için, topraktaki ağaç kökleri gibi birbirimize sıkı sıkı sarılıyız. Aramızda bir karış boşluk bırakmıyoruz. İşkenceciler nasıl ki saldırı saldırı tecrübelerini pekiştirip, bizi en kısa sürede çözme taktiklerini zenginleştiriyorsa, biz de direne direne daha uzun süre çözülmemeye, birbirimizden kopmamanın formüllerini üretiyoruz. Bu, uzun süreli yüz yüze savaşın karşılıklı eğiticiliğinin, öğreticiliğinin kaçınılmaz diyalektiğidir.

Daha önce işkenceciler tepemizden indirme yaparak, iki ya da üç parçaya bölüyor, parça parça çekip götürüyor, direnişin süresini kısaltabiliyordu. Artık ne olursa olsun bölünmemeye, parça parça avlanmamaya çalışıyoruz. Yere düşsek de birbirimize nereden olursa olsun sıkı sıkı sarıldığımız için bölünmüyoruz. Bir zincirin halkaları gibi birbirimize bağlanıyoruz. Bu durumda işkenceciler çok daha fazla zorlanarak ve zaman kaybederek hepimizi toptan çıkarmaya çalışıyor ve çoğu zaman demoralize oluyor. Öyle ki, bazı koşullarda direnişçileri bölemediği, parça parça söküp alamadığı için, koşuştan, ne kadar sert davranırsa davranırsın çıkaramıyor. Bu, o koşuşa yangın hortumlarıyla ikinci bir operasyonu gerektiriyor. Direnişçileri ancak yangın hortumuyla sırlıklam edip, yerleri kayganlaştırdıktan sonradır ki, yere yıkıp, giysilerini de parçalayarak dışarı çıkarabiliyor. İşte bu durumda işkenceciler hıncını sadece direnişçilerden değil, giysilerden, yataklardan, yastık ve battaniyelerden de alıyor. Islak yataklar, parçalanmış giysiler, her zorlu direnişin, daha fazla yenilen dayakla birlikte ödenen bedeli oluyor.

Askerler yatakhaneye girdiler. Aramızda bir adım bile kalmadı. Hepsi burunlarından soluyor. Saldırı komutuna hazırlar. Baştan yıldırıcı olması, şok etkisi yaratması için olsa gerek, asker sayısında da her zamankinden aşırı bir fazlalık var. Bir kısmı içeri giremedi, kapıda bekliyor. Bizden sayıca bir hayli çoklar. İşkenceciler tarafından sarılıp, saldırı beklemek ürkütmüyor bizi. Bunun psikolojisine

çoktan hazırlandık ve alıştırdık kendimizi. Aylardır aynı psikolojiyi, olağanlığı yaşıyoruz. Asker sayısının artması da çok şey değiştirecek değil bizim için. Bugün işkence tezgahının her biçiminden geçecek gibi hazırlandık. Mengene gibi sıkı sıkıya sarılıyoruz birbirimize. Ayaklarımız yere sağlam basıyor, en küçük bir tereddüt belirtisi yok bakışlarımızda. Bu daha başlangıç. Daha neler bekliyor bizleri. Günlerce, belki aylarca işkence tüneline yaşamaya devam edeceğiz.

Mazgaldaki subayın verdiği komutla askerler her taraftan saldırıya geçtiler. Sloganlarla karşılıyoruz bu ilk saldırıyı. Neremize geldiğine bakmadan yumruk yağdırıyorlar üzerimize. Sloganlarımız kesilmiyor. Operasyon tamamlanana kadar sloganı kesmeme kararımız var. Bir arkadaşın burnundan oluk oluk kan akmaya başlıyor. Üstümüz başımız, yerler, yataklar kana boyanıyor. Ranzalardan kafalarımıza atlayan askerler bir yandan, sağımızdaki solumuzdaki askerler diğer yandan, vura vura çökerttiler; çoğumuzu. Yerde de kenetlenip kapandık. Bazıları coplarını çektiler. Bir oraya bir buraya sürüklene sürüklene akan kandan boyanmadık yerimiz kalmadı. Bir an önce koğuşun dışına çıkarmak için ellerinden geleni artlarına koymuyorlar. Ranzalara kenetlenmiş kollarımızı açamıyorlar. Postalların ezmesine, copların balyoz gibi inmesine rağmen kerpetenleşmiş parmaklarımız bana mısın demiyor.

Sıra en aşağılık taktiklerine başvurmaya geldi. Hayalarımızı olanca güçleriyle sıkıyorlar. Bu, biraz da irade dışı, ranzaları kavramış elleri gevşetiyor. Ranzaya eliyle kendisini bağlamış direnişçinin bacaklarından belinden çekiyorlar. Artık yatakhane'deki direnişin son anları yaşanıyor. Bir bir direnişin kilitleri, fiziki direnme gücünün son noktasına geldiğinden yavaş yavaş açılıyor. Artık irade ranza bacaklarını tutan kilitlere hükmediyor. 13 vagonluk bir katar gibi, birbirimize bağlı, kıvrıla kıvrıla yerde sürüklenerek yatakhane'den, gazinodaki asker koridoru

arasına itiliyoruz. Çoğumuzun pijaması üzerinden kaymış, bacaklarına inmiş, birbirimizin bacaklarına, bellerine, kollarına yapışmış, iç içe geçmiş zinciri kopartmamaya çalışıyoruz. Çözebilmek için, kaldırıp kaldırıp betona atıyorlar. Kafamıza basıyorlar, karnımızı bacaklarımızı tekmeliyorlar. En iğrenci suratlarımıza tükürüyor, balgam atıyorlar. Katarımız gazinodaki asker koridorundan düşe kalka ilerletiliyor. Üzerimizde o kadar postal tepiniyor ki, birbiriyle çarpışıyor. Üzüm gibi eziyor postallar baştan ayağa her bir yanımızı. Bir ara gazinodaki oportünistlere takılıyor gözlerimiz, arkaları bize dönük! Olan biteni görmeyince vicdanen rahatlıyorlar herhalde... Kulaklarını neyle tıkadılar acaba?

Çıkış kapısına yaklaştıkça kopmalar başladı. Kopardıklarını ayağa kaldırıp yürütmeye çalışıyorlar, kalkmayı ayağından çeke çeke fırlatıp atıyorlar dışarı. Koridora açılan ara kapı ile koğuş arasındaki boşlukta dayak faslı koridora kadar sürüp tamamlanıyor. Koridorda şimdiye kadar hiç olmayan değişik bir manzarayla karşı karşıyayız. Bu kadar uzun asker kordonunu ilk kez görüyoruz. Uyanan tüm koğuşlar sloganlarımıza katılmaya başladılar. Son arkadaş da getirilene kadar sloganı sürdürüyoruz. İşte esas operasyon şimdi başlayacak. Neredeyse hapishanede görevli subayların -Binbaşı Muzaffer dışında- hemen hepsi burada, bizi süzüyorlar. Durumumuzdan bir şeyler çıkartmaya çalışıyorlar. Bugün ilk operasyona bizden başlandı. Tüm görevlilerin bulunmasının hikmeti bu olsa gerek. Tek tip elbise operasyonunun ilk «kobaylar»ı biziz. Subaylar tepkimizin dozunu gözleyip ilk dersi alacaklar, kendi katlarında bu tecrübeye göre hareket edecekler.

Her zamankinden daha çabuk toparlandık, sakinleştik. İkinci operasyon öncesi hemen hepimiz hasar tespiti yapıyoruz: Sıcağı sıcağına anlamak güç ama çok geçmeden ezikler, çürükler sızlamaya başlayacak. Hep böyle oluyor. Daha biri geçmeden yenileri ekleniyor. Böyle giderse birkaç

ay içinde darbe almadık yerimiz kalmayacak. Haftada ortalama iki, bazen üç operasyon vurgunu yiyoruz.

Burun kemiği kırılan arkadaşı biz koridora getirilmeden önce revire götürdüklerini anlıyoruz. Çünkü yerdeki kan izleri onun götürüldüğü yeri gösteriyor. Ondan daha ağır zayıyatımız yok. Hepimiz ayaktayız.

Askerler benim başıma toplandılar. Mahkemeye çok sık çıktığımdan beni tanıdılar. Askerler üzerime çullanmaya kalmadan arkadaşlar yapıştı kollarıma, bacaklarıma. Koridorda çekişiyoruz. Slogan atmaya yeniden başladık. Ayaklarım, gövdem bizim saflarda; kolum askerlerin elinde. Bu kez kalabalık yükleniyorlar. Koridorda tutunacak hiçbir yer yok. Sıkışıyoruz. Bölündük, çekip aldılar. Tekme-tokat asker koridorunun arkasına attılar.

Şimdi sıra ikinci mahkemeciyi bulmaya geldi. O da gedikli bir mahkemeci olunca bulunması güç olmadı. Onu da ite kaka, çekiştire çekiştire, zorla kapıp yanıma attılar. Diğerlerini koğuşa geri soktular.

Artık bizim için operasyonun üçüncü perdesi açılacak, sayıları yüzü bulan asker ve subay kalabalığı arasında iki kişi kayboluyoruz. İte kaka «bağımsızlar»ın ve hainlerin kaldığı C bloğa götürüyorlar. Küfürün, tehditlerin bini bir para, moralimize, direnç kapasitemize yönelik üçüncü sınıf ideolojik saldırılar bunlar.

Koridoru ilk kez kelepçesiz geçiyoruz. Oysa daha kapıdan çıkar çıkmaz zincir kelepçe bileklerimize oturtulurdu. Genellikle merdiven altlarında ya da ziyaret görüş kabinlerine açılan koridorda yapılan aramaya kelepçeli götürülürdük. Buralar, soyarak arama sırasında atılan slogan sesi duyulmaması ve özellikle karanlık ve ıssızlığın ürküntüsünü baskı olarak kullanmak için seçilmiş özel yerlerdi. C bloğun ara koridoruna yaklaştıkça merakımız artıyor. Askerlerin ortasında, denizde küçük bir mercan adası gibi kaybolmuş durumdayız.

Ara koridora girince bizi neyin beklediğini anladık. Boy boy lacivert tek tip elbiseler yığılmış koridorun başına.

Üzerimizdeki iki-üç parça giysiyi yırtıp almaları çok uzun sürmüyor. Fanilaya da el koydular. Don-çorap kaldık. Koğuştan kısa kollu atlet alıp getiriyorlar, onu giymemiz için. Kazak bir yana, uzun kollu fanila giymek de yasak. Rasgele seçilen bir takım tek tip elbise önümüze konuluyor. Subaylar hiçbir şeye karışmıyorlar. Bütün işler sorumlu çavuşların inisiyatifinde yürütülüyor. Metris'te her önemli operasyon dönemlerinde subaylar perde arkasına çekilirken, askerler öne sürülür hep. Çavuşlar adeta subaylaşır, hemen herşey onlardan sorulur, onların sorumluluğunda yürütülür. Bu nedenle bazılarına «general onbaşı» ismi takardık.

Usulden tek tip elbise giyip giymeyeceğimiz soruluyor. Ağzımızdan «Hayır», kelimesinin daha ilk harfleri çıkarken, yaka paça betonun üzerinde buluyoruz kendimizi. Tek tip elbise giydirme operasyonunun başladığını duyurmak için olanca gücümüzle haykırıyoruz:

-TEK TİP ELBİSE GİYMEDİK, GİYMEYECEĞİZ!..

Bu slogan tek tip elbise operasyonunun başladığının işareti. Daha önce böyle kararlaştırılmıştı. Göğsümüze ve kafamıza postallarla basılıyor. Kollarımız, bacaklarımız gerilmeye çalışılıyor. Sloganların yaygınlaşarak işlerini zorlaştırmaması için, bezden özel hazırlanmış tıkaçlar ağzımıza geçiriliyor. Tıkaç sağa sola kaydıkça slogana devam ediyoruz. Tüm hapishane cevap veriyor sloganlarımıza, mesaj yerine ulaştı, rahatız.

Önce tek tip elbisenin altını giydirmeyi deniyorlar. Kolay girip çıkması için çuval ağzı gibi bol yapılmış paçalardan ayaklarımızı sokmaya çalışıyorlar. Pantolon paçalarını iki ayaktan birden geçirmeleri zor. Ayaklarımızı tutmayıp biraz gevşettiler mi basıyoruz tekmeyi işkencecilere, bileğimize kadar zar zor geçirilen pantolonu atıyoruz. Bu işlemi birkaç kez deniyorlar. Başarılı olamadıkları gibi, bir de

pantolondan oluyorlar. Tek dikiş atılmış pantolon, dikişlerinden atıyor ve tam ortadan ikiye bölünüyor.

Daha işin başında pantolonun yırtılması çığına çevirdi askerleri. Elbise giydirmeyi bıraktılar. Şimdi vurmaktan başka düşündükleri yok. Öyle anlaşıyor ki, elbise yırtılmasına tahammülleri yok. «Kutsal» elbisenin efsanevi büyüü bozuldu. «Kesinlikle yırtılmayacak» talimatıyla şartlandırılmış askerlerin, bu tepkisini yadırgamamak gerekiyor. Top gibi oynuyorlar bizle. Bir oraya bir buraya atıyorlar. İyice yorup tekrar deneyecekler giydirmeyi. Yine de bir pantolon daha yırttırma riskini göze almadıklarından bu kez zincire başvuruyorlar. Tek ayağımıza zincir dolayıp, sıkarken, diğer ayaktan pantolonun tek paçasını sokuyorlar. Bu konuda tecrübesizlikleri her hallerinden belli. Zincirle bile bu işi becermekten acizler. Tam bir paçayı giydirip ikinciye geçerken, gevşeklikten yararlanıp paçanın içinden çekip alıyorum ayağımı. İkinci bir zincir getirdiler. Şimdi iki ayağımızı da zincirle sıkıyorlar. Artık kesik kesik solumaya başladık. 15 dakikadır koridorda askerlerle boğuşuyoruz. Yoruldukça üzerimizdeki kontrolleri artıyor. Pantolonu giydirdikten sonra ayaklarımızı zincirlerle sıkmaya devam ediyorlar. Sıra üste geldi. Aynı şekilde zincirlerle üstü giydiriyorlar. Kollarımızı da zincirledikten sonra yüzükoyun çeviriyorlar. Şimdi kelepçeleniyoruz. Asker, zincir-kelepçeyi bileklerimizde iki kez doladıktan sonra, iyice sıkıyor ve kilidi takıyor. Kollarımızı oynatmayalım, ellerimizle elbiseyi yırtmayalım diye aldıkları tedbir bu. Vahşi hayvanları bile böyle bağlamazlar. Öyle insanlıktan çıkmış, insani değerlere küçücük bir saygıları kalmamış ki, bize vahşi hayvan muamelesi bile yapmayı çok görüyorlar. Bu kelepçe içinde acıdan kıvranmak istemiyorsan, parmaklarını hiç oynatmamak zorundasın.

Elbiseye zarar gelmesini böyle önleyebileceklerini sanıyorlar. Ayağa kaldırıyorlar. Pantolon o kadar bol geldi ki, belimizde durmuyor. Bu yüzden kemer askılarından iple bağlıyorlar. Kollarımıza giren birer askerin refakatçiliğinde

mahkeme havalandırmasına götürülüyoruz. Kıyafet yönünden Şarlo'ya tıpatıp benziyoruz, bir şapkamız bir de bastonumuz eksik.

- «Lacivert takımlar da size ne kadar yakıştı. Beymende bile böylesi yoktur» diyerek zafer kazandığını sanan Üsteğmen Yalçın DEMİREL alaya alıyor bizi. Arkadan eklemeyi unutmuyor:

- Elbiseleri yırtarsanız burnunuzdan fitil fitil getiririm!

Sadece tek cümleyle cevaplıyoruz:

- Bize tek tip elbise giydiremezsiniz, bedeli ne olursa olsun yırtacağımızdan kuşkunuz olmasın!

Bulunduğumuz yerden Üsteğmen Yalçın'ın yüzünü tam olarak göremiyoruz. Yüzü karanlıkta kalıyor biraz. Ama biraz önceki alaycı halinin kaybolduğunu anlayabiliyoruz. Artık bundan sonra tüm çatışma, karşılıklı bu iki sözün üzerinde odaklaşacak...

Havalandırmanın ilk «misafirleri» biziz. Saat 07.00 ye geliyor. Yağmur bulutları günü kapatıyor. Siyah bulutların arasından günün ilk mavilikleri sızmaya çalışıyor. Bu yıl kışa yeni yeni giriyoruz. İşkenceciler kışı, soğuğu da tek tip elbise saldırısına destek yapmaya çalışacak, bunu biliyoruz. Tek tip elbise zamanlamasının kışın ortasına denk getirilmesinin altında soğuk faktörünün olmadığı söylenemez. Hava yağdı yağacak, sabah yeli açıkta olan göğsümüzden içerilere işliyor. İnce çoraplar soğuktan korumuyor ayaklarımızı. Boğuşmada ısınan vücudumuz soğudukça, yavaş yavaş soğuğu iliklerimizde hissetmeye başlıyoruz. .

Havalandırma bir-iki, bir-iki dolmaya başlıyor. Köşelerde ikili üçlü gruplar tek tip elbise yırtma işiyle uğraşıyor. Karşılıklı olarak ceplere uzanan ayaklar, alıyor aşağıya cepleri. Dişlerle yakaları çekip, söküp atanlar da giderek çoğalıyor. Birbirimizden göre göre neyin nasıl yırtılabileceğini hemen keşfediyoruz. Parça parça eksiliyor tek tip elbiseler... Sağı solu sökülen ceket ve pantolonun

altından külot ve atletlerin renkleri gözüküyor. Zincir-kelepçenin bileklerimizden ellerimize, kollarımıza yaydığı acı dalgalarını çoktan duymaz olduk. Ellerimiz uyuşmuş önemi yok. Soğuğu da unuttuk. Tek tip elbiseyi parça parça ayırmaktan başka hiçbir şey düşünmüyoruz.

Askerler havalandırmaya girmekte biraz daha geç kalmış olsalardı, hiç birimizin üzerinde tek parça elbise kalmayacaktı, ya da kalan kısma elbise denmeyecekti herhalde. Şimdi üzerimizdeki paçavralarla dilenci kılığına büründük. Havalandırmaya akın eden askerler, elbiselerin daha fazla gözleri önünde parçalanmaması için çullanıyolarlar üzerimize, vurup vurup yıkıyorlar yere. Bir daha elbiseye dokunmamamız için gözdağı vermeye çalışıyor, tehditler savuruyorlar. Ellerimiz arkadan bağlı olduğu için, bir darbede dengemizi kaybedip yıkılıyor. Slogan atarak ayağa kalkmaya çalışıyoruz. Kafası yere çarpan bir arkadaşın bayılması üzerine askerler daha fazla ileri gitmek istemiyorlar, çekiliyorlar. Askerler gider gitmez, kaldığımız yerden tek tip elbiseyi yırtmaya devam ediyoruz. Bu kez askerler havalandırmaya girmiyorlar ama camlardan el-kol işaretleriyle, bize mahkeme dönüşü yapacaklarını anlatmaya çalışıyorlar.

Buna karşı, hepsinin duyacağı sesle sesleniyoruz onlara:

- Sizler halk çocuklarısınız. Biliyoruz, size söyleneni, verilen emri yerine getiriyorsunuz. Buna mecbursunuz. Ama böyle el-kol işareti yapmanız, sataşmanız ayıp, yakışmıyor size. Bizim düşmanımız değilsiniz siz. Halk çocukları işkenceci olamaz. Sizin yeriniz bizim yanımız...

Havalandırmada 20 kadar siyasi tutuklu var. 10 kadar da «bağımsız»... «Bağımsızlar»ın kazakları da, paltoları da, ayaklarında yün çorapları da var. Tek tip elbiseleri de üzerlerinde ısmarlama dikilmiş gibi duruyor.

Saat 09.00'a doğru, isim isim okunup içeri alınıyoruz. Kontrol edildiğimiz defter önünde dizilmiş subaylar, bizi tepeden tırnağa inceliyorlar. Gözleri, parçalanmış olan

elbiseler üzerine takılıp kalıyor. Daha hapishaneden çıkmadan parçalara ayrılmış olan tek tip elbiselerin mahkeme dönüşü ne hale geleceğini düşünüyor olmalılar. Ruh halleri onu gösteriyor. Yüzlerinden düşen bin parça. Kızgınlığın doğurduğu sinir tüm yüz hatlarını germiş, asabi tiklerle seçiriyor suratları. Artık konuşacak söz hemen hemen kalmadı, gözler konuşuyor. Herşey gözlerde artık. «Size aklınıza hayalinize gelmedik şeyler yapacağız, sizi siyasi şubeyi mumla arar hale getireceğiz, süründüreceğiz» tehdidini yönelten gözler bir yanda; «Biz devrimci tutsaklara tek tip elbise giydiremezsiniz. Şimdiye kadar direndik, boyun eğmedik, neye başvurursanız vurun yine eğmeyeceğiz. Ellerimizi bağlarsanız, dişlerimizle, ayaklarımızla yırtar atarız bu kirli paçavraları üzerimizden» diyerek bu tehdidi göğüsleyen gözler diğer yanda.

Zincirlerimiz tekrar tekrar yoklanıyor. Doğruca arabaya götürülüyoruz. Arabaya girer girmez elbisenin henüz yırtmadığımız yerlerini arabanın sağına soluna takıp yırtmaya çalışırken; tek tip elbiseye yönelik sloganları atıyoruz. Sloganlarımızda ifadesini bulan tek tip elbise giymeme kararlılığımızı, bir kez daha çok yakından duyuyorlar. Biz de bunu istiyoruz zaten. İyice duysunlar; tek tip elbise giydirme umutları baştan kırılsın, planları baştan suya düşsün. Sloganlarımızdan rahatsız oldukları telaşlarından belli. Askerler silahların dipçikleriyle, bulunduğu bölüme vurup sloganları kesmemiz tehdidinde bulunuyorlar. Bu da sonuç vermeyince hapishane önünde beklemeden hareket ediyor araba.

Araba içinde sağa sola savruluyoruz. Yol boyunca düşe kalka bir yandan slogana devam ederken, elbiseleri de paramparça ediyoruz. Pantolonları üzerimizden tamamen attık, ceketlerin cepleri ve yakalarının işleri tamam. Ceketler arkadan ikiye parçalandıysa da, kolları sökölüp bileklerimize düşse de kelepçeler üzerimizden düşmesini engelliyor. Aylarca yıkanmamış bir insanın kirlerinden

arınması sırasındaki zevk ve rahatlığı duyuyoruz. Tek tip elbiselerin parçalarını toplayıp tekrardan dikmemeleri ve kullanılmaması için ayaklarımızın altında ezerek, daha küçük parçalara ayırmaya çalışıyoruz.

Mahkeme yolculuğu bitiyor. Duruşma salonu önüne gelmiş durumdayız. Bizi mahkemeye getiren üsteğmen, şaşkın şaşkın arabanın merdivenlerinden inişimizi izliyor. Herhalde ellerimiz arkadan bağlı, süratle giden araba içinde bu elbiseleri nasıl parça parça edebildiğimizi merak ediyor. Tek tip elbiselerden eser kalmamıştı ortada. Askerler tarafından tek tip elbiseler en küçük parçasına kadar toplanıp torbaya konuluyor. Mahkeme dönüşü hapisanede, bizim için kurulacak savunmasız özel mahkemede bunlar «suç delili» olarak kullanılacak! «Cezamız» hemen orada verilecek. Engizisyon usulleriyle!

Ailelerimize, avukatlara tek tip elbise giymediğimizi, zorla giydirilenleri ise parça parça ettiğimizi göstermek için, arabayla mahkeme salonu arasındaki yüz metre civarındaki yolda ayaklarımızda onlarca kiloluk pranga zincirleri, varmışçasına ağır ağır ilerliyoruz. Salona 50 metre kala hem ailelerimizin, hem avukatlarımızın; hem de diğer hapisanelerden gelen arkadaşlarımızın duyup anlaması için sloganlara tekrar başlıyoruz. Bizi gölgemiz gibi izleyen askerler ilk anda kısa bir tereddüt ve şaşkınlık geçiriyor. Sonra aldıkları emrin hışmıyla ileri atılıyorlar ve peş peşe dipçikler sırtımıza iniyor.

- Susun! Slogan atmayın!

Sloganlarımız daha gürleşiyor. Dipçiklerle ite-kaka, mahkeme salonunun girişindeki bekleme odasına sokuluyoruz. Salonun görevli inzibatları, daha fazla hırpalanmamıza izin vermiyorlar. Artık onların sorumluluk alanları içindeyiz. Mahkemeye çıkmak için zorluyoruz. Mahkeme heyetine soracaklarını söylüyorlar. Odada beklerken üzerimizde kalan tek tip elbiselerin ceketlerinin kalan kısımlarını parçalamaya çalışıyoruz.

Odaya alınmadan önce kelepçelerimiz açılıp önden yeniden takılırdı. Bu kez açılıp öne alınması bir yana, gevşetilmiyor bile. Bu da yeni talimatlar gereği. Bugün ve bundan sonra tek tip elbise parçalandıkça, saatlerce, eti sıyırıp kemiğe dayanan zincir-kelepçeleri, bilezik gibi kolumuzda taşıyacağız. Daha öncekilerin bileklerimizdeki izlerine, daha derin yenileri eklenecek. Baştabya'da görevli subay, kimlik yoklaması yapıldığını, kıyafetlerimiz uygun olmadığı için, heyetin, duruşmaya alınmamamız doğrultusunda karar verdiğini bize iletiyor. Duruşmaya girip hapishaneyi, mahkemeye getirilirken bize yapılanları ve tek tip elbiseyi neden yırttığımızı anlatmamızı istemiyorlar. İşkenceciler mahkemeyi de bize karşı kullanıyor. Mahkemeye çıkmazsak tüm dünya ile bağımız kopmuş olacak! Dış dünyaya açılan tek kapımız mahkemeler kalmıştı, şimdi o da kapatılıyor. Süresiz gözaltı başlıyor bizim için. Siyasi Şubenin 90'lı günlerini aşacak bir gözaltı. Metris cehenneminde işkencecilerle başbaşa kalacağız. Önümüzde çok zor günler olduğunu, sadece ve sadece özgücümüze güvenerek hareket etmemiz gerektiğini, şimdi daha iyi kavırıyoruz. Dışa uzanabildiğimiz son kapıya da, devlet kilidi bugün vuruyor. Böylece I. Ordu Komutanlığı, bize karşı savaşı mahkeme cephesine de taşımış oluyor. Tek tip elbise engelini aşmadan, kamuoyuna seslenebileceğimiz tüm olanaklardan mahrum bırakılıyor. Duruşma biz olmadan, hukuki deyimiyle «giyabımızda» sürüyor.

Zincir-kelepçenin bileklerde yol açtığı şişme, ağrı ve giderek uyuşma, çok hızla yayılan bir bulaşıcı hastalık gibi el ve parmakları da sarıyor. Ağrı, yerini şişme, morarma ve hissizliğe bırakıyor. El parmakları sanki bize ait değilmiş, vücudun diğer kısımlarına isyan etmiş gibi ilgisiz duruyor. Şiş ve uyuşma yukarı doğru çıkıyor. Kollar omuzlardan kopacak sanıyoruz... Sinirler de etkileniyor. Kol kaslarında irade dışı kasılmalar oluyor. Ağrı omuzlara, sırtta, göğüse, her yana yayılıyor.

Üç arkadaş kendini odadaki bankların üzerine bıraktı. Bizim de durumumuz onlardan pek farklı değil. Dayanabilme sınırını zorluyoruz. Yatanlar kıvranıyor, bayılmak üzereler.

Ve iki arkadaş bayılıyor. Slogan atmaktan başka yol kalmıyor bize. Slogana başlıyoruz. Koridordaki hızla gidip-gelmelerden, koşuşma ve gürültülerden telaşa kapıldıklarını, sloganların mahkeme salonuna kadar gittiğini çıkarabiliyoruz. Oda kapısı aralanıyor; görevli teğmen anahtarları getirmeye gittiklerini, sağlık görevlisine de haber verildiğini, geleceğini söylüyor.

Sloganı kestik, bekliyoruz. Bizi getiren üsteğmen hırsla odaya girip, askerlere kelepçeleri çözmesini söylüyor. Öyle bir söylüyor ki, küfür etse bu kadar olur ancak, bu onun yenilgiyi kabul etmesi anlamına geliyor. Bunu hazmedemiyor. Askerler asma kilit açarcasına sert ve hoyrat, isteksiz sokuyor anahtarı zincirin kilidine. Zincirden kurtulan ellerimizde halkaların açtığı derin yaralar iç parçalayıcı.

Sihhiyeci asker, bayılan arkadaşları ayıltmak için, alkol koklatıyor, kollarını, bileklerini alkolle ovuyor. O da hayretini gizleyemiyor. Biz de kendi bileklerimizi ovuyoruz. Ellere kan yürüdükçe parmaklar hareketleniyor. Ellerdeki, kollardaki ağrı da şiddetleniyor. Zincirin deriyi soyup etleri ezdiği, kemiğe dayandığı yerler iltihaplı bir diş kadar ağrı yapıp zonkluyor. Keşke hep uyuşuk kalsa diye geçiriyorum içimden bir an için.

Ovma işi bitince sıra tekrar kelepçelenmemize geliyor. Subaya. zincirleri eskisi gibi vurdurmaya kalkarsa direneceğimizi ve slogan atacağımızı söylüyoruz. Elimizdeki en son ve en etkili kozumuz bu. Zincirleri bir halka genişletiyorlar. Koparabildiğimiz taviz sadece bir halka. Hiç yoktan iyidir. Belki de bu zincir kelepçe bileklerimizde akşama kadar kalacak. Bir halka bir halkadır. Direncimizi biraz olsun uzatır. Zincir kelepçenin işkencesi kısa sürede değil, ama uzun sürede çok etkili ve kalıcı oluyor. Acısı sonra çıkıyor.

Saat 11.30'a doğru görevliler, bizi hapishaneye götürmek için geliyorlar. Duruşma bitmiş. Askerler tek tip elbise kalıntısı paçavraları da alıyorlar. Artık hapishaneye dönüyoruz. Altımızda slip don, üstümüzde kısa kollu atletlerle...

Atletler de renkli olmayacak, illa ki beyaz olacak! Donlar da slip ve beyaz! Bütün bunları bizleri aşağılamak; utandırmak, tek tip elbise giymeye zorlamak için yapıyorlar. Biz gerekirse çıplak çıkmayı da göze aldık. Bu kadar ucuz, aşağılık yöntemlerle bizi yıldıramazlar.

Yola koyulduk. Soğuk rüzgar çıplak tenimizi yakıyor. Atıştıran yağmur damlaları, soğuk bir ürperti yayıyor içimize. Sıcaklığı ve soğukluğu aynı anda duyuyor çıplak bedenimiz.

Arabaya yaklaşırken, Sağmalcılar Hapishanesi'nin mahkeme arabasını görür görmez; Metris'teki durumu kendi ağzımızdan duymaları için tekrar slogana başlıyoruz. Bu kez dipçiklenmiyoruz... Bizi getiren dış güvenlikten üstegmen «şimdi bir şey yapmıyoruz, nasıl olsa hapishaneye gidiyorsunuz, gidince görürsünüz» dercesine kafasını sallıyor. Elindeki telsizle hapishaneye gelmek üzere olduğumuzu müjdeliyor. Karşılama merasiminin eksikliklerinin giderilmesi için uyarı anlamını taşıyor bu anons. Sloganlara, hapishaneye gelene kadar kesintisiz devam ediyoruz. Bütün bu yaptıklarımız program dışı. Ama bugün karşılaştığımız olaylar bütün bunları yapmamızı gerektiriyor. Bugün devletle, tek tip elbise odağında yüzyüze geldiğimiz her yerde, karşılaştığımız uygulama bizi, çerçevesi çizilmiş program dışı tavır almaya itti. Yaşam bir kez daha dört dörtlük de olsa, teorik programların sınırlarını aştı. Program yaşamla zenginleşti. Sağlam temellere oturdu. Kararlılığımızı, tüm tabuları yıkarak, her yerde sloganlarımızı haykırarak gösterdik. Bu işkencecileri daha da çileden çıkardı. Bu tavrımız karşılama merasimimizin görkemini arttıracak!

Arabadan indirilip, hemen mahkeme havalandırmasına alınıyoruz. Peşimizden «suç» delillerimiz, tek tip elbise parçacıkları torba içinde getirilip, havalandırmanın girişindeki plâtfoma dökülerek bırakılıyor. «Yargılama ve cezalandırma» birazdan başlayacak.

Biz havalandırmada, giderek şiddetini arttıran yağmura rağmen ısınmak için voltalıyoruz.

Saat 12.00'ye geliyor. Bize ne yapabilirler, onu tartışıyoruz. İşkenceciler, tek tip elbise saldırı programını delen ilk örnekler olmamızı çok ciddiye alacaktır. Bütün acısını ibret-i alem için bizden çıkaracağı konusunda hemfikiriz. Zaten yapacağını yaptı, ama besbelli ki bununla da yetinmeyecek. Direnen tüm tutsakları korkutarak hizaya getirmek için vahşet örneği sergilemek isteyecek. İşkenceciler, tek tip elbise saldırısında daha ilk günde bizden aldıkları bu önemli darbeyi, psikolojik sarsıntıyı, tersine çevirmek için yine bizi araç olarak kullanmaya çalışacak. Tek tip elbiseyi yırtmanın bedelinin boyutu, bize yapılanlarla ölçülecektir bundan sonra.

Bize ne yapacaklarının biçimi üzerinde sürdürdüğümüz tartışma, havalandırma kapısının açılıp Üsteğmen Yalçın DEMİREL'in havalandırmaya girmesiyle kesiliyor. Elbise parçalarının başına gelip kireç gibi bembeyaz, şoke olmuş, asık bir suratla bir bize, bir paçavralara bakıyor. Sabahki halinden eser kalmamış. Sabahki dimdik, çok güçlü görünen Üsteğmen Yalçın DEMİREL gitmiş, yerine, omuzlarına taşıyamayacağı yük bindirilmişçesine çökmüş biri gelmiş sanki! Bu o kadar bariz ki, gözlerimize çarpmıyor, batıyor adeta. Bizleri ve yırtık elbise parçalarını görünce, sabahki konuşmalarını daha iyi hatırlamış olmalı. Bize duyuracak kadar yüksek bir sesle askerlere sesleniyor.

- Bu parçaları terzihaneye götürün!

Emri verip çıkıyor havalandırmadan. Öyle anlaşılıyor ki, yırtılan elbiseleri tekrar dikilmiş halde karşımızda görmek istemiyorsak, bundan sonra çok daha küçük parçalara ayırmamız gerekecek.

Voltaya kaldığımız yerden devam ediyoruz. Volta dönüşü A havalandırmasına bakan orta kat koridorunun, askerden geçilmez hale geldiğini görüyoruz. Alt, orta ve üst katın operasyon timinde yer alan askerlerin hemen hepsi, hınca hınç koridoru doldurmuş. Ne olacağını anladık ama, nasıl olacağı merak konusu.

Askerlerin arasında Yalçın DEMİREL bir baştan bir başa gidip geliyor. Ellerini de kullanarak askerlere hararetli hararetli bir şeyler anlatıyor. Buradan duymasak da, neler anlattığını tahmin edebiliyoruz. Askerlerin sürekli bizi izlemeleri de, işkenceci subayın anlattıklarının bizimle ilgili olduğunu gösteriyor zaten.

Fazla yorum yapmaya, hatta konuşmaya fırsat bulamadan, koridordaki askerler olduğu gibi, copları ellerinde, heyecanla havalandırmaya dalyorlar. Hiçbir şey sormadan, söylemeden saldırtıyorlar üzerimize. Havalandırmanın en dip köşesine çekilip savunmaya geçiyoruz. Slogan atarak, tekme savurarak askerleri yanımıza sokmamaya çalışıyoruz. Onlarca asker, öyle gözleri dönmüş ki, tekmelerimizi tınlamıyorlar. Kapıp götürüyorlar herbirimizi bir yana. Savurup atıyorlar yere. Coplar otomatığe bağlanmış gibi inip kalkıyor kığımızda ve baldırlarımızda. Sayamıyoruz vurulan copları. Siyasi Şubede tek tek vurulan sopaları saymak kolay ama şimdi dört-beş cop birden aynı anda seri, çalışıyor. Soğukta morarmaya başlayan etlerimize değen coplar ateş değmiş gibi yakıyor. Vücudumuzu yere paralel durmaya zorlayan postallar arasında sağa sola oynamak da mümkün değil. Aynı yere tekrar tekrar vurulan coplar tenimizdeki yangını körüklüyor. Biraz önce üşürken şimdi yanıyoruz. Dayanılmaz acı, baygınlığa itiyor bizleri. Vücudumuz gevşemeye yakın; öten keskin bir düdüğü, bıçakla keser gibi kesiyor işkenceyi. Askerler yine hiçbir şey söylemeden geldikleri gibi savaş düzenini bozmadan terk ediyorlar havalandırmayı.

Yerde suların içinde yatıyorum. Copların vurduğu yerlerden çıkan ateşi, yerdeki su birikintileri ve yağan yağmur dindiriyor gibi oluyor. Vücudumuz kasılıyor, harekete geçirilmiş bir diyapazon gibi titriyor. İrade dışı çenelerimizin birbirine vuruşu ritmik takırdamalara dönüşüyor.

İşkencenin bu seansı tamamlandı. Her an yenisine geçebilirler. Kendimizi kaybetmemeli, güçlü olmalıyız. Kafamı kaldırıp idare blokunun ve koridorların camlarına baktığımda kendimi bir an için arenada sanıyorum. Hapishane müdürü Albayından, hapishane başbekçisi Binbaşı Muzaffer'e kadar; polislerden doktorlara, tabii bu işin organizatörü Yalçın DEMİREL'e kadar hepsi oradalar. Bizi seyrediyorlar. Belki de eğleniyorlar, moral düzeltmek, tazelemek için. Ruhsal gıdalarını alıyorlar. Sadist duygularını tatmin ediyorlar.

Çok kısa bir yolu kaplumbağa adımlarla, çok uzun bir sürede alarak yağmur almayan, biraz olsun kuru olan köşede, bir bir toplanıyoruz. Birbirimize omuz vererek iki ayağımız üzerine zar zor doğruluyoruz. Ama çoğu kez normal zamanlarda bile tansiyonu yüksek seyreden bir arkadaş, hâlâ dövuıldığı yerde. Bir adım ilerleyememiş, nasıl bırakıldıysa öylece yatıyor. Tek yaşam belirtisi bütün vücudunun sarsıla sarsıla titremesi ve göğsünün arasına inip-kalkması, çok derinden geliyormuşçasına çıkan kesik kesik inlemesi. Bu durumunu görür görmez birimiz düşe kalka yanına gidiyoruz. Yere bastıkça ezilen kaslar, vurulan yerlerin acısı beyine bindiriyor. Ezikler daha çok yeni, biraz daha geçsin, acısı hiç çekilmez olacak. Arkadaş yarı baygın, konuşmıyor: Doğru dürüst inlemiyor bile. İşkencecilerden çatışmanın en sıcak, en keskin olduğu tam bu anda yardım istemeyi, doğru bulmuyoruz. İşkenceciler bunu zayıflık belirtisi olarak kaydedeceklerdir çünkü. Fakat şimdi ne yapacağız? Bu arkadaş, bu halde bırakmaya gönlümüz el vermiyor. Bizim bu halimizle yapabileceğimiz hemen hiçbir

şey yok. Ya bu halde işi olurlarına bırakacağız, ya da kendimiz için değil, bu arkadaş için doktor isteyeceğiz. Bu tercihler üzerine uzun boylu düşünmeye zamanımız yok.

- «Bu arkadaş hasta, baygın yatıyor, doktor istiyoruz» diye bağıırıyoruz.

Hava soğuk, binalarda tek açık cam yok. Birkaç kez yineliyoruz çağrımızı. Doktoru kendimiz için istemediğimizi, arkadaşın sağlık durumunu, detaylı şekilde bağıra bağıra duyurmayı ihmal etmiyoruz. Üst kattan Binbaşı Muzaffer'in bulunduğu taraftan bir cam gürültüyle açılıyor. Komut vermek ruhuna işlemiş, tam bir SS subayı edasıyla pancara benzer suratına özel bir hava vererek toplama kampında bir tutsağın ölüm kararını haykırırcasına bağıırıyor işkenceci Binbaşı:

- ÖLSÜN!..

Bir kurdun uluması gibi yayılıyor bu ses dalgaları ve beynimize kazınıyor.

«Ölsün!»

Evet, «Ölsün»... Ömür boyu silinmeyecek bu söz beynimizden!

Duyarlılığını çoktan yitirme sürecine girmiş olan ellerimiz sımsıkı yumruk olup kasılıyor. İşkenceciler savaş kurallarını çiğniyor. Yaralı bir tutsağı ölüme terk ediyor. Çok kalles bir düşmanla karşı karşıyayız.

Şimdi kızıyorum kendime, neden doktor istedik diye. Bu adi işkenceci, adama günahını bile vermez. Daha tam tanıyamadık demek ki -bize çektirdiği cehennem azabından sonra bile- hasmımızı. İşte bu hata biraz önce yediğimiz onlarca cop darbesinden daha etkili ve acı veren bir şamar gibi patladı suratımızda.

Ayaklarımızla ite ite, ellerimizde kalan gücün son kırıntılarıyla çeke çeke, sulara ve çamura batıra çıkara

çekildiğimiz köşeye taşıyoruz hasta arkadaşları. Bırakıyoruz öylece. Burada hiç olmazsa suların içinde yatmıyor, yağmurdan ıslanmıyor.

Üzerimizden sular süzülüyor. Çorapları saymazsak üzerimizdeki don-atlet iki parça eşyanın ıslanmadık zerresi yok. Kuytuda rüzgardan önemli ölçüde korunduğumuz halde, artan bir biçimde titriyoruz. Ayaklarımıza, gövdemiz ve başımız ağır geliyor artık. Direncimiz yetmiyor. Belden aşağıya vücudumuzun durumu tek kelimeyle içler acısı. Bu ölçüde ezik, çürük ve yarası olan birisini kim görse, hiç zaman kaybetmeden hızla acil servise kaldırır.

Hasta arkadaş kendiliğinden ayıldı. Ayağa kalkmasa da normalleşmeye başladı. Ama ıstırabından dişlerini sıkıyor, dudaklarını ısırtıyor. Suratı eğilip bükülüyor, şekilden şekile giriyor. Zincirin sanki kollarını oyduğunu söylüyor, başka bir şey söylemiyor. Şimdi biz de bacaklarımızdan çok, sıktıkça kolumuzu şişiren, şiştikçe kolumuzu daha da sıkıp sürekli artan oranda acı veren zincir-kelepçenin derdine düştük. Diğer acılarımızı bastırıyor kollarımızdaki mengene.

Öğle yemeğinden dolayı subay ve askerler ayrılıyorlar. Bizse aynı şekilde bekletiliyoruz havalandırmada. Yeni işkence seansı için beklerken, gerginlik yaşıyoruz. Bir sinir savaşıdır sürüyor. Koridordan geçen her asker pencereyi açıp söylemediğini bırakmıyor bize.

- Birazdan görürsünüz siz!

- Elbiseleri yedireceğiz size!

Beylik psikolojik saldırı sözleri bunlar.

Öğle tatili sona eriyor. Hapishanende hareketlilik başladı. Askerler yine orta kat koridorunda öbek öbek birikiyorlar. Herkes tribünlerde yerini alıyor. İki saat önceki aynı enstantaneler, bir bir yaşanıyor. Yalçın DEMİREL

askerlere son talimatlarını veriyor. İki saat öncesine göre, biraz olsun çekidüzen vermiş kendisine. Keyifle çekiyor sigarasını, bizi işaret ederken askerlere.

Saat 13.40. Bir anahtar sesi duyuyoruz. Kapı ardına kadar açılıyor. Bu kez savunma durumumuzun zayıfladığından olsa gerek, askerler daha ağır hareket ediyorlar. Karşımızda çok önemli bir askeri harekate hazırlanırcasına şov yapıyorlar. Dörderli sıralanıp, dört grup halinde diziliyorlar. Coplar çekiliyor. Ve her grup gözüne kestirdiği içimizden birisine uygun adım yürüyüş halinde saldırıyor. Böyle yapmaları saldırının psikolojik yanını güçlendirmek için özel hazırlanmış bir oyun gibi geliyor bize. Kendimizi savunacak tekmelerimiz çalışmıyor. Tek silahımız sabahtan bu yana slogan atmaktan iyice çatallaşmış-kısılmış, alçak perdeden çıkan sesimiz.

Yeni işkence seansı başlıyor. Bu kez işkencenin şiddetinin etkisini arttırmak için askerler ellerimizden ayaklarımızdan tutup kendi bel hizalarına kadar kaldırıp, yüzümüzü yere bakacak şekilde ters çeviriyorlar. Havada olmak, çırpınmak acımıza acı katacak. Havada yere paralel tutulurken, coplar da seri olarak tek düze bir sesle ıslık çalarak inip çıkıyor; belden aşağımıza. Kulaklarımıza yapışıp kafamızı kaldıran ellerin sahibi bağırmamızı, hem de avazımız çıktığı kadar bağırmamızı istiyor, nefret dolu gözlerle. Bağırırsak kesecekler işkenceyi. Ama bağırırsak biz değil, bizden daha fazla onlar rahatlayacak. Bize istediklerini yaptırmış olmakla önemli bir başarı kazanmış olacaklar. Bu zevki onlara tattırmıyoruz. Bayılmamızı düdüğü sesi önlüyor. Askerler bırakmıyor, adeta atıyorlar yere. Toparlanıp, ayaklarını beynimize vururcasına, yere vura vura çıkıyorlar havalandırmadan. Artık sürünmüyoruz, çünkü sürünecek kadar bile gücü bulamıyoruz kendimizde.

(... ..)

Şimdi

Ne alı, moru yeşiliyle

çiçeklerin

seviştiği yerdeyim

Ne ezgilerin nazlı kucağında

Ne de

Ak kısrakların yelesinde

rüzgarla yarışıyorum

Ne sen varsın

şimdi yanımda

Ne kuşların cıvıltıları

denizin kokusu

Şimdi

Özlemleri gözlerin

demir parmaklıkları

pencerelerde çakıştığı

Sımsıcak yüreklerin

Nasırlı ellerin

Şiir şiir dillerin

Arasındayım

«Dostların arasındayım»

Sevgi katmer katmer

büyüyor burada

Güneşsiz

topraksız

susuz

Sevgi katmer katmer büyüyor

Kafalarında insanların

Mart 1985

Sekiz yaralı, her birimiz bir köşede boylu boyunca yatıyoruz. Tribünler boşalıyor yavaş yavaş. Bir gösteri daha sona erdi.

Böylece kıvrana kıvrana yarım saatten fazla kalıyoruz. Suların içinde boylu boyunca her yanı ezik, çürük, yara içinde sekiz tutsak yatıyor.

Yavaş yavaş doğrulup hasta arkadaşın yanına gitmek için uğraşıyorum.

Biraz sağa dönünce, sağ bacağımın baldırı bıçakla oyuluyormuş gibi geliyor bana. Dişlerimi kıracak gibi sıkıyorum. Gözlerim kararıyor, bırakıyorum kendimi yere. Soluma yaslanıp, sağ baldırıma bakıyorum. Bir cop kalınlığında, 3-4 cm boyunda bir yaradan deri parçaları sarkıyor. Cop darbelerinden patlamış.

Ağırlığımı sol ayağıma verip, yavaşça hasta arkadaşına yaklaşırken diğer arkadaşlar da toparlanıp hareketleniyorlar. İyice yanına yaklaşıncaya, baygın olduğunu sanıyorum. Kafasını su birikintisine batırıp çıkarıyor, sarsıyoruz. Hemen kendine gelemiyor, biraz daha sarstık yine, tepki yok. İsyan etmek geliyor içimizden, frenliyoruz duygularımızı.

Nabzına baktık; yaşıyor. Başka bir şey yapamıyoruz, yapabileceğimizi yaptık. Artık işi olurlarına bırakıyoruz.

Benim gibi bacaklarında yaralar açılmış iki arkadaş daha var. Her yanımız çamura bulanmış. Aklımızdan neler geçiyor... Yalçın DEMİREL'i, Binbaşı Muzaffer'i bize teslim etseler!..

Saat 15.00'i biraz geçiyor. Bunlar bizi mesai bitimine kadar, belki de daha uzun süre burada tutacak ve bu süre içinde, bu şekilde aralıklı işkence yapacaklar. Düşüncelerimizi bir nokta üzerinde topluyoruz. İşkenceciler bu süre içinde işkenceyle bizi neye zorlayabilir, bunu bulmaya çalışıyoruz. Ama «işkencecilerin dayattığı hiçbir şeyi yapmayacağız» yönündeki kararımızın altını bir kez daha basa basa çiziyoruz. Biz işkencecilerden değil, bu işkenceler sonucu işkenceciler bizden yılgımalı. Tek tip elbise giydirme

yönündeki umudu, ağır yara almalı! Bizim yaralarımızdan fıskıran kararlılık, işkencecileri manevi olarak, psikolojik olarak yaralamalı!

Havalandırma kapısı açılıyor, bu kez askerler havalandırmaya girmiyor, isim isim okuyup bizi içeri çağırıyorlar. Ne o, yoksa vaz mı geçtiler? İstediklerini yapmayacağımızı mı kavradılar? Yürümüyorum, sürünüyorum adeta. Ayağımız yerden hiç kalkmadan sürte sürte kaplumbağa adımlarla gidiyoruz. Asker sert çıkıyor:

- Hızlı yürüyün ulan!

Ama istesek de yürüyemeyiz, ki... Onlar da görüyor, ama ille bir şeyler dayatacaklar, bizi zorlayacaklar. Her safhada geri adım attırmak için yoklayacaklar. Askerlerin bize saldırma öncesi toplanıp taktik aldıkları koridorun bir yanına itekliyorlar bizi. Bu da işkencenin bir biçimi. Koridorda ayakta dikili duruyoruz. Günlerce yol yürümekten beter yorgunuz. Ayaklarımız isyan ediyor artık. Bütün subaylar, kadın polisler durumumuzu yakından inceliyorlar. Olabildiğince -yıkılacak durumumuza bakmadan- dimdik durmaya çalışıyoruz. Gözlerimizde korkuyu arıyorlar. Bu merasimi biraz da buna borçluyuz.

Yarım saate yakın bu gidip gelmeler sürüyor. B blok başından subaylar, bize bakıp bakıp, fısıltıyla konuşuyorlar. Bu kadar beklettiklerine göre daha bir şeyler yapacaklar. Bu kez dışarıda değil, içerde. Bir de içerde işkenceden nasıl etkilendiğimizi gözleyecekler anlaşılan. Ne yaparlarsa yapsınlar, ama bir an önce iliklerimize dayanmış zincir-kelepçe sökülsün kollarımızdan. Böyle sürerse kelepçe yiyip bitirecek kollarımızı.

Çavuş «yürüyün» diyor, copla dürtükleyerek. Tempomuzda hiçbir değişme olmuyor. Biz köle değiliz ki kırbaçla, zorla yürüyelim. Daha çok dürtükçe duruyoruz. Hasta arkadaş omuzlarımızın arasında, zaten bundan hızlı yürümemiz mümkün değil. Ama olsun, illa dürtecekler, rahatsız edecekler, moralimizi bozmaya çalışacaklar. Bu dürtüklemeler adamın canını sıkıyor değil. B blokun arasından kütüphane ve tiyatroya çıkan merdivenlerin devamındaki basamaklardan aşağıya kıvrılıyoruz.

Müzik odası ve tecritin hemen altı olan çamaşırhaneye, itilerek sokuluyoruz içeriye. İçerde dolap beygiri gibi, oradan oraya dolandırılıyor. Aynı yerlerden dördüncü geçişimiz. İyice yorup çökertmeye çalışıyorlar.

Beşinci tura geçerken, çamaşır yığılı bir odaya götürülüyoruz. Başımıza doluşan askerler «çök» komutu veriyorlar bize. Çökmüyoruz. Tekmelerle çökertiyorlar. Artık belden aşağımızda vurulacak bir karış yer kalmadı. Her vurulacak cop, eski kan toplanmış yerleri patlatıp, yeni yaralar açacak. Sırtımıza vuracaklarını beklerken, ayaklarımız havaya kalkıyor. Tabanlarımıza inip-kalkıyor coplar. Falakaya çekiliyoruz birer birer.

İşkence kesildiğinde «kalk» diyor asker. Nasıl, neyle kalkılacak? Kalk demekten bıkan askerin postalları sırt ve karnımızı çığnıyor.

- Kalk!

- Kalkmıyoruz!

Kalkamıyoruz aslında. Çekici gibi iki el, ayaklarımızdan kavıyor; kaldırıyor. Ellerimiz arkadan zincirli, göğsümüzün üzerinde, bazen de sırtüstü zincirli bileklerimizi eze eze yerlerde sürüklüyorlar bizi. Birkaç tur sonra saçları kırılmamış olanlar yeni bir işkence tezgahının üzerinde buluyor kendisini. Kolları sandalyenin arkasına geçiriliyor. Bir postal kelepçenin ortasına basarken, havaya kalkmış kafanın üzerinde biçer-döver gibi geziyor tıraş makinesi. Kabuk bağlamış yaraları da kazıyıp alıyor. Sloganlarımız kuyunun dibinden çıkıyor adeta. Bıyıklara sıra geldiğinde, makine kesmek için değil, yolmak için yürüyor üzerinde.

Bu halle yürümeye zorluyorlar; küfürler, tükürükler yağmur gibi yağıyor. Omuzlarımızdan yapışmış eller, sürükleyerek merdivenleri tırmandırıyor bize. Hâlâ kelepçeliyiz. Orta kattayız. B blok koridorunu geçip C blok koridoruna geliyoruz. Çuval çeker gibi çekiyorlar bizi. Koridorun en sonuna getirip duvara dayayıp bırakıyorlar. İçinde kelepçe anahtarlarının bulunduğu zarflar geliyor. Numaralara bakılıyor, subay «açın» diyor, zincir kelepçeler düşüyor bileklerimizden, ellerimiz özgürlüğüne kavuşuyor. Bir komut daha:

- Kalk soyun!

Üzerimizde sadece atlet ve don var zaten; iş olsun, boyun eğilsin diye konuşuyorlar.

Kalkmayacağız, soyunmayacağız, onlar da biliyor. Suskunluğumuzla, bu komuta rest çekiyoruz.

«Kalk soyun ulan o... çocuğu» der demez etlerimize geçen tırnaklı eller; üstümüzdeki iki parça eşyayı kaşla göz arası çekip alıyor. Vücudumuzun direnci kalmadı. Ne el, ne kol kalkıyor, bacaklarımız daha da perişan. Tüm direniş silahlarımız çalışmaz durumda. «Giyin» komutu gelmiyor. Bu kez gözlerini çoraba diktiler. Çenemi yakalayan kerpeten gibi bir elin arkasında pis pis sırıtan at dişlerini gösteren surat:

- Çorabını da çıkar ulan, tamamen soyunacaksın.

İşkenceci bu kez çorabı bahane yapıyor kendisine. Küfürler arasında başasağı çevrilip üzerimizdeki son eşya kalıntısı olan çoraplar da sökülüp alınıyor. Don-atlet ve çorabımız şöyle iş olsun diye havada sallanıp önümüze atılıyor ve hemen yeni bir komut işitiyoruz:

- Giyin!..

Mahkemeden dönüş merasiminin son aşaması. Giyineceğiz, koğuşa götürüleceğiz. Eller tutmayınca neyle giyineceğiz? Ayaklar basmayınca nasıl yürüyeceğiz? Bir asker itiyor postallarıyla bir don, bir atlet, bir çift çorap ve ayakkabıyı önümüze. «Giyin» diyor yeniden. Ne giyiniyoruz, ne de kalkıyoruz. Buna da red. Söylenen her şeye, yapmamız istenen her şeye red. «Giyin» komutuna da, «ayağa kalk, yürü» komutuna da red...

Bu kez omuzlarımızdan değil, tek kolumuzdan çekilerek anadan-üryan yola çıkarılıyor. Üç parça eşyamız da arkamızdan postallarla tekmelene tekmelene getiriliyor. Yüzükoyun tek kolumuzdan çekilip sürükleniyoruz. D blok koridorundayım... Üstüste üç sürgü sesi duyuyorum. Kapı açılıyor. Bir depoya atılan çuval gibi koğuşuma fırlatılıyorum. Saat: 16.00...>>

AĞUSTOS 1983 - NİSAN 1984: METRİS ASKERİ CEZA VE TUTUKEVİ'NİN TAM BİR TOPLAMA KAMPINA DÖNÜŞMESİ

Temmuz-Ağustos '83 Açlık Grevinin, devrimci tutsaklar için yenilgiyle sonuçlanmasının ardından, doğal olarak direnişçilere soluklanma olanağı tanımak istemeyen işkenceciler, topyekün saldırıya geçti. Cuntanın Nisan '83'te başlattığı ancak, devrimci güçlerin direnişi (açlık grevi tehdidi) nedeniyle tamamlayamadığı yasaklar zinciri, tamamlanarak geliştirilecek; işkence aracılığıyla adım adım tutsaklar teslim alınmaya zorlanacaktı.

Metris'i «mamaklaştırma» politikası için, koşullar hiçbir zaman şimdi olduğu kadar elverişli olmamıştı. Doğrusu gerek hapis hanedeki direnişçi güçlerin psikolojisi, gerekse de iç-dış kamuoyunun durumu, işkencecilerin saldırılarına yol verir nitelikteydi.

Ve faşist yönetim programını uygulamaya koyarak saldırdı.

Bu saldırı sırasında, insanlık düşmanı yüzünü her gün biraz daha açığa çıkaran işkenceciler, Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'ni tam bir toplama kampına dönüştürdü. Devrimci tutuklular; yoklar, yasaklar, cezalar ve işkenceler «cenneti»nde yaşamaya mahkum edildiler.

«Yoklar cenneti»nin yokları nelerdi?

Kitap toplama operasyonu 3 Mayıs '83'te başlamış, ancak yarım kalmıştı. 14 Ağustos yağma talan aramasının ardından, Metris koşullarında tek kitap kalmadı. 14 Ağustos aramasından hemen sonra günlük gazeteler yasaklandı. Satılanlar son derece sınırlıydı.

9 Mart'tan beri teksir kağıdı, keçeli kalem, kurşunkalem dışında tüm kırtasiye malzemesi yasaktı. Bu nedenledir ki, devrimci tutuklular, 14 Mart '83'ten beri mektup, telgraf (ölüm vb. durumları dışında) dilekçe, sorgu, savunma yazmıyorlardı. Mektup ve telgrafla ilgili tutum Ekim '83'e dek sürdü.

Hapishane yönetiminin havalandırma, görüş, avukat, hastane, revir çıkışlarında «soyunarak aramayı» zorunlu kılmasıyla, devrimci tutuklular hapishane içinde bir hapishaneye konulmuş gibi koğuşlarına hapsedildiler.

«Soyunarak arama» mahkeme çıkışlarında şart olduğundan, tutsakların bir kısmı mahkemelere çıkmayıp, koğuş direnişlerine başladılar. Koğuş direnişleri 2 şubat 1984'e dek sürdü.

Mahkemeciler sabahın köründe koğuşlarından zorla alınıp, soyuluyor, kar-yağmur demeden, en az iki saat olmak üzere saatlerce, don-atlet ve elleri arkadan kelepçeli biçimde, havalandırmalarda bekletiliyorlardı.

Mahkemeye, soyunuk geldikleri gerekçesiyle, direnişçiler ya duruşmaya alınmıyor, ya da önce alınıp sonra atılıyorlardı. Tek tip elbise giyilmesi şart koşuluyordu.

14-15 Ocak elbise operasyonu ile pantolon, ceket, gömlek, mont, palto ve ikiden fazla kazak yasaklandı. Operasyon sırasında toplanan giysiler, karmakarışık bir halde depolandı. Yüzlercesi çürüdü, yüzlercesini askerler, hapishane yönetiminin bilgisi ve teşvikiyle gaspetti, çaldı.

28 Ocak eşofman operasyonu ile, tüm eşofmanlar toplanarak hapishaneye alımı yasaklandı.

Sık sık yapılan koğuş arama ve değiştirmelerinde, giysiler parçalanıyor, dağıtılıyor hatta gaspediliyordu.

İşkenceci hapishane yetkilileri 28 Ocak 1984'ten başlayarak, üçüncü kap yemeği vermeyeceklerini duyurdular.

Üçüncü çeşit yemeğin yasaklanması; Ekim '83'ten beri sürdürülen, kantinden şekerli madde satımı yasasıyla

birlikte düşünülünce, devrimci tutsakların güç ve direnişten düşürülmesinin ve böylece olası bir açlık grevinin engellenmesinin amaçlandığı apaçıktı. Sefil bir düşünce idi bu. Zulmün, devrimci tutsakları tanımadığının ve açlık greviden korktuğunun belirgin ifadesiydi.

Kaldı ki, verilen iki karavana da yenilemeyecek denli kalitesiz ve azdı. Yemeklerin içlerine çoğu zaman, şartlandırılmış, bilinçsiz ya da özel eğitilmiş faşist-gerici askerlerce toz-toprak atılıyor, hatta tükürülüyordu, işeniyordu. Yemekler, temiz gelse de çok yağlı, acılı ve tuzluydu. Çoğunlukla da pişmemiş olduğu için, yenilecek gibi değildi. Pirinç, makarna, kuru fasulye vd. taneli yemeklerin taneleri, neredeyse ilk bakışta sayılabilecek kadar azdı.

Bu arada, 14 Ağustos'tan sonra karavana kapakları da «yemek pişirmede kullanıyorlar» gerekçesiyle yasaklandı. Karavanalar kapaksız ve açıkta; toz, toprak, her türlü haşaratın karışması, soğuması hiç önemsenmeden gidip gelmeye başladı. Farelerin cirit attığı koridorlarda kapaksız karavanalar saatlerce bekletildi.

Normalde, günde kişi başına iki adet olan ekmek istihkakı, resmi olarak % 20 kısıtlanarak verilmeye başlandı. Tecrittekilere verilen ekmek ise amaca uygun olarak özel şekilde yapılıyor, yenilmeyecek denli tuz katılıyordu.

Eylül-Ekim ayları arasında idare koğuşlardan çöp toplamadı. Her türlü çöp tenekesi yasaklandı.

Ocak '84'ten itibaren şeker ayrı verilmeyip, doğrudan çaydanlıklara atılarak «tek tip şekerli çay» uygulamasına geçilince tutsaklar uzun süre çay içmediler.

Hapishaneye TV-radyo girmesi yasaklandı. Bu arada, Genelkurmay'ın Nisan '84'te yaptığı hapishanelerle ilgili açıklamada, «Hiçbir hapishanede TV, radyo, gazete yasağı yok» deniyordu. Tastamam 12 Eylülcülere özgü bir açıklamaydı. Ve uygulamaların üzerini yalanla örtme çabasıydı.

Cam eşyanın her türlü, 14 Ağustos yağma-talan aramasından sonra yasaklanmıştı. Hapishanenin açılışından bugüne kadar yemekler tahta kaşık, plastik tabakla yeniliyordu zaten; şimdi yoklara plastik bardak da eklenmişti. Asıl sorunu, kırılanların yerine yeni plastik bardak-tabak verilmemesi yaratıyordu. Üç-dört tutsak bir tabakta yemek yemek, bir bardaktan su, çay, süt, içmek zorunda kalıyordu.

Kaloriferlerin yanması yasaktı. Tüm baskı dönemlerinde olduğu gibi; her türlü ip bulundurmamak ve kullanmak yasaktı. Aramalarda ve sayımlarda askerler çamaşır asılmış ipleri bile koparıyorlardı.

Koğuşlara masa ve sandalye girmesi yasaktı. Bunlara ek olarak tecrittekilere ranza yasaktı. Koğuşlarda eskiden varolan resmi demirbaş masa ve sandalyeler de alınmıştı.

Erkek tecritçiler; çamaşırhanenin hemen üstü olan nemli zeminde, yer yatağında nöbetleşerek yatabiliyorlardı.

Su, günde yalnızca yarım saat akıtılıyordu. Haftalık sıcak su miktarı koğuş başına, tek musluktan yarım saatte akan suydı; o da akarsa tabii... Bu arada, koğuş arama ve değiştirmelerinde plastik su bidonları bilinçli olarak kullanılmaz duruma getiriliyordu.

Tuz ruhu, çamaşır suyu, anti-septik gibi temizlik maddeleri yasaktı: Her bir tutsağın hakkı olan, ayda bir sabun verilmiyordu.

Tecritçilere temizlik maddeleri dışında, kantin satışı da yasaktı; yiyecek, sigara, çay da. Hapishanedeki kantin satışı da düzensiz ve yetersizdi. Çoğu zaman cezalandırma aracı olarak kullanılıyordu.

Satranç alınması, bulundurulması, yapılması ve oynanması yasaktı.

Para, aileler eliyle değil de, posta havalesiyle alınıyordu. Limiti haftada beş bin liraydı. Bu sayede hapishane yönetimi elde toplu para tutuyor ve işletiyordu.

Hapishane doktorları «mazgal muayenesi» yapıyorlardı. Demir parmaklıklar arkasından gözücuyla bakıyorlar ve hastalıkları bir anda «teşhis» ediyorlardı! İşkenceci yöneticiler ancak ölüm derecesindeki ağır hastaları revire ya da hastaneye çıkarmak zorunda kalabiliyordu. (Ki sonraları ölümcül hastalara da soyunarak aramayı, tek tip elbise giymeyi şart koşunca, zamanında tıbbi müdahale yapılmayan HY davasından Adil Can öldü)

Ailelerden ilaç alımı yasaktı. Reçeteler çok geç alınıyor, reçetelere vitaminler yazılmıyor, böylece tutsaklar zor durumda bırakılıyorlardı. Bu durumda hasta sayısının artışı inanılmaz boyutlara ulaştı. Hapishanenin açtığı iki hasta koğuşuna yerleştirilenlerden başka, koğuşlarda birçok bulaşıcı hastalığı ya da ağır hastalığı olanlar vardı...

Siyasi tutukluların kaldığı koğuşlar «yoklar cenneti»ne dönüşürken, yaşam koşullarındaki gerilemeden, «bağımsızlar» bölümünde kalan tutuklular da etkilendiler. Devlet, «bağımsızlar»ı eskisi kadar önemsemiyordu artık. Pişmanlık Yasası ufuktaydı. Yine de «bağımsızlar»a tanınan haklarla siyasilerinkiler arasında önemli farklar vardı. Koşullar henüz ayrıcalıklı statüyü korumayı gerektiriyordu.

Devletin yeni politikası hapishanende bu kez hainler üzerine oturmuştu. Önce «bağımsızlar» kültürel çalışmaların yönetiminden tasfiye edildiler, yerlerini hainler aldı. Hainlerin inisiyatifini benimseyen «bağımsızlar», kültürel çalışmalara kabul ediliyorlardı. Hainler, evlerinde bile böyle rahat etmemişlerdi.

Bu arada, işkencecileri pek umutlandıran yeni bir statü oluştu: «Yeşiller». Çeşitli haklar karşılığında siyasal çalışmadan vazgeçen «sol»culardı bunlar.

- Ağustos 1983 - Nisan 1984

Faşizmin Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde Saldırı Yöntem ve Amaçları

Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nin işkenceci idaresi yaklaşık on ay boyunca dur-durak bilmeden daralttığı baskı mengenesiyle, kimi başarılı sonuçlara ulaştı. Uygulanan saldırı yöntem ve araçları, özel olarak Metris işkence laboratuvarı, genel olarak ülke ve dünya hapishaneleri ile işkencehanelerinin pratik deneylerinin bir ürünüydü. Emperyalizmin tüm yeni-sömürge ülke zindanlarında Marksist-Leninistlere, yurtseverlere uyguladığı işkence yöntemleri ve bunlardan çıkarılan dersler, Metris'te de uygulamaya kondu.

İşkenceci Metris yönetimi işkence uygulamalarında uzmandı. Kullandığı yöntemleri başlıca dört noktada toplayabiliriz:

- Böl-yönet politikasına uygun saldırılar.
- Klasik saldırı yöntemleri.
- Onura yönelik saldırılar.
- Psikolojik saldırılar.

Böl-yönet Politikasına Uygun Saldırıları:

- Asker kökenli siyasi tutsaklara özel koğuş açmak ve asker olmalarını kullanarak teslim almaya çalışmak.
- Hükümlü siyasi tutsaklara özel koğuş açmak, infaz yakma tehdidiyle teslim almaya çalışmak.

(*) Askerlerin koridorlarda sert adım yürüyüp slogan atmaları '82 Mayıs-Haziran açlık grevinin son günlerinde başladı. O günden sonra uygulamadan kaldırılmadı. İşkenceci subaylarca devrimciler, yurtseverler aleyhine askerler sürekli olarak karşı-devrimci propaganda altında tutulmaktadır. İşte bu sloganlar da bunun bir parçasıdır. «Ne mutlu Türküm diyene», «Türk öğün, çalış, güven», «Her Türk asker doğar», «Her şey vatan için» diye avazı çıktığı kadar bağırarak asker, operasyona girdiğinde kendini, «ülkenin kurtarıcısı» gibi görmektedir.

- Hasta koğuşları açmak, hastalıklarını kullanıp hastaları teslim almaya çalışmak.

- Bayanlarda ve erkeklerde tecrit koğuşları açarak yöneticileri, ileri unsurları kitleden ayırmak.

- Bayanlarda keyfi olarak kimi zaman normal, kimi zaman ahlak dışı arama yaparak, aile görüşüne erkekler çıkamazken, bayanlara olanak tanımak. Böylece erkekler ile bayanlar bölümü arasında yapay ikilik yaratmak. Direnişi bölmeye çalışmak.

- Alt, üst, orta katlar arasında değişik uygulamalar yaparak, siyasi tutsakların yasak ve yaptırımlara, toplu ve aktif tavır almasını zorlaştırmak. Ayrıca hapishane dışında uygulamalarla ilgili herhangi bir tepki, şikayet vb. geldiğinde; kat ve koğuşlar örnek gösterilerek yapılanların istisna ve sadece talimatlara uymayanların cezalandırılması kapsamında olduğu demagojisini ileri sürmek. Böylece saldırıları daha kolay gizleyebilmek. (Bu öyle bir hal almıştır ki, Metris'teki üç kat, bazen üç ayrı hapishane gibiydi. İşkencenin dozunun farklılığından, kantin satışlarına kadar üç ayrı uygulama bilinçli olarak yaratılmıştır.)

- Koğuş operasyonlarında, herkese aynı şiddetle saldırmayarak tutsakların bir kısmına da manevi işkence uygulayıp, tali bir amaç olarak bundan çelişki yaratmaya çalışmak...

- Gerekli-gereksiz onlarca konuda yasak, baskı, tehdit uygulayarak; siyasi tutsakların karar alma mekanizmalarını felce uğratmaya çalışırken; siyasi yapılarda bölünmeyi artıracak şekilde kamplaşmaya zorlamak.

- Aileleri evlatlarına karşı kışkırtmak için yalan ve demagojiye başvurmak.

Klasik Saldırı Yöntemleri:

- Koğuş operasyonlarında, koğuşların yağma, talan edilmesi, giysilerin parçalanması, yiyeceklerin yenilmeyecek duruma getirilmeleri.

- Kıç, baldır, ayak falakası ve saç kesimi sırasında kelepçe işkencesi.

- Mahkeme gidiş-gelişlerinde, arkadan sıkıca zincir kelepçesi vurulması.

- Mahkeme gidiş-gelişlerinde, dayak ve saatlerce soğukta çıplak bekletme.

- Zorla saç-bıyık kesme.

- Koğuşlara basınçlı soğuk su sıkma.

- Karavanalara her türlü yabancı madde atma, işeme, tükürme vb.

- Şiddetli müzik yayını, gürültü ve koridorlarda sert adım dolaştırılan askerlere attırılan sloganlarla moral bozmaya çalışma, tutsakları gece uyutmama. (*)

- Işıkları bilinçli olarak bazen yakarak, bazen söndürerek tutukluların sınırlarını bozma, çalışmalarından alıkoyma.

- Aile görüşü, revir, havalandırma, avukat, hastane haklarını gaspetmek.

- Mahkeme belgeleri ve savunma notlarını sürekli yok etme; dilekçeleri mahkemeye göndermeme; savunma hakkını ortadan kaldırma.

- Kitap, dergi, gazete, kırtasiye malzemelerini yasaklama.

- Kantin satışını kısıtlama, kantin-çay yasakları verme.

- Yetersiz ve kalitesiz yemek verme. Tatlı ve meyveleri devrimci tutsaklara gayri resmi olarak yasaklama. Ekmeği kesme.

- Tutsakları susuz bırakma.

- Mektup, telgraf hakkını kısıtlama, işlemez hale getirme.

- Çok sık koğuş değiştirmek. (Öyle ki kimi tutsaklar bir günde üç koğuş değiştirmek zorunda kalabiliyorlardı.)

- Çayları, içine şeker katılmış olarak verme.

Onura Yönelik Saldırıları:

- Ahlâk dışı arama. Siyasi tutsakları mahkeme-hastane

gidiş gelişlerinde zorla çıırılçıplak soymak; makata parmak sokmak; edep yerlerini mıncıklamak; devrimci kadın tutukluları zaman zaman erlere soydurmak ve soyarken diğerlerine seyrettirmek.

- Tutsaklara el ve dille sürekli hakaret etmek.

- Pis parmaklarla veya anahtarla tutuklunun ağzını karıştırmak...

Psikolojik Saldırılar:

Her saldırı, tutsakların psikolojisini dikkate alarak, onları; demoralize etmeye yönelik yöntemlerle beslenmiştir. Özel olarak geliştirilen yöntemler şöyledir:

- «Hain», «bağımsız» vb. gibi zaaflı unsurları kullanmak.

- Hoparlörlerden demagoji ve yalana dayalı bildiriler okumak.

- Kapı altlarından ya da mazgallardan koğuşlara özel hazırlanmış bildiriler atmak.

- Siyaset yöneticileri ve önder kadroları hakkında yalanlar, spekülasyonlar yaymak.

- Tutuklunun moralini bozucu, asılsız haberler yaymak.

- Psikolog doktor maskeli psikolojik savaş uzmanı tarafından tutsaklara özel telkin ve işkence seansları düzenlenmesi.

- Tutsakları psikoterapik ilaçlar kullanmaya zorlamak, kobaylaştırarak «bağımsızlaştırmaya» çalışmak.

- Sürekli korku ve tedirginlik ortamı yaratacak, bu ortamı canlı tutacak akla gelebilecek her yönteme başvurmak.

- Mazgal ve kapı altlarından koğuşlara porno resimler atmak.

METRİS'TE İŞKENCE VE İŞKENCECİLER,

Açılışından itibaren Metris, insanlık düşmanlarının, her türlü iğrençliklerini sergiledikleri, hayvani zevklerini tatmin ettikleri bir yer olmuştur. Bir «işkence laboratuvarı» haline getirilen Metris'te amaçlananlardan biri de, siyasi tutsakları çeşitli işkence yöntemlerinden geçirerek, ortaya çıkan sonuçları değerlendirmek; bu sonuçlardan hareketle programlar oluşturmak ve bunları genelleştirmektir. Ancak, bu «laboratuvar» direnen devrimci tutsaklar için de, dersler çıkarılması gereken bir yerdi. Olayları ve yöntemleri dikkatle izleyen devrimciler, işkenceyi ve işkencecileri yakından tanıyor, zayıf ve «güçlü» yanlarını görebiliyordu.

Özellikle Binbaşı Muzaffer AKKAYA, Metris'te çeşitli dönemlerde görev yapmış diğer subay, er-erbaşların karakterleri; işkence konusundaki uzmanlıkları ve işkenceden zevk alan sadist ruh halleri açıklandıkça, devrimci-demokrat tutukluları «ıslah» ederek; tekrar çürümüş, can çekişen, çöken düzene monte etmek için, kimlerin görevlendirildiği daha iyi anlaşılacaktır.

İşkenceci subaylardan Binbaşı Adnan ÖZBEY -önceleri Davutpaşa Askeri Ceza ve Tutukevi Müdürü- hapishanenin açılışından, 17 gün süren Eylül-Ekim açlık grevine kadar ortalıkta fazla görünmese de, işkenceleri yöneten kişi oldu. Metris'te işkencenin kurumlaşmasının ilk adımını - Davutpaşa tecrübelerini de katarak- atan bu kişidir. Bugünden sonra işkencede inisiyatifi, Albay Nihat YILDIRIM'ın altında iç güvenlik bölük komutanı olan Binbaşı Fehmi KOÇHİSARLIOĞLU eline aldı. 1982'deki

Mayıs-Haziran açlık grevinden sonra hapisshaneden sorumlu olanlar; «reformcu» maskeli, ismi öğrenilemeyen kel bir yüzbaşı ile bir binbaşydı. Bunların üzerinde Albay Nihat YILDIRIM bulunuyordu. 1982 Kasım ayından sonra geri planda kalmak koşuluyla, Binbaşı Fehmi KOÇHİSARLIOĞLU, yukarıda anılan yüzbaşı ile binbaşının yanında görev yaptı. 1983'teki Temmuz-Ağustos açlık grevinden sonra yönetim tamamen değişti; müdür Nihat YILDIRIM yerini bir yarbaya bıraktı. İç güvenlik bölük komutanlığına ise, 12 Eylül'den hemen sonra Samandra işkence merkezinde görev yapmış olan, Yüzbaşı Muzaffer AKKAYA getirildi. (Bu işkenceci 1983 Ağustos'unda rütbe alarak binbaşı oldu.) Bu arada açılışından 1983 açlık grevine kadar üst kat takım komutanlığı yapan Üsteğmen Yalçın DEMİREL unutulmamalı. Yalçın DEMİREL '83 açlık grevinden sonra, Binbaşı Muzaffer'in altında iç güvenlik bölük komutanı oldu. 1984 Ağustos'una kadar Üsteğmen Beşler GÜZEL orta kat takım komutanlığını yürüttü.

Hapishane ilk açıldığı günden Eylül-Ekim '81 açlık grevine kadar Binbaşı Adnan ÖZBEY'in kadrosundan Yüzbaşı Emin TAMER ve özellikle Yüzbaşı Şevket ÖZTÜRK aktif görev almışlardı. Bunların gitmesiyle doğan boşluğu Fehmi KOÇHİSARLIOĞLU'na yardımcı olacak biçimde, 1981 Kasım'ından itibaren Yüzbaşı Ömer KAVLAK doldurmuştu. Alt kat komutanlığına ise, geçici olarak Astsubay Ahmet BULGURLU bakıyordu.

1982 Mayıs-Haziran Açlık Grevinden sonra üst ve orta kat takım komutanları yerlerinde kalırken, bu dönemde alt kat takım komutanı demokrat eğilimli bir üsteğmendi! 83 Temmuz-Ağustos Açlık Grevinden sonra ise, Yalçın DEMİREL iç güvenlik bölük komutanlığına geçerken, üst kata bu subayın kopyası -daha önce dış güvenlikle görev yapan- Zafer GÜDER getirildi. Orta kat aynı kaldı, alt kata ise «reformcu» ekiple uyum göstermediği için (Haziran 82- Temmuz 83 arasında görev yürüten ekip) iç güvenlikle ancak üç ay (Ağustos-Kasım 82) görev yaptıktan sonra dış

güvenliğe çekilen, Üsteğmen Hüseyin ÖRÜCÜ getirildi. Hüseyin ÖRÜCÜ (ya da ÖRMECİ) 1984 Ağustos'undan sonra Yalçın DEMİREL'in yerine geçici bir süre iç güvenlik bölük komutanı olacaktı. Üsteğmen Beşler GÜZEL'in 1984 Ocak'ında gitmesiyle, orta kat takım komutanlığına getirilen Savaş YAZICI ile birlikte, Metris işkencelerinin baş sorumluları öncülüğünde yeni bir süreç başladı. Bu subaylar, işkence için kendilerine uygun onbaşı, çavuş seçip bunları sürekli olarak ideolojik şartlandırma ve propaganda ile eğiterek, beyinlerini yıkamış, tutsaklara karşı kin dolu duygularla vahşileştirmişlerdir.

İşkenceci subaylar genellikle ağzı bozuk, kompleksli, içki ve uyuşturucu kullanan, kadın polis ve gardiyanlarla her türlü yoz ilişkilere girebilen, saldırgan kişilerdi.

İşkence yapmaktan zevk alanların yanında, görev gereği(!) işkence yapmak zorunda kalanlar da vardı. Şimdi bunları daha yakından tanıyalım.

Binbaşı ADNAN ÖZBEY: Bayan tutuklulara adice küfredebilen, ayyaş, kadın düşkün, dengesiz ve kompleksli, korkuyla yaşayan ve hayatına korkunun yön verdiği bir karaktere sahiptir. Devrimcilerden alabildiğine korkan ve yaptıklarının hesabının mutlaka sorulacağını bilincinde olan bu şahıs, bir yandan devrimcilere kendinin bir araç olduğunu söyleyip, lehine bir «hoşgörü» ortamı yaratmaya çalışırken; diğer yandan korkunun yarattığı acizliği-kompleksi işkence ve saldırganlıkla gizlemeye çalışan bir psikopattır.

Davutpaşa'da, korkusundan evini-ailesini dağıtmış, karısı bir kışlada, kızı hapishanenin bir bölümünde, kendisi de müdür odasında yatmaya başlamış, hapishaneden dışarı adımını atamaz olmuştu.

Tanıyanlar bu özelliklerini çok iyi bilir; nasıl olacaksa, askerlikte yükünü tutacak ve kimliğini değiştirip, yaşamının kalan kısmını «huzur» içinde geçirme umuduyla teselli bulan bir tiptir. Geleceğe yönelik bu düşünüyü tutsaklara itiraf

etmekten çekinmemiştir. Bu işkenceci, Davutpaşa Askeri Ceza ve Tutukevi'nden Metris'e geldiğinde, özel işkence ekibini de beraberinde getirdi. Metris'e ilk işkence tohumlarını atan kişi olması nedeniyle, 12 Eylül generalleri tarafından yarbay rütbesiyle, ek olarak İstanbul Cezaevleri Koordinasyon sorumluluğuyla taltif edildi. Bir dönem bu görevi yürüttü ve bu konumuyla İstanbul hapishanelerindeki işkencecilerin koordinasyonunu yaptı.

Binbaşı FEHMİ KOÇHİSARLIOĞLU: Tam bir karikatürize asker tipi ve robot mantığıyla, devrimci tutsaklara özel kin duyan, onları disipline etmek, askerileştirmek için elinden gelen herşeyi yapan, saldırgan, kafası fazla çalışmayan ve iki lafı bir araya getirip konuşmaktan aciz bir işkenceciydi. İşkenceci tipinden olacak, aynı anda birbirinden habersiz olarak devrimci tutsaklar tarafından, Bokassa'ya benzetilmiş ve bu lâkapla anılmaya başlanmıştır.

Yüzbaşı ÖMER KAVLAK: Metris'i «mamaklaştırmak» için getirilmiş biriydi. Özel olarak eğitilmiş, bilinçli bir işkenceciydi. 1982 Açlık Grevi sonrası, yenilgiyi tadarak gitti. Mayıs 1982 operasyonları sırasında, falaka için koridora çıkarılan tutsakların işkence sırasındaki tavırlarını, Yüzbaşı Ömer KAVLAK bir deftere kaydederdi. Tutsakların direniş derecesini puanlar, zayıf yanlarını bulmaya çalışırdı. Bu yöntem Nazi rejiminin bir buluşudur ve Türkiye'de oligarşinin işkencecileri, kendilerine kalan bu mirası(!), hakkını vererek değerlendirmektedirler!.. Ömer KAVLAK'ın kişiliğinin daha iyi anlaşılması için sadece bir örnek vermek yeterli olacaktır.

Askerlerine yaptıramadığını doğrudan kendisi yaparak açlık grevinin 9. gününde, ayakta zor duran bir tutsağı dövmüş, kendini tatmin etmiştir. Tutsaklara ne denli aşağılık bir işkenceci olduğunu göstermiştir.

Üsteğmen YALÇIN DEMİREL: Oligarşinin kullandığı insan malzemesi, işkence yöntemleri vb. somut durumun ortaya çıkardığı biçimsel ayrımlar dışında her ülkede

aynıdır. İşkenceci işkenceciye benzer. İşte bu örneklerden biri de Üsteğmen Yalçın DEMİREL'dir.

Bu işkenceci, kimlere, neden özenir?

Lyon Kasabı adıyla bilinen, Nazi ordusunun Lyon komutanı KLAUS BARBİE'ye özenir. İşgal döneminde yaptığı işkenceleri anlatırken BARBİE; «İşkence sırasında yanımda kadın bulundurmaktan zevk alırdım» der. Bu zevkin insanlık dışılığı bir yana, ne rastlantıdır ki Üsteğmen Yalçın DEMİREL de, aynı zevki paylaşmaktadır. Gerek 3 Mayıs 1983 kitap operasyonu; gerekse Mayıs 1982 işkenceleri sırasında ve tecritte, bu işkenceci yanında kadınsız olamazdı. Hapishanede görevli kadın polislerden, vesikasız fahişe olanları koluna takıp, neşe içinde askerlerine işkence emri veriyordu.

Yine bu operasyonlar sırasında, falakaya ara verildiği zaman, «Burada görev yaptığımdan beri elim hiç titremiyor, karım bile beni tanıyamaz oldu» diyen Yalçın DEMİREL devreye girer ve acı içinde kıvranan tutsağa; her zaman yüksekten bakan alaycı mimikleriyle «Kendine eziyet etme, bağımsızlar bölümüne geç; yoksa bu işlemlere devam edeceğiz» derdi.

16 Ocak 1984 günü zorla tek tip elbise giydirilerek mahkemeye götürülen ve elbiselerini yırttıkları için mahkemeye alınmayarak geri getirilen DS davasından sekiz tutukluya yapılan işkenceler sırasında; hapishane yöneticilerinin aldığı tutum, karakterlerini en ufak ayrıntısına kadar açığa çıkarıyordu.

Mahkeme çıkışlarında DS, TİKB ve DHB davalarından bayan tutukluların direnişlerinde; askerleri kullanan, sarkıntılık yapılmasını izleyen kadın polisleri, Yalçın DEMİREL'i, Muzaffer AKKAYA'yı insandan saymak mümkün mü?

Üsteğmen BEŞLER GÜZEL: Yalçın DEMİREL'le birlikte hapishaneye ilk gelen subaylardan biridir. İlk dönemin en hızlı işkencecilerindendir. Kendi ön plana

çıkmadan işkenceci astsubay, erbaş ve erleri öne sürerek işkenceyi tırmandırmıştır. Askerleri, marşlar söyleterek koridorlarda dolaştıran ilk subaydır. İlk dönemler 12 Eylül generallerinin verdiği güçle saldırgan tutumunu sürdürmüşse de, daha sonraları (1983-84) bu işin boşuna olduğunu anlamış ve kendini işkencelerin sorumluluğundan kurtarmak için daha geri plana çekmiştir. Binbaşı Muzaffer'le birlikte gelen ekibe uyum sağlayamamıştır. Son zamanlarda ise, «Buradaki işkencelerden öğreniyorum» demeye başlamış ve kendine demokrat bir görünüm kazandırmaya çalışmıştır. İşkenceyle devrimci tutsakların yenilemeyeceğini anlayan bir işkenceci olarak, ağır bir çöküntü yaşamıştır.

Binbaşı MUZAFFER AKKAYA: Tecrübeli ve iyi eğitilmiş bir işkencecidir. İdeal bir işkencecinin tüm özelliklerini üzerinde taşır. Birçoğunun aksine, işkenceyi pratikte değil okulundan öğrendiğini her uygulamasıyla belli etmiştir.

Metris'in bir «laboratuvar» haline gelmesinde en önemli ve belirleyici rolü alan işkenceci Binbaşı Muzaffer'dir. Görev yaptığı üç yıl boyunca, Metris'teki işkencelerle oligarşinin ve emperyalizmin diğer kurumlarının bağlantılarını sağlamış, karşılıklı yardımlaşmayı sürekli kılmıştır. Görevi içinde Metris'te, gece saat üç-dörtlerde tüm nöbetleri iptal ettirerek kütüphane salonunda CIA ajanlarıyla, MİT'çilerle, siyasi polislerle periyodik toplantılar yaptığı görülmüştür. (Bunu, nöbeti iptal edilen kütüphane nöbetçisi er ve erbaşlar, «Bazen bizim nöbetler kalkıyor, Binbaşı Muzaffer burada Amerikalılarla toplantı yapıyor» diyerek ağızlarından kaçırmışlardır. Keza 1983-84 yıllarında tecrite alınan tutuklular da, defalarca hemen tecrit koğuşunun yanındaki kütüphaneden İngilizce konuşmalar duymuşlardır.)

Yine CIA ve MİT'in organizasyonu ile gerçekleşen «teröristlerin rehabilitasyonu» çalışmasında, TURAN İTİL, AYHAN SONGAR gibilerinin yanında, Binbaşı Muzaffer ile birlikte yanında getirdiği «psikolog» büyük rol

oynamıştır. (Binbaşı Muzaffer kendisiyle birlikte asteğmen rütbeli bir psikologu da getirmiş ve bu psikolog iki seneye yakın görev yaptıktan sonra, görevinin açığa çıkmasıyla birlikte aniden ortadan kaybolmuştur.)

CIA'nın ülkemizdeki sözcülerinden biri olan «Yeni Forum» dergisi de Binbaşı Muzaffer döneminde Metris'te yürütülen politikaların ideolojik bir parçası haline gelmiştir. Hainliği kurumlaştıran da Binbaşı Muzaffer'dir. Bugün Binbaşı Muzaffer'in ortaya çıkardığı hainlerin hepsi, Yeni Forum dergisinde terörizm-hapishaneler ve komünizm konusunda «uzman» birer köşe yazarı olmuşlardır. «Forum» bu dönemden başlayarak, Metris'teki devrimci tutsaklara yönelik yayınlarını hızlandırmış, devrimci önderleri tek tek karalamaktan, ailelerimizi ihbar etmeye kadar varan yayınlar yapmıştır.

Baştan da söylediğimiz gibi; Binbaşı Muzaffer işkence konusunda eğitim görmüş, uzman biridir. Kullanabileceği tüm araçları kullanmıştır. Özellikle direnişler içindeki zayıflıkları ve çelişkileri iyi değerlendiren, bu zayıflıklardan lehine gelişmeler yaratmaya çalışan politikası, çeşitli grupların gösterdikleri zaaflar nedeniyle zaman zaman başarılı olmuştur.

Ancak tüm işkenceciler gibi Binbaşı Muzaffer de, elinde güç olduğu zaman «başarılı» olan, karşısında daha zorlu bir direniş gücü olduğunda ise kendine güveni sıfıra inen ve isteri krizlerine kapılan bir tiptir. Tüm kişiliğini anti-komünizm, aşağılık kompleksi ve cinsel sapıklıklar şekillendirmiştir.

Üsteğmen ZAFER GÜDER: Bu şahsı tanımlamak pek o kadar zor değil. Kişilik bozukluğunun her yönüyle görülebildiği ender örneklerden biridir. Devrimcilere karşı bitmez tükenmez bir kını vardır. Öyle ki, belirli bir «yumuşama»nın olduğu günlerde bile, Üsteğmen Zafer hapishanede işkencenin dozajını düşürmemiş, bulduğu her fırsattan işkence yapmak için yararlanmıştır. Klasik işkenceci davranışlarını hiç bırakmamıştır. Kendini üstün

görme, aşağılık komplekslerinin bir ürünü olarak kişiliğine yerleşmiştir. Zaman zaman bu havayla tutsaklarla alay etmeye, «nükteli», küçümseyici cevaplar vermeye kalkar; ancak gerekli cevabı alınca da, anında askerleri saldırtıp «üstünlüğü» yeniden ele geçirmeye çalışır. Diğerleriyle farklılığını ve yine «üstünlüğünü» belirtmek için, değişik şeyler yapabilir. Örneğin uzun bir dönem elinde bir radyo anteni ile gezmiş, sayımlarda, operasyonlarda bir Nazinin kırıbaşıyla oynadığı gibi oynamış; avucuna, bacaklarına vurarak dolaşmıştır. (Adı bu yüzden «Anten»e çıkmıştır.) Keza diğer subayların aksine, her sayımda koğuşları gezmeyi bırakmamış, her sayımda koğuşları dağıtmaya devam etmiştir. Sayımlarda gözlerini yılan gibi kıсарak bakar ve dudağını sarkıtır. İstisnai olarak tutsaklarla konuşma anında «arkadaşım» derken bile hakaret ettiğini anlamak zor değildir. Çevresinde gördüklerini taklit etmeye, kendini üstün göstermeye çalışan zavallı bir tiptir. Kişiliksizliğini sergilediği şeylerden biri de, bayan tutuklulara yönelik hemen her saldırıda önderlik etmesidir. Devrimciler, bu konuda oldukça kabarık olan suç dosyasını unutmayacaktır. Özellikle tutsakların onurunu kırmak ve aşağılamak için özel çaba sarfetmiştir.

Teğmen Savaş YAZICI: İşkenceci amirlerinin yanında yetişen ve taklitçi yeteneğiyle zaman zaman onları geçen, kişiliği oluşmamış bir tiptir. Teğmen Savaş'ı vahşi bir ortamda, her türlü insani değerden uzak yetiştirilen dengesiz bir çocuğa benzetebiliriz. Ona, kendini kabul ettirmenin, saydırmanın tek yolunun saldırganlık ve işkence olduğu öğretilmiş ve gösterilmiştir. O da zekası oranında bunları öğrenmeye ve genellikle de zekası elvermediğinden taklit etmeye çalışmıştır. Üstlerinden sürekli şımarık çocuk muamelesi ve hoşgörü gören Savaş teğmen, işkenceyi en üst aşamaya sıçratanlardan biridir.

Teğmen Savaş kendine örnek olarak Üsteğmen Yalçın DEMİREL'i seçmiş ve işkenceler sırasında onun yöntemlerini uygulamaya çalışmış (kadın polisleri davet etme, Yalçın

DEMİREL gibi vaaz vermeye kalkma vb.), ancak onun karikatürü olmaktan öteye geçememiştir.

Üsteğmen Hüseyin ÖRÜCÜ, (ya da ÖRMECİ): İşkenceci subayların en ilkel, mantıksız dengesiz olanıdır. Askerlik kompleksi ile «komutan olma» fonksiyonlarını bir türlü bağdaştıramayan bu tip, konuşmaktan aciz, cahil yapısıyla zaman zaman konuşmaya, sorularlara cevap vermeye kalkışmışsa da başaramamış, iyice dengesizleşmiştir. Cevap veremediği konular karşısında en çok kullandığı söz, bir cümleyle «Delikanlıysan koridora gel!» sözleridir. Çoğu zaman da bunu askerlerin marifetiyle yapıp, sorusuna cevap veremediği tutsağı, koridora çıkararak, işkence yaptırmıştır. Devrimcilere öyle kinlidir ki, her istediğini zorla yaptırmak ister. Ve kaba güce tapar.

Üsteğmen Tayyip GENÇ: 1982'den beri dış güvenlikte görev yapmakta, tutsakları mahkemeye, hastaneye, vb. götürüp getirmektedir. Görevi süresince uygulamalarıyla tutsakların haklı nefretini kazanmıştır. İnsanlıktan nasibini almamıştır. Devrimci tutsaklara eziyet etmekten haz duyar. Her sevkte ya ringlerin pencerelerini açtırmayarak, ya tutsakların kelepçelerini öne almayarak, ya da tutsakları tuvalete çıkarmayarak, susuz bırakarak işkenceci karakterini göstermiştir. Zaman zaman askerleri öne sürerek, tutsakları keyfi olarak dövdürmekten çekinmemiştir. Hastane sevklerinde, hasta tutukluları her tarafı kapalı hapishane arabasının içinde saatlerce tutması; tutukluların fenalık geçirmelerine, bayılmalarına, kusmalarına neden olması kolay kolay unutulmayacak insanlık suçlarındandır.

'82 yılından, hapishane sivile devredilinceye kadar aynı

(*) Bilindiği kadarıyla, 1967'de Yunanistan'daki CIA patentli askeri faşist Albaylar Cuntasının şefi Papadopoulos da bu okuldan diploma almıştır. Genel kanıdır ki, Latin Amerika ve dünyanın diğer kıtalarındaki askeri faşist diktatörlüklerin çoğu yöneticisine, CIA-Pentagon tarafından bu okulda Kontrgerilla eğitimi yaptırılmıştır. Daha da önemlisi, 1973 yılının Ekim ayında «Southern Command» anti-gerilla okullarında eğitim görmüş 170 kişinin, ülkelerinde hükümet başkanlığı, bakanlık, generallik... gibi görevlerde bulunduğu ve özellikle faşist Şili Cuntası generallerinin bu okulda yetişmiş olduğu birçok kaynaktan yeralmaktadır.

görevde bulunması da, Metris'e damgasını vuran işkence politikasıyla ne ölçüde uyum içinde olduğunun açık delilidir. Bu göreviyle hapishane içindeki işkence uygulamalarının, dış güvenlikteki «güvenilir» parçası olmuştur.

Bu arada işkencelerde kullanılan ER ve ERBAŞLAR ile bayan tutsaklar bölümünde görevli KADIN POLİSLER üzerine birkaç söz söylemek gerekiyor.

Hemen hemen tümü hapishane yöneticilerince seçilen er ve erbaşlar; işkence ve baskı yapmaya eğilimli, genellikle düşük zekalı, dini inançları, feodal değer yargıları güçlü, anti-komünist düşünceden gıdasını almış, kullanılmaya, her işi yapmaya açık insanlardı. Bu, erlerin içinde devrimci sempatizanlarının hiç olmadığı anlamına gelmemelidir. Örneğin, '83 açlık grevinin ilk günlerinde faşist erlerin ispiyonuyla devrimci sempatizanı bir er ve etrafındaki bir grup. 1. Şube'de işkenceye çekilmişlerdi.

Hapishanede bayan tutsaklar bölümünde görevli, onları mahkemeye götürüp getiren ve güvenlik araması yapan kadın polisler de özel seçilmişlerdi. Bunların çoğu nöbetçi subaylarıyla hapishane koridorlarında elele, kolkola gezerek rezilliklerini sergilemişlerdir. Bayan tutsaklara kan kusturmaları da, işkence politikasındaki paylarını kanıtlamaktadır.

İşte işkencecilerin kafa yapılarını, Metris özelinde belgeleyen yüzlerce örnekten bir kaçı.

Ya tepedekilerin, devletin en yetkili kişilerinin kafa yapıları çok mu farklı?

Metris Askeri Ceza ve Tutukevi, Mamak ve Diyarbakır gibi 12 Eylülcülerin «pilot hapishane» olarak seçtikleri yerler; her şeyiyle işkence üreten birer «laboratuvar» olarak

(*) Metris idaresi siyasi grupları birbirine karşı kullanmak için elinden geleni yapıyordu. Örneğin, «Burada herşeyi DS yapıyor» diyerek tutukluları bölme ve kimilerini yedekleme manevrasına sık sık başvurmuştur. Siyasi gruplar arasındaki çelişkilerden yararlanarak, onları birbirine karşı kışkırtıcı spekülasyonlar yayabilmiş, direniş mevizisini bu yolla zayıflatmaya çalışmıştır.

görölmelidir. Birçok kez kamuoyuna yansıyan demeçler, bu «bilimsel laboratuvarlar»ın kanıtıdır. Örneğin, Mamak Askeri Ceza ve Tutukevi'nden birinci dereceden sorumlu Albay Raci TETİK'e göre, «Hapishane girişinde ele vurulan birkaç sopa işkence değildir» de «iyi niyet»tir. Yani, tutuklanan insanları daha baştan dayakla karşılayarak yapılan uygulamalar, işkencecilere göre işkence değildir. Çünkü Mamak'ta öyle işkenceler yapılyordu ki!.. Raci TETİK de bu güven içinde işkenceyi, işkence değil «hoş geldin muamelesi» olarak kamuoyuna açıklayabiliyordu. Doğru, işkenceciler haklıdır! Yüzlerce cop vurularak bayıltılınca kadar dövme, ölüm hücrelerine atma, kızlara bile kış falakası atıp, aylarca oturamamalarını sağlamak varken, nasıl olur da ele vurulan üç-beş cop işkence diye adlandırılabilir! Eh, bu da işkence diye adlandırılırsa, doğal olarak onlarca işkence yöntemi üzerinde uzmanlaşmış, Pentagon'un Panama'daki «Southern Command» kontrgerilla okullarında yetiştirilmiş (ki, işkenceciler genellikle bu okuldan diplomalıdır)(*) Raci TETİK gibileri isyan ederler. Aynı itirafı, 12 Mart faşizmi döneminde MİT'e ait özel işkence merkezi, Erenköy'deki Ziverbey Köşkü'nde işkencelere katıldığını itiraf eden, devirdiği çamlarla basında alaya alınan, 12 Mart işkencecilerinin şefi Faik TÜRÜN ve MİT müsteşarı Memduh ÜNLÜTÜRK'ün yardımcısı, eski orgeneral ve cunta partisi MDP'nin eski başkanı Turgut SUNALP yapmadı mı? Ziverbey Köşkü'nde sanıklara sigara vermeme, ayaklarını ve ellerini zincirlerle bağlama, gözlerine gözbağı çekme ve alına su damlatmayı, Turgut SUNALP normal sorgu yöntemleri olarak görmektedir. Bunu açık açık söylemektedir. Buna rağmen savcıların harekete geçmemesi, «imam-cemaat...» örneğinden hareket edilerek Metris'te işkencenin sürekliliğini yadırganmaz hale getirmiştir. Eğer Metris bir işkence laboratuvarıysa, bir işkence merkeziyse -ki öyledir- ve burada yapılanlar genelde uygulanan sistemli işkencenin bir parçasıysa -ki parçasıdır- yapılanlar anlayışla karşılanabilir(!) Anlayışla karşılanmayan

yalan söylenmesi ve işkencenin gizlenmeye çalışılmasıdır; ya da ML, devrimci-yurtsever tutsaklara uygulandığı için normalmiş gibi görülmesidir! Yaşanan işkence gerçeğini, hapishanelerdeki işkenceyi Türkiye halklarına göstermek, sorumlularını isimleriyle, ruh halleriyle, mantıklarıyla, uygulamalarıyla göz gördüğünce, dil döndüğünce, el kalem tuttuğunca hangi koşulda olunursa olunsun bu çabaya ne bedel kesilirse kesilsin, anlatmak devrimcilerin vazgeçilmez görevidir.

Metris'te işkencenin kurumlaşmasının baş mimarlarından Yalçın DEMİREL'e katılmamak olası değil! Bir tutsağın «Biz bu yapılanları unutmuyoruz!» demesi üzerine verdiği «Biz de, unutmayasınız diye yapıyoruz!» cevabını devrimci tutsaklar hiç unutmadılar, unutmayacaklar da!

- 12 Eylülcülerin Böl-Yönet Politikası ve İki Örnek

İşkenceci hapishane yöneticileri «böl-yönet» politikasını hiç ara vermeden sürdürdü.(*). Bu anlayışla ilk önce asker tutsaklar, 24 Ekim Pazar günü ani olarak koğuşlardan toplanmaya başlandı. DS davası tutsakları bu uygulamayla amaçlananın ne olduğunu bildiklerinden, direnilmesi yolunda öneride bulundularsa da, gereksiz tartışmalarla karar gecikince, asker tutukluların bir koğuşa toplanması, direniş gerçekleşmeksizin tamamlandı. Zulmün başarısıydı bu. Böl-yönet politikasının asker tutsaklar için uygulanmasına tavırsız kalınmıştı çünkü.

Asker tutsaklar daha önce Davutpaşa Askeri Ceza ve Tutukevi'nde kalıyorlardı. Bu hapishanedeki sivil tutsakların, 13 Kasım'dan itibaren diğer hapishanelere sevk edilmesinden sonra yalnız kalmışlardı. Baskı ve işkenceyle, askerliklerinin yakılması tehdidiyle yaptırımlara uymaları sağlanamayınca; Adli Müşavirlik, gerçekte siyasi olan bu insanları '83 Mart'ında Metris'e sevk etmiştir.

Metris yönetimi sayıları otuza varan bu tutsakları, aynı Davutpaşa'da olduğu gibi özel tehditlerle karşı karşıya getirecektir. C-15 ve C-7 koğuşlarına konulan asker tutsakları etkilemek ve «bağımsızlaştırmak» için, hapishane psikologu çok uğraştı. Sık sık konuşmak için onları yanına çağırırdı. Konuşmaktan, tartışmaktan çok bunun bir tehdit ve ideolojik saldırı olacağını önceki deneyimlerden bilen bu tutsaklar «psikolog» denen, psikolojik işkencenin yönlendiricisiyle konuşmaya gitmeme kararı aldılar. Bunun üzerine koğuşları basılıp birkaçı zorla psikoloğun önüne götürüldüler. Metris yönetiminin çabaları, asker tutsakların genelde alınan direniş kararlarına uymaları ile boşa çıkarıldı.

Ardısıra aynı politika, hükümlü tutuklulara da uygulanmaya çalışıldı. DS davası tutsakları, hükümlü ve aynı zamanda tutuklu olup da halen yargılanmaları süren tutsakların, özel koğuşlarda toplanmasına karşı, direniş önerisi yaptı. Ama yine sağ statükocu anlayışlarca kabul görmeyen bu öneri üzerine, hükümlü tutsaklar direnmeksizin koğuşlarından çıktılar.

Sağ statükocu anlayışlar, hükümlü-tutuklu ayrımının hukukiliğini kanıtlamak için bin dereden su getiriyorlardı. «Hukuki işleyişine göre her tutukevinde hükümlüler, tutuklulardan ayrı koğuşlara konur» gerekçesini, işkencecilerin planını hesaba katmadan öne sürebiliyorlardı.

Hukuki işleyişe göre böyleydi; ama işin püf noktası, hapishane idaresinin bu uygulamaya '83 Temmuz-Ağustos açlık grevinden sonra geçmesindeydi. Hükümlülerin direnmesini önlemek için infaz yakma tehdidini kullanacaklardı. Bu ortadayken, hükümlü tutsakların koğuşlarından alınmalarına, özel koğuşlara götürülmelerine ses çıkarmamak, objektif olarak idarenin böl-yönet politikasına destek vermek anlamına geliyor; gelecekteki saldırıları için işkencecilere cesaret aşıliyordu. Zaman DS davası tutsaklarının haklı olduğunu gösterdi. Hükümlü tutsaklar götürüldükleri

koşuŖlarda direnişlerini sürdürdükleri için, çeşitli gerekçelerle infazları yakıldı, özel hücre cezalarına çarptırıldı. Toplu olarak sık sık hücrelere atıldı.

Bu arada. «hukukiliğē» ilişkin, varolan zaafly yaklaşımın tehlikeli sonuçlarına değinmek, bu zaafı gidermek de gerekiyordu.

Yeri geldiğinde kendi yasalarını bile çiğneyen oligarşı, kimi zaman yasaları sayesinde bir sis bulutu içine gizlenip, şu ya da bu uygulamayı yapmakta hakly olduğunu iddia eder duruma geliyordu. İşte bundan dolayıdır ki, devrimci tutsaklar bir tavır geliştirirken oligarşının hukukunu değil, asıl olarak kendi nesnel bakış açılarını ve ilkelerini dikkate alırlar. Tutarly davranış da budur.

Gerici hukuk kuralları, devrimci tutsakları yönetmeliğın 13/1 maddesine göre «asker tutuklu» olarak görür ve çeşitli yaptırımları şart koşar. Devrimci tutsaklar, 13/1 maddesini nasıl kabul etmiyor ve direniyorlarsa, aynı biçimde güncel ve taktik sorunlarda da tavır geliştirirler. Kendi yasallıkları ve meşruiyetlerini, hakly temeldeki direnişleriyle yaratırlar...

Hukukun, ideolojilerin; değeri yargılarının vb. değışmesi hiçbir zaman bir anda olmamıştır. Ve bu değışmede ağır basan, iradenin «olmazsa olmaz» işlevidir. Her türlü gericiliğē ve zorbalığa karşı, can bedeli direnme olmasaydı, bugünkü demokratik, insancıl düşünceler varolamazdı. İnsanlık, eğer işkenceyi kendi varlığına tehdit olarak görüyorsa (ki işkenceciler bile bu konuda vaaz verebiliyorlar), bunu Bruno gibilerine, her çağın aydınlara borçludur.

(*) Haberleşme yöntemleriyle birlikte değinilmesi gereken bir özellik de «bildiri», «dergi» vb. yayın faaliyetidir. Siyasi tutsaklar gerekli gördükleri konularda, görüşlerini içeren bildiri ve yazılar çıkarır; bunları tüm bloklardaki hatta diğeri hapishanelerdeki tutuklulara özel yöntemlerle iletirler; böylece aynı yazı geniş bir kitleye aynı biçimde ulaşmış olur. Örneğın, DS davası tutsakları yaklaşık üç yıl düzenli biçimde kültürel-siyasi ağırlıklı bir yayın organı (Tutsaklık Koşullarında Mücadele) ve ayrıca «İsırgan» isimli bir mizah dergisi çıkardılar.

İşte devrimci tutsaklar «hukukilik» sorununa bu çerçevede yaklaşırlar. Oligarşi kendi düzeni için kendi hukukunu yaratmıştır. Eğer bu hukuk meşru görülürse ML'lerin, ilerici, demokrat ve yurtseverlerin mücadelesinin hiçbir anlamı kalmaz. Kendi varlıklarına, değerlerine saygısızlıktır bu aynı zamanda.

- Metris'te İdare-Siyasi Polis İşbirliği Yoğunlaşıyor

Metris'te saldırılar arttıkça ve siyasi tutukluları teslim alma umudu doğunca, işkenceci yönetime yardımcı olmak için, siyasi polis devreye sokuldu. Siyasi polisin hapishane yönetimiyle dolaylı-dolaysız ilişkisi 12 Eylül faşist cuntasıyla birlikte üst düzeye çıktı; ancak yeterli, görülüyordu. Polis çeşitli defalar yaptığı açıklamalarda «hapishanelerde siyasi faaliyet sürüyor» diyerek hapishanelerle doğrudan ilişkiye geçmek istiyordu. Devrimci tutsakların içinde bulunduğu durum gözönüne alınınca, polisin doğrudan devreye girmesindeki uygun zamanlamayı «takdir etmemek» mümkün değildi.

Hainlerle sıkı ilişki içinde, ihtiyaç duydukları bilgileri kısmen onlardan alabilmeleri ve polisin bunlara özel görev vermesi; sık sık Şube'ye hapishaneden işkence için adam alması, yine benzer amaçlarla tahliye olanların 1. Şube'ye götürülüp orada son andaki durumlarını öğrenmeye çalışması; polis-hapishane ilişkilerinin somut örneklerinden bazılarıdır.

Böylece Metris, siyasi polisi aratmayacak düzeyde bir işkence merkezi oluyordu. Hem de fazladan siyasi polislerle sahip olarak!

Genel Kurmay Başkanlığının ve MİT'in doğrudan ilgi alanına giren Metris için, '83 Temmuz-Ağustos açlık grevi sırasında gelen özel kadro, biçilmiş kaftandı. 12 Eylül 1980'den sonra, Samandıra işkence merkezinde görev yapan Yüzbaşı Muzaffer AKKAYA, edindiği tecrübeleri şimdi

Metris'te uygulayacak, işkence ihtisasını(!) tamamlayacaktı. MİT'in atadığı apaçık olan psikolog ve Metris'in gedikli işkencecisi Üsteğmen Yalçın DEMİREL de yetmemiş olacak ki, siyasi polis Metris'le özel ilişki kurmuştu. Hemen hergün 1. Şube'de Çeşitli timlerde görev yapan siyasi polisler Metris'e geliyor, yakalanan notları çözerek, örgütlere ve kişilere ait bilgiler alıyorlardı.

- Metris'te Haberleşme Savaşı ve Devrimci Yaratıcılık

Yönetim, tutsakların örgütlülüğüne yönelik, havalandırmalar arası haberleşmeyi önlemek. için, yeni önlemler aldı. Tutsakların yararlandığı her olanağı yok etmek, onları köşeye sıkıştırmak için olmadık yollara başvurdu. Bir koridorla ayrılmış havalandırmaların pencerelerinden tutukluların birbirleriyle (karşılıklı, elleriyle) yazışmasını engellemek için Temmuz-Ağustos '83 Açlık Grevi sonrası, koridor pencereleri beyaz-mavi çizgilerle boyanmıştı. Bu da yetmeyince, koridora askerler konuldu. Bu askerler perdeleme yaparak yazıların okunmasını engelliyor (doğallıkla çeşitli şaşırtmalar sonucu bu çabaları da çoğu kez başarısız kalıyordu) ya da parmakla yazılanları not alıyorlardı.

Tutsakların haberleşmede kullandıkları «elle yazma» (tüm harflerin parmakla tek tek yazılması), karşılıklı koğuşlar ve havalandırmalar arasında kullanılıyordu. Tutsaklar bunda öylesine ustalaşmışlardı ki, kısa sürede koskoca metinleri bir yerden diğerine aktarabiliyorlardı. Çok hızlı yazdıklarından ve özel işaretler de kullandıklarından, hapishane görevlilerinin kolayca okuyup anlaması mümkün olmuyordu. Bu nedenle tutsakların yazdıklarını okuma konusunda, subaylar erleri eğitmeyi unutmuyorlardı.(*).

İşkencecilerin tüm engelleyici çabalarına karşın, Metris zindanında devrimci tutsakların haberleşmesi engellenememiştir. Bunun hazırlığını, hapishane binası yapılmadan önce başlatan ve mimari düzenlemeleri buna göre yapan oligarşi,

yöntemleri etkisiz kaldıkça, yeni düzenleme ve önlemlere yönelmiş, ancak hep gelişmelerin peşinden gitmek zorunda kalmıştır. Bu konuda devrimci tutsakların yöntemleriyle yarışamamış, onları hep bir adım geriden takip edebilmiştir. Devrimci yaratıcılık işkenceci yönetimi bu konuda hep alt etmiş, tedbirlerini etkisizleştirmiştir.

Tutsaklar, kendileri için yaşamsal önemi olan bu konuda, başlangıçtaki doğal acemiliklerini her yolu deneyerek aşmış, kollektif yaratıcılıklarıyla hapishane yönetimini çaresiz bırakan akla gelmeyecek yöntemler bulmuşlardır. '83 Temmuz-Ağustos Açlık Grevi sonrasında gelindiğinde, Metris tutsakları mükemmele yakın bir haberleşme ağı kurmuşlardır. Örneğin, en uçtaki E havalandırmasından çıkan bir haberin, kısa sürede tüm havalandırmalara ulaştırılması hiç de zor olmuyordu. Bu haberleşme ağında en yaygın ve önemli olanı «tık-tık» yöntemidir. Birbirlerini yüzyüze görmeleri ve konuşmaları mümkün olmayan koğuşlar, mors alfabesi benzeri şifreler kullanarak kalorifer boruları, duvar kiriş ve kolonları veya koğuş zeminlerine vurarak rahatlıkla teleks, telgraf maniplesindeki gibi haberleşebiliyorlardı. Bu amaçla kullanılan şifre ve ortak işaretlerden oluşmuş onlarca kalıp ve her kalıptan sayısız varyantlar vardı. Hapishane yönetimi her varyantı çözdüğünde (çözmüş olabileceği tahmin edildiğinde) şifre değiştirilir ve her keresinde hapishane yönetiminin geride kalması sağlanırdı. İşte bu yöntemi boşa çıkarmak için, hapishane yönetimi nöbetçi askerler aracılığıyla olmadık yollara başvurdu. Bazen anında koğuşları basarak mesajları engellemek, ele geçirmek istedi. Güçlükler doğsa da haberleşme olabildiğince sürdü. Bu arada «tık-tık»ları, kağıda geçirip, askerlere öğretmeleri için kimi zaman hainler koridorlarda dolaştırılıyordu. Asker ve subayların anında dinleyememesi ve anlamakta güçlük çekmesine de çözüm olarak, gerekli görülen durumlarda «tık-tık» sesleri teybe alındı. Teyp bandından daha sonra rahat biçimde dinleyerek çözme denendi. Ancak «tık-tık» haberleşmesinin tüm

hapishaneye yaygınlaşıp herkesin anlaşılabileceği «ortak dil» haline gelmesi, hapishane yönetiminin haberleşmeyi denetleyebilmesini olanaksız hale getirdi. Bu özel haberleşmeyi engelleyemeyince, olurluna bıraktılar. Ve bu hapishane içi haberleşme yöntemi zamanla meşrulaştı. (Her siyasi grubun kendi özel şifreleri olduğu gibi, herkesin bildiği «bolşevik» adı altında genel bir şifre de vardı. Bu sayede ilk defa ilişki kurulsa bile, herkes birbiriyle haberleşebilirdi.)

«Tık-tık» yöntemi dışında, tutsakların geliştirdiği bir sürü özel haberleşme yöntemi de sözkonusudur. Örneğin, aralarında koridor bulunan yan yana iki koğuş arasında, ipten hat oluşturup alış-veriş yapma; birbirini hiç görmeyen iki blokun iki ayrı yüzü veya aynı blokun iki yüzü arasında çatının üstünden giden ipten hat oluşturulması, iki havalandırma arasında havadan atılan top paketlerle haberleşme (ıslanmış ekmek içi ya da benzer bir ağırlığın içine haber notu yerleştirilip atılır) kullanılan yöntemlerden bazılarıdır. Bunların da olanaklı olmadığı özel durumlarda, yüksek sesle şifreli rakamlar bağırıp diğer havalandırmalarla haberleşilir.

Olan bitenden bilgi sahibi olmak için, hapishane idaresinin kullandığı bir diğer yöntem de, mazgallardan koğuşların dinlenmesiydi. Çok zaman asker ve subaylar bunun için eğitiliyorlardı. Koridorlara «koğuş dinleme» talimatını içeren büyük talimatnameler bunun için konulmuştur. Ve burada belirtildiği gibi her nöbetçi askerin görevi koğuşları dinleyip not almaktır.

Devrimci tutsakların arasına yerleştirilen muhbirler de, daha önce anlatıldığı gibi, idarenin bilgilenmesinde önemli işlev görmüştür. Metris zindanlarında gerçekten çok yönlü savaş veriliyordu. Ve bu savaşın can damarlarından biri, haberleşme ağıyla istihbarat çalışmasıydı. Herkes kendi açısından elinden geleni yapıyordu.

SAĞLIK KOŞULLARI VE DOKTORLAR

Metris dünyaca ünlenmiş bir işkence merkeziyse ve burada işkencenin yön verdiği keyfî ve insanlık dışı tüm uygulamalar hükmünü yürütüyorsa; her uygulama devrimci tutsakları sindirmeyi, ezmeyi, beyinlerini teslim almayı; onlara, yeniden düzene uyum sağlayacakları kişiliksiz bir biçim vermeyi hedefliyorsa; devletin bu mekanizması içinde yer alan herkes işleyişin bir parçası olmak zorundadır. Burada görev yapan doktorlar da, bu işleyen çarkları tersine döndürmedikçe, bu çarkları parçalamadıkça, bu işleyişin ister bilinçli-ister bilinçsiz, objektif ya da subjektif olarak parçası olmak durumundadırlar. Tersini düşünmek eşyanın tabiatına aykırıdır, olağandışıdır. Çünkü buraya, sağlık görevlisi olarak, tutsaklara yardım elini uzatması için atanan doktorlar; öncelikle iradelerini emir-komuta zincirine, askeri hiyerarşiye, hapishanedeki idari işleyişe teslim etmek zorundadırlar. Metris'te «Önce asker, sonra doktor» olma zorunluluğu, doktorluk mesleğini, hapishanede uygulanan politikayı belirleyen «ilahlara» kurban etmiştir. Doktorlar da, Metris'te bu işkence, baskı, yasak sacayağına oturmuş politikanın uygulanması süresince, bu politikanın yolunu açmada «katalizör» olarak kullanıldılar. Zaten bir işkence merkezinde doktor olarak görev yapmak -eğer subjektif olarak yapılmıyorsa- en hafif deyiimiyle safdilliktir. İnsani değerlerden uzaklaşmaktır. Aylarca işkencenin her biçiminin iç içe bir arada, zincirleme biçimde uygulanmasının yarattığı bir psikolojik ortamda; canhıraş haykırmaları, inlemeleri, «İnsanlık onuru işkenceyi yenecek!» sloganlarını hergün duya duya yaşayarak doktorluk yapabilmek, mesleğin

ilkelerine bağılı kalmak, insani değ erlerden bir ey yitirmeden görev yapabilmek; normal  l   tler içinde açıklanması çok g   bir durumdur.

Metris'te doktorlar daha için başında bu politikanın ağına d    r lmektedir. Göreve ba layan bir doktor, buranın tüm kurallarına ayak uydurmak zorundadır.  rneğ n, her işkence merkezinde olduğu gibi Metris'te de, en üstünden en astına kadar tüm görevliler için «kimlik illegalitesi» ba  kuraldır. Doktorlar da görev süresince bu kurala eksiksiz uymak durumundadır. Bundan kaçamazlar. İnsanlarla en iyi diyalog kurabilen en açık, en saygın bir mesleğ n mensubunun, her zaman göğsünün üstünde taşıdığı açık kimliğini, Metris'te gizlemek zorunda bırakılması, işkence merkezi kurallarına uymaya zorlanması, doktorların içine d    r ld ğ  kısılcacın ilk adımıdır. Bu durumda sadece  u sorulabilir: I kence merkezinde hem de laboratuvara d n   t r lm   bir merkezde, insanları hastalıktan korumakla, tedavi etmekle, her çeşit sağlık sorunlarını çözmekle yükümlü bir doktorun ne i i olabilir? Temel işlev olarak, insanların fiziki ve ruhsal açıdan sağlıklarının bozulması, yıpratılması ve yavaş yavaş ölmelerinin amaçlandığı bir kurumda; insanlığa yararlı i ler görebilmek ne derece olanaklıdır? Burada bulunmakta bir sakınca görmeyen doktorlar için bu soruya iki olumsuz cevap verilebilir: Sözde suya sabuna dokunmadan, «ben işkenceye katılmadım» paravanasının arkasına sığınarak görevini sürdürmek, objektif olarak işkenceye suç ortaklığı yapma tavrıdır. İkincisi; gönüllü, isteyerek, bilerek, histerik bir zevkle bu i kencelerde «doz ayarlayıcı», işkence süresini ve biçimini belirleyici olarak i kencecilerle açıktan suç ortaklığı içinde bulunmak tavrıdır. Bu iki tavrın ortası yoktur. Burada bulunup da hergün yüzyüze yaşanan işkencecilerin insanlık dışı uygulamalarına; meslek onur ve ilkeleri çerçevesinde dahi tavrı almadan, bu i leyi e karşı çıkmadan doktorluk yapılamaz. Beyaz  nl k giyip, doktor etiketini ta ımı  olmak, hiçbir koşulda doktorluk yapıldığı anlamına gelmez.

İşte Metris'te doktorları, meslekleri dışında esas olarak bu insanlık dışı barbarlık döneminden, kölelikten, engizisyonndan miras kalma görevler beklemektedir. Metris'te doktorları, Mengeleleştirecek tuzaklarla dolu labirentler, çeşitli entrikalar beklemektedir... İçine girildi mi, bu kötülüklere bulaşmadan, bütün bu insanlık dışı uygulamalardan şu ya da bu ölçüde lekelenmeden çıkmak zordur.

Metris'te doktorlar, devrimci tutsaklara saldırının hapishane yönetimince ifadesi olan operasyonların demirbaşdır. Hemen hiçbir genel operasyon, doktor denetimi ve gözetimi olmadan yapılamaz. Yanlış anlaşılmasın, tedavi için hazır bulunmuyorlar, işkencenin «tıbbi hocalığı»nı yapmak için hazırlar. Bu gelenekselleşmiştir. Metris açıldığından günümüze kadar yapılan tüm genel ve «özel» operasyonlarda, doktorların saldırgan subay ve askerlerle beraber hareket etmesine, bu operasyonları bizzat yaşamış yüzlerce tutsak tanıktır.

Metris'e daha ilk girişte siyasi tutsaklara hoşgeldin dayaağı, doktorların yanında, hem de çok yakınında tattırılmakta, daha baştan siyasi tutsaklar doktorlarla birlikte «rehabilitasyon» programının havasına sokulmaya çalışılmaktadır. Sahne hiç değişmeden, bir yandan hapishaneye yeni gelen tutsaklara «hoş geldin» dayaağı atılıp işkence yapılırken; diğer yandan doktorlar bu tutukluları, sağlık muayenesi edip vücutlarında herhangi bir işkence izi, bulgusu varsa, vizite defterlerine kaydederler. Tabii önlerinde yapılan işkence izlerini, copların uskumru balığına çevirdiği yol yol olmuş sırt ve bacakları «hiçbir iz yok» diye kaydederek. Bu duruma üzülen, hatta gözyaşı bile dökebileceğini söyleyen ve «bu işi istemeye istemeye yapıyorum, elimden başka ne gelir» diyerek yine görevini sürdüren doktorların tüm çırpınışı, timsahın gözyaşı anımsatıyor. 1982 Haziran-1983 Mayıs tarihleri sayılmazsa -ki, bu dönemlerde de zaman zaman «hoş geldin» karşılama dayaağı atılmıştır- Metris'e her yeni giren tutuklu, doktorların

önünde, «hoş geldin» dayaağından az ya da çok nasibini almıştır. Hapishaneye girişte «hoş geldin» dayaağı ne ölçüde gelenekselleşmiş, olağanlaşmışsa; doktorların bu dayak sahnelerinde gözlemci, kaydedici(!) olarak görevlendirilmeleri de -özellikle askeri ceza ve tutukevlerinde- bu ölçüde kanıksanır olmuştur.

Metris'te uygulanan sayısız işkence ve dayak operasyonlarında doktorların işkence ve dayaağın dozunu ayarlama, «vücudun neresine ne ölçüde, ne kadar süre vurulacağını» belirleme kaygısı; onları operasyonlarda doktordan çok bir işkenceci mantığıyla hareket etmeye itmiştir; ya da hazırlanan senaryo onları bu havaya sokmuştur. Oligarşinin gönüllü uşaklarının mantığıyla, tutsakları «terörist», «anarşist», olarak görerek, bulunduğu mekanizma içindeki görevlerinden hiçbir sıkıntı duymadan, bilakis kendilerine verilen görevi gönüllü kabul edenler, tarih ve insanlık önünde suçludur. Bu tip isterik insanlar, doktorlardan çok işkenceci olmaya yatkın «doktor»lar da Metris'ten geçmiştir. Kraldan çok kralcı tavrını, işkenceye yardım etme konusunda sergileyen bu «doktor» maskeli işkencecilere, Metris'te epey tanık olunmuştur. Metris'te işkence ve psikolojik savaş uzmanlarının doktor kimliğiyle görevlendirildiği de olmuştur. Operasyonlar sırasında, rezilliğe, aşağılığa ve işkencecilere koltuk değnekliğine soyunanlara sayısız örnek vardır. Bunları burada sıralamaya kalkılırsa, sadece doktorların, Metris'te işkence ile ilişkisinin küçük bir kitapçık haline dönüşmesi işten bile değildir. Ama bu tavırların da öyle çarpıcı, yakışsız, insanı şaşkına çevirecek örnekleri vardır ki, sadece bunlar anlatıldığında bile, doktorların; işkencecilerle suç ortaklığı tavrının net bir fotoğrafı çekilmiş olacaktır. 16 Ocak 1984'te zorla tek tip elbise giydirilerek mahkemeye gönderilen, tek tip elbiseyi yırttığı için dönüşte soğukta, yağmur altında saatlerce bekletilen, arkadan kollarından zincirli ve çıplak tutulan ve üç kez bayılıncaya kadar falakadan geçirilen sekiz

DS davası tutsağına yapılanları; alaycı bir tebessümle, isterik bir zevkle, tüm subay ve askerlerle birlikte havalandırmanın pencerelerinden izleyen doktorlara, doktor diyebilmek bu mesleğe saygısızlık olur. Eski Roma arenaslarında kölelerin aslanlara parçalatılmasını izler gibi bu barbarca uygulamayı zevkle ve ilgiyle izleyen doktorların, doktorlukla uzaktan yakından ilgisi kalmamıştır. Onlar, 12 Eylül cuntasının işkence politikasının has destekçisi, alkışlayıcısı, bundan zevk alan seyircileridir artık. Bu bir yana, ileri derecede yüksek tansiyon hastası bir tutuklunun yerlerde sürünmesi, hastalığının verdiği acıyla ve işkencenin verdiği ıstırapla inleyip ölümle burun buruna kalması karşısında doktorların aynı tavrı sürdürmeleri ise, bu genel tablonun sadece bir parçasıdır.

Diğer bir koğuş operasyonunda, hem de hastalar, tüberkülozlular koğuşunda yapılan bir saldırıda olanlar daha da şaşırtıcıdır. Ocak '84 sonunda arama adına, zorla koğuştan dövülerek çıkarılan hasta tutuklulardan bir kısmı, daha koğuştayken baygınlık geçirmiştir. Bu duruma bakılmadan koridora çıkartılan hasta tutuklulardan bayılanlara doktorun da yardımıyla, iğne yapıp ayıltılmış, dayığa ve işkenceye devam edilmiştir. Paulo Condar'da da beyaz önlüklü işkence uzmanları operasyonlarda bayılan tutsakları aynı biçimde iğne yaparak ayıltıyorlardı. İnsanın, «Hayret, bu kadar da benzerlik olabilir mi?» diyeceği geliyor. Önce saçları, deriyi soyarcasına makine ile vura vura tıraşlanan, bıyıkları tutam tutam elle yolunan tutuklular, bu seanstan sonra da bayıltılınca kadar kış falakasından geçirilmişlerdir. Bu sahnelerden de tatmin olmayan işkence tim şefi üstegmen, doktorun da -hiç tereddütsüz- kafa sallayıp onaylamasıyla kış falakasını tüberkülozlu tutuklu üzerinde yoğunlaştırmıştır. Tutukluyu «yaşasın faşizm» diye bağıştırmak için aralıksız falaka devam ettirilmiştir. Sonuç alamayınca, doktorun da istemiyle, ibret olsun diyerek don-

atletle yatağı ve battaniyesi olmayan hücreye atılmıştır, İşte işkence seansları, işte doktorların bu seanslarındaki rollerine ilişkin yaşanmış somut bir örnek daha!..

Metris doktorları tamamen işkenceci hapishane yönetiminin güdümünde, onların istediği gibi hareket etmişler, kendi inisiyatiflerini, karşılarında ölümcül bir vaka da olsa kullanamamışlardır. Herşey «merkezi düzenleme biçiminde» yürütüldüğü, işkencenin merkezi politikaya göre belirlendiği bir ortamda, hastalara müdahale etme, çok ağır durumda olsa bile hastaneye sevk etme, doktorun değil, hapishane yönetiminin elindedir. Doktor burada sadece bir araçtır, formaliteleri yerine getiren bir memur konumundadır. Hatta öyle günler olmuştur ki, doktorlar reçetelere belli ilaçları, yönetimin iradesine eksiksiz uyarak yazmamışlardır. Ya da gereksiz değişik zararlı ilaçlar yazmışlardır. Bu şekilde meslek yeminlerine ihanet etmekten de çekinmemişlerdir. 1984-1986 Şubat arasında vitamin hapları, siyasi tutsakların direncini artırır korkusuyla, saldırı programına ters düştüğü için yasak kapsamına alınmıştır. Bunda doktorlar yine baş roldedir. Operasyon döneminde reçetesi yazılmayan, verilmesi engellenen ilaçlar, yara merhemleri, pansuman malzemeleridir. Doktorların hapishane yöneticilerine durumunu ilettiği tutuklunun hastalığının ağırlığı fazla önem taşımaz; ölümcül olması da fazla gözönüne alınmaz. Burada hastaneye sevk için yapılan iş, tutuklunun «terörist»liğinin, «tehlikeli»liğinin düzeyidir. Tehlikeli bir «terörist»in hastalığı hiç düşünülmez, güvenlik bahanesiyle hastaneye sevk rahatlıkla engellenir. Doktorların yapacak bir şeyi yoktur(!) Çok zaman bizzat doktorlar, hasta tutuklulara revir çıkışını, hastaneye sevk koşullarını, hapishane yönetiminin güvenilir bir elçisi olarak bir yaptırım gibi sunarlar. Ya yaptırım ve dayatmalara boyun eğip, isteklerine uyarak «yola geleceksin» ve tedavin yapılacaktır; ya da bunları onurunu, kişiliğini, siyasiliğini korumanın bedeli olarak elinin tersiyle iteceksin; hastalıklarınla -ne ölçüde ağır

olursa olsun- başbaşa kalıp acı içinde kıvranıp duracaksın. Bunun da ortası yoktur Metris'te. Bu nedenle aylarca hatta yıllarca siyasi tutsaklar revire çıkamamış, hastaneye sevkedilmemiştir. 1984 Ocak'ında Metris'te getirilen onur kırıcı, devrimci kişiliğe yönelik bir dayatma olarak devrimci tutsaklara giymeleri şart koşulan tek tip elbiseyi giymediler diye, giymeyen tutsaklar tam 25 ay (iki yılı aşkın bir süre) hastalıkları ne olursa olsun revire çıkarılmamış, hastaneye sevk edilmemiştir. Tabii bu süre içinde ilaç alabildiklerini, en azından ilaçla tedavilerini sürdürdüklerini, ya da bunun düzenli ve istenilen biçimde olduğunu söylemek mümkün değildir. İlaç yazılmasını isteyen hasta tutuklulara, doktorlar pişkinlikle ve hiçbir utanç duymadan «Bunlar yasak, yazamam» diyebilmişlerdir. İlaçla tedavi, revire çıkarma, hastaneye sevk gibi sağlık hizmetlerinin tutsaklara karşı bir tehdit ve baskı aracı olarak kullanılmasına, ülkemizde belki de ilk kez 12 Eylül'den sonra bu ölçüde sistemli ve sürekli olarak rastlanmıştır. Metris bunun sadece bir örneğidir.

Doktorlar Metris'te yönetimin hemen her uygulamasının içine sokulmaya çalışılmış ve keyfilik bunlar aracılığıyla da gündeme getirilmiştir. 1983 14 Ağustos'undan 1986 Şubat başına kadar Metris'te yapılan tüm aramalarda yağma ve talandan aslan payını işkenceci yönetim alırken, artıkları da doktorlara yağmalatmıştır. Aramalarda ilaçlar ve pansuman araçları, doktorların yağmalama sahasına girmiştir. Koğuşlarda torbalara doldurulup götürülen ilaçlar revirde vitrinlere yerleştirilmiş, incelenip gönderilenler ise, orijinal paket ve kutularından çıkartılıp tüm hijyenik özelliklerini yitirmiş olarak, birer ilaç olarak değil de, adeta mikrop taşıyan maddeler halinde geri verilmiştir. Öyle ki, 1985 18-19 Aralık günü Sağmalcılar'dan Metris'e sevk edilen iki yüzü aşkın siyasi tutuklunun getirdiği ve değeri bir milyon TL'ye yakın ilaca da aynı talan-yağma anlayışıyla, «incelenecek» bahanesinin ardına sığınarak el konulmuş, çoğu tüm istemlere rağmen geri verilmemiş, verilenler de kullanılamaz hale getirildiği için çöpe atılmıştır.

Siyasi tutsakları tedaviden alıkoymak, hastalıklarıyla iyice yıpratıp, pes ettirmek için yapılan ilaç gaspları, doktorların Metris'teki «marifet»lerinden bir kısmıdır. 12 Eylülcülerin politikasıyla bu ölçüde içli dışlı olmuş doktorlardan yardım beklemek tedavi istemek neye yarar? Bunlar hastalarını tedavi etmek için değil, hastalıkları daha da ilerletip, kronikleştirmek; sağlık hizmeti kozuyla direnen tutuklular üzerinde baskı uygulamak için Metris'te bulunmuşlardır.

Metris'ten hastaneye sevk, doktor refakatinde ve onların istemleriyle yapılmaktadır. Bazen çatışmanın yumuşadığı, geçici esnekliklerin yaşandığı sürelerde hastaneye sevk, içerden ısrarlı çabalarla, dışarıdan ailelerin de bastırmasıyla acil ve önemli hastalığı olan tutuklular için ehven-i şer olarak gündeme gelmektedir. Ama tutsaklar için hastaneye gidiş hiç de öyle sevinilecek olay değildir. Çünkü hastaneye taşıma salhaneye hayvan taşımaktan farksızdır. Sevkin arkadan kelepçeli ve tamamen kapalı, ışıksız arabalarda yapılması ayrı bir işkence olmaktadır. Soğukta da, sıcakta da bu taşıma biçimi hiç değişmemektedir. Bütün bunlar doktorların denetiminde, onların da bindiği bu arabalarda cereyan etmektedir.

Hastaneye yatmak da öyle çok çekici, sevindirici değildir. Çünkü hastanede hapishanedeki yasaklar, baskılar, bir-iki eksiğiyle aynen sürmektedir. Talan benzeri aramalar, bizzat başhekimin ve üst makamların emriyle burada da gündeme gelmektedir. Ayrıca, çoğu zaman hasta tutuklunun tedavisi tamamlanmadan bizzat doktorların onayı ile hasta hapishaneye geri gönderilmekte, böylelikle, «hastanede tedavi görme» nimetinden yararlanmış sayılmaktadır. Doktorluk mesleği; askeri hastanelerde de zulme «tutsaktır» ve onun siyasi tutsaklara yönelik baskı, yasak, işkence politikasının tamamlayıcı unsurlarından biridir.

Aylarca, hatta birkaç yılı bulan zaman kesitinde, lütf değil, en doğal ve insani hak olan, hiçbir koşulda engellenmemesi gereken havalandırma hakkı; Metris'te, ya

tek sıra olunup hazırolda durulmadığı, ya da tek tip elbise giyilmediği, soyunarak arama kabul edilmediği için engellenmiştir. Özellikle akciğer hastalıklarının ve başta tüberkülozun, normallerin çok üstünde yaygınlık kazanmasının altında yatan nedenlerden birisi, bu havalandırma yasaklarıdır. İşte bu yasağı kaldırtmak için hiçbir çaba sarfetme gereği duymazken, direnen tutsaklara «hastalığın, havalandırmaya çıkmazsan iyileşmez» diyerek, onlarla alay etmekte, gerçek işlevlerinin ne olduğunu ele vermekteydiler.

Aynı şey yemekler için de geçerlidir. Tam tamına 1982 Şubat-1982 Haziran ve 1983 Ağustos-1984 Haziran tarihleri arası toplama kampı yemeğinden farksız çıkan Metris yemekleri, siyasi tutsakları gün gün eritir, güçsüz ve sağlıklı düşürürken, tutsakların beslenmesinden de sorumlu olması gereken doktorların bu politikayı bir alkışlamadıkları kalmıştır. Yemekleri, kantini baskı aracına dönüştüren Metris idaresi doktorları da yanına çekmiştir. Yemeklerin tutsaklara avuç içi kadar verilmesine, kurtlu, pişmemiş, çok tuzlu, şaplı, acılı hatta taşlı, kumlu oluşuna göz yuman doktorlar, nasıl olur da -üstelik kendileri tutukluların istihkaklarını fazla fazla yerken- görevlerini yapmış pozlar takınabilirler?

Doktorların, Metris'te devrimci tutsaklar üzerinde onlarca çeşidi denenen ve işkence teknolojisine katkılar yapacak kadar ileri götürülen işkence temeli üzerine inşa edilmiş politikayla ister gönüllü, ister gönülsüz uyum sağlayarak görev yaptıklarını anlattık.

İşte yine bu işkence biçimlerinden biri olan ve uzun süre kesintisiz uygulamada kalan ve görev yerleri revirin karşısındaki havalandırmada onların gözlerinin içine baka baka yapılan don-atlet ve kollar arkadan kelepçeli saatlerce soğukta bekletilme işkencesine tanıklıklarına karşın, doktorların vurdumduymazlıkları, işkencecilere sundukları hizmetlerden bir diğeridir. Bu tür insani değerleri yok sayan

anlayış 12 Eylülcülerin hapishanelerde istediği doktor anatomisidir. Metris bu tiplerin üretildiği, daha doğru deyişle adım adım yaratıldığı merkez laboratuvarlardan sadece birisidir. Bu da 12 Eylül cuntasının ülkemize kazandırdığı bir yeniliktir(!).

İşte, doktorların bu politikanın önemli bir parçası olması, devrimci tutsaklara karşı şartlandırılmışlıkları, onları «tehlikeli birer terörist» olarak görmek istemeleri, Metris'te üç siyasi tutuklunun canına mal olmuştur: 5 Aralık 1981'de İsmet Taş'ın, 13 Aralık 1982'de Hakkı Hoccoğlu'nun ve 13 Nisan 1985'te Adil Can'ın ölümünden en az Metris yönetimi ve izlediği politika kadar bu politikaya iradesini tabi kılmış «Metris doktorları»nın da sorumluluğu vardır. Bu ölümlerin esas sorumlusu Metris idaresi olsa bile, Metris doktorlarının da sorumluluk taşıdığı gözardı edilemez. İsmet Taş saatlerce kendisine müdahale edilmediğinden, Metris doktorlarının ihmalkârlığından; Hakkı Hoccoğlu tedavisinin geciktirilip (koğuş arkadaşları tarafından defalarca dilekçe ve sözlü uyarılara rağmen) sürekli ertelenmesi ve ilaç tedavisinde ısrar edilmesinden; Adil Can ise tek tip elbise giymediği için tedavi edilmeyip hastalığıyla başbaşa bırakılmasından dolayı yaşamını yitirmiştir. Özellikle Adil Can'ın hastalığı teşhis edildiği halde, tedavisine tek tip elbise giymediğinden başlanmaması ve bilinçli olarak hastalığının tedavisinin baskı aracı olarak kullanılması, asla unutulmayacaktır. Bu, açık cephe savaşlarında bile yapılmayacak kadar alçakça bir uygulamadır. 12 Eylülcülerin insanlık dışı yüzlerinin somut bir ifadesidir.

Doktorların Metris'te işkencecilerin işini kolaylaştıracak tavırları, açlık grevleri süresi içinde de fazlasıyla görülmüştür.

Oligarşi, askeri hapishanelerdeki politikasının adeta panzehiri haline getirilen, politikasını en etkili biçimde deşifre eden kitlesel süresiz açlık grevlerine şiddetle karşı olmuştur. Ve süresiz açlık grevlerini kırmak, programına kaldığı yerden devam edebilmek için elinden gelen herşeyi

ardına koymamıştır. Süresiz açlık grevlerinin kamuoyundaki kendi aleyhine olan etkisini azaltmak, direnişi zayıflatmak, kırmak, bu önemli silahı geri teptirmek için; yalan, demagoji, karalama ile örülmüş ideolojik-siyasi saldırı kampanyaları açmıştır. Metris'te süresiz açlık grevlerini kırmakta, doktorlara, en az hainler kadar, azımsanmayacak görevler verilmiştir. «Metris doktorları» mesleki bilgilerini, süresiz açlık grevlerini kırmaya yardımcı olsun diye Metris idaresinin hizmetine sunmuştur. Bunlar içinde en göze batanı, süresiz açlık grevlerini sürdürenleri psikolojik, moral olarak çökertmek için çok özel hazırlanmış 20 Temmuz 1983 tarihli, «Metris doktorları» başlıklı bildiridir. 8 Temmuz-3 Ağustos 1983 tarihleri arasında süren 27 günlük süresiz açlık grevi boyunca gece gündüz demeden, süresiz açlık grevlerini sürdürenlerin çoğuna, yataklara düştüğüne bakılmaksızın, aşırı rahatsızlık verecek biçimde hoparlörden tüm hapishaneye sürekli anons edilmesidir. Metris doktorlarının direnişi sürdürenlere oynadıkları oyunları ve tıbbi-mesleki bilgilerini siyasi tutsaklara karşı; oligarşinin askeri hapishaneler temsilcilerinin kullandığı bir silaha dönüştüğünü göstermesi bakımından, bildiriden ilginç bölümler aktarıyoruz:

«Bir insanın uzun süre aç kalması veya eksik ve yetersiz beslenmesinin bünyesel ve ruhsal tahribatı çok önemlidir...

«Daha önceki açlık grevlerinde, bu tarzda sakatlanmış kişiler maalesef mevcuttur... Bunlara devamlı ruhsal ve bünyesel tedavi halen uygulanmaktadır.

«İnsanın kendisini bilerek, ruhsal ve bünyesel sakatlıklara mahkûm etmesi akıl ve mantık dışıdır. Üstelik başkalarının verdikleri kararlarla...

«Yalnız otlar ve ağaçlar düşünmez. Rüzgara uyarak sallanıp durur. İnsanı insan yapan en önemli unsur, bağımsız düşünüp kendi hareket tarzlarını kendi hür iradesiyle tayin edebilme kabiliyetidir.» (20 Temmuz 1983, Metris doktorları).

Metris doktorları, üstlendikleri mesleki misyonları gereği işkence aygıtlarını parçalamayı hedefleyen bu haklı direnişlere destek verecekleri yerde; süresiz açlık grevleri boyunca mesleki bilgilerini kullanarak direnişi kırmaya girişmiş, «işkence aygıtı»nı korumaya ve kollamaya neredeyse dört elle sarılmışlardır.

Metris doktorları süresiz açlık grevleri içinde, gitmek istemedikleri halde metazori metotlarla direnişçi tutukluları revire «kaçırtıp», onları serum almaya, yemek yiyip tedavi kabul etmeye zorlamışlardır.

Metris doktorları 12 Eylül cuntası ve sivil dönem sonrası hiç de mesleklerinin ilke ve onuruna uygun, başarılı bir sınav vermediler. İşkence politikasına yenildiler. İşkence politikasının aleti olmaktan kendilerini kurtaramadılar.

CAN

Nasıl da yalayarak geçerci
 gecenin ürpertisi
 yanımızdan

Gözlerimiz mavzer kurşunu gibi
 delip geçerci
 postal seslerini

Çılgınlıklar hep ötemizde patlardı
 yürekse
 koca bir deniz gibi

Şimdi
 Seher yelisin dipten gelen dalgalarda
 Bir yunusun azgın, fırtınalı gecelerde

Durulmaz
 Önüne geçilmez
 Koca bir gövdesin
 düşüncelerde

Meşalesin kavgada
 Coşkuda bayrak olup
 Meydanlardasın
 Halaylarda türkü
 Yürekte tetiksin

Öfkemiz dorukta can
 Yaşamaksa kalbimizde
 Coşkumuzda bir fırtınasın

Haziran 1984

**SİYASAL TUTUKLULAR İÇİN BİR
CEHENNEM, BİR AVUÇ HAIN İÇİN
«SOSYAL TESİS» OLAN METRİS VE
«REHABİLİTASYON» MERKEZİ «TECRİT»**

8 Temmuz - 3 Ağustos '83 Açlık Grevinin yenilgiyle sonuçlanmasından sonra, oligarşi nesnel durumu iyi bir şekilde değerlendirerek, önündeki yeni sürece, saldırı politikasını koydu. Açlık grevinin yenilgiyle sonuçlanması genel kitle üzerinde olumsuz bir psikolojik ortam yaratmıştı. 12 Eylül cuntası o güne kadar devrimci tutsakları teslim almak için fiziki, psikolojik her türlü saldırıyı denemiş, bu saldırılar karşısında ortaya çıkan bunalım ve yılgınlığın kapısını aralamıştı.

Açlık grevinin yenilgisi, önder unsurların sevkî, statükoculuğun kaderciliğe varan sağcılığı karşısında; kitlenin moral gücünün yükseltilmesi için yeni bir direnişin örgütlenmesi konusunda atılacak her adım, yalnız kalacak; bu olumlu çaba direnişin örgütlenmesi aşamasında, statükocuların karşı propagandasıyla nötralize edilecekti.

Koğuşlarda yaşam ister istemez yozlaşıyor; insanlar yazacak, okuyacak şeyler bulamıyordu. 12 Eylülcülerin programını uygulaması daha da kolaylaşıyordu. Sosyal yaşamdaki ilişkiler, insanların iç dünyasını yansıtıyor; asgari de olsa kollektif bir yaşamın yerine, çerçevesini bireyselliğin oluşturduğu, herkesin kendi bireysel dünyasını ön plana çıkardığı günlük yaşam ağır basmaya başlıyordu. Doğal olarak, kim bu yaşam içinde bir diğerrinin dünyasına müdahale ederse, o noktada varolan sinirsel gerginlik

boşalmanın bir aracı olabiliyordu. Kuşkusuz bu olumsuzluğu kendi içinde aşmaya çalışan ve büyük ölçüde başaran yapılar da sözkonusuydu. Ama bunlar, genel tabloya olduğu gibi damgasını vurabilecek nitelikte değildi.

Yeni bir direnişin örgütlenmesini engellemek, oturmuş örgütsel yapıları dağıtmak ve yeni dönemdeki politikasını rahatlıkla hayata geçirmek için, 12 Eylülcüler, «tecrit» bölümünü açıyordu. Yöneticilik yapabileceği tahmin edilenler ve yoğun saldırının, işkencenin ortaya çıkardığı bazı zavallı yaratıkların işkencecilere bildirdikleri bu tür tutsaklar, tecride alınacakların listesini oluşturuyordu.

Metris'te ilk tecrit uygulaması, Mayıs - Haziran 82 Açlık Grevi öncesine rastlamış ve açlık grevinin başarılı sonuçlanmasıyla dağıtılmıştı. İlk tecrit uygulamasında tutuklulara özel bir baskı-işkence uygulanmamıştır.

Tecrit politikası, kitleyi teslim almak isteyen hapishane idaresi için son derece uygun bir taktiktir. Kitlenin önder yöneticilerden soyutlanması, direnişin etkisizleştirilmesi için, hiç kuşkusuz büyük bir avantajdır. Ancak Sağmalcılar'a sürekli sevkler sonucu, örgütsel yapısı gevşetilen, siyasi düzeyi düşürülen Metris Hapishanesi'ni tümüyle teslim alabilmek henüz olanaklı görülüyordu. Yıllardır süregelen direniş, en geri unsura bile direnme bilincini yerleştirmiş, tecrübe birikimi kazandırmıştı. İşkenceci yönetimin, yeni baskı yöntemlerine gereksinimi vardı. Bunun için 23 Ekim 1983'te yeni tecrit politikasını gündeme getirmekte gecikmediler.

'83 Ekim'inin son günlerinde, Metris «rehabilitasyon» merkezinde bu yeni ünite devreye sokuldu. Bu yeni ünitenin oligarşi için zengin bir laboratuvar olması hedeflenmişti. Denenecek işkence yöntemlerinin sonuçları ve bunların insanlar üzerindeki etkileri gözlenecekti. Bu yüzden «kobay»lar iyi seçilmeli; bunlarda çıkan herhangi bir «hastalık» hapishanenin diğer bölümlerinde kalanlar üzerinde etkili biçimde kullanılabilmeliydi.

Bu ünitenin devreye girmesi ve genel kitle içinden seçilen insanların buraya konulması ile birlikte, hemen çalışmaya başladığını söylemek elbette mümkün değildi. Bu politikanın tam anlamıyla hayata geçtiği günler, yaklaşık olarak Şubat'ın ilk haftasıdır. Laboratuvarın en çarpıcı deneyleri asıl olarak bundan sonraki süreci kapsamaktadır.

- Bir Tutsağın Tecrit Günleri

1984 Ocak ayının son günleri. Koğuşlardayız. Hava oldukça soğuk. Dışarda geceden kalma kar birikintileri havalandırmanın beton zeminini örtmüş. Rüzgar, koğuşlara girebilmek için ısıklık çalarak yol bulmaya çalışıyor. Devrimci tutukluların tek tip elbise giymemelerinden dolayı, operasyonlar başlatılmış; ceket, pantolon, kazak ve birçok eşyalarımız alınmış, altlarımızda uzun içlik, üstlerimizde operasyonlar sonrası yırtılan ve daha sonra onarılan giysilerle, bir kısmımız volta atarak, bir kısmımız ise battaniyelerin içine gömülerek ısınıyoruz.

Oligarşinin temsilcileri, hapishanede örgütümüze karşı geniş bir operasyon başlatmış durumda. Hainler tarafından saptanan isimler listesi, hapishane yönetiminin elinde. Subaylar bu listedeki isimlere göre koğuşlara geliyor, mazgalları açıp ismi okunan arkadaşlara «koğuş değişikliği» bildiriminde bulunuyorlar. Bunun anlamı bizce «seni tecride alıyoruz» demekti. İşkencecilerin tecrit politikasına karşı alınan genel karar, koğuştan çıkmama ve direnmek olduğu için, hemen kısa bir hazırlık yapılıyor. Koğuşun yatakhane kısmına geçiliyor, burada kolkola girerek direniş pozisyonu alınıyor. İşkenceci, «av»ını «Kahrolsun Faşizm!» haykırırları arasında tekmeleyerek, copleyarak alabiliyor ancak!

Direnişler sonrası kopartılıp koridora alınanlar, bu sefer aramalardan(!) geçirilecek. Yani yeni bir işkence faslıdır bu.

Askerler hemen tutsağın başına üşüşürler. Komutanları ise az önceki direnişi kırıp küçük bir zafer kazandığından, koridorun bir ucunda askerlerini, muzaffer bir komutan edasıyla seyreder. Asker, bir kabadayı üslubuyla «soyun» diye emreder. Zaten bu askerler gördükleri gerici eğitimden dolayı, başka türlü hitap bilmezler. Hepsi bir örnektirler.

Verilen cevap pratik bir tavır alıştı. Duvara sırtını alabildiğince yapıştırmak, ellerini ensende kilitleyerek çömeli, gelecek saldırılara karşı kendini korumak, üstündeki elbiselerinin çıkartılmasını engelleyerek, «İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEK!» diye slogan atmaktır.

Çeşitli koğuşlardan alınıp, koridora çıkartılmış arkadaşlar birbirlerinin sloganlı haykırıışlarını duyarlar. Bu sefer tek bir ses yükselir: «KAHROLSUN FAŞİZM!»

İşte, tecride alınanlardan biri olarak ben de koğuştan çıkarılmış durumdayım. Başka arkadaşlar da var. Üstümüzdeki eşyalar yırtılarak çıkartılmış, atılan tekmelerle ve tırnaklamalarla vücudumuzun çeşitli yerleri soyulmuş. Torbalarımızdaki eşyalar yere dökülerek, yirminci yüzyılın son çeyreğinde hâlâ ellerini kullanmasını öğrenememiş yaratıkların postallarıyla sağa-sola itilerek, «aranmakta»dır.

Yerde sırt üstü, çıırılçıplak ve üzerimize üşüşülmüş vaziyette yatıyoruz. Oligarşinin çapulculuştırdığı, «vatana hizmet» «askerlik» vb. diyerek yetiştirdiği işkenceciler, vatani görevlerini(!) yerine getirmiş(!) olmanın huzuru içindedirler ve devam ederler: «Kalk!.. Giyin!.. Gel!..»

Üstümüzden çıkan üç-beş parça yırtık giysiyi giyiyoruz. Yere saçılan, üzerlerinde çamurlu asker postallarının izleri bulunan diğer eşyalarımızı torbalarımıza dolduruyoruz. Bitişğinde müzik odası, karşısında mutfakın bulunduğu ve bir koridorla bayanlar koğuşundan ayrılan «B-2 laboratuvarının» yolunu tek tek tutuyoruz.

Demir kapının üzerindeki 3 sürgü tekmelenerek «trankk... trankkk...» diye açılıyor. Artık B-2'deyiz.

İçeri giriyor ve peşi sıra gelecek olanları bekliyoruz. Elimizden torbaları, bizden önce orada bulunanlar alıyor. Bize yer açıyorlar, selamlaşıyoruz. Kimlerin tecrite alındığını tam olarak bilemediğimizden kapıdan ayrılmak istemiyoruz. Kapının her açılışında bir arkadaşımız içeri giriyor. Sayıyoruz: «bir, iki, üç... onbir...» Bu sefer de biz, önce gelenler olarak yeni gelenleri kapıda karşılıyor, kucaklaşıp, selamlaşıyoruz. Bekliyoruz. Bir an sessizlik oluyor, dinliyoruz; koridordan slogan sesleri gelmiyor. Başka bir arkadaş gelmeyeceği kanısına vardıktan sonra, yerde serili battaniyelerin üzerine oturuyoruz. Eskilerle selamlaşmanın ardından, yandaki odadan gözleri mahmur, yarı uykulu, altında başka renk, üstünde başka renk pijamaları olan başka arkadaşlar «Hoşgeldiniz» diyorlar. «Neden?», «Niçin?» sorularının arkasına, «Yanınızda sigara getirdiniz mi?» sorusunu ekliyorlar.

Onların yaşamını ve oradaki şartları bildiğimizden, yanımızda sigara getirmeyi ihmal etmemiştik.

Battaniyelerin üzerine gelişi güzel oturarak, sigaralarımızı yaktık. Günlerden beri ağız tadıyla sigara içemeyenlerin yüzlerindeki gerginlik giderek yerini neşeli, esprili bir sohbet ortamına bırakıyor.

Koğuş, iki küçük oda ve bir tuvaletten ibaret. Odalardan biri yatakhane olarak kullanılıyor, diğeri ise, gündüz uyumayanların oturduğu sohbet ettiği, bir-iki kişinin üç adım attığı yer. Bizlerin gelmesiyle birlikte otuzüç kişi olmuştuk. Yatak odasında(!) yerde, çarşaflar üzerine serilmiş sekiz yatak bulunuyordu. Yerlerin rutubetli olmasından dolayı, en küçük bir gazete parçasının dahi girmedığı bu yerde iddianamelerin sayfaları tek tek kopartılarak yerlere seriliyor.

Yatma işi nöbetleşe yapılıyor. Onyeddi kişi gece, onaltı kişi gündüz yatıyor. Gündüz ayakta olanların volta atacak yerleri olmayışı bir yana, kıpırdayacak yerleri dahi yok. Bu arada gece oluşan sohbetlere katılmış olan kişinin

gündüz «Şekerleme yapması» için, yatan tutukluların ayakkabılarını çıkardığı kapının girişindeki yere kıvrılarak uzanması gerekiyor.

Üstümüzdeki kazak ve pijama altlarının sınırlı olması nedeniyle, sadece uyku değil, giysiler de nöbetleşe kullanılmak zorunda. Tüm bunları tecride gelişimle birlikte kısa sürede öğreniyoruz.

Saat 17.00 civarı bir asker, koridorda boğazını yırtarcasına sayım komutu veriyor:

- B-2 sayıma hazır ol!..

Gündüz yatma sırası kendisinde olanlar, sayım için yataktan kalkıyorlar. Küçük bir odada (3X4 metre) 33 kişinin sayıma dizilmesi, normal koşullarda 16 kişinin sayıma dizilmesi gibi bir (U) şeklinde olamıyor. İki tane iç içe geçmiş (U) şekli oluşturuyoruz.

Geldiğimiz günün akşamı tecritte ilk sayımımızı veriyoruz. Askerler girip yerlerini alıyorlar, arkasından Teğmen Savaş YAZICI içeri giriyor: Sayım bitiminde kapıya en yakın bulunan arkadaşa «Sen niye doğru durmuyorsun?» dedikten sonra askerlere «Alın bunu dışarı!» diye bağırtıyor. Ani bir hareketle askerler dışarıya çekiyorlar arkadaşımızı. Tutmaya dahi fırsatımız olmuyor. Slogan atabiliyoruz ancak. Kısa bir süre sonra «kış falakası» çekilen arkadaş içeri atılıyor.

Amaç, her sayımda insanları tedirgin etmek, tedirginliğin yarattığı psikoloji ve yapılan fiziki işkenceler sonrası, yılgınlığa kapılan insanları kendi potalarında eritmek. Bu yüzden her fırsatta saldırıyorlar. Bahane yaratmak sorun değil nasıl olsa!

Bizden önce tecritte kalanlar için belli bir siyasal yaklaşımımız vardı. Bu kez onları daha yakından gözlemlene şansına sahibiz.

Sayımın bitişiyle birlikte, olayların yarattığı gerginlikle sigaraları yakıyoruz. Eldeki sigaralar uzun vadeli düşünülerek, iki veya üç kişiye bir sigara şeklinde veriliyor. Yeni gelmemize rağmen uygulamaya biz de adapte olduk hemen.

Kapı açıldı, akşam yemeği verildi. Tabak sayısı dokuz, kaşık sayısı da onbeş civarında idi. Eski, sarı renkli bir plastik deterjan kutusu ortasından kesilerek kepçe yapılmıştı. Yemeklerin üçüncü çeşidi verilmiyordu. Verilen iki çeşit yemek 33 kişiye bölündüğünde, her kişiye ancak birer kaşık düşüyordu. Yemek, Metris işkencehanesinde artık insanların yaşamlarını sürdürmek için doğal gereksinimini karşılamaktan çıkmış, bir baskı, sindirme aracına dönüşmüştü. Hayvan terbiyecilerinin hayvanı aç bırakarak terbiye etmesi yöntemi, bu sefer «B-2 laboratuvarı»nda deneniyordu.

Yemek sırasında, yerlerdeki battaniyeler kaldırılarak bir kenara koyuluyor, bir poşetten gelişigüzel kesilmiş üç-dört naylon yere seriliyor hemen. Ancak yemek yiyebilecek bir alana sahip olabiliyoruz. İki-üç kişiye bir tabak düşecek şekilde yemekleri tabaklara doldurarak naylonların üzerine diziıyor bir arkadaş. Yanına da kişi başına yarım ekmek koyuyor. Karşılıklı eşleşen arkadaşlar yere çömelerek iki kaşıktan oluşan yemeğe, büyüli bir tören gerçekleştiriyormuşçasına kaşık sallamaya başlıyorlar. Birinci grubun yemek yemesi bittikten sonra aynı tabaklara tekrar yemek konularak ikinci grup yemeğe başlıyor.

Kimileri, yemeğin miktarı az olduğundan çeşitlerin(!) farklılığına ve kaliteye bakmadan ikisini karıştırıp yerken; kimileri de ekmeklerin içini sulu olan yemeğe ufalıyor. Ufalanmış ekmekler zaten az olan yemeğin suyunu emerek onu katı hale getiriyor. Bazı arkadaşlar da geriye kalan içi boşaltılmış ekmeğin içine bulgur pilavını koyarak o şekilde yiyorlar. O ana kadar hep böyle olmuş. Yenilen yemekler doymak için değil, böyle bir ihtiyacın olduğunun hatırlanması anlamına geliyor.

-Yemekten sonra yatakların üzerine oturuyoruz. Yatma saatine kadar ya yatakların üzerine oturuyor, sohbet ediliyor ya da eğlence geceleri yapılıyor. Yeni gelmiş olmamızdan dolayı biz sohbet etmeyi tercih ediyoruz.

(.....)

Aradan geçen bunca zamandan sonra tecritte geçirdiğim günleri unutmüş değilim. En küçük ayrıntısına kadar hatırlıyorum herşeyi.

Bu laboratuvarı 12 Eylül yönetimi oluşturmuştu. Ama kendi içimizde biz de gözlemleme fırsatından yararlanıyorduk. Ve dersler çıkartıyorduk. Bu laboratuvar da «kobay» olmamak demek, direnişte en küçük bir zaafı işkencecilere yakalatmamak ve onun politikasını ters yüz edici, alternatif politika üretebilmek demekti. Bunların hayata geçmemesi halinde insanlar, istemeseler de «kobay» olmak zorundaydılar.

Oportünizm, tecrit olayına karşı şu veya bu şekilde bir politika üretmediği gibi, bu doğrultuda üretilen politikalara köstek oluyordu. Metris işkencehanesinin genelinde insanlık onuru ayaklar altına alınıyormuş, kitle sürekli işkenceler karşısında yılgınlık geçirip bağımsızlaşıyormuş, devletin dayattığı tek tip elbise sorunu varmış, tecrit giderek kurumlaşıyormuş ve tüm bunlara karşı politika üretmek gerekiyormuş vb... sorunların cevaplarını düşünmek yerine; «birkaç ay sonra Sağmalcılar'a gideriz, orada rahat ederiz», düşüncesi ön plana çıkmıştı. Kendisini bu psikoloji içine sokanlar için mücadelenin anlamı, bizden farklı olmak zorundaydı.

Tecrit, sevk olup Sağmalcılar'a gitmek için bir uğrak yeri olmuştu. Yani «kurtuluş»tan bir önceki durak!

Yaşam öylesine kanıksanmıştı ki, tecridin yarattığı moral törpüleyici ortam öyle ilişkiler yaratmıştı ki, bu ortam ve ilişkiler hemen tiplerini de bulmuştu. Kişiler arasındaki samimi gözükken devrimci ilişkileri kazıyınca, altında kopkoyu bir liberalizm sırtıyordu. Oysa dostlar arasındaki ilişki böyle olmamalıydı. Gerçek dostlar birbirine şirin gözükmek adına, geçmiş olumsuzlukları yok sayamaz, üzerine sünger çekemezlerdi. Ama tecrit yaşamında durum tam da böyleydi. Geçmiş unutuluyor, unutulmuş geçmişin üzerine bu ilişkiler hiçbir şey olmamış gibi kuruluyor. Sahtelik, samimi yetsizlik, liberalizm işte burada.

Daha neler yoktu ki? Liberalizm bir yere nüfuz eder de orada geçmiş kahramanlık menkıbeleri anlatılmaz mıydı?

Gizli kalmış istemler, duygular, karaya vuran balık gibi tüm yönleriyle dışa vuruyordu. Kendisini «bulunmaz Hint kumaşı» sananlar, dağarcığı '71 kesiti ile sınırlanmış ya da '71'de bulduğu kişiliği anlata anlata bitiremeyenler; «proleterler» mi dersin, «komünistler» mi, en ML'ler mi, hepsi ama hepsi her gece çevrelerine topladıklarına '71 masallarını anlatıp dururlardı.

Ne de olsa onlar tecrübeliydi, onlar yıllardır, kavganın içindeydi. Bizse daha yeniydik, olgunlaşmamıştık.

Sınıf mücadelesinin gerçekleri, on-onbeş yıl öncesinin gerçekleri değildi. Hem oligarşinin, hem de emekçi sınıf güçlerinin verili koşullardaki mevzilenmesi, örgütlülük ve bilinç düzeyi, deney birikimi çok farklıydı. Ve mücadele bu farklılığı dikkate alan bir zeminde şekillenmek durumundaydı. Hapishaneler direnişi de öyle. Bunu kavramadın mı, geçmişte yaptıkların ve öğrendiklerin hiçbir işe yaramaz. Nerede, hangi kavgada yaradığı görülmüştür ki?

Hapishaneler mücadelesinde direnmek tek başına yetmiyor. Direnişi örgütlemek, yaygınlaştırmak, muhalefet odağı haline getirip oligarşinin önüne dikmek sorunu da vardı işin içinde. Direnişi kısa bir süreçle sınırlayan küçük-burjuva hayalleri tek tek yıkılıyor, umutsuzluk, yılgınlık, arayış başgösterebiliyordu.

Direnış özveri istiyordu. Can istiyordu. Herşeyden önce sağlıklı bir kafa yapısı, kendine güven ve devrime bağlılık istiyordu.

Günlerimiz güncel gelişmeleri gözlemekle geçerken, diğer yandan gündüzleri gelebilecek her türlü saldırıya karşı uyanık oluyorduk. Çünkü, saldırılar öyle keyfi boyuta varmıştı ki, günün her saatinde olması mümkündü. Bizi her saniye saldırı bekleme psikolojisine sokarak sürekli gerilim içinde tedirgin etmeye, yıpratmaya çalışıyorlardı. Kapı

açılıyordu, içeri başlarında işkenceci Teğmen Savaş'la beraber, bir yığın asker dalıyor ve dışarı çıkmamız söyleniyordu. Bunun karşısında hemen pozisyonu alıyorduk. Askerlerden seçme faşistler zincirden koyuverilmiş gibi saldırıyorlar, çekiyorlar, tekmeliyorlar, copluyorlar ve tek tek kopatarak dışarı atıyorlardı.

Bazı zamanlar düşünürdük. Bizim kendi başımıza örgütlediğimiz koğuş direnişleri daha uzun sürerdi. Oysa burada çeşitli gruplardan ileri nitelikli önder unsurların birarada olmasına rağmen, direnişin daha kısa sürmesinin nedeni neydi? Daha uzun sürmesi gerekmez miydi? Demek ki sorun görünüşteki nitelik değil, bir devrimci ruh ve coşkuydu. İşte bunun eksikliği, direnişi zaafa uğratiyordu. Birçok insan «kaçamak» yapabiliyordu. Bu zaafi yakalayan hapishane yönetimi niye kullanmasındı ki!

Tekme, yumruk, cop yağmuru altında dışarıya atılan her kişiye, arkadan kelepçe vuruluyor; yere yüzüstü yatırılarak, eller arkaya kıvrılmış vaziyette üç-beş asker tarafından, hareketsiz bırakılmasına çalışılıyordu. Bu arada askerler, atacakları dayak ile subayın gözüne gireceklerini umduklarından, zaman zaman birbirleriyle yarışa da girmiş olabiliyorlardı. O halde kelepçe takılıyor, «Kalk!», «Yürü!» komutu veriliyordu. Eğer uymazsan -ki öyle oluyor- yerlere o günkü paspası üzerindeki giysilerle yapmaya hazırsın demekti! O durumda B-2 ile yemekhane arasındaki havalandırmaya atılıyorduk. Çoğu kişinin üzerinde pantolon, gömlek vb. olmadığından, soğukta birkaç saat beklemek; soğuğu ta iliklerinde hissetmeye hazır olmak anlamına geliyordu. Arkadan eller kemiklerine kadar oturmuş bir kelepçe ile bağlı halde, vücut soğuktan yavaş yavaş morarmaktaydı.

Tek tek alınan insanlar, kelepçeli olarak koridora getirilir, orada duran bir sandalyeye oturması istenirdi. İşkencenin tıraş aşamasına gelinmiştir artık. Bazen bir önceki günkü operasyonda tıraş edilmiş olabilirdik. Ama bu hiç önemli değildi. Herşeyin olduğu gibi, işkencenin de bir prosedürü olması gerekli(!).

Tıraş edileceğimiz söylenirdi. Kabul edilmeyen bu teklif karşısında Teğmen Savaş YAZICI askerleri saldırtırdı. Saldırıları karşısında yapılacak şey, tüm gücümüzle karşı çıkıp ve o sandalyeye oturmayıp direnmek olurdu: «KAHROLSUN FAŞİZM!», «İŞKENCECİLERDEN HESAP SORACAĞIZ!» diye slogan atardık daima. Sonra, saç operasyonlarından tanıdığımız yöntemle «kanlı tıraş» gerçekleşiyordu.

Kanlı tıraştan sonra ise, direncin ölçüldüğü(!) diğer bir bölüme geçiyorduk:

«Kıç falakasına»...

Burada da yine yoklama amacıyla soyunma teklif ediliyordu. Aldıkları cevapla birlikte saldırırlardı. Kıç falakası çeken asker işkencenin havasına girdiğinden, o anki kişiliğini o anki psikolojik ortam biçimlendirmekteydi. Yani tipik bir işkenceci havasında hareket ediyorlardı. Kıç falakasındaki kişi de zaman zaman dişlerini sıkıp acısını içine gömerken zaman zaman da fırsatını bulursa slogan atıyordu. Metris'te işkence üretimi seri şekilde, «bant» sistemine göre modernize edilerek çalıştığından, sen kıç falakasındayken bir diğeri saç tıraşında olurdu. Sen içeri atıldığında, o kıç falakasına gelirdi, vb... O yüzden bu sistemin işleyişi işkence üretimini verimli hale getirmekteydi(!).

Günlük operasyonun perdesi bununla bitmiyordu tabii. En sona kalana -o gün piyango kime çarpmışsa- tıraş sonrası, yerde bulunan saçları süpürmesi söyleniyordu. Verilen red cevabıyla o kişi biraz daha fazla kıç falakası yiyerek içeri geliyordu. Haftada en az bir-iki, bazen de iki-üç kere tekrarlanan bu operasyonlar yaşamın akışı içinde sürüp gidiyordu. «Kaderine razı olmuş» insanlar, durumlarının teorisini de yaparak, kendilerini tatmin için ürettikleri çeşitli tespitler adına yapılanları sineye çekebiliyorlardı. Ama, içimizde bulunan zaaflı unsurlar, bu çok yönlü saldırılara karşı daha ne kadar dayanabilirlerdi?

Önderlik kendini böylesi bir dönemde öne fırlatıp kitleye güven verici bir hat oluşturmamıyınca, işkencecilerin saldırısıyla başbaşa kalan kişilerde doğal olarak kendi başlarının çaresine bakma eğilimleri ön plana çıkacaktı. Bu da bireysel arayışların yolunun açılması demekti.

Siyasi dava temsilcileriyle gerek ikili, gerekse toplu halde yapılan toplantılarda, mevcut olumsuz gidişi durdurmamız ve süreci lehimize çevirebilmemiz konusunda çeşitli öneriler getiriyorduk. Ve bunun o dönemde uygulamaya sokulan tek tip elbise sorunuyla birlikte ele alınması gerektiğini öneriyorduk. Bazı siyasetlerin sözcüleri, tavırlarını «biz haklar karşısında tek tip elbise giyeriz» biçiminde açıktan koyarken, bazıları da ikircikli, ne zaman, nasıl olacağı belli olmayan «baskılara karşı mevzi tutma» tavırlarını sürdürüyordu. Biraz daha dışlerini sıkıtlar mı, nasıl olsa bu cendereden kurtulacaklardı! Sevk dört gözle beklenir hale gelmişti. Bu düşünce -bireysel kurtuluş- işin teorisini yapmaya kadar yansiyordu. Yapılacak herhangi bir direnişe karşı çıkmak için, ML adına bin dereden su getiriliyordu.

Kurduğu bu laboratuvarı, işkenceci yönetimin, olayları bu kadar ayrıntısı içinde görmesi, değerlendirebilmesi doğal olarak olanaklı değildi. Çünkü, o dış gözleme dayanıyordu. Biz ise insanların iç dünyasına, dolayısıyla topluluk psikolojisine de vakıf olabilecek durumdaydık.

Operasyonlar devam ediyor, her gün yeniden aynı işlemlerden geçiriliyorduk.

Yine bir gün, alışılmış prosedür uygulanmış, soyma ve kış falakası seansına gelmiştik. Yere yüz üstü çırılçıplak yatırılmış, el ve ayak bileklerine dört asker, dört uçtan basıyor, bu arada iki askerden biri sağa biri sola geçiyordu. Yapılacak iş, insan soyunun küçültücü, en iğrenç uygulamalarından biriydi. Böyle bir olaya o güne kadar birçok direniş romanı okumuş olmama rağmen hiç rastlamamıştım. Sağdaki asker kalçamın sağ lobuna, soldaki sol lobuna basarak kendi taraflarına doğru

kaydırıyorlar ve makata doğru balgam atmaya başlıyorlardı. Böyle bir olayı yapanın insan olduğuna kendimi inandıramıyordum.

Bu operasyonlar zincirinin sürüp gidişi sırasında, üstümüzdekiler her gün, ya soyma sırasında yırtıldığından, ya da çıkarılanlar geri verilmediğinden giderek azalıyordu. Giysiler nöbetleşe giyilmeye başlanmıştı.

Sayıma çıkarken pijama altı veya uzun içlik gerekiyordu. Bu noktada altlığı olmayan arkadaşlar, var olan çarşafların bir kısmından pijama altı yaparak giymek zorunda kalıyor, sayımlara allı, morlu, pembeli, çiçekli, desenli çarşaflardan yapılmış pijamalarla çıkıyorlardı. Yine, bir karar alma toplantısında idik, 12 Mart'ı protesto etmek için. Biz ve bir siyasi grup daha «slogan atarak anma yapılmalıdır» önerisi getirmiştik. Her zamanki gibi karşı çıkılmış, gerekçe olarak da «Burada slogan atsak kim duyar? Karşımızda mutfak var, burada kitle falan yok, ayrıca sesimiz dışarı gitmez!» gibi gülünç gerekçeler öne sürülmüştü. Oysa bunlar hiç önemli değildi. Bizim sesimiz hiç duyulmayabilir, tek başımıza da kalmış olabilirdik. Önemli olan her koşulda zulme tavır alışı. Üstelik alacağımız tavır, bulunduğumuz koşullarda daha bir önem kazanıyordu. Yine çoğunluk kararıyla içe dönük -slogan atmayaarak- anma kararı alındı. O gece 12 Mart'ın protestosu, oligarşiye göre tecritte bulunması gerekenlerin niteliğine hiç de uygun düşmeyecek şekilde yapıldı.

Tüm bu birikimler, kafamızda «Biz bu insanlara uydukça birlikten yana olacağız, ama bu 'birlik' oligarşinin politikasını hiçbir zaman geriletmeyecek, o zaman

(*) Burada işkenceci subayın bir defa olsun «ah!» dedirtebilmek için saatlerce işkence yapması dikkat çekicidir. Görülüyor ki, yerine göre en basit görülen bir tavrın bile oligarşiye karşı mücadelede büyük önemi olabiliyor. Egemen sınıflara ve emperyalizme karşı onların yaşam olanağı bulamayacağı yepyeni bir dünyayı temsil etmemiz; sadece fiziki değil, ideolojik-siyasi olarak da egemen sınıfların baş hedefi olmamızı ortaya çıkartıyor. Bunun için özellikle tutsaklık koşullarındaki mücadelede sergileyeceğimiz devrimci tavırlar ve tüm yaşamımızın siyasi tutsaklık özelliğimize göre biçimlenmesi gerçeği, oldukça önem taşıyor.

'ayrılıkçı' damgasını yemeyi göze almak gerek; yeter ki işkencecilerin politikasını geriletelim,» düşüncesini oluşturunuyordu. Bu doğrultuda aramızda tartışıyor, düşüncelerimizi hareketimize iletiyorduk. Kendi öz gücümüzle direnişin muhtevasını genişletmek, ona uygun eylemleri hayata geçirmek yapılacak tek şeydi.

(.....)

Mart'ın ilk pazarıydı, dışarıda hava yeni kararmış ve oldukça da soğuktu. Yağmur çiseliyor, rüzgar esiyordu.

Koridorda bir asker, yine günlük sayım komutunu boğazını yırtarcasına veriyordu.

Bir iki gün öncesinden yapılan operasyondan dolayı eldeki eşyalarımız oldukça azalmıştı. Gündüz postasında yer alanlar yataklara büzülmüş ısınmaya çalışıyordu. Pijama altılarını gündüz ayakta olanlar giydiği için bir kısmının altında sadece şort vardı. Sayım komutuyla uyandığımızda, altımızda sadece şort olduğu için «sayıma çıkmayalım» dedik. Bu öneriyle birlikte, altında pijama ve uzun içlik bulunanlar sayıma çıkıp sayım düzeni aldılar. Yatakhane 12 kişi kalmıştık.

Kapı açılınca çapulcularıyla birlikte, orta katta görevli işkenceci teğmenin sayıma geldiğini gördük. Sayımı aldıktan sonra sayımızın eksik olduğunu görüp yatakhane 12 kişi kalmıştı. Biz 12 kişi üzerimize battaniyeleri çekmiş, sırtımızı duvara yaslamış durumda oturuyorduk. Bizi kısaca süzdükten sonra:

- Dışarı çıkın!..

Az önce çıkmayacağımızı birbirimize söylemiştik. Fakat, subayın bu direktifi karşısında içimizden bazıları tek tek kalkıp küçük odaya geçmeye başladılar. En son iki-üç arkadaş kalmıştık. Alacağımız tavır yine kırılmıştı. Birbirimize baktık, gözlerimizle konuşuyorduk adeta. Belki iki-üç arkadaş çıkmama tavrı gösterebilirdik. Ama yaratılan ortam içindeki bir anlık şaşkınlık sonucu biz de sayma çıkmak için ayağa kalktık.

Gazinoya çıkmamıza kalmadan gerçek niyetleri anlaşıldı. Hepimizi kaptıkları gibi koridora attılar. Daha sonra da, tecritle mutfak arasındaki havalandırmaya inen merdivenlerin olduğu kapıyı açarak, dışarı çıkmamızı söylediler. Ellerimiz kelepçeliydi. Üstümüzde bir şort ve fanila, bazılarımızda ise kazak vardı. Birkaç arkadaşın dışında da kimsenin ayağında ayakkabı, çorap yoktu.

Havalandırma kapısı üstümüze kapatıldı. Diğer koğuşların sayımını almak için sayım ekibi koridorda yoluna devam etti.

Havalandırmanın kuru kalmış birkaç noktası adacık gibi sırtıyordu. Geri kalan kısım ise dökülen bulaşık suları sızan kanalizasyon sularıyla pislik yuvası haline gelmiş, leş gibi koku yayıyordu. Havalandırma duvarındaki yosunlar bile suların pisliğinin rengini almış, yeşilden siyaha doğru koyulaşan bir renkteydi.

Yukardan aşağı inen merdivenin kenarında bulduğumuz kısmen kuru bir alan üzerinde soğuktan titreyerek durduk. Elde bulunan iki-üç ayakkabının her bir teki üzerine çift ayağımızla basarak nöbetleşe duruyor, beton zeminin soğuğundan korunmaya çalışıyorduk. Soğuğa terkedilmiş, işkenceyi bekleyen oniki kişiydik.

Hemen hemen hepimiz sessizce bekleyiyorduk. Az önce kalkmama kararımıza rağmen, subayın «Dışarı çıkın!» deyişiyle kalkanlar, herhalde bunu düşünüyor olsa gerekti. Herkes oyunun sonunu ve olası gelişmeleri düşünüyor, kendisini ona göre hazırlıyordu.

Kurbanlık koyun gibi bekletiliyorduk. Yapacağımız tek şey fiziki olarak direnmek, oligarşinin tüm yaptırımlarını

(*) Bu kişi, aslında orada olmaması gerekirken orada bulunuyordu. Bir hainin «Bu adamın böyle olduğuna bakmayın, aslında bu siyasetinin şefidir» demesi üzerine tecrite alınmıştı. Üzerinde tek tip elbise olmasına rağmen içimizde bulunuyordu. Operasyonlarda kendisi soyunduğu için ona dokunulmuyordu. Yaşamdan etkilenmiyordu denemez, etkileniyordu. Ama kendisince yapacağı birşey yoktu.

reddederek boyun eğmemekti.

Soğuk iliklerimize kadar işlerken, yağın yağmur üstümüzde bulunan giysileri ıslatmaya başlamıştı. Dışlerimiz irademiz dışında birbirine vuruyor, zangır zangır titriyorduk.

Orta kattaki yaklaşık 26 koğuşun sayımı bitmiş ve sıra bizimle uğraşmaya gelmişti.

Havalandırmanın kapısı açıldı. Dört-beş asker merdivenlerden inerken «Biriniz gelsin!» diye seslendiler. İçimizden biri askerin yanına varınca o güne kadar yaşanmayan bir olay gördük. Herhangi bir şey söyleneyeceği vb. düşüncesiyle giden arkadaşı aniden tutan askerler, zorla, lağım-çamur karışımı olan yere yatırmaya çalışıyorlardı. Arkadaş da yatmamak için diretiyordu. Havalandırmada bir kovalamaca başladı. Pisliğe iyice bulaştırdıklarını sürükleyerek merdivenlerden çıkarıyor ve kapının hemen girişindeki koridorda, lağım bulaşmış vaziyetteyken çırılçıplak soyup, o güne kadar görülmemiş şiddette bir kış falakasına yatırıyor, sonra tekrar havalandırmaya atıyorlardı.

Lağım-çamur karışımı içinde kovalamaca ve boğuşma sonrası merdivenlerden sürükleyerek koridora girildiğinde uygulanan şuydu: İşkenceciliğiyle övünen Teğmen Savaş YAZICI bir sandalyede oturmuş, bir elinde sigarası bir elinde çayı ile gelen kişinin suratına bakarak, «Soyunuyor musun, soyunmuyor musun?» diye soruyor. «Soyunmuyorum!» veya o anlama gelen bir bakışla bakınca, camın önüne dizilmiş olan 15 - 20 askerden oluşan bir grup üstüne atlıyor ve zorla soyuyorlardı.

Çırılçıplak, ellerimizden ve bacaklarımızdan iyice gerilmiş, yüzümüz yere paralel durumda tutuluyorduk.

Teğmen Savaş YAZICI çayından bir yudum çekip, sigarasından bir duman aldıktan sonra, yanındaki kadın polise bakıp hafif tebessüm ederken, tekrar «Başla!» komutunu veriyordu. Karşılıklı geçmiş iki asker copları

tersten tutarak tırtıllı yeri ile habire vuruyorlardı. Biri inip biri kalkıyordu copların. Darbelerin şiddetinden deri yarıyor, şişiyor, morarıyor, su topluyor ve kanamanın oluşturduğu dayanılması güç bir manzara ortaya çıkıyordu. Soğuğun, acının, kinin karışımıyla dişler birbirine kenetleniyordu ister istemez.

Bazen işkenceci teğmen bir el işaretiyle vurmayı durduruyor, hemen sandalyenin önünde, dayak yiyen arkadaşın kafasını kaldırıp, bakıyordu. Çırılçıplak olduğumuz için bu kez yine «Soyunacak mısın?» sorusunu soramıyordu, ama «ah» diye bağırmanızı istiyordu bizden. Yani dayaağa teslim olmamızı. İşkencenin bu anında, işkenceci subay kendinden emin pozlar takınıyordu. Kin ile gerilen yüzümüz çok şey anlatıyordu ama tek bir ses çıkmıyordu ağzımızdan. Kıyasıya bir inatlaşma başlıyordu aramızda. Hiçbir sesin gelmemesi, onun daha da kızıp köpürmesine yol açıyordu.

- «... koyduğumun çocuğu, bir kere ah! de, vurmayı kestireceğim!»

Yanına aldığı kadın polise de herhalde «Gel gör, ben bu komünistleri nasıl cıyak cıyak bağirtacağım!» demiş olmalıydı ki, gittikçe saldırganlaşıyordu ve «ah» sesinin çıkmayıışı ona, devrimci inanç ve kararlılık karşısında yenilgiyi tattırıyordu bir kez daha.

Yenilgiye uğradığı her defasında yeniden «vurun» işaretini veriyordu askerlere. Patlamayan yerler tamamen morarmıştı. Karşılıklı geçmiş iki asker vurmaya devam ediyorlar. Belli bir süre sonra ise işkenceyi bırakıyorlardı. Üzerimizden çıkardıkları parçalanmış giysileri giydikten sonra tekrar havalandırmaya atılmıştık. Bu kez soğukta bekletilme işkencesi başlatılıyordu. İşkencenin ilk perdesi böylelikle tamamlanmıştı.

Yaklaşık bir saat bekletildikten sonra aynı sahneler tekrar uygulanmaya başlandı. «Ah!» dedirtemeyeceğini anlayan uzman işkencecimiz, ikinci seanstan sonra hepimizi

«kapısında B-2 yazan» koğuşumuza teker teker atmak zorunda kaldı. (*)

Koğuşa döndüğümüzde, ayağımızdan saçımıza kadar pisliğe batmış haldeydik. Üzerimizde yırtılan veya yırtılmamış olarak kalan giysilerimiz lağım suyu ve kanla pislenmiş; vücutlarımızın bazı yerleri patlamış, kan akıyor; bazı yerleri cop ve tekmelerden ve soğuşun etkisiyle morarmış durumdaydı.

Üstümüzdeki tüm giysileri atarak çıplak soyunduk. Elimizi yüzümüzü yıkayarak yatakhane kısmında yere serilmiş çarşafların üstüne yan yana, yüzüstü uzandık. Patlayan derileri ve karışan pisliği temizlemek için birkaç arkadaş ıslak havlularla pansumana başlamıştı. Her dayaktan sonra böyle oluyordu zaten. Yaraların mikrop kapmasını önleyecek ilaç vb. şeyler; B-2'den içeri girmediği için ancak bu şekilde bir «önlem» alabiliyorduk. Arkadaşlar havluların birini yıkayıp getiriyor, patlayan yerin üstüne örtüyor, biraz sonra bir başkasını getirip öncekini alıyordu. Böylelikle tedavi(!) oluyorduk. Bu arada üşüyen bedenlerimizi ise battaniyelerle ısıtmaya çalışıyorduk.

«Kapısında B-2 yazan» yerde; P. HENZE, A. SONGAR, S. DÖNMEZER, N.NİRUN, T. İTİL gibi CIA ajanları, ya da onların uşaklarından, hapishane yöneticilerine, YÖK yöneticilerine kadar birçok «uzman»ın katıldığı «bilimsel» sempozyumlarda tartışılan «devrimci tutsakların nasıl rehabilite edileceği» böylelikle çok açık bir şekilde yaşıyordu. Yaşıyorduk.

Bu olaydan yaklaşık on gün sonra sabah kahvaltısından önce (Sabahları sadece bulgur çorbası verilirdi. Ama o kadar azdı ki bir sabah yarımız, diğer sabah diğer yarımız nöbetleşe içerdik bu çorbayı.) kapının mazgalı açıldı ve asker elindeki listeden isimleri okumaya başladı. Bizim dışımızdaki bir kişi hariç hepsinin ismi okundu. Bunun bir sevk olduğu açıktı. Uzun zamandır bekledikleri an gelmişti. Sevinç-heyecan karışımının ruh hali ister istemez davranışlarına yansıyor. Hemen torbalarını hazırlamaya

başladılar.

Burada kalmanın ne demek olduğu iyi biliniyordu. Yine her gün işkence görmek, her an sinir gerginliği içinde yaşamak, beton üzerinde yatmak ve dahası gelecek günlerin ne getireceğini bilmemek.

Gidilen yer de bir hapishaneydi, ama yine de tercih ediliyordu. Sağmalcılar'da sigara, normal bir yatak, çay ve yemek vardı. Kalitesi ve miktarı önemli değildi. Metris'ten daha kötü değildi ve olamazdı da. Metris bir mevzi olarak gözden çıkarılmıştı. Kendi dinamikleri bitenler, Metris'i de bitirmiş olarak görür oldular.

Kısa bir süre sonra kapı açıldı. 23 kişi sevk için çıkıp gittiler. Geriye 11 arkadaş olarak biz kaldık. Bir de sendikacı biri. ()*

Kapının kapanmasıyla birlikte bizler için, yeni mücadele günleri başlıyordu. Zaten tecrit, ağırlıklı olarak bizler için kurulmamış mıydı?

Kapının kapanmasından sonra hemen temizliğe başladık. Yatakları kaldırdık. Altındaki çarşafları koğuşun penceresindeki parmaklıktan aşağıya sarkıttık. Hiç olmazsa havalanırken kurumuş olurlar diye. Birkaç arkadaş eline büyük boy havlulardan alıp çevirerek rüzgar yapmaya çalışıyordu. Yerde gelişigüzel yayılmış olan iddianame sayfalarını bir sağa bir sola uçurtarak biraz olsun nemini almaya çalışıyorduk. İyice havalandırdıktan sonra, önce iddianame sayfalarını dizdik, arkasından üstüne bir kat çarşaf ve onların üzerine de yatakları attık.

Eskiden dört kişiden fazlasına bir yatak düşerken, sevkten sonra üç kişiye iki yatak düşebiliyordu. Yani biraz daha rahat edebilecektik. Hareket alanımız genişlemişti. Ve herşeyden önemlisi, önümüzdeki süreçte bize ayak bağı olacak güçler yoktu artık. Sorumluluk her yönüyle bizlere aitti.

Yaşamın örgütlenişi için elimizdeki tüm olanaklarımız, birkaç kalın uçlu keçelikalem ve birkaç kâğıttan ibaretti.

Buna rağmen çeşitli adımlar attık. Gündüz ve gecelerimizi daha güzel ve faydalı hale getirmek için program yaptık. Geçmiş ve yeni süreci tartıştık. Hatalarımız ve eksikliklerimizi yeniden ve yeniden gündeme getirip gözden geçirdik... Sohbetler, eğitim çalışmaları ve eğlence geceleriyle devrimci yaşamımızı sürdürüyorduk. Egemen sınıflarla olan savaşımızda kaderciliği, yılgınlığı, bireyciliği körükleyen yaşam tarzına yer yoktu.

Bu arada, kalıp sabundan tıraşlayarak yaptığımız bir satranç takımımız vardı. Taşları ufak ve narin olduğundan dış macunuyla sertleştirmiştik. Saklamak için de iyi bir zula yapmıştık. Çünkü, yapılan operasyonlarda bu tip şeyler bulundu mu çok tehlikeli birşey yakalanmış gibi hemen alınıyordu. Bu yüzden gündüzleri oynayacaksa çok dikkatli davranmak zorundaydık.

İki üç günde bir operasyona geliyorlardı. Onbir kişi olmamıza rağmen koğuştan bizi koparıp almaları çok uzun sürüyordu.

Bu durumu sezen orta kat subayı Teğmen Savaş YAZICI bizleri gafil avlamak için çeşitli hilelere, utanmazca yöntemlere başvuruyordu. Biz de kapının altındaki boşluğa ayna yerleştirip arasına koridoru izleyerek kendimizi hazır tutabiliyorduk.

Ya sessizce kapıyı açmaya çalışıyor, ya sayım sonrası kapının üç sürgüsünden sadece birini hafifçe tutturuyor (kapının normal açılışı, bize önlem almamızı sağlayacak kadar zaman bırakabiliyordu) ya da «tamire geldik» deyip giriyorlardı. Bunlara karşı uyanık duruyor, en küçük bir saldırı karşısında, hemen birbirimize kenetlenecek şekilde yerlerimizi alıyorduk.

Teğmen Savaş'ın yine aşağılık tavrını gösterdiği günlerden biriydi. Asker kapının mazgalını açarak bir arkadaşımızın ismini okudu. «Fotoğraf çekilecek, dışarı çık!» demişti. Kapı açılıp da arkadaş çıktığında, Savaş YAZICI açık kapının bir kenarına yaslanmış bize bakarak

sırıtiyordu. Bu namussuz, alçak adamın sırtımasının pek hayra alamet olmadığı belliydi. Bir arkadaşımız da o sırada banyo yapıyordu. Geriye kalan arkadaşlar birbirine yakın biçimde duruyor, herhangi bir saldırıya karşı bekliyorduk. Tam o sırada fotoğrafını çektirmeye çıkan arkadaşımızın olduğu yerden slogan gelmeye başladı; tabii biz de hemen arkadaşın sloganına sloganlarımızla destek olduk. Teğmen Savaş askerlere:

- Bunları da çıkarın! dedi.

Biz de birbirimize sarılarak, slogan atmaya devam ettik. Epey boğuştuktan sonra, tek tek koparılan her arkadaş yerde sürüklenerek havalandırmaya atıldı.

Banyodaki arkadaşımız da üzerinde son anda kapabildiği bir ıslak şortla yerde sürüklenerek havalandırmaya atıldı. Üstümüzde bulunan bazı fazla eşyaları arkadaşımıza vererek onun üşümemesini sağladık. Daha sonrası bilinen uygulamalardı...

Oligarşinin iğrençliğini yaşatan bir operasyonu daha geride bırakıp içeri girdiğimizde gördüğümüz manzaranın tanımlanması güçtü.

Yatakların içlerindeki pamuklar boşaltılmış ve her biri bir köşeye atılmıştı. Zaten çok sınırlı olan eşyalarımız yerlere saçılmıştı, üzerlerinde de postal izleri vardı. Bunların bir kısmı da pamuklarla karıştırılmış durumdaydı. Ayrıca, elimizde bulunan, temizlik için kullanılan toz deterjan, tıraş sabunu, diş macunu, diş fırçası hepsi bir arada karıştırılıp bulamaç haline getirilmişti.

Bu durumu görünce oligarşiye olan kinimiz iyice kamçılanmış, duygularımıza, sinirlerimize gem vuramayıp en oturuksından küfürler etmekten kendimizi alamamıştık. Sayımda işkenceci teğmene laf atarak tepkimizi göstermeye devam etmiştik.

Moralimiz bozuk değildi. Artık yaşamımızın bir parçası haline gelen bu uygulamalar işkencecilere karşı kinimizi bilemekten öte bir etki yapmıyordu.

Günlük yaşamımız içinde, koğuşa karavana dışında yabancı hiçbir şey girmedüğinden, ülkede ve dünyada -hatta hapishane içinde- gelişen olaylardan tamamen uzaktık. Fakat buna da kısmen çözüm bulmuştuk. İçimizde bulunan, DİSK davasında yargılanan sendikacı her hafta mahkemeye gidiyordu. Mahkemede o hafta gazetelerde çıkan haber makale vb. türden yazılanları öğreniyor daha sonra bize aktarıyordu. Bu şekilde dünyada, ülkemizde gelişen olayları çok kabaca da olsa öğreniyorduk.

Sigara ise tiryakilerini oldukça sıkıntıya sokuyordu. Bu gereksinmemizi de zaman zaman karşılayabiliyorduk. Mahkeme dönüşü, üzerimizde sigara varsa ve o gün insani duygularını henüz tam anlamıyla yitirmemiş bir nöbetçi subayı varsa; sigaranın içeri girme olanağı doğabiliyordu. İçeri giren sigarayı bir dahaki mahkemeye kadar hesaplı bir şekilde böldüğümüzde, dört içimlik yarımşar sigara düşebiliyordu. Gereksinmemizi karşılamasa da en azından kısmi bir çözüm olabiliyordu bizlere.

Yine bir gün koğuştaki günlük işlerimizi görürken, havalandırma kapısının açıldığını duyduk. Ranzalar olmadığından dışarısını görebilmek için üç-beş petekten oluşan radyatörün üzerine çıkmamız gerekiyordu. Havalandırma kapısı ara sıra açılır, mahkemeden dönen tek-tip elbise giymeyen siyasiler don atlet buraya atılırdı. Amaç onları bu vaziyette en az iki-üç saat bekletip tek tip elbise giymemelerinin bedelini ödetmekti.

Böyle durumlarda hemen cama çıkıp, havalandırmaya atılan arkadaşlarla sohbet ediyorduk. Hapishanedeki genel uygulamaları soruyor, öğreniyorduk. Kitlenin psikolojik durumundan, siyasi hareketlerin gelişen olaylar karşısındaki tavırlarına kadar, en küçük ayrıntıları sorup, öğrenmeye çalışıyorduk. Arka taraftaki arkadaşların gönderdikleri selamları alıyor, onlara selam gönderiyorduk. Tüm eziyetlere rağmen çok iyi olduğumuzu söyleyerek moral ve coşkuyu yüksek tutmaya çalışıyorduk. Birbirimizi görmesek bile aynı koşullarda ve yanibaşımızda yaşayan bir arkadaş

selam gönderme özel bir anlam kazanmıştı. Ve bıkmadan her fırsatta herkes birbirine selam söylemeyi ihmal etmiyordu.

Havalandırma kapısı açılınca merakla hemen baktık, açık mavi bir slip don ve atletli bir kişinin tek başına volta attığını gördük. Kendisine sorular yöneltmemize karşın cevap vermiyordu. Bir ara anlamsız ve kuşkulu gözlerle baktı bize, hepsi o kadar. «Kim bu?» diye meraklanmıştık.

Tüm ısrarlı sorularımıza rağmen cevap vermeyince konuşmaktan vazgeçmiştik. Aradan 15-20 dakika geçtikten sonra, birden kapı açıldı. Hemen toparlanıp yatakhane kısmından koğuş kapısına baktık. Az önce havalandırmada gördüğümüz kişi karşımızda duruyordu. Şaşırmiştık. «Hoş geldin» diyerek yatakhaneye aldık. Ve üzerine birkaç battaniye atarak ısınmasını sağlamaya çalıştık. Yeni yakalanmış, Selimiye'den geliyordu, TİKB davasındandı.

İlk sorumuz; «Az önce niye cevap vermedin?» olmuştu. Kendisiyle konuşan kişinin üstünde lacivert bir ceket gördüğünü sandığını ve Metris'te hain, bağımsız, yeşil vb. olduğunu bildiğinden bu kişinin de tek tip elbise giydiğini sanıp cevap vermediğini anlattı. Oysa ki arkadaşın giydiği, altı operasyonlarda alınmış, üstü tek kalmış olan bir pijamaydı. Bunu kendisine açıklayınca, kahkahalarla gülmeye başladık.

Geleneklerimiz gereği yeni gelen konuğumuza birşeyler ikram etmek istiyorduk. Ama verebilecek hiçbir şeyimiz yoktu. Ne sigara ne de yemek... Radyatörün üzerinde nasıl olmuşsa kalmış bir kuru ekmek parçasını ikram edebildik. Kıtır kıtır yemeye başladı. Bir yandan da bize, bulunduğu yerin neresi olduğunu soruyor, biz de anlatıyoruz. Ardından biz soruyoruz o anlatıyordu. Arasına da elindeki kuru ekmeğe bakarak gülüyordu.

Tecritte günler günleri kovalıyordu. İşkence ve baskı eksik olmuyordu hiçbir gün. Herşeye rağmen direnişimiz sürüyordu ve en küçük bir taviz vermiyorduk.

30 Mart günü geldiğinde, gündüzden anma hazırlığına başladık. Bir grup arkadaşımız marş vb. söyleyerek prova yapıyor, bir-iki arkadaş akşama yapılacak anmanın anlam ve önemini içeren metnini hazırlıyorlardı.

30 Mart-7 Nisan tarihleri arası «Devrim şehitlerini Anma» haftası olduğundan, tüm arkadaşlar, akşama anılarını yaşatacağımız yoldaşlarımız hakkında kafalarında birşeyler toparlamaya çalışıyordu.

Saat 21.00 de günün özelliğini vurgulayan kısa bir konuşma ve arkasından saygı duruşu yaptık. Sonra koğuşun pencerelerini açarak, daha önce tespit ettiğimiz sloganlarımızı attık. Belki sesimiz başka bloklara ulaşmıyordu, ama siyasi tavrımızı işkenceci Metris yönetimine iletiyorduk, bu yeterliydi zaten. Kızıldere’de ve devrimci mücadelede şehit düşen devrimcilerin mücadeleye bakış açılarını, o günkü koşulları, bugünkü koşulları ve aradaki bağı devraldığımız bayrağı bugünlere nasıl getirdiğimizi ve bundan sonra nasıl götüreceğimizi, devrimci coşkuyla anlatan metni okuduktan sonra, devrimci marşlarımızı hep birlikte söyledik. Marşları bitirdikten sonra da, oturup mücadelede şehit düşen, yakından tanıdığımız yoldaşların anılarını, örnek tavır ve davranışlarını anlattık birbirimize. Yeni gelen arkadaşı da geceye davet etmiştik. Anıların anlatıldığı bölümde ona söz verdik. O da bize kendi yoldaşlarının anılarını anlattı.

Gecenin düzenlenmesi devrimci bir tavidir. Bu tavra karşı işkencecilerin de tavır geliştireceği bizler açısından bilinen birşeydi.

Sabah sayımında yine Teğmen Savaş YAZICI ve yanındaki takımı gelmişti. Pis pis sırttı, laf attı; karşılığını verdik. Sayım bitti, çıktılar. Bu defa yanıldık mı? Hayır olamazdı. Bir hesapları vardı, mutlaka.

Hazırlıklıydık ve gafil avlanmaya niyetimiz yoktu. Biraz sonra umduğumuz gibi kapı açıldı ve saldırıya girişildi. Hazırlıklı olduğumuzdan kenetlendik ve «KAHROLSUN FAŞİZM!», «İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEK!»

sloganlarımızı atmaya başladık. Koğuşun içinde bir dalaşma başlamıştı. Coplarla, tekmelerle, birbirine kenetlenmiş kümeden söktükleri her arkadaşı, arkada bekleyen üç-dört asker sürükleyerek koridora çıkarıyor ve havalandırmanın kapısını açarak oraya atıyordu. Hepimizi havalandırmaya atıp belli bir süre beklettikten sonra tek tek «saç tıraşı», «soyma», «kıç falakası» seanslarından geçirerek yeniden koğuşa soktular.

Bizim direnişlerimiz böyle devam ederken, hapishanenin diğer bölümlerinden mahkemeye çıkanların mahkeme dönüşünde, «saç tıraşı», «soyma» vb. işkenceler bizim koğuşun olduğu koridorda yapılıyordu. Günün belli zamanlarında aynamızı kapının altındaki boşluğa koyar, koridoru gözlerdik. Yine bir gün, birkaç arkadaş aynayla koridoru gözlüyorduk. O gün toplu davası olan bir devrimci grubun yaklaşık 20-25 elemanı, mahkemeye çıkarılıyordu. Askerler tek tek alıyor «saç tıraşı» yapıyor, sonra «soyuyor» gönderiyordu. Bu her zaman tüm tutuklulara yapılan şeydi. Ancak gördüklerimiz içinde garip olan yan şuydu: Biri getiriliyor, asker ona «Otur!» diyordu... Tereddütlü bir reddediş ardından, askerin daha sert yaptığı ikaz sonucunda getirilen kişi kendisi oturuyor ve tıraş oluyordu. Sonra «Soyun!» diyordu. Aynı tereddütlü karşı koyuş ve yine askerin daha sert bir ikazı sonucu bu kez de benzeri yaşanıyor; ya kendisi soyunuyor ya da «Soyunmam siz soyun!» diyerek direnme göstermeden askerin soymasına razı oluyordu. O gün koridorda hiç mi direnen olmamıştı? Elbette ki olmuştu. Direnenler olmuştu ama ne yazık ki toplam üç kişiydiler. Gördüğümüz olay üzücü ve düşündürücü olmuştu bizler için.

Kim bilir, o insanlar koğuşlarına gittiklerinde neler söyleyeceklerdi? Bu tür şeylere koğuşlarda kalırken de rastlıyorduk. Sezinleyebiliyorduk en azından. Ama tecritte gözlerimizle görüyorduk, olanları. Başkasından duysak belki de «hadi sen de, bu kadar olmaz» deyip geçebilirdik.

İşte Metris öyle bir laboratuvarı ki, işkenceci seni tanıyor; sen de onu tanıyorsun. Sağındaki ve solundaki yol arkadaşlarını tanıyorsun, «halkın dostlarını» tanıyorsun ve herşeyden önemlisi kendini tanıyorsun!

Nisan'ın ilk günü; «tecritin kuruluş amacını, oligarşinin politikasını, bizlere düşen görevleri, işkencecilerin saldırıları konusunda neler yapabileceğimiz konusunu» arkadaşlarla kendi içimizde tartışarak şöyle bir karara varmıştık: Üzerimize alacağımız bir tek giysinin dışında geriye kalan giysi, yatak vb. herşeyi sayım verdiğimiz yere çıkaracak ve sayımda bunları almalarını söyleyecektik. Yani, «Bizi betonda çırılçıplak bıraksanız da, işkenceler yapsanız da, teslim alamazsınız, yıldıramazsınız» mesajını vermektir amacımız. Eğer hazırladıklarımızı almazlarsa, yatakhane kapısını iyice tıkadıktan ve sayım odasındaki camları açtıktan sonra yakacaktık hepsini. Bu eylem sonrası gelecek saldırılar için de açlık grevine başlayacaktık. Bu kararımızı; hareketimize iletmek, onaylarını almak için fırsat kolluyorduk.

Nisan ayının 9'u olmuştu. Bir arkadaşımız mahkemeye çıktı. Dört gözle gelmesini bekliyorduk. Geldiğinde şöyle bir haber getirdi; «Açlık grevine başlıyoruz, önce siz tecrit olarak başlayın...»

Ne yapılması konusunda kafamız netti. Diğer gruplarla yapılan tartışmaların, zamanı uzatmaktan başka bir yararı olmuyordu. Oligarşinin azgın saldırılarına karşı daha fazla sabretmek mümkün değildi. Tarihsel bir dönemece girmiştik. Tek başımıza dahi kalsak bu saldırıları durdurmalıydık. Böylesi dönemler için, daha önceki iç tartışmalarımızdan dolayı hazırдық.

10 Nisan akşamı gelen yemeklerimizi yedik. Her akşam kaloriferin üzerine koyup kurutup sonra ktır ktır yediğimiz ekmekleri o akşam ayırmadık. Ve son lokmasına kadar yedik hepsini. Birbirimize başarılar dileyip, şakalaşmaya başladık. Açlık grevi fiili olarak başlamıştı. O gece türküler, şarkılar söyleyerek bol bol neşelendik.

11 Nisan sabahı sayıma gelen bir Başçavuştu. Ona açlık grevine başladığımızı söyledik. Dinlemeden çekip gitti. Ama yarım saat sonra bir asker mazgalı açarak:

- Siz açlık grevine mi başladınız?

- Evet.

Asker hiçbir şey demeden gittikten kısa bir süre sonra, bir subay geldi.

- Açlık grevine gitmek yasak, savunma hazırlayın!

Açlık grevinin yasak olamayacağını, çünkü insanların en doğal hakkının işkenceler karşısında direnmek olduğunu, bizim de direndiğimizi, ayrıca savunma falan vermeyeceğimizi, şayet isterlerse, açlık grevine neden gittiğimizi, taleplerimizin neler olduğunu, eylemin siyasal muhtevasını anlatan bir yazı verebileceğimizi anlattık.

Az sonra birkaç arkadaş açlık grevinin amacı ve taleplerini içeren bir yazı kaleme alıyordu ki, birden kapı açıldı. Orta katın askerlerinden «iyi» bir kış falakacısı olarak bilinen onbaşı, en önde üzerimize yürüyordu.

- Çıkın ulan o... çocukları.

İsterik bir şekilde bağırmaya başladı. Hemen toparlandık ve her zamanki boğuşma epeyce sürdü. Ve yine her zamanki havalandırmaya atıldık. Sonrası bilinen uygulamalar... İşkence, dayak ve bir çuval gibi koğuşa atılan yorgun, ağırlı bedenlerimiz...

Bedenlerimiz ağırlı, ama yüreklerimiz ferahtı. Mutluyduk, gururluyduk; çünkü, dünya kamuoyunda yankı bulacak ve dikkatleri bir kez daha Türkiye'deki işkence ve insanlık dışı uygulamalara çevirtecek olan direnişin kıvılcımı, hareketimiz tarafından Metris tecritinde ateşleniyordu. İşkenceciler bunu daha sonra -geç de olsa- çok iyi anlayacaktı!

Operasyondan önce, bir arkadaşımızı ziyarete çıkartıp, açlık grevine başladığımızı ailelerimize iletmeyi düşünüyorduk. Normalde Metris'te tek tip elbise giymeyenlere ziyaret yasaktı.

Ama tek tip elbiseyi giymeyi kabul edersen ailenle görüşebiliyordun. Biz de ailesi gelen arkadaşımıza tek tip elbise giyip ziyarete çıkmasını söyledik. Arkadaşımız da hapishane idaresinden elbise talep etmiş ve aldığı elbiseyle ziyarete çıkmıştı. O güne kadar böylesi bir şey olmadığından, telefonla yapılan ziyaret konuşmasını normalde asker dinlerken, o gün özel olarak bir subay dinlemeye geçmişti. Arkadaş: «Anne açlık grevine başladık» diyebilmişti sadece. Subaylar telefonu kesip arkadaşımızı yaka paça koğuşa attılar.

Operasyondan sonra koğuşa döndüğümüzde kapı tekrar açıldı. DİSK davasından ve aynı zamanda başka bir siyasi davadan yargılanan arkadaş, subay, «Hazırlan gidiyorsun!» dedi. O güne kadar kendisine sadece yaşından dolayı gösterdiğimiz saygıdan başka bir saygımız olmamıştı. İşçi sınıfımızın «devrimci» sendikal hareketini yürüten bu kişi, hapishanede tek tip elbise giymiş, aramalarda kendi isteğiyle soyunmuş, istiklal marşı söylemişti. (İstiklal Marşı'nı söylemeye o dönemde bağımsızlarla birlikte DİSK davası sanıkları da katılıyordu. Sözüünü ettiğimiz kişi de DİSK'lilerle birlikte çıkıyordu.) Bizler onların gözünde gençtik ve yaptıklarımız da gençlik heyecanıydı! Ama, o gençler en zorlu işkenceleri yaşamışlardı. Ve en azından halkına nasıl direndiklerini anlatabileceklerdi. Oysa kendileri işçi sınıfına neler anlatabileceklerdi?

Ertesi gün sabah sayımına bir başçavuş, Teğmen Savaş YAZICI ve Üsteğmen Celal gelmişti. Savaş, bize laf atıyor; biz de ona cevap veriyorduk. Bu arada Üsteğmen Celal yatakhane kısmına girmişti. Sayım bitip çıktıklarında bir baktık ki, diğ macunlarımız götürülmüş. İsterik bir tip olan bu aşağılık subay yaptığı «eylem»le ne kadar basit, kişiliksiz ve zavallı birisi olduğunu bir kez daha gösteriyordu.

Açlık grevi ilerliyordu. Dördüncü güne gelmiştik. '83 Temmuz-Ağustos Açlık Grevinden beri zaten yarı açlık grevinde sayılırdık. Ne göz doyuracak kadar yemek görmüş,

11 NİSAN - 26 HAZİRAN 1984 DİRENİŞÇİLERİN CESETLERİYLE KURULAN BARİKAT!

«Direnişin en önemli aşamasında uluslararası ve ülke kamuoyunun dikkatleri hapishanelere çevrildiği bir sırada faşizmin çeşitli baskı odakları tarafından sıkıştırıldığı bir anda, yabancı haber organları ve basının direnişten en çok söz etmeye başladığı koşullarda, faşizmin de, direniş güçlerinin de, son darbeyi indirmeye hazırlandığı bilinen bir dönemde, direnişi kırmakla devrimci sorumluluğunuzu ve tarihsel görevinizi unutmuş oluyorsunuz. 12 Eylül generallerinin yeni durum karşısındaki tutumu çok katı ve acımasız olacaktır. Koşulların da elverişsizliğiyle, kitleye saldıracak ve teslim almaya çalışacaktır. Kitlede direnişin kırılmasından dolayı oluşan moral bozukluğu faşizmin sonuç almasında yardımcı güç olacaktır.»

Yukarıdaki sözler, 1983 Temmuz'unda İstanbul hapishanelerinde hemen tümünü kapsayan ve yaklaşık 2000 tutsağın katıldığı açlık grevi direnişinin ardından, sağ oportünizme karşı söylenmiş uyarı sözleriydi. Sağmalcılar hücre tipi bir hapishanenin açılması, önder ve militanların buraya toplanması, tek tip elbisenin yeni ve çok önemli bir yaptırım olarak dayatılması, işkence ve baskının yoğunlaşması ile Metris kitlesinin yoğun ve şiddetli operasyonlarla teslim alınması programına karşı -özellikle tek tip elbise yaptırımını geriletmek ve hiç olmazsa ara çözüm sağlamak amacıyla- başlatılan açlık direnişini kıran sağ oportünizme bir uyarıydı bu. Ama 6 Kasım seçimleriyle «demokrasi»ye döneceğini düşleyen ve ülkedeki ekonomik ve sosyal

gelişmelerin doğru bir çözümlemesini yapamayan eylem kırıcı siyasetler, oligarşiyle dişe diş bir savaş kararlılığı ve ilkelerden yoksundur. Bu anlayış sahibi sağ statükocu çizgi, kısa sürede başarı bekleyerek, kendini 20. günlerde kazanılacak bir zafere göre hazırlıyor; bu şekilde daha başından kendi hareket alanını, kendisi sınırlamış oluyordu. Bu zeminde bir zaferin gerçekleşmeyeceğini defalarca görmesine rağmen, aynı anlayışını sürdüren, geri çekilmeyi ilkeleştiren bu çizginin tavırları ve «direnışçiliği» konusunda yeterince deney sahibi olan faşizm, «30. günlerde ölünür, sakat kalınır» fobisini kullanarak; (üstelik hiçbir bilimsel dayanağı olmadığı defalarca yaşanarak görüldüğü halde) iç ve dış tüm baskılara karşın 30. günlere kadar ödün vermemeyi göze aldı. Statükocular, bu koşullarda tam bir sorumsuzluk ve küçük burjuva bireyciliğiyle hareket ederek; 2000 tutsağın direnişini, zaferin an meselesi olduğu noktada kırmaktan çekinmedi. Ve yukarıdaki tespiti eksiksiz doğrulayan bir sürecin yaşanmasının ve Metris'in «mamaklaşma» tüneline sokulmaya çalışılmasının da sorumlusu oldu.

«Demokrasi» düşleriyle geleceğini dış siyasi koşullardaki gelişmeye bağlayan ve gerçeklerden uzak yaşayan oportünizm; saldırılar karşısında şaşarak iyice sağa kaymaya, yalpalamaya başladı. Ve giderek «elimiz kolumuz bağlı, ne yapabiliriz» anlayışıyla, yeni ödümler verdi. Kendini koruma ve ne pahasına olursa olsun en iyi biçimde yaşayabilme, «zindanlardan sağlıklı çıkma» teorilerini geliştirmeye başladı. Ama İstanbul hapishanelerinin mücadele tarihinin yarattığı direniş geleneği ve varolan direniş potansiyeli, kolay geri adım atmalarını engelledi. Önce bu engeli kaldırmaları, kafaları değiştirmeleri, yerleşmiş direniş perspektifini bulandırmaları gerekiyordu.

Gelişen süreç devrimcileri bir kez daha doğrularken, giderek sağa kayan statükoculuğun her tonu, yaşanan gerçeklerden hiçbir ders çıkarmamaya devam ediyor; gelişmelerin peşinden sürükleniyordu. Nerede duracağı

kestirilemeyen geri çekilmeyle birlikte, karamsarlık ve yılgınlık tohumlarını direniş saflarına serpiyor, felaket tellallığıyla insanların direnme gücünü ve isteğini zayıflatıyordu.

Bir yandan yoğun bir kampanya ile «Türkiye demokrasiye dönüyor» propagandası işlenirken, yeniden ve çok daha şiddetli başlayan, sonuca ulaşmayı hedefleyen saldırıların anlamı neydi? Bu sınıf savaşının değişik bir alanda, zindanlardaki biçimlenişiydi. Savaşta ürkekliğe, kararsızlığa yer olacak mıydı? Bunlara doğru cevap veremeyen ve bu saldırıları göğüsleyip püskürtecek ve çatışmanın gereklerini yerine getirecek direnme barutunu yitirme sürecini yaşayan oportünizm, bireysel ve grupsal çıkarların kesiştiği noktada «çoğunluk kararı» arkasına gizlenerek, kitleleri faşizmin yoğun saldırısı altında bırakıyor, gerçek niteliğini en çıplak haliyle sergiliyordu. Bu tavrıyla saldırıların direniş saflarında önemli gedikler açmasına neden oluyor, faşizmin işini kolaylaştırıyordu.

Direnishi «daha çok kişinin bağımsızlaşmaması» adına bıraktığını iddia eden bu sağ çizgi, yoğun baskı ve psikolojik yıpratmayı boşa çıkarmak için, hiçbir taktik geliştirmiyor, getirilen her türlü direniş önerisine de şiddetle karşı çıkarak, adeta kadercı bir tutumu politika haline getiriyor. İşte, asıl bu vurdum duymazlık, işi oluruna bırakma tavrıyla, direnişten uzaklaşma anlayışıyla, direniş saflarında «bağımsızlaşma»ya açık kapı bırakıyordu. Bu durum «bağımsızlaşmayı önleme» gerekçesinde de samimi olmadıklarının en açık kanıtıdır.

Kitle üzerinde fiziki ve psikolojik baskının etkilerini azaltmak, gerileyen, günden güne zayıflayan direniş ruhunu yeniden güçlendirmek, psikolojik-moral, üstünlüğü tekrar ele geçirmek için başlatılan koğuş direnişleri, oportünizmin sağcı tutumu ve direnişten kaçan anlayışı nedeniyle, tüm kitlenin katılımını sağlayamadı... Hatta bu bir yana, koğuşlarda işkencecilerin saldırısı altında olan direnişçilere

karşı takındıkları tavırla, bu saldırıları seyretmekten başka birşey yapmayarak işkencecileri saldırıda cesaretlendirdiler. Direniş için taktik üretmeksizin, geri çekilmekten başka birşey düşünmeyen bu sağ çizgi; rahatı «diyalog» ve uzlaşma yoluyla arıyor; direnişle bağları giderek zayıflıyordu.

Artık direnişçi çizgiyle statükocular ayrımı netleşiyor, hızla «yol ayrımına» geliniyordu.

Direniş saflarından kopmalar yoğunlaşır; kitlenin geleceğe olan güvensizliği-umutsuzluğu derinleşirken, bu sağ çizginin hemen tek uğraşı «sollar» edebiyatı yapmak oluyordu. Bu yolla direnme ruh ve coşkusunu törpölüyorlardı.

Faşizm, en ağır darbeyi, kitlenin moral ve fiziki olarak en çok yıprandığı anda vuracaktı. Bunu bilmemek ve görmemek, yaşanan süreç ve uygulamaları hiç anlamamakla özdeşti.

Bu durumu aşmanın devrimci taktiği, kitleye yeniden direniş ruhu kazandırmak, ideolojik eğitim ve buna uygun olarak atılacak yeni direniş adımlarıyla, saldırıların önüne set oluşturmak ve giderek siyasi, moral üstünlüğü ele geçirmektir.

Direniş çizgisini savunanların bitmeyen çağrıları bu sağcı çizginin direnişe duyarsızlığını aşmaya yetmedi. Saldırıları tüm olarak geriletilemiyor, psikolojik ve fiziki yıpranma derinleşiyordu. Kitlenin bağımsızlaşması parça parça da olsa sürüyordu.

Herşeye rağmen, direnme ve faşizmle savaşta uzlaşmaz bir geleneğe sahip olunması gerektiği bir kez daha ortaya çıkıyordu.

12 Eylülle birlikte tüm hapisanelerde ML'leri, devrimci, demokrat, ilerici ve antifaşistleri sindirmeyi hedefleyen faşist cunta bu doğrultuda epeyce yol almıştı.

Sivil hapisanelerde bulunan adli tutuklu ve hükümlüleri disiplin altına almak onlar için zor değildi. Buralarda az da olsa bulunan devrimci insanların direnişleri ise fazla etkili

olamayacaktı. Nitekim öyle oldu ve faşizm hemen hemen tüm hapishanelerde otoritesini kurdu.

Toplama kampları niteliğindeki askeri hapishanelerden Mamak ve Diyarbakır fazla sorun olamazdı. Zaten daha 12 Eylül öncesi büyük oranda başarı sağlanmış ve 12 Eylül sonrasında şiddetli tepkilerle karşılaşılmadan, her türlü gerici dayatma ve yaptırıma boyun eğdirilmişti. 12 Eylülcüler'in deney laboratuvarları haline getirilen buralarda, iletişim araçları kanalıyla; pişman olmuş, gerici disiplin ve sembollere boyun eğmiş durumdaki tutsakların görüntüleri ve sözleri sık sık yansıtılarak halk kitlelerine, «devrimcilerin acizliği ve inançsızlığı» mesajı verilmeye çalışılmıştı. Hapishanelerde sindirilen devrimcilerle, yurtseverlerle tüm topluma korku, yılgınlık sinyalleri gönderiyorlar; teslim alınmış tutsakların bulunduğu hapishaneleri, bu yolla toplumsal muhalefete karşı kullanıyorlardı. Teslim alınmış, her türlü gerici yaptırım ve dayatmalara boyun eğmiş tutsakların kaldığı ilk örnek tip olan Mamak'tan, resimli haberler, tefrikalar çarşaf çarşaf gazetelerde sergileniyordu.

Ve kuşkusuz dalga dalga yayılan bu görüntüler halkla devrimciler arasında geçici de olsa bir «güvensizlik» duvarı örüyordu.

Tek tip elbise dayatması, faşizmin devrimci tutsakları siyasi kimliklerinden yalıtmaya politikasının önemli bir halkasıydı.

Başlar sıfır numara tıraş edilmiş, göğüsler çıkkı, başlar yukarıda hazırola geçen, her denilene «baş üstüne komutanım» diyen, üstlerinde toplama kamplarına özgü tek tip elbise bulunan, siyasi kimliklerini yadsımış, teslim olmuş, yaptıklarına pişman, yaşamın gerçeklerinden kopmuş, kendine güvensiz, iradesi kırılmış tutsaklar yaratmaktı hedef.

Egemen sınıfların adım adım getirdiği dayatmalara uyulduğu takdirde, ortaya çıkacak ve kamuoyuna sunulacak

devrimci tipi buydu. Bu tür örnekler Mamak'ta ve 1984'e kadar Diyarbakır'da büyük ölçüde yaratılmış (Metris'in hainleri dahil); kamuoyuna basın-yayın araçları kanalıyla sık sık tanıtılmıştı.

İstanbul hapishanelerindeki devrimci tutsaklar ise, «Mamak» deneyini doğru çözümleyerek yeni «mamaklar» yaratılmaması için can pahasına bir direniş çizgisi gerektiğinin bilincine vardılar.

Sınıflar savaşının odaklarından biri, hem de savaşın her saat, her dakika en şiddetli biçimiyle sürdüğü, onbinlerce tutsağın toplandığı bu alanlar; egemenlere karşı bir DİRENİŞ ve MUHALEFET odağına dönüştürülmeliydi. Sınıf mücadelesi zindanlardaki siyasi tutsakları bu devrimci görevle karşı karşıya bırakmıştı.

Oportünizm, hapishaneleri sınıflar savaşının bir alanı olduğunu sözde kabul etse de; gerçekte, buraları «yıpranmadan cezayı tamamlayıp çıkılan yerler» olarak gördü. Bu mantıkla doğal olarak fazla riske girmeme, yıpranmama, rahat yaşama perspektifiyle hareket etti. Bu anlayışını gizlemek için de «hapishaneler merkez değil, esas olan dışarıdaki mücadeledir» gibi anlamsız yinelemeleri bıkmadan tekrarlayarak, statükoculuğunu meşrulaştırmaya, direnişleri dejenere etmeye çalıştı. Kuşkusuz, akli başında hiçbir tutsak «hapishanelerin merkez» olduğunu iddia edemezdi. Devrim en genelinde kitlelerin eseri olacaksa, doğal olarak mücadele ve örgütlenme de bu gerçek üzerinde yükselecektir. Bunu yeniden ve yeniden söylemek, olsa olsa sorunu saptırmak, gerçeklerden kaçmaktan başka birşey değildi.

12 Eylül zindanlarındaki mücadele, zor ve özveriye dayanılarak yürütülecekti. Buna hazır olmayanların, hazırlanmak için çaba sarfetmeyenlerin, yıllarca sürecektir bu mücadelenin şu veya bu kesitinde yılgınlığa düşüp, sağ teoriler üretmeleri kaçınılmazdı. Nitekim bu, '83 aylık grevinden sonra fazlasıyla doğrulandı ve bu sağ teorilerle geri çekilme adına uzlaşmacılık meşrulaştırılmaya çalışıldı.

Egemen sınıflara karşı sınıf kin ve inancından, kendi özgücüne güvenden yoksun olanların, asgari de olsa düzenle bağlarını koparamayanların; inançlarını ve siyasi kimliklerini yitirmesi için, yoğun psikolojik ve fiziki baskı görmelerine de gerek yoktur. Birbiri ardına katlanan yıllar, birbiri ardına örtülen demir kapılar ve dört duvar da bunu getirecektir. Zindanlar sadece ömür törpüsü değil, sürekli direniş perspektifiyle hareket edilmezse, aynı zamanda inanç, siyasi bilinç törpüsüydü de...

Faşizm, devrimci tutsakları tüm değerlerinden vazgeçirmek, en azından devrimci dinamizmini nötralize etmek isterken; devrimci tavır zindanları bir okul haline getirmek, insanları sınıf savaşında daha da yetkinleştirmek ve geleceğe hazırlamak olmalıdır. Oligarşiyle savaş zindanlarda bu eksen etrafında yürütülmek zorundadır.

Zindanlarda her saat, her saniye yaşanan yoğun fiziki, psikolojik ve ideolojik baskılar karşısında, siyasal kimlik, insanlık onuru nasıl korunacaktı? Mücadele yöntem ve araçları ne olacaktı? Faşizmin oyunları nasıl bozulacaktı?

Tüm bu sorulara doğru cevap verebilmenin yolu, ülkenin ekonomik ve sosyal durumunu doğru çözümlemek ve içinde bulunulan sürecin özgünlüğünü iyi kavramak, egemenlerin durumunu, gücünü doğru değerlendirebilmek, bunlara karşı sınıf mücadelesinin gereği olarak doğru taktikler üretebilmekten geçiyordu. Diğer önemli bir nokta ise, kendini iyi tanımak, özgüce güvenmek, proletaryanın ve halkın davasına-sosyalizme inanmaktı. En zor koşullarda bile yılgınlığa kapılmadan, direnmenin yollarını bulmaktı.

Türkiye 12 Eylül’le birlikte her türlü baskının meşrulaştırıldığı, oligarşinin kendi yasalarının dahi çekinilmeden rafa kaldırıldığı, işkencede ölümlerin, onbinlerce sorgusuz sualsiz tutuklamaların devam ettiği, emekçi halk kitlesinin tüm ekonomik-demokratik ve siyasal haklarının gaspedildiği, tüm halkın gerici, ilkel disiplin altına alınarak düşünmeyen, hakkını aramayan sürüler

haline getirilmeye çalışıldığı bir ülke, bir uçtan bir uca açık hapisane haline dönüştürülmüştü. Ama yine de, oligarşi içersindeki sınıfların kıyasıya çatışması ve güç dengeleri, halk kitlelerinin yoğunlaşan muhalefeti ve düzenle çelişkileri, emperyalist sistemin krizinin ve çelişkilerinin Türkiye'ye derin şekilde yansması vb. nedenlerle; oligarşi kendine «meşru», «kabul edilebilir» bir zemin yaratmak zorundaydı.

Nitekim 12 Eylül'ün ilk gününden beri, generallerin ağızlarından düşürmedikleri «demokrasiyi kurtarmak için geldik», «demokrasiye en kısa zamanda dönülecek» açıklamaları; Avrupa emperyalistlerine hesap vermek ve onlarla olan sorunlarını çözebilmek için göstermelik işkence davaları açmaları vb. vb. 12 Eylülcüler'in iç ve dış açmazlarının sonucudur.

Oligarşinin bizim gibi ülkelerde, uzun yıllar, en çıplak haliyle baskı ve sindirme politikasına dayanarak, kendine muhalif tüm sınıf ve tabakaları doğrudan karşısına alarak iktidarını sürdürebilmesi güçtür. Sık sık emekçi kitlelerin gözünü boyayıcı göstermelik manevralarla (parlamentar maske takma, yeni alternatifler koalisyonlar vb.) dayandığı zemini güçlendirmek ister.

Bu çelişkilerin iyi bir değerlendirilmesiyle, uygun zaman, doğru taktikle sürdürülen kararlı direnişlerle, zindanlarda da saldırıları püskürtmek ve oligarşinin oyunlarını bozmak olanaklıdır.

Öncelikle faşizmin çeşitli yaptırım ve dayatmalarının neyi amaçladığını görmek gerekir. Bunlar görülmez ve apolitik bir tavırla «denilenlere uysak ne olur, burada kim bizi görür ki... önemli olan bir an önce dışarı çıkmak ve mücadeleye katılmaktır.» şeklindeki tespitler öne sürülürse bu, devrimcilerin adım adım ilkelerini çiğnemesi, içten içe çürümesi, devrimci atılganlık ve direniş ruhunun yitirilmesi ve inançlarını terketmesidir. Ortaya çıkartılan sonuç: Sindirilmiş, iradesi kırılmış, bilinci dumura uğratılmış insanlar yığınının, halk kitlelerine propaganda olarak

kullanılması ve halkla devrimciler arasında, güvensizliğin oluşturulduğu noktadır. Bu durum ise oligarşinin zaferidir.

Bu zaferi engellemek için, zindanlarda mücadele yöntemleri çeşitlidir.

Bunlar genel olarak fiziki direnişler, kısa-uzun süreli açlık grevleri ve ölüm oruçlarıdır.

Açlık direnişleri ve fiziki direnişler birbirinden apayrı olgular değildir. Birbirini tamamlayan ve içiçe sürdürülen direniş biçimleridir. Birbirlerinin alternatifi görülmezler. Esas olarak «fiziki direniş» olgusu geniş boyutlu olup, tutsaklık koşullarında her yönüyle ayakta kalabilmenin pratik şekillenişidir. Açlık grevleri bunun daha etkili siyasi teşhire yönelik sonuç alıcı ve daha üst kategoride bir biçimi olarak görülmelidir.

Açlık grevleri somut teşhir ve caydırıcılık işlevi gördüğünden faşizmin en çok tepkisini çeken bir direniş silahıdır.

Cuntanın açlık grevlerinden korkusu ona karşı yoğun kampanyayı da beraberinde getiriyordu... «20. günlerden sonra sakat kalınacağı, hatta ölünebileceği, cinsel gücün kaybedileceği» vb. demagojik propagandalar körükleniyordu. Cuntanın taktiklerini iyi kavrayamayan zayıf ve yetersiz bilinçteki insanlar, bu propagandadan kolayca etkilenebiliyor ve giderek oligarşinin propagandistleri haline gelmekten kurtulamıyorlardı.

Dünya sınıflar mücadelesi tarihi, zaferler kadar yenilgilerle de doludur. Yenilgilerden gereken dersleri çıkarmak ve inatla yeniden sınıf mücadelesini örgütlemek ve en önde savaşmak, devrimcilerin ilkesi olmak zorundadır. Bunu yapamayanlar şu veya bu biçimde yeni «tanrı» arayışlarına yönelir ve giderek düzenle uzlaşmaya dönük bir hatta yerleşirler. Doğal olarak da ardından burjuva ideologların peşine takılarak devrimci harekete karşı daha net tavır içine girerler. Egemen sınıflara karşı kendilerinin «tehlike» taşımadığını kanıtlama çabaları, öyle bir noktaya

gelir ki, bu d neklerle oligarşi, devrimci harekete karşı saldırı platformunda aynı kavşakta buluşur. (Terörizm, anarşizm edebiyatı, Marksizmin kurtuluş olmadığı, koşulların değiştiği vb. gibi.)

Fa ızmin düşünen, üreten, iradesi yok edilemeyen insanları zindanlara doldurmasından sonra; bu insanların niteliklerini koruyarak yaşamlarını sürdürmelerinden kazandığı hiçbir Şey yoktur. Esas kazancı siyasal kimlikleri yokedilmi , en azından dumura uğratılıp t rp lenmi  apolitik yığınlar yaratmaktır. Oligarşinin bunu belli ölçülerde ba aramadığını söylemek güçtür.

Devrimci görev, oligar iye karşı mücadeleyi, her alanda devrimci çizgide sürdürmek, onun programını engellemektir. Bu savaşta devrimcilerin yaşam kaygıları ön plana geçemez. Hele devrimci  nderliğin bu tür bir kaygısı hiç olamaz. Gerektiğinde cesetlerle zulmün saldırıları önüne barikat kurmak ve kitleleri savaşa katacak dinamizmi yaratmak kaçınılmaz bir görevdir.

  te  stanbul hapishanelerinde koşullar giderek devrimci tutsakları bu görevle karşı karşıya getiriyordu.  stanbul hapishanelerinde direnişin geleceğine ipotek koyan saldırı programı ancak bu yolla kaldırılabilirdi. Artık  l mleri programına almış direni ler gündeme gelmek zorundaydı. Devrimci görev bu direnişleri örgütlemeyi zorunlu kılıyordu.

1984 Ocak'ında Diyarbakır zindanlarında Kürt yurtseverlerinin  l m Orucu gündeme geldi.

Türkiye genelinde stratejik öneme sahip Diyarbakır, Mamak, Metris ve tali durumdaki hemen tüm hapishaneler yoğun bir saldırı altındaydı.

Apoletleri çıkarıp sivil giysilerini giymiş generaller, göstermelik 6 Kasım ve 25 Mart seçimlerinden aldığı moral güçle, devrimci tutsaklara ağır bir darbe indirip, uzun vadeli programlarının diğer adımlarını atabilmek, bir an önce sonuca ulaşmak istiyordu. Bu amaçla, saldırıları daha güçlü

darbelerle ve kamuoyu nezdinde «yasal-meşru» görünümünde sürdürebilmek için, yeni infaz ve pişmanlık yasaları gündeme getirildi. «Marksizmin çıkmaz yol olduğu» eksenindeki demagojik, ideolojik saldırılar yanında devrimci güçleri kitlelerden tecrit etmek için her türlü karalama ve yalana başvuruldu.

12 Eylülcüler, CIA ve reformist burjuvaziden aldığı taktiklerle neyi nasıl yapacağını iyi biliyordu. Üstelik oportünizmin nabzını da yakalamıştı.

1983 Temmuz - Ağustos direnişinde kolay zafer bekleyen statükocular zaferin kolay olmadığını gördüklerinde, bizzat kendi koydukları ilkeleri çiğneyerek direniş kırıcılığından çekinmemişlerdi. Yine bunlar hâlâ «demokrasi» hayalleriyle yaşadıklarından gelecek saldırıları da görememişler ve faşizmin saldırıları karşısında şoke olmuşlardı. Bu ruh haliyle yeniden bir direnişe kalkmaları çok zordu. Bunun için sürekli her türlü direnişe karşı çıkıyor ve direniş yerine uzlaşma (diyalog) çizgisini devrimci taktik olarak kitleye empoze etmeye çalışıyorlardı. Zaferin kolay kazanılamayacağını görenler, gereken özveriye katlanamayacaklarından geri adım atmayı programlarına aldılar. Direniş değil, geri çekilme, uzlaşma taktiklerini öne çıkardılar.

Oligarşi için her yönden olumlu bu ortamda, saldırı tek tip elbise giydirme operasyonuyla başladı.

Ne yapılacaktı, saldırı nasıl püskürtülecekti? Sözde hemen herkes tek tip elbise giymeye karşıydı, ya gerçekler?

'83 başından beri 12 Eylülcülerin hapishaneler politikasına ve bunun önemli bir parçası olarak tek tip elbiseye karşı, Türkiye genelinde tüm devrimci ileri ve yurtsever güçlerin eylem ve güç birliği ile çeşitli biçim ve boyutlarda, öz güce dayalı ve destek güçleriyle sürdürülecek uzun süreli bir kampanya önerilmekteydi. Türkiye genelinde örgütlenebilecek tüm hapishanelerdeki tek tip elbiseyi atarak, faşizmin hapishaneler politikasını halk kitlelerine ve dünya kamuoyuna göstermek gerektiği öneriliyordu. Ama kulaklar sağır, gözler kör olmuştu. Ve yalnızca günü kurtarma politikası egemen hale gelmişti. Kimse gerçeği kavramak istemiyordu. Günöbirlik yaşama, öngöründen,

devrimci dinamizm ve atılğanlıktan yoksunluk, gelenekçi reformist çizgi izleyiciliği, bizim gibi ülkelerde toplumsal bir gerçeği ifade ediyordu. Ülkenin tarihsel, ekonomik ve sosyal özelliklerinin aldığı son biçim olan «yeni-sömürgecilik» politikasının yarattığı toplumsal edilgenlik karakteri, düzeni değiştirmek isteyenlere de yansıyor ve düzen sınırlarını tanımayan bir mücadele perspektifi pratikte şekillenemiyordu. Bu, zindanlardaki sınıf çatışmasına da aynen yansıyor. Türkiye sol hareketinin geneldeki bu yapısı, en önemli açmazlarından biriydi.

Diyarbakır direnişi ile birlikte, direnişi Türkiye geneline yaymak ve 12 Eylülün sivil uzantılarına karşı güçlü direniş odakları oluşturmak, onu teşhir edip geriletmek olanaklıydı. Kaldı ki Diyarbakır direnişi şehitler verecek kadar kararlı ve onurlu bir dinamizme sahipti. Bulunulan koşullarda, ekonomik-demokratik ve siyasi talepleri ön plana çıkararak direnişe başlamanın tüm koşulları vardı. Varolmayan, oportünizmdeki politik uzak görüşlülük, devrimci ruh ve atılğanlıktı. Onlar artık devletin tek tip elbiseden taviz vermeyeceğine inanmışlardı. Kararsızlık içindeydiler. Kitleye direniş ruhunu değil, yılgınlığı, karamsarlığı aşıyorlardı.

Evet, geline aşamada Kürt yurtseverleri şehitler verirken İstanbul hapishanelerinde statükocular «tek tip elbisenin ne olup olmadığını» yeniden keşfederek; sorunun önemsiz olduğunu, «ilke olmadığı, prestij sorunu olduğu» edebiyatını bilinçli olarak başlatıyor ve giyilebileceğinin teorisini oluşturuyordu. Çok değil, daha birkaç ay önceki keskin karşı çıkışları, ne pahasına olursa olsun giymeme teorileri birdenbire yok olmuştu.(*)

(*) Bu anlayışı sistemleştirenler açlık grevi, ölüm orucu direnişinin başladığı gün, anti-direnişçiliğini iyice ileri götürdü. HK davası tutsakları nihayet ağızlarındaki baklayı çıkarttılar. «Büyük saldırılar gelecek, tek tip elbise giymekten başka yol yok!» vb. diyerek resmi olarak tek tip elbiseyi giymeyi önerdiler. Kuşkusuz normal koşullarda her siyasi, grup özgür düşüncesini belirtebilirdi. Ama direnişin başladığı gün bu öneriyi yapmak, doğrudan direnişi kırma ve kendi arzuladıkları platformu yaratma niyetlerinin su yüzüne çıkmasından başka bir anlam taşımıyordu. Bu niyetleri direniş içinde ve sonrasında da hep sürecektir.

Oportünizm «tartışalım!» derken ve daha Diyarbakır direnişi bitmeden Mamak'ta direniş patlak verdi. Direniş yayılma eğilimi gösteriyordu. Bu yayılmayı daha ileri bir boyuta getirmek zor olamazdı. Ama kendi özgücünü küçülten, küçük hesaplar peşindeki statükocular gerçeği görmezden geliyorlardı.

Direniş üzerine tartışmalar başladı. Tartışmalar haftaları, ayları aldı. Her tartışma yenisini açıyor ve bir türlü bitmek bilmiyordu. Oportünizmin istediği de buydu. Tartışmalarla zaman öldürerek direnişi oyalamaktı. Bu arada Diyarbakır direnişi üç şehit vererek bitiriliyordu.(*). Direnişin yenilgiyle biteceğine ise yüzdeyüz inanmıştı statükocular. Oysa siyasi koşulların özelliğinin ve kararlı bir direnişin, oligarşinin saldırılarını engelleyeceği hemen hemen kesindi. Nitekim Diyarbakır direnişi büyük ölçüde zaferle bitti. Mamak'ta ise kararsızlığın ve tutarlı politikaya sahip olamamanın sonucu olarak direniş başarısız bitirildi.

Oligarşinin siyasi kimliğe karşı ülke genelinde, tek tip elbise odağında başlattığı saldırıyı püskürtmek, direnişin odaklarını güçlendirmek ve genele yaymak, zayıflayan Metris kalesini yeniden tahkim etmek, ekonomik-demokratik, siyasi hakları elde etmek, siyasal muhalefet odağı olarak üzerlerine düşeni yerine getirmek ve direniş bayrağını daha yükseklerle kaldırmak için DS davası tutsakları açlık grevi ve ölüm orucu kararı aldı.

Oportünizmi beklemek; sonuçsuz tartışmaları daha da uzatmak, statükoculuğa alet olmak, sivil cuntanın programının bir engelle karşılaşmadan uygulanması için, kör topal da olsa statükocu çizgiyle birlikte oluşturulan barikatları kaldırmak demektir.

(*) O tarihte kamuoyuna yedi ölüm diye yansımıştı ve direnişin sonucunun ne olduğu tam bilinmiyordu.

Barikatları yeniden ve yeni mücadele biçimleriyle tahkim etmek kaçınılmaz görevdi.

Direnışı sadece «hak» almayla sınırlamadan, esas olarak siyasal bir perspektifle başlatmalı ve yaratılacak siyasi, sonuçlar üzerine hareket ederek, taktikler geliştirmeliydi. Bu anlayıştan yola çıkıldığında direniş, kararlılıkla, özveriyle istenen siyasi sonuçları mutlaka yaratacaktı.

Bu anlayışı savunan DS davası tutukluları, siyasetleri ikna etmek için aylarca süren açlık grevi ve ölüm orucu tartışmalarında bu düşüncelerini yazılı olarak belirttiler. Şunları diyorlardı:

«Eylemin hak alıcı yanı olmakla birlikte, bu dönemde teşhir yanı daha ağırlıklı olacaktır... Taleplerin alınmasında bu eylem, gelecek mücadeleler için tayin edici bir fonksiyon görecektir.» (...) «Ölüm orucu ise mücadele edilen talep için ölümün göğüslenmesi ve direnişin ölüm esası üzerine kurulmasıdır. Yani şart ‘ya hak ya ölüm’ değildir. Birçok ölüme rağmen istenilen talepler yine alınmayabilir. Önemli olan eylemi sadece ekonomik-demokratik bir kısır döngüye hapsedmemek ve siyasal mücadelede önemli bir araç olarak kullanmaktır. Asıl kıstas da bir siyasal kazanım olup olmadığıdır.»(*)

Yapılan yoğun tartışmalara rağmen oportünizmin ekonomist kafa yapısı böylesi özverili, uzun süreli bir eylemin yaratacağı sonuçları göremiyordu.

Oysa bu perspektifle başlayan bir direniş İstanbul hapishanelerinde oligarşinin tek tip elbise odağındaki saldırılarının önüne set oluşturacak, siyasi kimlik mücadelesinde tüm tutsaklara coşku ve dinamizm getirecek, direnişin dalga dalga Anadolu hapishanelerine yayılmasını sağlayacak, devrimci tutsakların ölüm bedeli siyasi kimlik ve onurlarını koruyacaklarını gösterecekti.

(*) Bu yazılar Mart 1984’de DS davası tutuklularınca yazılıp hapishanede yayınlanmış bildirilerden alınmıştır,

Ve nihayet gelinen noktada, DS ve TİKB davası tutsaklarının birlikte başladığı, çeşitli aşama ve biçimlerde aylarca sürecektir, dört şehit verecek olan tarihi direniş başlıyordu... (*)

* * *

11 Nisan Çarşamba günü tecrit koğuşunda kalan devrimci tutsakların yemek almamasıyla, uzun, yorucu ve umutlu zafere koşan açlık direnişi başladı. Hapishane idaresinin tepkisi sert oldu. Zorla koğuşlardan çıkarılan tecritçilerin koğuşları darmadağın edildi. Hepsi koğuşlarına geri sokulurken kış falakasından geçirildi.

12 Nisan Perşembe günü bayanlar bölümündekiler hariç hapishanedeki DS ve TİKB davasından tutsaklar ile tek tek ilerici-yurtseverler, havalandırmalara toplu anonslar yaparak süresiz açlık grevine başladıklarını açıkladılar. Hapishane idaresi sadece süresiz açlık grevine başlayanların listesini almakla yetindi.

(*) Ölüm orucu eyleminin esas gövdesini, DS davası tutsakları oluşturuyordu. TİKB davası tutsaklarının başlangıçta ölüm orucu şeklinde netleşmiş bir düşünceleri yoktu. Eylemin ilerlemesi ile birlikte belli bir noktaya geldi. Eylemin başlarında şöyle diyorlardı: «Bizim baştan itibaren ve sizlerle birlikte eyleme başlarken kendimize sorduğumuz ve cevapladığımız temel soru şuydu: Bu eylemi tüm güçlüklerine karşın kırk aşım kırk beşinci güne doğru götürecek yüzelli kişi var mıdır? Bunu başarmanın temel koşulu olarak bunu görmekteydik(...) Bugün de bu düşünce ve inancımızı koruyoruz.»

TİKB davası tutuklularının eylemin başlarındaki düşünceleri buydu. DS davası tutsakları ise başından itibaren programlarını ölüm orucuna göre oluşturmuşlardı, Nitekim açlık grevi 45. günlere dayanmasına rağmen, eylemi bitirmeyi gerektirecek bir sonuç elde edilmediğinden, 46. günden itibaren önceden planlandığı gibi ölüm orucuna başlandı. TİKB davası tutukluları da 45 günlük süresiz açlık grevi içinde düşüncelerini olgunlaştırdılar ve DS davası tutuklularıyla birlikte ölüm orucuna, başladılar.

13 Nisan Cuma günü ise hareketli bir gün oldu. Bayanlar bölümündeki DS ve TİKB davası tutsaklarıyla tek tek ilerici, yurtseverler anonsla eyleme başladılar. Yine aynı gün Sağmalcılar Askeri Ceza ve Tutukevi'nde kalan DS ve TİKB tutsakları süresiz açlık grevine başladıklarını ilan ettiler.

Metris'te süresiz açlık grevinin böyle parça parça başlaması iradi olarak düşünülmüş ve uygulanmıştı. Gelebilecek güçlü ve ani saldırıları engellemek, işkencecileri kuşku da bırakmak için süresiz açlık grevi her yerde aynı zamanda başlatılmadı. Metris'in içinde bulunduğu durum, işkence ve baskıların sürekli tırmanması böyle bir taktiğe başvurmayı gerektiriyordu. Güçlü ve ani saldırı bu şaşırtmacayla önlenebilecekti. Bu taktik başarı sağladı ama yine de idare şaşkınlıktan kurtulur kurtulmaz saldırıya geçti.

Direnişin başlamasının bir gün sonrası, sabah sayımıyla birlikte, idare açlık grevindekilerin koşuşlarını değiştirmeye başladı. Bu değişiklikte grevcilerin eşyaları talan edildi, saçları zorla kesildi ve üstleri zorla, ahlak dışı bir biçimde arandı. Grevciler diğerlerinden tecrit edilmek için duvara bakan «Sibirya» koşuşlarına yerleştirilirken, daha önce bu koşuşlarda olup da greve katılmayanlar farklı uygulamaya tabi tutuldular. Onların koşuşları değiştirilirken ne saçları kesildi, ne de ahlak dışı arandılar. Böyle yapmakla, işkenceci yönetim bir taşla iki kuş vurmuş oluyordu. Süresiz açlık grevine katılanlara işkence yapıp onlara gözdağı verirken, diğerlerini pas geçerek katılmayanların onur damarlarına basıyor, çaresizliklerini anımsatıyordu. Ve tüm tutsaklara «işimiz eylemcilerle» mesajını veriyordu. Bu şekilde direnişçilerde karamsarlık ve çaresizlik tohumları yeşertmeye ve direnişi kırmaya çalışırken, diğerlerini de eylemden uzak tutabilmenin manevrasını yapmış oluyordu.

Süresiz açlık grevindeki tutsaklar tecrit edilmişti. Dünyayla tüm bağları kopartılmıştı. Grevdeki direnişçilerin hapisanenin geri kalan bölümleriyle direkt ilişki olanağı

engellenmişti. Böylece işkenceci yönetim, «Sibiry'a'da» topladığı direnişçi tutsaklara özel saldırı politikası uygulayacaktı.

Gerçekten, bir yağma ve işkence operasyonu olan «arama» sırasında, grevcilerin yüzbinlerce liralık eşyasına el koyuldu. Tutsakların ne kadar diş macunu, tıraş kremi, tıraş sabunu, ilacı, tıraş bıçağı, yazılı, yazısız kağıdı, kalemi, defteri, plastik eşyası, su bidonu, sigarası varsa gaspedildi. Birçok giyim eşyası, sabun vb. eşyaları parçalandı.

Grevciler üçbeş parçadan oluşan giysileriyle «Sibiry'a» koğuşlarına atıldıklarında yataklar dağıtılmış, içleri boşatılmış, battaniye ve çıplak demir dolaplar dışında birşey bulunmayan iç karartıcı bir manzarayla karşılaştılar. Üstelik, işkence sonrası susamış bedenlerine, ertesi güne kadar içecek su da bırakılmamıştı.

Temizlik maddeleri dışında kantin satışı, gazete vb. her şey yasaklandı. (İlk bir hafta-on gün, temizlik malzemesi de verilmedi.) Tutsakların sigarasına da hapishanede ilk kez el atılmıştı.

Tüm bunlara karşın grevin 5. günü gazeteler İstanbul hapishanelerindeki tutsakların «nedensiz yere açlık grevine başladıklarını», «tüm tıbbi olanakların hazır bekletildiğini» yazıyorlardı!

Devlet 12 Eylül sonrası ilk kez bir eylemi böylesi çabuk biçimde basına yansıtıyordu. Kendince güçlülük ve kararlılık psikolojisini işleyecekti. Ne de olsa eyleme tüm tutsaklar değil, bir kısmı katılıyordu, kısa sürede direniş kırılabilirdi. (*)

İç ve dış kamuoyunda eylemin yaratacağı olumlu etkiyi perdelemek ve eylemi desteklemelerini önlemek için, Başbakan, Cumhurbaşkanı, Adalet ve Devlet bakanları,

(*) Eylemi Sağmalcılar ve Metris askeri hapishanelerinde DS ve TİKB davasında yargılanan tutsaklar ile tek tek ilerici yurtseverler yürütüyordu. Ayrıca sadece Sağmalcılar Askeri hapishanesi'nde biraz geç başlamakla birlikte ÇS, Kawa, DHB eylemi otuzuncu güne kadar desteklediler. Bu siyasetler ölüm orucu esnasında da kısa süreli destek açlık grevi yaptılar.

Genel Kurmay Başkanlığı direniş boyunca yalan açıklamalarla direnişe saldırdılar. Eylemin taleplerini sürekli çarpıttılar. Gönüllü ölüme gidenleri karalamaya çalıştılar. Yalan ve demagoji üretmede birbirleriyle yarışan devletin bu etkili ve yetkili kişi ve kurumları kendi koydukları yasaları bile çiğnemekten çekinmediler. Ama tüm bu yalan, demagoji, çarpıtma kampanyaları kararlı bir şekilde programını uygulayan direniş karşısında, tuzla buz oldu. Direniş ölümler aşamasına gelince, artık direnişe karşı üreteceği yalana dayalı propaganda malzemesi kalmamıştı kimsenin.

Direnışçiler 30 gündür ölmediklerine göre yemek yiyorlardı! Canlarının istediği koşullara gitmek istiyorlardı! Talimatların gereği olan ve devletin verdiği tek tip elbiseye karşı çıkıyorlardı, yasalara uymak istemiyorlardı! Türkiye'yi küçük düşürebilmek için örgütlerinden aldıkları talimat doğrultusunda hareket ediyor, herşeyi işkence olarak göstermeye çalışıyorlardı. TV, radyo, kitapları vardı ama, Marksist-Leninist kitapları da hapishaneye istiyorlardı! Hapishane otel değildi ki bunlar olsundu. Böyle diyordu devletin yetkilileri.

Ölüm Orucu talepleri arasında uzun vadeli hakların elde edilmesine yönelik ve propaganda amaçlı talepler de vardı elbette. Bugünlerde mahkemeler hapishane elbisesini, isteyenin giyip, isteyenin giymeyeceğini, zorlama olmayacağını karara bağlamışlardı. Ama 12 Eylülcülerin şefi Evren ise «devletin elbisesinin mutlaka giyileceğinden» dem vuruyordu. Devrimci tutsaklar ise siyasi davadan yargılanırken, adli tutuklu durumuna düşmek istemiyorlardı. Siyasi yargılanmanın zorunlu sonucu, «siyasi tutukluluk statüsü» olmalıydı. İşkence, kısa dönemler hariç yıllardır sürekli ve üst boyutta sürüyordu. Buna son verilmeliydi. Aynı davadan yargılandıkları arkadaşlarıyla ortak savunma yapabilmek için, aynı koşullarda bulunmak istiyorlardı. Dokuz aydır yasak olan TV, radyo ve kitap hakkının verilmesini, gazete kısıtlanmasının kaldırılmasını istiyorlardı vb...

Süresiz açlık grevinin 10. gününden sonra Metris'te günde iki defa yapılan sayımlara, gece sayımı da eklendi. Günde üç kez sayım alınmaya başlandı. Sayımlarda subaylar ve doktorlar birlikte geliyor, subaylar moral bozmak, olay çıkarmak için çaba harcarken, doktorlar da tutsakların bir talebi olmadığı ve sağlık durumları henüz revire çıkacak kadar acil olmadığı halde her koğuştan birkaç kişiyi revire yazıyorlardı. Revire çıkan tutsaklara, -karşı çıktıkları için el ve ayakları bağlanarak- zorla serum vermek, direnişi zaafa uğratmak istiyorlardı. Buna karşın devrimci tutsaklar revire çıkmama kararı aldılar. Düşkün, mecalsiz bedenlerle de olsa yapılan direniş, meyvelerini kısa sürede verdi. Açıktan saldırıyı göze alamayan işkenceci yönetim zorla revire çıkarma, zorla serum verme tavrından vazgeçmek zorunda kaldı.

Eylemcileri tecrit etmek için «Sibirya» koğuşlarının seçilmesi hiç kuşkusuz rastlantı değildi. Bunun bir rastlantı olmadığı kısa süre sonra anlaşıldı. Mevsim normallerinin altında seyreden soğuklar açlık grevinin bedende yarattığı fizyolojik değişimlerin üstüne eklenince fazladan işkence niteliği kazanıyordu. Buldukları herşeyi giyinen, sarıyan tutsaklar yine de ısınamıyorlardı.

Direnışçiler sadece işkenceci yönetimin saldırılarını göğüslemek zorunda kalmadı. Direnişin dışında kalan sağ çizginin ideolojik saldırılarına da karşı koydular. Bu çizginin temsilcileri çeşitli zamanlarda çıkardıkları bildirilerde, eyleme *kesinlikle* destek vermeyeceklerini ilan ettiler. (*)

(*) P davası tutsakları süresiz açlık grevinin ilk günlerinde çıkardıkları bir bildiriyle eylemi kesinlikle desteklemeyeceklerini, yapılanın, 'solculuk' olduğunu açıkladılar ve bu tutumlarıyla eylemcilerin «burunlarının sürtülmesini» arzuladıklarını ortaya koydular. Bir yandan bu arzularını dolaylı da olsa ifade ederken, diğer yandan sanki kendileri de süresiz açlık greviden yanaymış ama bu şekilde olmasına karşıymış (kitlenin durumu, genel durumun elverişsizliği vb.) gibi bir görünüm vermeye çalıştılar. Tabii ki bu söylediklerinin, geçmişte tek tip elbiseye nasıl «mavi kefen» deyip sonradan giymenin teorisini yaptılarsa, hiçbir inandırıcılığı yoktu. Ama yine de bu açıklamaları, zaten direnişe katılmaya niyetli olmayan diğer dava tutukluları üzerinde eyleme katılma eğilimlerinde caydırıcı bir rol oynadı.

1983'ten beri Metris direnişçilerinin politik gücünü azaltmak için yönetici ve önder nitelikteki tutsakları Sağmalcılar'a sevk eden Sıkıyönetim Adli Müşavirliği, 1 Mayıs günü (eylemin 21. günü) tecritte grevde olan tüm tutsakları ve hapishanede çoğu grevde olan birçok tutsağı Sağmalcılar'a sevk etti.

Böylece Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde açılan ikinci tecrit uygulamasından da vazgeçilmiş oluyordu. Ve bu direnişin taleplerinden biriydi.

Metris'te açlık grevi güç koşullarda yürüyordu. Güçlük, karşı karşıya kalınan faşizmin ideolojik, psikolojik, fiziksel saldırılarından değildi yalnızca. Çok daha köklü bir olguya, kişinin iç hesaplaşmasına dayanıyordu. Temmuz-Ağustos Açlık Grevi yenilgisinin kitle üzerindeki olumsuzluğu giderilmeden, çatışmada belli bir psikolojik, moral denge kurulamadan, belli bir toparlanma sağlanmadan, Metris'te siyasi şube patentli saldırılar, Metris kitlesini iyice bunaltmıştı. Üstüne üstlük sağ çizginin yaydığı karamsarlık, umutsuzluk, yılgınlık rüzgarları, direniş saflarını zayıflattı. Bir de ileri-önder kadroların tecrite alınması ve Sağmalcılar'a sevki sonucunda önderlikle kitle arasındaki bağ zayıfladı. Ve bu durum Metris'te direnişin doğrudan örgütlülüğünü sarsmıştı. Bütün bunlara kafaların direniş için gereği gibi hazırlanamaması eklenince Metris'te beklenenden fazla tutsağın direnişi bırakması kaçınılmaz olmuştu.

Bunun üzerine önceden saptanan eylem programında, Metris özelinde birtakım değişiklikler yapıldı ve genelde kitleye öngörülen tarihten dört gün evvel -açlık grevinin 26. günü- 7 Mayıs'ta eylem bıraktırıldı. Ama direnişi 40'lı günlere taşıyacak direnişçiler yollarına devam etti. Sağmalcılar'da ise direniş programı aksamadan gerçekleştirildi. Burada direnişi bırakanlar sözü edilmeyecek kadar azdı. Direnişin birinci etabı 30 günü doldururken kararlılığını ortaya koydu.

Bugünlerde eyleme katılmayanların «genel direniş» çağrısına verdikleri cevaplar, sağ sapma ve «çoğunlukçu»ların(*) içinde bulundukları ibret verici durumu da sergiliyordu. Diyarbakır'da can bedeli verilen kavgaya seyirci kalanlar, yanibaşlarında kendilerini de ilgilendiren talepler için direniş yapanlara da seyirci kalıyorlardı. Bu tavırlarıyla adeta direnişin kaybetmesi bekleniyor ve böylece «geri çekilme» taktiklerinin(!) önünün açılması arzulanıyordu. Direnişe katılmaları yönünde yapılan çağrılara verdikleri cevaplarda da bu durumu gözlemek olasıydı.

Haklı direnişe destek vermeyi, güç katmayı değil, eylemi karalamayı, en azından dedikodularla bulanıklık yaratmayı yeğliyorlardı.(**)

(*) «Sağcılığı» potansiyel bir eğilim olarak bağrında taşıyan P, DY, DK davaları tutsakları '83 Temmuz - Ağustos Açlık Grevinden sonraki koşullarda, mücadelede en geri direnme çizgisini (geri çekilmeyi) savunarak-uygulayarak çizgilerini somut bir sağ sapmaya dönüştürdüler. '83 Temmuz - Ağustos Açlık Grevine kadar direnişçi çizgiyle birlikte tavır alan HK ve K davaları tutsakları da bu dönemden sonra birdenbire çark ettiler. Ve sağ sapmanın öncülüğünü yapmaya başladılar. «Çoğunlukçular»; Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde her zaman varlığını koruyan, ve «çoğunluk sağlanırsa uyarım» diyen kimi küçük yoğunluktaki siyasetlerdi. Türkiye sınıf mücadelesi gerçeklerinin ortaya çıkardığı bir «orijinalite» olan bu tür küçük gruplar, kimi zaman birbirinden çok farklı iki eylem önerisine de evet diyebiliyorlardı.

(**) Çıkarılan bildirilerde, tek tip elbise giyme tartışmalarını gün ışığına çıkarmaları bir yana, oportünizm, Ağustos 1983'ten beri yasakları protesto için atılan sloganlardan da vazgeçti. Hatta bununla da kalmayıp açlık grevi, ölüm orucu için slogan atan direnişçilere K davası tutukluları açıkça «iman tazeler gibi hergün slogan ne demek?» diyebiliyorlardı.

Süresiz açlık grevi, ölüm orucu boyunca statükocular kendi kitlelerini yukarıdan aşağı yönlendirerek direnişe karşı yapay olarak şartlandırıyor, direnişten kaçışını gizlemeye çalışıyordu. Diğer yandan gayri resmi biçimde ama bilinçli olarak üretilen onlarca spekülasyon, Metris koşullarında dolaşıyordu. Eylemin ilk günlerinde, «intihar», «bugün böyle bir eylem yapmanın koşulları yoktur» vb. türden yılgınlığı körükleyici, direniş potansiyelini zayıflatıcı «mesajlar» birbirini izliyordu. «60-70 kişi eylemi bıraktı», «çöküyorlar» gibi sözler duymak hiç de şaşırtıcı olmuyordu.

Süresiz açlık grevinin 31. günü, (12 Mayıs'ta) hapishaneye gelen askeri doktorlar «30. günden sonra insan fizyolojisindeki değişimleri yerinde görmeye geldik» diyerek grevcilerden kobay olmalarını istediler. Bu istem hemen reddedildi. Askeri doktorların geliş amacı, red cevabının hemen ardından anlaşıldı. Zorla revire çıkartılan iki tutsağı, eylemi bırakmaya, serum kabul etmeye zorluyor; eylemin geleceğine dair ağızlarından laf almaya çalışıyorlardı. Devlet merak içindeydi. Grevciler neyi, nasıl, nereye kadar yapacaktı?

Grevi Metris'te 26. günde iradi olarak bırakan devrimci tutsaklar, 33. gün (14 Mayıs'ta) programa uygun alarak, destek niteliğinde yeniden açlık grevine başladılar. Onların bir daha başlamayacağını sanan ve gelişmelerden umuda kapılan işkenceci yönetim direnişçilerin bir program dahilinde bırakıp başladığını anlayınca hemen saldırdı. Koridora çıkartılan erkek ve bayan tutsaklar zorla soyuldular, dövüldüler ve eşyaları yağmalandı, yatak ve yastık pamukları yerlere saçılarak koğuşları altüst edildi. İşkencecilerin bu saldırısı ve diğerleri, artık eylemi çözücü etki yapamıyor, daha da bütünleştiriyor ve kararlılığı güçlendiriyordu.

Eyleme en güzel, en anlamlı desteklerden birini, 19 Mayıs günü Taksim anıtına çelenk koyan tutsak yakınları - anaları, babaları, eşleri- verdiler.

Bu protestoları nedeniyle gözaltına alındılar ve haklarında dava açıldı. Ama yılmadılar, desteklerini daha da arttırarak sürdürdüler.

Metriste, işkenceci yönetim akla gelmedik taktiklere başvuruyordu. Kaybettiği psikolojik üstünlüğü yeniden ele geçirmek için, yaptığı manevralardan biri de, direnişin çeşitli biçimlerine göre değişik cevaplar üreterek, tutsakları şaşırtmak ve beklenti psikozuna sokmaktı! Süresiz açlık grevini iradi olarak 40. günde bırakan (eylem kademeli olarak sürdüğü için ilk kademe 26, ikinci kademe 40, üçüncü 50. günde olmuştur), sağlıkları ciddi tehlikeye girmiş durumdaki iki tutsağa, tek tip elbise giymezerse hastaneye götürülmeyecekleri söylendi. Tutsaklardan biri yürüyemiyordu;

buna rağmen, işkencecilerin bu dayatmasını reddettiler. Oysa daha önceki hastaneye sevklerde tek tip elbise zorunluluğu yoktu. İşkenceci yönetim felç kalma korkusunun devrimci tutsakları dize getireceğini düşünmüştü. Ama yine yanılmış, alçakça taktığı boşa gitmişti. Anlayamadıkları, devrimcilerin davalarına olan sarsılmaz inanç ve bağlılığıydı. Gerektiğinde her türlü bedeli ödemeye hazır oldukları gerçeği idi.

Ama aynı aşağılık taktiklere başvurmaktan vazgeçmedi! Süresiz açlık grevinin 40. günü hastanede iradi olarak eylemi bırakan beş devrimci tutsağı, dönüşlerinde B-2 tecrit koğuşuna koydu. Yine kaybetti. Tutsakların cevabı normal koğuşlara götürülene kadar açlık direnişine yeniden başlamak oldu. İşkenceci hapishane yönetimi tecrite koyduğu direnişçileri hemen buradan almak zorunda kaldı. Direniş, önüne konulan engelleri bir bir yıkıp aşıyor, bildiği yolda kararlılıkla yürüyordu.

Açlık grevine katılmayan siyasi gruplar, direnişin 30'lu günlerinin kararlılığından hiçbir şey kaybetmeden geçmesi, kamuoyunda yankı bulması ve dünyada destekler elde etmesi, diğer hapishanelere yayılması üzerine -ters yönde bildiriler çıkarıp, ant içseler de- destek vermek zorunda kaldılar. 38 gün seyirci kalıp, yenilmesini bekledikleri direnişe on günlük destek vereceklerini ilan ettiler. Ama bu sözlerini de sonuna kadar tutmadılar. Ve destek eylemlerini -direniş 45. günde ölüm orucuna dönüştüğünde- bir hafta sonra, 45 günlük direnişçilerle birlikte bıraktılar. (*)

(*) Sağmalcılar'da 38. günde destek açlık grevine başlayanlardan sadece PY davası tutukluları hiç ara vermeksizin Ölüm Orucunun bitimine kadar devam etti. Diğer dava tutukluları Ölüm orucu şehitlerinin duyulması üzerine yedi günlük destek açlık grevi yaptılar. Bunlar içinde DK davası tutsakları diğerlerinden biraz daha farklı davranarak ilk yapılan destek açlık grevinin dışında ikinci olarak 60'lı günlerde başlayıp diğer dava tutuklularının ikinci desteklerinin bittiği gün bıraktılar.

Metris'te ise ilk destek açlık grevi 45'li günlerde HK-K-DY davası tutukluları dışında kalan diğer dava tutuklularınca beş gün (yedi gün yapılacak diye başlanmıştı) olarak yapıldı. Ölümünün duyulması üzerine tüm dava tutsaklarının katıldığı yedi günlük ikinci destek açlık grevi yapıldı.

Direnış, programına uygun olarak ikinci etabını da tamamladı ve üçüncü etaba, Ölüm Orucu etabına geçti. Ölüm Orucuyla birlikte, 30. günde direnişı bırakanlar programa bağılı olarak 15 günlük desteğe başladı. (*)

Süresiz Açlık Grevinin 49. günü, 30 Mayıs'ta (Sağmalcılar'da 45. gün, 28 Mayıs'ta) havalandırmaya yapılan sesli anonsla Ölüm Orucu'na başlandı. Ölüm Orucu'na gidenlerin isimleri okundu.

Ölüm Orucu basit haklar için yürütülen sıradan bir mücadele değildi. Ülke hapishanelerinde belirginleşen baskı-direnış-hak ve baskı kısır döngüsünün aşılp siyasi talepler ekseninde mücadele geleneğinin yaratılmasına yönelen bir eylem biçimiydi. Ölüm Orucu'nun atılmalığı ve cesaretiyle, direnişı kemiren birçok alışkanlık bertaraf edilecek, sağ çizginin direniş saflarındaki ruh ve coşkuyu kemirmesinin önüne geçilecekti.

Ölüm Orucu talepleri şunlardı: (**)

(*) Metris'te eylem programı Sağmalcılar'daki gibi yürümedi. Metris'te kitlesel olarak eylem 26 günde tamamlandı. Bu günden sonra bir kısmı 40, bir kısmı 50. güne kadar eylemi götürecek olan gönüllüler açlık grevine devam ettiler. 26. günde iradi olarak bıraktıran direnişçi kitle ise 32. günden sonra Ölüm Orucunun bitimine kadar gruplar halinde birer hafta, 15'er günlük destek açlık grevine katıldılar. Böylece gerek 50. güne kadar gerekse 75'li günlere kadar açlık grevini sürdüren ve Ölüm Orucuna gidenler yalnız bırakılmadı.

(**) Bu talepler aynı dönem Sağmalcılar Askeri Hapishanesi'ndeki direnişçi tutsaklar tarafından bir dilekçeyle mahkemeye verilmiş, ayrıca hapishane yöneticilerine de ayrıntılı olarak yazılı şekilde iletilmiştir.

Sıralanan bu talepler DS ve TİKB davası tutuklularının ortak talepleri idi. Bunlara ek olarak TİKB davası tutukluları «genel af» ve «idamlar durdurulsun» diye talepte bulundular ve bunu verdikleri dilekçelerde de belirttiler. DS davası tutsakları ise; eylemin temel odağının siyasi tutukluluk hakkının elde edilmesi olduğunu, propagandif amaçlı da olsa bahsedilen iki talebi istemenin bu koşullarda yanlış olduğunu, çünkü oligarşinin böylece eyleme ilişkin olarak «idamdan kurtulmak», «affedilmek» için yapıldığı yönünde propaganda yapacağını, bunun ise eylemin gerçek taleplerini gölgeleyeceğini, halkın gözünde haklı taleplerinin perdelenebileceği tehlikesi olduğunu belirterek, kabul etmediler ve belirtilen talepleri sıraladılar.

I. HAPİSHANELERDE İŞKENCE VE BASKI SON BULMALIDIR!

- Hangi nedenle olursa olsun saldırı operasyonlarına son verilmelidir.
- Zor kullanılarak yapılan çirkin aramalar, talana dönüştürülen koğuş aramaları normal biçimde yapılmalıdır.
- Sıfır numara ve zorla saç kesme yerine, normal saç tıraşı olmalıdır.
- Ahlak dışı ve çırılçıplak soyarak aramalara son verilmelidir.
- Hapishane yönetimince konulan yasaklara ve cezalara son verilmelidir.
- Keyfi cezalara son verilmelidir.
- Dayak ve işkence uygulaması, nedeni ne olursa olsun kaldırılmalıdır.
- Hücre ve tecrit politikasına, keyfi uygulamalara son verilmelidir.

II. SAVUNMA HAKKI ENGELLENMEMELİDİR!

- Savunmayla ilgili olarak tüm hukuki ve siyasi kitaplar, dosyalar alınabilmelidir.
- Yasaklanmayan dergi ve kitapların tümü içeri girmelidir.
- Savunmayla ilgili daktilo makinesi verilmelidir.
- Mahkemelere gidiş ve gelişlerde elde bulunan dilekçe ve dosyalara el konulmamalıdır.
- Avukat görüşü yasağı kalkmalı, süresi uzatılmalı, dinleyici bulunmamalıdır.
- Aynı davanın sanıkları aynı koğuştaki veya havalandırmalarda toplanmalıdır.

III. SİYASİ TUTSAKLARA UYGULANAN TEK TİP ELBİSE UYGULAMASINA SON VERİLMELİDİR!

- Tutuklulara sivil elbiseleri ve alınan ayakkabıları, eşofmanları geri verilmelidir,
- (Ara çözüm olarak koşullara göre eşofman statüsü kabul edilebilir-Gizli madde)

IV. İNFAZ YASASI TUTUKLULAR LEHİNE DÜZELTİLMELİDİR!

- Devrimci ve yurtseverleri düşüncelerinden soyutlamayı, düzen unsuru yapmayı hedefleyen infaz sistemi tutuklular lehine değiştirilmeli, adli tutuklu değil siyasi tutuklu olduğumuz gözönüne alınmalıdır.

V. HAPİSHANEDE YAŞAM KOŞULLARI İYİLEŞTİRİLMELİDİR!

- Tutukluların sağlık koşulları ve tedavi olanakları artırılmalıdır.

- Ziyaret yasakları kalkmalı, ziyaret süreleri uzatılmalıdır. Ziyaret için birinci dereceden akrabalık sınırlaması kalkmalıdır.

- Yasak olmayan yayınlar içeri alınmalı, sınırlama kaldırılmalıdır.

- Dışarıdan yiyecek alınmalı, yemek pişirmek için araç ve gereçler sağlanmalıdır.

- Havalandırma dışında, belirli saatlerde koğuş ve hücre kapıları açık tutulmalı, havalandırma süresi uzatılmalıdır.

- Radyo ve TV verilmelidir.

- Temsilcilik, tutukluların oluşturduğu işleyiş hapishane yönetimince tanınmalıdır.

- Bayram ve özel günlerde açık görüş yapılmalıdır.

VI. SİYASİ TUTUKLULUK HAKKI VERİLMELİDİR!

- Mahkemeler siyasi tutsak olduğumuzu kabul ederek, siyasi davaları nasıl açıyorsa, hapishanelerde de siyasi tutukluluk hakkı tanınmalıdır. Siyasiliğimizi yadsıyan ve bizi adli tutuklu gören tüm bu ceza, yasak, baskı ve uygulamalara son verilmelidir. Siyasi tutuklu olduğumuz kabul edilmelidir.

Bilsem ki son defa göreceğim
 bir Haziran gecesinin kör aydınlığını
 son canlılık belirtisi gidinceye değin
 yummayacağım gözlerimi
 başımı kaldırıp gökyüzünde akıp giden
 ağlamaklı bulutları gözleyeceğim inatla
 Sonra duvar yüzlerine bir daha
 kalkmayacak bakışımı sürüp
 bu dünyaya gelmiş geçmiş
 en mutlu insan duygusunda
 binlerce yılın anısını içimde taşıyarak
 geleceğe götüreceğim
 ve son nefesimde de kavgayı
 dostlarımı
 düşüneceğim

Haziran '84

- Direnişin Üçüncü Etabı: Ölüm Direnişi

Sağmalcılar zindanının hücrelerinde ve Metris'in «sibirya», tecritinde, 45 gün boyunca açlık grevi yaparak, Ölüm Orucu'nun ilk aşamasını başarıyla bitiren DS ve TİKB davası tutsakları açlık grevini iradi ve programlarına uygun olarak bırakırken; direnişin, bayrağını, onu ölüme kadar taşıyacak olan Ölüm Orucu savaşçılarına devrettiler.

45. gün sabahı yapılan anonsla, DS davası tutsaklarından 14, TİKB davası tutsaklarından 3 kişinin Ölüm Orucuna başladığı duyuruldu.(*)

Direniş; devletin tek tip elbise kılığına bürünmüş dayatma, yaptırım ve teslim alma saldırısının önüne, cesetlerle barikat kurma aşamasına girmişti. Direnişin Ölüm Orucu aşamasına geçmesiyle, iç ve dış kamuoyunun baskısı giderek arttı. Diyarbakır Ölüm Orucu ve Mamak açlık grevleri üzerine yükselen İstanbul Açlık Grevi ve Ölüm Orucu direnişi; «Demokrasi» maskesinin ardına gizlenen faşist cuntanın insan hak ve özgürlüklerine düşman, işkence ve baskıyla ayakta duran gerçek yüzünü açığa çıkarmaya başlamıştı.

Yalan ve demagojiyi resmi politika haline getiren faşizm, ölümler aşamasına gelmiş olan direnişe karşı; baskı ve işkenceyle saldıramayınca yine yalan ve demagoji silahına başvurdu. İç ve dış kamuoyunun; ilerici insanlığın, insan hak ve özgürlüklerini savunan kişi ve kurumların baskısını,

(*) Her zaman olduğu gibi, faşizm Ölüm Orucu gönüllülerinin seçimi konusunda, yalana ve demagojiye başvurmaktan geri kalmadı. Ölüm Orucu'na katılanların zorla örgüt baskısıyla eyleme başlatıldığını söyledi durdu ve direnişi kamuoyu önünde küçük düşürmeye çalıştı. Oysa hiçbir insanın deli olmadıktan ya da inanmadıktan sonra, yukarıdan emirle, zor ve baskıyla sonu ölüme varacak bir eyleme girmeyeceğini bilmek için kahin olmaya gerek yoktu. Ancak inandığı değerler uğruna, seve seve ölümü kucaklamaya hazır insanlar, böyle bir direnişte yer alabilirlerdi. Ölüm Orucu direnişçileri faşizmin yalanlarının tersine, tamamen gönüllülük temelinde seçilmişti. Bu bir yana, direnişe katılan herkesin açlık grevini kaç gün sürdüreceği kendi iradesine göre belirlendi.

bu yolla, direniş karalayarak savuşturmak istedi. Direnişçiler ölüme koşarken hücre hücre çürürken bedenleri, sivil cunta yetkilileri, «gizli gizli ve nöbetleşe» yemek yediklerini, çaresizliklerinin bir ifadesi olarak yineleyip durdular. Ama direniş bu yalanları da etkisiz hale getirmekten geri kalmadı. Direnişçiler, Adli Müşavirliğe yağdırdığı dilekçelerle faşizmin yalanlarını yüzlerine çarptı: «Devlet yetkilileriniz yalan söylüyor! Başbakanınız, Genel Kurmayınız yalan söylüyor! İddialarınızı ispat için her türlü bilimsel araca-olanağa sahipsiniz. Her saniye denetiminiz altındayız. Kan ve idrar tahlillerimizi yapın ve gerçeği söyleyin» dediler.

Bu saldırıları da birer birer aşan direniş, coşku ve kararlılığından hiçbir şey yitirmeden hedefine ilerledi. Bu noktadan sonra hapishanelerde ölümlerin yaratacağı etki ve potansiyelin büyüklüğünden korkan sivil cunta yetkilileri, hastaneye sevkleri gündeme getirdi. Sağlık durumu iyice bozulan direnişçiler, «Ölüm Orucundayız, tutsağız, haklarımızı istiyoruz, hapishanede ölmek istiyoruz. Hastaneye gitmek istemiyoruz» demelerine ve direnmelerine rağmen zorla, parça parça, ayrı bir zindan olan Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne taşındılar.

- Bir Ölüm Orucu Direnişçisi Hastaneye Götürülmesini Anlatıyor:

<<Zindanlarda hücreler basık, dar ve havasızdır. Güneş yoktur. Hele aylar ve yıllar geçince her nesneyle yakından tanışılır ve bir yerde bıılır bu nesnelerden. Koridora çıkmak dahi anlamlı bir değişikliktir bizim için!.. Ölüm ve yaşam mücadelesindeki bir insan için, bir yoldaşını görmek, temiz havayla, insanlarla, değişik bir mekanla tanışmak önemli olaylardır.

Bu duygularla dolu olarak, sevk arabasından asker desteğinde, ve ancak yarı baygın indirildiğimiz halde; hareketli bir ortam ve temiz havanın etkisiyle olmalı, bedenlerimize can geliyor. Dışarıdaki yaşam ve hücreler... Hücreler ve biz... Biz ve ölüm... Ölüm ve yaşam.

Düşünmeden edemiyor insan. Beynimde bu düşünceler birbiriyle sarmaş dolaş olurken, hastane kapısına doğru götürülüyoruz. Çevre kalabalık ve bizler işkencecilerin ellerinde bitkin olduğumuza göre; artık «demokrasi ve insan haklarına saygı» oyunu oynanmalıdır. Hatta kim bilir, devrimcilerin eli kolu uzundur! Çevrede basın bile bulunabilir. Onun için bizi sedyelerle taşıyorlar. Ve ilk muayene yerine geliyoruz. Giysileri ak, beyni kapkara insanlar soruyorlar:

- Açlık grevinde misin?

- Evet.

- Kaçınıcı gün?

- 50. gün.

- Bırakacak mısın?

- Hayır!

- Götürün!

Ve bitiyor muayene!..

Amaç açık: Ölümler hapishanede olmayacak!..

Açık hava ve canlı ortam biraz daha diriltti bizi...

Hastane zindanına; ölüm yatağıımıza gidiyoruz artık.

Yürümek, kısa bir süre de olsa, temiz havayı solumak ve toprağa basmak isteğimize engel olamıyoruz.

Sedeyi reddediyor ve yürümek istiyoruz.

Mecburlar kabul etmeye... Demokrasi oyunu için gerekli bu... Bizimse kaybedecek hiçbir şeyimiz yok... İnsanların başımıza toplanmasını sağlamak hiç de zor değil.

Uzunca, dar, asfaltlanmış, tertemiz bir yol; ölüm yolu... İlk yazın ilk sıcaklığıyla birlikte renklenmiş çiçeklere, yeşilliklere bir daha görmemek üzere bakıyoruz. Duygu ve düşüncelerim yoğunlaşıyor... Bu ülke bizim, bu halk bizim. Andımız olsun; biz ölsek de bağımsız ve sosyalist olacak ülkemiz... Halkımız sömürüden kurtulacak, özgür olacak. İnsanların onuru çiğnenmeyecek, insanlar işkence görmeyecek. Bir avuç zorba bir daha egemen olamayacak ülkemize.

*Yürüyoruz, birbirimize tutuna tutuna ve ağır adımlarla...
Bu son uzun yolculuğumuz, en fazla 300 metre!*

Saatler süren bürokratik işlemler ve yerlerde oturarak beklemeye çalışan bizler... Duygusuz, insanlıkla ilgisi kalmamış bencil, rütbeli görevliler... Nihayet hastane koğuşunun giriş koridorundayız. Burada 45. gün hastaneye kaldırılan ve direnişi bırakması gereken birkaç yoldaşımızla karşılaşıyoruz. Bitkin bir durumdayız. Kendimizi bıraksak düşüp kalacağız. Ama hayır, bu son günlerimiz ve bir daha göremeyeceğiz onları...

Yoldaşlarımızla oldukça duygusal ve sinirlerin gerildiği bir atmosferde kucaklaşıyoruz. Duygusal olmamak olanaksız. Biz ölüme gidiyoruz, onlar yaşama dönüyorlar. Üzüliyorlar, kahroluyorlar bizleri bir daha göremeyecekleri için. Bizlerle olamadıkları için... Öyle gerekiyor oysa... Nihai zafer için sadece ölmek değil, yaşamamız da gerek... Ve biz acı çekiyoruz, birbirimize kopmaz bağlarla bağlı olduğumuz yoldaşlarımızı bir daha göremeyeceğimiz için...

Gözyaşı var aramızda... Yanlış görmüyoruz, gözyaşı var... Devrimciler et kemik ve duygu değil mi? Şaşacak ne var bunda... Evet gözyaşı var. Bu yaşlar sevgi, saygı, inanç gözyaşları... Sarılıyoruz birbirimize tüm sıcaklığımızla. Ne konuşabiliriz ki? Zamanın her salisesi değerli ama, çok söze ne gerek var? Hatta birbirimize başarılar dilemeye bile gerek yok... Herşey çok açık ve net artık... Karar açık: Halkların zaferi için; ölümün gerektiği yerde ölecek, öldürmek gerektiği yerde öldüreceğiz. Örgüt ve biz bütünleşmiş çelikten güçleriz. Bugün biz burada, yarın sizler başka cephede savaşı sürdüreceksiniz... Gözlerimiz karşılıklı mühür gibi basıyor bu duygulara... Anlaşıyoruz. Kararlılık, acı, sevinç ve yoldaşlık duygularıyla harmanlanarak ayrılıyoruz.>>

55. gün; direnişi 45. günde bırakarak 10 gün ara veren 13 direnişçi, ölüm orucunun ikinci ekibi olarak ölüm orucuna başladı. İkinci ölüm orucu ekibinde DS davası tutuklularından 11, TİKB davası tutuklularından iki kişi bulunuyordu.

Direnış artık ölümler noktasına gelmişti. Her an ölüm bekleniyordu. Direniş ölümler üzerine kurulduğundan, siyasal başarıya ölümlerle ulaşılacaktı.

Ölüm Orucu direnişi henüz ölümler daha gündeme gelmemişken iç ve dış kamuoyunda büyük yankı uyandırmış, «sivilleşen» cuntanın siyasî tutsaklara yönelik insanlık dışı politikasını teşhir etmiş, insan hak ve özgürlüklerini savunan kişi ve kuruluşları harekete geçirmişti. Avrupa basın yayın organları direnişi duyuruyor, ilerici insanlık, Batı demokrat kamuoyu, Türkiye'deki «demokrasi»nin ne biçim bir demokrasi olduğunu tartışıyordu. 12 Eylül'ün sivil uzantılarının çirkin yüzünü, Ölüm Orucu eylemi her geçen gün biraz daha açığa çıkarıyordu. Ölümler bunu daha da hızlandıracaktı.

Direnış birçok hapishanede destek bulmuştu. Hapishane direnişleri yaygınlaşıyordu. Bütün siyasî tutsakların ortak taleplerinin ifadesi olan direnişi desteklemek ve kendi özgül haklarını almak için birçok hapishanede açlık grevleri başlamıştı. Çanakkale, Elazığ ve Bartın hapishanelerinde açlık grevleri ölüm orucuna dönüşmüştü. Diğer yanılla direniş, tutsak aileleri üzerinde derin değişiklikler ortaya çıkartmıştı. Devletin kapılarını günlerce aşındıran, ama hiçbir sonuç alamayan aileler, kendi özgüçleriyle Taksim alanına siyah çelenk bırakmışlar, hapishanelerdeki baskı ve işkenceleri protesto etmişlerdi. Bu gösteri, 12 Eylül döneminden sonra ortaya çıkan, ilk kitlesel protesto biçimi olması nedeniyle, ayrıca önem taşıyordu. İş bu kadarla bitmiyor; gözaltına alınıyorlar, Siyasî Şube'den geçiriliyorlar, ama yılacakları beklenirken daha kararlı biçimde direnişe destek oluyorlardı. Hapishane ve hastane kapılarında yatıp kalkıyorlar. Ölüm Orucu direnişçilerini yalnız bırakmıyorlardı. Direnişin etkisi yeni bir muhalefet odağı daha ortaya çıkarmıştı...

ÖLÜMSÜZLÜK

Ne köy meydanlarında halay
 Ne de yavukluya yanık bir sevda türküsüydü çekilen
 Göklerden sızan çelik bir parıltıydı boyun eğmeyen
 Gökyüzünde sevgi
 Toprakta özgürlük çiçekleri açıyormuşçasına
 pervasızdılar
 O incecik bedenleri
 Acıyı duyarak
 O incecik bedenleri
 Acıyla coşarak
 Taşıyordu cılız bedenleri koşarak aydınlığa
 Dertli feryatları yapı işçilerinin
 Bir hastane kapısında parasız bekleyişin
 Yalnızca yıldızlarla dostluk kurabilen açlık sarısı
 hüzünlü bir yüzün
 Ve bir başak tanesinin yüzlerce yıllık yalnızlığının
 Hepsinin!..
 Hepsinin karışımı bir hınç vardı gözlerinde
 İşte o zaman
 Soluksuz yaşadıkları
 Anlaşmış bir zamandı
 Öyle bir zamandı ki
 geçmişten çok farklı
 turnaların bile gökte asılı kalıp
 başlarını indirdikleri

Öyle bir zamandı ki
 günlerce yürünecek
 aylarca bitmeyecek
 yıllarca sürececek
 sabır
 inanç
 özveri
 ve zafer yoluydu
 bir çırpıda yaşanan!..

Kaşlarını kaldırtan
 kaşlarını kaldırtan
 o incecik bilekli
 o incecik elleri
 ölümün çalınmaz kapısını yumrukladılar
 ve uyurken yakaladılar azraili
 gözlerimle gördüm!..
 çöller çölü tepeleme ormanlar
 çıyanlar çıyanı korkakların üstüne ferman
 cılız bedenli analarımızın en güçlü sevdaları
 ve bir avuç tutsaklığın coşkusu

Yürüdü karanlıktan aydınlığa
 Aktı sınırları aşan bir ırmak gibi
 ülkeden ülkeye

Dört yanı vurgun bedenime direnç

Sevdama tutkunluğum
 on dört çift göz
 teslim olmayan gözler
 onları taşıyacağım
 onları yaşayacağım

Ve binlerce yıllık geleceği
 Onlarla aşacağım.

Bir Ölüm Orucu Direnişisinden:

ÖLÜMÜ YENDİĞİMİZ GECE

<<Kavurucu bir haziran sabahı, tene yapışkan bir sıcak. Direnişimizin en sıcak günlerinin içinden geçiyoruz diye düşünüyorum.

Günün erken saatleri, gün daha yeni aydınlanıyor. Birkaçımız hariç, çoğumuz sabaha karşı kısa bir uykuya dalabiliyoruz. Koma halinde birkaç saatlik bir uyku. Tabii buna uyku denebilirse.

Yoldaşlardan biri her günkü gibi yine radyoyu açmış, türküleri dinliyor. Koğuş sessiz, sakin. Nefes alışverişleri dışında bir ses çıkmıyor. Bu yüzden radyonun kısık sesi koğuşun her yanından duyulabiliyor.

Uyanan her yoldaş, güçlkle tuvalete gitmeye çalışıyor. Ağzından çıkan o berbat kokuyu bir nebze olsun dindirebilmek için... Ama Apo, Fatih, Haydar yoldaşlar bu işlemi yapamıyorlar. Yataktan güçlkle de olsa kalkabilecek durumları yok. Enerjimizin tükenme noktasına yaklaştığı bu anda, yanımızda yardımcımız da yok. Emir komuta, bize uzanacak tüm yardım ellerine zincir vurmuş!..

Her gün aynı saatte gelen hemşire bugün gecikiyor. «Neden gecikti?» diye soruyoruz kendi kendimize. Bir gün önceki olayla arasında bağlantı olabileceğini düşünüyoruz.

Bir gün önce hastane başhekimi gelmişti. Herkesin yaka silktiği nemrut bir adam! Muayene edeceğini söyledi, reddettik. Kızdı, köpürdü, tehditler savurdu. Yakası açılmadık küfürler etti. Bu kadar da fazlaydı artık. Aklımıza gelen tüm sıfatlarını peşpeşe sıraladık yüzüne. Korkuyla karışık şaşkın bir ifadeyle sağa sola bakındı, kapıyı çarparak defolup gitti.

Başhekimle aramızda geçen bu olayı düşünürken hemşire çıkageldi. Koma halinde alan Apo dışında, hepimizin hapishaneye sevkini çıktığını söyledi. Başhekimin gönderdiğini de eklemeyi unutmadı. «Bu sevk de nereden çıktı?» demekten kendimizi alamadık. Ama bir yandan da hazırlığa başladık.

Birkaç gündür Apo yoldaş, sadece iradesi ile yaşıyor, yüzünden hiç eksik olmayan tebessümü, yatağında sessiz ve kımtısız. Komaya girmeden önce, «Nasılsın Apo?» diye sorduğumuzda enerjisinin son kırıntılarını dilinde toplayarak fısıldar gibi bir sesle cevaplıyordu: «İyidir; iyi!» Belli ki acılar vücudunun her yerini kemiriyor, ölüm kurtları içten içe yiyordu Apo'yu. Ama irade aynı irade, tebessüm de aynı. Belki şimdi tebessümdeki anlam daha da yüklü. Ölüm ipini ilk göğüsleme arzusu gözlerinde parlıyor, dudaklarından yayılıyor.

Görme duyusunu kaybetmek üzere olan gözlerdeki bu ışıltının anlamını çözümlemek için daha sık bakmaya başladım Apo'ya. Apo güldü mü gözlerinin içinden güler. Beyninde, pratiğe hazır düşünceleri, gülüşüne, gözlerine yansır. Mesajı gözlerinden almaya çalışıyorum. Fazla değil beş-on gün sonra aynı aşamalar bizleri de bekliyor. Ölüme hazırız, ölüme giden yola koyulduk bir kez. Ama merak işte. İrademi kaybedip komaya girince, ölüm karşısında irade dışında da olsa tepkim ne olacak? Bu bir cephede kör bir kurşunla can vermek değil ki, ya da sehpa yağılı urgana asılmak. Acılar denizinde günlerce, iradeyle insanı insan eden tüm organlara karşı kıyasıya bir mücadelenin sonunda gelecek bu ölüm. Dünyada bu yolla ölümü seçen ne kadar insan var? Ne kadar örnek var? Bunları düşünüyorum. İrlandalı özgürlük savaşçıları geliyor aklıma. Diyarbakır zindanındaki Kürt yurtseverleri geliyor: Belki daha niceleri vardır, diye geçiriyorum içimden. Sonra sevk edilecek olduğumuzu anımsıyorum birden. Apo olmadan... Onsuz... O hastanede yalnız kalacak... Ölümü biz yanında olmadan kucaklayacak. Kaygılar kaygılara ekleniyor, şakırtılarıyla beynimi kurcalayan halka halka zincir oluyor.

Hücre hücre ölüyoruz. Ölüm yakınımızda kol geziyor. 60 günü geçtik ama ölüm henüz gelmedi. Gelmedi... Gelmiyor... «Neden gelmedi?», «Nasıl hâlâ ayakta kalabiliyoruz?» diye soruyorum kendime. Ve ölümün uzakta olduğu sanısına kapılıyorum.

Ölüm!.. Gel artık gel!.. Bıktırma bizi, gel ki, alçakça yalanlar son bulsun! Gizliden gizliye yemek yediğimiz, bu nedenle ölmediğimiz demagogileri yerle bir olsun!

Zulüm elinden geleni ardına koymuyor. Bile bile yalan söylüyor. Çamur atıyor bize. Nöbetleşe yediğimizi söylüyor. Sindirim sistemimiz suyu dahi kabul etmezken nasıl yemek yiyebiliriz? Nasıl beslenebiliriz ki? Ama işkenceciler için ne gam!

Yıkacağız bu putları, mutlaka yıkacağız. Az kaldı, çok az kaldı!

Beynim bir duygu düşünce karmaşası içinde. Biri gelip biri gidiyor. Apo'dan ayrılacak olmamızın hüznü kaplıyor hepimizin yüreğini. Apo'nun sevk edileceğimizden haberdar olmaması, biraz daha buruklaştırıyor içimizi. Ama onunla yine beraber kalacağız. Biz onunla hastanede, o bizimle hapisanede. Birlikte koşacağız ölüme... O önde, biz ardında...

Apo görmüyor, duymuyor artık. Yaşamla tek bağı, soluk alıp verme, kesik kesik inilti ve arasına anlaşılmayan sayıklamalar... «...Direniş maratonunda şehitlik mertebesine ilk ben erişmek isterim» diyen Apo, maratonun son metrelerinde en önde koşuyor.

Koş Apo koş!.. Biraz daha hızlı. Seni de şehidimiz olarak götürelim hapisaneye. Zulmün son umut kırıntısını yok edelim! Direnişimize kurduğu zincirleme tuzakları bozalım! Bu duygu ve düşüncelerle savaşa başka cephede devam etmek için sabırsızlıkla bekleyen sıra neferleri gibiyiz. İşkenceciler, gözlerimizde ölüm korkusunu değil, ölüm arzusunu görebiliyor. Bayramın gelişini bekleyen çocukların sevinciyle ölümü bekleyişimizi görüyor. Onu şaşırtan da, telaşlandıran da bu.

Çok özel bir savaş biçimi egemenlerle aramızdaki. Bu savaşın özgün kuralı, bizim ölümlerimizin onları can evinden vurması. Öleceğimiz yerin hiçbir önemi yok. Ha hastane, ha hapisane. Bizim için hiçbir şey farketmeyecek.

Metris Hapishanesi'nin görevlileri geldiler. İki can yoldaşımızı alıp gidecekler. Onları bir daha göremeyeceğimi düşündüm o an. Ölüme gönüllü yazılmış yoldaşların ayrılığı hiç de kolay olmayacak. Ayrılıkların hemen her çeşidini az çok yaşadım, ayrılıklar üzerine çok okudum, yaşanmış çok öykü de dinledim. Ama ayrılıkların bu çeşidinin de olabileceğini tahmin edemezdim yıllar önce. Bilemezdim ki, gün gelecek ayrılıklar içine bu türleri de kaydedilecek. «Ama, nasıl olur?» diye düşünüyorum. Doruğa ulaşan, anlatılması güç yüzlerce duygu karmaşası, nasıl, hangi sözcüklerle kâğıda dökülecek? Ölümü kendisine bu kadar yakın hisseden direnişçilerin, ölüm anında bir arada olamamalarının, ayrı düşmelerinin tarifsiz hüznünü kâğıda dökmeye kim cesaret edebilecek?

«Gidiyoruz» diye seslendi Metris'ten gelen görevliler. İki yoldaşımızı sedyeye koyup götürdüler. Tüm yoldaşlar birlikte uğurladık onları. Ve bizi götüreceklerin gelmesini beklemeye koyulduk.

Saatler, saatleri kovaladı, gün geceye bırakıyor yerini, hâlâ bekliyoruz. Görevli subay ve hemşireden sevimizin yapıldığını, hastane kayıtlarından düşürüldüğümüzü öğreniyoruz. Merak ediyoruz, «Neden götürülmedik?» diye soruyoruz. Verilen cevap ilginç: «Sağmalcılar Hapishane yöneticileri sizi geri kabul etmiyormuş.» Ve ardından, Sıkıyönetimin uyuşmazlığı çözmek için «arabuluculuk» yaptığını belirtiyorlar.

Neden sevk edilmediğimizi konuşuyoruz aramızda. Olasılıkları bir bir değerlendiriyoruz. Besbelli ki, her iki taraf da ölümlerin sorumluluğunu üzerine almak istemiyorlar.

Gecenin içinde pırıl pırıl ay var. Direnişimizin doruklarından selam veriyor gibi geliyor bizlere. Yıldızlar da öyle. Böyle bir gecede, böyle bir direnişte, bu insanlar arasında ölmeyi, bunun yüceliğini geçiriyorum içimden. Gece yarısına yaklaşıyoruz. 63. günden 64'e adım atmaya az bir zaman kaldı. Bobby Sands'ın gününe tümümüz ulaşabilecek miyiz? Fire vermeden 66. gün virajını dönebilecek miyiz? Toplu olmamızın psikolojik-moral gücü, yaşama sınırlarımızı uzatan en önemli faktör. İradelerimiz birbirine bağlı. Biri diğerinden kopmak istemiyor. Fiziken yaşayabileceğimiz son sınırı zorlamamız bundan. Ama Apo fiziki direnişin son deminde. Her an kesilecekmiş gibi nefes almaktan başka yaşam belirtisi göstermiyor. Haydar ve Fatih'in durumu da Apo'nun komaya girmeden önceki durumundan farksız. Zaman zaman onların da gözleri kayıyor. Konuşmaları donuklaşıyor, genellikle sessizler... Ama tüm iradelerini zorlamalarına, acılarını büyük ölçüde dizginlemelerine rağmen, zaman zaman inlemelerine, kıvranmalarına engel olamıyorlar. Bedenlerden kerpetenle parça parça et kopartılırken, duyulan korkunç acının iniltileri bunlar. Hiçbir iradenin frenleyemeyeceği acılar ve doğal iniltiler. Çok derinden gelen, gelene kadar iradenin barikatlarıyla engellene engellene kısılan bu acının, fazla rahatsızlık vermeyen sesleri içinde ikili, üçlü konuşmalarımız sürüyor.

Birden Apo'nun yanında yatan yoldaşımızın haykırışını duyduk.

- Apo'nun nefes alış verişleri değişti, sık ve derinden soluyor!

Bir yoldaşımız hemen yanına çöktü. Sönmekte olan bir ateşin son harlamaları gibi, derinden nefes alış verişini izlemeye koyuldu. Gözlerimiz Apo'da, Hep beraber nefes alış verişini dinliyoruz. Az sonra Apo'nun yanına çöken yoldaşımızın «Apo çok derin bir nefesten sonra, nefes almaz, vermez oldu. İlk şehidimizi verdik!..» dediğini duyuyorum. Saatile bakıyorum 23.40.

Apo yoldaş bir daha nefes almayacak. Bir kızıl karanfil tohumu düştü toprağa; savaş sürüyor. Onun elinden hiç düşürmediği bayrak şimdi bizim elimizde. Umudunu, kararlılığını, inancını da aldık; kattık umutlarımıza, kararlılığımıza, inancımıza. Bayrağı yere düşürmeden taşıyacağız.

Apo'yu son yolculuğuna uğurlamanın hazırlıklarına başladık. Çamaşırları, pijaması, çarşafı, nevresimi... Giydiği ve üzerinde yattığı herşeyi yenileriyle değiştirildi. Şimdi tertemiz çamaşırlar içinde kızıl bir güneş gibi aydınlık Apo yoldaş. Yüreğimizdeki, bilincimizdeki aydınlığa aydınlık katıyor.

Koğuştta tam bir sessizlik var. Fırtına öncesi bir sessizlik bu... Tören hazırlıkları da tamamlanıyor bu arada. Apo yoldaşın çevresine dizildik, oturuyoruz. Bir yoldaşımızın çağrısıyla volkan olup taşan hincimizle, ırmak olup akan coşkumuzla kalkıyoruz ayağa. Gözlerimiz Apo yoldaşın üzerinde. Yumruklarımız çok olmuştı böyle sıkılmayalı. Alnımızda kızıl bantlar, yoldaşımızı selamlıyoruz. Apo da son kez yattığı yerden bakıyor bize. «Sözümü tuttum» diyor gözleri...

63 gündür direnişi sürdüren bizler; yatakta oturmakta dahi güçlük çeken bizler ayaktaız! Hiçbir yere tutunmadan, yaslanmadan, kolumuz havada, dimdik ayaktaız! Apo yoldaşı kaybetmiş olmamızın acısıyla, egemenlere duyduğumuz sınıf kini ile ayaktaız.

Saygı duruşu bitti. Şimdi Apo'nun özgeçmişi, devrimci yaşamı anlatılıyor. Onunla birlikteyiz, yaşıyoruz, yaşıyor!

Apo, alnındaki kızıl bandıyla bembeyaz çarşaf içinde kızıl karanfiller, güller arasında ölümsüzleşmiş bir abide gibi yatıyor.

Apo ile yaşıyoruz geçmiş bir kez daha.

Apo ile birlikte «Devrim Şehitleri Haftası,» bildirileri dağıtıyoruz, pankart asıyoruz Kadıköy meydanında. «IMF ve Zamlara Karşı Mücadele», kampanyasında, korsan

gösteride güvenlikteyiz, parmaklarımız tetikte. Yürüyüşte, mitingte yanyanayız onunla. Yanyanayız işgallerde. '77 Mayıs 'ında Taksim 'de birlikte savaşıyoruz panzerlere karşı. Resmi ve sivil faşistlerle sokak sokak çatışırken birlikte kurşun sıkıyoruz. Birlikte yer alıyoruz, resmi ve sivil faşistlere yönelik devrimci şiddet eylemlerinde.

Devrimci gençliği, devrimci memurları örgütlüyoruz Apo 'yla. Onun sınırsız çabalarını anımsıyorum birer birer. 24 saatini devrime adayan usta bir örgütçüyü, yiğit ve kararlı bir eylem adamını görüyorum karşımda. Hiçbir zaman alçak gönüllülüğü ve sevecenliği eksilmeyen adamı. Yine birileriyle birşeyler konuşuyor. Mutlaka günlük görevlere, devrimci mücadeleye ilişkin birşeyler anlatıyordur karşısındakilere. Sıcak ve içten sohbetlerini doyusıya özlüyorum bir kez daha.

Sohbetine doyum olmaz, güler yüzlü Apo 'muzla birlikte yaşıyoruz bütün geçmişi, birer birer... Görev yaptığı her mücadele alanında en öndeydi o. «Küçük iş», «büyük iş», «riskli, risksiz iş» ayırdetmeden atılırdı hemen en öne. Şimdi de öyle oldu. İpi ilk o göğüsledi. Biliyoruz, devrimci yatağında ölmez. Bütün devrimciler için yasadır bu. Apo yoldaş da ölmedi. O ölümsüzlüğe erişti.

Yoldaşımızın devrimci yaşamının anlatımı biter bitmez, sınıf kinimizi sloganlarla haykırıyoruz, hep bir ağızdan: «Apo 'lar Ölmez!», «Kahrolsun Faşizm, Yaşasın Mücadelemiz!», diye sürdürüyoruz sloganları. «Yaşasın Ölüm Orucu Direnişimiz!» diye haykırıyoruz. Sesimiz, gecenin sessizliğini yırtıyor... Sloganlarımız dalga dalga yayılıyor, hastane duvarlarından dışarıya doğru... Mesaj taşıyor her yana... Direnişimizin şehitler vermeye başladığını dost-düşman herkese, her yere duyuruyor...

Bu kez Apo yoldaş ile geçmiş üzerine konuşmaya dalıyorum tekrar.

«Apo Yoldaş! Seninle birlikte nice şehitlerimizin ardından 'Devrim Şehitleri Ölümsüzdür!', 'Kahrolsun

Faşizm!’ diye haykırdık. İşte şimdi hep bir ağızdan aynı sloganları haykırıyoruz. Yarın bizim de cesetlerimiz başında aynı sloganlar haykırılacak. Bu böyle akıp gidecek. Ölenemeyen devrim selinin, halkımızın haykırışı haline gelecek. Bu değil mi ki bizleri ölümsüz kılan, kılacak olan. Bugün bizim uğruna baş koyduğumuz, umudunu her zaman taşıdığımız kardeşlik ormanının yetiştirip her tarafı kaplayacağı özlemini, yarın milyonlarca insan taşıyacak. Bunu bilmemizin mutluluğu yeter bize. İşte bu mutluluğu yaşıyormuşçasına, alnında kızıl bandınla uzanmış, kızıl karanfiller ve güller arasında gülümseyerek bakıyorsun bize. Ve sen de slogan atıyor gibisin. Can dostum, Yoldaşım! Rahat uyu! Gülümsemeni hiç eksik etme!..»

Törenimiz devam ediyor. Hasan Yoldaş, «Güneşi İçenlerin Türküsü»nü okuyor, güneşi içiyoruz birlikte. Biz de güneşe giden köprüden geçiyoruz. Apo Yoldaş gibi güneşe gömülmek için... «Ölenler dövüşerek öldüler/güneşe gömüldüler/Vaktimiz yok onların matemini tutmaya...» Biz de dövüşerek ölmek yolundayız. Apo’nun matemini tutmuyoruz, bizimki de tutulmayacak. Daha nice devrimciler dövüşerek ölecekler, güneşe gömülecekler... Güneşi zaptetmek için kesintisiz sürecek bu akın.

Yoldaşımıza karşı son görevimizi de tamamlıyoruz. Törenimize başından sonuna katılamayan, Apo’nun şehit düştüğünü algılayamayan Haydar ve Fatih’e durumu anlatmaya çalışıyoruz. Güç de olsa durumu kavradıklarında, tüm güçlerini kollarında toplayarak havaya kaldırıyorlar. Yumrukları sıkılı. Haydar slogan atmaya zorluyor kendini. Yüzündeki sıkıntılı halinden anlıyoruz bunu. Ağızından belli belirsiz fısıltı şeklinde sözcükler çıkıyor. Bilincini kontrol altında tutamıyor ama kolu birkaç dakika havada, yumrukları sıkılı halde duruyor. Fatih, Haydar’a göre biraz daha iyi. Yatakta oturmak istediğini belli ediyor, kaldırıp oturtuyoruz yatağa. Yumruğu sıkılı, kolu havada slogan atmaya çalışıyor, biz de katılıyoruz ona. Ölüme en yakın

olan arkadaşlarımızın törenimize katılma çabası coşkumuzu doruğa taşıyor. Sloganlarımız daha gür çıkıyor artık. Olağanüstü bir tablo var karşımızda. Acılar denizinde yüzen, ölüme bu denli yakın iki yoldaşın törenimize katılma gayretleri tarifsiz duygular yaratıyor yüreğimizde...

Apo'yu, iki gün önceki açık ziyaretinde anımsıyorum yeniden. Ailelerimiz geliyor. Hıçkırıklara bürünmüş ağlama sesleri moral bozucu bir hal almış. Tam o sıra Apo'nun yeğenlerinden birisi girdi koğuşa. Apo ile konuşmaya çalıştı. Ama duyamıyordu, anlayamıyordu dediklerini Apo. Hiçbir cevap vermedi. Yeğeni çökmüştü yanına. Gözlerini ondan ayırmadan, soluk almadan bakıyordu ona. Sonra birden fırladı ayağa. Çevresinin tepkisine aldırmış etmeden başladı haykırmaya: «Apo'lar Ölmez!», «Ölüm Orucu Şehitleri Ölümsüzdür!» diyerek. Coşkulu, yürekli sesiyle haykırıslara bürünmüş ağlama seslerini bastırdı. Gücümüze güç, bedenimize can kattı. Gurur duyduk onunla. Apo adına da sevgimizi ilettik ona. Vedalaşıp uğurladık geleceğin direnişçisini.

Şimdi de marş söylemeye başladık Apo'nun başucunda. Hep bir ağızdan, olabildiğince gür sesle söylemeye çalışıyoruz. Hastanede bizim dışımızda herkes şaşkın. Göz ucu ile bizi izlemeye çalışıyorlar. Ölüme meydan okuyan tavırlarımızı akılları almıyor. Biliyoruz, kendi dünyasının içinde sıkışıp kalan bir insan, bizim ölüme gidişimizin sırrını çözemez. Acılarımızı gizleyen coşkumuzu anlayamaz. Şaşkınlıkları elbette bundandı. Slogan ve marşlarımızı büyülenmişçesine dinliyorlar. Saygı ile karışık şaşkınlık içinde, nöbetçi doktor ve hemşire slogan ve marşlarımızın bitmesini bekliyorlar koridorda.

Marşlarımız kesilince, doktor ürkek, mahcup bir halde yanımıza geliyor. Başsağlığı diliyor. Apo'yu muayene etmek istediğini, izin vermemizi talep ediyor. «Tamam» diyoruz. Muayeneyi yapıyor ve raporuna yoldaşımızın «ölmüş» olduğunu işliyor, saygılı bir tavırla yeniden başsağlığı dileyerek gidiyor.

Apo'nun başında marşlar söyleyerek yeni bir günü karşılayacağız. İkişer yoldaş nöbetleşerek saygı duruşunu aralıksız sürdürüyoruz. Onu geleneklerimize göre uğurlamakta kararlıyız.

Gecenin hayli geç saatlerinde bir yüzbaşı kalabalık bir inzibat grubuyla çıkageldi. Sert bir üslupla:

- Cenazeyi götüreceğim.

Törenimizden duyduğu huzursuzluğu her haliyle belli ediyor. Belli ki tahammül edemiyorlar.

Kararlı ve kesin bir şekilde cevap verdik yüzbaşıya:

- Şehidimiz sabaha kadar yanımızda kalacak! Ses tonunu yükseltti, tehditkar bir tavırla emir aldığını, cenazeyi götüreceğini söyledi.

- Gerekirse zorla alırım.

- Bizler devrimciyiz, şehidimize karşı son görevimizi yapmaktan bizi alıkoyamazsınız. Ona sizin gücünüz yetmez. Yoldaşımızın cenazesini ancak bizim cesetlerimizi çiğneyerek alabilirsiniz!

Ve hemen Apo Yoldaşın etrafını sarıp, ona sarılmaya hazır hale geçtik. Askerlerin üzerimize gelmesiyle birlikte yoldaşımıza hep birlikte sarıldık, kenetlendik. Hep birlikte «Kahrolsun Faşizm!» diye slogan atmaya başladık. Herşeyi göze aldığımızı kavrayan yüzbaşı duraladı, geriledi ve askerlerini alıp defolup gitti.

Törene devam ediyoruz. Marş söylemeyi sürdürüyoruz. Askerler koridorda bekliyorlar. Yüzlerinde istemedikleri bir görevin ağır yükü altında ezilmişliğin ifadesi var. Gözleri üzerimizde. Hayretler içinde bakıyorlar. Saldırı emrini veren yüzbaşı ise ortalıkta gözüküyor. Bir an için üstlerine danışıp tekrar geleceğini düşünüyoruz. Kararlıyız. En küçük bir tereddüdümüz yok. Apo'yu sabaha kadar vermeyeceğiz onlara. Ya Apo'yu alamayacaklar, ya da Apo'yla birlikte hepimizi götürecekler. Başka birşey düşünmüyoruz. Bir kez daha görecektüklerimize irademizin gücünü. Davaya bağlılığımızın, moral gücümüzün üstünlüğünü görecektük.

Bekleyişimiz yarım saati geçmişti ki, bölge inzibat komutanı albay, az önceki yüzbaşıyla birlikte koğuşa girdi. Başsağlığı diledi ve oldukça saygılı bir dille, cenazeyi almak istediğini belirtti. Yüzbaşının biraz önceki tavrı ne kadar sert ve tehdit ediciyse, albayın tavrı o ölçüde saygılı ve yalvarırcasındaydı. Albaya eylemimizin nedenlerini ve amaçlarını anlattık. Şehit düşen yoldaşımıza karşı görevlerimizin olduğunu hatırlattık. Yoldaşımızın cenazesini sabah gelip alabileceklerini, bu süre içinde yanımızda kalacağını kesin bir dille yineledik.

Tepki göstermedi, ses tonunda bir değişme olmadı.

«Ben bir askerim ve verilen emirlere göre hareket ederim. Ama sizler haklısınız. Saygı duyuyorum isteğinize. Arkadaşınıza karşı son görevinizi yapmak hakkınızdır. Cenazeyi sabah gelir alırsız, gereken işlemler neyse yaparız.» dedi ve haber iletilmesini istediğimiz yer varsa iletebileceğini söyledi. Telgraf yazdık. Gerekli adresleri çıkararak hemen albaya verdik. O sırada yüzbaşı bir yoldaşımızla konuşuyor. Biraz mahcup ve üzgün. Sonra bizlere dönerek hepimizden yüksek sesle özür diliyor, başsağlığı diliyor. Kısa bir süre sonra albay ve yüzbaşı, adresleri ve telgrafları alıp askerleri toplayarak koğuşa terk ediyorlar!

Yarım saat arayla birbirine taban tabana zıt iki tavırla karşı karşıya kalmamızı düşünüyorum. Şehidimizi zorla almaya kalkan ama kararlılığımızın engelini aşamayarak, askerlerini toplayıp giden yüzbaşı ile bizden özür dileyen mahcup, saygılı yüzbaşı arasında dağlar kadar fark var! İnancımız ve kararlılığımız yaratıyor bu farkı.

O an zaferi vücudumun her hücrelerinde hissediyorum. Ölümden korkan biz değiliz! Ölümden korkan zulmün ta kendisi!

Direnişimizin yeni bir gününe bir şehit yoldaşla gireceğiz. Sabahı bekliyoruz. 63. günün karşı cepheye yarattığı tahribatı, daha iyi görebileceğiz. Yoldaşımızın çevresindeki yataklara oturduk. Onu konuşuyoruz topluca.

«Apo için devrimci mücadelenin, devrimci olmanın sınırlanmış bir mekanı ve zamanı olamazdı.» diyor bir yoldaş. «Bir bakarsın halktan bir insana mücadele etmeyi anlatıyor, yol gösterip yardımcı olmaya bilinçlendirmeye çalışıyor, ya da özel bir sorunuyla uğraşıyor. Bir bakarsın yazı yazmakta, bildiri dağıtmakta, korsan gösteride konuşmakta, mitingte slogan atmaktadır. Bir bakarsın resmi ve sivil faşistlerle mücadelede en önde yürümektedir. Böylesine çok yönlü önder bir militandır o. Ondaki sabır, ondaki kararlılık pek az insanda vardır. Bir dava adamı ancak Apo, yoldaş gibi olabilir.» diyerek tamamlıyor sözlerini.

Bir başka yoldaşımız, «Onun en belirgin yanlarından biri nedir biliyor musunuz?» diye soruyor. «O her zaman küçük-bireysel çıkarları için davayı terk edenlere, yılgınlık ve karamsarlık tohumları ekenlere; mücadele kaçkınlarına karşı nefretle bakmıştır. Karamsarlık ve inançsızlık, mücadeleden yan çizmeye çalışmak gibi şeyler Apo yoldaşa öylesine yabancı ve uzaktı ki, bunlara karşı mücadele ederken, o hiç kızmayan Apo'nun ses tonunu yükselttiğine her zaman tanık olmuşumdur.»

Apo'yu anlatmaya devam ediyor yoldaşlar. Birinin bıraktığı yerden diğeri başlıyor. Apo da dinliyor bizi, kuşkumuz yok bundan. Gülümseyerek onaylarcasına katılıyor bize.

Apo yoldaş menzile vardı. Acılarla döşeli yolda bir kez olsun geriye dönüp bakmadı. Yüzünden gülümsemesi hiç eksik olmadı. Onun ölüme meydan okuyan çelik iradesi bükülmedi. Ölümün nasıl yenileceğini öğretti bize o. «Ölüm gelmiyor» baskılanmasından kurtardı bizi. Zulmün yalanla bezenmiş ideolojik saldırı silahlarını parçaladı. «Nöbetleşe yemek yiyorlar!» diyenlerin ağızlarına onun ölümüyle kilit vuruldu. Onun ölümüyle direniş meşalesinin ateşi daha da gürlleşti.

Apo yoldaş! Sen tutsaklık koşullarında, egemenlerin siyasal kimliğimize ve insanlık onurumuza yönelen barbarca saldırılarına nasıl direnileceğinin abidesi olarak, dilden dile, kulaktan kulağa yayılacaksın! Mücadelemiz boyunca senin her tavrını örnek göstereceğiz. Anlatacağız yoldaşlarımıza... Bakın, diyeceğiz... Apo yoldaş devamıza sonuna kadar bağlı kalarak, asla tereddüt göstermeden kucakladı ölümü. Komünist bir dava adamı olarak yaşadı son nefesine kadar. Bunu anlatacağız yoldaşlarımıza. Anlatacağız onlara hastane yaşamını, kulakların duymaz hale geldiğinde bile, günlük gazetelerde yazılanları öğrenmek için yoldaşlarına okutup nasıl dikkatle dinlediğini... Ne kulağının işitmezliği, ne gözünün görmezliği ne de acıların kemirmesinin, koğuştta yaptığımız toplu siyasi yorum ve değerlendirmelere katılmaktan seni alıkoyamadığını anlatacağız. Sonra yine Fatih'le olan tartışmanızı anlatacağız. Kulaklarınızın işitme duyarlılığı bozulduğunda bağıra çağıra yaptığınız tartışmayı!.. İlk şehit ben olacağım tartışmasını... Daha hangilerini sayayım yoldaş?.. Bıkmadan usanmadan anlatacağız seni...

Apo yoldaşın etrafında oturmuş marş söylemeye devam ederken Fatih'in sesini duymamızla susuyoruz. Fatih kendinde değil. Yatağında sayıklıyor.

Can kulağıyla Fatih'i dinliyoruz. Ölüme çok yaklaşmış siper arkadaşımızın kararlı, bir o kadar da inançlı ve coşkulu sesini dinliyoruz. Aynı siperde birlikte çarpışıyoruz, «Nazi»lere karşı. Sokak sokak, ev ev, kat kat, oda oda, bir adım, bir karış yer için, onurumuz, yarattığımız tüm değerler için, yüce sosyalizm davası için birlikte savaşıyoruz. Hayır hayır! Stalingrad önlerinde değiliz, nerede özgürlük için, kardeşlik ormanı için, emperyalizme ve faşizme karşı kavga varsa, oradayız biz. İrlanda'nın Maze zindanlarında direndik, İngiliz emperyalizmine karşı. Saygon zindanlarında Paula Condor'da direndik Nguyen Duc Thuan'la birlikte. Ya da Nazi zindanlarında J. Fuçik'leydik.

Bu gece ölümü yendik! Kızgın bir Haziran sıcaklığında ölümü yendik! Pırıl pırıl yıldızların ve dolunayın altında, sıcak bir gecede yendik ölümü!.. Dosta düşmana göstererek yendik!.. Ölüm rezil oldu karşımızda, kepaze oldu!.. Apo bedenini kızıl bir ok gibi sapladı faşizmin böğrüne.

Tan atıyor. Sabahın alacakaranlığında, Apo gülümsüyor hepimize. Gözlerim uzaklara, ta uzaklara takılıyor. Haydarpaşa'nın çamları arasından Marmara'nın ufuklarına. Marmara'nın ufku boydan boya bir cephe sanki; çarpışmaların şiddetinde gökle yer arası kızıla kesmiş. Birazdan şafağı bölen sloganlarımızla selamlayarak, sonsuzlaşan yaşamın kucağına uğurlayacağız yoldaşımızı...

Güneş, törenimizin büyüsunü bozmaktan çekinircesine, ufku ağır ağır adımıyor. Görevliler geliyor. Uğurlama kıtamız yok. Ardından ateşleyeceğimiz silahlarımız da. Ama hastane duvarlarını çınlatıyor sloganlarımız. Ölümünü dünyaya duyururcasına bağırıyoruz!

«APOLAR ÖLMEDİ, ÖLMEYECEK!»

Ve duvarın ötesinden, uzaklardan milyonlarca yankısını duyuyoruz.>>

* * *

Ölümler peşpeşe geldi. Direnişin 66. günü önce Haydar Başbağ; bir saat sonra da Fatih Öktülmüş şehit oldu. İkisi de son nefeslerini verene kadar, kararlılıklarından hiçbir şey kaybetmediler. Bu ölüm yolculuğundaki örnek tavırlarıyla, direnişin gücüne güç kattılar. Onlar siyasi kimlik ve onur direnişinde ölümsüzleştiler. Bu haklı kavgayı sürdürenlerin ruhlarına, bilinçlerine gömüldüler. Direniş bu ölümlerle birlikte hızla siyasal zafere koşuyordu. Ama aynı gün bu zaferi gölgelercesine H.Ç. direnişi bıraktı. Bundan cesaret alan cunta yetkilileri. direnişe saldırıyı yoğunlaştırdı. İyice köşeye sıkışmıştı; direnişi kırmak, üzerindeki yoğun kamuoyu baskısını kaldırmak için aşağılıkça yollara başvurdu. Önce Metris'ten Ö.O.'na başlayan iki direnişçiyi

tecrit etti. Onlara psikolojik telkinlerle baskı yaparak direnişini bırakmaya zorladı. Ama bu taktiği de boşa çıktı. Bu kez ölümleri kamuoyuna açıklarken yine adice yalan ve demagojiyle, direnişin kamuoyunda hapishaneler politikasına karşı yaratacağı tepkiyi nötralize etmeye çalıştı. Ölenlerin zaten idam hükümlüsü olduğunu açıkladı. Direnişçilerin idamların durdurulması için, affedilmek için Ö.O.'na gittikleri yalanını söyledi. Bununla da yetinmedi, liderlerin bu tutukluları zorla ölüme gönderdiğini, kullandığını açıkladı. Devlet bu yalan açıklamalarının peşinden doğrudan direnişçilere saldırıya geçti. Lider olarak gördüğü, gösterdiği bir direnişçiyi diğer direnişçilerden tecrit etme taktiğini uyguladı. «Cesetlerimizi çiğnemedен yoldaşımızı alamazsınız!» diyen ve direnme kararlılığını gösteren direnişçilere 69. gün ölüm sınırında olduklarına bakılmadan, operasyon yapıldı. D.K. isimli Ö.O. direnişçisi hücreye alındı. Bu insanlık dışı uygulamaya karşı tavırsız kalmayan direnişiler, hiçbir saldırıdan yılmayacaklarını bir kez daha gösterdiler. Alınan yoldaşlarının yanlarına getirilmesine kadar su içmeme kararı alarak, ölümlerini hızlandırdılar. Direnişçiler, direniş içinde direniş yaparak işkencecileri daha da zor duruma soktular. Çünkü her ölüm faşizmin hapishanelerdeki işkence, baskı politikasının teşhirinden başka bir anlama gelmiyordu. Artık direniş sadece ülke kamuoyuna değil, dünya kamuoyuna da mal olmuştu.

Ölümler ve direnişin ölüm sınırında devam etmesi, oportünizmi de etkiledi. Ölümlere kadar Ö.O. direnişine ilgisiz kalan, ölüm olmadan direnişin sona ereceği beklentisinde olan oportünizm, ölümler ve direnişin yarattığı siyasal sonuçlar karşısında «oligarşinin ilgisizliğini protesto için» ancak bir haftalık destek açlık grevi kararı alabildi.

Hayır, saldırılar durmadı; çünkü faşizm dünyanın gözleri önünde daha fazla teşhir olmamak için, direnişini kırıp ölümlerin önüne geçmek zorundaydı. Bunun için en aşağılık yöntemlere başvurmaktan çekinmedi.

Direnişin 72. günü ölümle burun buruna olan direnişçileri, hastaneden Sağmalcılar'a götürdü. Burada direnişçileri tek tek, pislik içindeki altı aydır kullanılmayan koğuşlara kapatan faşist görevliler direnişi kırmak için direnişçilere psikolojik baskı uyguladı. Özel psikolojik savaş uzmanları psikolojik telkinlerle direnişçileri etkilemeye çalıştılar. Direnişçilerin önlerine bol baharat kokulu yemekler koyup, onları tahrik etmeye, böylesi işkencelerle yenmeye kalktılar. Boşuna! Bunların hiçbirisi direnişçileri yollarından geri döndüremedi.

Ne oligarşinin demagojisi, yalanı, baskı ve tehditleri, ne de oportünizmin çamur atmaları, karalamaları direnişçilerin inancını yenemedi, iradelerini kıramadı, direnişin önüne geçemedi.

Direnış 73. gün hastanede bir şehit daha verdi. Yaşamını devrime adanmış olan Ö.O. direnişçisi Hasan Telci ölümüyle direnişin bayrağını daha da yükseltti. Direnişin ölümü zorladığı noktada, ölümler yaşanırken, yetkililerle görüşmeler, başladı.

Direnış daha başlarken kendisini «hak» alma kısır döngüsüne hapsedmeyeceğini, esas olanın siyasal sonuçlar olduğunu açıklamıştı. Direniş başlarken programına koyduğu siyasal sonuçlara ulaşmış, siyasi cephede bir zafer kazanmıştı.

Direnış, zindanlardaki tutsaklara sönmeyen bir meşale olmuş, kendi güçlerine güvensiz yılgın ve tereddütlü hale getirilmiş yığınlara, devletin gücünün göz dağı, yaygara ve demagojiye dayandığını yenilmez bir güç olmadığını göstermişti. En zor, anlamsız gibi görünen koşullarda bile direnilebileceğini ve devletin geriletilebileceğini ortaya koymuştu. 12 Eylül faşist cuntasının baskı ve terörü altında ezilmiş, sinmiş, yılmış, işçi ve emekçi halka direniş mesajları yollamıştı. Onlara direnme perspektifi sunmuştu.

Ölümü severek kucaklayan bir avuç insan, onbinlerin haklı taleplerini dile getirmiş ve devletin zulmü karşısında zindanlarda «taviz ver, kurtul!», «yaptırımlara, disipline uy,

rahat yaşa!» şeklinde ifadesini bulan uzlaşıcı reformist anlayışla bir yere ulaşamayacağını; devrimci onur ve siyasi kimliğin korunamayacağını, direnmeksizin bir bedel ödenmeksizin başarıya ulaşamayacağını anlatmıştı. (*)

Direnış 12 Eylül cuntasının sivil kılık altında «demokrasi» manevrasından aldığı güçle, gündemine aldığı «yeni infaz ve pişmanlık» yasasının daha etkin uygulanabilmesi koşullarının yaratılması ve genelde tutsakların sindirilmesi, ıslah edilmesi ve düzene kazandırılması programının sonuca ulaştırılması doğrultusunda, TTE odağında başlattığı bu saldırı kampanyasına önemli ölçüde darbe vurmuştu. S.A.G. ve Ö.O. direnişı oligarşinin siyasi tutsaklar üzerinde oynadığı bu oyunu büyük ölçüde bozmuştu. TTE'nin meşrulaştırılması zemininin altını oymuş ve TTE'nin ardına gizlediği dayatma ve yaptırımları kamuoyunun gözleri önüne sermişti. «Mamaklaşma» tüneline sokulmaya çalışılan Metris'teki direnişçi kitlenin soluklanmasını sağlamıştı.

Herşeyden önce bu direniş, Türkiye zindanlarında siyasal kimlik mücadelesinde tüm tutsaklara zengin bir deney ve perspektif sunarak direniş bayrağını en yükseklerle taşıdı.

Ama direniş siyasal başarılarını, gaspedilen güncel demokratik ve doğal, insani haklarını elde ederek taçlandıramadı. Görüşmelerde işkence ve baskıların kalkacağı, savunma hakları karşısında hassas ve dikkatli davranılacağı sözü veren yetkililer, TTE konusunda taviz vermediler. Ara çözüm eşofman statüsüne de yanaşmadılar. Oligarşı hemen tüm hapishanelerde TTE'yi zorla da olsa giydirmişken ve İstanbul hapishanelerinde de direnişin yanında TTE giymeye hazır «çoğunluk» varken, nasıl olur da TTE'de geriler, güncel hakları verirdi? Görüşmeler TTE sorunu üzerinde düğümlendi. Artık devletin kısa sürede, direniş sürse de TTE'de gerilemeyeceği anlaşıldı. İşte bu

(*) ÖO direnişı ayrıntılı olarak «Direniş Ölüm ve Yaşam» isimli kitapta anlatılmıştır. Daha, geniş bilgi için bu kitaba bakılabilir.

noktada önüne koyduğu siyasal sonuçları elde eden Ö.O. direnişine, TTE'nin giyilmeyeceği, direnişe TTE giymeme mevzisinde kalarak devam edileceği ilan edilerek 75. günde, 26 Haziran 1984 tarihinde son verildi. Güncel demokratik haklar TTE kabul edilmediğinden alınamamıştı, ama, direniş siyasal bir başarıyla noktalanmıştı.

DS davası tutsakları aldıkları merkezi kararlar Ö.O. eylemini 75. günde bıraktılar. Ve I. ekipte yer alan Ö.O. direnişçileri hastaneye kaldırıldı. TİKB davasından tutuklular ise bir süre daha eylemin devam etmesini -TİKB davasından I. ekipte kimse kalmamıştı- istediler. Ve hiçbir anlamı olmamasına rağmen, II. ekipte olan iki TİKB davası tutuklusu eyleme bir gün daha devam edip bıraktılar.

Eğer İstanbul hapishanelerinde TTE geriletilip, 75 gün süren ve 4 şehit verilen Ö.O. direnişiyle anında sivil elbiseler veya eşofman hakkı alınamadıysa, bunda en büyük pay sahibi, TTE giyme tartışmalarını, direnişin ilk günlerinde başlatan ve devlete «TTE giymeye hazırız» mesajını veren, statükocu sağ çizginin önde gelen temsilcileriydi. Zaten direnişçiler baştan kendilerini hak alma kısır döngüsüne hapsedmemiş, soruna hep siyasi boyutuyla, tarihsel önemi açısından yaklaşmıştı. Ö.O. da olsa bir direnişle, bir kılıç darbesiyle, İskender'in kördüğümü çözdüğü gibi bütün sorunların çözülebileceği hesabıyla hareket etmemişti. A.G. ve Ö.O. direnişlerinin sonuçlarına ekonomizmin penceresinden hak alıp almama ölçüsüyle bakmamıştı. Herşeyi hak alma üzerine oturtup direnişin başarısını buna bağlamamıştı. Ama direnişin siyasal zaferinin süreç içerisinde meyvalarını vereceğini ve hakları getireceğini her zaman kabul etti.

IRA'nın 10 şehit verdiği, tüm İrlanda'yı ve dünyayı İngiliz emperyalizmine karşı harekete geçirdiği ölüm orucu, önemli bir siyasal zafer kazandığı halde haklarını hemen elde edememişti. Bir siyasal zaferin sonuçlarına karşı koyamayan İngiliz hükümeti aylar sonra da olsa, İrlanda hapishanelerde reform yaparak IRA'nın istediği haklarını vermek zorunda kalmıştı.

Bu anlayıştan hareketle Ö.O.'nu sona erdirdikten sonra, TTE giymeme mevzisinde direniş kaldığı yerden devam etti. Siyasal zafer haklar elde edilerek taçlandırılmak isteniyorsa, direnmekten ve nice özverilere, zorluklara katlanmaktan ve devletin TTE'lerini giymemekten; belki daha yıllarca ziyarete, avukata, havalandırmaya çıkmamayı göze almaktan başka hiçbir yol yoktu.

İşte direnişçiler, zorlu olduğu kadar onurlu, acılı olduğu kadar en büyük sevinçleri getirecek bu yolu seçti. TTE giymemeyi aynı kararlılıkla sürdürdüler. Ama statükoculuk bu noktada direniş değil, uzlaşmayı ve TTE giyerek «geri çekilme»yi seçti.

Devrimciler ise arkalarına bakmadan, geri bir adım atmayı düşünmeden zindanlardaki görevlerine özverileriyle devam ettiler. Baskı ve işkencelere direndiler, her fırsatta oligarşinin yalanını açığa çıkarmaya, demagogilerini etkisiz kılmaya çalıştılar.

Faşizmin kendilerine en azgın saldırıları yönelttiği dönemlerde bile kendi inançlarını savunmaktan asla geri durmadılar. Her yerde, her zaman zulme, işkenceye, baskıya direndiler. Her yerde, her zaman devrimci onur ve ilkelerini savundular. Mahkemeler de, onlar için direnişlerinin bir kürsüsüydü. Bu kürsülerde direnişlerini dile getirip haykırdılar. Bunlardan dolayı haklarında yeni davalar açıldı, yargılandılar onlarca yıl cezalara çarptırıldılar. Ama direnişlerinin önüne set çekilemedi.

Örnek mi? İşte bir örnek. 3 No'lu Askeri Mahkeme'ye içinde Haydar Başbağ'ın da olduğu dokuz DS davası tutuklusunun birlikte verdiği bir dilekçeden açılan dava. Ve bu davanın savunmasında söylenenler:

3 NO'LU ASKERİ MAHKEME BAŞKANLIĞINA

«Devrimciler Faşizmden Af Dilemiyor»

(.....)

Yapılan açıklamayla, devrimcilerin burjuvaziden affedilmelerini istediği gibi bir hava yaratılmak istendi. Ne için ve kimlere karşı savaştığının bilincinde olan bizler; ülkemizi emperyalizme pazarlayan, ekonomisinden kültürüne kadar, yönetimi emperyalist finans kuruluşlarına bırakan, halkımızı açlığa ve sefaletle mahkum eden vatan haini ve halk düşmanlarından, bağımsızlık ve kurtuluş için savaştığımızdan bizleri af etmesini mi isteyeceğiz? ·

Af ancak suçlular için gerçekleştirilir. Bizler ülkemize ve halkımıza karşı görevlerimizi yerine getirdiğimize inanıyoruz. Bugün de aynı inancımızı koruyoruz, yarın da koruyacağız. Görevlerini yerine getirenlerin af edilmesi mümkün müdür? Afedilecek olanlar varsa, eğer birilerinin af edilmesi gerekiyorsa; bunlar, dünya insanlığına, halkımıza ve ülkemize karşı işledikleri suçların cezasını er geç çekecek olan vatan hainleri, işkenceciler ve faşistlerdir.

Dünya tarihi bağımsızlık ve kurtuluş için savaşanların, düşmanlarından sadece hesap sorduklarına, mücadelelerinin bedelini ödemekten korkmadıklarına; yaptıklarından dolayı sadece halklarına karşı sorumlu olduklarına tanıktır. Türkiye'nin bağımsızlığı ve kurtuluşu için mücadele edip esir düşenler de, düşmanlarından kendilerini af etmelerini istemediler, istemeyeceklerdir. Gerçekten o kadar alçalmış olsaydık, bizi yaptıklarımıza pişman edip af dileyen zavallılar durumuna düşürmek için yıllardır uygulanan baskı ve işkencelere direnmenin bir anlamı olur muydu? Dahası bugün de burjuvazi, bizleri af dilenen, faşizme köleliği kabul eden insanlar haline getirmeye çalışmıyor mu?

Bizler yaptıklarımızın ve yapamadıklarımızın hesabını Türkiye halklarına veririz, veriyoruz. Yalnızca halkımızın ve tarihin hakkımızda vereceği karara saygı duyarız. Geçmişte halka ve ÷lkemize karşı suç işleyenleri cezalandırdık. Bugünün suçluları da halka ve tarihe karşı yaptıklarının hesabını verecektir. Tarih bizi aklayacak, Türkiye halkları ne amaçla ve kimlere karşı savaştığımızı anlayacak; bizleri insanlık onurunu koruyan, yurdunu seven halkına karşı duyduğu sorumluluğun bedelini ödemekten korkmayan, KURTULUŞ SAVAŞÇILARI olarak değerlendirecektir. Buna inanıyoruz ve güveniyoruz.

(.....)

Asker Değil Siyasi Tutukluyuz!

Burjuvazinin diğerk bir demagojisi de, «Türkiye’de siyasi tutuklu bulunmadığı»dır. Toplama kamplarındaki onbinlerce tutuklu ise «anarşist», «terörist» olarak gösterilmek isteniyor. Öncelikle şunu belirtmeliyiz: Burjuvazi, yargıladığı, idam cezaları verdiği insanların siyasi tutuklu olduklarını gizleyerek, işkence ve baskıyı meşrulaştırmak istiyor. Bizlerin; başıboş, maceracı, yakıp yıkmaktan hoşlanan insanlar olduğumuz, dolayısıyla da topluma ve yaşama kazandırılmamız gerektiğini ifade ediyor.

Hazırlanan iddianameler; mahkemelerce verilen idam cezalarının, mahkumiyet kararlarının gerekçesi incelendiğinde, burjuvazinin bizleri hiç de başıboş, amaçsız, «terörist,» insanlar olarak görmediğı anlaşılacaktır. İdamla cezalandırılması istenen binlerce insan, idam cezası almış yüzlerce kişinin suçu, «... Devletini yıkıp, MARKSİST-LENİNİST İLKELERE DAYALI PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN KURULMASI AMACIYLA teşekkül kurmak, kurulu teşekküllere girmek, örgütün amaçları doğrultusunda eylemlerde bulunmak...» olarak tanımlıyor.

Bütün dünyanın -bu arada burjuvazinin de idam cezası isterken ve verdiği zaman- kabul ettiği bu gerçek karşısında;

baskı ve işkenceyi meşrulaştırma amacıyla tekrarlanan «anarşist-terörist,» demagojisi birşey ifade etmiyor. Bizler sömürü temeline dayanan bu devleti yıkıp, yerine sömürünün ortadan kalktığı, halkımızın özgür ve mutlu yaşayacağı halk demokrasisini, giderek de sınıfsız toplumu gerçekleştirmek amacıyla savaşıyoruz.

Şu anda tutsak olmamız ve askeri toplama kamplarında bulunmamız bu gerçeği değiştirmez. Bu devleti yıkmaya, yerine proletarya diktatörlüğü kurmaya çalışmakla suçlananlar, bu devleti ayakta tutmak ve bizlere karşı korumakla görevli kurumların disiplini ile yaşamak zorunda değillerdir. Karşılıklı savaşan iki ordunun neferleri, düşmanın değil, kendi ordusunun disiplinine ve kurallarına uymakla görevlidir.

Kaldı ki, işkence ve baskı yalnızca askeri toplama kamplarına özgü uygulamalar olarak ele alınamaz. Adalet Bakanlığı'na bağlı Buca, Çanakkale E tipi, Bartın E tipi, Malatya E tipi ve Antakya E tipi hapishanelerinde de, devrimci-demokrat tutuklulara aynı şeyler uygulanmaktadır. Yani işkence ve baskı, askeri disiplini sağlamayı değil, bizleri düşüncelerimizden vazgeçirmeyi, düzenin köleleri haline getirmeyi amaçlamaktadır.

(.....)

İnsanların istediklerine inanmaları, yaşantılarını inançları doğrultusunda şekillendirmeleri, inançlarını korumaları en doğal haklarıdır. Marksist-Leninistler olarak düşüncelerimizi korumamız, yaşantımızı bu inançlar doğrultusunda sürdürmemiz, bizim hakkımızdır. İnsan olmanın bize sağladığı bu hakkın YASALLAŞMASINI İSTİYORUZ.

SİYASİ TUTUKLULUK HAKKI AYRICALIK DEĞİLDİR. Siyasi tutukluluk hakkını talep ederken; düzenin olumsuzluklarının ve çarpıklığının sonucu olarak topluma karşı suç işlemiş bulunan toplumsal suçluların, içinde bulundukları

olumsuzlukların gözardı edilmesini kastetmiyoruz. Ancak bizlerin; toplumsal amaçlar doğrultusunda mücadele eden toplumdaki düzenden kaynaklanan sorunların kaynağını kurutmayı amaçlayanlar olarak; bilinçsizliklerinden dolayı toplumsal suçlar işleyenlerle aynı keşeye konmayı da kabul etmemiz beklenemez.

Kısacası; toplama kamplarında bulunmamız, siyasal düşüncelerimizden ve amaçlarımızdan vazgeçmemizi gerektirmediği gibi, yaşantımızı inançlarımız doğrultusunda sürdürmemizi de engellemez. İnsan olarak en doğal hakkımızdır bu.

İnfaz Yasası, Islah Etmeyi Değil Sindirmeyi Amaçlıyor

Burjuvazi, mevcut infaz yasasının suçluların topluma kazandırılmasını, yaşadıkları koşullarda topluma yabancılaştırmalarının engellenmesini, hayata kazandırılmalarını amaçladığını iddia ediyor. Bu yanıyla bakıldığında, topluma yabancılaştırmış unsurların ıslahını amaçladığı söylenebilir.

Eğer sorun buysa, DEVRİMCİLERİN İSLAH EDİLMESİNE GEREK YOKTUR. Çünkü devrimciler, toplumun ve yaşamın sorunlarını bilen, bu sorunların toplum ve yaşam lehine çözülmesini sağlamak için çözümler üreten, bu çözümler doğrultusunda mücadele eden, bu uğurda en ağır bedeli ödemeye hazır olan insanlardır. DEVRİMCİLERİN TOPLUMA KAZANDIRILMASI DİYE BİR SORUN OLAMAZ.

Yine en zor koşullarda baskıya ve işkenceye rağmen, yaşantısını toplumsal sorunların çözümü mücadelesiyle şekillendiren, tutsaklık koşullarında bile toplumsal sorunların çözümüne yardımcı olmayı bir an bile aklından çıkarmayan, sürekli topluma yararlı çözümler üretmeye çalışanların YAŞAMA HAZIRLANMASI GEREKMEZ.

(.....)

Devrimcilerin sorunu ıslah olmak değil, düşünceleri ve ürettikleri çözümler doğrultusunda topluma yararlı olabilecekleri koşulların yaratılmasıdır.

Ülkemizde toplumsal suçluların barındırıldığı hapishanelere göz atıldığında, söylenenlerle uygulamalar arasında tam bir çelişkinin olduğu görülecektir. Bütün sivil hapishaneler birer uyuşturucu tüketim merkezi haline getirilmiştir. Uyuşturucu ticareti bu hapishaneleri yöneten asker-sivil yöneticilerce yapılmaktadır. Küçük çocuklar, tutuklu kadınlar yöneticilerce pazarlanmaktadır. Dayak ve falaka başlıca ıslah aracıdır. İşkence sonucu; yöneticilere rüşvet vermeyen, ahlâksızlığa ve kötü alışkanlıklara karşı çıkan insanların katledildiğini biliyoruz.

Askeri hapishanelerdeki uygulamaları daha önce anlattığımızdan yeniden değinmeyeceğiz. Ahlâksızca aramayla, işkenceyle, yasaklarla insanların tek kişilik hücrelere konup yaşamla ilişkilerinin kesilmesiyle, yurt ve dünya olaylarının izlenmesinin engellenmesiyle, savunma haklarının gaspıyla, ailesi ve yakınlarıyla görüşmesinin engellenmesiyle, ayakkabısız yaşanmaya zorlanmasıyla, İNSANLARIN ISLAH EDİLMESİ MÜMKÜN MÜDÜR?

Gerici-faşist marşların söylenmesi, din ve ahlak derslerine katılma zorunluluğu, Türk ırkının üstünlüğünün ve bütün dünyaya nasıl diz çöktürüldüğünün anlatıldığı tarih derslerini, bilimsellikte hiçbir ilgisi olmayan, toplumların gelişmesini anlatmaktan uzak sosyoloji derslerini izleme mecburiyeti; bizleri topluma kazandırmayı mı, yoksa egemen sınıflara kölelik yapmamızı sağlamayı mı amaçlamaktadır?

Aynı uygulamaların, Naziler tarafından işgal edilen ülkelerde oluşturulan toplama kamplarında da gerçekleştirildiğini biliyoruz. Burjuvazinin amacı; bizleri devrimci düşünceden vazgeçmiş, yoz, bunalımlı, kafası ve kişiliğiyle, faşizme köleliği kabul eden hainler haline getirmektir. Sivil cuntanın başbakanı bunu şöyle izah etti: «Bu gençleri kazanmak zorundayız; bunu başaramazsak ilerde başımıza yine sorun çıkaracaklardır.» (T. Özal, basından)

Gerçekten bugünün tutsakları köleleştirilemezse, gelecekte sınıf mücadelesinde yer alan, burjuvaziye karşı mücadelenin bilinçli ve kararlı önderleri olacaklardır. Burjuvazinin saldırganlığının temelinde bu korku yatar. Bunun için burjuvazi saldırıyor. İşkence yapıyor, yasaklar koyuyor. Bunun için, ülkemizde siyasi tutsakların toplandığı asker-sivil tüm hapishaneler birer işkence merkezine, insanların kobay olarak kullandığı laboratuvarlara döndürüldü. Yasal tutukluluk süresini doldurmuş, ama baskıya ve işkenceye boyun eğmemiş insanların tahliyesi, bunun için engelleniyor. Hapishane yöneticileri, devrimci düşüncelerini koruyan tutukluların, infaz yasasının tanıdığı erken tahliye haklarını gasp ediyor. Yargı kararı gerekmeksizin, tahliye olacak tutukluların yeniden cezalandırılması, gerekçe olarak da, faşist yaptırımlara uymamanın gösterilmesi; kendi başına infaz yasasının amacının, devrimci düşünceden vazgeçirme, sindirme ve teslim alma olduğunu göstermeye yeter.

(.....)

Bugün faşist saldırıların odağına tek tip elbise konmuştur. İşkencenin, baskıların, insanlık onuruyla bağdaşmayan uygulamaların amacı ne idiyse, tek tip elbise uygulamasının da amacı odur.

BURJUVAZİ RESMİ OLARAK KABUL ETSE DE, ETMESE DE AMAÇ; TUTSAKLARI TESLİM ALMAKTIR. TEK TİP ELBİSEYİ GİYMEYİP FAŞİST MARŞLARI SÖYLEMEYEN, GERİCİ-FAŞİSTEĞİTİME KATILMAYAN, ASKERİ DİSİPLİNE UYMAYANLAR; BASKI, İŞKENCE, YAPTIRIM VE YASAKLARLA YIPRATILIP UZUN VADEDE FİZİKİ OLARAK ORTADAN KALDIRILMAK İSTENİYOR.

BÜYÜK FEDAKARLIKLARI GÖZE ALARAK BAŞLATTIĞIMIZ SÜRESİZ AÇLIK GREVİ ZAFERLE SONUÇLANACAKTIR.

30.4.1984

(.....)

ÖLÜME YATANLAR

1.

Ağzı köpük
karnı kızıl kanlar içinde küheylanlar
Durmadan vuran mahmuzlardan huysuz
kan ter içinde Doğu'ya doğru koşuyor ve
küheylânların en irisinin üstünde
küheylan kadar asi
küheylan kadar ürkek
ufuklarımızı karartan haki renkler üstüne
Yeşil bereler sunuyordu ve yaldızlı düğmeler...

2.

Bir tarafta
dalkavuk ninnileriyle demokrasi beşiğini sallayanlar
hakilerin «altı kadife döşeli» diye
siyah postallarını öperken
beri yanda
geniş sağırlı küheylanların
karnını döven
mahmuzlardan sivri
mahmuzlardan uzanan;
hakilerin kuşattığı toprak evlerin
koynuna ışık düşmemiş gecelerinde
ölüm uykularından koparılan bebelerin
körpe etlerine batan çingiraklı ivgiler!

3.

Ve bizimkiler
düşüyorlardı birer birer!
kimi
dinginliği döven mavzer senfonilerinin bitiminde susarak

kimi
kendini güneşin kızıl salkımlarına asarak
çırılçıplak sabahlarımıza doğmak için,
doğmak ve
birbirine vurdukça sıkılan
sıkıldıkça donan
dondukça inci tanesi gülmeleri donuklaştıran
kurşun renkli sabahlara
gökkuşağı tokasıyla
vurmak için

4.
Bizimkilerdi;
Güneşimizi örten siyahları silmek için
aldırmadan morarmış tenlerine
ölümüne direndiler!
Bizdendiler;
Ölümüne direnmek yetmiyorsa;
«Ölüme yatarız» dediler
Ve yattılar

5.
Hissediyorlardı
hergün biraz daha yaklaşan ölümün soluklarını
Hiç düşmedi dillerinden
«son gün»e kadar eksilmedi yüreklerimizden
Yaralı yüreklerimizden çıkardıkları hayat tınıları...
Biraz daha uzatmak için geriye kalanların hayatlarını;
her an dirhem dirhem
hergün adım adım gelen ölümden vazgeçmediler

6.
Dışardakilerin kan çanağı gözleri
Yedi kat duvarların ötesinden
aldırmadan bakışları donduran buz saçağı yüzlere
görüyordu bizleri

konuşuyordu bizlerle;
 «kim öğretti yavrum sana
 bu halinle de gülmeyi?
 Bir deri bir kemik gördükçe seni
 bazen çözülüyor tevekkülüm;
 Benim, inanç sularımda açan
 ve solmayan gülüm
 Yine de sen
 olduğun yerde bildiğin gibi davran
 Bunlar da geçer çünkü
 Dünya kurullalı beri durmaz döner devran...»

7.
 karşımızdakiler
 taş çıkartırcasına
 orta çağ zorbalarına...
 Bu, tutkuları kutsallaşmış maviliklere akan yolcuları
 ölüm geçitlerinde vurdular!..
 Dağ taş inledi
 kurt-kuş ağıtlara durdu
 düşürülen fidanların acısından;
 - Rüzgarla güneş
 Bir kez daha herkes duysun
 bir türkü söylediler;
 maviliği tutsak ufuklarda elele,
 Tozutmaya kalkan rüzgarın girdabına girilmez
 Boynuna halat takılsa da güneş batmaya sürüklenmez
 Ne kadar erken batarsa o kadar erken doğar
 Zorla yaratılan karanlıktan fayda beklenmez!..

Temmuz '84

26 HAZİRAN '84 - NİSAN '85 **«YOL AYRIMINA DOĞRU»**

Hapishaneler direnişinin 1984 yılına kadarki, en önemli, en basit ama bazılarınca en zor anlaşılan deneyimlerinden biri; sınıflar mücadelesinin seyrini yalnızca oligarşinin değil, onun saldırılarına direnen, alternatif politikalar üreten devrimci sınıf güçlerinin de belirleyebileceğidir. Dolayısıyla ideolojik, politik, örgütsel çalışmada, devrimci direniş moral gücünü yitirmedikçe, oligarşi kolay kolay adım atamayacak, zindanlarda siyasi tutsaklar üzerinde ideolojik, politik egemenliğini kuramayacaktır.

Bu en önemli, en basit ama en zor anlaşılan deneyimi kavramanın tek yolu, kararlı mücadeleden geçiyordu. Tabii ki kararlı mücadeleyi göze alamayan, direnişlerde yer alsa da hep yalpalayan, sağa sola savrulan sağ sapmanın bu deneyimi düşünsel alarak kavraması ve uygulaması çok zordu. Direnerek hak almayı bir kenara bırakmışlardı. Onlar uzlaşarak, direnmeden «rahata» kavuşmanın teorisini yapıyorlardı. Devletin elindeki silahları alma adına tek tip elbise giyecek, kimlik kartı takacak, ön ilikleme vb. düşünebileceklerdi. «Bu sayede devlet saldırı için haklı zemin bulamayacaktı(!)» Oysa tek tip elbise ve diğer yaptırımlar tek bir hedefin basamaklarıydılar.

Devrimci ve haklı bir eyleme, devrimci olduğunu söyleyenlerin vurdumduymaz davranmayı başarması, hiç kuşkusuz kolay değildir. Bu, ahlaki, psikolojik çöküntüyü ta baştan kabullenmek anlamına gelir. Sağ sapma, önceleri koğuş direnişlerinde ve sonra da, daha katmerli biçimde

açlık grevi, ölüm orucu eylemi sırasında bunu yaşamıştır. Tek tip elbise ve gerisindeki saldırı kampanyasına güçlü bir soluk olan açlık grevi ve ölüm orucu eyleminin yarattığı siyasal sonuçları, ekonomizm penceresinden bakarak bir çırpıda silen sağ sapma; böyle bir eylemin bile, güncel hakları alamamasını kendi geri çekilmeciliğine vesile yapmıştır. Buradaki siyasal zaferi göremeyen, görmek istemeyenler, direnişi hak bazında ölçüye vurarak direnişin yenildiğini ilan etmişlerdir. Buradan da devletin tek tip elbisede kesinlikle taviz vermeyeceği sonucuna vararak, kendi subjektif konumlarına elverişli zemin yaratmışlardır. Direnişin bitirilmesinin hemen ardından başlatılan geri çekilme ve tek tip elbise giyme tartışmaları, bununla doğrudan ilişkilidir. Onlar tek tip elbise giymeye hazır olduklarını devlete duyurmalarıyla devletin tek tip elbisede, geri adım atmamak için ısrarlı olmasına yol açtıklarını anlamak istememişlerdir.

Ölüm Orucu direnişinin bitimi ve saldırıların büyük oranda durması, hapishanelerdeki işkence baskı politikasının teşhir olmasıyla; egemenlerin sürekli geri adım atma sürecine girdiğini kavrayamayan, zamanın direniş lehine çözüldüğünü göremeyen oportünizm, tersine, geri adım atmak anlayışına daha sıkı sarılıyordu.

Direniş öncesi tek tip elbise giymeyi kafasına koyan oportünizm, «Büyük saldırı gelecek, çok kötü olacak» kehanetiyle, tek tip elbiseyi giymeyi «meşrulaştırarak» tartışmaya açtı. Geri çekilmek için; ölüm orucu direnişinin tutuklu kitlesi üzerindeki etkisini kırmak zorundaydı. Bunun için doğrudan ölüm orucu direnişine ideolojik saldırıya geçti ve tek tip elbise giymekten başka yol kalmadığını söyleyerek, tek tip elbise giymeyi amaçlaştırdı.

Sanki tek tip elbise yaptırımını dayatan direnişçiler gibi, çirkin ve seviyesiz bir «maceracılık» edebiyatıyla, tek tip elbise giymenin ne kadar «doğru» bir taktik olduğu, bu dönemde devrimci taktiğin «geri çekilme» olduğu vaazları ortalığı kasıp kavuruyordu: Bütün oklar, direnişe

ve tek tip elbise giymemeye kararlı direnişçilerin üzerine yağıyordu. Oportünizm, tek tip elbiseyi giyebilmek için, akıl almaz deli saçmaları üretiyordu.

«Burjuvazi tek tip elbise giydirmek istemiyor!»

«Elimiz kolumuz bağlı, ne yapabiliriz ki!»

«Tek tip elbise giymeyen maceracıları terkedin!»

«Tek doğru taktik geri çekilme taktiğidir!» türünden saçmalamalar tozu dumana katıyordu.

Oportünizm artık yasak ve cezalar karşısında bunalıyor, ne pahasına olursa olsun tek tip elbiseyi giyip «rahat» etmek istiyordu.

Devrimci önderliğin temel görevi; kitlelere doğru bilinç vermek, düzen karşıtı gelececek savaşın ve direnişin biçimlerini örgütlemek, koşullara uygun taktikler saptamaktır. Oportünist önderlik ise, tam tersini yaparak; yılgın, zaaf ve bilinçli olarak geri kesimlerin bu olumsuzluklarını okşayarak, bu zeminde «siyaset» yapmaya çalışıyor ve bunları kalkan yaparak, kendi zaaf ve eksikliklerini gizlemek istiyordu.

Yaklaşık dört yıldır, eksik ve zaaf da olsa direniş hattında bulunan ve her türlü dayatmaya, askeri yaptırıma uymama noktasında bilinçlendirilen tutsak kitlesini, tek tip elbise giymeye ikna etmek o kadar kolay değildi. Bunun için, dört yıllık İstanbul hapishaneler tarihinde ilk defa bu kadar kapsamlı ve enerjik bir faaliyete girildi. Direnişi yükseltme, devleti geriletme üzerine tek satır yazılmazken, geri çekilme üzerine binlerce sayfa yazıldı ve tek tip elbise giymenin ne kadar doğru olduğu kanıtlanmaya çalışıldı...

Başta oportünist ve yeni reformistler akıllarına gelen hemen herşeyi söylüyorlardı. Tek tip elbise giymeyenlere en seviyesiz üslupla saldırmaya ve genelde tutsak kitlesinde varolan direniş dinamiklerini yok etmek için ve dört yıldır direnişlerde kazanılmış değerleri çürütmek için, saldırıyı sürdürmeye devam ettiler.

«Meşru zeminde mücadele etmek gerekir» diyorlardı. Oysa oligarşinin yasa ve kural tanımadığı, devrimci hareketleri yok etmek, ezmek, emekçi halkların ekonomik, demokratik ve

siyasal mücadelelerini durdurmak ve ezmek için, baskı ve teröre başvurduğu bilinen, çok yalın bir gerçektir.

Devrimcilerin meşruluk anlayışı, oligarşinin yasa ve kural tanımazlığına karşı, onun gerici yasalarını reddederek, ne pahasına olursa olsun emekçi halkların çıkarlarının yanında yer almak, mücadeleye öncülük yapmak ve savaşı yükseltmek demektir.

Oportünizm öylesine saçmalıklar üretiyordu ki, devlet yetkilileri dahi hayretler içinde kalıyordu. Cunta tek tip elbise giydirmek için kan akıtırken, «Burjuvazi tek tip elbise giydirmek istemiyor» saçması bunun en tipik örneğiydi.

Devlet ise «Yanıyorsunuz, tek tip elbise giydirmemek diye bir olay yok, sadece tek tip elbiseyi ‘amacına’ uygun giyeceksiniz» diyerek kısaca tek tip elbiseyi ne için giydirmek istediklerini, neyi hedeflediklerini açıklıyordu.

Ama oportünizm bu durumu bir türlü anlamak istemiyor ve sadece tek tip elbisenin görünürdeki fonksiyonu üzerinde durarak, sorunu basitleştirip karikatürize ederek, kitleyi ikna etmeye çabalıyordu.

Tek tip elbise giymek öylesine zor ve «çileli» bir işti ki, «burjuvazi tek tip elbise giydirmek istemiyor» saplantısıyla hareket ederek, «platform» adını verdikleri, özel ayrı birlikler dahi yarattılar(*).

(*) Ocak ‘85’te sağ oportünizmin temsilcileri; başta HK ve K davası tutsakları olmak üzere geline aşamada tek tip elbisenin «haklar» karşılığında giyilebileceğini, bunun da ancak Konsey dışında bir örgütlenmeyle olabileceğini savundular. Ve bu amaca uygun olarak, tek tip elbiseyi bir an önce giymek için «platform» örgütlenmesine gittiler. Sonuçta bu platform, HK, K, P, Acil, ÇS, TKEP, GKK, VP, Otonom, TKP-B davası tutsakları tarafından oluşturuldu (DY ise bu platformda resmi olarak yer almamakla birlikte platformun görüşlerini savunuyordu.)

Bu birliğin tek ilkesi tek tip elbise giymektir. Başka hiçbir ilkenin bu birlikte önemi yoktu. Platform, kendi programında, haklar karşılığında tek tip elbise giymek için yönetimle pazarlık yapılmasına da karşı çıkarak, elbisenin pazarlıksız giyilmesini savundu. Ve bu konuda da güçsüzlüğünü ortaya koydu. Faşizm daha sonra tek tip elbise giyme aşamasına gelindiğinde, bu zayıflıktan azami ölçüde yararlanmayı bilmiş, tek tip elbiseyle birlikte suçlu kimliğini de dayatmıştır.

Artık yol ayrımına gelinmişti...

Oysa direnişin yarattığı etkilere de bağlı olarak, siyasal süreç süratle devrimcilerin lehine geliyor ve devlet, eskisi gibi «astığı astık, kestiği kestik» anlayışı ile hareket edemiyordu. Giderek geriliyor, eskiden olduğu gibi saldırılarını sürekli kılamıyordu. Kamuoyunun ve ailelerin baskısı da bunda rol oynuyordu.

Oportünistler bir yanda tek tip elbise giyerek rahata kavuşacaklarını umarlarken; statükoyu bozdular ve geri çekilme taktiklerine karşı koyanlar olarak kabul ettikleri direnişçileri hapishane konseyinden çıkarmanın adımını attılar. Oysa işkenceci yöneticilerin de yıllardır istediği buydu. Direnenleri, uzlaşabileceklerden ayırmak için, azami çaba sarfetmişti.

Psikolojik üstünlüğü devrimcilerin eline geçirdiği ve yeni direnişlerle oligarşiye daha ağır darbeleri vuracağı bir kesitte, oportünizm, geriye gidişi ve uzlaşmayı seçmiş, devletin işini kolaylaştırmıştı. Bu sonuç devlete, eninde sonunda direnişçilerin de, yalnız kalmalarından dolayı tek tip elbise giymek zorunda kalacağı umudunu da veriyordu.

Sonuçta reformist HK davası tutsaklarının teorisyenliği, K davası tutsaklarının '83 sonunda direnişçi çizgilerinden vazgeçerek yüzseksen derece geriye dönüşleri ve en sağ uzlaşmacı çizgiyi izlemeleri; DY davası tutsaklarının anti-direnişçiliği, P davası tutsaklarının «mavi kefen», edebiyatında keskin zikzaklar çizerek geri dönüşü ve adeta HK davası tutsaklarının sözcülüğüne soyunması, DK davası tutsaklarının «sol» görünüm altındaki sağcılığının iyice ortaya çıkması ve utangaç tek tip elbise giyme isteğini «çoğunluk sağlanırsa giyeriz» gerekçesiyle dile getirmesi ve irili ufaklı birçok grubun ciddiyetsiz yaklaşımları sonucu, tek tip elbise giyme kararı aldılar.

12 Eylül zindanlarında, siyasi tutsaklara düşen görev bu kadar açık olmasına karşın, oportünizm içine düştüğü panikle, Sağmalcılar'da tek tip elbiseyi giydi. «Platform» denilen sağcı ittifakın başlattığı bu giyme «eylemi», aynı

paniği yaşayan diğer oportünist grupları da etkiledi ve «platformcular»la birlikte diğerleri de, tek tip elbiseyi giydiler. «Platform» işi kılıfına uydurmuş, «geri çekilme» taktiğinin bir gereği olarak giymişti. Diğerleri de klasik tavırlarını, «çoğunlukçu» anlayışlarını sergileyip, «platform»un açtığı yoldan tek tip elbiseyi giymişlerdi. Giymeyen ve bunu kesin açıklayan; DS; TİKB davası tutsakları ile P/C Savaşçıları davalarından yargılanan bazı tutsaklardı. DK, HDÖ, PY, DHB davası tutsakları çoğunluğa uyacaklarını belirtmelerine karşın, DS davası tutsaklarının giymeme yönündeki ideolojik, siyasi çalışmasının da etkisiyle giymeyi ertelediler ve bekleyişe geçtiler. Giymeme gerekçelerini, elbise ile birlikte verilen «kimlik kartları»na dayandırdılar. Tek tip elbiseyle birlikte verilen kimlik kartı dayatmasından vazgeçilmediği için bu gruplar elbise giymediler. Devlet, tek tip elbise giymeyi ve buna bağlı hakları alıp rahata kavuşmayı amaçlaştıran, gözü başka birşey görmeyen sağ çizginin bu zayıf noktasından yararlanarak, tek tip elbiseyle birlikte suçluluk kimliği takmayı dayatmıştı. Direnme diye bir sorunu olmayan ve programına böyle bir sözcük sokmayan ilkesiz birlik «platform», geri çekilme taktiğinin başına birşey gelir telaşıyla, bu dayatmayı da tepki göstermeden kabul etti.

Oportünizmin tek tip elbise giymedeki gerekçelerinden biri de Metris'i kurtarmaktı. Önce sadece Metris'ten söz edilirken, bir-iki ay sonra yalnız Metris'te giymenin yanlış olduğu, Sağmalcılar'da da giyilmesi gerektiği bilincine vardılar(!) Aslında amaç Metris'i kurtarmak değil, Metris öne sürülerek tek tip elbise giymeyi meşrulaştırmaktı. Zaten çok geçmeden bu amaç açığa çıktı. Hatta tek tip elbise giyme hazırlıklarına başlandıktan sonra, Metris'i kurtarma unutuldu.

Metris'te Kasım sonlarında, K davası tutsakları bir bildiriyle elbise giymenin gerekli olduğunu açıkladılar. Bildiriye göre elbise «kış gelip soğuklar bastırmadan» giyilmeliydi. Metris'te siyasi tutsakların tümü «sibirya»

koşullarına dolduruldu. Boşalan koşullara «yeşiller» bölümündeki tutuklular yerleştirildi. İşkenceci Metris yönetiminin amacı siyasilere ne kadar azaldıklarını göstermek, psikolojik çöküntü yaratmaktı. Yani devlet Metris'te tek tip elbise giyilmesini beklerken, hazırlıkları da tamamlıyordu.

Kasım ayı sonunda ANAP milletvekili B. Akarcalı(*) başkanlığındaki parlamento heyeti hapishaneye geliyor, bu arada «sibirya» koşullarına da uğruyordu. Camları kırık olduğu, masa ve sandalyelerin olmadığı ilk bakışta belli olan koşullarda duvarlardaki kan izlerini görmelerine karşın parlamento heyeti tek söz ediyordu: «Elbiseyle herşey düzelir!» Ne tesadüf! Evet burjuvazinin temsilcileri de herşeyi tek tip elbise giymeye bağlıyorlardı.

«Tek tip elbise zorla giydirilemez» biçiminde mahkeme kararlarının alındığı bir ülkede, parlamenterlerin «tek tip elbise giyin, her şey düzelir» demesi, kimileri için düşündürücü olabilir. Ama bu tutsaklar için tek anlam taşır: İşkence ve baskıların ülkemizde yukarıdan aşağıya bir devlet politikası olarak uygulandığı gerçeği inkâr edilemez!

Yine bu günlerde Metris'te kimi siyasetler idareyle tek tip elbise sorununu görüşmek için dilekçe verirken, hapishane yönetimi de boş durmuyordu. Eskiden tek tip elbise giymiş olan «yeşiller» statüsündekilere tek tip elbise önlerini ilikli tutmaları koşulunu dayatıyordu. «Yeşiller»i ne kadar fazla yaptırıma uydurursa, tek tip elbise giyecek siyasilere de o ölçüde dayatma getirebilirdi.

Nitekim bu görüşmede hapishane yönetimi, «usulünce» tek tip elbise giyilmesi halinde hakların verilebileceğini, ancak bunun hemen olmayacağını, belli bir süre gözlemden sonra gerçekleşeceğini söylüyordu. Usulünce tek tip elbise

(*) Kadıköy ANAP binasının DS tarafından basılmasından sonra, basına verdiği bir demeçte işkenceyi açıktan savunan bu hapishaneler komisyonu başkanına, devrimci tutsaklar gereken cevabı yazılı olarak, doğrudan kendisine yazdıkları mektuplarla vermiştir.

giyilmesi esprisi tek tip elbise önlerinin iliklenmesinin, soyunarak aranmanın, siyasi çalışma yapmamanın kabul edilmesi anlamına geliyordu açıkça.

Sağ sapma üzerinde tartışmasız bir psikolojik üstünlük kurmuş olan Metris yönetimi; genel anlamda gayri ciddi olan ama somut koşullar göz önüne alındığında ciddiye alınması gereken onlarca dayatmada bulunuyordu. Örneğin tek tip elbise giymeyenler bir başka bölüme alınarak tecrit edilecekti. Eğer ki tek tip elbise giymeyenler herhangi bir nedenle slogan atarsa, tek tip elbise giyenler slogana katılmayacaktı. Sesli anma yapmayacaklardı vb. vb. Sağ sapma için bile, hemen kabul edilebilir yanı olmayan bu dayatmalar üzerine tartışma tıkanı, temsilcilerin «ölüm orucu yaparız!» tehdidi de havada asılı kaldı. Çünkü programlarına direniş yapmayı koymayanların bu tür çıkışları, Metris idaresini güldürecek bir blöftü.

Gelinen noktada tek tip elbise direnişi siyasi nitelik ve prestij açısından, TARİHSEL bir öneme sahip olmuştu. Tek tip elbise giymemek direnişin sembolü olmuştu artık.

Oportünistler direnişçileri yalnız bırakıp tek tip elbise giymekle, oligarşinin hapishane politikasının uygulanmasını kolaylaştırmışlar, direnişi yaralamış, zayıflatmışlardı. Ama tüm işkence, baskı ve insanlık dışı koşullara rağmen, uzun soluklu ve kararlı direniş, mutlaka kamuoyuna mal olacak ve iktidar üzerinde gerekli baskı gücünü yaratarak, caydırıcı olacaktı. Bu kaçınılmazdı, zaman direnenlerden yanaydı. Ve ölüm orucu direnişinin siyasi sonuçları ergeç hak almayı da getirecekti.

İstanbul hapishanelerindeki direnişçilerin siyasi kimlik ve onur mücadelesini altın harflerle yazacak olan tarih, oportünizmi de tek tip elbise giymeme direnişinin ön cephesini terk etmek, devletle uzlaşmak, direnenlere karşı cepheler oluşturmak ve zaman zaman demokrat tavrı dahi gösterememekle yargılayacaktır.

Evet statükocular «mavi kefen»i giyerek, yakalarına suçlu kimliği takarak, direnişçilerin «siyasi tutsaklara tek

tip elbise giydirilemez» sloganlarıyla zindanları inlettiklerine bakmadan, 23 Nisan 1985'te açık görüşe çıktılar.(*).

İstanbul hapishanelerinde net olarak iki çizgi ortaya çıktı ve yol ayrımına girildi. Bir yanda direnerek haklarını almak isteyen proletaryanın devrimci tavrı; diğer yanda hak almayı, devletin dayattığı koşullarda uzlaşmaya bağlayan, küçük burjuvazinin reformist uzlaşmacı tavrı.

Devrimler tarihi, davaya inançsız küçük burjuvaların kaypaklığına, ikili, yalpalayan, dengesiz tavrına binlerce kez tanık olmuştur. Onlar *kolay zaferin* peşindedirler. Devrimin ilerleyen günlerinde riskin olmadığı koşullarda, kitlelerin sırtına basarak yükselmek ve devrimde önemli kavşakları kapmak için, ucuz kahramanlık gösterilerine başvururlar, olmadık şeyler yaparlar. Devrimin yenilgiye, yarı-yenilgiye uğradığı veya ağır darbeler yediği, gericiliğin hükmünü sürdürdüğü koşullarda ise; burjuvaziyle uzlaşmaya, onun değirmenine su taşımaya, kaypaklığa başvururlar. Bu onların karakteridir. Bu karakterleri değişmez, sadece koşullara göre yer değiştirir.

-
- (*) Platform adı altında toplanan oportünist gruplar tek tip elbiseyi giyeceklerini kesin açıklayınca DS davası tutsakları durumu yeniden gözden geçirdiler. Çünkü artık geline nokta elbise giyme konusu tartışma düzeyini aşmış, bizzat pratiğe dönüşüyordu. Bu noktada direnişçiler için -genel kitleye göre azınlık durumundaydılar- mevcut durumu son bir kez gözden geçirmek, düşmanın saldırısı karşısında ortaya çıkabilecek olan gelişmeleri tartışmak, tek başlarına kalmaları halinde tek tip elbiseyi giyip giymeme ile ne kazanıp ne kaybedeceklerinin muhasebesini yeniden yapmak bir zorunluluk haline gelmişti. Bu amaçla kendi içlerinde geniş bir tartışma başlattılar ve bunu platforma açıklayıp bir süre beklemelerini istediler. Ama bu oportünist ittifakın öylesine acelesi vardı ki bu talebe bile kuşkuyla yaklaşılar ve «oyalanmak istediklerini» öne sürüp kısa bir süre bekleyeceklerini söylediler. Zaten DS davası tutsaklarının çok uzun süre beklenilmesi istemi yoktu, beklenilmesini istemelerinin nedeni, hapishanenin mimari yapısının yarattığı güçlüklerden ve mevcut yasaklardan dolayı haberleşme olanaklarının sınırlı olmasındandı. Ama platformun acelesi vardı ve bu anlaşılır gibi değildi. Nitekim çok kısa bir süre sonra DS davası tutukluları kendi içlerindeki tartışmayı sonuçlandırdılar ve tek tip elbiseyi hiçbir koşul altında giymeyecekleri açıkladılar.

Tek tip elbiseleri sırtına geçiren ve mavileşen tutsaklar, «direniş» denen kavramı ve «Metris'i kurtarma» görüşlerini adeta unuttular. Onlar için Metris, tek tip elbise giymede bir atlama tahtasıydı. Onların Metris'i kurtarma değil, tek tip elbiseyi bir an önce giyme diye bir sorunları vardı. Bu amaçlarına ulaşmışlardı ve Metris'in kurtarılması artık onları fazla ilgilendirmiyordu.

Metris'in mavileşmek isteyen tutsakları, zaaf ve eksikliklerini idareye o kadar açık göstermişlerdi ki «tek tip elbiseyi ancak ön ilikleme, siyaset yapmama, slogan atmama, direnenlere 'operasyon' yapılırken sessiz durma vb. vb.» koşullarını kabul ederlerse alabileceklerdi. Bu koşulları birdenbire kabul etmeleri olanaksızdı. İstemeyerek de olsa, dört yıl boyunca uğruna direndikleri değerleri silip atmak kolay değildi. Onların tek tip elbise giymek için aceleleri vardı, ama nabızlarını kaptırdıkları Metris idaresi istediği koşullarda tek tip elbise giyilmesini bekliyordu. Çünkü bu bekleyişinin, «platformcular» bu noktaya geldikten sonra çok fazla sürmeyeceğini biliyordu.

Öyle ki, işkenceci yönetimin tek tip elbiseyi vermek karşılığında dayattığı yeni yaptırımları, oportünizmin kabul etmemesiyle tam bir kara mizah tablosu çıkıyordu ortaya. Çok istediği tek tip elbiseleri bu koşullarda giyemeyen oportünizm, şaşkınlıktan ne yaptığını bilemiyor idareyi de şaşırtıyordu.

«Tek tip elbiseleri diğer yaptırımlara da uyma koşuluyla verdik» diyen oligarşinin yetkililerinin, bu yaptırımlara uyulmadığını görünce tek tip elbiseleri yeniden toplamak istemesine, P davası tutsakları direndiler. Üzücü ama gerçektir. İnsan onurunu zedelediği çok iyi bilinen tek tip elbiseleri vermemek için, direniliyor ve slogan atılıyordu.

Tek tip elbise giymemek için yanlarında ölüme yatarak direnmiş olanlar varken, yaptırımlara uymamak için direnmeyenler, bu kez tek tip elbiseyi vermemek için direniyordu!

Ortaya çıkan tablo öylesine çarpıcıydı ki, işkenceci yetkililer «Bizim zamanımız var, tek tip elbise giymeniz için bir yıl bekledik, diğer yaptırımlara uymanız için de bekleriz» diyebiliyorlardı...

SAĞMALCILAR 15 KASIM 1985

DİRENİŞİN SİYASAL ZAFERİ VE HAKLARIN ALINMASINA DOĞRU EVRİLEN SÜREÇ

Devlet, yıllardır tek tip elbise giymedikleri, hiçbir yaptırım ve dayatmaya uymadıkları için direnişçileri baskı, zor ve insanlık dışı koşullara mahkum etmişti. Bütün hakları gaspetmişti.

Bu durumu nereye kadar sürdürebilirlerdi? Direnişin kararlılığı, «direnişçilerin de bir süre bekleyip tek tip elbise giymek zorunda kalacağı» türünden umutları kırdı. Hiçbir koşulda tek tip elbise giymeyeceklerini ve bulundukları direniş mevzisinden tek adım bile gerilemeyeceklerini dost da, düşman da iyice anlamıştı.

Direnin yankıları dalga dalga yayılarak, destek güçlerini ve kamuoyunun baskısını artırdıkça, devlet sıkışıyor ve düz bir hatta saldırılarını sürdüremiyordu.

«Tek tip elbise giymekten başka yol yok!», «Burjuvazi tek tip elbise giydirmek istemiyor», «Tek doğru taktik geri çekilme taktiğidir» diyen ve bu sayede «mücadeleyi yeniden yükselteceğini» vaaz eden oportünizm; yedi ay boyunca yeni haklar için, hatta tek tip elbise giyme karşılığı alabileceği şeyler için dahi, kılını kıpırdatmadı. Yeni cezalara ve yasaklara, tek tip elbise giyme karşılığı verilen hakların sık sık kısıtlanmasına bile ses çıkarmadılar. Tek tip elbiseli yaşamı giderek benimsediler. Metris'in ise adı bile anılmaz olmuştu.

15 Kasım günü, onlar için yeni bir yıkım, yeni bir darbe oldu. Geri çekilme taktikleri kökünden yıkılmıştı. Aylardır yüksek perdeden vaaz ettikleri «felaket» gerçekleşmemiş, tersine, direniş siyasal zaferini somut kazanımlarla zenginleştirerek, tam bir zafere yönelmişti. Tarih direnişçileri ve onlar gibi tek tip elbiseye karşı direnenleri haklı çıkarırken, tek tip elbise giyerek hak peşinde koşanları bir kez daha mahkum etmişti...

Yıllardır yüz yüze tek kelime konuşmadan, birbirlerini dahi görmeden duvarlar, demir kapılar ve gökyüzünü gizleyen demirli kafeslerin atmosferinde aynı havayı teneffüs edenler; aynı hedefler doğrultusunda yürümüş; acılara katlanarak, özveri göstererek, siyasal kimlik ve onur mücadelesinin nasıl verileceğini tüm dünyaya göstermişlerdi. Tek tip elbise giymeden, direnerek hakların bir bölümünü elde etmişler, diğerlerin önünü açmışlardı. Bu hakların da alınması çok uzakta değildi. Devlet bir kez, direnişin karşısında, tek tip elbisede geri adım atmıştı. Bu yeni geri adımlarının da habercisiydi.

12 Eylül faşizminin zindanlarında her koşul altında siyasal kimliğin ve onurun korunacağı direnilerek gösterilmişti. Evet, artık tek tip elbise giymeden, suçlu kimliği taşımadan havalandırmaya ve avukat görüşüne çıkılıyordu. Direniş, hakları elde etmede, Ölüm Orucunun siyasal sonuçlarını haklara dönüştürmede büyük mesafe katetmişti.

Bu gelişmelerin Metris'e de yansımaması olanaksızdı. Bunun için direnişçiler oportünizmi bir kez daha uyararak Metris'te tek tip elbise giymemelerini, gelişmeleri beklemlerini önerdiler. Ama onlar, artık o iflas eden «geri çekilme taktiği»nin, «ödün ver kurtul» anlayışlarının yanlış olmadığını ispatlamak için çaresiz bir çaba içine girdiler. (*)

Koşullar direnişin lehine önemli değişiklikler gösterdiği halde, sağ sapma tek tip elbiseyi, Metris idaresinin istediği biçimde giyme hazırlıklarına başlamıştı.

(*) O günlerde mahkemesi başlayan K davası tutsakları, bir açıklama yaparak «mahkemeye tek tip elbise giyip önünü de ilikleyerek çıkacaklarını» belirttiler.

«Dün dündü, bugün bugündü!» Sağ sapma gerici sembollere saygının bir biçimi olan ön iliklemeyi -açıktan olmasa da- ilke ve onur sorunu olarak görmediğini, ön ilikleyeceğini söylüyordu. Ama ön iliklemeyi ilke ve onur sorunu olarak gördüklerini vurgulayanlar vardı. Kaldı ki ilke ve onur sorunu olup olmaması, bir yaptırımı kabul etmek için geçerli neden sayılamazdı.

Bu sağcılığın en koyusuydu.

Onlar hâlâ gerçekleri görmek istemiyorlar, direnişin başarısını teslim edecek olgunluğu gösteremiyorlardı.

Direnişin başarısının somutlaşması üzerine; direnişin belirleyici rolünü yadsımak için, «Avrupa Konseyi ve Türkiye ilişkilerindeki gelişmeler», «ailelerin mücadelesi» vb. gerekçelere başvurmaya başladılar. Kuşkusuz bunlar da önemli etkenler olmuştu, ama direnmeyi nasıl dışlayabilirdi? Kaldı ki Türkiye'nin ekonomik ve siyasal ilişkilerini, konjonktürel durumunu doğru analiz edemeyenlerin öngörüsünden ve ileri görüşlü önderliğinden nasıl söz edilebilirdi? Kısacası oportünizm kendisini sorgulamadıkça ve yarasına neşter vurmadıkça, her gün biraz daha geriye gidecekti.

Kasım ayında, oportünizmin temsilcileri Metris'te, hapisane yönetimiyle tek tip elbise giymek için konuşmak üzere bir kez daha dilekçe verdiler.

Oportünizm tüm uyarılara kulak tıkayarak, Metris'te de tek tip elbise giyme noktasına gelmişti. Ve 6 Kasım günü Metris'te DS ve TİKB tutukluları dışında hepsi tek tip elbiseyi giydiler.(*).

(*) Metris'in, geldiği nokta önemliydi. Bir yanda tek tip elbise giymemeyi savunan bir avuç direnişçi (34 kişi) diğer yanda tek tip elbiseyi giyen tutsaklar. Ve tek tip elbiseyi giyenler içinde ilk andan itibaren ön iliklenebileceği fısıldanmaya ve propagandası yapılmaya başlandı. Tek tip elbise giyerek geri mevziye çekilenlerin daha da geriye gitmesi mümkündü. Metris kitlesinde moral öge çok düşüktü. Toplu elbise giyilmesi halinde giymeyenlerin her an Sağmalcılar'a sevk edilebileceği ve Metris'teki direnme dinamiğinin bu ölçüde pasifize

.....

ve bu yolda bizler
en ağır yaraları
kendi kardeşlerimizden aldık

.....

ve herşeye rağmen
zafere doğru
yürüdük
yürüyeceğiz!

edilebileceğini, bu yüzden Metris'te kalmak gerektiğini düşünen DS davası tutsakları, tek tip elbise mevzisinde tutarlı bir çizginin sürdürülebilmesi ve oradan daha geri bir mevziye çekilmemesi için Metris özgülünde tek tip elbise giyeceklerini açıkladılar. Ama şunu da eklediler: Eğer tek tip elbiselerin giyilmesine rağmen idare daha önceki yaptırımlarından, saldırılarından vazgeçmezse, tek tip elbiseyi kesinlikle çıkarır atar, giymeyiz dediler. Nitekim tek tip elbisenin verildiği 6 Kasım sabahı mahkemeye çıkan DS davası tutuklularından bir kişi tek tip elbise giyip çıkmak istemesine rağmen yine soyarak aranmaya çalışılması üzerine, DS davası tutukluları, kısa süre önce Metris'te giyeceklerini açıkladıkları tek tip elbiseyi, pratikte hiç giymeden aynı gün idareye geri verdiler ve idarenin amacının çok açık olduğunu, bu koşullarda hiçbir şekilde elbise giyilemeyeceğini ve artık bir avuç da kalsalar tek tip elbiseyi giymeyeceklerini açıkladılar. Bunun üzerine hapishane yetkilileri DS tutsaklarını (içlerinde TİKB davasından da iki tutsak vardı), «sibirya» denilen bölüme, birbirinden en uzak iki koğuşa yerleştirdi ve böylece tek tip elbise giyenlerden tamamen tecrit etti.

18 ARALIK 1985 METRİS

OLİGARŞİNİN BOŞA GİDEN UMUTLARI VE YENİDEN YÜKSELEN DİRENİŞ RUHU

İstanbul'da sıkıyönetimin kalkmasıyla birlikte duruşmaları devam eden tutukluların Metris'e gönderileceği ortaya çıkmıştı. Haber sevindiriciydi. Oligarşinin Metris üzerindeki oyunları bozulacak, oportünizmin daha da geriye gidişi engellenebilecekti.

18 Aralık saat 05.00'den itibaren DS davası tutsakları ve davası süren bazı tutsaklar Metris'e sevk edilmeye başlandı. Oligarşi, Metris'i daha rahat teslim alabilmek için, Sağmalcılar zindanına sevk ettiği devrimci tutsakları şimdi topluca geri getirmek zorunda kalmıştı. Bu, direnişin, hücre tipi hapishaneler politikasını, siyasileri tecrit politikasını da iflas ettirdiğinin en somut göstergesiydi. Milyarlar harcanarak Amerika'daki Sing-Sing benzeri yapılan hücre tipi hapishane Sağmalcılar da, devrimci tutsakları direnişlerinden alıkoyamamıştır.

Metris'te oportünizm, tüm uyarılara rağmen, dahası Sağmalcılar'da direnişçiler tek tip elbise giymedikleri halde haklarını elde etmelerine karşın, yine de tek tip elbiseleri giymiş ve inisiyatifli idarenin eline vermiş durumdaydı. Daha da ileri gitti, Sağmalcılar'a sevk edile edile tam tamına 34 kişi kalan -zaten idarenin tecrit ettiği- direnişçileri Konsey'den atmaya kalkarak, idarenin tecrit politikasına dolaylı da olsa yardım etti. Metris'te idare istediği gibi at oynatma aşamasına gelmişti. Ama Sağmalcılar'dan direnişçilerin topluca Metris'e sevk edilmesi, bu hevesini kursağında bıraktı.

- Devrimci Bir Tutsak Sağmalcılar'dan Metris'e Gelişlerinin İlk Gününü Anlatıyor:

<<Güneşi saklayan, yağmura gebe sıkıntılı bir hava.

Yine de gri gökyüzünün mavi lekelerinden uzanan Aralık güneşinin ısıtmayan ışıkları, arada bir yalayıp geçiyor bedenlerimizi.

Bütün geceyi sevk hazırlıklarıyla geçirmekten yorgun düşmüş mahmur gözleri, renk renk kazakları, pijamaları, arkadan kelepçeli kolları ve yıllarca ayakkabı yüzü görmemiş terlikli ayaklarıyla, volta atan tutsaklar. Hepsi kararlı adımlarla yürüyor. Başları dik. Yılların özlemiyle dolu buluşmalar yaşanıyor. Herbiri ayrı dem.

Biraraya getirilen direnişin mutluluk tablosu. Direnmenin onur ve gururunun güzel bir fotoğrafı.

Kahkahalarla savrulan coşku, yüksek sesle haykırılan korkusuz sözler, gözlerde parlayan sevinç. İç içe geçmiş, yumak olmuş, voltada akıp giden, direnişlerde yaşanmış anılar seli.

Ne havanın sıkıntısı etkiliyor bizi, ne içimize işleyen nemli Aralık soğuğu.

Bu birliktelik, aynı hapisanede, bir blok ötede, yıllarca görüşmeden aynı duygu ve düşüncelerin paylaşılmasında yaşanmış; kor bir direnişin alevleriyle ısınıp pekişmiş; acıların da, sevinçlerin de en büyüğünü tadarak yeni direnişlere doğru yelken açmış bir birliktelik. Zulüm hangi hesapla getirmiş olursa olsun, işte şimdi bir direniş kalesindeki kuşatmayı kaldırmak için biraradayız. Bu görev bilincinin mutluluğunu daha şimdiden dolu dolu yaşayanlar, havanın sıkıntısına, soğuğa mı bakar? Kollarımız uyuşmuş, ellerimiz buz kesmiş, terlikli ayaklarımızı soğuk yakıyormuş, ne gam! Yanıyoruz... Direnme ateşi kavuruyor içimizi. Sabırsızız. Kinliyiz. Öfkeliyiz. Bu işkence laboratuvarının tüm mekanizmalarını, «yeşil»inden «bağımsız»ına parçalamak istiyoruz. Direnme ruh ve coşkumuzu, Metris'in temellerine akıtmak istiyoruz.

Metris'te olmak, Metris'te direnmek, yıllarca burada siyasi tutsaklara kan kusturmuş işkencecilerin planlarını bozmak, aşağılık heveslerini kursaklarında bırakmak, Metris'e eski ruh ve coşkuyu kazandırmak ne güzel! Sabırsızız.

Bir an önce göstermek istiyoruz, Metris'te siyasi dengelerin değişeceğini, direnişin psikolojik moral üstünlüğe geçeceğini. İstiyoruz ki, bakışlarımız, duruşumuz, konuşmamız, kahkahalarımız, sloganlarımız altında ezilsin işkenceciler. Buradaki varlığımız her an korku salsın yüreklerine, ellerini kollarını bağlasın. Suratlarına suratlarına haykıralım işkenceciliklerini. Onurumuzla yıkalım onları yere. Kararlılığımızla ezelim geçelim. Bitirelim bir an evvel burada işlerini. Geçmişte çok işkencecinin yaptığı gibi, arkalarına bakmadan çekip gitsinler. Biz de arkalarından teneke çalalım. Yıkılsın zulmün Metris'i «mamaklaşmış» görme umutları! Yıkılsın yıllarca süren işkence ve baskı saltanatı!

Kaç kez işkence gördük bu işkence havalandırmasında! İşte şimdi bu işkence havalandırmasının direniş sözcükleriyle dolmasının, neşeli, kahkahalı sohbetlere boğulmasının şaşkınlığını, havalandırma koridorundan meraklı ve şaşkın bir halde geçen asker ve subayların yüzlerinden okuyoruz. Mutluyuz, sevinçliyiz. İşkence havalandırmasının büyüsunü bozan insanlar, «garip yaratıklar», olarak ilgiyle izleniyoruz. Belki de bu havalandırmada direniş sözcüklerinin, işkencecilerin kulağına gidecek yüksek sesle konuşulmasının, yıllardan beri ilk kez olmasının şaşkınlığı bu!

İlk sınavda başarılıyız!

İşkencecilerimize havamızı, duygu ve düşüncelerimizi yansıttık. Metris'te değişim başladı.

Havalandırma kapısı açılıyor. Metris işkencehanesinin baş işkencecisinin acılarımızı hatırlatan, sinirlerimizi alevlendiren, midemizi bulandıran sesi; volta ile gidip gelen sevinç yumağı direniş sohbetlerimizin arasından, üç kez

geçip, işkencecilerin değişmez tanığı, kör, sağır duvarlarda yankılanıyor. Ne istifimizi bozuyoruz, ne bir cevap veriyoruz. Hayır, onu muhatap kabul etmiyoruz. Nasıl olsa hayrımıza hiçbir şey söylemeyeceğini biliyoruz. Kırmızı pancara benzeyen suratı iyice kızarıyor, kızarma kulaklarına yayılıyor. Evet, o da Metris'te bir şeylerin değiştiğini, daha çok değişeceğini, ayaklarının altındaki -işkence ve baskıyla koruduğu- toprağın kayacağını anlıyor. Bu tavrımız bile, onun içine kurt düşürmeye, onu kara kara düşündürmeye yeter de artar. Tavrından bir adım geri atıyor. Aynı ses, bu kez biraz daha yumuşayarak, temsilcilerin ismini soyadını söylüyor.

- S.... . Devrimci Sol davası tutukluları tek tip elbise giyecek mi?

Kararlılığımızı basa basa haykıran tek sözcük:

- HAYIR!

- Peki, Y..... TİKB davası tutukluları tek tip elbise giyecek mi?

Hayır anlamına gelen bir baş sallaması.

Umdüğünü bulamayınca bu kez P davası tutsaklarına dönüp bir solukluk da olsa, rahatlamak istercesine soruyor:

- H... .. siz tek tip elbise giyecek misiniz?

- Evet!

.....

.....

Sabah öğleye ilerledikçe idare bloğundan ve koridorlardan bizi şaşkınlık ve merakla izleyen, subay, asker seyirci kalabalığı artıyor. İşkenceler laboratuvarına yeni gelmiş, 'denek'liği hiç de kabulleneneğe benzemeyen bizleri inceliyorlar. Şaşkın suratlar, bundan sonra ne olacak sorusunu taşıyor.

Şimdi tüm işkenceciler tamamlandı. Üçüncü katta biraradalar; sanki yeni gelişme karşısında birbirlerinden güç almak istercesine birbirlerine iyice sokulmuşlar.

Bu işkencecileri şahsen tanımayan yoldaşlarımıza tanıtıyoruz. Kafalarımız onlardan yana dönüyor, gözlerimizden taşan kin ve öfke üzerlerinde gezinip, parmaklarımız hesap sorarcasına tek tek kim olduklarını gösteriyor. Pencerelele aramızdaki uzaklık onların telaşını örtemiyor. Parmağımızın gösterdiği işkencecilerin hareketliliğindeki telaşlı ürperti hoşumuza gidiyor. Bu oyunu zevkle sonuna kadar sürdürüyoruz. Tebessümlerimiz, anlamlı kafa sallamalarımız onları rahatsız ettikçe keyfimiz artıyor.

Hey gidi hey! Direniş sen nelere kadirsin! İşkencecilerin gözlerindeki, hallerindeki her an korkuya dönüşecek telaşa bak!

Evet, bu moral üstünlük işkencecilere karşı kazandığımız küçük bir zaferin zevkini tattırıyor, sevincini yaşıttırıyor bize! Bu tat ve sevinç sohbetimize yansıyor. Sohbetimiz daha da koyulaşıyor, kahkahalarımız daha da coşkulanıyor. İşkencecilerin kulaklarından yüreklerine bir vurgun gibi yansıdığını hissediyoruz bu kahkahalı sohbetlerimizin!

Çok geçmeden havalandırma kapısı tekrar açılıyor. İşkencecilerin yanında kala kala, onların suçlarına ortak ola ala, işkence jargonuna uygun sözcüklerle konuşmayı da öğrenmiş, beyaz önlüklü olmasa, doktor olduğunu anlamakta güçlük çekeceğimiz biri hepimize sesleniyor:

- Şimdi tek tek isim okuyup içeri alacağız. Doktor kontrolünden geçeceksiniz. Bunun için üzerinizi soyacaksınız!

Söylediği anında ağzına tıklıyor:

- Sen işine bak! Soyunup soyunmayacağımıza siz değil biz karar veririz. Hem ne farkedecek ki, sizin göreviniz vücudumuzdaki işkence izlerini kaydetmek değil, izlemek değil mi?

Birşeyler söylemek istiyor, yutkunuyor. Tıkanıp kalıyor. Bu kez yanındaki işkenceci Üsteğmen Celal, manevra yaparak, işi alttan alıp bağlamaya çalışıyor:

- Yanlış anladınız, koridora paravan koyacağız, orada yanınızda sadece doktor olacak!

İşi uzatmıyoruz... Aslında biz doktorun ukalalığına tepkimizi gösterdik. Böyle olduktan sonra, doktorun önünde soyunmama diye bir tavrımız yok...

Tek tek isimlerimiz okunuyor, beşli gruplar halinde muayeneye çağrılıyor.

İlk grubun içeri girmesinin hemen ardından, koridordaki seslerin tonu yükseliyor. Hareketleniyoruz. Havalandırma kapısına yöneliyoruz. İlk gruptan arkadaşların muayene yaptırıp dönerlerken subaylarla tartışmalarına kulak veriyoruz.

- Neden mesleğimizi dediğimiz gibi yazmıyorsunuz?

- Biz mesleğinizi soruyoruz. Devrimcilik bir meslek değil ki.

- Hayır! Biz devrimciyiz. Mesleğimiz devrimcilik. Böyle yazmazsanız muayene yaptırmayız!

- Tamam o zaman meslek kısmını boş bırakalım, istemezseniz, yazmayalım!

Çok geçmiyor. İşkenceciler boyun eğiyor, muayene başlıyor.

Bugün işkencecilerin kabul günü. Şimdi şaşkınlıklarına, çaresizlikleri, bize dış geçiremem huzursuzlukları ekleniyor.

Hayır, artık giriş formalitelerinde onların iradeleri geçmiyor. Bizim tavrımız, bizim anlayışımız bunları değiştiriyor. Bizim irademizin ağırlığı Metris'te daha fazla hissediliyor.

Muayene devam ederken Üsteğmen Celal'le birlikte elinde bir numara tahtası, boynunda fotoğraf makinesi taşıyan bir asker havalandırma merdivenlerinin başına kadar geliyor. Celal'in yine işbağlayıcı sesi voltadaki sohbetimizi kesiyor. Söyledikleri ister istemez dikkatimizi çekiyor. Evet anlıyoruz ki, Metris idaresinin yıllarca engelsiz uyguladığı bir keyfiliğiyle karşı karşıyayız!

- Şimdi resim çekeceğiz. Resim çektirirken adınız, soyadınız yazılı bu tahtayı göğsünüzün üzerinde tutacaksınız. Altı adet resim için kişi başına 600 lira vereceksiniz.

- Ne olacak bu resimler?

- Sizinle ilgili evrakta kullanılacak, size verilmesi söz konusu değil!

Bu konuşmayı alaya alırcasına toplu bir «ooo...» sesi yükseliyor aramızdan. Bir yoldaş da «Beyimizin başka bir emri var mı acaba?» demeyi de unutmuyor. Bu alaycı hava dağıldıktan sonra temsilci arkadaş resim çekirme konusundaki tavrımızı anlatıyor.

- Resim çekirmeye karşı değiliz. Ama size lazım olan resimler için tek kuruş para ödemeyiz. Resimler bize verilmedikten sonra size neden para ödeyelim? Ama resimleri bize verirsiniz o zaman biz de karşılığını öderiz!

Celal'in suratı allak bullak oluyor. Ne diyeceğini şaşıyor. Şaşkınlığını gizleyemeden:

- Burada uygulama böyle. Resim parayla çekiliyor.

- Tamam, bundan sonra biz bu uygulamayı kabul etmiyoruz!

Resim çekme işi dediğimiz gibi olmazsa kabul etmiyoruz!

Bu bıçak gibi sözler diyalogu kesiyor, Celal sert bir dönüşle daha tek sözcük etmeden havalandırmadan çekip gidiyor.

Volta ritmi tekrar tutturuluyor, resim sorunu sohbetin gündemine yerleşiyor. Daha birkaç tur ya attık ya atmadık ki, biraz sakinleşmiş, maske değiştirmiş Celal'i buluyoruz karşımızda. Sözcükleri özel seçiyor ve alabildiğine yumuşatıyor:

- Tamam, çekeceğimiz resimlerin parasını almayacağız!

İdarede gerileme sürüyor. Metris'e geleli üç-dört saat oldu, giriş formalitelerini alt üst ettik, yılların keyfi uygulamalarını yıktık geçtik. Daha da söküp atacağız!

Nihayet koğuş listeleri okunmaya başlandı. Hangi koğuşa gidileceği belirtilmiyor, ama ne önemi var? Hiç kuşumuz yok «sibiryaya»dayız. Birlikte olduktan sonra «sibiryaya»ya değil, Fizan'a da gideriz. Sürgünler, hücreler, tecritler, direnip boyun eğmedikten sonra değişmez yazgı bizler için! Şu an Metris'te kalan, direnen 34 yoldaşımız da «sibiryaya»da nasıl olsa.

Koğuş koğuş içeri alınıyoruz. Orta kata ayrılan yoldaşlarımız gidiyor. Alt kata ayrılan iki koğuş olarak bekliyoruz. Gitmelerinin üzerinden beş dakika geçmeden hapishaneden uğultu halinde gürültüler geliyor. Gürültüler dalga dalga yayıldıkça netleşiyor, netleştikçe sloganlaşıyor. 32 ses koroya dönüşüyor, slogan korosunu büyütüyor. Dalga dalga yayılan, yayıldıkça büyüyen «İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek!» sloganı hapishaneye egemen oluyor. «Yeşil»i, «bağımsız»ı, insanlık onurunu korumak isteyen her insanı geçmiş hatalarından sıyrılabilmesi için, direnişe çağırıyor. Onlara onurlarını bundan sonra koruma çağrısı, işkencecileri telaş ve heyecanla sağa sola koştururken; yüreklerde bilinçlerde yankılanıyor. Metris'te işkence ve baskının yarattığı yılgınlık, karamsarlık, umutsuzluk putları bir bir kırılıyor.

Direnişin korosu müziği değiştiriyor.

- İşkencecilerden hesap soracağız!

Bu koroya Metris'in çalgıları mazgal ve kapılar da katılınca hapishane büyük bir direniş orkestrasına dönüşüyor.

Metris'te direniş orkestrası ritmini; ahengini buldu. Armoniye kavuştu...

Sesler kesiliyor. Havalandırma kapısı açılıyor, çağrılıyoruz. Şimdi hapishaneyi coşturma, direnişe çağırma, bilinç ve yüreklerdeki çürüklere neşteri vurma sırası bizde. Kelepçelerimiz çözülüyor. Kollarımız hareketsiz yana yıkılıyor. Uyuşma yukarıdan aşağıya çözüldükçe, çözülen uyuşuklukların yerini acı dolduruyor. Ellerin kazandığı acı dolu bir özgürlük!

Yürüyoruz tanıdık koridorlarda. Askerler sağlı sollu koridorun önüne bir koridor daha oluşturup bizi hizaya sokmaya çalışıyor. Şimdi ellerimiz çalışıyor, itiyoruz bu etten koridorları sağa sola. Tek sıra olmadan üçerli beşerli yürüyoruz. Söz söylemelerine fırsat vermeden, verip veriştiriyoruz işkenceci subaylara. Anlatıyoruz nereden geldiğimizi. Öyle hırslıyız ki, siniyorlar, diyecek söz bulamıyorlar.

Evet, şimdi direniş haberleşme hatlarının, kulağımıza en çok sevdiğimiz şarkının nağmeleri gibi gelen «tık-tık»larını dinliyoruz. Gelişimiz bloktan bloğa, sloganlardan sonra bu hatla taşınıyor. Gelişimizin hapishanede yarattığı sevinç ve mutluluğu «tık-tık»larda duyuyoruz. Sevincimiz ve mutluluğumuzu hapishane paylaşıyor. Havalandırma pencereleri öbek öbek. Bize el sallamak, bizi tanımak, bize bir şeyler söylemek, bizden bir şeyler işitmek, bir umut, bir el işareti görmek için tutsaklar birbirlerini itiyorlar. Evet yanılmıyoruz, geçtiğimiz yeşiller havalandırması. Evet yeşiller bunlar, bizleri görmek için askerlerle sözlü atışmalar. Elleriyle askerlere sataşanlar. Yeşillerin çağrılarımıza verdikleri cevap bu. Metris değişiyor. Dengeler alt üst oluyor, statüler temellerinden sallanıyor.

Bu insanlara, dayatma ve yaptırım kışkacında vicdanları sızlayan, işkencenin buralara savurduğu bu insanlara, yardımcı olabilmek direnişi büyütmek, yaymak, Metris'i temelden içi ile, dışı ile, havasıyla, suyuyla değiştirmek. Bunları düşünerek içimiz içimize sığmıyor. Sabırsızlığımız taşıyor.

B, C, D bloklarını geçiyoruz. E blok son durak. Evet yanılmadık, «sibirya»dayız. «Sibirya»daki E-1 E-2 koğuşlarının bulunduğu ara koridora sokuluyoruz. Bizimle birlikte üç-dört katımız asker doluyor koridora. Çepeçevre sarıyorlar bizi. En nihayet bizden sorumlu işkenceci subayla tanışıyoruz. Hiç yabancımız değil. Metris'in demirbaşı, işkence ve baskının olduğu her yerde biten Üsteğmen ZAFER. Askerler açılıyor. Askerlerle aramıza giriyor. Bizim

karşımızda rahat görünebilmek için kendisini zorladığını, sıkıldığını hemen anlıyoruz. Parmaklarındaki titremenin elindeki sigaraya geçmesi, ne kadar zorlarsa zorlasın huzursuzluğunu dışa vuruyor. Önümüzde bir gidip geldikten sonra kendini daha da kasarak, başını daha da dikerek konuşmasındaki heyecanı gizlemeye çalışıyor.

- Arkadaşlar, sizi koşuşlarınıza koymadan önce arama yapacağız. Soyunun, üzerinizde don-atlet kalsın, güvenlik aramanızı yapalım!

- Sen ne diyorsun Üsteğmen! Bu senin dediğin güvenlik araması değil, ahlak dışı, onur kırıcı bir arama Biz kendimizi soyarak aratmayız! Hem sen bizi soyarak aramaya kalkmakla yasadışı iş yapıyorsun. Genelkurmay'ın tutuklular soyarak aranmayacak, diye genelge yayınladığını bilmiyor musun?

- Kendiniz soyunmazsanız, biz zorla soyarız! Bize güçlük çıkarmayın! Benim Genelkurmay'dan, bu genelgeden haberim yok. Ben emirleri uyguluyorum.

- Getir görelim o emri. Sen yasadışı iş yapıyorsun. Seni şikayet edeceğiz.

- Nereye şikayet ederseniz edin. Soyunuyor musunuz, soyunmuyor musunuz?

- Hayır soyunmuyoruz!

- Soyun, aramalarını yapın bunların!

Bu emri verir vermez, Zafer önümüzden kaçıp asker sıraları arasında kayboluyor. Askerler yürüyor üzerimize.

Hemen kolkola girip sloganlarımızı haykırıyoruz. Hapishaneden cevap geliyor. Direniş korosu, kapı ve mazgalların coşkun temposu eşliğinde sloganları dalga dalga hapishaneye yayıyor. Hapishane sallanıyor, gürültüden yıkılıyor. Onlarca asker bizi tek tek koparmak için çekiştiriyor. Tekmeler yardımıyla bizi ayırmaya yönelen onlarca eli üzerimizden uzaklaştırmaya çalışıyoruz. On dakikadır bir tekimizi bile koparamıyorlar. Mazgallar patlayacak gibi dövülüyor. Askerler ürkek ve şaşkın. Belki

böyle bir direnişle ilk kez karşı karşıyalar. Belki bu direniş orkestrasının mazgal, kapı vuruşları ve sloganları altında ilk kez soyarak arama yapıyorlar. Askerler de gelişimizin değişiminden nasibini almışlar. O, operasyonlarda bütün vahşiliklerini ortaya koyan askerler yok karşımızda artık. Sınırsız pervasızlıkları yok bugün. Vuramıyorlar, çünkü vururlarsa karşılığını vereceğimizi biliyorlar. Hiç çekinmeden veririz. Metris'teki tüm işkencecilere karşı kinimiz, öfkemiz o kadar dolu ki, üzerlerine saldırmamak için kendimizi zor tutuyoruz. Artık bu aşamada tavrımız kısasa kısas! Yorgun düşüp elimiz kalkmaz hale gelince zar zor koparıp, hepimizi bir köşeye götürüp zorla soymaya çalışıyorlar. Sanki yıllardır soyma işinde uzmanlaşmış askerler değil bunlar. Tedirginlikleri, bu ahlâksız becerilerini etkiliyor. Elleri ayakları dolaşıyor. Soluk soluğa kalıyorlar. Gücümüz tükenmese neredeyse soyamayacaklar:

İşi biten, ayağa kalkan her yoldaş gözleriyle Zafer'i arıyor, küfürü basıyor, Artık dillerimizde kemik yok. Ahlâksız, aşağılık bir adama ne söylenebilirse yumuyoruz gözlerimizi, açıyoruz ağzımızı. Askerler «susun», «konuşmayın» demekten başka birşey yapamıyorlar. Komutanlarının düştüğü bu hal, onları etkisine alan «yıkılmazlık», «yenilmezlik» büyüsunü bozdu. Şaşkın ve tedirginler... İtiyoruz onları ellerimizle. Pijaması yırtılan bir yoldaş kendini daha fazla tutamıyor, Zafer'e saldırıyor. Askerler araya giriyor. Ancak yoldaşı tutup aramıza atıyorlar. Bu kez toplu saldırıyoruz. Zafer koridoru terk ediyor. Başına bir iş gelmeden kin ve öfkemizin etki alanından çıkıyor. Kendini sağlama alıyor. Kaçıyor.

Bizi E-1, E-2 koridorundan, karşı koridora götürüyorlar. Tanıdık üç sürgünün patlamasıyla koğuşa giriyoruz. Koğuştaki hiçbir şeye dokunmadan pencerelere koşuyoruz. Metris'in kalan son 34 direnişçisinin slogan atmaktan kısılmış ama onurlu, gururlu seslerinin bizi tek tek isim isim çağırıp seslerimizi duymak istemeleri, hele hele aynayla bakın diyerek özledikleri yüzlerimize bakmak istemeleri bütün duygularımızı ayaklandırıyor. Sevincimizin gözyaşına

dönüşmemesi için zor tutuyoruz kendimizi. Böyle bir mutluluğu ne kadar da özlemiştik! Ya 34 direnen yoldaşımız; onlar bu mutluluğu fazlasıyla yaşıyorlar. Bugün onların mutluluklarını haykırmalarına kimse engel olamaz. Bütün direniş şiirlerini, marşları, seveda, umut türkülerini bizim gelişimiz için söylüyorlar bugün. «Güneşin sofrasındayız» derlerken biz de katılıyoruz onlara. «Hey Hey Hop»larımız gümbür gümbür havalandırma duvarında patlayıp yankılanıyor, coşku ve sevincimizi hapishaneye dağıtıyor. Dalga dalga giderek büyüyor coşku ve sevincimiz, direniş çağrılarımız yeşillerdeki, bağımsızlardaki, işkencecilerin iradesindeki statülerin temellerini dövüyor. Dengeler, statüler, ikibuçuk yıllık işkence ve baskının Metris'te biçimlendirdiği siyasiliğin ölümü üzerine kurulu yaşam çöküyor.>>

* * *

Metris'te tutuklular niteliklerine, konumlarına göre renklere ayrılır. Nazilerin toplama kamplarında da aynı uygulamaların olduğu biliniyor. Bu toplama kamplarında kırmızı siyasileri, yeşil adi tutukluları, sarı Yahudileri, siyah çingeneleri simgeliyordu.

II. Dünya Savaşı biteli, naziler tarihe gömüleli yıllar geçti ama, hâlâ tarihe gömülmesi gereken toplama kampları var. Bu kamplardan birinde tutukluları tanımlamak için, kırmızılar, yeşiller, kırmızı-yeşiller, sarılar, beyazlar vb.leri kullanılıyor. Burası Metris Askeri Toplama Kampı.

Hapishane kurmaylarının adlandırması ve dizimine göre Metris'teki tutsakların konumlandırılması ise şöyleydi: (*)

(*) Hapishane idaresinin hapishanedeki tüm tutukluları renklere göre sınıflandırmasını, statüleştirmesini, gösteren koğuşlar tablosu, aynen idarenin bastırdığı biçimde belge olarak arkaya alınmıştır. İdare resmi tabloda dışı yeşil içi kırmızıları «yeşiller» arasında göstermişse de yeşillerle farklı konumdadırlar. Ayrıca «maviler» diye sınıflandırılan faşistler ve islamcılar da var. Onları anlatmaya gerek görülmedi.

Kızılar: Tek tip elbise giymeyen, her türlü dayatma ve yaptırım reddeden ve başeğmez bir direniş gösteren tutsaklar. Bunlar yıllardır don-atlet mahkemelere götürülen, sabah 06.00'dan itibaren koğuşlardan alınarak, dayak ve işkenceyle çıırılçıplak soyularak, ahlak dışı aramaya tabi tutulan, saatlerce soğuk-kar ve yağış altında bekletilen, hiçbir insani, ekonomik ve demokratik hakka sahip olmayan tutsaklardı. Son Sağmalcılar'a sevklerden sonra 34 kişi kalmışlardı. Bunlar da «sibirya» denen bölüme atılarak diğer tutuklulardan tecrit edilmişlerdi.

Dış Yeşil İçi Kırmızılar: Tek tip elbise giyen siyasi tutuklulardı. Sayıları 160-170 arasındaydı. Yoğunluk olarak P, DY, K, HK davası tutsaklarından oluşuyordu. Az sayıda da diğer küçük gruplar ve herhangi bir siyasi davayla bağı olmayan unsurlar da bu grupta yer alıyordu.

Yeşiller: Bunlar baskı ve işkencelere dayanamayıp, devrimci safları terkeden yılgın, karamsar, unsurlardan oluşuyordu. Bu statünün oluşmasını EB ve Troçkistler davasından yargılanan tutuklularla hapishane ve polisle işbirliği yapmış kişiler sağladı. İstiklal marşı hariç (bu platform bağımsızlaşmanın değişik bir biçimi olarak belli ölçüde cazip kılınmış, tam bağımsızlaşmada bir ara geçiş olarak düşünülmüştü) hemen her türlü yaptırıma uyuyor, siyaset yapmama, slogan atmama, direnişçilere destek olmama sözü veriyorlardı. İhbarcıların kol gezdiği, tek tek var olan devrimci unsurların dahi ihbar edildiği bir kesimdi. Sayıları ikiyüz kadardı.

Bu kesimin oluşmasından itibaren buradaki unsurları yeniden kazanmak ve kendilerine güvenlerini sağlamak için, uzun süreli kalıcı ve örgütlü bir çaba içerisine girildi... Demokratik Birlik Grubu (D.B.G.) böyle bir çalışmanın ortaya çıkardığı bir örgütlenmeydi. Bu unsurlarla, uzun süreçte mücadele içinde kendilerini kanıtlamaları ve daha sağlıklı bir gelişim göstermelerine bağlı olarak ilişkinin düzeyi belirlenecekti. Onun için tüm bu niteliklerinden dolayı, hem de daha geniş bir kesimi kapsaması için böylesi

bir örgütlenme gerekliydi. Nitekim bu yaklaşım somut ürünlerini vermeye başlamıştı. İşkencecilerin devrimci saflardan kopardığı ve kendi politikası doğrultusunda kullanabileceği önemli bir kesim, işkencecilerin etki alanı dışına çıkartılabilmmişti.

Sarılar: Bunlar «yeşiller» statüsünden de geri, anti-faşist özelliklerini de kaybetmiş, depolitize olmuş, yılgın, kişilikleri bozulmaya uğramış unsurlardı. Bunlara genellikle «bağımsızlar» da deniliyordu. İdarenin her türlü yaptırımına uyanlar bu grubu oluşturmuydu.

Beyazlar: Devrimci mücadeleye ihanet eden hâinlerdi.

* * *

İşte, direnen tutsaklar Sağmalcılar zindanının hücrelerinden buraya getirildiğinde Metris böyle bir durumdaydı. Düşmemek için çırpınıyordu. Tam kuşatma altındaydı.

Ama tarihsel ve siyasal haklılığın önüne kurulan her türlü barikatı parçalayarak, işkencecilerin tüm hesaplarını altüst ederek, oportünizmin sorumsuzluk ve dirençsizlik üzerine kurduğu tatlı düşlerini bozarak, direnişçiler başarıya ulaştı. Boyunlar bükülmüş, beyinler köleleştirilmiş, devrimci direnişin yok edildiği bir Metris hesabı yapan faşizmin, yeniden ve daha güçlü olarak karşısındaydılar. İşte yine Metris'teydiler ve yine başları dimdikti.

Ayakları Metris toprağına bastığı andan itibaren Metris'in çehresi değişmeye başladı. İşkenceci idarenin bütün planları bozuldu. Tüm kurulu dengeler sallanmaya başladı.

İdare öldürücü yara almış bir hayvanın son çırpınısını andırırcaasına saldırıya geçti. Arama bahanesiyle direnişçileri çırılçıplak soydu, giysilerini parçaladı.

Sağmalcılar'da kazanılan, mahkemelere kazakla gitme, avukat görüşüne çıkma, havalandırma gibi haklar tam bir keyfilik içinde gaspedildi. Revire çıkma, hastaneye sevk; soyularak aramaya karşı çıkıldığı için engellendi.

Kitap, TV, radyo yasaklandı. Şeker biriktirip açlık grevine gidilir fobisiyle çayı bile içine şeker atarak verdiler.

İdare hâlâ saldırıyordu. Saldırmak, elindeki tüm olanakları kullanmak zorundaydı. Direnişten birşeyler koparmak, kurduğu düzenini korumak için yapacağı başka birşey yoktu. Ama saldırı politikası ne kadar sertleşirse sertleşsin sonuna gelmişti.

Soyunma karşılığında mahkemelere giderken kazak giyme izni vereceklerini belirttiler.

Reddedildi.

Saat 06.00'dan.10.00'a kadar, kar ve yağmurda, don-atlet havalandırmalarda bekletildiler, dövüldüler, sürekli hücrelere alındılar.

Havalandırmaya ve avukat görüşüne çıkabilmeleri için eşofmanlarını dize kadar indirip arama yaptırmaları istendi.

Reddedildi.

Direnışçiler haklarını istiyorlardı. Koşulsuz hiçbir dayatma kabul etmeksizin. Hiçbir güç direnişçileri yolundan döndüremezdi.

Oportünistlerin her görüşme talebini umursamazlıkla geri çeviren, onlarla kendi istediğı zaman istediğı koşullarda görüşen hapisane yetkilileri bu kez görüşme mesajı gönderdiler, «ödün verilirse uzlaşılabilceğini» bildirdiler.

Reddedildi.

Aileleri aracı koyarak sonuca varmaya çalıştılar.

Yine reddedildi.

Direnışçiler kayıtsız, koşulsuz haklarını istediklerini, tek tip elbise giymeyeceklerini, hiçbir dayatma ve yaptırıma uymayacakların belirttiler.

Hayır, işkenceci yönetimin çabaları boşunaydı. İdare saldırılarına devam etse de Metris içten içe kaynıyordu. İdarenin zorla kurduğu yaşam sallanıyordu. Metris'te kuşatma yarılıyordu.

Evet, idare artık inisiyatifi kaçırmış, psikolojik moral üstünlüğü direnişe kaptırmıştı. Saldırısının bir amacı da, kurduğu düzeni korumaktı. Ama işi bitikti, kuşatma yarılıyordu. Statükolar, dengeler, düzen aynı kalamazdı.

24 Aralık Gecesi Bir Demokrat Tutsak Anlatıyor:

<<Saate göz attım: Sekiz... Yarım saat kalmış yalnızca... Dakikalar nasıl da yavaş geçiyor.

R..... ile voltadayız, «tık-tık»dan beri. Demek ki yarım saattir adımlıyoruz birlikte.

Hava serin ve ürperiyorum. Soğuktan değil, heyecandan. Yıllardır sanki bugün için yaşamışım gibi bir duyguyla sarılıyım. Sabırtaşı gibi dolmuş, doldukça büyümüşüm...

Döven de, dövdüren de, ölen de, öldüren de, benim. Ulaştığım düşüncelerin benim için en doğru olduğunun kanıtı bu... «Şizofrenik bölünme» de denebilirdi geçmişime. Yendim korkuyu, ikinci kişiliğim olmaktan men ettim. Dünyayı, dünyamı değiştirme istemiyle dolu düşüncelerim. Gerçek yerine, iki kaşım arasına gözyuvarlarıma yerleştirmem, kendimle hesaplaşmam uzun sürdü. İki buçuk yıl...

Paramparça olmuş; oysa korumak isterdim yaşama sevincimi... Şimdi ya öylece cam kırıkları gibi sağa sola dağılmış bırakacaktım, ya da dengime sığdırıp uygun bir yerde onaracaktım. Ya başaramazsam?.. Benim dışımda, hapishanede olsam da koskoca bir dünya vardı...

Dilekçem ilk adımı oldu kurtuluşumun.

«İstiklal marşı söylemeyeceğim. Tek tip elbise giyenler bölümüne geçmek istiyorum. Gereğinin yapılmasını arzederim!»

Arzum uygun bulunmuş, yeşillere geçmiştim.

Direnişten kopanları hiç olmasa yeşiller statüsünde tutma, bunun için toplu çalışma düşüncesi bana ait değildi, ama şiddetle desteklemiştim.

Bir hafta öncesi Sağmalcılar'daki arkadaşların geldiği gün... Havalandırmadaki herkes dalgalanmıştı birden, bir o yana bir bu yana eğilip bükülen kalabalık...

«Gördüm!.. Gördüm!..»

Ne kimin gördüğü belliydi, ne de söylenenin ciddiliği... Öyle ya, belki de aralarında şakalaşıyordu iki kafadar... Kimsede düşünecek hal kalmamıştı...

«Nerede görülmüş?» «O da kim?»

«Şeyden değil mi? Şeyden yahu. Hani şu var ya!»

Akşama kadar şevk ve slogan....

Buruk bir sevinç içindeyim. O herkesin anlata anlata bitiremediği, içleri sevgi dolu, inançlı, hiçbir şeye boyun eğmeyen o korkusuz insanlar arka bloklara, neredeyse bir nara boyu yakınımaya gelmişlerdi.

Sırtımdan ağır bir yükün kalktığını düşünmüştüm. Tıpkı havalandırmadakilerinki gibi, çevre toz pembeleşiyor.

Vicdanım mı diyeyim, kendimi kendime ve çevreme kanıtlama zorunluluğu mu?.. Her ikisi de bir gibiydi.

O gece televizyondan sonra tam yatağa giriyordum ki, A... gelmiş, gazinoya sürüklemişti yorgunluğumu.

- Bil bakalım, bugün kaç kişi tek tip elbise çıkaralım dedi?

- Sen ne dedin onlara?

- Söylediğin söze bak!... Sevineceksin sandım!

- Tek tip elbiseyi 15 gün önce çıkartacaktık... Tam zamanydı. Bizimkiler 34 kişi kalmışlardı... Zor günde terketmiştik, zor günde dönmeliydik... Şimdiyse Sağmalcılar'dakiler geldi. Elbise giymeyen yüzlerce adam var «sibirya»da. Artık çıkartsak ne olur, çıkartmasak ne olur. Onlar affetse ben affetmem kendimi... Bundan rahatsız oluyorum işte. Kararlarımda onların payı olmasın istiyorum. Üstüme gelme, rahatsız oluyorum, o kadar!

- Yahu sen ne diyorsun allahaşkına? Bencilliğin bunca sağlam ki, kıramadın bir türlü.

-

- Bak, sana ne diyeceğim: Buraya gelmezden önce yenilmiş ruhların türlü gerekçelerine, çoğuna üç kuruşluk değer vermezdim, zırvalıyorlar derdim, korkularını saklamak için düşlerinden ne geliyorsa onu söylüyorlar derdim... Sözkonusu olan kaçış bile olsa, bunu gerekçelendiren hiçbir sava önyargılı yaklaşılmaması gerektiğini burada öğrendim. Oradayken size çok kızıyordum, örneğin. Şimdi ise sizi yeniden kazanmaya uğraşıyorum.

-

- Diyeceğim şu: Sorunlarına, direnişe saygılı olduğum kadar, saygı duyarım, tamam, mı? Direnişi bu statü içinde de örgütlemeliyiz. Hareket sizden ne istiyor biliyor musun? Hop diye tek tek dönmemizi değil, yeşiller statüsünü yok etmenizi.... Örgüt ruhu dışında, geleceğinize, hiç kimsenin, hiçbir olayın, duygunun, bilmem neyin ipotek koymamasını.... Şunu unutma, elbiseyi çıkaracağın günü sen değil hareket belirleyecek. Şatafatlı bir gösteri de gerekmiyor, ama hem senin hem hareketin kazanması gerekiyor, işkencecilerinse olduğunca en ağır darbe yemesi...

A... ile önceden tanışmışlığımız yoktu. İsmi bile duymamıştım.

Bir öğle öncesi gelmişti koğuşa. Sağlıksızmış gibi görünüyordu. Nerede şimdiki hali, nerede o zamanki... Belki o zaman da böyleydi... Tam «yeşiller» gibi. Ben, ister şubeden, ister direnişten gelsin yeni gelenlere biraz acıyarak bakmaya alışmıştım. Ben yiyip içip hava almıştım, onlarsa tersine.

C... daha tahliye olmamıştı o zaman. «Demokratik Birlik» düşüncesini onunla konuşmuştuk. Hoşbeşten sonra A.... ya hangi davadan yargılandığını ve bu koğuşa niçin geldiğini soran oydu.

Sorulara güldü A.... ardından. Gülüşündeki derinliğe yakışmayan bir cevap verdi...

«Kimsenin tek tip giyeceği yoktu. Ben de giydim.»

Her kim olsa kendi diyarının ıclığını cıclığını bilir: C. de ben de anlamıştık ki, A.... direnişten kopup gelen yenilmişlerden değil. Yalnız biz mi? Birkaç gün içinde bunu herkes anladı. Havalandırmada yürürken örneğin, herkesin gözü üzerinde olurdu. Kiminle konuşacağı merak edilirdi.

İlerleyen günlerde A.... ile uzun uzadıya yeşiller statüsü, yapılması gerekenler üzerine konuşmaya başlamıştık bile.

Anlatıyordu habire...

- «Demokratik Birlik Grubu» iradi olarak doğdu, iyi niyetle büyüdü, bugüne geldi. Azımsanmayacak işler yaptı. Ve o sayede demokratlar, bir açlık grevini, işkenceyi kaldıramadılar diye, hem genel, hem kendileri açısından herşeyin bitmediğini anladılar. Daha çok gerilemediler. Dönülmez uzaklara gitmediler, yozlaşmadılar.

- Arkadaki arkadaşlar seninle çalışabileceğimi söylediler. Gördüğüm kadarıyla başarılı olabilirsin. Resmi ilişkimi yalnız seninle kuracağım, diğer arkadaşlarla grubun sıradan bir üyesi gibi konuşacağım. Dikkat çekmemem gerek.

Ama birçok kişi, onun hepimizden farklı olduğunu anlayabiliyor ya da sezebiliyordu.

- Nerede hata yaptım ki, beni tanıdınız ya da tanıdıklarını sananlar var? diye sordu bir gün.

Hatalarının kendisi de farkındaydı aslında. Bunu hissediyordum.

- Buraya gelmemiş gibiydin sanki. Yani buradaydın ama oradaymış gibi davranıyordun!

- Bir daha böyle kara suratlı bir görev alırsam o zaman seyret beni. Kimsenin ruhu duymayacak emin ol!..

Koğuş kapısından yatakhane kapısına altı adım. Sonra hızlı bir dönüş ve altı adım. Metris diye düşününce kapı geliyor aklıma. Her yerde kapı... Saate baktım 10 dakika kalmıştı geceye...

Nicedir sormak istiyordum; unutkanlıktan, erindiğimden, fırsat bulamadığımdan hep bir başka güne bıraktığım bir sorum vardı. İçimde yaptığım temizliğin hakkını vermek için sormak zorunluymuştu. Tam zamanı dedim kendi kendime...

- A.... merak ettiğim bir konu var. Aklım almıyor bir türlü. Birkaç gün öncesinde neredeyse herkes örgütlenme tam demokratik olsun diyordu; bir komite oluşturulursa hareketin bağlayıcılığı olur sananlar vardı. Ama şimdi birden herkes komiteyi kabul etti.

- Nasıl olduğunu mu soruyorsun? Ne desem kural sanıyorsun ya, anlatayım yine de. Ben bu sorunla özel olarak ilgilenmedim. Daha doğrusu böyle bir çıkmazınız olduğunu bilmiyordum. Ne sen ne de C.... tek kelime etmemiştiniz. Konuştum bütün arkadaşlarla... Tek tek hepsiyle. Seninle konuştuğumuzu hatırlamıyor musun?

Belleğimi yokladım. Beni biriyle karıştırıyordu herhalde. Böyle bir konuşma olmamıştı çünkü...

- Ne zaman konuştuk diye kafanı yoruyorsan eğer, boşuna yorma. Hatırlamazsın, çünkü ne zaman fıs kos yaptığımızı düşünüyorsun. Yürürken, yatarken, yemekte, kalabalık bir sohbette, laf arasında konuşmuş olabileceğimiz niye aklına gelmiyor? Herkesin bir üslubu, bir anlatım tarzı var. Benimki de öyle... Sen dahil, hepinizin ruhu yaralı ve biraz da yenikti. Hâlâ da öyle ya. Demokratizme özlem, ayrıntıları abartma, hataları kişiselleştirme vb. saçmalar... Yok o kütüphaneye çıkmış, beyefendi çıkmamış. Yok o ön iliklemiş... Çok kızmıştım hepinize. Suçlamaya gelince, en suçlunuz kim, onu arıyorsunuz... Oysa ben hedefe dikkat etmeye çalışıyordum...

Kütüphaneye gitmek yanlıştı. Çünkü hainlik kurumu meşrulaşıyordu. İşkence aygıtı gizleniyordu.

Ön ilikleme yanlıştı. Gerici sembollere saygı oluyordu, saldırıların önü açılıyordu.

Arkadaşlarını direnişte terk edip gitme devrimci tavır değil, bireycilikti. Herşeyden önce ahlaki bir sorundu.

Komün kurmaktan kaçınmak, var olanlara sahip çıkmamak yanlıştı. Çünkü bireyselliği körüklüyordu. Bir an önce toplu hareket etme ruhuna erişmeliydik vb. vb. bir sürü şey...

- Hareket böyle istiyor dedim mi o zaman?.. Demedim elbette. Çünkü sadece hareket istedi diye değil, hareketin düşüncelerini paylaşarak, bizler için en doğrusu bunlar diye yapmalıydık. Hep somut olanı, tek tek konumumuza uygun sorunları ele aldık... İşkencecilerin her türlü oyunu oynayabildiği bir hapishanede, kendi iç disiplini ve işleyişi olmayan bir örgütlenmeyle sorunları çözemeyeceğimizin farkındaydınız. Bunu hatırlatmam bile yetiyordu ikna olmanıza. Ben biraz daha uzun vadeli düşünüyordum. Direnişin bir parçası olarak örgütlenme... Ki bu örgütlenmeden birçok sağlıksız ve zayıf düşen insan elenecekti. Sadece yatay örgütlenme olamazdı bu. Diğerleri adına hızlı karar verme yeteneğine sahip, direnişin gereklerinin farkında insanlar yönlendirici olmalıydı... Ancak bu yönlendiricilik kitlenin nabzını sürekli elinde tutan ve onların düşüncelerine değer veren bir anlayışta olmalıydı. Yapılan da bu değil miydi? Yani demokrasiyle merkeziyetçilik bir arada olmak zorundaydı. Kaldı ki içinde bulunduğumuz koşullar demokratik yanı yeterince işletemememize de neden olabilir. Bu durumda hareketsiz mi kalınacaktı? Elbette ki, hayır! İşte, eylem ve irade birliği sağlayabilmemiz için hızla karar verebilecek yönlendirici bir iç örgütlenmeye sahip olmalıydık... Anlayacağın, bir olağanüstülük yok yaptığımızda. Bu işi benim çözmem sizin yetersiz kalmanızdan, aranızdaki güvensizliktendi.

Yataktan gelen bir arkadaşın «herkes pencereye, anma başlıyor» uyarısıyla voltayı kestik. Duvardan taraf

pencerede bir boşluk buldum kendime: Açık hava ciğerlerime doldukça ürpertim artıyordu, titremelere dönüşüyordu hatta...

Karşı blok pencereleri boyunca renkli çarşaflar çamaşırlar nasıl usul usul dalgalanıyorlar. Havalandırma çiğ sarı ışıkla yarı aydınlık.

Her pencerede birkaç arkadaş vardı. Bir o kadar da bizim blok, sonra arka blok ve gördüğüm o ki yalnız değildim. Tedirgin olmam doğaldı biraz. Aylardan, yıllardan sonra ilk kez havalandırmaya marş söyleyecek, ilk kez slogan atacaktık...

İşkenceci yönetim bir saldırsaydı bize, diye geçirdim içimden. Ah! Nerede...

- Aldığımız kararların Sağmalcılar'dan gelenlerle bir ilgisi yok arkadaşlar. Onlar gelmeden bir hafta önce karar verdik çünkü.

...Diye konuşan arkadaş hemen ardından göz kırpmıştı bana. Buna hiç gerek yoktu oysa. Ben, eski ben değilim ki artık.

Daha ne kararlar almıştık oysa. Birkaç ay önce yanından bile geçemeyeceğimiz kararlar...

- Bir tek elbiseyi çıkartmayacağız. Kısa süreli de olsa elbise bir çeşit güvencemiz olacak. Tek tip giyen siyasiler diye bizimkinden bir adım ileri yeni bir statü var. İdare onları soymuyor, ön ilikletmiyor, enayi miyiz soyunacağız, ön ilikleyeceğiz... Biz de uymayacağız, onlarla aynı statüde olacağız. Yeşiller statüsü yok olmalı artık. Niyeti olmayanlar gelmesin. Elbiseyle de olsa direnişe katılmak isteyenlere bir çift sözümüz var: Zaman geldi.

Havalandırmanın bir köşesinde öbek olmuş sekiz kişiydik. Hepimiz pür dikkat A.... yi dinliyorduk. O söylüyordu bunları. Konuştukça yanan yüreğimize su serpiliyordu sanki. Hemen kapı önümüzde zorla soyunan, dövülen arkadaşlara sloganla, mazgala vurarak destek olamamanın kahroluşunu yaşamayacaktık artık.

- Mutlaka duymuşsunuzdur. Bir sağır sultan duymadı zaten... Hakkımızda spekülasyon yapılıyor. Ya art niyetliler var, ya da hapishane yönetiminin ayak oyunlarına aptalca alet olanlar. Sağmalcılar'dan gelenler yakında yine sevk edilecekmiş. Metris idaresi doğrudan ailelere, «Sağmalcılar'dan gelenlerin ortalığı karıştırdığını» söylüyormuş.

İlk anda hapishane yönetiminin korkusu gururlandırmıştı beni. Sonra düşündüm ki bu spekülasyonun zararı büyük olabilir. Çünkü apaçık tehdit var ortada. Harekete geçmemizi engellemek için gözdağı veriyor işkenceciler. Arkadaşların sevk olmasından korkacağız sanıyorlar. İsterlerse geride tek adam bırakmamacasına hepsini sevk etsinler, direniş hattının temsilcileri niçin bizler olmayalım?

Niçin olmasın, diye sıkı sıkı yineledim belleğimdekileri ve var gücümle katıldım marşa.

«Maraş ne ilk, ne de son katliamdır...»

Saat dokuzu çeyrek geçe arka bloklardan sloganlar gelmeye başladı.

Var gücümle asıldım sesime.

«Maraş Katliamının Hesabını Soracağız!»

Kart sesim lirik bir şiir okuyormuş gibi geldi bana. Herkesinki kendine öyle gelirmiş...>>

11 ŞUBAT 1986 - 11 EYLÜL 1987

HAKLARIN ADIM ADIM ALINMASINA DOĞRU

Metris için artık yeni bir dönem başladı. Bu dönem, uzun soluklu, kararlı bir direnişin meyvelerini vermeye başladığı; devrimci direniş çizgisinin zaferinin, oportünist politikaların iflasının sergilendiği bir sürecin kavşak noktasıdır. Faşizmin önüne cesetlerle barikatlar kurularak yaratılan direnişin, somut sonuçlar elde edemeyeceğini söyleyenler; yani «Tek tip elbise devlet politikasıdır, geri adım attıramayız» diyeninden, tek tip elbiseyi «mavi kefen» ilan edip sonra da giyenlere kadar hemen herkes -oportünizmin her rengi- şaşkınlık içindeydi.

Kot pantolondan başlayarak, yasaklanan tüm sivil giysiler hızla verilmeye ve bu sivil giysilerle ziyarete, avukata, mahkemeye ve havalandırmaya çıkılmaya başlandı. Direnişçilerin morali ve neşesi çok yüksekti. Her türlü özveriyle, acılara, yokluklara katlananlar baskılardan, yasaklardan yılmayanlar; başta tek tip elbise olmak üzere hiçbir dayatmayı kabul etmeyen ve bunun için can veren, nice sakatlar veren ve tek tip elbise giymeme mevzisinden tek adım gerilemeyen direnişçiler kazanmıştı. O «gerilemez», «tek tip elbiseden taviz vermez» denen devlet geri adım atmak zorunda kalmış, Metris'te direnen tutsaklara yönelik tek tip elbise dayatması sona ermişti. Ölüm Orucuyla doruk noktasına çıkan direnişin siyasal sonuçları sonunda güncel, demokratik yaşamsal haklarla buluşmuştu. Ölüm bedeli kazanılmış bir siyasal zaferin er ya da geç, direnişi aynı kararlılıkla sürdürdükten sonra haklar bazında da zaferi getireceği somut olarak görülmüştü.

Artık havalandırmalarda, avukat ve aile görüşlerinde, mahkemelerde iki tür tutsak görünümü vardı.

Bir yanda tek tip elbiseleri giyerek karşılığında hakları verilenler; diğer yanda siyasi kimlik ve onur kavgasında kendi giysileri için direnen ve şehitler vererek sonunda aynı hakları kazananlar...

11 Şubat 1986'da, tek tip elbiseye karşı yürütülen direniş, gaspedilen hakların verilmeye başlanmasıyla resmen kazanılmıştı.

Oportünizm ne diyecekti acaba?

Faşizmin tek tip elbise konusunda geriletilmesini «Avrupa kamuoyunun etkisi»ne bağlamak «iç dinamiğin belirleyici olduğu» gerçeği ile nasıl bağdaştırılacaktı? Sorunu «demokrasiye geçiş» demagogilerinin etkisiyle açıklamak da olanaksızdı. O zaman bu ne menem «demokrasi» idi ki, ülkenin başkentine (Mamak'a) uğramıyordu. Oportünizm durumu izah etmede güçlük çekiyordu. Ve bu yüzden suskun kalmayı tercih ettiler.

Hapishane idaresi tek tip elbise giyenler ile giymeyenler arasında bir statü farkını korumaya çalışıyordu. Sivil giysi giyenleri mahkemeye gidiş ve dönüşlerde zorla soyarak ararken, tek tip elbise giyenlerin aramasını normal yapıyordu. Böylece idare, kendi mesajını vermiş oluyordu: «Tek tip elbiseyi çıkarırsanız sizi de soyarak ararım. Baskılar sürer...»

Oportünizm henüz, direnişin meyvelerini vermeye başladığının ayırımında değildi ve kendilerinden emin olmadıkları için kararsızlıklarını sürdürüyorlardı. Tam bir tereddüt ve «acaba» psikolojisi içindeydiler. Tek tip elbiseyi çıkarıp kot pantolon giymek istiyorlar ama, ya yeni bir saldırı olur da yeniden tek tip elbisenin «önemsiz»liği üzerine methiyeler düzmek zorunda kalırlarsa!.. İşte böylesi bir gelişme onları düşündürüyordu.

Tek tip elbiseyi giyen siyasi gruplardan bir kısım insan, resmi tavır olmamakla birlikte, idarenin kendilerine karşı

tepkilerini ölçmek için kot pantolon giydirilerek mahkemeye vs. çıkarıldılar. İdare ise hiç de «hoşgörülü» davranmadı. Bunları da soyarak aradı. Tek tip elbise giyenler cephesinde bu sancıyı, çözümsüzlüğü en fazla P davası tutukluları yaşadı. Tek tip elbisenin gündeme geldiği günlerde «mavi kefen» tespitleriyle keskin çıkışlar yapan P tutukluları, daha sonra ani bir dönüşle tek tip elbiseleri üzerlerine geçirivermişlerdi. Aynı savrulmaları yaşamamak için olsa gerekti ki bu kez temkinli davranıyorlardı. Geline aşamada sivil giysiyi giyip giymeme tartışmaları en yoğun biçimiyle P davası tutukluları arasında yaşandı.

Hapishanede oportünizmin çizgisiyle devrimci direniş çizgisi artık çok daha somut olarak açıkça ortadaydı. Bir yanda yıllardır, tek tip elbise giyme cephesi (platformu) ve onun çıkmazları, diğer yanda direnişin her adımda zaferle taçlandığı siyasal süreç ve onu yönlendiren önderlik bulunuyordu.

P davası tutukluları bu bocalama sürecinde, K davası tutuklularının ön ilikleme konusunda geçmişte aldığı tutumla ilgili bir eleştiri yazısını gündeme getirdi. Bu nedenle «kutsal ittifak» içindeki bunalım su yüzüne çıktı. (Bu konuda daha önce DS davası tutukluları, K tutuklularını sürekli eleştirmiş ve ön iliklemenin doğru olmadığı, bu konudaki tavrın özeleştirisinin yapılması gerektiği belirtilmişti.) Böyle bir eleştiri yazısı neden yeni gündeme getiriliyordu da daha önce değil? Amaç açıktı. P tutukluları kendi sağ çizgilerinin sancılarını bu türden çıkışlarla bastırmaya çalışıyordu. K davası tutukluları verdikleri cevapta sözde bir özeleştiriyi yapar görünseler de tavırlarını savunur pozisyon takındılar. Dedikleri şuydu: «Ülkedeki genel siyasi gelişmelerin hapishanelere de yansımalarının olacağı hesap edilememiştir; bu tavır direnişi çıkmaza sokan sol politikalara tepki olarak gelişmiştir; ön ilikleme ilke konusu değildir. Koşullara göre iliklenebilir de. Tek başımıza hareket etmeden önce diğer siyasetlerle bir süre daha tartışılmalıydı.»

Ülkedeki siyasi gelişmeler neden başka hapishanelere yansımıyordu? Örneğin, başkentin göbeğindeki Mamak ülke sınırlarının dışında mıydı? Tüm politikasını ya da politikasızlığını, cuntanın yaptırımlarına karşı belirleme yerine, devrimci çizginin karşısında olma pozisyonuyla belirleyen bir siyasal grup, tabii ki bundan böyle kendine sürekli suç ortağı arayacaktı.

Metris'te devrimci tutuklular yaşam ve mücadelelerini ödünsüz olarak sürdürürken faşizmin, iflas etmiş politikalarından vazgeçtiği söylenemez. İdare, Metris'teki devrimci tutuklulara sürekli hesaplı yaklaşmıştır. Nitekim sonun başlangıcını işaretleyen karşı önlemlerinden birisi de, 1986 Ocak'ında başvurduğu yer değişikliğidir. Hapishane idaresi DS davası tutuklularının büyük bir kısmını (kendince bir seçme sonucu) «çernobil» olarak adlandırılan B-C havalandırmasına bakan koğuşlara taşıdı. Eylül 1986'ya kadar sürdürülen bu politikayla hapishane idaresi; hem DS davası tutuklularını diğer siyasi dava tutuklularından yalıtmayı, hem de DS davası tutukluları arasında sempatizan ve kadroları birbirinden ayırmayı amaçlıyordu. Fakat kısa sürede bu politikasından da bir sonuç elde edemeyince, bu kez «çernobil»e taşıdığı tutsakların bir kısmını yerinde bırakarak, bir kısmını da diğer DS tutuklularıyla «sibirya» bölümüne taşıdı. Böylece DS davası tutsakları -ara bloklarda daha az sayıda tutuklu bırakılarak- hapishanenin iki ucunda iki bölüme yerleştirilmiş oldular. Devrimciler, ayrı ayrı yerlere konulmalarına rağmen, aralarındaki koordinasyonu devam ettirdiler. Yer değişikliği aynı ölçüde olmasa da diğer davalardan tutuklulara da uygulandı. Ama hapishaneye özgü haberleşme sistemi tutuklular arası bağlantıların kopmasını önliyordu.

Yaşanılan yeni süreçte içeride bu gelişmeler olurken, dışarıda aniden başlayan ve tüm kamuoyunu etkileyen bir işkence tartışması, basın aracılığıyla siyasal gündeme geldi. Basında adeta bir kampanya yürüyordu işkenceye karşı. Devrimci tutsaklar kendilerini yakından ilgilendiren bu

gelişmeye kayıtsız kalamazlardı. 8 Şubat 1987’de DS-TİKB davası tutukluları tarafından işkenceye karşı mücadele kampanyası önerildi. Yapılan bu kampanya önerisinden sonra 13 Şubat’ta bu defa P davası tutukluları sanki ortada tartışmaya açılmış bir öneri yokmuşçasına, aynı muhtevada, aynı talepli «yeni» bir öneri yaptılar. Hapishanelerde tutuklulara yıllardır cehennem azabı çektirenlerden hesap sorulması ve insanca yaşam koşulları için siyasi tutuklular seslerini yükseltmeliydi. Talep olarak işkence ve baskıların ortadan kaldırılmasını ve sosyal hakların alınmasını amaçlayan kampanya önerisi; Türkiye genelinde diğer hapishanelerle birlikte merkezi bir açlık grevinin başlatılmasını hedefliyordu. Yalnız her zamanki gibi kimileri yine süreci değerlendirmekten, böylesi bir eylemin tüm dış koşullarının olduğu gerçeğini görmekten uzak bir tavır içerisine girdiler.

24 Şubat’ta DY ve K davası tutukluları kendilerine rağmen başlatılacak bir açlık grevine kesinlikle katılmayacaklarını açıkladılar. Eylemin lehine siyaset çoğunluğu oluşmaya başladığı bir anda, tüm kitlede bu yönde bir eğilim varken yapılan çıkış anlamlıydı! Tereddüt geçiren ve genellikle kendi tavırlarını, başkalarının tavırlarına göre belirleyen, öz politikalar üretmek yeteneğinden yoksun kimi grupları etkilemek istediler. Amaçlarında başarısız oldukları söylenemezdi. İşkence konusunun tüm kesimlerce tartışıldığı bir eylem momentinde, harekete geçme gerekliliğini kavrayamayan oportünizm, hapishaneler mücadelesinde yine treni kaçıyordu.

Siyasi gruplar arasında dallanıp budaklanan tartışmaları ise hapishane yönetimi geç de olsa öğrenebiliyor ve Binbaşı Muzaffer AKKAYA da boş durmuyordu. Açlık grevi tartışmalarını, önerileri idare, her nasılsa (!) dikkatsizce yakalatılan notlardan öğreniyor ve saldırıya geçiyordu. Örneğin C-6 koğuşunda sudan gerekçelerle olay çıkarıyor; ardından DS davasından yargılanan bir kısım tutukluyu hücreye alıyordu. Söylemek istediği ve yaptığı saldırının

amacı apaçık ortadaydı: Siz eyleme geçmeden önce ben geçerim ve eylemi, ortamı soğuyuncaya kadar, önder konumundaki insanları hücreye alarak ertelerim, ya da yaptırım!

Böylece işkence olgusunun tamamen teşhir edilebileceği ve bunun sonucu olarak da baskıların azaltılması olanağı olan bir moment, kısır tartışmalarla tıkanıp kaldı. Bir kez daha eylemsizliği mücadelenin karşısına dikenler, bu tavırlarının bir yaşam biçimi olduğunu gösterdiler.

Siyasal kayıtsızlık, siyasal gündemsizlik, hapisanede yaşamlarının ilkesi olmuştu. Dünyadaki ve Türkiye'deki gelişen olaylara karşı, devrimci ve enternasyonalist dayanışma temelinde bir tavır almak gerektiğine ilişkin tüm önerilere kuşku ile yaklaşıyorlardı. Eylemsizlik çizgisinin, bu tavırlarının bir örneğini de, ABD emperyalizminin Libya halkını bombalamasına karşı gösterilmesi gereken tepkilerde gözlemlemek olasıdır. Olayın duyulmasından sonra DS davası tutsakları Libya'ya saldırının protesto edilmesini önerdiler. Ama P, K, DY ve HK davası tutukluları protestoya gerek olmadığını ve eyleme katılmayacaklarını açıkladılar. Diğer tüm tutukluların katılımı ile ABD emperyalizminin Libya halkına karşı giriştiği hava saldırısı (emperyalist terör) 15 Nisan 1986'da protesto edildi.

Her yıl olduğu gibi 1986'nın 30 Mart'ında, 6 Mayıs'ında 18 Mayıs'ında devrimci önderler anıldı. 1 Mayıs günü, «YAŞASIN 1 MAYIS!», «BİJİ YEK GULAN!» sloganı hapisanenin tüm havalandırmalarında yankılandı.

1986 Mayıs'ında Metris'te tek tip elbise konusundaki, hapishaneye özgü tartışmalar yeniden başladı. Sağcılık cephesi, kendi kitlesine, hâlâ neden tek tip elbiseyi giydiklerini, giymeleri gerektiğini açıklayamıyor, insanlarını ikna edemiyordu. 11 Şubat'tan beri kot pantolon giyen direnişçilerin de aynı haklara sahip olması ister istemez insanları düşündürüyordu. Hapishane kitlesi gerçekleri gördükçe, kendi önderliklerini tek tip elbise konusunda zorluyor; hatta kimileri örgüt kararı olmadan, tek tip elbise

yerine kot pantolon giyyordu. Bu kesimde yaşanan paradoks ortamında ilk adımı S davası tutukluları attı; tek tip elbiseyi çıkardığını açıklayarak çözüme yöneldi. Ardından P-C/HDÖ davası tutukluları aynı yolu izledi. Gerekçeleri inandırıcı olmasa da, utangaların önünü açarak onlara yol vermeye soyunmaları, diğerkleri açısından yine de önemliydi.

O sıralar idare tek tip elbiseleri toplayacağını söylüyordu. Bunun üzerine oportünizm acele etmek gereğini hissetti. Çünkü tek tipleri kendileri çıkarmadan hapishane idaresi toplayabilirdi. Tek tip elbise konusunda daha önce söylenenler («mavi kefen», «devlet politikasıdır», «geri çekilme taktiğidir» vb. vb.) bir çırpıda unutulduktan sonra, 1986 Haziran'ında utangaç oportünizm yüzündeki peeyi, sırtındaki tek tip elbiseler ile birlikte indirdi.

15 Haziran, belgelenmesi gereken bir gündür. Tek tip elbiseyi çıkardığını açıklayan statükocular, bir dosya kağıdının 1/4'ne yazılı ve yedi davadan tutukluların(*) imzasını taşıyan bildirilerinde şöyle diyorlardı:

«Bir süreden beri tek tip elbise giyenler olarak, tek tip elbiseyi birlikte geri verme kararını tartışıyorduk. Tek tip elbiseyi 18.06.1986 günü idareye teslim edeceğimizi tüm devrimcilere duyuruyoruz.»

Bu belgede ne tek tip elbise giyerlerken yaptıkları benzetmeler, ustalardan sayfalarca alıntılar vardı; ne de tek tip elbise giymeyenlere yönelik «siyasi körlük», «maceracılık», «sol sapma» teorileri vardı! Hapishaneler mücadelesinde trajik bir vaka olan bu gelişmenin belgesi, ne yazık ki, çok kısa ve özlü yazılmış bir kara mizah, hem de kendi yazarını taşıyan bir kara mizah olmaktan öte bir anlam taşımıyordu. Bunu yazanlar, işin başında, tek tip elbise giymenin faziletlerini, «mücadelenin önünü açacak olan» sihirli bir

(*) Bunlar P, HK, K, DY, TKİH, BP, TKP/B'dir.

değnek gibi anlatıyor, «yaratacağı olumlu sonuçlar» üzerine yüzlerce sayfalık bildiriler yayınlıyordu. Ama bu kez tarihi gerçekleri ve gelişmeleri utangaçça görmezden gelerek savuşturmaya çalışıyorlardı.

Haziran ayı içinde, yıllardır bağımsız bloklarda kalan, hiçbir direniş içinde yer almayıp idarenin yaptırımlarına uyan TKP davası tutukluları kısa bir süre önce kondukları siyasi koşullardan yine eski havalandırmalarına götürüldüler. TKP davası tutukluları buna tepki gösterdiler. Yeniden bağımsızlar arasına konmalarına karşı çıktılar. Ama ilginç olan altı yıldır burada gönüllü kalanlar kendileri değilmişçesine ve hatta bağımsızlaşmayı teşvik edenler kendileri değilmişçesine bir tavır içine girmeleriydi. TKP'li «direnişçiler» yeniden, siyasi koşulların bulunduğu tarafa geçmek için oturma eylemine başladılar. (Cuntadan altı yıl sonra da olsa «komünist»lerimizin siyasileşmesi yine de sevinilecek bir olaydı.)

İdare siyasi koşullara geçme talebi ile ilgili bu dava tutuklularının verdikleri dilekçelere alay ederek cevap verse de (ki verilen cevaplar içinde «Siyasilerden bağımsızlara gelmek için bana az mı yalvardın?», «Karşımda sızlanmalarını ne çabuk unuttun, şimdi ne var?», «Orada direniş var, dayanabilecek misin? Yarın yine gelip bana yalvarma!» vb. türünden ifadeler de yer alıyordu) sonuçta onları siyasi bölüme aktarmak zorunda kaldı.

Haziran sonunda hapishane idaresi, eski, paslanmış bir silahını tekrar yeniden çıkararak tutsaklara doğrultuyor, saldırıya geçiyordu. Bu taktik saldırılar artık gidici olan Metris idaresinin son çırpınışlarıydı. Siyasi tutukluların karşısına ille de üç numara saç tıraşı olacaksınız diye «yeni» bir dayatma çıkarıyordu. Bu saldırılarla amaçladığı şey, hakların tamamını almayı hedefleyen plan ve programlardan devrimci tutsakları alıkoyarak, zaten geçmişte bir hak olarak kazanılan alabros tıraşı yeniden sorun yaparak gündeme sokmasıydı. Eylül-Ekim '81 açlık grevi sırasında saçlarının sıfır numara kesilmesine direnen DS davası tutsaklarından

on tanesi hakkında dava açılmış, bu davanın sonucunda III no'lu Askeri Mahkeme'de 10.02.1983 tarihli (1982/206, E. 983/66 no'lu dosya) tutuklulara alabros tıraş yapılabileceği kararı alınmıştı. Yönetmelik sanki yeniden «keşfediliyordu». Saldırıya karşı anında tavır alındı. Önerilen «oturarak sayım verme», «bıyık bırakma», gibi bir karşı tavır, tüm tutuklularca hayata geçirildi.

Kararlı tavır karşısında idare sorunu görüşmeyle çözmek istedi. Görüşmeler sonunda alabros tıraş (hapisshane «subay tıraşı» deyiimi kullanılır) konusunda anlaşıldı.

Haziran ayının hapishaneler ve devrimci, demokrat tutsaklar açısından ayrı bir önemi vardır. İstanbul hapishaneler direnişinin doruk noktası olan Ölüm Orucu eylemindeki dört devrimci; Haziran ayında şehit düştüler. DS davası tutukluları Ölüm Orucu şehitlerinin ve hapishanelerde ölenlerin Haziran'ın 14'ünde anılmasını önerdi. Bir önceki yıl, tüm tutuklular olarak birlikte anma programı uygulamışken, bu kez DK, DY, P vb. gibi bazı dava tutukluları «gerek yok», «her yıl da olmaz ki», «ölüm orucu eylem biçimi olarak benimsetilmek isteniyor» gibi grupçu kaygılarla öneriyi reddettiler. Bunun üzerine DS ve TİKB davası tutukluları ve diğer devrimci, yurtsever bir kısım tutuklunun ve birçok grubun katılımı ile anma programı hayata geçirildi.

Hapishane idaresi bu süreçte kitap sorununu da, yasaklar-yönetmelikler yeni çıkmış gibi yeniden dayattı.

En son 14 Ağustos 1983'de yapılan bir talanla Metris'te kitaplara el konulmuş, yırtılmış, tahrip edilmişti. Kitaplar hapishanede siyasi tutsaklar için soluduğu hava, içtiği su kadar önemliydi. Devrimci tutuklular Sağmalcılar II Hapishanesi'nden Aralık 1985'te Metris'e yapılan toplu sevklerden itibaren kitap sorununun çözümü konusunda ısrarlı bir tutum içinde oldular. İdare bir çözümsüzlük içindeydi. Sorunu çözmeye yanaşsa taviz verdiği görüntüsü verecek, çözme sorun büyüyecekti. Tutsakların sorunu idare nezdinde canlı tutmaları sonucunda; Sağmalcılar II'deki

statü kabul ettirildi: Kişi başına haftada iki kitap... Yasal olarak satılan her türlü yayın, sınırlama konulmadan alınmadıkça soruna çözülmüş gözüyle bakılamazdı. Sonuçta bu da sağlandı. Hapishane idaresi siyasi tutuklulara kitap konusunda koyduğu sınırlamaları kaldırdı.

Hapishane yönetimi, sürecin artık kendi aleyhine çevrildiğinin bilincindeydi. Bu yüzden siyasi tutsakları bulundukları mevzide tutmak için elinden geleni yapıyordu. Bunlardan biri 19 Aralık'ta, C-22 koğuşundaki tutsaklara yönelik düzenlediği provokasyondur. Bir tutuklu koğuşa karavana alırken, askerler sorun çıkarmıştı. Tartışma sırasında yemeğin dökülmesi bahane edilerek, DS davasından altı, P davasından bir K davasından bir kişi olmak üzere toplam sekiz tutsak, bir hafta süreyle hücreye alındı. İdarenin amacı tutsaklara gözdağı vermektir. Bu provokasyona karşı devrimci tutsakların tepkisi sert oldu. Hücreye alınanlar verilen hücre cezasının tamamlanmasından önce koğuşlarına geri getirildiler.

Hapishanelerde en zor koşullarda bile siyasi tutuklular, kendilerini yalnızca dört duvar arasındaki sorunlarla ilgili saymamışlardır. Dışarıda gelişen toplumsal olaylara karşı da duyarlı olduklarını göstermişlerdir. 12 Eylül sonrası üzerine ölü toprağı serpilme istenen gençlik hareketi yavaş yavaş filizleniyordu. Bunun ilk açık habercisi 1986 yılının sonlarında YÖK'e karşı yükseltelen açlık grevleriydi. Öğrenci gençliğin sivil cunta koşullarında böylesi bir çıkış yapmasını desteklemek, onlara moral ve psikolojik güç katmak için DS davası tutukluları tarafından üç günlük destek açlık grevi önerildi. Ama kabul edilmedi ve açlık grevi yapılamadı. K davası tutsakları daha da ileri giderek «gözünüz biraz da öğrenci gençlikten başka birşey görsün» diyebildi. (*) Oysa yaşanan süreçte 1987'deki Nisan

(*) Bu gruplar Nisan 1987'de öğrenci gençliğin cunta sonrası ilk kitlesel eylemine tavırsız kalamıyor ve bu dönem yapılan üç günlük destek açlık grevine katılıyordu. Süreç, reformist kafalardaki barikatları aş-aş gelişiyordu ve «gözünüz biraz da gençlikten başka birşey görsün» diyenlerin de gözleri öğrenci gençliğe çevriliyordu.

Direnişleri'yle de doğrulandığı gibi, öğrenci gençlik, baskı ve terörle örülen kabuğunu yırtıyordu. Dev-Genç geleneğinin ölmediğini haykıran devrimci gençlik için yapılacak desteğin önemi yadsınamazdı.

- Hapishanelere Yönelik Genel Mücadele Kampanyası Tartışmaları Ve 13 Ağustos 1987 Süresiz Açlık Grevi Direnişi

Tek tip elbisenin Türkiye çapında kaldırılmasına yönelik bir eylem programı ve düşüncesi çok önceden beri vardı. Önce DS davası tutuklularınca (26.1.1987'de), daha sonra ise DS-TİKB davası tutsakları tarafından ortak imzalı bir eylem programı, diğer davalardan siyasi tutuklulara yazılı olarak iletildi. Öneri tartışmaya açıldı. Kampanya önerisinde özet olarak şunlar belirtiliyordu:

«- Bugün genellikle tüm hapishanelerde bir kayıtsızlık, rehavet ve bekleyiş ortamının yaşandığı, tüm bunlara rağmen, kimsenin kılının kımılatmaya niyeti olmadığını görüyoruz. Geçmişten beri herkesin ağzından düşürmediği genel bir mücadele kampanyası sözlerinin bugün unutulduğunu; (...) emekçi halkımıza hapishane gerçeğini güçlü bir şekilde maledebilmek amacıyla, başta tek tip elbiseyi kaldırmak ve sosyal haklarımızı elde etmek için yaşanan şartların elverişli olduğunu, bu nedenle harekete geçmemiz gerektiğini vurguluyoruz.

«Diyoruz ki, geline nokta; tek tip elbisenin tamamen kaldırılması ekseni etrafında, her hapishanenin kendi somut koşullarını da gözönüne alan bir program oluşturularak, çeşitli eylem biçimlerinin uygulanacağı bir kampanya örgütlemeliyiz. Bunun için;

- Tek tip elbisenin tüm hapishanelerde çıkarılması, Metris statüsünde olunan yerlerde tüm sivil elbiselerin alınması ve kot statüsüne son verilmesi.

- Siyasi tutukluluk hakkının kabul edilmesi,

- İnfaz yasasının hükümlüler lehine değiştirilmesi, işkenceci hapishane sorumlu ve yöneticileri hakkında soruşturma açılması, görevden alınması.

- Yasak olmayan kitap, dergi vd. yayınların alınması...
 - Havalandırma, ziyaret süresi, sağlık, beslenme gibi sorunların her hapishane özgülünde çözülmesi, hapishaneler arasındaki farklılığın kaldırılması vb. talepleri içerecek bir direniş kampanyası örgütlenmelidir.»

Öneride ayrıca direnişin nasıl sürdürülmesi gerektiği, nelerin yapılıp yapılmayacağı konusunda siyasi gruplar arasında görüş birliği sağlanması gerektiği belirtiliyor, bu doğrultuda bir protokol metni de tartışmaya sunuluyordu.

Mücadele kampanyası önerisine karşı oportünizm her zamanki manevralarına başvurdu. Örneğin, tartışmaya sunulan tek tip elbise eksenli eylem programı önerisinin somutlaşıp netleşmesini engellemek amacıyla, Metris Hapishanesi'nde ziyaret, havalandırma, avukat vb. sorunları özgül olarak çözmeye yönelik bir öneri yapılabilirdi.

Kimileri; işkencenin genel olarak hapishanelerde, tek tip elbise ve diğer sorunlardan kaynaklanan yaptırımlardan geriye düştüğü bir zamanda, işkence talebi ekseninde bir kampanya önerdi (*) (Kaldı ki daha önce işkence

(*) P davası tutukluları genel bir kampanya önerisine evet derken, kampanyanın tek tip elbise odaklı değil, işkenceyi teşhir odaklı olmasında diretiler. Oysa ülke hapishanelerinde geline kesitte baskı-işkence değil, tek tip elbise ve ondan kaynaklanan sorunlar öne çıkmış durumdaydı. Bu değişikliği tahlil etmekten uzak P davası tutukluları Mart 1987'de tek tip elbise odaklı genel kampanya önerisine karşı çıkarken, verdikleri cevapta şunları diyorlardı:

«...Birçok sivil hapishanede yaygın olarak giydirilmekte olan tek tip elbisenin önem ve anlamı, bu insanlar tarafından bilinmiyor ve kavranmış değil.

...Düşman tek tip elbise kaynaklı bir eylem karşısında bir çok demagojiye başvurarak eylemin anti-propagandasını yaparak bunu olumsuz yönde etkileyecektir.

... Geçmiş deneyler de göstermiştir ki düşman böyle bir talep karşısında sorunu prestij sorunu haline dönüştürmekte ve çok güçlü bir zorlama sıkıştırma olmadıkça, böylesi bir geri adımı atmayacaktır.»

Ama süreç çok farklı bir gelişmeye tanık oldu. Ülke hapishanelerinde birbiri ardına patlayan direnişlerde tek tip elbise en önde gelen talepti. Bu direnişler sırasında kamuoyunda işkence olgusu değil, tek tip elbise tartışıldı. Ve sonunda devlet, tek tip elbise uygulanmasından, önce fiilen, sonra resmen vazgeçti.

kampanyası önerildiğinde, başlangıçta öneri sahiplerinden biri olmalarına rağmen yakalanan momenti sudan gerekçelerle kaçırınlar yine bunlardır). Kimileri de subjektif bir şekilde «Neden Metris üs olarak seçildi?», «Hapishaneler hakkında karar alamayız» (Ki diğer hapishaneler hakkında karar vermek gibi kimsenin bir iddiası yoktu. Ama Metris'in önemi yadsınarak demagoji yapıliyordu), «Türkiye çapında organizasyonu sağlayamayız», «Objektif şartlar yok», «iradecilik», «dayatmacılık yapıılıyor» gibi gerekçelerle sanki bu kampanya önerisinin doğrudan muhatapları değillermiş gibi suskunluğu tercih ettiler. Bunlardan K-KÖ davası tutukluları en ilginç olanını söylüyorlardı:

«Böylesi siyasi talepleri temel alan bir kampanyanın somut sonuçlara ulaşabilmesi için belirleyici mücadelenin sürdürüleceği alanlar hapishaneler olmadığı gibi, bu mücadelenin örgütlenmesini de bu örgütlenmeler yapamaz. Bu, ülkedeki siyasal mücadelenin bir parçasıdır (...) Bu konudaki muhataplar dışarıdaki siyasal örgütlenmelerdir (...) DS ve TİKB örgütleri onlarla (biz söz konusu olduğumuzda TKKÖ ve KÖ ile) görüşmelidirler.»(*)

Bir yandan kampanya «tartışmaları», diğer yanda ise idare ile haklar konusundaki çatışma sürüyordu. Nisan '87'de idare ile çeşitli sorunların çözümü için yapılan bir görüşmede, havalandırma süresinin uzatılması konusu gündeme getirildi. Konu henüz bir çözüme bağlanmadan K davası tutuklularının yaptıkları fiili durum yaratma önerisi, çoğunluk görüşü olarak benimsenince, sabah iki, öğleden sonra da iki saat olmak üzere içeri girilmeyerek havalandırmada kalma süresi uzatıldı.

(*) Kampanya önerisine böylesine ciddiyetsiz cevap vererek karşı çıkan K davası tutukluları, aradan aylar geçtikten sonra, gelişmelerin kendi beklentileri dışında olduğunu görünce bir manevra yapmak suretiyle kampanyadan yana olduklarını açıkladılar. Onlara göre «siyasi koşullar değişmiştir». Oysa ortada değişen birşey yoktu.

Metris'te, aylardır süren ve artık bıkkınlık veren tartışmalar yapılırken, Sağmalcılar I'deki siyasi tutsakların başlattığı açlık grevine, 3 günlük destek açlık grevi önerisi, çoğunlukla kabul edildi(*).

Genel kampanya tartışmaları, öneri sahiplerinin sıkıştırması ile zorlukla yürütülüyordu. 17.07.1987'de DS davası tutsakları tarafından kampanya tartışmalarına ilişkin, tüm siyasi gruplara bir açıklama (çağrı) yapıldı. Bu arada Adalet Bakanlığı'nın yaptığı bir açıklama da gelişmeleri hızlandırmaya yetmedi. Adalet Bakanlığı'nın atağı, tek tip elbisenin mahkumlara giydirildiği, bundan böyle tutuklulara da giydirilmesi için bir yasa tasarısı hazırlandığını ve yakında Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe gireceğinin açıklanmasıydı. Böylece dört yıldır tek tip elbisenin tutuklulara yasa dışı olarak uygulandığı da ortaya çıkmış oldu.

Bunun üzerine DS davası tutukluları 02.08.1987'de kampanyanın bir an önce başlatılması (odağında tek tip elbisenin kaldırılması talebi olan açlık grevi) önerisini daha da somutlaştırarak diğer grupların görüşlerine sundu. 15-20 gün tüm kitle ile, daha sonra 45. güne kadar gönüllülerle yürütülmesi önerilen program, tüm tutuklular adına kısa ve özlü bir basın bildirisi verilmesi, tek tip elbisenin şimdiye kadar diğer hapishanelerde yasa dışı olarak baskı ve işkenceyle giydirilmiş olmasından ötürü de suç duyurusunda bulunulması gibi maddelerden oluşuyordu. Diğer hapishanelerde kendi özgül programlarıyla ama aynı eylem momentinde birleşilmesi için tüm siyasi grupların çalışma yapmaları gerektiğini de kapsayan öneri, diğer davaların tutuklularınca reddedildi. Adalet Bakanlığı'nın açıklaması önemli görülmemiştir.

(*) Tek tip elbisenin kaldırılması ve sevk zinciri uygulamasına son verilmesi odaklı talepleri içeren Sağmalcılar Açlık Grevi eylemi, ülke hapishanelerini harekete geçiren bir kıvılcım rolü gördü. Bu direniş, ardından birbirini izleyen birçok direnişe başlangıç oldu. Sağmalcılar direnişi ve daha önce genel direniş konusuna ciddi olarak eğilmeyenleri mevcut gelişme karşısında uyarıcı bir rol oynadı. Bu eylem 50. gününde taleplerin büyük kısmının kabul edilmesiyse son buldu.

İçerideki gelişmeler bu doğrultuda sürerken; dışarıda ise, Sağmalcılar Hapishanesi önünde destek açlık grevi yapan aileler, polis tarafından dövülerek gözaltına alınıyor ve 4 Ağustos'ta da tutuklanıyorlardı. Ailelerin mücadelesi baskıya, dayağa, tutuklama tehditlerine rağmen yükseliyordu. Ailelerin bir bölümünün DGM'ce tutuklanmasından sonra TAYAD hapishane önünde oturma eylemiyle ve valilik önüne siyah çelenk bırakarak, tutuklamaları protesto ediyordu. Yine TAYAD tarafından Gaziantep, Bursa, Mersin ve Eskişehir hapishanelerindeki tutuklu aileleriyle protesto eylemleri sürdürülüyor ve Ankara Güven Park'ta, 3 günlük açlık grevi başlatılıyordu.

TAYAD'ın eylemi, ülkenin içinde bulunduğu koşullarda önemli bir etki yaratmıştı. Hükümetin gözdağı vermek amacıyla saldırdığı eylem, dünya kamuoyunda, radikal bir kitle eylemi olarak yankı buluyor, tutuklu yakınlarının mücadelesinde, yeni bir gelenek başlatıldığından söz ediliyordu.

Sağmalcılar Hapishanesi önünde ailelerin tutuklanması, devrimci tutsakların taleplerindeki sıralamayı haklı olarak değiştiriyor, temel talepler içerisine «ailelerin serbest bırakılmaları» ekleniyordu. Destek ve dayanışmanın siyasi sorumluluk gereği olduğunu bırakınız bir yana; devrimciler için siyasi ahlak sorunu haline gelen bu talep, kimilerince doğrudan reddediliyor, kimilerince önce reddediliyor ama ısrarlı olunca genel talepler içinde sıradan bir talep olarak kabul ediliyor, kimilerince de taleplerin arasında yer alması gerektiği belirtiliyordu. Aileler canları pahasına evlatları için mücadele ederken (ister analık duygusu, ister siyasi bilinçleri gereği olsun), kimi devrimcilerin, onların serbest bırakılması talebini reddetmesi; halkın demokratik geleneklerinin 12 Eylül'le birlikte aldığı darbelerin oportünizm üzerindeki boyutuydu.

07.08.1987'de DS ve TİKB tutukluları tarafından ortak imzalı bir çağrı daha yapıldı. Bu çağrıda da, kampanya

tartışmalarının sonuçlandırılması isteniyor (ki, kampanya 6-7 aydır «tartışılıyordu»), açlık grevinin 15-20 gün toplu olarak yürütülmesi, ardından 25-30'lu günlere kadar gönüllülerle gidilmesi ve gönüllülerden sonra da eyleme hapishane kitlesinin iki bölüm halinde dönüşümlü olarak devam etmesi, en sonunda da üç günlük toplu açlık grevi ile bitirilmesi öneriliyordu. DS davası tutukluları, eylemin ciddiyetini zedeleyeceği gerekçesiyle dönüşümlü açlık grevi düşüncesine baştan beri karşı çıkmasına rağmen ortak bir açlık direnişi yapılabileceği düşüncesiyle kendi görüşlerinden taviz verme anlamına gelen böyle bir öneriyi, bir uzlaşma sağlayabilme amacıyla yapmıştı.

Çağrı, oportünist çizgilerinde ısrarlı davranan belli başlı gruplarca sulandırılmaya, ciddiyetten uzak cevaplarla geçiştirilmeye çalışıldı. Tartışmaları ne zaman sonlanacağı belli olmayan zamanlara dek uzatma çabalarıyla; herşeyden önce de talepler sıralamasında, «ailelerin serbest bırakılması» talebinin ilk ve temel talepler içine alınmasına karşı çıkışlarla karşılandı. Kimisi «talep sıralaması», kimisi «tarihin erken olduğu» gerekçesiyle, ama çoğunlukla da eylem momentinin kaçırılması pahasına eylemi bayram ziyareti sonrasına ertelemek gibi gayri ciddi tavırlara yöneldiler.

Ağustos '87'nin 10., 11., 12. günlerine kadar sözlü tartışmalar aralıksız ve tüm yoğunluğuyla devam etti. Ama açlık grevi konusundaki tartışma noktalarında gelişme sağlanamıyor, zaman geçiyordu. (Özellikle Sağmalcılar Hapishanesi'nde açlık grevi ile kamuoyunda çok olgun bir ortam oluşmuştu ve bu açlık grevi son aşamasına giriyordu) DY, P, K-KÖ davası tutuklularının diretmelerinin peşine başka siyasi gruplar da takılmıştı. Tartışmalarda kampanya önerisinin sahibi olan DS davası tutukluları, önerilerinden -birlik bozulmasın kaygısıyla- oldukça büyük tavizler verirken, oportünist cephe tarafından bu tutum zaaf olarak değerlendiriliyordu.

10.08.1987 günü bayram ziyareti başladı. İdare 2. ve 3. dereceden tutuklu yakınlarını kabul etmiyordu. Bu yeni bir gelişmeydi. Bunun üzerine siyasi grup temsilcileri şu kararı aldılar:

«Ziyarete çıkan ilk grup, tüm ziyaretçiler içeri alınmazsa görüşmeyecek, buna rağmen aileler görüşmek isterse çıkılacak».

Ziyarete çıkan ilk grup 2. ve 3. dereceden yakınlarının içeri alınmadığını görünce, görüşü kesiyor ama ziyaret yerini terketmeyeceklerini söyleyerek oradan ayrılmıyordu. Saat 16.00'ya doğru idare tutukluları operasyonla hücreye aldı. Bu gelişmelerin öğrenilmesi üzerine, hapishanedeki tüm koridor camları tutuklular tarafından yerle bir edildi. Tam bir isyan hali yaşanıyordu. Tepkileri yumuşatmaya çalışan hapishane idaresi hücreye aldığı tutukluları geri getirdi. O gün ilk defa geceden sabaha dek havalandırmada kalma eylemi kararlaştırılıp uygulandı. Ertesi gün dışarıda ailelerin baskısını, içeride çaresiz ve inisiyatifsiz kalan idarenin durumunu değerlendiremeyen kimi siyasi gruplar, kararsız bir tutum sergileyerek içeri girme yanlısı olduklarını belirttiler. Oysa Metris tarihinde ilk defa olarak, idare, tepkileri yatıştırmak için bir tutuklu yakınıni koğuş mazgalına getirip görüştüyordu. Sonunda havalandırma direnişi kırıldı. (*)

Ziyarete çıkıp çıkmama, havalandırmadan içeri girip girmeme tartışmaları, genel kampanya -açlık grevi- tartışmalarıyla birlikte yürütüldü. Açlık grevi konusunda tüm uzlaşma çabaları sonuçsuz kaldı.

12 Ağustos'ta sonuç vermeyen tartışmalardan çekilen DS davası tutukluları, kendi eylem programlarını hızla hayata geçireceklerini, diğer gruplara duyurdu. O ana kadar

(*) Bu direnişte P, BP, Kawa, DK, TİKB, PY, Parti Yolu, DS davası tutukları «içeri girmeyelim, direnişe devam» derken, diğer dava tutukluları girme görüşünde diretiler.

eylemi erteletmek için elinden geleni yapanlar, birbirlerine zıt şeyler savunanlar, DS davası tutuklularının eyleme başlayacağını açıklaması ardından kısa süre içinde birleştiler ve dönüşümlü bir açlık grevi programı üzerinde anlaştılar.

12 Ağustos gecesi saat 23.00'te DS davası tutukluları açlık grevi anonsu yaparak eyleme başladılar.(*). Bunu bir saat sonra yeni bir anons izledi. Oportünist cephe de açlık grevine başladığını ilan etti. Aradan bir saat daha geçti ki

(*) DS davası tutukluları açlık grevine başlama konusunda şu açıklamayı yaptılar:

«Yaklaşık yedi aydır bir kampanya tartışması sürüyor. Bu yedi ay içerisinde yeni birtakım gelişmeler de olmasına rağmen tartışma ya ilerlemiyor, ya da çok ağır ilerliyor ve yeni gelişmeler görülmek istenmiyor.

«Anadolu hapishanelerinde kısa süreli açlık grevleri başladı. Adalet Bakanlığı kararlılık gösterisine kalktı, yeni tüzüklerin çıkarılacağından söz etti. Ailelerimiz kararlı bir şekilde, haklarımız için direnirken dövüldü, sürüklendi, tutuklandı. Kamuoyu tüm bunlarla yakından ilgilenirken ve gelişmeler geniş yankı yaratırken, bazı siyasetler dışında kimse aileler adını ağızına bile almak istemedi. Oysa ailelerin direnişiyle birlikte hapishaneler gerçeği iktidarı rahatsız eder hale geldi... Bu durumu esas alarak Sağmalcılar Hapishanesi'nin ve ailelerin direnişi yarattı. Tüm bunlara kulaklarımızı tıkayamazdık, sorumluluk anlayışı bu konuda duyarlı almayı da gerektirir. Ama kimi siyasetler adeta yemin etmişçesine aileler ve onların direnişinden söz etmiyor. Biz önerdiğimizde ise adeta feryat koptu. Aileler talebi ya hiç kabul edilmedi, ya da öylesine yer vermek gibi bir çaba içerisine girildi.

«Son olarak kimi siyasetler, 'ailelerin serbest bırakılması talebi olursa biz katılmayız' vb. bir çaba içerisine girdiler. Böylelikle subjektivizmle yoğrulmuş ve esasta olabilecek bir direnişi baltalama davranışı içinde oldukları ortaya çıktı.

«Uzlaşma için elimizden gelen herşeyi yaptık. Taleplerimizde esnedik, yine bitmez tükenmez tartışmalara girildi.

«Açlık grevinin bir an önce başlaması engellendi. Açlık grevi tarihi hiçbir ciddi gerekçe göstermeden geriye atıldı. Oysa hapishaneler, kamuoyunda en sıcak tarihini yaşıyor ve ailelerimiz tutuklanalı yaklaşık iki hafta olmuşken, Anadolu'nun en ücra köşesinde 'aileler serbest bırakılsın' diye direniş yapılırken, yurtdışından ve çeşitli kuruluşlardan destek mesajları gelirken biz sessizdik. Daha fazla beklenemezdi. Sonu belirsiz tartışmalar içinde boğulmaya niyetli olmadığımız için açlık grevine başlamaya karar verdik. Bu tutumumuz devrimci sorumluluğumuz gereğidir. (13.8.1987)»

bir 3. anons duyuldu. DK davası tutukluları da açlık grevine başladıklarını duyurdular. Böylelikle ayrı program ve taleplere sahip olsalar da hapishane kitlesi açlık grevine başlamış oluyordu(THKP-C/HDÖ davası tutukluları ise üç gün sonra açlık grevine katıldılar).

13 Ağustos'ta DS tutukluları eylemin taleplerini ve amaçlarını içeren dilekçelerini Adli Müşavirliğe verdiler. 12 Ağustos saat 23.00'te açlık grevi anonsu ile başlayan eylem, hakların fiili olarak bir kısmının eylem sürecinde alınmasıyla devam etti.(*). DS davası tutuklularınca diğer grupların eylem programı dışında kalan ama hapishane tutuklularının genelini ilgilendiren konular da ortak hareket edilmesi doğrultusunda, diğer siyasi gruplara çağrı yapıldı. Havalandırma süresinin uzatılması, fiili yer değişikliğini eylem içinde gerçekleştirme, ziyaret kabininde görüşü zorlaştıran telefonların tahrip edilmesi gibi eylemleri içeren önerilerine olumsuz cevap verildi.

İki farklı programa sahip iki ayrı açlık grevi sürdürülürken 19 Ağustos'ta idare bir koğuşı, sakal-bıyık gerekçesiyle ziyarete çıkarmadı. Anında gerekli tepki gösterilince, bu sefer geri adım atarak sakal-bıyıkla çıkılabileceği fakat sonra «işlem» yapılacağı söylendi. Aslında giderek inisiyatifini kaybeden Metris idaresi direniş karşısında gerilerken, henüz işi tamamen resmiyete dökme yanlısı olmadığını göstermek için «bu hakkı veriyorum ama siz almadınız ben verdim» gibi basit açıklamalar yapmayı da ihmal etmiyordu.

Dışarıda ise ailelerin mücadelesi iktidar yetkililerini iyice sıkıştırmış durumdaydı.

(*) DS davası tutukluları kendi programı gereğince, çeşitli fiili tavırlar geliştirmeye başladılar. Bunlar havalandırmadan içeri girmeme (sabah saat 10.00'da çıkıp öğleyin içeri girmiyor ve saat 16.00'ya kadar altı saat fiilen, havalandırmada kalıyorlardı), sakal-bıyık bırakma, her gün slogan atma, sayımı dağınık verme gibi tavırlardı. Oportünist blok ise, gazonoda oturarak sayım verme, ziyaret günleri slogan atma yolunu seçmişti.

21 Ağustos'ta statükocu platform avukat görüşünü fiili olarak uzatma kararını uygulamaya başladı. Bu eylemi DS davası tutsaklarına haber vermeden yaptılar ve adeta bir eylem yarışı havası yarattılar. Oysa DS davası tutsakları zaten programları doğrultusunda fiili eylemler içerisindeydi ve avukat görüşünü uzatma eylemi pekâlâ ortak yapılabilirdi. DS davası tutsakları da avukat görüşü süresini kendi önerileri çerçevesinde uzattılar.

23 Ağustos'ta DS davası tutsakları, koğuştan koridora açılan gazinodaki mazgalları açtılar. Metris'te yıllardır açıktan haberleşmeyi engellemiş olan mazgallar patlatılarak koridora atıldı. Bir süre askerler kapadı, tutsaklar tekrar açtılar, sonunda, DS davası tutsakları, eylem boyunca mazgalları hep açık tuttular. Eylem sonunda ise, istedikleri anda açılması şartı kabul edilince, kapanmasına müsaade ettiler.

Hapishanede artık iki ayrı eylem kendi programları çerçevesinde yürüyordu. Statükocuların oluşturduğu platformun açlık grevi eylemi 15 gün toplu alarak, sonra dört havalandırma dönüşümlü olarak (birinin bırakıp diğerinin başlaması biçiminde) birer hafta sürecekti. Eylemin bu biçimde sürdürülmesi 250 kişilik bir tutuklu kitlesinden ancak 50-60 kişinin eylem içinde olması anlamına geliyordu. Sıra ile açlık grevi yapmaya dönüşen eylem, bu nedenle ciddiyetini ve baskı gücü kurma işlevini kendisi zedeliyor, idareye ucuz demagoji malzemesi sağlıyordu. Oportünizm, verebileceği ciddi bir görüntüyü, daha az fedakârlığa kurban ediyordu.

DS davası tutuklularının programı ise daha farklıydı. Eylem tüm DS tutuklularının katılımı ile belirli bir süre devam ettirilecek (bu daha önce yaptıkları öneriye uygun olarak en az 20 gün sürecekti, koşullara göre arttırılabilecekti) daha sonra da gönüllülerle birlikte eylem, süresiz açlık grevine dönüştürülecekti.

DS davası tutsaklarının 22 Ağustos'ta; koğuş değişikliği, ziyaret kabinlerindeki görüşü engelleyen (ve idarece dinlenen) telefonların oradan çıkarılıp atılması, ziyaret süresi vb. konularda, ortak fiili tavır geliştirme önerisine diğer siyasi gruplar çeşitli nedenlerle olumsuz cevap verdiler. İki ayrı programlı açlık grevine rağmen DS davası tutsaklarının, eylem içindeyken programları birleştirme çabaları sonuç vermedi.

Eylem ve eylem öncesi tartışmalar, herkesin bilgisi dahilinde olmasına rağmen, oportünizm gelinen aşamada, her zamanki yöntemlerine başvurarak DS davası tutuklularını «emrivakicilik-dayatmacılık»la suçlamaya devam etti. DS davası tutsakları bir bildiri ile kampanyanın neden ayrı örgütlenilmek zorunda bırakıldığını tekrar açıklamak, hapishane kitesine duyurmak ve gerçekleri anımsatmak zorunda kaldı. Bu arada fiili adımlar konusunda yeni öneriler birbirini takip etti.

26 Ağustos'ta DS davası tutsaklarının diğer siyasetlere yaptığı son çağrı da cevapsız kaldı. Bu çağrıda «Eğer, kampanya programı dışında kalan ve hapishaneye özgü sorunlarda ortak hareket etmede görüş birliği sağlanamazsa, bundan böyle kendi programımız doğrultusunda hareket edeceğiz» deniliyordu.

Bu son öneriden sonra ortak fiili tavır konusunda yapılan tartışmalar temsilcilik düzeyinde kapandı.

27 Ağustos günü TAYAD'lı aileler Adli Müşavirlik ile görüştü. Bu görüşmede genel olarak olumlu cevap alan TAYAD'lı aileler, hapishane idaresi ile üç saatlik bir görüşme yaptılar. İdare artık dayanamadığını gösteriyor: «Siz ve içerdekiler istediği için değil, biz istediğimiz için sorunlar çözülecek» diyordu.

Dışarıda ailelerin direnişi sürerken, aynı gün gazetelerden, basın mensuplarının hapishaneye geleceği öğrenildi. Gazetecilerin ziyaretini etkili biçimde değerlendirebilmek için bir gün önceden hazırlıklara başlandı. DS davası

tutsakları, gazetecilerle öncelikle hapishane siyasi tutuklu temsilcilerinin görüşme yapmasını önerdi ve öneri genelde kabul edildi. Ziyaretten bir gün önceki akşam DS davası tutsakları açlık grevi ile ilgili pankartlarını hazırladılar. Her havalandırmada hazırlanan pankartlar, gazeteciler geldiğinde açılacak ve sloganlar atılacaktı. (*) 28 Ağustos sabahı gazeteciler, hapishane idaresinin yalan ve demagojisinden ibaret brifingini dinledikten sonra içeri alındılar. «Çernobil» diye adlandırılan havalandırmada (DS davası tutsaklarının ağırlıkta olduğu havalandırma) siyasi tutsaklar gazetecileri görünce pankartlarını açarak slogan atmaya başladılar ve bunun üzerine gazeteciler buraya yöneldiler. İdarenin engelleme çabaları sloganların devam etmesi ve basın çağırılması üzerine sonuçsuz kaldı. Havalandırmada asker ve subay olmadan gazetecilerle başbaşa bir söyleşi başladı.

Daha sonra DS davası tutsaklarının temsilcisi basına Metris gerçeğini ve taleplerini, diğer hapishanelerin sorunlarını ve taleplerini anlattı. Basın bildirilerini, işkence ve suç duyurusunu belgeleyen bir dosyayı basına verdi. Gazetecilere süresiz açlık grevi içerisinde gelişen olaylar ve alınan fiili tavırlar anlatıldı.

Diğer havalandırmaları da dolaşan basın mensupları, kendilerini gören DS davası tutsaklarının pankartları, sloganlarıyla karşılandılar. Basın mensupları hapishanedeki diğer davalardan temsilcilerle de görüştüler. Ayrıca tek tek bazı devrimcileri idare blokuna çağırarak özel görüşme yaptılar.

2 Eylül'de DS davası tutukluları 20 gündür sürdürdükleri açlık grevini süresiz açlık grevine dönüştürerek, daha önce belirledikleri programa uygun olarak 66 gönüllü ile eyleme devam etmeye başladılar. Aynı gün idare temsilcilerle ilk görüşmeyi yaptı.

(*) Pankartlardaki sloganlar şunlardı: «Siyasi Tutukluluk Hakkımız Tanınmalıdır!», «Tek Tip Elbise Uygulamasına Son!», «Tutuklu Aileleri Serbest Bırakılsın!», «Tüm Baskı ve Yasaklara Son!». Bu sloganlar ayrıca, eylem süresince her gün iki kez atılıyordu.

2 Eylül'de koğuş değişikliği (aynı davadan yargılananların biraraya getirilmesi talebi), havalandırma kapısının açık tutulması ve süresinin 6 saate çıkartılması idarece kabul edildi. İdareye istenildiği gibi yer değişikliği yapmak amacıyla isim listesi verildi. Fakat aynı gün bir tutuklu yakını olan Didar ŞENSOY'un öldürüldüğü öğrenildi. Didar ŞENSOY, İHD çatısı altında faaliyet yürüten tutuklu aileleri ile birlikte; Metris'teki açlık grevi ile ilgili olarak TBMM'ye gitmişti. Burada polisin saldırısı sonucu hayatını kaybetti. Siyasi tutuklular olayı protesto için havalandırmalara pankartlar açtılar, sloganlar atıldılar.

9 Eylül'de sloganlar değişti:

- Yaşasın Süresiz Açlık Direnişimiz!
- Siyasi Tutukluluk Hakkımız Gasp edilemez!
- Tutuklu Aileleri Serbest Bırakılsın!
- Didar Şensoy'un Katili Oligarşi!
- Yaşasın Ailelerimizin Onurlu Direnişi!

11 Eylül akşamında, idare ile son görüşme yapıldı ve Metris'te siyasi tutukluların zaferi belgelendi. Tüm haklar kabul ettirildi. TAYAD'lı iki temsilci aile pazarlığına taraf - gözlemci olarak katıldılar. DS davası tutsaklarının temsilcisinin idare ile yaptığı pazarlık sonucu, süresiz açlık grevi zaferle sonuçlandı. Görüşme sonrası DS davası tutsaklarınca yapılan açıklama özetle öyleydi: «Siyasi-demokratik talepler için başlattığımız açlık grevinin kamuoyunu etkilemesi, bulunduğumuz hapisanede birçok, sorunun çözümünü sağladığından, direnişimiz genel ve özel hedefine varmıştır.» Gece yapılan bir anonstan sonra, «ZAFERİN YOLU DİRENİŞTİR!», «YAŞASIN SİYASİ KİMLİK MÜCADELEMİZ! » «KAHROLSUN FAŞİZM, YAŞASIN MÜCADELEMİZ!» sloganları atıldı ve 30. gününü dolduran eyleme DS tutsaklarınca son verildi. DS davasından yargılanan ve açlık grevi süresi içindeyken tahliye olan siyasi tutsaklar da, dışarıda; açlık grevi

bitinceye kadar eylemlerine devam ettiler ve yeni bir geleneğin başlatıcısı oldular. Bir kısım tutuklu ailesinin de daha sonra katılımı ile devam eden bu eylem, hapishanede açlık grevinin başarı ile bitmesinden sonra sona erdi.

Eylemin zaferle bittiği, ertesi günkü gazetelerde yer alınca, ilkel bir rekabet mantığıyla oportünizm, salt adını duyurma çabasıyla, gazetelere paralı ilanlarla direnişin sürdüğünü belirten açıklamalar yolladı. Paralı ilanla propaganda da yeni bir gelenektir(!). Tüm haklar elde edilmesine rağmen «teşhir» amacı(!) ile dönüşümlü açlık grevine devam eden siyasi gruplar da 22 Eylül’de açlık grevine son verdiler.

Metris’te zaferle sonuçlanan ve 30 gün süren süresiz açlık grevinin aldığı haklar şunlardı:

- Aynı davada yargılanan tutukluların biraraya getirilmesi (yer değişikliği).

- Havalandırma kapılarının açık tutulması yanında, tatil günlerinde de havalandırma verilmesi (tatil günleri 3 saat).

- Aile ziyaretinin önce 20 dakikaya, sonra 1 saate çıkarılması. Ziyaret kabinlerindeki telefonların kaldırılması.

- Avukat görüşünün dinlenmemesi ve açık olması, belli bir süre ile kısıtlanmaması.

- Temsilciliğin tanınması (fiili olarak).

- Kelepçelerin önden vurulması.

- Teyp ve enstrüman verilmesi (daha sonra radyo da alındı).

- İçeriye daktilo verilmesi (önce her havalandırmaya iki daha sonra her koğuşa verildi).

- Tiyatro, resim atölyesi, kütüphane vb. kısımların tüm tutukluların yararlanmasına açılması («Çernobil» koğuşları bu işleve uygun hale getirilerek tahsis edildi).

- Kantin çeşitlerinin artırılması, eşya alımında yasakların kalkması.

- Alüminyum tabak, kaşık, çatal ve valiz alınması.

- Dışarıdan diyetlilere yiyecek alınması.

- Karavana kapaklarının yerine konması.
 - Plastik masa, taburelerimizin verilmesi.
 - Boş eşya dolaplarının tamir edilerek verilmesi.
 - «Çernobil»in dağıtılması (tutuklu konulmaması).
 - Sağlık konusunda ciddi programlar ve uygulama yapılması.
 - Taahhütlü mektupların gönderilmesi, mektupların engellenmemesi.
 - Isıtıcı hakkının resmi olmasa da pratikte kabul edilmesi.
 - Her türlü yasal yayın ve savunma belgesinin verilmesi.
- Bu direnişin en önemli sonucu Metris'te siyasi tutukluluk hakkının fiilen kabul ettirilmiş olmasıdır. Siyasi tutukluların bu hak için yıllardır sürdürdükleri mücadele, bu direniş ardından yeni bir aşamaya ulaşmıştı. Artık hedef bu hakkın korunması ve resmi olarak kabul ettirilmesidir.

KADIN TUTSALARIN DİRENİŞİ, METRİS DİRENİŞİNİN ONURLU BİR SAYFASIDIR

Türkiye hapishaneler mücadelesinde, oligarşiye karşı direnişin en onurlu sayfalarından birinin yazıldığı Metris'te; kadın tutsakların direnişinden söz etmeden geçmek, zulme karşı süren dişe diş mücadelenin önemli bir yanını eksik bırakmak demektir.

Hapishanenin yönetim birimlerinin bulunduğu A blok kısmından sonra gelen B blok, kadın tutsakların tutulduğu bölümdür. B bloğun bir kısmı yine hapishane yönetimine ait, çeşitli işler için kullanılır. Hapishaneyi boydan boya ikiye bölen ana koridorun sağ tarafındaki koğuşların bir kısmı tiyatro, resim atölyesi, kütüphane, müzik salonudur. Bunun dışında iki tecrit koğuşu ve sekiz hücre bu kısımdadır. Kadın tutsaklar ise, B bloğun diğer tarafında 3-4-5-6-7-8 no'lu koğuşlarda kalmışlardır.

Hapishanede ayrı bir bölümde bulunmalarına, genel içinde de sayıca az olmalarına rağmen, kadın tutsaklar da erkeklerle her zaman omuz omuza direniş saflarındaydı. 12 Eylülcülerin onlar için ayrı bir politikası, ayrı bir uygulaması yoktu. Aynı saldırılarla, işkence ve baskılarla, onur kırıcı uygulamalarla yüzyüzdiler. Ve aynı duygu ve düşüncelerle, aynı coşku ve direniş ruhu içinde, tereddüt etmeden devrimci sorumluluklarını yerine getiriyorlardı. Oligarşinin toplumun yerleşmiş değer yargılarına, gelenek-göreneklerine, ahlâki normlarına uyma, saygı gösterme diye bir sorunu olmadığıнын ve olamayacağıнын da bilincindeydiler. Yaşayarak da gördüler bunu. Bu yüzden kadın tutsakların 12 Eylül işkencecilerinden ayrıcalıklı tavır ve «hoşgörü»

bekleme diye bir sorunları hiç olmadı. Erkek yoldaşlarının direnişle örülmüş yaşamlarını paylaştılar. Hapishane genelindeki ortak kararları, kendi cephelerinde uyguladılar. Kendilerini, genel devrimci kitleden soyutlayacak yanlışları yapmama doğrultusunda, duyarlı davrandılar.

Kadının toplumumuzda sahip olduğu konum ve yerleşmiş gelenekler-görenekler kadın tutsaklar için bir dezavantajdı. Evinin kızı-kadını olacağına, devrimci bir mücadelede yer almak, daha da ötesi işkencehanelerde ve hapishanelerde bu mücadeleyi sürdürmek, toplumumuzdaki «kadın olma»nın fonksiyonlarıyla hiç de bağdaşmıyordu. Bu durum egemen sınıfların eline bir demagoji silahı verirken aynı zamanda, faşizme, saldırılarını yöneltebileceği zayıf noktaları da gösteriyordu.

Metris'teki kadın tutsaklar tüm bunların bilincinde hareket ettiler. Onlar direnmenin hiçbir zaman kadın-erkek ayrımı temelinde ele alınamayacağını çok iyi biliyorlardı ve bu yüzden kendilerini direnişten hiçbir zaman koparmadılar. Kavganın yarısını kucaklayan kadınlar olduğu gerçeğini asla unutmadılar.

Kadın tutsaklar işkence, baskı, yasak politikasına karşı direnişlerinde, toplumun tüm ahlâki değer ve geleneklerinin de savunucusu oldular. Bu değerleri korumanın tek yolunun direnmekten, zulmün bu değerlere yönelik saldırılarına karşı çıkmaktan geçtiğini biliyorlardı. Nitekim bunun tersini yapanların, devletin bilinçli «rehabilit» programıyla ahlâki dejenerasyonun en üst noktasına vardıkları da görüldü.

Metris'te kadın tutsaklar da, tıpkı erkekler gibi çeşitli siyasi gruplara mensup unsurlardan oluşuyordu. Hapishane genelinde ortaya çıkan devrimci ve uzlaşıcı çizgiler, kuşkusuz burada da yansısını buluyordu. Çeşitli direnişlerde farklı tavırların ortaya çıkması, geneldeki farklı çizgilerin bu bölümdeki yansımasından başka birşey değildi.

Metris'te kadın tutsaklar dayak, falaka, soğukta bekletme, ahlâksızca saldırılar, hücre cezası vb. işkencelere

uğradılar. Metris'teki tüm genel operasyonlarda dövüldüler, işkenceden geçirildiler; yasaklar, baskılar, savunma hakkının ortadan kaldırılması gibi keyfi uygulamalarla karşılaştılar; psikolojik yıpratma amaçlı saldırıların hedefi oldular.

Dahası; genel operasyonlar dışında özel saldırılara da maruz kaldılar. Nazi kafalı subayların ve aşağılık kompleksi içindeki, ahlâksızlığı bayrak edinmiş kimi polislerin(*) kendilerini tatmin etme, üstünlüklerini(!) ispat etme amacıyla gündeme getirdikleri saldırıların hedefiydi kadın tutsaklar. Hiçbir güç onları direniş saflarından koparamadı.

Şimdi bu devrimci direnişin çeşitli kesitlerini kadın savaşçıların kendi ağızlarından dinleyelim.

Kendi Anlatımlarıyla Bayan Tutsakların Direnişinden Kesitler:

<<1982'nin ilk günleri... Hapishanedeki keyfi baskı ve işkencelerin, hakların gaspedilmesini protesto için sayımı yataкта oturarak verme kararı alınmış. İnsiyatifi tutsaklara

(*) Metris'te kadın polisler rollerini çok iyi oynuyorlardı. Beş-altı yıllık tutsakların yaşamında yüzyüze olunan bu coplu «melekler»; çarpık ve dengesiz, basit kişilikleriyle; cahil, bilinçsiz ve düzenin yoz gerici kültürünün etkisinde oluşlarıyla; gerici disiplin ve görev anlayışı için biçilmiş kaftan durumundaydılar. Çoğunun özel yaşamlarındaki çarpıklık ve hapishane personeli subaylarla düşüp kalkmaları bir yana, devrimci tutsaklara her türlü rezilliği yapabilecek kişilikte ve gerici-şoven, insana karşı olan demagojiyle şartlandırılmış durumdaydılar. İşkence ve çeşitli saldırılar içinde çoğu zaman kraldan çok kralcıydılar. Sokak serserilerini aratmayacak küfürler ve hakaretler, coplama, ayakkabılarının sivri topuklarıyla vurma, zorla soyma sırasında giysileri jiletle kesme, ısırma, boğaz sıkma vb. olağan davranışlarıydı. Bunlar ilk anda akla gelen ve kadın tutsaklara karşı yerine getirdikleri görevlerinden(!) bir kısmıydı. Değişik dönemlerde görev yapan Sevil, Sema, Nezahat, Hatice, Nurten, Nursen, «Boncuk» lakaplı biri, ismi hatırlanabilen kadın polislerden bazılarıdır. Kadın polislerin bayan tutsaklara yönelik

kaptırmama ve politikasında daha ileri adım atabilme hesabı yapanı hapishane yönetimi, bu tavrımıza ilgisiz kalmamış ve tüm koğuşlara operasyon düzenlemişti (12 Ocak operasyonu). En son bayanlar bölümüne sıra geldiğinde akşam saat 22.00 olmak üzereydi.

Koğuşumuza girdiklerinde bizler ranzalara kümelenmiş, hem birbirimize kenetlenmiş, hem de ranzalardan güç almaya çalışarak sıkı sıkı tutunuyorduk. Operasyonun başında, «Bokassa» vardı. Bu işkenceci, içeri girer girmez nezaketini(!) esirgemedi:

- Buyurun gazinoya!

-

- O zaman benden günah gitti... Çıkarın!

İçeriye bir anda karanlık çöktü; sağdan soldan ilerleyen, ranzaların üstünü dolduran askerler çekirge sürüsü gibi her tarafımızı kapatmıştı. Akşama kadar aralıksız sürdürdükleri «vatan hizmeti»nin ve kan-ter içinde kalmalarının sorumlusu sanki bizmişiz gibi hınçla saldırdılar. Her tarafımıza inen coplar, tekmeler; tepemizde, gövdemizde gezinen postallar; kollarımızdan, bacaklarımızdan, saçlarımızdan sürüklemeler...

Vücudumuzun bir yandan aldığı darbelerin etkisini azaltmak için öbür tarafa dönerek kendimize daha iyi pozisyon ayarlamaya çalışıyorduk. Ranzaların üstünden

saldırıların ne kadar aşağılıkça ve adice olduğunu, hangi hastalıklı kafaların ürünü olduğunu göstermek açısından bir örnek vermek yerinde olacaktır:

Ölüm Orucu direnişi sırasında görev yapan kadın polisler, sadistçe tavırlarını açıkça sergilemişlerdir. Bu dönemde zorla soyma sırasında sözlü saldırıları, ahlaki anlamda seviyesizliğe ve bayağılığa vardırırken; bayan tutukluların iç çamaşırlarını parçalayarak olmadık davranışlara girebilmişlerdir. Mahkemeye götürülen bir tutuklunun zorla soyularak aranması bittikten ve elleri arkadan kelepçelendikten sonra, soyma sırasında parçalanan üst iç çamaşırlarının, boynuna bir fular gibi bağlanmasının ne anlama gelebileceğini ve bunu yapan kişinin ne tür psikolojik rahatsızlıklara sahip olduğunu, olsa olsa uzman bir psikolog açıklayabilir ancak!

tuttukları arkadaşları koparıp aşağıya çekmeye uğraşıyorlar, biz de bütün gücümüzle karşı koymaya çalışıyorduk. Boşluğumuzu yakaladıkları an, un çuvalı gibi yere atıyorlar, sürükleyerek gazino kısmına çekiyorlardı.

Aralıksız slogan atıyorduk. Kopmalar sonucu ranzalarda tek kalan arkadaşlarla bir kovalamaca başlıyor, köşelere çekilen arkadaşlar çöküp kendilerini koruyorlar, bir yandan da ranza kenarına sarılıp sürüklenmemeye çalışıyorlardı.

Askerler neremizden tutabilirse; oradan kaldırıp atıyorlar, tekmeliyorlardı. Ranzalardan attıktan -sonra, peşinden aşağı atlıyor; kafa-göz demeden ranzalara, zemine vuruyorlardı. Yemekhane kısmına geçince de, masa etrafında defalarca dönülen kovalamaca sürüyor; yakalananlar duvarlara, kalorifer radyatörlerine vurularak direnmeleri engellenmeye çalışılıyordu. Bu arada en iğrenç küfürlerin haddi hesabı yoktu. Üstü başı parçalanan, yerlerde sürüklenen, tekmelenen arkadaşlar birbirlerine tutunmaya çalışıyorlardı. Onların saldırıları ve iğrençlikleri direncimizi zayıflatmak bir yana, daha da artırıyordu. Nazi özentilerine ne olduklarını, kime hizmet ettiklerini, sonlarının ne olacağını, layık oldukları dille sürekli haykırıyorduk. Böyle durumlarda sloganlarımız daha bir güçlü ve coşkulu çıkardı.

Koğuşlarımıza tek tek operasyon düzenleyen hapishane idaresi son olarak da 8. koğuşa girmişti. Aynı şeyler bu koğuşta da yaşanmaya başladı. Tekme ve cop darbeleri altında sürüklenerek getirilen bir arkadaş kapı önündeki askerlerin önüne atılmıştı. Hızını alamayan işkenceci bir asker, önüne atılmış arkadaşın kafasını hızla demir kapıya çarptı. Kafası kan içinde kalan arkadaş sersemleyip yere düştü. Gözleri bu çarpmanın etkisiyle görmemeye başlayınca «kör oldum» diye bağırdığını işittik. Bir anlık şaşkınlığın ardından daha bir öfkeyle askerlerin üzerine yürüdük. Operasyonu yürüten subay, askerlerini toplayıp gitmeyi tercih etti.

Evet; işkencecilerin bilinçli ya da bilinçsiz kapı bekçiliğini yapan asker ve subaylar «vatan hizmeti»nde yeni bir görevi tamamlamanın huzuru içinde çekip gitmişlerdi! Acaba kaçtı yaptığının bilincindedir, diye sorardık kendimize!

Daha sonraki günlerde de benzer operasyonları sıkça yaşayacaktık. Direnme azmimiz her geçen gün pekişiyordu. Operasyonlara alışıyoruz artık! Başka türlü de olamazdı.

Bir keresinde Metris'in ilk sorumlu müdürü ve tescilli işkencecisi Binbaşı Adnan ÖZBEY, bir direniş sonrası kendi saldırı ve hakaretlerine, aşağılıkça küfürlerine bakmadan, bayan tutukluların kendisini dövdüklerini öne sürüp dava açtırmıştı. Açılan davada üç arkadaş birkaç ay ceza almıştı. Böylece suçluluklarını, haksızlıklarını yargı gücünü kullanarak tersine çevirip, keyfi uygulamalarıyla kendilerini bize daha iyi tanıtıyorlardı.

Faşizmi burada daha yakından tanıdık ve ona karşı kinimiz bilendi, öfkemiz arttı. Ama şunu kafamıza iyice sokmuştuk: Bizleri sindirmek ve amaçlarına ulaşmak için her yolu deneyeceklerdi. Bunu biliyorduk ve kendimizi buna göre hazırlıyorduk sürekli olarak...

.....

Sık sık keyfi hücreye almalar, ya da göstermelik mahkeme kararlarıyla verilen hücre cezaları, bayan tutsakları sindirmek için çok kullanıldı. Keyfi yaptırım ve baskı-sindirme aracı olduğu için, devrimci tutsaklar, hücreye alınmaya karşı direnirlerdi. Bu en doğal haklarıydı. Genelde direnme tavrı benimsenmişti. Bu genel tavır bizim bölümümüzde eksiksiz uygulanırdı. Her hücreye alınışa direnişle karşılık verirdik. Biliyorduk ki, inisiyatifi düşmana bırakıp saldırıların önünde devrimci direniş barikatı oluşturamazsak; mücadeleye kendiliğindencilik egemen olacak, sonuçta gülen işkenceciler olacaktı. Hayır, onları sevindirmemeliydik. Bu çıkmaz bir yola girmek olurdu.

Yine bir koğuş direnişi sırasındaydı. Saldırıda bulunan kadın polislerden birisi, daha sonra, kendisine bir arkadaşımızın zeytinyağı şişesi fırlattığını öne sürdü ve arkadaşımıza hücre cezası verilmesini sağladı.

Her zamanki yöntemlerle, koğuşa operasyon yapıldı. Arkadaşımız zorla aramızdan kopartılıp hücreye atıldı. Operasyon sırasında yediği dayak, yerlerde sürüklenmesi yetmiyormuş gibi, hücrede de rahat bırakılmadı. Yatak, battaniye ve kullanılacak hiç eşya bulunmayan bir hücreye konuldu. Kapısının altından sürekli su dökülerek hücre zemini hep ıslak tutuldu. On gün nemin içinde yaşatıldı. Bu durum, arkadaşımızın daha sonra yakalanacağı tüberküloz ve astım hastalığının en önemli nedeni olacaktı. İşkenceciler bizi böyle çürütüp öldürmeye niyetlenmişlerdi herhalde!

.....

1984'teki Ölüm Orucu sırasında B-2 koğuşunda tecritte tutuluyorduk. Aramızda başka bir davadan hüküm giymiş bir arkadaş da bulunuyordu. Yeni çıkarılmakta olan «İnfaz Yasası»nı siyasal tutuklulara karşı silah olarak kullanabilmek için, sık sık keyfi hücre cezaları verilmeye başlanmıştı. Her zaman olduğu gibi hücreye alınırken direniyorduk.

Kapı aniden açılıp, karşımızda elleri coplu bir sürü asker görünce hemen direnme pozisyonumuzu aldık. Askerler bayan polisler aramıza aldığımız arkadaşşı çıkartabilmek için, çeşitli yerlerimize vurup tek tek kopartmaya çalışıyorlardı. Durmadan slogan atıyorduk.

Saçlarından yakaladıkları bir arkadaşşı sürükleyerek dışarı çıkarmayı başarmışlardı. «Hücreler Bizi Yıldırıamaz!» diye slogan atmayı sürdüren arkadaşımızı, bizzat işkence dendi mi akla ilk gelenlerden Teğmen Celal tokatlamaya başlamıştı. Çok geçmeden arkadaşımızın yırtılmış iç çamaşırlarıyla diğer giysileri mazgaldan içeri atıldı. Üzerinde sadece bir tek kazak bırakmışlardı.

Ancak aldıkları arkadaşın, istedikleri kişi olmadığını, yanlış kişiyi aldıklarını bir süre sonra farkedip, geriye döneceklerdi. İstedikleri arkadaşımız yanımızda, barikatımızın içindeydi. Aynı operasyonu iki kez daha yineledikten ve iki kişiyi daha yanlışlıkla aldıktan sonra, istedikleri arkadaşımızı almayı başaramamışlardı.

Hücrede kalma süresi tamamlanan arkadaş, koğuşa geri geldi ve diğer gruptan bayan tutukluların, hücreye alınmalarına karşı direnmedikleri haberini getirdi. İster istemez moralimiz bozuldu. Ama fazla yadırgamadık. Sık sık böyle tavırlarla karşılaşılıyordu çünkü. Mücadeleden, özveriden kaçınmanın her türlü manevrasını yapabiliyorlardı. Bizim varlığımız ve tutarlı direniş çizgimiz onlar için baskılanma unsuru oluyordu. Ve bu durum onları rahatsız ediyordu. Halbuki küçük ve «önemsiz» şeyleri dert etmeye ne gerek vardı?.. Bizlerin B-2 koğuşunda tecritte bulunması, yalnız başına kalıp rahatlayanları, hücreye alınmaya tavırsız kalmaya itmişti yine.

.....

31 Ocak 1985'te bizi tecritten alıp tekrar diğer koğuşlara dağıtmak zorunda kalmışlardı. Gerek bizim kararlı direnişlerimiz, gerekse de ailelerimizin ve kamuoyunun baskılarının yansısıyla, faşizmin temsilcileri yer yer geri adım atıp ödün vermek zorunda kalabiliyordu.

Bu sırada başka bir davadan yargılanan tutsaklar, mahkemede slogan attıkları gerekçesiyle, aralıklı beşer gün uygulanmak üzere 10 günlük hücre cezası almışlardı. Hücreye, gidişte direnip direnmeyeceklerini sorduğumuzda, kesin bir şey söylemiyorlardı. Arkasından da «mahkeme kararıyla verilen hücre cezalarına direnilmiyor» diyerek kendilerine gerekçe bulmaya çalışıyorlardı. «Bu yönde genel karar var, herkes direniyor, sizin de öyle davranmanız gerekir» diye zorlayınca, «Aramızda tartışalım» demeye başlamışlardı. Kısacası bizler tecritten gelip yine rahatlarını kaçırmıştık(!).

Hapishanedeki mücadelenin bütününe ilgilendiren merkezi kararlar; «bizim özgöl durumumuz». vs. denilerek, bayanlar bölümünde zaman zaman uygulanılmaktan kaçınılıyordu. Örneğin erkek tutuklular ziyarete çıkamazken, bunlar; «Bizi soymuyorlar nasıl olsa» diyerek çıkıyor, çay alınmazken alıyorlardı. DS davası bayan tutsakları (ve bazen başka siyasetlerden bir kısım unsurlar) oportünizmin günahlarına ortak olmadı. Genel kararları tek başlarına uygulayıp, zulmün «böl-yönet» taktiğine alet olmadılar ve tabii her zaman işkence, baskı ve yasakların boy hedefi olmaya da katlandılar.

Bizim zorlamalarımızın bir sonucu olarak, hücre cezası alanlar nihayet kendi aralarındaki tartışmaları bitirdiler ve sonuçta direnmeye karar verdiler.

Birkaç gün sonra hücreye alınacakların isimleri okundu ve hazır olmaları istendi. Hemen direniş hazırlığı başladı. Herkes «cenk elbiselerini» giydi. Bunlar, parçalanma ve yırtılmayla en az zarar göreceğimiz cinsten giysilerimizdi. Ayrıca koğuşta saklanması gereken yazı ve notlarımızı uygun yerlere, «zula»ya koyduk; kırılacak dökülecek türden şeyleri en az zarar göcekleri yerlere yerleştirdik. Bir taraftan da en iyi yerin neresi olduğunu saptamaya çalıştık. En güçlü ve kalıplı olanların önde durması sanırız en iyisi olacaktı. Ön sıradan kopma olmaması ve direnişin mümkün olduğunca uzaması önemliydi bizim için.

Biz 7. koğuşta bulunuyorduk; 7. ve 8. koğuşlar tecrit amacıyla yapıldığı için oda oda bölümler halindeydi. Bir koğuşta altı oda bulunuyordu, ranzalarımız ise tahtadan ve iki katlıydı.

Hücreye alınacak arkadaşları aramıza alarak, 5. odanın bulunduğu koridor dibine toplandık ve birbirimize sıkıca kenetlendik. İçeriye asker ve bayan polisler dolmuştu. Biraz sonra kazanacakları kahramanca(!) zaferin sevincini şimdiden yaşıyor gibiydiler. Merak eden, şaşkın, düşünceli, üzgün, sabırsız, sahte gülümseyişi yansıtan, kin ve düşmanlık dolu, anlamlarla yüklü bakışları üzerimize

çevrilmişti. Her türlü duygunun bir arada yaşandığı karmakarışık bir tablo... Subayın hücreye girecek arkadaşları nazikçe(!) dışarı davet etmesi işe yaramadı. Askerler düğmelerine basılmış otomatik makina gibi kıpırdadılar. Copları daha sıkı kavradılar.

Önce kadın polisler girişimde bulundu. Yükselen «Kahrolsun Faşizm!» sloganlarıyla birlikte kollar daha sıkı kenetlendi birbirine. Koparmak mümkün değildi. Subayın küçük bir işareti, hazır durumda bekleyen askerleri hemen harekete geçirdi.

Tekme, yumruk, cop darbeleri arasında koparabildiklerini diğer boş odalara çekiyorlar ve üstünden kapıyı sürgülüyorlardı.

Hücreye gideceklerden tespit edip kopartabildiklerini, «arama» için bu sefer de bayan polislerin odasına götürüyorlardı. Hücreye götürülecek arkadaşlardan birisini o kargaşa içinde getirip birinci odanın kapısının önüne bırakmışlardı. Yarı baygın, külçe gibi atılmıştı oraya. Oda kapısını kapatmayı unuttukları için, arkadaşımızı çekip içeriye aldık hemen.

Operasyon görünüşte bitmiş, hücreye alınacaklar tamamlanmıştı! Fakat kadın polisler bir kişinin eksik olduğunu farketmekte gecikmediler. Tekrar girip odaları dolaşmaya ve kimin kaldığını aramaya başladılar. Direniş kaldığı yerden devam ediyordu.

Daha önce odaya girmemek üzere direnen bizler, bu sefer de odadan çıkmamak için direniyorduk. Askerler oyuna gelmiş olmanın öfkesiyle bütün kinlerini kusuyorlardı üzerimize. Cop, tekme, yumruk darbeleri peş peşe inmeye devam ediyordu. Bu sıra rahatsızlığı olan bir arkadaş yere düşüp bayıldı. Operasyona kısa süre ara verip arkadaş başka bir koğuşa taşıdıktan sonra, bizleri çıkarmak için operasyona devam ettiler. Hepimizi teker teker çıkardılar. Hücreye götürülecek arkadaş sürükleyerek alıp gittiler.

Hapishane yönetimi bizleri hücreye almak için, hep bir bahane buluyordu. Bahane edebileceği birşey yoksa kendisi

yaratıyordu. Ve bizler çeşitli dönemlerde birçok hücre direnişleri yaşadık. Hepsinde benzer senaryolar uygulandı. Asker ve subayların iğrençlikleri, bayatlamış demagojileri, cop, postal, tokat ve yumruk darbeleri altında birbirinden kopmamaya çalışma, saçlarımızdan yerde sürüklenme, yaralanma ve bayılmalar, arkasından gelen yeni cezalar...

Bu böyle sürdü gitti...>>

* * *

12 Eylülcülerin Metris tutsaklarını teslim alma umutları sürüyor, her fırsatta bunun adımları atılıyordu. Oligarşi, devrimci direniş çizgisinin ve doğru taktiklerin kendini teşhir ettiği, teslim alma programının önüne set oluşturduğu noktada kısmen geri adım atıyor, yeni bir saldırının hazırlığının yapıldığı «rahat» dönem başlıyordu. Ve kısa süre sonra yeni saldırılar, yeni dayatmalar gündeme geliyordu. Faşizmin teslim alma umutlarını kesin olarak yok edecek dinamik politikalar üretilse de, sonuç alıcı adımlar atılamadı. Ta ki, 1984 Süresiz Açlık Grevi ve Ölüm Orucu'na kadar.

Kadınlar bölümünde de genel olarak 1982 Mart- Nisan-Mayıs ayları ve 1983 Temmuz-Ağustos Açlık Grevi sonrası başlayıp Ölüm Orucu sonrasına kadar süren dönemlerde, baskı ve saldırılar en üst boyutta yaşandı.

Bütün bu dönem boyunca koğuş operasyonları, hücreye almalar, ahlak dışı aramalar, keyfi koğuş değiştirmeler, mahkemeye zorla götürülmeler, dayaklar, baskılar, hak gaspları içiçe yaşandı. İşkenceciler pervasızca bildiğini okudu...

İşte bir kesit:

<<İnsani ve ahlaki değerlerin, devrimci onurumuzun ayaklar altına alınmaya çalışıldığı, saldırılara askerlerle birlikte bayan polislerin de katıldığı, 20 kişilik koğuşlarda 40 kişi kaldığımız günlerden biri.

Kol kola girmiş, koğuş operasyonunda direniyoruz. Aramızdan kopartılan arkadaşlar dövülüp kenara fırlatılıyor. Toparlanıp fırsatını bulanlar, askerlerin arkasından dolanıp tekrar direnenlere katılıyorlar. Durumu farkedenden askerler şaşkın.

Şaşkınlık direniş güçlerinden yana. Askerler, yanlışlıkla bayan polislerden birini tutuklu sanıp başlıyorlar dövmeye! Yere yıkıp sürüklüyorlar. Bayan polis derdini anlatmaya çalışıyor. Ama nafile!

Direniş psikolojisi içinde, duruma gülmek için kendimizi zor tutuyoruz. İşkencecilik ve insana düşmanlık, gözü dönmüşlük; dostu da düşmanı da karıştırmaya varırken; silahın ters dönmesi değil bu, diye düşünüyoruz.

Henüz vakit o vakit değil!..>>

- Bayan Tutsakların Direnişinden Başka Bir Kesit:

<<Eskiden beri süregelen normal güvenlik arama yerine, ahlak ve onur kırıcı şekilde çırılçıplak soyarak arama uygulamasının başlatıldığı günler yaşanıyor. Koğuş operasyonlarında, mahkemeye, ziyarete, avukata, revire, havalandırmaya, kısaca koğuştan her çıkışta soyuluyoruz. «Arama» bahanesiyle insanlık onurumuza, siyasi kişiliğimize saldırılıyor. Aşağılanmaya, psikolojik-moral açıdan yıpratılmaya çalışılıyor. Açıkça işkence ve saldırı aracı, bir yaptırım olarak uygulanıyor soyarak arama. Bunun için direniyoruz.

Mahkeme dönüşünde bir arkadaşımız soyunmaya zorlanıyor. Reddedince bayan polis asker çağırıyor. Dövmesini ve soymasını söylüyor. Asker tereddüde düşüyor ve «yapamam» diye reddediyor. Bu sefer işkencecilerin en acımasız Üsteğmen Zafer GÜDER devreye giriyor. Yeni bir askerle birlikte gelip arkadaşısı dövdürerek, çırılçıplak soyduruyor.

Vücudu cop izlerinden mosmor olmuş, şeritler halinde morluklar. Elbiseleri paramparça. Koğuş kapısı açıldığında arkadaşımızı parçalanmış giysileriyle karşımızda görüyoruz. Ayakta zor durabiliyor. Çırılçıplak soyulduktan sonra üzerine geçirebildiği giysileriyle kapanmaya çalışarak koğuşa getirilmesi hepimizi çığına çeviriyor. Hâlâ karşılaştığı işkencenin etkisi altında. Yatağa yatırdığımızda kendini kontrol edemiyor artık, yarı baygın. Sık sık kendini kaybediyor. Aylarca geçmeyecek cop izleri ve morluklar içindeki vücuduna masaj yapmaya çalışıyoruz.

Yasaklanalı çok oldu; sürececek ilacımız yok ki!

Ahlâk dışı ve onur kırıcı arama-soymaya karşı direnişimiz sürerken işkenceciler de boş durmuyordu. Bu yöntemi sistemleştirip meşrulaştırabilmek ve yeni yöntemlerin önünü açabilmek amacıyla ziyaret, avukat, revir ve havalandırmaya çıkış dahil her yerde, soyarak aramayı dayatıyorlardı. Aramanın dayatıldığı her uygulamaya tereddütsüz devrimci tutsaklarca reddediliyor; 24 saat koğuşlarda kapalı kalmak tercih ediliyordu; böylece işkencecilerin umutları boşa çıkartılıyordu.

Doğru dürüst hiçbir hakkımızı kullanamadığımız bu dönemde somut duruma göre saptadığımız bazı sloganları periyodik olarak sürekli atıyor; zulme karşı kararlılık mesajı iletiyorduk. Bir süre de (on-onbeş gün kadar) «Bayan tutukluları asker arayamaz!» sloganını attık. Arama biçimi nedeniyle ziyarete çıkılmamasına karşın, bir-iki arkadaş gelişmeleri anlatmak için ve ailelerimizi, kamuoyu baskı güçlerini harekete geçirebilmek düşüncesiyle, soyunmaya razı olup ziyarete çıktılar. Ziyarete çıkacak kişiler, iradi olarak seçilip, izin verilmişti. Hoşlanmasak da bir çeşit zorunlu görevdi bu.

Ailelerimizin tepkisi ve çabalarıyla kamuoyunun da duyarlılık kazanması sonucu işkenceci Metris idaresi -geçici bir süre- ziyaretçi görüşlerine gidişte üst aramasını kaldırdı. Gerçekte soyma uygulamasından vazgeçildiği yoktu. Bu aracın daha etkili ve daha az tepki çekecek biçimde

kullanılmasının yolları yaratılmış olacaktı. Yani bir taşla birkaç kuş avlanacaktı. Örneğin, farklı uygulamalarla tutukluların güçleri bölünecek direnişi zayıflayacak, ailelere, «kendileri çıkmıyor», «biz yasaklamıyoruz» demagojisi yapılabilecekti. Nitekim fazla sürmeden böyle oldu.

İşkencecilerin bu göstermelik manevrasının anlamını kavrayamayan statükocu gruplar, tuzağa düşmekte gecikmedi. Yönetimin «iyi niyetine», «artık saldırmayacağına» kadar varan yorumların yer aldığı uzun tartışmalar yapıldı. Başlatılan her yeni uygulama, siyasi öngöründen yoksun bir bakış açısıyla ve ayaküstü yorumlarla geçiştiriliyor, sanki karşımızdaki, insan hak ve özgürlüklerine, insan onur ve kişiliğine düşman bir yönetim değilmişçesine, en iyimser yorumlarla yaklaşıyordu.

İlk nabız yoklaması başladı. Bayan polis «hapishanenin istediği biçimde aramayı kabul edip etmeyeceğimizi» soruyordu. Ve işkencecilerin attığı oltaya beklenildiği gibi takılanlar çıkmakta gecikmedi. Sanki anlaşılmıyormuş gibi «hapishanenin istediği biçim»den ne kastedildiği(!) soruldu. Böylece karşılıklı nabız yoklanılmaya başlandı. Bu arada uygulamalar da -beklenen amaç doğrultusunda- netleşti. Ziyaretlerde bazı koşullara yine soyunma dayatılıyor, bazıları ise normal aramayla ziyarete çıkarılıyordu. Hatta bu farklı uygulama aynı koğuştaki kişilere göre bile değişebiliyordu. Diğer yandan mahkeme, revir, avukat, havalandırma vb. çıkışlarda soyma yine dayatılıyordu. Ailelere ise «çocuklarınızın bir kısmı sizinle görüşmek istemediği için ziyarete çıkmıyor» yalanını söyleyebiliyor, aklınca sorumluluğu üstlerinden atmış oluyorlardı. Daha da sıkıştırlarsa «sizin çocuklarınız akıllı davranmıyor; talimatlara uymadıkları için çıkmıyorlar, bizim elimizde birşey yok, emir böyle, hem üç-beş kişi diğerlerinin huzurunu bozuyor, buna izin vermeyiz vb.» türünden cevaplar veriyorlardı. Bu demagojiler; oportünizmin dar görüşlü tavrıyla birleşince ister istemez aileleri de olumsuz etkiliyor, aralarında yapay gruplaşmalar oluşmaya başlıyordu.

Soymaya karşı direnişimiz ve kararlı tavrımızı sürdürmemiz; 1982’de gündeme gelen mahkemeye çıkmama kararımızla birlikte güncelliğini korudu. Sorunu kamuoyuna maletmek ve oligarşinin tüm yetkilileri, mahkemeleri vb. üzerinde baskı gücü oluşturup, direnişimizle caydırıcılık sağlayabilmek için, mahkemelere çıkmama, zorla götürülürse direnme kararı alındı.

Bayan tutsakların askerlerce soyularak aranması, çok tepki çekmesi ve kamuoyundan gizlenmesi güç bir uygulama olması nedeniyle, tehdit olarak gündemde tutulmakla birlikte fazla uygulanamadı.

.....

Mahkeme çıkışlarında aramaya direnmeyi, koğuşlara taşıdığımızda işkencecilerin bize yönelik saldırıları ve özel olarak bizi hedef seçmeleri daha bir ağırlık kazandı. Öyle ki her sabah «savaş elbiselerimizi» giyiyor, kapının açılmasını bekliyorduk. Kapı açıldığında ise kolkola girmiş halde hazır durumda oluyorduk. Artık o gün piyango kime vuracaksa!

Eğer mahkemeye gideceğini bildiklerimizin sayısı kabarıksa, bu arkadaşlarımızı en arkamıza alıyor, onları vermemeye çalışıyorduk.

Her seferinde askerlerin başında operasyonu bizzat yöneten bir subay bulunuyordu. Aramalardaki saldırganlıkları, iğrençlikleri her zamankinden daha fazlaydı. İlk önceleri arada bir maruz kaldığımız ahlâki saldırılar süreklilik kazanıyor; giderek saldırıların bir parçası haline geliyordu. Bu durum direnişimize yansıyor, tek vücut olarak «işkenceciler cezasız kalmadı, kalmayacak!», «insanlık onuru işkenceyi yenecek!» sloganlarını atıyorduk.

Operasyon bittikten sonra kapı kapanıp arkamızı döndüğümüzde, uyku mahmurluğu ve tabii biraz da öfkeyle bizi izleyen gözlerle karşılaşıyorduk. Bir tarafta da

ranzalarında rahat rahat çayını yudumlayanlar oluyordu. Direnişlere kayıtsız kalarak bir demokrat tavrının bile uzağına düşen oportünizm, bunun teorisini de yapıyor ve koğuş direnişlerine katılmamayı merkezi kararları alarak görüyorlardı. Ama işlerine gelmedi mi bu merkezi kararlarını başka konularda, direnişlerde rahatlıkla çiğniyorlardı. Onlar için işlerine gelen merkezi karar uygulamaya giriyordu. Ama yine de kendi kitleleri içinden, direnişimiz sırasında dayanamayıp tek tek destek verenler çıkabiliyordu. Örneğin, bir anlık da olsa gelişen coşkulu bir tavır, yanıbaşımızda duran diğer arkadaşınca eleştiriliyor, duygusal davranmakla suçlanıyordu. Bu nedenle benzer «duygusallıklara» düşmemeye özel dikkat gösterirlerdi. Mahkeme çıkışında da, görünüşte ahlâk dışı soymaya karşı çıkmalarına rağmen, direnişi dejenere edici tavırların sergilendiği açık olarak belli oluyordu.

Mahkeme dönüşlerinde o günkü direnişin toplu değerlendirmesini, mahkemedeki gelişmeleri, erkek yoldaşlarımızın durumlarını vb. aramızda konuşur, tartışırdık.

Bayan tutukluların soyularak aranması, kimi dönemler ara verilse de, sürekli gündemde tutuldu. Uygulandığı sürede zaman zaman daha etkili biçime dönüştürülmeye çalışıldı. Örneğin, 1985 Mayıs ayından itibaren bir süre B-2 koğuşuna yere yatak atılarak orada soyma yapıldı. Hapishane yönetiminin bu «uyanıklığı» sayesinde hem sloganlar diğer bölümlerden duyulmayacak, hem de soyma sırasında yara-bere olmaması sağlanacaktı.>>

* **

Metris'te oportünizmin geneldeki olumsuzlukları bayanlar bölümünde de -fazlasıyla- söz konusuydu. Aynı mantık, aynı yılgınlık ve karamsarlık, direnişten, özveriden kaçma. Ve aynı teoriler.

Oportünist grupların konumları ve tavırları, Metris genelinde olduğu gibi bayanlar bölümünde de aynı şekilde hapishane yönetimince en iyi biçimde değerlendirilmiştir. Erkekler bölümündeki gelişmelere ve yaşanan sürece paralel şekilde burada da «kızıklar», «yeşiller», «bağımsızlar» vb. statüleri oluşturuldu. Tek tek direniş içindeki konumlarından günlük yaşantılarına, siyasi tavırlarına kadar gözleyerek oluşturulan bu statüler; tutukluları bölmek, parçalamak, zayıflatmak, siyasi ve moral açıdan yıpratmak noktasında idareye geniş avantajlar sağlamaktaydı. Farklı uygulamalarla özendirme ve caydırma taktiklerinin birlikte uygulanması, direniş mevzisinden kopmalar sağlanmasını kolaylaştırıcı rol oynuyordu. Örneğin diğer bir boyutta, az sayıda da olsa, bağımsızlaştırılan bayan tutuklular; «kültürel faaliyetler» adı altında erkekler tarafının bağımsız ve hainleriyle kütüphane ve benzeri yerlerde bir arada tutuluyor, yoz ilişkileri bizzat hapishane yönetimince teşvik ediliyordu. Bunu da, bu ilişkileri her zaman özendirmiş işkencecilerin «kazanç» hanesine yazmak gerekiyor.

Cunta yetkilileri, bu yöndeki kazançlarını artırmak için çabalarını aralıksız sürdürüyordu. Direniş mevzisini zayıflatmak, tutsakları adım adım bağımsızlaşma ve hainleşme yolunda ilerletmek için tek tek kişilerle bile uğraşmaktan geri durmuyordu. Saflaşmayı hızlandırmanın en iyi yolu baskı-işkence ve hak gasplarını yoğunlaştırmak, operasyonları sıklaştırmaktı...

İşte bir örnek:

* * *

<<1983 Temmuz-Ağustos Açlık Grevi yenilgisi ardından yükselen saldırı dalgası doruğunda... Bir saldırı bitmeden başkası başlıyor. Zulmün önü bomboş olduğundan rahat davranıyor. Sık sık koğuş operasyonları yaşıyoruz. Gece gündüz demeden keyfi biçimde koğuşlarımız basılıyor;

işkence, dayak her türlü baskı, hakaret ve hak gasplarından oluşan yıpratma cenderesi içinde direniş mevizisini ayakta tutmaya gayret ediyoruz.

Gece saat 21.00'de havalandırmaya atılıp, gece yarısı soğuktan donmuş ve bitkin bir halde koğuşa atıldığımız günün üzerinden henüz 1-2 gün geçmişti ki; öğleye doğru yeni bir operasyon düzenlendi. Dövlerek havalandırma girişine çıkarıldık. Bayan polis ellerimizi kelepçelemeye başladı. Ne olduğumuzu anlamaya çabalarken, elleri arkadan kelepçelenen arkadaşların ağızlarının da bantlanmaya başlandığını gördük. Şaşırmıştık, ilk defa oluyordu böylesi. Akıllarınca slogan atmamızı engelleyeceklerdi. Faşizmin kuş beyinli kapı bekçileri için doğrusu dahiyane(!), bir buluştu.

Bu şekilde havalandırmaya atıldık. İlk andaki şaşkınlığımızı atıp karşılıklı yardımlaşmayla bantları kopardık ve sloganlara başladık. O gün öğlen karavanası da verilmeden akşama kadar havalandırmada bekletildik. Gün boyu marş ve sloganlarımız hiç susmadı. Dalga dalga diğer havalandırmalara da yayılıyordu. Halk oyunları bile oynadık. İşkencecileri kahretmek, onları şaşkına çevirmek için elimizden ne geliyorsa yapıyorduk.

Akşam olunca kapı açıldı; tüm dikkatlerimiz kapıya yöneldi.

- Soyunmayı kabul edenler gelsin! diyen subayın sesini duyduk.

O güne kadar yürütölen baskı ve işkencenin direniş saflarından uzaklaştırdığı unsurlar ve iki siyasi dava (HDÖ ve ÇS) tutukluları ayrılarak çağrıya uydular. Kısa süre sonra bize yöneldiler.

Tek tek bayan polisin odasına alınmaya başladık. «Soyun» emri, her iki tarafın da gün boyu birikmiş hıncıyla dolu mücadelesini başlatıyordu. Kıyasıyla bir mücadeleydi bu. Elbiseler parçalanıyor; boğuşma, sürüklenme; yumruk ve tokatlara karışan, ağza alınmayacak küfür ve hakaretler savruluyordu.

Küfürlerle, hakaretlere devrimci olgunluğumuz çerçevesinde gereken cevapları vermekten geri durmuyoruz. Daha da köpürüyorlar.

Karşılaştığımız tavırların fazla da yadırganacak tarafı yok aslında. Faşizm, düzeninin kapısını bekleteceği uşaklarını seçmekte epey usta doğrusu! Küfür ve hakaretlere eşlik eden fon müziği olarak «mastika» çalıyor, dayak ritmik şekilde sürdürülüyor.

Bayan polisler iyice yoruldukları anda, «Soyunacak mısın?», diye tekrar sormaya başlıyorlardı. «Hayır!» cevabıyla birlikte; «O zaman yürü havalandırmaya!» diyerek geri gönderiliyorduk. İkinci bir operasyona kadar düşünme süresi tanımış oluyorlardı bize. Bu arada belki değişiriz diye düşünüyor olmalıydılar. Sırayı bir başka arkadaş alıyor, aynı işlemler yeniden tekrarlanıyordu.

Geç saatlere kadar devam eden saldırılar sırasında bir ara tekrar kapının açıldığını farkettilik. Üsteğmen Zafer GÜDER eliyle sol tarafı işaret ederek seslendi:

- Bayanlar sayıma geçin, sayım alacağız!

- Bu şartlarda sayım vermeyiz, koğuşumuzda sayım alırsınız!

- O zaman gözlüklüler gözlüklerini çıkarsın!

Faşist Üsteğmen Zafer'in bu «kibarca» sözlerinin ne anlama geldiğini biliyorduk. Hemen saldırıya hazırlık pozisyonu aldık. Sayımız 15 kişi kadar kalmıştı zaten. Havalandırmanın alt bölümüne geçip kolkola girdik. Saymalarını da engellemek için birbirimizin üstüne kümelandik... Zaten amaçları da gerçekten sayım değildi ya. İşkenceciler, bizim karşılarında düzgün bir şekilde durmamızdan, kabul ederek uyduğumuz en ufak bir emirlerinden bile gizli sevinç duyuyorlar, kendilerini tatmin ediyorlardı.

Askerlerin havalandırmaya dalmasının ardından Üsteğmen Zafer'in komutuyla saldırı başladı. Yine cop, tekme, tokat, küfürler... Bir arkadaşımızın darbelerden

bayılması üzerine ara vermek zorunda kaldılar. O durumda gece yarısına kadar havalandırmada bekletildik. Operasyon başladığında üstümüzde olan giysilerle çıkmıştık. Onların da çoğu parçalanınca gece soğuktan titremeye başladık. Havalandırmaya, koğuşlarda kalan diğer bayan arkadaşlarımız giymemiz için birşeyler atmaya çalışıyorlardı. Ama aramızda da askerler dizili, her atılanı kapıyorlar ve vermiyorlardı. Bize karşı korkunç derecede kinle doldurulup şartlandırılmışlardı. Elbet içlerinde direnişimize saygı duyanlar da olacaktı.

Gece yarısı havalandırma kapısı tekrar açıldı. Merdivenlerin askerlerle dolu olduğunu gördük. Durumu, ne yapmak istediklerini anladık. Anlaşılan bize «pes» dedirtinceye kadar uğraşacaklardı. Bizim için değişen birşey yoktu. Üsteğmen Zafer, «Bayanlar sizleri yüz metre kadar yürüteceğiz» diyerek; tüm nezaketiyle(!) açıklamada bulundu. Hemen birbirimizin bellerine, kollarına sarılarak peş peşe dizildik. Merdivenlerden çıkmamak için direnmeye başladık. Sürüklemeye çalışıyorlar. Tek tek kopartılıp dövülerek, sürüklenerek üst katlardaki hücrelere atılmaya başlandık. Ama bize «pes» dedirtmiyorlardı ve «pes» demeye de asla niyetimiz yoktu.

Bir gecelik hücre sefası(!) sonrası kendimizi tekrar bayan polislerin odasında bulduk. Bilinen onur kırıcı «arama» faslından bir kez daha geçirildik...

.....

Sık sık koğuş değişiklikleri, operasyonlar artık yaşantımızın bir parçası haline gelmişti. Öyle ki, bir hafta aynı koğuşta kalmak çok istisna bir durum oluyordu. Üç-beş koğuş arasında Evliya Çelebi gibi dolaştırılıp duruyorduk. Tekrar yoğunlaşan saldırıların ve koğuş değiştirme furiasının daha ileri bir adımla -tecritin yeniden açılmasıyla- sonuçlanması beklenmeliydi. Yanılmadık.

20 kişilik koğuşlara 40 - 50 kişi doldurulduğumuz dönemlerdeydi. Başlarında Üsteğmen Savaş'ın olduğu askerler koğuşumuza daldılar. Sayımızın kalabalık oluşu

ve artmış olan coşkumuzla birlikte, en uzun direnişlerimizden birini yaşattık onlara. Askerler, kendilerine söyleneni harfiyen yerine getiriyorlardı. Biz her zamanki rastgele operasyonlardan birisi diye bakarken, kişi seçmeye başladılar. Bayan polisler gösteriyordu.

- İşte şu kız, çekin!

- Hah; buldum, yakalayın!

O anda durumu kavramıştık. Yeni bir tecrit açılıyordu. Yeni tecrit koğuşu sekizinci koğuştu. 15 kişi buraya doldurulduk. Hücre sistemindeki altı oda ve bir ortak koridordan oluşan bu koğuşlara, iki-üçer kişi olarak konulduk. Kapılar kilitlendi; ancak belirli saatlerde yemek, tuvalet vb. gereksinimler için açılıyordu.

.....

Tecrit bölümündekiler, diğer koğuşlarla yaygın olan «tık-tık» yöntemiyle haberleşiyorlardı. Asker ve subaylar, diğer koğuşlarla ve erkek yoldaşlarımızla haberleşmelerimizi engellemek için olmadık yöntemlere başvuruyorlardı. Örneğin, yeni açılan tecritteki bir haberleşme sırasında koğuşu basan Üsteğmen Zafer GÜDER bir arkadaşımızın yazdığı şifreli notu almak istemiş, ama arkadaşın yazdığı kâğıdı yutması sonucu amacına ulaşamamıştı. Başarısız olmasının verdiği hırsla arkadaşın boğazına sarılan üsteğmen, ağzına parmak sokup onu kusturmaya çalışmıştı.

- Ben Amerika'da işkence eğitimi gördüm! Yaptığını yanına bırakmayacağım! Kusacaksın notu! Çabuk! Hepinize göstereceğim!

Üsteğmenin isteri çılgınlıklarına dönüşen bağırma ve tehditlerine gereken cevabı anında vermiştik.

.....

Sık sık B-2 tecrit koğuşundaki erkek yoldaşlarımızla haberleşiyorduk. Arada büyük koridor olması ve kat farkı bulunması nedeniyle, bu arkadaşlarla haberleşmemiz oldukça güç oluyordu. Başka hiçbir yerle bağlantısı

olmayan B-2 tecriti ancak bayanların bulunduğu üçüncü koğuyla haberleşebiliyordu. «Tık-tık»la yazışırken koridordaki askerlerin araya girip gürültü yapması, haberleşmeyi engelliyordu. Bizde askeri yanıtlan yöntemler uyguluyorduk.

Yine havalandırma içindeki koğuşlar arasında «şifreli» sohbetimizi engellemek isteyen askerler bunu başaramayınca, ancak kendilerine yakışır bir yöntemle pencerelerde, dış kısımda asılı çamaşırlarımıza çengel atıp kapıyorlardı. Sonra da şaşırtıcı birşey görmüş geri zekalı insanların garip davranışları içinde, olmadık hareketler yapıyorlardı. Çamaşırlarımızla oynuyorlar, top yapıp yerlere yuvarlıyorlardı. Zulmün böylesi iğrençlikleri fazla şaşırtmıyordu bizi... Çünkü bunlar yaşantımızın olağan bir parçası haline gelmişti.

.....

B-8 koğuşunda tecrit oluşturulduğu gün... Akşam sayımına işkenceci Teğmen Savaş YAZICI gelmişti. B-4 koğuşuna geldiklerinde, bayan polisler tutukluların beden ölçülerini almalarını söyledi. Bayan polisler ellerindeki mezuralarla bir sağımıza bir solumuza geçip ölçü alır gibi hareketlere başladılar.

- Buna 36 beden iyi gelir!*
- Size de tek tip elbise gelecek, ölçünüzü alıyoruz.*
- Sizin tek tip elbiseniz ekoseli döpiyes olacak!*

Alaylarla, birlikte sürdürülen oyunun farkındaydık. Zulmün kuş beyinli temsilcileri akıllarınca; geneldeki tek tip elbise beklentisinin yarattığı gerilimden yararlanıp bizi de «heyecanlandıracaklar» ve bundan zevk alacaklardı. Ne basitlik! Kapı kapanınca bu oyun hepimizce esprilerle karşılandı. Bizi olumsuz etkilemediği gibi, hepimizi coşkulu bir neşe kaplamıştı. Bir arkadaş «Haydi, halaya duralım» dedi. Hemen toparlandık. Yan yana olan eller birleşti, bir hareketlilik, bir coşku seli kapladı koğuşu.

Teğmen Savaş YAZICI mazgalı açtı. «Halay çekmeyi bırakın, yoksa dayak attıracağım» dedi. Kendisinin ciddiye alınmadığını ve devam edildiğini görünce öfkeyle askerlere bağırdı:

- Şu 10 kişiyi alın!

Hemen birbirimize kenetlenip direniş pozisyonu aldık. Hemen hergün operasyon beklentisi içinde olduğumuzdan «uygun kıyafet»lerle hazır bekliyorduk. «Uygun kıyafet»lerimiz, genellikle bol bir eşofman altı, spor ayakkabı, kalın bol kazaktan oluşuyordu.

Üzerimize saldıran erler, saçımızdan, kolumuzdan, bacağımızdan yakalayıp dışarı çekmeye çalışıyorlar; kopartamayınca yerlerde tekmeleyerek, coplayarak ellerimizi çözüyorlar.

Gruptan kopartılanların sürüklenerek dışarı götürüldüğü yerde, dört asker hazır bekliyor, kol ve bacaklarımızdan tutup havaya kaldırıyorlar bizi. Yere paralel gergin şekilde tutuluyoruz. İki asker iki yandan «kıç falakası» çekiyor. Seri şekilde inip kalkan coplar, askerler yorulana kadar sürüyor çoğu zaman. Halı döver gibi herhangi bir eşyaya vurur gibi vuruyorlar. Her fırsatta sloganlarımızı haykırıyoruz. Bir asker de ağzımızı kapatmaya çalışıyor. Kollar ile bacaklarımızı, ağzımızı tutmayı sürdüren askerler; bir taraftan da sarkıntılık yapmayı, en iğrenç küfür ve laf atmaları sürdürüyorlar. Onları böylesine pervasız kılan, kuşkusuz başlarındaki subaylar ve onların da üstleri.

Her türlü saldırıyı içiçe yaşıyoruz. İnsan değil bunlar, diye geçiriyoruz içimizden. Hayır, insan değil bunlar.

Yara bere içindeki vücutlarımızla bitkin bir halde koğuşumuza atılıyor. Hepimizin tedaviye ihtiyacı olması bir yana, durumu ağır olan bir arkadaş için doktor istiyoruz. Tabii gelen giden yok. Üstelik tekrar sorduğumuzda dalga geçiyorlar. Günlerce sırtüstü yatamıyoruz. Çürükler, morluklar renkten renge dönüşürken, biz de bugünü «folklor dayaağı» olarak anımsıyoruz.

.....

Metris'te direnişlerle örülen devrimci yaşamımız sürüp gidiyor. 1984'ün ilk ayları da geride bırakıldı. İnisiyatif hâlâ işkencecilerin elinde. Ve zaman her geçen gün aleyhine işliyor devrimci tutsakların. Zulüm kendinden emin. Uyguladığı politikanın yarattığı koşulların ürünlerini toplayabilmelerinin rahatlığı içinde. Sonucu kesinleştirmek istiyor. Hiç boş durmuyor.

Ama meydan o kadar boş değil. Geline olumsuzluk çizgisinde, dur denecek artık kendisine. Herşeye rağmen tüm varlığıyla davasına bağlılığın sorumluluğunu duyan ve bu uğurda her türlü bedeli göze alan devrimci tutsaklar da var. Onlar da boş durmuyorlar. İşte bu kesitte 11 Nisan 1984'te 75 günlük Ölüm Orucu ile noktalanacak Süresiz Açlık Grevi direnişimiz başlıyor. Zindanlardaki direnişte yepyeni bir hava. Tüm kozların ortaya konulduğu, çok zorlu bir hesaplaşma bu. Davaya bağlılığın, inancın, kararlılığın, özverinin en keskin sınavlarından biri. Devlet, şaşkın ve meraklı! Kendinden emin ama, yine de «acaba» diyor: Direnişçiler ise herşeye hazır; kazanacaklarına inanıyorlar.

Böylesi bir atmosfer içinde başladık Süresiz Açlık Grevi ve Ölüm Orucu eylemimize. Eylemin geneldeki programının tüm şemaları ve bize düşen görevler aksamadan yürütüldü. Hem işkencecilerin, hem de oportünizmin tavırlarını erkekler bölümündekine paralel olarak biz de yaşadık. Süresiz Açlık Grevine başlamamızla birlikte bizleri yedinci koğuşta topladılar. Yer değiştirmeye direndiğimiz için operasyonla tek tek alabildiler. Omuz omuza olmanın, aynı yolculuğa çıkmanın kıvancı ve coşkusu içindeyiz; kucaklaşıyoruz, sloganlarımızı atıyoruz.

Süresiz Açlık Grevinin ilk günleri koğuşumuzun camlarına ayrıca tel örgü gerildi. Dışarıyı iyice görünmez olmuşt.

25. günde programa uygun olarak açlık grevini bir kısmımızın bırakması işkencecileri sevindirdi. Ve umutlandırdı. Eylemi sürdürenleri hemen bizden ayırdılar, B-2 tecrit koğuşuna götürdüler. Bundan sonra da B-2 ve B-7 arasında

sık sık gidip gelmeler oldu. Faşizmin umudu boşa çıkmıştı. Eylem, belirlenen programı gereği, kademeli olarak sürüyordu. Destek açlık grevlerine başladıkça B-2'ye götürülüyor, desteği bitirenlerse, geri B-7'ye getiriliyordu. Direncimizin düşmesine rağmen her gidiş gelişte dayak, zorla soyma, küfür ve hakaretler, yıpratmaya yönelik demagojiler, koşuşların iyice talan edilip tüm eşyaların birbirine karıştırılması aksamadan sürüyordu.

Açlık grevinde olmayanların tutulduğu B-7 koğuşu karşısında hainler vardı. Hapishane yönetiminin saldırıları, psikolojik yıpratmaya yönelik çeşitli anonsları, gürültülü arabesk vs. müzik yayınlarının (ki gece gündüz sürüyordu) eksiklerini hainler tamamlıyordu.

Herşeye rağmen, onurlu direnişimizin sorumluluklarını yerine getiriyor olmanın haklı gururu içindeydik. Çoğu zaman geceleri de uyumadığımız için sohbetlerimiz sabahlara kadar sürüyordu. Eylemin değerlendirmesini yapıyor, olası sonuçları hesaplıyorduk.

İşkencecilerin tüm engelleme çabalarını, yıpratma manevralarını, kararlılığımızla boşa çıkartıyorduk. Hergün eylemimizle ilgili düzenli sloganlarımızı atıyorduk. Eylemimiz ilerledikçe hapishane yetkililerinin şaşkınlığı, telaşı daha fazla artıyordu.

.....

Ölüm Orucu gönüllüsü arkadaşlarımız ve diğer durumu ağır olanlar hastaneye kaldırılmıştı. Yavaş yavaş organları pes edecekti. Ölümün yaklaştığını hissediyor, yüreğimiz hastanede bekliyorduk.

17 Haziran gece yarısı ansızın doktorlarla birlikte nöbetçi subayları da koğuşa girdiler. Ölüm Orucunda olanlar ve durumu iyi olmayan arkadaşlarla lütfedip ilgilendiler. Ertesi sabah hastaneye sevkettiler.

Bu ani değişiklik bizlere ilk şehitlerimizin habercisiydi. Nitekim 18 Haziran akşamı ölümsüzleşen Ölüm Orucu direnişçilerini erkek yoldaşlarımızın sloganlarıyla öğreniyorduk.

Hepimiz pencerelerdeyiz, sloganları iyi anlamaya çalışıyoruz.

- «APO'LAR ÖLMEZ!..» Suskunluk...

Emin olmak için birbirimize soruyoruz. Evet APO şehit olmuş! Koğuştaki sessizlik. Gözler dolu dolu... Biliyorduk şehit vereceğimizi. Biliyorduk ama yine de kabullenilmesi güç geliyor bize... Hepimiz bütün gücümüzü, dikkatimizi sloganları iyi duymak için harcıyoruz.

- «HAYDAR'LAR ÖLMEZ!»

İrademiz dışında bir refleksle hepimiz Haydar'ın eşine dönüyoruz. Hep birlikte haykırıyoruz: «Haydar'lar ölmez!»

- «FATİH'LER ÖLMEZ!»

Yanıbaşımızdaki Fatih'in eşine dönüp bakmaya cesaret edemiyoruz. Karmakarışık duygular içindeyiz. Şehitlerimizin eşlerinin duygularını merak ediyoruz ister istemez. Üzüntülerimiz ortak, herşeyiyle paylaşıyoruz... Hepimiz karşıt duyguların çarpıştığı bu anı sessizce, gözlerimizle anlaşıyor paylaşıyor.

Şehitlerimizi selamlamak ve rahatça uyuyacakları bir yolculuğa uğurlamak için hazırlıklara başlıyoruz.

Süt kutularının içine, yağa batırdığımız pamukları doldurup, tüm camlarda şehitlerimizin anısına meşaleler yakıyoruz. Bir odada toplanıp saygı duruşunda bulunuyoruz. Saatlerce sloganları atıyor, marşları vargücümüzle söylüyoruz.

Sabah sayımında yataklarımızda oturuyor; «APO'LAR, HAYDAR'LAR, FATİH'LER ÖLÜMSÜZDÜR!», «KAHROL-SUN FAŞİZM, YAŞASIN MÜCADELEMİZ!» sloganlarıyla protestomuzu haykırıyoruz.

Aynı gün koğuş penceresine «APO, HAYDAR, FATİH ÖLÜMSÜZDÜR!» yazdığımız bir pankartı asıyoruz. Pankartı gören hapishanenin yöneticileri panik içinde koşturup duruyorlar. Çoğunda çekingen şaşkın tavırlar göze çarpıyor. Koğuşumuz basılıyor... Havalandırmaya çıkarılıyor. Pankarttaki isimleri bir kere daha okurken,

şehitlerimizin bizleri gülen gözlerle selamlayışını görür gibi oluyoruz. Direnişimizin ve direneceğimiz günlerdeki birlikteliğimizin kıvancıyla anıyoruz onları...

Çok geçmeden Hasan'ımızın da şehit olduğu haberini ailelerimizden alıyoruz. Erkek yoldaşlarımızla birleşen seslerimizle gece Hasan yoldaşı uğurlama görevimizi yerine getiriyoruz.

Sabah şehitlerimizi anan, ölümlerinin hesabını soracağımızı bir kez daha ilan ettiğimiz yüzlerce pul'u (el ilanı) havalandırmaya atıyoruz. () Askerlerin rüzgarla dağılan her pul peşinden koşuşunu seyre ediyoruz. HAZİRAN'larda daha çok fırtınalar esecek! Ve GÜNEŞ doğacak! «Ölümler ölümsüzlüğü yaratmanın ateşiyle; yaşamlarınız kutlu olsun!» diyoruz onlara.>>*

* * *

Süresiz Açlık Grevi ve Ölüm Orucu eyleminin bitirilişinin ardından, direniş çizgisini sürdüren tutsaklar, tekrar B-2'ye götürülüp tecrit edildiler. Eylemin yarattığı etkiden dolayı zulüm intikam peşindeydi. Kinini her fırsatta açığa vuruyordu. Ancak direnişin gücü ve kamuoyunda yarattığı etkiyle eski boyutta, şiddetli saldırılar gündeme getiremedi. Bayanlar bölümünde de psikolojik yıpratma ceza ve yasaklar, hücre cezaları, onur kırıcı arama ve soymalar kısmen sürdü, ama bu saldırılar ürkek ve hergün biraz daha gerileyen saldırılar olarak kaldı.

Direniş eskisine oranla daha sağlıklı ve güçlü bir zeminde geliyordu. Direnişçilerdeki siyasi duyarlılık ve coşku yüksekti. 24 Aralık 1984'te Maraş Katliamının yıldönümü ve 30 Mart 1985'te Kızıldere şehitlerinin anılmasını engellemek için bayanların koğuşlarına basınçlı su sıkıldı; operasyonla susturmaya çalıştılar. Ancak anmalar herşeye rağmen yapıldı.

(*) Pankart ve pullar nedeniyle daha sonra hakkımızda Sıkıyönetim Ask. Mahkemesinde dava açıldı.

1985 Ocak ayında B-2 koğuşunun dağıtılmasıyla tecrit durumundaki bayan tutsaklar yine normal koğuşlara getirildiler.

Özel olarak yapılan anma geceleri ve sürekli atılan sloganlar; B-7 ve B-8 koğuşları karşısına konan MHP'li faşistleri de etkiliyordu. 1984 sonunda Metris'e getirilen faşistler hainlerin yanında kullanılacak yeni bir kozdu hapishane için. Bayan tutsakların karşısına konmaları da amaçlıydı. Burada sürekli el hareketleriyle sözlü sarkıntılıkları, hakaretleri sürüyor, kadın tutsakların anma ve sloganlarını sabote etmeye çalışıyorlardı. Kadın, tutsaklar ise devrimci olgunluklarıyla halk düşmanı faşistlere gereken cevabı sloganlarıyla veriyor, onları susturmaya çalışıyorlardı. Diğer yandan kadın tutsaklar ailelerini de harekete geçirdiler, çeşitli makamlara durumu protesto eden dilekçeler yazdılar. Girişimleri sonucu pencerelerine buzlu cam ve ayrıca branda bezi çekildi. Böylece kadın tutsaklarla faşistlerin arasına perde çekilmiş oluyordu. Ama diğer yandan da kadın tutsaklar Metris idaresi tarafından havasızlığa ve ıssızlığa mahkum edilmişlerdi.

Bayan tutukluların, sürekli tahliyeler ve sevklerle sayıları giderek azaldı. Ancak, 1985 sonlarından itibaren hapishanenin genel ortamına ve direnişin başarılarına bağlı olarak bayanlar bölümünde de kısmen rahat bir döneme girildi. Sağmalcılar'ın kapatılarak devrimci tutsakların Metris'e getirilmesiyle yeni bir dönem başlamıştı. Devrimci direnişin zaferini simgeleyen bir dönemdi bu. Hapishane koşullarındaki genel iyileşme bayanlar bölümünde de gerçekleşti.

KADİFE TENLİ ZAMANLARA

Şimdi artık
 beklemeye vakit yok gülüm
 Vakit yok
 üzülmeye
 ağlamaya
 gülmeye
 Şimdi artık
 savaş zamanıdır
 Bırakıp sevdamızı
 Kadife tenli zamanlara
 Ellerimiz
 ellerimizin sıcaklığını
 kaybetmeden
 Sarılıp soğuk tenine silahın
 O kutsal ateşin sıcaklığını
 hissetmeliyiz tüm benliğimizle
 Bilirim
 el ele tutuşup
 kırlarda dolaşmanın hazzını
 Sırt sırta verip şarkılar söylemeyi
 Hem de en güzelinden
 en sevdalisinden
 en coşkulusundan
 Bilirim bir nisan yağmurunda
 Sırılsıklam ıslanmaya aldırmadan
 Kalbimde sevdanla birlik
 tüketmeyi tüm sokakları
 adım adım
 karış karış
 Bilirim gözlerinin güzelliğini
 bir anne şefkatinde okşayan
 tüm sıcaklığıyla
 Güzelim bir tanem
 sevdiğim

Bilirim çiçeklerin en renklisini
 en kokulusunu
 Tenin tene değişindeki
 mutluluğu
 Hayal kurmayı
 hem de en güzelini
 en masumunu
 Bilirim
 dünya güzel
 Biliriz dünya yaşanası
 Bilirdi Vietnam'da
 daha on sekizine varmadan
 cephelerde savaşan
 cephelerde ölen çocuklar
 Hiroşima'da atomla kavrulanlar da bilirdi
 Etyopya'da açlıktan ölenler de
 Filistin'in savaş çocukları da
 Kim bilmez ki?..
 Ama gülüm
 ama bir tanem
 ama sevdiğim
 Vakit yok sevmeye
 Bak
 yanıyor dünya!
 Bak
 ölüyor insanlar!
 Şimdi artık
 savaş zamanıdır
 Bırakıp sevdamızı
 kadife tenli zamanlara
 Ellerimiz
 ellerimizin sıcaklığını
 kaybetmeden
 Sarılıp soğuk tenine silahın
 O kutsal ateşin sığağını
 Hissetmeliyiz benliğimizle

11.4.1985

BAŞKA BİR CEZAEVİNDEN GELEN BİR TUTSAKTAN:

<<Gürültüyle açılan koğuş kapısından içeriye girip eşyalarımı kapının yanına bıraktıktan sonra ilk gözüme ilişen masa ve sandalyeler olmuştu.

«Aman allahım, sandalye!» diyerek gayrı ihtiyari ileri atıldım...

Birini çekip oturdum ve sırtımı arkaya dayayıp derin bir «oh» çektim, bir yıldır ranzada oturmaktan sırt ve dizlerime çöken ağırlara inat...

Tecrit hüccresinde dört kişiydik. İki katlı ahşap bir ranza ve bir de yer yatağı vardı. Oturmak için sadece alt katı kullanabiliyorduk. Yatma dışında yukarı çıkmak yasaktı. Üst kata çıkmayı, koğuşların yüksekteki pencerelerinden havalandırmaya çıkanlar görüliüyor bahanesiyle, bütün hapishanede yasaklamışlardı. Gerçi tecrit koğuşlarının penceresinden, karanlık koridor veya dışarıda yükselen duvar ve tel örgülerden başka görülecek bir şey yoktu, ama ne önemi var!.. Gerekçe önemli değildi Mamak'ta. Bir şeyler bulunurdu elbet...

«Eğer sizin çıkmanıza izin verirsek eşitlik bozulur. Koğuşlardaki arkadaşlarınıza haksızlık olur» diyorlardı.

Alayla söylenen sözler, aslında bir gerçeği de ifade ediyordu: Mamak'taki hak ve eşitliği!.. Mamak'ta hak, tüm hakların gaspı, eşitlik ise işkence ve hak gaspında eşitlik demekti. Bu eşitliği bozmamak için(!) günün hemen hemen tamamını ranzanın alt katında oturarak geçirirdik.

Gündüzleri uzanmak ve uyumak yasaktı. Üç-dört saat süren gerici eğitim saatleri dışında, birimiz ya kapı dibine çökerek ya da ayaklar iyice toparlandığında ancak yürünebilecek kadar bir alanın açıldığı üç adımlık yerde volta atarak diğerlerini rahatlatmaya çalışırdık. Gerici eğitim saatlerinde ise çaput dolu yatağın üzerine dört kişi sıkışarak otururduk.

Yatağın içinde top top olmuş çaput parçaları kaba etlerimizi deler, kemiğe dayanırdı adeta... Yaslanacak bir yer olmaması, ranzanın alçaklığı nedeniyle sürekli kambur durmak zorunda kalınması ve dizlerin oturulan zeminden yukarıda kalması yüzünden sırt ve dizlerin uyuşup ağrması da kaçınılmaz oluyordu. O zaman «ah!» derdim «sırtımı dayayıp oturabileceğim bir sandalye, kollarımı üzerine bırakıp dinlendirebileceğim bir masa olsa!..»

27 günlük Temmuz Açlık Grevinin yenilgisinden sonra Metris'te birçok yaşamsal hakla birlikte masa ve sandalyeler de alınmış ve uzun süre geri verilmemişti. Burada da masasız ve sandalyesiz bir yıldan fazla yaşadım. Ama Metris'te direnişin yarattığı yaşam tarzı, en olumsuz şartlarda bile Mamak'la kıyaslanamayacak farklılıklar koyuyordu ortaya.

Daha doğrusu işkencecilerin fiili engelleri dışında nasıl davranman gerekiyorsa öyle davranıyor, yaşamını olanaklar dahilinde düzenleme özgürlüğünü elden bırakmıyordun. Özcesi teslimiyet yoktu; işkencecilerin baskı ve terörü de amaçladığı doğrultuda yaşamına bir denetim kuramıyor, onun politikasına angaje olmuştun.

Devrimci iktidar mücadelesinde bir devrimci için yaşamın gerçek anlamı mücadele ise, bu mücadele yürütüldüğü sürece nerede olursan ol bilincinle özgürsün demektir. Tutsaklık, kavganın bittiği yerde başlıyor gerçekte. Bu kendi kendini tutsak etmektir. Çünkü boyun eğmeyen kişiyi, mücadele eden bir kişiyi hiçbir güç kendi çizdiği sınırlar içinde hareket ettirmeyi başaramaz. Mamak ve Mamak'ta yaşanan herşey kendi ifadesini işte bu boyun

eğmişlikte buluyordu. Böyle bir ortamda en asgari yaşam koşullarına olan özlem nasıl körüklenmesin?.. Bir sandalyeye oturmak, yanındaki arkadaşlarıyla dilediğince sohbet etmek ya da... ne bileyim duvarlara sürtünmeden volta atabileceğin bir ortam bulabilmek nasıl özlenmesin?

Çevremde toplanan arkadaşlar, koğuşa girer girmez sandalyeye sarılmama ve «oh» çekmeme bir anlam verememiş olmalıydılar. Hoş-beş sürerken soran gözlerle bakıyor, nedenini öğrenmek için sabırsızlanıyorlardı.

Uzun uzun anlatmak gerekmedi, Mamak'tan gelmiş olduğumu öğrenmiş olmaları, bu sorular için yeterli cevaptı.

Metris'li direnişçiler Mamak hakkında çok şey duymuşlar, oradan gelen başka tutukluların da bu tür davranışlarına tanık olmuşlar veya tanık olanlardan dinlemişlerdi.

Ama Mamak yine de en çok merak edilen bir konuydu. Metris'te direniş «mamaklaşmamak» sözünde ifadesini buluyor, nihai bir yenilgi durumunda geleceklerini «mamaklaşmak»ta görüyorlardı. Devrimci önderlik «mamaklaşmamak» düşüncesini kafalara kazımış, kitleyi bu konuda sürekli hassas tutmuştu.

Şimdi yaşayan birinden tüm somutluğuyla Mamak'ı dinlemek fırsatı bulmuşlardı işte...

Bana gelince aylarca aradan sonra, bu kadar çok insanla birlikte olmanın ve rahatça sohbet edebilmenin verdiği coşkuyla sorulara cevap veriyor, Mamak'ı anlatmaya çalışıyordum.

Mamak'ta kaldığım 13 ay boyunca, hücrenin önünde gözleri her an içerde olan nöbetçinin «sus ulan» diyen aşağılayıcı bağırımları altında sohbet denilebilirse bir tek kişiyle sohbet edebilme olanağı vardı. Ancak hücre değişiklikleri olduğu zaman bu kişi değişebiliyor, yeni biri ile bir araya gelebiliyordun. Hücrelerde nadiren üç devrimci bir araya düşerdi. Dağılım iki devrimci, iki faşist şeklinde ayarlanıyordu. Diğer hücrelerle konuşmak yasaktı. Eğer

birşey söyleyeceksen, tek kelime için bile, kurallarına uygun bir şekilde nöbetçiden izin istemen gerekirdi. Hangi konuda ne kadar konuşacağını bildirmeliydin. Ona rağmen izin vermek tamamen nöbetçinin keyfiyetine kalmış bir şeydi. İzinsiz veya izin verilen konunun dışında konuşmak işkencenin başka gerekçelerinden biriydi. Havalandırmada ise değil konuşmak, sağa sola bakmak bile yasaktı. Karşılıklı geçerken, ya da yanyana gelebildiğin anlık sürelerde birkaç cümle konuşabilmek için, dudak oynatmadan konuşma eğitimi yapardık. Havalandırmanın dört bir yanına dizilip gözlerini üzerimizden ayırmayan askerlerin konuştuğumuzu farketmesi el, ayak ya da kış falakası demekti.

Hücrelerde, özellikle kitap alınmadığı 7-8 aylık sürede, sınırlı sayıda alınan günlük gazeteler dışında, okunacak hiçbir şeyin olmaması sohbet konularını da iyice daraltıyordu. Kısa süre sonra siyasi konular gündemden çıkar, ister istemez sohbetler de can sıkıntısı sohbetlerine dönüşürdü. Zaten direniş olmayınca, soyut siyasi tartışmaların anlamsızlaşması kaçınılmazdı. Oysa şimdi ciddi bir mücadelenin yaşandığı bu ortamda, koğuştta 16 kişiyle birlikteydin ve havalandırmada 200'e yakın kişi ile dilediğimce konuşabilirdin.

«Bu ortam bile herşeye değer» dedim, «direnişin kıymetini bilin!»

Hapishaneye yeni gelen birine, geldiği yeri ayrıntılarıyla anlattırmak değişmez bir kuraldır. Dış dünya ile bağları kesilmeye çalışılan tutsakların en canlı haber kaynaklarıdır bunlar. Ama sözkonusu olan Mamak'tan Metris'e gelen biri ise, sorulardan yakayı kurtarmak çok daha zordu.

Nasıl bir yerdi bu Mamak, bu koşullara rağmen direnen yok muydu, bu nasıl olurdu?

Sorular... Sorular...

Sorular birbirini kovalıyordu...

Mamak ve Metris!.. Hem birbirinin aynı, hem de birbirinden apayrı iki dünyaydı.

Her ikisi de 12 Eylülcülerin devrimci tutsakları siyasi kimliklerinden arındırmaya yönelik programını uygulamak için stratejik hedef seçtikleri toplama kamplarından en önemlileriydi. Binlerce anti-faşist, devrimci-demokrat kişi ve devrimci önderler buralarda toplanmıştı. Her ikisinde de baskı, terör en acımasız şekliyle yaşıyordu.

Ama biri teslimiyetin iç karartıcılığını, diğeri devrimci direnişin yüceliğini yaşıyordu. Biri zulmün zaferini, kaypak oportünist önderliğin iflasını, diğeri direnişi ve doğru devrimci önderliği simgeliyordu. Biri zulme umut ve moral veriyor, emekçi halkta ve devrimci kamuoyunda pasifikasyonun aleti oluyor, diğeri zulmün umutlarını kırıp, emekçi halkın ve devrimci kamuoyunun moral kaynağı oluyordu.

Doğal olarak her iki mekandaki yaşam biçimleri arasında da derin uçurum bulunacaktı. Eğer Mamak bir çöle benzetilirse, Metris her köşesinden sular fışkıran bir doğa harikasıydı. Ve her ikisini de devrimciler kendi elleriyle yaratmışlardı. İkisi de devrimcilerin eseri idi...

İşte bu nedenle bir Metrisliye Mamak'ı anlatmak hem çok kolay hem de çok zor bir şeydi. Tıpkı çölü hiç görmeyen birine çölü anlatmak gibi bir şeydi bu. Teslimiyet ve nedenleri bir çırpıda özetlenebilirdi, ama yaşananlar, hissedilenler sözcüklere dökülecek gibi değildi. Ne kadar anlatsan bir yeri eksik kalırdı mutlaka. Mamak'ı hissedebilmek, ancak yaşanarak mümkün olabilirdi. Aradan yıllar geçmiş olsa da bu düşünce bugün de değişmiş değil...

Örneğin, kimileri için Mamak, korkunç işkenceler diyarı olarak tanınmıştır. Subjektif olarak bunu ön plana çıkaranlar bir yana, böyle düşünen iyi niyetli kişiler de az değildir. Onlara göre 12 Eylülcüler en kanlı ve acımasız işkencelerini burada uygulamaktadır. Bu yüzden Metris'te bile en fanatik işkenceci subaylar ve askerlerden bazıları hakkında «Mamak'tan gelmiş» söylentileri çıkardı sık sık. Her ikisinde de yaşayıp gerçekleri görmemiş olsaydım belki ben de böyle düşünürdüm. Keza Mamak'tayken ve Metris'e

geldiğim ilk günlerde, Mamak'ı başka örneği olmayan bir işkence merkezi sanırdım. Fakat bunun yanlışlığını öğrenmem uzun sürmeyecekti. Metris'e gelişimden, bir ay sonra başlayan ve Ölüm Orucu direnişine kadar bütün bir yıl boyunca artan şiddette devam eden saldırı ve işkenceler bu imajı yıkıp atmıştı bilincimden. Yine bu saldırılar karşısında oportünizmin tavrını, kaypak, önemsemez tutumunu gördükçe Mamak'ın o noktaya geliş nedenlerini ve teslimiyete rağmen yaşanan boşvermişliğin kaynağını daha iyi kavriyordum.

Metris'te Mamak gibi her an, her saat işkence yoktu. Ama Mamak'ta 1983 yılına kadar gördüğüm, dinlediğim ve toplam onu bulmayan şiddeti yüksek işkence operasyonları, Metris'te özellikle mahkeme çıkışlarında günlük olaylar haline gelmişti ve şiddeti Mamak'takilerden hiç de aşağı kalır değildi. Mamak'ta teslimiyet, sık sık dozu yüksek özel işkence operasyonlarını gereksizleştirmişti. Metris'e kıyasla çok ender olurdu böyle operasyonlar. Üstelik Metris'te zulüm çok daha etkili ve değişik fiziki ve psikolojik işkence taktikleri uyguluyordu.

Ama tüm bunlara karşın, yine de diyorum ki, Mamak korkunç bir işkence merkeziydi. Madalyonun bir de diğer yüzü vardı. Çünkü Mamak'taki işkencenin korkunçluğu zulmün fiili saldırılarının şiddetinden değildi. Garip gelecek ama asıl işkenceyi devrimciler kendi kendilerine yapıyorlardı; bilinçlerinde yer etmişti işkence....

İşkenceye karşı, devrimci onur ve siyasi kimliğe saldırılara karşı direnmemek, boyun eğmek, kişinin kendi kendine yaptığı işkenceden başka birşey değildi ve Metris direnişini yaşadıkça bunu daha iyi anladım.

Düşünce ve davranışların arasındaki büyük uçurumun insana yaşattığı cehennem azabı belki de en somut anlamını Mamak'ta buluyordu. Her gün yaşanan fiili ve psikolojik işkence yanında insanın duygu ve düşüncelerinin reddettiği

şeyleri yapmak zorunda kalması kadar korkunç acı verebilecek başka birşey var mıdır acaba?..

Bu çelişkiyi yaşayan insanlar mutlaka olmuştur; ama Mamak'takiler kadar yoğun yaşayan olduğunu sanmıyorum. Parça parça birşeylerin kopup gittiğini, yüreğimin sıkıştığını hissediyordum. Bedenden kopan şeyler maddi şeyler değildi, fakat yüreğe saplanan bıçak gibi hissedilebiliyordu. Acısı daha derin, dayanması çok daha zordu...

Mamak gerçeği zulmün fiili saldırı ve işkencelerinden çok, işkencenin işte bu biçimiyle özgün bir nitelik taşıyordu...

Orada teslimiyet ve 12 Eylül cuntasının zulmünün iğrençliği tüm çıplaklığıyla yaşanıyordu. Teslim olmak yetmiyordu zulme; o düşünceleri de teslim almak, tüm insani-toplumsal değerlere yabancılaştırılmış, sağlıklı, robot karakterli insan sürüleri yaratmak istiyordu. Bunun için ardı ardına siyasi kişiliğe, devrimci onura yönelik saldırıları ve işkenceyi sürdürüyordu.

Metris'te ise işkenceci yönetimlerin bu tür politikası, devrimci direniş karşısında iflas ediyor, fiili ve psikolojik işkencelerin etkisi, şiddeti ne olursa olsun, devrimci direniş duvarlarına çarpıp parçalanıyor, moral güç ayakta tutuluyordu.

Mamak'la ilgili sorulardan, aradan geçen yıllara rağmen hiçbir zaman kurtulamadığım gibi, bir süre ben de kendime çok sorular sordum... İki yaşam tarzını tüm yönleriyle karşılaştırmaya, neden, niçin ve ne yapmak gerekirdi sorularının cevabını bulmaya çalıştım. Kafamın içinde bir çember çizerek, peşpeşe dolanan sorulara, karşılaştığım her değişik olguyla birlikte yenileri ekleniyordu.

Soruların bu ateş dansı ne kadar sürdü bilemiyorum, hepsinin cevabı hemen hemen tekti: Doğru mücadele perspektifi ve önderliğin niteliği...

Evet, herşey bu iki sözcüğe gelip dayanıyordu. Soru çemberini açıp parçalayacak, ayrıntıları bir köşeye fırlatıp, beyni gereksiz yükten kurtaracak anahtar sözcüklerdi bunlar...

Kafamdaki sorular Metris'in kapısından içeri girdiğim zaman başlamıştı sıralanmaya...

O günlerde '82'deki 28 günlük açlık grevinin etkisi henüz sürüyordu. Bir görevli başçavuş kayıt yaparken sigara, çay ikram etmiş, kendilerinin ne kadar «iyi niyetli» ve «adil» olduklarını, ama tutuklular içinde bulunan bazı kötü niyetli kişilerin diğer tutukluları bu yaşamdan yararlanmamak için korkuttuklarını, idareye karşı zorla tavır aldıklarını anlatmaya başlamıştı. «Sayıları çok az olan bu kışkırtıcılar maalesef tutukluların büyük bölümünü kontrolleri altına almayı başarmışlar»dı, «ama onların baskısından korkmayan kişiler de çıkmış ve ayrı bir bölüme yerleştirilmişlerdi», «bu kışkırtıcıların baskısından» kurtulmak için bizi de onların yanına yerleştirmek istiyordu vb. vb.

Bunlara inanacağımızı sanacak kadar saf değildi kuşkusuz. Ama yine de bir umut... Mamak gibi bir yerden gelen birini belki bunlarla cezbedebilir, devrimci saflardan koparabilirdi. Böyle düşünüyor olmalıydı. Oysa birçok kişinin Metris'e girişte, Mamak gibi karşılandığını sonradan öğrenecektim. Mamak'a Şube'den sevk olduğum gün nizamiye kapısında arama yapan asker tarafından «Bu kapıdan girdiğin andan itibaren askersin, tutuklular dışında herkes komutanın olur. Hepsine 'komutanım' diye hitap edecek, emirlerine karşı gelmeyeceksin» diye sert ve buyurgan bir tavırla uyarılmıştım. O an bu sözlerin önemini, neyi ifade ettiğini kavrayabildiğimi söyleyemem. Şube işkencesinden kurtulmuş olmanın rahatlığını hissediyordum. Az sonra meşhur 'kafes'e alındığımda bu yanılgımı anlayacak, dışarıdayken kısmen de olsa duyduğum ama üzerinde ciddi durmadığım 12 Eylül hapishaneleri ve Mamak gerçeği ile somut olarak yüzyüze gelecektim.

Umut insanı hep iyimserliğe itiyor. Kafeste karşılaştığım insanlık dışı işkenceleri, onur kırıcı fiziki ve psikolojik saldırıları gelip geçici birşey gibi görüyor, birazdan devrimci tutsakların arasına girdiğimde bunların acısı geçer diye düşünüyordum. Oysa en büyük şoku orada yaşayacaktım.

Dışarıdayken hapishanelerde işkence ve direnişler hakkında birşeyler duymuş, dinlemiştim. Ama bunlar bir perspektif oluşturmaktan uzaktı. Mamak'ta da direnenler olduğunu biliyordum. Bu nedenle 1. Şube'den sevk olmadan önce hapishanede ne yapmamız gerektiğini konuşmuş, direnişçilerin safında buluşmak üzere sözleşmiştik. Tecrit hüccresine konuluncaya kadar bu umudum devam ediyordu. Ama karşılaştığım manzara hiç de duyduklarımıza benzemiyordu.

Neredeydi bu direnişçiler?. Direnmek sözcüğü Mamak'ta çoktan unutulmuş, yerini tam bir teslimiyete, karamsarlığa ve boyun eğişe bırakmıştı. Üzerine ölü toprağı serpilmişti sanki Mamak'ın. Hücredeki devrimci tutuklular nöbetçi askerlerden aldıkları talimat doğrultusunda, yaptırımları ve onlara uymayı öğretmeye koyulmuşlardı hemen, üstelik bu hücredekiler direnişi en son bırakan kişilerdi. İşkence korkusu; örgütsüzlük ve teslimiyet zulmün temsilcilerinin politikası doğrultusunda devrimcilerin kendi içinde bile bir oto denetim yaratmıştı. Yeni gelen birinin gösterdiği her uyumsuzluğun hesabı, onunla birlikte yanındaki hücre arkadaşlarından da sorulurdu. Niye öğretmediniz, diye onlar da dayaktan geçirilirdi. Bundan kurtulmanın yolu bir an önce yeni geleni teslimiyete adapte edebilmektir.

İyice ezilinceye ve kurumlaşmış pasifikasyona ayak uyduruncaya kadar işkence ve baskılara tabi tutulmak, yeni gelen biri için kader gibi birşeydi... Dışarıda devrimci mücadeleden gelmiş olmanın vermiş olduğu dinamizm ve coşku yok edilmeli, yerini karamsarlığa ve çaresizlik psikolojisine bırakmalıydı.

Günlük yaşantıda insanlar tam bir robot haline getirilmişti, Herşey; gömlek düğmesinin açılması, haftada kaç mektubun nasıl yazılacağı bile (bir mektup ancak birinci dereceden akrabalara bir sayfayı geçmemek ve hapishaneden bahsetmemek koşuluyla yazılabilirdi) izne ve kurallara bağlanmış, yaşantının en detay ayrıntıları askeri disiplin esaslarına göre idarece belirlenmişti.

TV, radyo, kitap vb. bulundurmak yasaktı. 1982 yılı başlarında hoparlörden sadece 13.00'deki radyo haberleri yayınlanmaya başlanmıştı. Bu yılın sonlarına doğru ise roman türü kitaplar alınmaya başlanacaktı.

'82 başlarında uygulanan gerici askeri ve ideolojik eğitim programı öylesine yoğundu ki, kısıtlı olarak verilen günlük basını okuma olanağı dahi zor bulunuyordu...

Sabah saat 06.00'da kalktıktan sonra çizilen kurallar doğrultusunda güne başladık. Yemek, temizlik vb. süresi 07.00'de biter ve günün ilk askeri eğitimi başlardı. Hücre kapısıyla tuvalet kapısı arasına peşpeşe dizildiğinde ancak sığın dört kişi; «çek dizleri, salla kolları», «rahat, hazır ol» komutlarının arasında uygun adım yerinde saymaya başlar, nöbetçi askerin belirleyiciliği ve birinin rehberliğinde gerici-şoven askeri marşlar söylenirdi. Bir saate yakın süren bu talime, sayım hazırlığı için ara verilir ve sayım geçtikten sonra saat 09.00'da yeniden başlanırdı; saat başı verilen 15 dakikalık istirahatle öğleye kadar sürerdi. Bu arada nöbetçiler sıra dayacağı veya tek tek dayak için bahane bulmakta hiç zorluk çekmezdi.

Mamak'ta her saat var olan dayak atma ve hakaret nöbetçilerin asli göreviydi.

Genellikle öyle tipler nöbetçi yapılırdı ki, böylesine hayvani kişiliğe sahip insanları bulmak için çok özel seçim yapmaları gerekirdi.

Öğleden sonra saat 14.00'te yeniden başlayan program, bu defa 15 dakikalık istirahatlerle bir saat askeri talim, bir

saat Atatürk ilkeleri ve «Nutuk»un okunduğu gerici-şoven ideolojik şartlandırma faaliyetleri şeklinde sürerdi. Genellikle saat 20.00'de gelen akşam sayımının peşinden 45 dakikalık askeri talimle son bulurdu.

Bu program '82 yılı sonlarına doğru tedrici olarak hafifletilmişti ama '82 öncesinde sabah kalkıştan akşam yatışa kadar, saatte bir verilen 10 dakikalık istirahatler dışında, bir dakika bile boş bırakılmadan uygulanmıştı.

«Atatürkçülük dersi» saatlerinde sırayla bir tutuklu hücre kapısından koridora karşı «Nutuk» veya Atatürk ilkelerinden bir bölüm okur, hücrelerdeki diğer tutuklular ise sessizce oturlardı. Neyin okunduğunun, hangi bölümün okunduğunun hiç önemi yoktu. İçinde «Atatürk», «milli mücadele»... vb. şeyler geçen cümlelerin söylenmesi yeterliydi. Hocalık(!) ve disiplinden sorumlu nöbetçi askerin çoğu okuma-yazma bile bilmeyen tiplerdendi. Ara sıra «son okunan üç kelimeyi söyle!» diye birine sorar, söylenenin doğru olup olmadığını da kitabı okuyan tutukluya sorardı.

Bu saatlerde gülmek, konuşmak yasaktı. Ranzada kurallara uygun olarak oturmak zorundaydık. Demir parmaklıklı kapılardan her tarafı rahatça görünüp denetlenen tecrit hücrelerinde bunlar dayak atmanın en çok kullanılan gerekçelerinden oluyordu.

Ders veya askeri talimlerin bitiminde, tüm tutuklular ayağa kaldırılır; «rahat», «hazır ol» yaptırılır ve «istirahat et» komutu verilirdi. Topluca «sağol komutanım» dedikten sonra istirahat edebilirdin. Çoğunlukla «ayaklar yere iyi vurulmadı», «ses yavaş çıktı» diye defalarca bu hareketler tekrar yaptırılır; sıra dayığı atılır veya hiç ara vermeden ders ve talime devam ettirilirdi.

Tecritlerde kalan tutuklular sürekli gözetim altında bulundurulur, her dakikası denetlenirdi. Koğuşların mazgallarından gözlem yapılırsa da böyle bir denetim kurulması olanaksızdı. Bu, geniş muhbir ağıyla telafi

edilirdi. Faşistlerle yanyana ve yılğınlığın egemen olduğu bu ortamda idare böyle bir ağ kurmakta pek zorluk çekmiyor olmalıydı. En küçük şeylerin bile anında idarece öğrenildiğini gösteren birçok olaya şahit olunuyordu.

İşkence yeri olarak kullanılan kafese, tabutluğa veya Şube'ye sık sık adam alınırken, son derece ilginç gerekçeler gösteriliyordu. Kelime oyunu oynayan iki kişinin şifre yazdıkları iddia edilerek, bunların ne anlama geldiğini söylemeleri için Şube'ye alındığı; 'amiral battı' oynayan başka iki kişinin ise hapisane planı çiziliyor diye iki gün kafese alınıp işkenceye tabi tutulduğu olmuştu.

Her gün iki defa alınan sayım saatleri tam bir işkence saatleriydi. Marşlar ve askeri sloganlar eşliğinde sayım mangasının hapishaneye girişiyle tüm tutuklular ayağa kaldırılır ve sayım koğuşa gelinceye kadar dakikalarca ayakta bekletilirdi. Sayım heyetinin hücrelere girişine kadar sırtı koridora dönük olarak hazırola beklenir, hücreye girildikten sonra ise komutla duvara dönülürdü. Yani sayıma kimlerin geldiğini göremeyecek pozisyonda olurdun.

Hücrelerin içi en ücra köşesine kadar kapılardan görülmesine rağmen içeriye girilmesinin tek amacı, işkence ve baskıdan başka birşey olamazdı. Seslerine ürkütücü bir hava vermeye çalışıp, garip çığlıklar atarak içeriye giren askerlerden biri, ezberlenmesi zorunlu olan 10-15 marştan birinin veya bir kaçının şiir olarak topluca söylenmesini ister ve «sesiniz az çıkıyor», «saçınız uzun» (bunların hepsi bahanedir, saçlar her hafta sıfır numaraya vurulur) vb. gerekçelerle özellikle diz eklemlerine vururken, diğeri bütün eşyaları yerlere döküp, ortalığa saçar, postallarla çiğnerdi. Her sayımda hücre, arama bahanesiyle talan edilirdi.

Metris aramalarında arkadaşlar talandan yakındıkça, Mamak'ta günde iki kez yapılan bu talanı anımsarım hep. Normal aramalar ise Metris'teki meşhur 14 Ağustos talanından hiç de aşağı kalmazdı.

Gece yatmak için yer yatağını serince, hücrede adım atacak yer kalmazdı. İki kişi yer yatağında yatmak durumundaydı. Sığabilmek için ranzanın altını battaniye vb. şeylerle besler, birimiz vücudunun bir kısmını araya salardı. Akşam saat 22.00'de yatmak zorunluydu. Yattıktan sonra herhangi bir şeyle meşgul olmak yasaktı. Bu durumda nöbetçi kapıya dikilir, sağı solu tekmeler, yetinmezse ya kendisi dayak atar ya da şikayet ederdi. Vücudumuzu yatağın girinti çıkıntılarına göre ayarlayıp, yerleştikten sonra, daracık hücrede gözlerimizi delercesine tepemizde sallanan 75 mumluk ampulün ışığı altında her gün biraz daha yıpranan sinirlerimizi yatıştırmaya çalışırdık.

Metris'te personel yok diye havalandırmayı en asgari zamanla sınırlamak için elinden geleni yapan işkenceci yönetim, Mamak'ta muhtevası işkence olunca hiç de personel zorluğu çekmezdi. Cumartesi, pazar günleri de dahil, her gün yirmiden fazla askerin denetiminde 20 dakika havalandırmaya çıkarılırdık. Hücrelerden çıktığın andan itibaren başlayan askeri disiplin ve yaptırımlar, geri dönünceye kadar sürerdi. Havalandırmanın 15 dakikası askeri talim ve sporla geçerdi. Özellikle spor anında ortada dolanan üç-beş askerin işi, önüne geleni coplamaktı. Spor ve askeri talim bitince volta atmak için bırakılan beş dakikalık zamanın verilmesi için gerekli teferruatlar başlardı.

Birkaç kez «rahat-hazır ol» yaptırıldıktan sonra, «gülmek, konuşmak, sağa-sola bakmak, izinsiz sigara içmek yasak» diye kurallar belirtilip; «Anlaşıldı mı lan!» sorusu yöneltilirdi. Yüksek sesle «Anlaşıldı komutanım!» diye cevaplanmazsa defalarca tekrar edilir veya çeşitli cezalar verilirdi. Tatmin olunursa «Gömleğinden bir düğme açabilirsin» denirdi. «Sağol komutanım!» dendikten sonra «Dağılın!» komutu verilir ve yine aynı şekilde «Sağol komutanım!» diyerek dağılınırdı... Havalandırmanın dört bir yanına dizilen ve gözlerini tutuklulardan ayırmayan askerlerce, kurallara aykırı bir hareket görüldüğünde, bunun karşılığı, el, ayak, ya da kış falakası olurdu.

Havalandırma gibi koğuş veya hücre dışına her çıkış böylesi işkence ve onura yönelik saldırılarla doluydu. Örneğin anlamsız formalitelerle 20 dakikadan aşağı olmayan ziyarete gidiş gelişin sadece üç-beş dakikası ziyaret kabininde geçer ve ancak eller arkada olmak suretiyle görüş yapılabilirdi. Geri kalan zaman askeri yaptırımlarla geçer, özellikle aileler kabine alındıktan sonra, her ziyaret grubuna topluca «Atatürk'ün gençliğe hitabesi» yüksek sesle okutulurdu. Aileler karşısında küçük düşürücü sözler söylenir, itilip-kakılır, yer yer dayak atılırdı.

Bazen yaptırımlardan biri terkediliyor, ama yerini yeni saldırı yöntemleri ve yaptırımlar alıyordu. Örneğin, '83 sonlarına doğru revire çıkan hasta arkadaşlar, doktorun karşısında topuk selamı vermezse muayene edilmiyor, hakaret edilerek geri gönderiliyordu. Yine revir çıkışlarında düne kadar soyup, donun içini copla karıştırma gibi ahlak dışı bir arama yöntemine başvurmuşlar, bu birçok devrimcinin ağır hastalıklar dışında revire gitmemesine neden olmuştur.

Savunma olanakları tamamen ortadan kaldırılmıştı. Olanaksızlıklar içinde yazılan her dilekçe ancak Mamak idaresince sakıncalı görülmediğinde mahkemelere ulaştırılabilirdi. Hapishanedeki uygulamaları içeren hiçbir dilekçe yerine ulaşmaz ve doğal olarak da geri verilmez, imha edilirdi. Mahkemeye değişik bloklardan çıkan tutuklular arasında temas kurulmamasına özel olarak dikkat edilir, duruşma sırasında hapishane uygulamaları hakkında birşey söylenmemesi için tehditler savrulurdu. Herşeye rağmen anlatılan bu uygulamaların (mahkeme heyetince engellenmesi bir yana) hapishaneye dönüşte hesabı sorulurdu.

Beslenme şartları Metris'teki yetersizliğe rağmen onunla kıyaslanmayacak kadar geriydi: Kuru fasulye ve pirinç pilavı en kaliteli yemek olarak haftada sadece bir gün gelirdi. Diğer günler bütün öğünler bulgur pilavı yanında en az bir hafta aynı yemekten çıkardı. Hep aynı yemeği görmekten nefret ederdi insan... Bunlara yemek demek için

de bin şahit gerekliydi. İçinde üç-beş tane bulunan su olurdu genellikle. Çayın durumu da bundan farklı değildi. Her yemek sonrası iyice soğumuş halde, sadece bir bardak verilirdi. Tabii ki bedava değil, 10 lira karşılığında satılırdı. Bir de bunları alınca «sağol» çekmek zorundaydın! Sonra yemek duası başlardı:

«Tanrımıza hamdolsun, ordu-millet sağolsun.»

İşte teslimiyetin acınacak hali buydu. Bir yandan en iğrenç işkence ve hakaretlere maruz kalır, diğer yandan bütün bu yaptırımlara boyun eğmek yetmezmiş gibi, bir de «ordu-millet sağolsun» demek, ya da «yaşa, varol harbiye» diye marş söylemek zorunda kalırdın.

Metris'te ya direnerek bedeline katlanıyor, devrimci onur ve devrimci değerlerini koruyorsun, ya da bağımsızlar gibi teslim olup «rahat» ediyorsun. Ama teslimiyetin yaşandığı Mamak'ta asla «rahat» yoktur. Devlet güç kullanarak herşeyin zorla yaptırılabilceğinin gösterisini yapar burada. «Bağımsızlaştırma», «yeşilleştirme», «pembeleştirme» gibi ikili-üçlü kategorilerdeki politikalara ihtiyacı yoktur. Bağımsız, hatta haini dahi aynı yaptırım ve işkencelerle karşı karşıyadır.

12 Eylülcülerin en genel amacı kişileri bağımsızlaştırmak, hainleştirmek, düzenin unsurları haline getirmektir kuşkusuz. Ama '82 yılında Mamak'ta bu henüz açıktan dayatılmıyordu. İtirafçı hainler bile aynı yaptırımlara tabiydiler. İzlenen politika kuvvetle herşeyi yapabileceğini göstermek ve toptan imhaydı. Devrimci onur ve kişiliğe yönelik saldırılarla, baskı ve işkenceyle adım adım devrimci ruh ve bilinç yok edilmeye çalışılıyordu. Mücadelenin olmadığı yerde bu çürüme de kaçınılmazdı. Kişilerin bilincini yok etmek, en yüce değerlerinden koparmak elbette birdenbire olacak şey değildi. Zamansız bir dayatma, bu zeminde bir direniş hattı kurulmasına neden olabilir, cuntanın kuvvetle herşeyi yapabilir imajını yıkabilirdi. O nedenle devlet Mamak'ta acele etmiyor, uzun vadede iyice yıpratarak devrimci bilinci de teslim almayı hesaplıyordu.

Metris'te 12 Eylülcüler değişik mevziler oluşturuyor ve statüler koyuyorsa, bunun tek nedeni yine direnişin varlığıydı. Yani bağımsızından pembesine kadar her geri mevzide bulunanlar, ön saflarda mücadele yürütenlerin sırtından geçenler durumundaydılar. Üzücü ama ne yazık ki direniş, istemeyerekte olsa, onların da çıkarına sonuçlar yaratıyordu.

Mücadeleyi her fırsatta geri çekmeye, direniş güçlerini küçümsemeye çalışan, «zulme jest yapma» gibi garip öneriler ortaya atanlar, zulmün «iyi niyetinin» ne olduğunu Mamak'ta aramalıdır.

Mamak'ı bu hale getiren de aynı kafa yapısıydı. Çünkü Mamak'ta 12 Eylül'ün hemen öncesinde saldırılar, yemek duası dayatmasıyla başlamıştı. Bunu önemsemeyen tutuklular, karşı koyma çabasında bulunmamışlardı. Ama haftada bir yeni yaptırımlar dayatılmaya başlanmış, görünüşte basit, önemsiz olan bu yaptırımlara karşı her geri adım yeni yaptırımları gündeme getirmişti. Yine de bu bir başlangıçtı. Henüz ne devletin sistemli bir programı vardır, ne de devrimcilerin tecrübesi. Giderek yükselen psikolojik ve fiziki saldırılarla yürütülen bu dayatmaların niteliği hissedilmeye başlandığında, artık devrimci safları toparlayıp bir direniş hattı kurma olanağı kalkmış, yılgınlık, karamsarlık ve tereddüt dört bir yanı sarmıştır. Zulüm de bu paniği körüklemek için elinden geleni yapar. Asılsız haberler ve Metris '84 operasyonlarındaki gibi, koğuşlara «Durum çok kötü, bildiğiniz gibi değil, istenilenleri yapın, sizi provokasyona getirmek istiyorlar, bunların niyeti iyi değil» içerikli ve «idareden bir dost» imzalı notlar atmaya başlar. Böylece 12 Eylül'e kadar şartları iyice olgunlaştıran devlet, 12 Eylül'le birlikte son darbesini de indirerek bütün ipleri eline alır. İşkence ve baskı karşısında her geri adım, daha çok baskı ve işkenceyi beraberinde getirmiş, herşeyi cuntanın iradesinin belirler hale geldiği teslimiyetle işkencenin asıl korkuncu başlamıştır.

Her mücadelede çarpışan iki irade vardır. Ve mücadeleyi kazanmanın yolu karşıt gücün iradesini etkisiz kılmak ve gelişmeleri koşulsuz, engelsiz tayin edecek pozisyonu sağlamaktan geçer. Hapishaneler bu iradeler savaşının en

açık cereyan ettiği alanlardır. Çünkü burada olanakları ve manevra kabiliyeti son derece geniş, inisiyatif sağlayacak bütün araçlara sahip olan zulüm karşısında, devrimcilere buna karşı koyma gücü verecek, zulmün inisiyatifini kırarak tek güvenceleri kendi iradeleridir... Eğer cuntanın en amansız saldırıları karşısına, yön verici sağlam bir irade ile çıkılmazsa, ortam işkencecilerin «at oynattığı bir alan» haline gelir ki, bundan kurtulmak çok daha sağlam bir iradeyi zorunlu kılar. Bu nedenle bir dayatma görünürde çok basit birşey olsa bile, onun ardında iradelerin savaşı gizlidir. Kabul edildiğinde devrimci irade, faşizmin iradesi karşısında zayıflığını göstermiş, yara almış demektir. Bunun bilincinde olan işkenceciler o noktada hiç vakit geçirmeden yeni bir dayatmayı gündeme getirecek, panik yaratıp teslim olana kadar peşpeşe yapılan saldırı ve dayatmalar sürecektir.

Mamak'ı teslimiyete kadar götüren bu gelişme, sonucu bu noktaya varmasa da Metris'te de yaşanmıştır. Tek tip elbise giyenlere hemen ardından kimlik dayatmasının, o kabul edilir edilmez de ön ilikleme vb. dayatmalarının peşpeşe gündeme getirilmesi bunun somut görünümüdür. Eğer devlet burada fazla ileriye gidememiş, istediği sonucu verecek paniği yaratamamışsa, ön mevzilerde direnenlerin varlığı ve yıllardır oluşturulan direniş geleneği bunun esas nedenidir.

İradeler savaşında devrimcilerin alternatifi tektir. Ya baştan direniş hattını kuracak ve gerilemeden saldırıları göğüsleyecek, zulmün umudunu kırıp, değişik-dolambaçlı yollara zorlayacaksın, ya da her geri adımda tam teslim oluncaya kadar daha güçlü darbelere göğüs germek zorunda kalacaksın. Bu başarılamazsa, teslimiyetin acısını tatmak kaçınılmaz sonuçtur. Tabii ki acıların en büyüğü bundan sonra yaşanacaktır. Önündeki bütün engeller silinip süpürülen zulmün acımasızca yürüttüğü işkence ve saldırılarını, doğrudan devrimci ve insani değerlerin yok edilmesi hedefine yöneltecektir. İşkence ve baskıyla devletin egemenliğine boyun eğdirilen kişiler, kişiliksizleştirilen, bilinçleri dumura uğratılan, yoz, apolitik birer insan haline

getirilme sürecine sokulacaklardır. Düzene baş kaldırmış kişiler, en uç noktada ya düzenin savunucuları haline getirilecek, ya da insanlıktan çıkarılıp bunalımlı, yılgın, kendine güvenini yitirmiş unsurlar haline getirilecektir. Bu hedefe varana kadar, ensenden ayrılmayacak, işkence-baskılarına ara vermeyecektir.

Mamak'ta «Buradan kurtulsanız bile öyle hale geleceksiniz ki, ömrünüz boyunca "Mamak" sözünü duyduğunuzda bir karış havaya sıçrayacaksınız» sözü askerlerin hiç ağzından düşmezdi. Devlet en azından işte bunu hedefliyordu. İnançlarından vazgeçmesen de ömür boyu taşınacak bir fobi...

Bu korku tarlasına neler ekilmez, neler yetiştirilmezdi. Bu fobiye taşıyan kişinin şu veya bu şekilde devletin halk kitlelerinde yaratmaya çalıştığı yılgınlığın propaganda aracı olmaması kolay değildi.

Mücadelenin olmadığı yerde, ağır baskı koşullarında, şu veya bu zaafların gelişip derinleşmemesi hemen hemen olanaksızdır. Bu noktada artık zulme karşı direnişin yerini, onun hızla geliştirmeye çalıştığı zaaflara karşı kişinin iç mücadelesi alır. Geliştirilmeye çalışılan zaaflara karşı iç mücadele sürdükçe bu kuşkusuz bir direniş potansiyelinin de varlığıdır. Ama asla bir direniş olarak nitelendirilemez. Çünkü zulmün karşısına açıkça çıkartılan bir devrimci irade yoktur ortada.

Bütün bunlara rağmen «Sen iyi zamanda geldin» diyorlardı. 1981 yılı boyunca askeri talimler dışında kalan kısacık zamanda eller dizde ve karşı duvarda sabit bir noktaya bakacak şekilde oturmak, gece hazır olda yatmak ve iki saat nöbet tutmak... vb. gibi çok daha katı kurallar olduğunu anlattılar. Kişiliğe yönelik saldırılar ise öyle noktaya ulaşmış ki, tuvalete gitmek ve orada ihtiyacını gidermek için yapacağın her hareket bile emir ve izinle yaptırılmaya başlanmıştı. Bunlara karşı birkaç grubun direnme çabaları olmuş, ama onlar da ancak birkaç ay sürdürebilmişlerdi. '81 sonlarına doğru bütün hapishanenin katıldığı 10 günlük açlık grevi ise üç gün süren aralıksız operasyonlar sonucu çözülmüş, yenilgiyle sonuçlanmıştı.

12 Eylül generallerinin temsilcileri direnme potansiyelini tamamen bitirdiğine kanaat getirdikten sonra yaptırımları görece olarak yumuşatmış, kendinden emin olduğu için zaman zaman kuralları katılaştırıp tekrar gevşetmekle yetinir hale gelmişti. «İyi zaman» denilen buydu.

Yaptırımlara uymak kişiye çok zor geliyor; kabullenemiyor; kendinden utanıyorsun. Giderek kanıksama eğitimleri gelişse de, kabullenmek mümkün değil. Düşünce, duygu ve davranışlar arasındaki çelişki, sinirleri her gün daha da yıpratıyor.

İlk geldiğim zamanlar; sık sık duyduğum küfürlerden rahatsız oldum. Nöbetçinin dakika başı çın çın öten «sus lan!» sesinin ardından, yakası açılmadık küfürleri duydukça yanımdaki arkadaşlara sinirlenmemeleri gerektiğini, amaçlarının zaten bizleri psikolojik ve sinirsel olarak çökertmek olduğunu anlatmaya çalışıyordum... Ama beş-altı ay sonra yeni gelen bir başka tutuklu aynı uyarıyı bana yapınca ilk anda şaşırdım. O noktaya nasıl geldiğimi farketmemiştim bile... «Bu gidiş nereye?» diye kara kara düşündüğümü anımsıyorum.

Bu durumu aşmak için ne gerekirse yapılmalıydı. Ama bir umut, bir ışık göremiyordum. Yılgınlık ve umutsuzluk denizinde yüzen, sarılacak bir tahta parçası arayanlara benziyordum. Kurtuluşu mücadelede bulmak yerine, çok kişi «bir an önce ceza alıp, sevk olsam» diye düşünüyordu, 20-30 yıl ceza alıp, sivil hapishaneye sevk olan birkaç kişinin nasıl parçalandığını yakından izlemiştim.

«Mamak bitmiştir! Artık Mamak'ta birşey yapılamaz» deniyordu. Tanıdık bildik simalar, önderliğe soyunmuş kişiler «Bu şartlarda yapılacak birşey yok, başaramayız, daha da kötü olur» sözlerinden başka birşey bilmiyorlardı adeta. Teslimiyetin birinci dereceden sorumluları ise, hapishane sorunları da dahil, herhangi bir konuda konuşmayı, tartışmayı bile «spekülasyon oluyor» gerekçesiyle kitle ve kadrolarına yasaklamışlardı. «Kadere boyun eğmek»ten başka yol yoktu sanki. Bu çemberi kırmak o haliyle olanaklı görülmiyordu ama; «birşey yapılamaz» sözünü kabullenemiyordum.

Sağlıklı bir değerlendirme yapmaya ve ne yapılacağını belirlemeye perspektifimiz yetmese de «mutlaka yapılacak bir şeyler vardır, bir çıkış yolu bulunmalı» diye düşünüyor; istenirse bugünden yarına adım adım dayanışma ve direnme eğilimleri geliştirilebilir, mevcut psikoloji yıkılabilir umuduyla faaliyet yürütüyorduk. Bir yandan, kitleyi direnişe yöneltme doğrultusunda ajitasyon ve propaganda yürütüyor, aynı davadan yargılandığım arkadaşlarla koğuşlarda komün kurma, siyasi tartışmalar açma vb. gibi dayanışma eğilimlerini geliştirecek çabalarda bulunuyor; çeşitli siyasetlerle ortak hareket etme zemini arıyorduk. Nasıl ve hangi biçimde olursa olsun, idareye karşı alınacak her tavırda koşulsuz yer alacağımızı ilk baştan açıkça herkese ilan etmiştik.

Fakat bir yere varamıyor, elle tutulur sonuç alamıyorduk...

Metris mücadelesini yaşadktan, ülkede hapishaneler mücadelesini, özellikle Diyarbakır Hapishanesi'ndeki mücadeleyi değerlendirme olanağı bulduktan sonra bunun nedenini ve o zamanki düşüncelerimizin basitliğini kavramak zor olmadı.

Mamak'ta cunta bütün cepheyi ele geçirmişti. Onu oradan söküp atmak veya bunun şartlarını oluşturmak için verilen bedelin çok yüksek olması gerekiyordu. Söz konusu olan bir ya da birkaç tepeyi ele geçiren zulümden bu mevzileri geri almak değil, bir bütün olarak cephenin kendisiydi. Üstelik yenilmiş, morali bozuk ve dağılmış bir orduyu savaşa sokup, zaferin çok daha güçlü kıldığı düşmanın geri itilmesi gerekiyordu. Böyle bir savaş ve onun hazırlıkları ne kadar büyük bir bedel gerektiriyorsa, Mamak da böyle bir bedel istiyordu.

Kürt yurtseverlerinin yoğun olarak bulunmasıyla stratejik saldırı hedeflerinden biri olan Diyarbakır direnişi ve teslimiyetten kurtulmak için ödenen bedeller bugün çok açık bir ders oluşturmaktadır. Burada da muhteva olarak Mamak'tan farklı olmamakla birlikte çok daha ağır kurallar ve işkenceler altında yaşanan teslimiyetin kırılarak direniş hattının oluşturulması çabası onlarca şehit pahasına başarıya ulaşabilmiştir.

Böylece bir mücadelede bireysel sağlamlık, kadro direnişi ön plana çıkmak zorundaydı. Devrimci ruh ve coşkuyu kaybetmemiş herkes, gerekirse birey olarak öne atılmak ve bedelini ödemek durumunda olmalıydı.

Ama sorunu bu perspektifle kavrayacak tecrübenin olmaması yanında, baskı ve teslimiyet ortamı da düşünceleri dumura uğrattıyor, sağlıklı düşünmek mümkün olmuyordu. Başka türlü bir yere varılamazdı. Çünkü oportünizm uzlaşmacılığın, teslimiyetin en uç noktasını yaşıyor ve bunu değiştirmek gibi bir hareketlilik içine girme cesaret ve niyetinden yoksun bulunuyordu. Bizlerse, «onların dışında birşey yapılamaz» diye düşünüyor, sorunun siyasi yönünü kavrayamıyor, üç-beş kişiyle ne pahasına olursa olsun direnmek için ortaya çıkmanın bir anlamı olmayacağını sanıyorduk. Düşüncelerimiz oportünizmi harekete geçirme noktasından öte gidemiyordu.

Ancak 1983 yılı başlarında bir yere varamamanın yarattığı arayışla, kişileri belli tavırlara zorlamaya başlamıştık. Bunun ilk pratiği de bulunduğum tecritte gelişmişti. İki ayrı hücrede bulunan beş devrimci, sopa atılacağı zaman ellerimizi açmayacak, falakaya yatırırken de zorluk çıkaracaktık. Ardından da bu tavrı yaygınlaştırmaya çalışacaktık. Metris'e sevk olmadan kısa bir süre önce bu yüzden kıyasıya bir falaka yedik. Eğer ellerimizi açsak altı copla kurtulmuş olacaktık. Ama bunu yapmayarak yediğimiz falakaya rağmen yüzlerde beliren mutluluğu ve duyduğum iç ferahlığını anlatabilmem mümkün değil; işkencenin acısı, karşı durmanın verdiği iç ferahlanmanın yanında duyumsanmıyordu bile... Metris'le her direnişte bu iç ferahlığını yeniden yaşayacaktım...

Eğer Mamak böyle bir süreçten geçmeden '84 başlarında 42 günlük açlık greviyle bazı iyileştirmeler ve zulme geri adım attırmayı başarmışsa bunda, eylemin Diyarbakır ve İstanbul'da gerçekleştirilen ölüm oruçlarının arasında gerçekleştirilmesinin ve bu ölüm oruçlarının zulmü genel olarak hapishaneler cephesinde geniş oranda teşhir ederek ona geri adım attırıcı etkisinin önemi büyüktür. Öte yandan

herhangi bir hapishanede verilen mücadelenin diğer hapishanelerdeki zulüm politikasını da etkilememesi mümkün değildir. 1982 yılında 12 Eylül cuntasına geri adım attıran Metris 28 günlük Açlık Grevinin, hiçbir mücadelenin olmadığı Mamak'ta tedrici iyileştirmelere neden olması bunun bir başka somut örneğiydi. Mamak'ta koğuş içi askeri eğitimlerin kalkması, subayların denetimi dışında askerlerin yaptığı keyfi işkencelerin altı copla sınırlandırılması, roman vb. türden kitap verilmeye başlanması vb. gelişmelerin, bu açlık grevinin zaferle sonuçlandırıldığı tarihlerde gerçekleşmesi herhalde tesadüf değildi. Keza Metris'te saldırıların yoğunlaştığı '83 Açlık Grevi yenilgisi sonrasında, Mamak'ta da baskı ve işkencenin misliyle arttığını öğrenecektik.

Mamak'a direniş haberleri kolay kolay ulaşmıyordu. Bunu engellemek için herşey yapılır ya da idare tarafından değişik şekillerde lanse edilirdi. Örneğin Diyarbakır'da Kemal PİR ve üç arkadaşının ölüm orucunda şehit düşmesi, Mamak'ta, 20 kişiyle birlikte hapishanede kurşuna dizildikleri biçiminde yaygınlaştırılmıştı. Bütün çaba tutsakları mücadelenin etkisinden uzak tutmak, herşeyi kendilerinin belirledikleri imajının sürekliliğini sağlamaktı.

Mamak'ta hem işkencenin hem de boyun eğmenin yarattığı moral tahribatla, Metris'te direnmenin yarattığı iç ferahlığını tüm benliğiyle yaşayan biri olarak; Mamak ve Metris'ten çıkardığım en büyük ders, «teslim almak», ya da «teslim alınmak» kavramının yanlışlığıdır. Bunlar bana son derece gereksiz kavramlar olarak görülüyor artık. Hiçbir irade bir başka iradeyi teslim alamaz!.. Ortada bir teslimiyet varsa, bu ancak teslim olanın yarattığı bir durumdur. Bu nedenle «teslim olmak» vardır, «teslim almak» yok!.. Mamak gerçeğini yaratanlar da «teslim olanlar» ve bu teslimiyeti sürdürenlerdir. Bu teslimiyetin esas sorumluları belli olsa da, her devrimcinin tek tek bunda payı vardır. Teslimiyet perdesini yırtıp atacak özveriyi göstermek ve bunun bedelini göze almak, bu sorumluluktan yüzakıyla çıkmanın tek yoluydu...>>

METRİS GERÇEĞİ VE «DEMOKRAT»- «SOSYALİST» AYDINLARIMIZIN TAVRI

- Disk Davasından Tutuklular

12 Eylül generalleri, toplumsal muhalefetin en ön saflarında bulunan M-L'leri ezmeyi kendisine başat hedef seçerken, giderek demokrat ve aydınlarla da hesaplaşmakta gecikmedi. Ülkemizde yurtsever olmak, hele hele -pratikte tavırları ne olursa olsun- kendini sosyalist olarak göstermek, zulme karşı ağır ama onurlu bir bedeli göze almak demektir.

12 Eylül öncesi sınıflar mücadelesinde, kendinden beklenen sınıf sendikacılığını tam olarak yerine getirmese de, DİSK, oligarşinin en fazla rahatsız olduğu ve hedef aldığı güçlerden biriydi. 12 Eylül'le birlikte de, ilk görevi DİSK'i kapatmak olan 12 Eylül cuntası, yüzlerce yöneticisini tutuklayıp yargılamakta gecikmedi.

Tabii ki mücadele ve karşılıklı hesaplaşma burada bitmeyecekti. Sınıf mücadelesi kendi diyalektiğini hapishanelerde de yaşayacaktı. Sorun, bu çatışmanın diyalektiğinin kendine özgü yanlarının bulunup çıkarılarak, kolay şartlarda kendine yakıştırılan sıfatlara uygun görev ve sorumluluklarla hareket edebilmektir. İşte burada DİSK yöneticilerinin ve sendika temsilcilerinin, 12 Eylül zindanlarında, özellikle bir yılı aşkın süre kaldıkları Metris'te; sıfatlarına, temsil ettikleri sınıf ve güçlere layık bir tavır içinde olup olmadıklarını, tanık olunduğu ölçüde anlatacağız. Bu vazgeçilmez bir görevdir.

Davutpaşa Askeri Hapishanesi'nin 1982 Kasım ayında -asker tutuklular dışında- tamamen boşaltılmasıyla birlikte, bu hapishanede kalan DİSK davası tutukluları da, Metris'e getirilmişti. Metris'e getirilen DİSK'liler, siyasilerden yalıtılacak şekilde bir havalandırmaya (B-C havalandırması) konuldular. Geldikleri dönemde Metris yönetimiyle devrimci siyasiler arasında, 28 günlük Açlık Grevinin sonucunda oluşan «bahar» havası sürmekteydi. Her ne kadar katı disiplin çabaları Metris'te hiçbir dönem kalkmadıysa da, «bahar» havasının esintileri kısmen de olsa devam etmekteydi. Metris yönetimi DİSK'lileri de siyasi statüde gördüğünden ve o dönem Metris'te henüz «bağımsızlar»a çok özel olanaklar yaratılmamış olduğundan; DİSK'lilere pek ayrıcalık tanınmamıştı. Yine de günde üç öğün akıtılan sıcak suları (10 dakika), daktiloları ve belli anlamlarda hapishane yönetimini çok fazla rahatsız etmeme anlayışının sonuçlarını, ilk günlerde de olsa, farklılık olarak belirtmek gerekir.

Yine de Davutpaşa'nın Metris'e göre daha rahat, gevşek ortamından, Metris'in disiplinli -hem de en iyi dönemini yaşadığı sırada- kasvetli ortamına geçiş, DİSK'lileri bunaltmış, koşullara hemen tepki göstermelerini getirmiştir.

İlk tepkileri bulundukları havalandırmaya, hapishanenin bacasının sürekli aşırı duman, kurum ve gaz boşaltmasına karşı olmuştur. Metris yönetimi dönemin karakterini de göz önüne alarak; DİSK mahkemesine ve kamuoyuna yansıyan bu durumun daha fazla büyültülmemesi için onları başka bir havalandırmaya çıkardı ve bacaları bir metre kadar yükseltti.

DİSK'lilerin ikinci tepkisi, Metris'te kendilerine sunulan yaşamın ömür törpüsü olduğunu vurgulayan, Metris'i kendi yaşadıkları ve gördükleriyle anlatan mahkemeye verdikleri dilekçeler olmuştur.

Bu dilekçelerde -Abdullah BAŞTÜRK'ün basına da yansıyan dilekçesinde görüldüğü gibi- sadece bulundukları dönemi yansıtmaktaydılar. Bu yönüyle eksikti. Metris,

DİSK'lilerin geldiği dönemde tutsaklar açısından geçmişe göre iyi bir dönemdeydi. Ama bu döneme nasıl gelindiği, ne bedel ödendiği bilinmeden, bu dönem anlaşılamazdı. Gerçek Metris, işkence, baskı ve yasakların yaşama damgasını vurduğu Metris'tir.

Metris'te tutsaklara yönelik bu temeldeki saldırılar, 28 günlük kitlesel süresiz açlık greviyle geriletilmişti. Ve tescillenmiş bir işkence merkezi durumunda olan Metris'in hem kamuoyundaki bu imajını silmek, hem de koşullara uygun yeni bir taktiği deneyebilmek için, «ılımlı-diyalogcu» politikaya geçilmişti. İşte DİSK'liler sadece kendi yaşadıkları dönemi anlatırlarken, Metris'in işkence merkezi imajının silinmesine, bilmeden dolayı da olsa katkıda bulunuyorlardı. Metris, dünü bugüne bağlayan ilişki içinde ele alınmadığı sürece anlatılamazdı. Sadece bugünün anlatılması kamuoyunda yanlış yorumlara yol açabilirdi. Nitekim öyle olmuştur.

Metris yönetimi sözkonusu yeni politikaya uygun olarak, Metris'i güllük gülistanlık, «dinlenme tesisi» gibi göstermeye yönelik propaganda için Tercüman ve Güneş gazetelerine, istediği biçimde röportaj yapma olanağı tanıdı (Şubat-Mart 1983). Yine bu dönem hapishanede kütüphane, kültürel-sanatsal etkinlikler için olanaklar yaratmaya çalıştığı dönemdir. Yeni yönetim tutsakları siyasi faaliyetten alıkoymayı, zamanlarını sadece bu etkinliklerle doldurmayı hedeflerken, bu faaliyetlerle Metris'i kamuoyu gözünde aklamayı amaçlıyordu. Başlangıçta siyasi tutsakları ürkütmemek için bu faaliyetleri bağımsızların eline teslim etti. Ama devrimciler bu tuzağa düşmediler. Birçok askeri hapishanede siyasi tutsaklar üzerinde kıyasıya işkence-baskılar sürerken, İstanbul'da hiçbir şey yokmuş gibi bu faaliyetlere katılarak, burjuva basınının renkli sayfalarında, sorunları çarpıtmak amacına yönelik yayınlarda yer almadılar, alamazlardı da. Ama DİSK'li sosyalistler, demokratlar bu faaliyetlere katılmakta sakınca görmediler. Başta da belirtildiği gibi Metris gerçeğini, hapishanedeki

sınıf çatışmasının diyalektiğini bir türlü kavrayamamışlardı. Aslında tavırlarına yön veren reformist-revizyonist anlayışlarıydı. Gerçi A. BAŞTÜRK ve etrafındaki birkaç kişilik sendikacı grubu, kütüphane dışında bu faaliyetlere katılmadılar. Güneş ve Tercüman gazetesi muhabirleri de esas olarak hainlerle bağımsızlarla röportaj yapma imkânı bulabildi. Ama DİSK'liler arasındaki çatlak su yüzüne yansıdı ve üç ayrı tavır ortaya çıktı. A. BAŞTÜRK konuşmak istemedi. Buna karşılık F. IŞIKLAR Metris'in tek tük olumsuzluklarından söz etmekle birlikte, genel olarak Metris'i olumladı. Ve yönetimi kabul edeceği bir çerçeve içinde anlattı.

Bu konuşmasıyla F. IŞIKLAR işkencecilere, DİSK Genel Sekreteri olarak koz veriyor, «hapishane yönetimini rahatlatan DİSK'li» ünvanını(!) almış oluyordu.

DİSK davası hainleri Kenan AKMAN ve Hakkı ÖZTÜRK ise, «sahibinin sesi» olarak Metris'ten diğer hainler gibi övgü ile söz ediyor ve Metris'i geçmişiyile-bugünüyle aklıyordu. Zaten DİSK davası hainleri hapishane yönetimine muhbirlik görevini de üstlendiklerinden, kütüphane ve diğer faaliyetlerde aktif görev alıyorlardı. Ne olursa olsun -A. BAŞTÜRK'te dahil- DİSK davası tutuklularının kütüphaneden yararlanmaları bir olumsuzluk, mevcut direnişi zayıflatan, idarenin planına uygun düşen bir tutumdu.

DİSK'liler, hapishanede devrimci tutsakların aldığı ve uyguladığı hiçbir karara uymamış ve bu kararları tanımamışlardır. Varolan devrimci platformun dışında kalmışlardır. Bu tavırlarıyla siyasi olmaktan öte özel bağımsız bir statüde, direnişlerin hep dışında kalmışlardır. Örneğin, 30 Mart, 6 Mayıs, 18 Mayıs gibi anmalara katılmamaları bir ölçüde olağan karşılanabilir; ama demokratlık, hatta kendilerince «sosyalistlik» iddialarını sürdürenlerin işkence, baskı ve insanlık dışı koşullara tavır almamalarını; hiçbir direnişe destek olmamalarını, idamları

protesto gecelerine hele hele kendilerini çok yakından ilgilendiren 1 Mayıs kutlamalarına katılmamalarını anlamak güçtür. 1 Mayıs'ta kendi içlerinde de ne yaptıkları bilinmemekle birlikte -ki koğuş içinde ne yaptıklarının fazla önemi yok- 900 kadar siyasi tutuklu 1 Mayıs'ı coşkuyla, her türlü baskı ve yasağı göze alarak kutlarken; DİSK'lilerin suskun kalmalarının hiçbir haklı gerekçesi olamaz. Ayrıca bu tür tavırları mahkemelerde; 1 Mayıs'ı emekçi bayramı olarak ele aldıklarını, hapishanelerde de işçi sınıfının davasına layıkıyla sahip çıktıklarını söylemeleriyle çelişmektedir.

DİSK'liler birer «sosyalist» olarak, komuoyuna terörist, anarşist diye lanse edilen devrimci tutsaklarla birlikte hareket etmiş olma baskılanmasını her zaman taşıdılar ve devrimcilerle bu fobi nedeniyle birlikte hareket etmekten hep kaçındılar. Metris'te de bu nedenle -Davutpaşa'da olduğu gibi- «sosyalist» olmalarına toz kondurmadan devrimci tutsaklara yönelik saldırılara karşı tavır almadılar ve devrimci tutsakların bu saldırıları savuşturmak için aldıkları bağlayıcı kararların hiçbirine katılmadılar. Örneklere tekrar dönersek;

3 Mayıs 1983'deki kitap toplama operasyonu ve adım adım artan baskılar, «rahat» dönemin kapanmakta olduğunun açık habercisiydi. Hapishanede tüm kitapların toplandığı bu operasyonda siyasiler direnirken, DİSK'liler hiçbir tavır almadılar ve kitaplarını verdiler. Siyasilerin, kendilerine demokratlık payesi yakıştırmış tutsakların; hava, su, ekmek kadar değerli varlıkları olan kitaplarının alınmasına, gaspedilmesine tavır almamaları -bırakın sosyalistliği- demokrasinin bile uzağına düşmek demektir.

Aynı şekilde 27 günlük açlık grevine sembolik de olsa katılmamakla aynı tutumu bir kez daha tekrarladılar.

Doğrudan kişiliğe, onura, siyasi kimliğe yönelik yaptırımlardan olan soyarak aramaya, İstiklal Marşı dayatmasına ve tek tip elbiseye karşı hiçbir tavır

almamışlardır. Mahkemeye, ziyarete, havalandırmaya çıkarken onur kırıcı ve ahlâk dışı soyularak aramayı kabul etmişler, tek tip elbiseyi tereddütsüz giymişlerdir.

Sahip oldukları misyon ve kamuoyu ile iletişim kurabilme olanakları ile tüm dayatma, yaptırım ve baskılara karşı devrimcilerle birlikte tavır alsalardı -ki devrimcilere yapılanların, onlara aynı şekilde yapılmayacağı açıktı- dünya kamuoyunda 12 Eylül cuntasının hapishanelerdeki politikası daha kolay açığa çıkar ve işçi sınıfı gerçekten tutarlı sendikacılarını görürdü. Tüm bunlarla birlikte, mahkemelerini izlemeye gelen parlamenter heyetlerine, sendika temsilcilerine, ILO yöneticilerine hapishaneyi yansıtmalarından oligarşi fazlasıyla rahatsız olmuştur. Özellikle A. BAŞTÜRK'ün bu konudaki diğerlerine kıyasla kısmen olumlu tavrını gözardı etmemek gerekiyor. Ama bu, A. BAŞTÜRK ve çevresinin kısmen olumlu tavırları, genelde DİSK davası tutuklularının 12 Eylül zindanlarındaki tavırlarını olumlu görmeye yetmiyor.

DİSK'li tutuklular içinde hemen birçok konuda anlayış farkı ortaya çıkmaktaydı. Bu farklılıkta F. İŞIKLAR ve çevresi hapishane idaresinden hep «artı puan» alan taraf olmuştur. Hapishane idaresi, A. BAŞTÜRK'ü kısmen farklı tavırlarından vazgeçirmek için kendisiyle birlikte tavır alan ve «akıl hocası» olarak gördüğü kişileri cezalandırmak amacıyla direnişçi siyasilerin yanına koymuştur.

Diğer DİSK'lileri de -18 kişiyi- baskı için bir koğuşa koydu. Sık sık tehdit etti, siyasilere konulan üç kişi ise genel havalandırma komününe katılmak dışında, siyasi tutsakların aldığı hiçbir karara katılmadılar. Ne slogan attılar, ne direnişlere katıldılar, ne de soyarak aramaya karşı çıktılar. Aynı koğuştaki herşey birlikte paylaşılmasına karşın ayrı tavırlarını sürdürmeleri ilginçti!

Kıscacası; kendilerine göre demokratlığın, sosyalistliğin kıstasları nedir bilemeyiz, ama DİSK'lilerin Metris'teki tavırlarının her yerde, her koşulda, her zaman geçerli genel ölçütlerle çok açık çeliştiği tartışmasız bir gerçektir.

Sosyalistlik bu olsaydı, dört yıl hapishanede yatıp, idarenin her dediğine uyan herkese demokrat, sosyalist demek gerekirdi. Hapishanede işkencenin en üst boyutlarda sürdüğü sırada bile; umursamaz, kendi kabukları içinde çevrelerini görmeyen, kendilerinden başkasını düşünmeyen, mazgallarının önündeki koridorda tutsaklara işkence yapılırken hiçbir şey yokmuşçasına davranan, insanlık onuru ve siyasi kimliğe yönelik tek tip elbiseleri tereddütsüz giyen, ahlâk dışı aramaya itiraz etmeyen, askeri disiplin ve yaptırım aracı olarak kullanılan İstiklal Marşı'nı söyleyen DİSK'liler olmuştur. Bu tavrı gösterenlere sosyalist denebilir mi? Sosyalistlik, demokratlık, baskı, işkence ve terörün sürekli yaşandığı bir ülkede, hele hele 12 Eylül gibi dönemlerde, ağır bir bedel ödemeyi göze almayı gerektirir. 500 bini aşkın işçinin sendikal örgütünün temsilcisi iddiasında olanların, içine düştükleri durumları olumlamak, savunmak olanaksızdır. Devrimci tutsakların can bedeli direnişleri karşısında sessiz kalmak ve onlara «terörist» gözüyle bakarak, kendilerini direnişçilerden soyutlamak işçi sınıfı önderlerinin tavrı olamaz. İşçi sınıfını ve emekçi halkların davasını savunmak bedelsiz değildir. Devrimciler Metris'te insanca yaşam ve siyasi kimlik savaşında DİSK'lilerin bu bedeli ödediklerine tanık olmadılar. Oysa misyonları ve politik konumları gereği, kamuoyunda işçi sınıfı ve emekçi halklar nezdinde sergileyecekleri tavırların, verecekleri mesajların siyasal önemi çok fazla olacaktı. DİSK'liler bunu görmezden geldiler.

Devrimci tutsaklar istiyordu ki; 12 Eylül zindanlarında kol kola, omuz omuza asker postallarına, coplarına, yumruklarına karşı; her türlü direnişte birlikte yer alınsın... Marksist-Leninistler, devrimciler, demokratlar, ilericiler olarak «Kahrolsun Faşizm!», «İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek!» diye birlikte haykırılsın... Devrimciler, sosyalistler, demokratlar; 12 Eylül zindanlarında birbirine kenetlenmeli; eylemde yaratılan birlikle, tüm halk güçlerine direniş ve birlik mesajı iletilmeliydi.

Ama olmadı... DİSK'liler yer almadılar, ya da yer almak istemediler... Devrimci tutsaklar onları bütün samimiyetleriyle direnişe çağırdılar. Direniş için onlara kapılarını açtılar. Ama olmadı. Onlardan direniş mesajı alamadılar.

- Metris'te Bir «Barışçı!»

12 Eylülcülerin aydınlara yönelik sindirme, gözdağı verme, girişimleri, onları sanık sandalyelerine oturtup yargılaması, aydınlarla hesaplaşması esas olarak, boy hedefi seçtiği «Barış Derneği» nezdinde hayata geçmiştir.

1982 Şubat'ında tutuklanan bir kısım Barış Derneği üyesi arasında tek bayan tutuklu olan Reha İSVAN, Metris'e getirildi ve «bağımsız» bayan tutukluların yoğunlukta olduğu koğuşa konuldu.

Reha İSVAN'ın «bağımsız»lara konulması; olayları kavrayamaması, daha açık deyişle, 12 Eylül cuntasının hapishanelerde, siyasi tutsaklara yönelik politikasının altında yatan gerçekleri anlayamaması nedeniyle, kendisi açısından bir önem taşımamıştır. Reha İSVAN ve benzer reformist-uzlaşmacı etkilere açık anlayış sahiplerine göre; gerici yönetimin dayatma ve yaptırımlarına bu koşullarda direnmek, işkencecilere karşı dişe diş bir savaş vermek; saldırıya zemin hazırlamak ve baskıyı davet etmek anlamını taşır. Bu anlayış; direnme ve mücadeleye yabancı, «terörizm» resmi ideolojisiyle şartlanmış uzlaşma çizgisi, ülkemiz aydınlarının genel karakteridir. Kendi ifadesiyle «halen dışarıyla yaşamaktadır» ve içerdeki bir insan gibi düşünmeye kendini zorlamaktadır. İlgisizliğin kaynağının bir yanını da konulduğu koğuştaki apolitik ortam oluşturmaktadır. R. İSVAN'ın hapishane yaşamını bu koğuştaki geçirmesi, gerçekleri görmesini engelleyen büyük bir talihsizliktir.

Reha İSVAN'ın Metris'i tanımaya çalıştığı dönem, Metris'te işkence ve saldırıların adım adım tırmandığı, işkenceci yönetimle çatışmanın boyutlandığı, nihayet '82'de

28 günlük Açlık Grevi direnişinin yaşandığı koşullardır. R. İSVAN «Hapishanede sağlığını bozmak için ne gerekiyorsa yapıyorlar, biz neden direnişlerde yıpranıp onların işlerini kolaylaştıralım» anlayışıyla, başlangıçta direniş tavrına karşı çıkmış, açlık grevine destek dahi vermemiştir. '82 yılı 28 günlük Açlık Grevi sonrası «bahar» havası yaşanıyor olması ve hapishane idaresinin R. İSVAN'a, diğer tutuklulardan farklı davranması -özel tutuklu- eklenince; R. İSVAN'ın işkenceci yönetim ve siyasi tutuklular arasındaki çatışmanın diyalektiğini anlayabilme olanağını daha da zayıflatmıştır.

R. İSVAN Metris'ten ve buradaki direnişten ne öğrendiyse ve ne ölçüde yaşamını değiştirecek dersler aldıysa, bunu ikinci tutukluluk dönemine borçludur. R. İSVAN Metris'e ikinci gelişinde, «apayrı bir dünyayla» karşılaşmıştır. Bu dönem siyasi tutuklulara karşı en azgın saldırıların sürdüğü, Metris'in tam bir toplama kampına dönüştürülmeye çalışıldığı dönemdir. 1983 sonu Metris'te bayan tutuklulara da saldırılar en üst boyutlardadır. Artık R. İSVAN, kendi dışında gelişen ve bayan tutsaklara yapılanlara ilgisiz, duyarsız kalamamaktadır. Her ne kadar davasının özel durumu nedeniyle kendisine diğer tutsaklardan farklı davranılıyorsa da zaman zaman Metris idaresinin baskılarından nasibini almaktadır. Kendi çapında, kendi belirlediği sınırlar içinde, uygulamalara karşı tavır aldığı gibi, tutsaklarla sıcak ilişkilere de girmeye başlamıştır artık. Çevresindeki direnişten de etkilenererek, birşeyler yapmaya, direnişe kendi çapında ayak uydurmaya çalışmaktadır.

Hapishane idaresi R. İSVAN'ı (ikinci gelişinde) ilk önce «yeşiller»e koymuş, daha sonra hükümlüler koğuşuna vermiştir. R. İSVAN hükümlüler koğuşunda siyasilerle kalmış, Ölüm Orucu direnişinden sonra da hükümlüler koğuşunun dağıtılmasıyla, tekrar «yeşiller»e verilmiş, tahliye olana kadar (2 yıl kadar) «yeşiller»de kalmıştır.

Kendisi, sık sık koğuşunun değişmesini, kendine baskı olarak değerlendirmiş, bu konuda yetkililerden hiçbir talepte bulunmamayı tercih etmiştir. Hapishane yönetiminin «kendisini yıpratmak amaçlı» olarak değerlendirdiği koğuş değiştirme uygulamalarına karşı «ben her yerde kalırım» suskun anlayışıyla davranmıştır. Daha önce anlattığımız kültürel faaliyetler tuzağına alet olmamış, tiyatroya izleme anlamında da gitmeyi reddetmiş, yetkililerle görüşmelerinden, devrimci tutsakları haberdar etmeyi ihmal etmemiştir. Havalandırmaya yönelik yapılan anmalara katılmamıştır. (Ancak Ekim Devrimi'nin yıldönümünü kutlama geleneğini burada da sürdürmüştür.) Bu tür anma ve kutlamalara katılmamasını, slogan atmamasını «Siz ceza almayı göze alarak, bu cezaları baştan kabullenerek bu işi yapıyorsunuz» şeklinde açıklamıştır. Siyasilere verilen cezalar karşısında ise, gereğinden fazla «ilkeli» davranmış, siyasilerle gazete, yiyecek gibi alış-verişe de girmemiştir. Siyasilerle birlikte bulunduğu sürede doktor çağırma sloganı dışında, geneldeki direnişlere katılmamış, siyasilerin hiçbir kararına uymamıştır. Ancak tutukluluğunun son zamanlarında Metris'teki gelişmelere artık iyice vakıf olduğu ve kendisine neyin zarar verip, neyin vermeyeceğini iyice kavradığı için, «İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek!» sloganına da katılmaya başlamıştır.

Siyasilerle ilişkilerinde daha çok duygusal yanı, sevgi saygı ögesini öne çıkarmış, siyasi ilişkilerden kaçınmıştır. Çevresine karşı duyarlı oluşuyla insancıl yanının güçlü olması ve sosyal yanının gelişmişliği, çevresinde etkinlik sağlamasında yardımcı olmuştur. Çevresiyle ilişkilerinde, olayları, direnişleri yorumlamasında hep burjuva hümanizmi belirleyici olmuştur. Açlık grevi direnişlerinin nedenleri, gerçekleştirdiği işlev ve politik boyutundan çok, insani sonuçlarıyla ilgilenmesi, bunu çok açık göstermektedir. Örneğin Ölüm Orucu eyleminden (Aysel ZEHİR'le beraber kalmasının etkisiyle) çok etkilenmiş ve «Söylediniz,

sözünüzü tuttunuz» diyerek bunu belirtmiş, ama bu tür direnişlere temelden anlayış olarak karşı olduğundan, sembolik destek verme ihtiyacı dahi duymamıştır. Bu anılarına da yansımış, anılarında hapishanenin en önemli olayları geçirtilmiş, Ölüm Orucuna bile kıyısından köşesinden -kendisini ilgilendirdiği yanıyla- değinilmiştir. Yaşadığı gerçekleri aktarma görevinde eksik kalmıştır. Kendi etrafındaki olayları abartılı bir şekilde ve kendi popülizmi içinde anlatarak tarihe tanıklık(!) etmiştir.

Tek tip elbise konusunda tartışmaya hiç girmemiş, yorum yapmamaya özel özen göstermiştir. Hapishane yönetimi daha önce vurguladığımız gibi, kendisini siyasilerden hep ayrıcalıklı tutmuş, öyle ki tek bir cop dahi vurmamıştır. Buna rağmen işkenceci yönetimin bazı dayatmalarından da kurtulamamıştır. Zaman zaman soyarak aramaya tabi olmuştur. Öyle ki, kendi anlatımlarından da öğrendiğimiz gibi, hapishane yönetimi Reha İSVAN'ın «burnunu sürtmek, onur ve kişiliğini ayaklar altına almak» için onu bir günde altı kez soyarak aradığı da olmuştur. Reha İSVAN da soyarak aramayı onur kırıcı, ahlâk dışı bulduğunu belirtmektedir. Ama kendisi buna istemeyerek de olsa uymasını, direnmemesini, sessiz kalmasını, «yaşlılığıyla» açıklamaktadır. Bu aramaya direnmenin haklı ve meşru olduğunu da ayrıca teslim edip «Gençlerin direnmesini haklı buluyorum» diyebilmektedir.

Peki bu aramaya direnmemesi, kendiliğinden soyunması, demokrat bir tavır olarak görülebilir mi? Demokrat ya da sosyalist olmak isteyen bir insan, nerede olursa olsun, hangi koşullarda bulunursa bulunsun, yaşı kaç olursa olsun, insanlık onuruna, kişiliğine yönelik saldırılara karşı elini kolunu bağlayamaz. Sonuna kadar her türlü bedele katlanır; direnir. Yaş, biyolojik bir faktördür; kişinin onurunu korumasına verdiği değerde çok tali bir etkidir. Eğer aynı anlayışla hareket edecek olursak, Nazi işgaline karşı zindanlarda direnen, idama giderken «Marseillez»i coşkuylla, direnişinin bir simgesi olarak söyleyen, 60 yaşını

geçkin Fransız cumhuriyetçisi demokrat direnişçilerin tavrını açıklamakta güçlük çekeriz. Demokratlık payesi, pratikte demokratiğin ilkelerine sonuna kadar bağlı kalınarak elde edilir. Reha İSVAN «kızlarım, oğullarım» dediklerinden daha çok şeyler öğrenmeliydi.

Reha İSVAN sık sık davalarının önemini vurgulayarak, Avrupalı heyetlerin kendileriyle özel ilgilenmelerini, Metris'i teşhir etmek için olumlu değerlendirmekteydi. Bu doğrudur. Reha İSVAN'ın Metris'te olması, siyasi tutuklulara yönelik saldırıları kamuoyuna teşhir etmek için önemli bir etkidir. Ama tutarlı tavır ve direniş olmadıktan sonra, Metris'in teşhir edilecek yanı nasıl dile getirilecektir? Metris'te devrimcilerin direnişi sürmeseydi, Reha İSVAN kendisini kamuoyunda popüler hale getiren, ama gerçekte Metris'te direnişin çok gerisinde kalan tavrının yarısını bile ortaya koyamazdı. Reha İSVAN'ı bu çizgiye getirmede, düşünceleri, savunduğu, bağlı olduğu değerler kadar, hatta daha fazlasıyla Metris'teki direnişin rolü olduğu unutulmamalıdır. Direniş Reha İSVAN'ı olumlu yönde etkilemiştir.

Reha İSVAN için, gerici, askeri yaptırımlara karşı direniş biçimi, «dilekçe yazarak sorunları, yapılanları çeşitli yerlere duyurmak» olmuştur. Öyle ki kısa sürede dilekçenin Metris'te hiçbir işe yaramadığını, sorunları çözmede hiçbir katkıda bulunmadığını yaşayarak görmekte gecikmemiştir. Ama bıkmadan, usanmadan dilekçelerini yazmaya devam etmiş ve hepsini ilerde kullanmak üzere dosyalamıştır. Kendi anlayışına göre hapishane yönetimini sıkıştırıyor, gerici askeri baskı ve uygulamalara, hakların gaspedilişine karşı sessiz kalmıyor ve «yılmadı», «yorulmadı» mesajını da kamuoyuna vermeye çalışıyordu.

Metris'te dilekçe ile hak almak, sorunların çözülmesini beklemek ham hayaldir. Bu, Metris'te yaşayan birisi için çok açıktır. Hapishane yetkilileri dilekçeleri ya hiç okumadan gerekçesiz olarak ya da yazılış biçimi usulüne

uygun değil, diye alaylı cevaplarla iade ediyorlardı. İade edilmeyenlerin ise çoğu yerine ulaşmadan kalorifer kazanlarını boyluyordu.

Reha İSVAN ve aynı durumda olanlar, tutarlı bir demokrat ve aydın olmak istiyorlarsa, herşeyden önce 12 Eylül zindanlarında can bedeli verilen bu siyasi kimlik mücadelesini ve gösterilen özverileri desteklemeli ve gerçek boyutlarıyla anlatmalıdırlar. Popülizmi, burjuva hümanizmini bir kenara bırakıp nesnel gerçeği ve devrimci tavrı yerli yerine oturtmalıdırlar.

Diğer yanıyla Reha İSVAN, tüm olumsuzluklarına karşı aydın geçinen birçok kişiden daha cesur çıkmıştır. Ve Metris gerçeğini -çok eksik de olsa- kamuoyuna yansıtmakta, saygın bir tavır içine girmiştir. Bunlar kuşkusuz unutulmayacaktır.1

- Metris'te 35 Gün Kalan «Barışçılar» Üzerine Birkaç Söz...

Barış Derneği davası sanıklarının ikinci tahliyesinden sonra, birçoğunun basında çıkan «Türk aydını kendini ispat etti» vb. şeklindeki değerlendirmelerini okudukça, aydınların kendi gücüne olan güvensizliklerinin umulandan daha derin olduğu görüldü; devrimciler buna üzüldüler...

Barış Derneği davası sanıkları, Metris'te kaldıkları 35 gün boyunca tüm yaptırım ve dayatmalara uyararak, hiçbir direniş tavrı göstermemişlerdir.

Dünya kamuoyu desteğine ve belli avantajlarına karşı, zulmün yaptırımlarına boyun eğmeleri, aydın-demokrat tavrı olamaz.

Daha sonra Barış Derneği davası tutuklularının sivil Sağmalcılar'a gönderilmeleri ise, onlara uygulanan ayrıcalıklı bir tavır olmuştur. Burada diğer hapishanelere göre adeta «çiftlik» denebilecek koşullarda kalmışlardır.

Ne yazık ki, ÷lkemiz aydınları işkenceyle, baskıyla, ter÷rle ayakta duran y÷netime karşı m÷cadelede tutarlı ve doğru bir tavır sergileyememiş, uzlaşma geleneğini hep s÷rd÷rm÷şt÷r.

T÷rkiye aydınları ve demokratları, zindanlarda, savaş alanlarında devrimcilerle aynı cephede yaşıadıklarını ve «ter÷rizm» saplantısından kurtulmaya çalıştıkları oranda; gerçeğe biraz daha yaklaşıacaklardır. Ve devrimcilere önyargı ile bakışlarını yıkacaklardır.

Gelecek, direnenlerin ve her koşulda inançları, haklı davaları uğrunda savaşanların olacaktır.

METRİS'TE DİRENİŞTEN KOPANLAR: YEŞİLLER, BAĞIMSIZLAR, HAINLER

Her mücadele doğal olarak kendi karşıtını da yaratır. Bu karşıtlık, doğrudan düşmanın karşıtlığı biçiminde ortaya çıkması yanında, kendi bünyesindeki olumsuzlukların tezahürü olarak da biçimlenebilir.

Sınıf mücadelesinin kızgın pratiği içinde de her zaman en onurlu, inanç ve kararlılık sembolü direnişlerin yanında, mücadeleden kaçışlar, teslimiyetçi tavırlar, ihanetler de yaşanır. Hele bu alan düşmanla her saniye yüz yüze bulunduğu tutsaklığın çetin mücadele koşullarıysa...

Devrimci mücadeledeki bu olumsuzlukların, yılgınlık ve ihanetlerin nesnel zemini ise çarpık kapitalist düzendir. Kapitalizmin genel olarak insanı kendi değerlerine yabancılaştırması; bireyciliği, ahlâki çürüme ve kişilik dejenerasyonunu sürekli üreten özelliği, bu tür olumsuzlukların zeminini oluşturur. Bireysel kurtuluş «köşeyi dönebilme», «sınıf atlama» düşleri, sürekli bilinçlerine empoze edilirken, emekçi kitlelerden istenilenler ise, daha fazla çalışmaları ve düzenin otoritesine boyun eğerek ses çıkarmamalarıdır. Bu dayatma, ya «sus payı» verilerek, ya da zor yöntemiyle gerçekleştirilir. Yani «havuç ve sopa» politikası. (Bu ikilemde her zaman ağır basan ve ön planda olan zor yöntemidir kuşkusuz.) Böylesi bir ikilemin dayatıldığı kitleler, doğal olarak düzenle uyuşabilme ve yaşamını en iyi koşullarda sürdürebilme amacı için, her yolun meşru görüldüğü, bireycilik ve kişisel kurtuluşun erdem diye gösterildiği bir ahlâki-kültürel yozlaşma süreci içine itilirler.

Tarihi-sosyal gelişme ve çarpık kapitalist gelişmeye bağlı olarak, Türkiye'nin bir küçük burjuvalar ülkesi olması, söz konusu tabloyu daha çok anlaşılır hale getirmektedir...

Böylesi bir nesnel zeminde şekillenen sınıf mücadelesi ve Türkiye sol hareketleri, birtakım subjektif faktörler de eklenince, doğal olarak bu olumsuzlukları bünyesinde barındıracaktı. Hem de en canlı örnekleriyle.

Metris'te de direnişin kendi bünyesinde ortaya çıkan, direniş karşıtı eğilimler ve bunun maddi birikimi, 5-6 yıllık sürede en çarpıcı örnekleriyle yaşandı. Zulmün tutsaklar içinden koparttığı unsurlarla oluşturduğu bu cephede de kararlılıkla mücadele edildi, devrimin değerlerinden ödün verilmedi ve bu değerler en yükseklerde tutulmaya çalışıldı.

12 Eylül generallerinin genelde devrimci muhalefet güçlerini etkisizleştirme amacı, hapishanelerde de devrimcilerin beyinlerinin tutsak alınması, «rehabilitasyon» edilmesi biçiminde somutlaştı. Diyarbakır, Mamak, Metris gibi pilot hapishanelerde esas alınan bu politika, 5 yıl boyunca tüm gerekleri yerine getirilerek uygulanmaya çalışıldı. Devrimci politikanın ve tutarlı bir direnişin sürdürülme durumuna göre sınırları değişebilen bir başarıya da ulaşılabilirdi.

Metris'te 12 Eylülcülerin başlangıçta izlediği taktik, bu yönde özel bir program uygulanmasından çok, tüm tutsakların işkence, baskı, sindirme cenderesine alınarak, genelde toptan bağımsızlaştırma yolunda adım atılması biçiminde gerçekleşti. 1982 Mayıs-Haziran'ında gerçekleşen Açlık Grevine kadarki süreçte ağır basan politika bu oldu. Bu süreçte doğal olarak tek tek, parça parça bağımsızlaştırmayla özel olarak ilgilenilmedi. 12 Eylül cuntası Metris'i de -örnek bir tip olan Mamak gibi- toptan teslim almayı hedefleyince, parça parça bağımsızlaştırmanın fazla bir önemi yoktu. Yine de bu dönemde hapishanede, resmi olarak belirlenmiş bir statüleri olmasa da 50-60 civarında bağımsızlaşan ve her an bağımsızlaşmaya eğilimli tutsak vardı. 1981 yılı içinde hapishane müdürü olan işkenceci Binbaşı Adnan ÖZBEY'in

«Benim şu an 4 tane koğuşum var (60 kişi), daha da artıracağım» sözleri bu gerçeğin ifadesiydi. Ve gelecekte izlenecek politikaların da ipuçlarını taşıyordu.

Genel olarak sürdürülen gerici, askeri dayatma ve yaptırımları reddetme tavrı ve 1982'deki 28 günlük Açlık Grevi teslim alma ve rehabilitasyon programını büyük ölçüde aksatmış, bu programda önemli gedikler açmıştı. 12 Eylülcüler hem kamuoyunda teşhir olan işkenceci yüzlerini maskelemek ve olumsuz imajı silmek, hem de tutsakları bu sefer de «havuç» politikasıyla «ıslah etmek» için, nispeten ılımlı, işkence ve baskının görünüşte geri plana itildiği bir süreç başlattılar. Ayrıca o güne kadar bağımsızlaşmış unsurların geri gitmemeleri için, özendirici bir ortam hazırlamaya giriştiler. Bu veriler, bağımsızlaştırma politikasında daha ciddi adımların atılmasını ve onların statüleştirilmesini ortaya çıkardı. Toptan bağımsızlaştırmanın gerçekleştirilmediği koşullarda -bu amaç gözardı edilmemekle birlikte- parça parça bağımsızlaştırmalar ön plana çıkarıldı. Toptan bağımsızlaştırma programını direniş bozmuştu. Bu yüzden parça parça ele geçirme, eritme programı yeni politikayla uygulamaya konmuştu.

Bu doğrultuda şekillenen yeni politika da, 1982 Haziran-1983 Ağustos arasında apolitikleştirmeye, siyasi dejenerasyona yönelik «kültürel-sanatsal faaliyetler» öne çıkarıldı... Tiyatro, resim, seramik atölyesi, müzik odası, kütüphane tüm tutukluları çekmeye yönelik olarak özendirildi. Ancak bu politikanın olumsuzluğunu önceden gören siyasi tutsakların katılmayı reddetmesiyle, bu faaliyetler sadece bağımsızlarla sınırlı kaldı. Faaliyetlerin daha iyi yürütülmesi ve verimli olması amacıyla buraların yönetilmesinde de bağımsızlara inisiyatif verildi. Kurumlaşabilmesi için de özendirici ayrıcalık ve uygulamalar alabildiğine artırıldı. (Erkek-bayan tutukluların birarada tutulması, istendiği zaman gidip gelebilme, çeşitli maddi kolaylıklar vb.)

Bu politikanın kısa sürede meyvelerini vermeye başlaması, hapishane yönetimini daha çok umutlandırdı.

Özellikle özendirici önlemlerin daha başarılı sonuç yarattığını farketti. Çünkü açlık grevi içinde veya işkence-yasak politikası sonucu direnişten kopup bağımsızlaşan unsurlar, koşullar nispeten rahatladığında geri gidebiliyorlardı. Fakat zorun itmesi dışında, özendirici önlemlerin ve rahat yaşamın tadına varan ve kendini ikna eden tutukluların burayı terketmesi kolay kolay mümkün olmamaktaydı. Diğer yandan yönetim, siyasi-moral açıdan da ileri bir adım atmış ve taktik başarı elde etmiş oluyordu.

Özendirme-apolitikleştirme eksenli politika, parça parça bağımsızlaştırma amacı geniş boyut kazanmasa da mayalanmıştır, denebilir. Devrimci direnişlerin caydırıcı gücü ve siyasi coşku-moralin yüksek tutulması, faşizmin amacının doğru tespit edilerek etkisizleştirmeye yönelik ısrarlı çabaların sürdürülmesi; bu politikanın geniş başarı elde etmesinin önüne engel oluşturmıştı. (Bu dönem, geçici iniş-çıkışları hesaba katmazsak 1250 tutuklu bulunan hapisanede bağımsız sayısı 100 civarında seyretti.)

Tutsakların saflarında çözülme yaratma ve bağımsızlaştırma politikası, en sistemli ve somut biçimiyle 1983 Temmuz-Ağustos Açlık Grevinden sonra uygulanmaya başlanmıştır. 27 günlük Açlık Grevi yenilgisinin direniş saflarında yarattığı olumsuz psikoloji; Metris'in toptan değiştirilen yönetim mekanizmasıyla ardından gelen yeni kadroların; genel hatları Genel Kurmay'da çizilmiş bağımsızlaştırma politikasını, ne yapıp edip başarma perspektifiyle görevlendirilmeleri, buna engel olabilecek önder ve ileri unsurların Sağmalcılar'a sevk edilmesi, bir kısmının da tecrite alınmasıyla süreç hızlandırılmıştır. Bu tarihten sonra hainlik de kurumlaştırılarak bağımsızlar statüsü, hainliğe gidişte bir basamak haline getirilmiştir. İşkence, baskı, yasak, psikolojik ve ideolojik saldırı yöntemleriyle abluka altına alınan siyasi tutsaklar yıpratılmaya, tercih yapmaya zorlanmıştır. Toptan bağımsızlaştırma amacı, bu sefer parça parça kopmalar, hatta tek tek kişilerle ilgilenmeyi de içerecek çerçevede, zor ve özendirme önlemlerinin,

psikolojik savaş uzmanlarının, Siyasi Şube polislerinin çabalarıyla birlikte yürütüldüğü bir politikaya bırakmıştı yerini.

Bu ani «şok» saldırı adım adım ürünlerini vermekte gecikmeyecekti... İşkenceci yönetimin baskı, zor ve yasaklar cenderesinde bunalan tutsaklar; direnişin ağır bedelini de göze alamadıklarından yalpalamaya, zaaf göstermeye başladılar. Tek tek bağımsızlaşmalar sürüyordu. Özellikle önder ve etkin durumdaki tutsakların, ayrı bölümde tecriti veya başka hapisaneye sevk edilmesiyle iyice güçlendirilen yalnızlık, güvensizlik ve kuşku psikolojisi, bireysel çözüm arama eğilimlerini körükledi. Bu tereddüt ve yalpalamanın en küçük belirtisini sezen Metris yönetimi, hemen fırsatını değerlendiriyor, özel olarak o hedefle uğraşmaya başlıyordu. Pervasızca sürdürülen işkence ve baskılar karşısında, en küçük bir zaafını yakaladıkları tutsağa, daha fazla işkence uygulanıyor, sonuç alma umudu yitirinceye kadar sürdürülüyordu.

Herhangi bir biçimde bağımsızlaşan bir tutsak, ilk önce, hapisane psikoloğunun ve diğer yetkili işkenceci subayların önüne çıkarılıp sorguya çekiliyor; geliş nedenleri, kişiliği ve benzeri özellikleri, zayıf noktaları ortaya çıkartılıp kartotekse not ediliyordu. Her bağımsızlaşan unsurun verdiği bilgiler -ki o ruh hali içinde istemese de bir şeyler mutlaka veriyordu- değerlendirilerek, daha fazla insanın bağımsızlaştırılması için uygulanacak yeni taktikler saptanıyordu. Bu şekilde işkenceciler her geçen gün ayağını daha sağlam basarak ilerleme olanağı buluyordu.

Ayrıca, bağımsızlara gitmesine rağmen, henüz devrimci dinamiğini tümünden yitirmemiş ve ilk fırsatta direniş mevzisine geri gelen tutsaklar ise, zulmün teröründen nasibini «daha özel» biçimde almakta gecikmiyordu. Direnenlerin içinde hangi koğuşa gitmişse, o koğuşa hemen o gün yoğun bir işkence-dayak operasyonu yapılıyor; bağımsızlardan gelen tutsağa, direnirse başına neler geleceği gösterilerek «öbür tarafla» kıyaslama yapması ve tercihini netleştirmesi amaçlanıyordu.

Siyasi hatta bulunmasının sürekli dayak, işkence, yasaklarla iç içe yaşamak demek olduğu imajı, bir süre sonra iyice pekiştirildi ve canlı olarak gündemde tutuldu. Öyle ki, hapishane idaresi «yeşiller» de bile siyasi tavır geliştirme eğilimi sezdiği (slogan vs.) koğuşları veya tek tek kişileri, hemen siyasilere göndermekle tehdit edebiliyordu. Eskiden ne pahasına olursa olsun siyasi koğuşlardan ayrı tutmaya çalışırken, artık rahatlıkla «siyasi koğuşlara gönderme» tehdidini koz olarak kullanabiliyordu.

Kısacası, zaaf göstererek işkencecilerin eline koz veren birisinin yakasını tekrar kolay kolay kurtarması mümkün olamıyordu. Artık salt bağımsız statüsünü kabullenmesi yetmiyor, daha ileri adımlar attırılmaya, örneğin hainleşmeye zorlanıyordu. Yeni saldırı politikasının amacının odağına hainleştirme oturtulmuştu. Bu noktada bağımsızlaştırmayı, siyasetten uzaklaştırmayı, hainliğe geçişte bir basamak olarak görüyordu. Hainleştiremediklerinden ise devrimcilere yönelik ideolojik-siyasi saldırı çabalarında yer almasını istiyordu. Bunun tipik bir örneği «güvenilir» bağımsızların, sanki vazgeçmiş gibi, hapishane yönetimi tarafından muhbir olarak siyasi koğuşlara gönderilmesidir. Bu yolla direnişçi tutsakların durumu, zayıf yönleri, neler yapmayı planladıkları, yaşantıları vb. hakkında bilgi elde etmeye çalışmakta, işi bitince de geri çağırılmaktadır.

Siyasi tutsakları bağımsızlaşmaya zorlamanın, baskı-ışkence ve yasakları destekleyen başka çeşitli yöntem ve taktikleri de, özgül duruma ve işkenceci kurmayların yaratıcı(!) yeteneğine göre uygulanabilmekteydi. Örneğin açlık grevi sırasında doktorları devreye sokup, bünyelerinde geri dönülmez tahribatların ve ağır hastalıkların ortaya çıkacağı tehdidini kullanmak (onların ağzından sahte mektuplar yazmak vb.), daha kolay tahliye olabileceği umudunu yaratmak, tersi durumda da tahliye olamayacaklarını söylemek, somut biçimde infazını yakmakla tehdit etmek, devrimci önderleri karalayıcı, devrimci değerleri dejenere edici ideolojik saldırılar gündeme getirmek, başlıca uygulamalardan bazılarıdır.

1985'te çıkarılan «Pişmanlık Yasası» da, «bağımsızlık» ve hainliği uzun süreli kurumlaştırmaya yönelik, en önemli adımlardan biri oldu. Bu, muhbirliğin, hainliğin kurumlaştırılıp teşvik edilmesi yasasıydı. Az ceza ile kurtulma karşılığı; kişiliğini, onurunu, geçmişini, devrimci düşüncelerini yadsıma; daha doğrusu satma anlamına gelen bu uygulama, hem cezbedici hem de tehdit unsuru olarak kullanıldı. Egemenler bununla istediği ölçüde sonuca ulaşmasa da, ileriye dönük somut bir adım atmış oldular.

Bağımsızlaştırmanın ayrı bir statü haline getirilmesiyle, bu politikanın merkezi yürütülüşünün adımları da atıldı. Öyle ki yeni yakalanan biri henüz gözaltında tutulurken bile, hapishanenin durumu anlatılıyor, bağımsızlara gitmesi gerektiği empoze ediliyordu. Geçici merkezi gözetim yeri olan Selimiye'de de, savcıların ve görevli subayların devreye girmesiyle aynı yönde çaba gösterildi. Bu şekilde ön şartlandırmayla hapishaneye gelen tutsak daha girişte, aynı ajitasyonla karşılaşılıyor, kendisine bağımsızlaşmanın nimetleri ve direnmenin tehlikeleri anlatılıyor; daha da olmazsa, pratikte hemen gösteriliyor(!) polisteki işkencelerin psikolojisi tekrar yaratılıyordu. Hâlâ yola gelmeyen olursa, «yine de bir umut» düşüncesiyle bağımsız tutukluların arasına atılıyor, aylarca orada tutuluyordu. Bu dişlinin bir parçası da cuntaya bağlı askeri mahkemelerdi. Tutuklulara yargılamanın çeşitli aşamalarında sık sık bağımsızlara geçmesi ve ancak bu şekilde lehine durum doğabileceği telkin ediliyordu. Görüldüğü gibi her aşamada tutuklunun karşısına çıkan, onu kısıp almış bir mekanizma söz konusudur ve sürekli olarak -bağımsızlaşmak dışında- «başka seçeneğin yok» mesajı işlenmektedir.

Bu yaygın ve çok yönlü saldırılar sonucu, genellikle hapishaneye yeni yakalanıp gelenler, diğer hapishanelerden getirilenler ve önder, ileri unsurların Sağmacılar'a sevk edilmesiyle, hapishanede direniş deneyimi azalmış unsurlar arasında parça parça bağımsızlaştırmada işkenceci yönetim belli bir ilerleme sağlayabildi. Ocak 1984 tek tip elbise uygulamasının dayatılmasının ardından bağımsızlaşma biraz daha ivme kazandı.

Bağımsızlaşma olayını geniş anlamıyla ele aldığımızda net bir sınırını çizmek ve sayısal olarak ifade etmek de güçleşmektedir. Çünkü politik kimliğini yitirme olgusu bir süreç sorunudur. Teorik-pratik anlamda siyasi kimliğini korumayla, hainlikle noktalanın son durak arasında bir yelpaze içinde çeşitli konumlar ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla şu veya bu biçimde, devrimci direniş mevzisinin gerisine düşmek, siyasi kimliğinden uzaklaşmaktır. Bizim için somut anlamı olan, bu sürecin siyasi kimliğin, teorik ve pratik anlamda savunulmaktan vazgeçildiği bir aşamaya denk düşmesidir ki, bu da bağımsızlaşma statüsünün başlangıcını oluşturur.

Bu kademelenme içinde, devrimci siyasi kimliğe en yakın olanlar, kazanılması için çaba harcanması gereken ve bu gözle değerlendirilebilecek olanlardır. Bağımsızlar içinde olanları kazanma çabası sözkonusu olmakla birlikte, esas olarak daha fazla zarar vermelerinin önlenmesi ön plandadır. Örneğin, bu tutarlı yaklaşım bir sürü bağımsızı tekrar direniş mevzisine çekmiştir. Kazanılmaya en yakın kesim olan «yeşiller» içindeki çalışma ise, daha iradi ve ciddi biçime büründürülerek kendilerini geliştirmeleri sağlanmıştır.

Devrimci tutsakları teslim alma çabalarının en uç noktadaki ürünleri olan hainler ise, belli bir noktadan sonra Metris'teki direnişte faşizmin gözdeleleri haline geldiler. İşkenceci yönetime bilinçli ve gönüllü olarak uşaklık yapmayı kabullenmeleri nedeniyle -devrimcilerin içinden çıkmış olmaları da dikkate alınınca- çok iyi değerlendirilebilecek malzeme bulunmuştu. Kendi politikası için «biçilmiş kaftan» olan bu hainlere güven içinde her türlü görev verilebilecek, akıl hocalığı yaptırılabilir, hem kamuoyunu yanıltmada, hem de tutsak kitlesine yönelik ideolojik amaçlı saldırılarda rahatça kullanılabileceklerdi. Öyle ki hapislananın iç işleyişine ilişkin belli başlı görevler -personelden birisi gibi- rahatça hainlere teslim edildi. Hatta Şemsi ÖZKAN gibi hainlerin yetkisi bazı subaylardan daha

fazlaydı. Örneğin hapishaneye hangi kitap, dergi ve yayınların alınıp alınmayacağı konusunda yetkililer, resmi formalitelerle uğraşmak zorunda kalmıyordu. Bir hainin «uzmanlığına» başvurmaları yeterliydi! Yine belli mektupların kontrolü, siyasi gruplar arası haberleşme ve tartışma yazılarından yakalanmış olanların şifre çözümü ve yorumlanması, hainlere ait bir idari görevdi. Kültür-sanat faaliyetlerinde de her dal için bir haine sorumluluk verilmişti. 1983 Açlık Grevi sonrası başlatılan açık saldırı politikasıyla hainlik statüleştirildi ve işkenceci yönetimin programının esas ayaklarından birisi haline geldi. Direniş saflarından kopartılabilen tutsaklar için artık bağımsız olmak yeterli değildi; hainleşmeye de zorlanacaktı. Ve bu görevde de hainler baş rolde gözükecek, bağımsızlardan adam ayartmak için yoğun çaba gösterecek, kendilerini devlete kanıtlamaya çalışacaklardı.

Metris'te bağımsızlaştırma ve hainleştirme politikalarının baş mimarı, Binbaşı Muzaffer Akkaya ile psikolog kisveli bir psikolojik savaş uzmanıdır. Bunlar siyasi tutsaklar içinden saptadıklarını; konuşma, hapishane müdürüyle görüşme vb. yöntemlerle çağırıp, tehdit yanı ağır basan, ideolojik-politik saldırı seanslarıyla bağımsızlaştırmaya uğraşırken, bir taraftan da onların içinde bulundukları psikolojik altüst oluştan yararlanıp hainleştirmeye çalışmışlardır. Siyasi polis ve MİT'in de bu çabalar içinde devrede olduğunu, ayrıca belirtmeye gerek yok sanırsınız. Herşeyin en ince ayrıntısına kadar hesaplanıp değerlendirilmeye çalışıldığı bu politikada bağımsızlar ve hainler bile kendi içlerinde belli statülere ayrılmışlardır. İstiklal marşı söyleyip söylememeye, devrimcilere karşı aktif mücadeleye katılıp katılmamaya, dayatılan politikaya ne oranda angaje olduklarına vb. göre belli statüler yaratılmıştır. Dolayısıyla bağımsızlar bölümüne tanınan ayrıcalıklar da görecelidir ve istenen politikaya iyi ayak uydurup uyduramayışlarına, gönüllü ve aktif çaba içinde olup olmamalarına göre bu ayrıcalıkların sınırı belirlenmektedir. Yani onlar için bile göstermelik ayrıcalıklar, yaptırım aracı olmaktadır.

Siyasi polis, savcılık, mahkeme üçgeni içinde sık sık dolaştırılan hainler; buralarda da etkin roller üstlenecekler, hatta bizzat işkencelere katılacaklardır. Mahkemelere polisin direktifiyle sık sık verilen itiraf dilekçeleri, kamuoyunda 12 Eylülcülerini aklamaya ve şirin göstermeye yönelik yalan, çarpıtılmış demeçler, röportajlar yayınlama; hainlerin boyutları hapishane dışına taşan görevleri arasına girecektir.

1985'te çıkarılan Pişmanlık Yasası ile sayılarının bir miktar artması, buna karşın bağımsızlar mevzisinde istenilen verimin düşmesi tüm politikanın hainler üzerine yoğunlaştırılmasına yol açtı. Bir kısmı gerçekten konumunun ve yaptığı işin bilincinde olmayan; baskı, terör ve işkence önünde sürüklenen hainlerin sayısı da; hiçbir zaman devleti tatmin edecek düzeye ulaşamadı. Dolayısıyla beklenen başarıyı sağlayamadılar. Sayıları en fazla olduğu dönemde 20-30'u geçmemiştir. (Ki sonradan vazgeçip bağımsız statüye, hatta yeşillere dönenler de olmuştur.) Bunda kuşkusuz yanıbaşlarında süren bir devrimci direnişin etkisi ve bunların zorluklarını asgariye indirici, tutarlı devrimci politikalar izlenmesinin rolü belirleyici olmuştur.

Bu arada, aynı süreç niye Mamak gibi hapishanelerde yaşanmadı, orada niye bağımsızlar mevzisi oluşmadı, diye sorulabilir. Bunun cevabı; 12 Eylülcülerin oyunlarını bozacak, politikasının önüne set oluşturacak bir devrimci direnişin olup olmamasında yatmaktadır. Metris'te direniş vardı ve tutsakları toptan bağımsızlaştıramayan 12 Eylül cuntasının işkenceci temsilcileri, bunu kişiler düzeyinde yapmak zorunda kaldı. Mamak'ta ise, objektif olarak, toptan bağımsızlaştırma olayı gerçekleştirildiği için, ayrı bir bağımsızlar statüsü oluşturulmasına zaten gerek yoktu.

Siyasi kimliklerini yitirmiş unsurların psiko-sosyal özellikleri nelerdir? Neden tüm varlığını, geçmişini bir yana atıp kolayca iplerini kendilerini baskı ve işkenceyle hainleştirenlerin ellerine teslim etmektedirler?

Bu tür unsurların durumları incelendiğinde, bağımsızlaşma veya hainleşmelerinin bir anda ortaya çıkan bir olgu olmadığı görülür. Sınıf mücadelesinde yerini almış kitlesel bir halk hareketinde, doğal olarak çok çeşitli sosyal-sınıfsal özelliklere sahip unsurlar yer alacaktır. Bunlar düzenin tüm etkilerini de ister istemez devrimci hareketin bünyesine taşıyacaktır. Henüz bilinç ögesinin siyasal davranışlarına kesin biçimde yön veremediği bu tür unsurlar; ideolojiyi özümseyememe, sosyal-kültürel gelişmelerindeki düzensizlik ve çarpıklık, çeşitli özel sorunların yarattığı birikim vb. özellikleriyle her an yalpalamaya hazır bir çizgide bulunacaktır. Gericilik yıllarında baskı ve terörün yoğunlaşması ve sınıf mücadelesini sürdürmenin zorlaşması, yenilen darbeler onları yıkıma uğrattı. Beklediği güzel günlerin kısa sürede gelmeyeceğini görmenin yarattığı umutsuzluk ve karamsarlıkla yüz yüze gelince; bu küçük burjuva unsurlar, devrimci safları hızla terk ederler. Bu altüst oluş, kişiliğine, davranışlarına, siyasi tavır ve düşüncelerine kısa sürede yansımakta gecikmez. Sosyal-kültürel gelişimindeki çarpıklıklar kapitalizmin mirası olan çeşitli pislikler, bilinç geriliği, umutsuzluk ve karamsarlık birbirlerini tamamlayarak kişiye yön vermeye başlar. Artık kendine güvensiz, iradesi iyice zayıflamış, şaşkın, yılgın, bunalımlı, zora boyun eğen ve silik kişilikli, yaratıcı yeteneği körelmiş, işkenceci yöneticilerin her an kullanabileceği bir kişilik yapısı ortaya çıkmıştır: İşkence ve baskıyla, bağımsızlaşma ya da hainlik!

Böylesi bir tablo içinde düşünülünce, insanın bir zamanlar savunduğu ve uğruna mücadele ettiği düşüncelerinden, kendi geçmişinden, onurundan birdenbire kopup ters yöne girmesinin; hainleşmeye kadar varabilmesinin anlaşılması daha kolaylaşabilir. Kısacası devrimci inanç, irade ve kendine güven unsurlarıyla yoğrulmuş güçlü bir kişilik yoksa; yalpalamanın, bağımsızlığa ve hainliğe giden süreç itelenmenin koşulları her zaman gündemdedir. Burada söz konusu olan, bu unsurların gerçeği yeni keşfetmeleri değil kuşkusuz. Bu insanlarda açığa çıkmamış, çıkartılamamış

bu tür çarpıklıklar, zayıflıklar geçmişinde gizlidir. Nesnel zemini sosyal-kültürel ve siyasi gelişmeleri içinde vardır. Devletin zoru, bir gizli kalmış yanlarını açığa çıkmasına neden olmaktadır.

Böylesine farklı uçlarda seyreden iniş-çıkışlı bir gelişim grafiğine sahip unsurlar, eski ideolojik-sosyal kimlikleriyle yenisi arasında doğal bir geçiş sağlayamadıkları için, sürekli bocalayan, çarpık ve bunalımlı bir yapıda sallanır dururlar. Bu ruhsal durumları ve bunalımlı kişilik yapıları süreklilik taşıyacağı için, devletin «ıslah etme» ve «topluma yeniden kazandırma» demagojilerinin de ne kadar boş olduğu ortaya çıkar. Tam tersine bu soysuzluk ve onursuzluk örneği, halkımızın değer yargıları içinde de her koşulda lanetlenen «sosyal ucubeler», toplumun dışına itilmiş kayıplar durumundadırlar. Tüm yaşamları boyunca kişilik bunalımı, sosyal uyum sorunları içinde bocalamaları, onları çoğu zaman akli dengesini bozmaya veya intihara yöneltebilecektir.

Ayrıca bunların hareket noktasının bilinçli şekilde «gerçeği yeniden keşfetme» olmadığını; tam tersine özveri gösteremeyen, zora göğüs geremeyen bir boyun eğiş olduğunu devlet de bilmektedir ve bu anlamda bunlara yeterli bir güven de duymamaktadır. Tüm amacı, mümkün olan uygun bir sürede iyice kullanabilmektir. Kendisine yararlı olacak işlevleri kalmadığı noktada, rahatlıkla tekmelenip atılmaları hiç de şaşırtıcı gelişme olmaz. Nitekim bir kısım hainler «devletin kendilerine yeterince sahip çıkmadığı» gerekçesiyle mahkemelere dilekçe yağdırmakta, hatta itiraflarından vazgeçenler bile olmaktadır. Hainlerin ruh hali ve beklentileri, devlete boyun eğip gönüllü uşaklık yaparak, bireysel özgürlüğe kavuşmayla sınırlıdır.

Bağımsızlar ve hainler zor kullanarak oligarşinin devrimci saflardan kopardığı ve devrime karşı kullandığı döküntülerdir. Bunun dışında oligarşinin tek tek unsurları kazanma ve politikasını bunun üzerine oturtma diye bir sorunu olamaz. Milyonlarca kitle içinde tek tek kişilerin hiçbir önemi yoktur. Önemli olan, bunların o süreçte temsil

ettikleri misyondur. Bağımsız ve hainlerin en önemli işlevleri, oligarşinin devrimcilere ve M-L düşüncelere yönelik saldırılarının aleti olmalarıdır. Bu işlevlerini yerine getirebildikleri oranda egemen sınıfların gözünde değerlerini koruyabilirler.

Metris'te genellikle hainlere verilen bu rolle azami yarar sağlanılmaya çalışıldı. En başta bunların bilgilerinden, deneylerinden yararlanılarak, direnişçi tutsaklara karşı saldırı taktikleri geliştirdi. Hapishane içinde yönetimin aktif yardımcıları olarak rol üstlendiler. «Sosyal-kültürel faaliyetler» paravanası altında, kamuoyunun gözünü boyamaya ve güllük-gülistanlık bir hapishane imajı yaratmaya yönelik kampanyalarda yine aktif rol üstlendiler. Mahkemelere gönderdikleri ya da gerici basın-yayın organlarına yansıttıkları dilekçe ve yazılarla devrimcileri karalama kampanyalarının kahramanları oldular. Egemenler ne zaman bir konuda (işkence vb.) teşhir olup köşeye sıkışsa, hainleri devreye sokup kamuoyunu etkilemeye çalışmayı ihmal etmiyordu. Hainlere ısrarla tekrarlatılan mesaj «Biz denedik, yaşadık, bu yolun sonu çıkmaz, siz de geç olmadan vazgeçin» şeklinde sürdürüldü. Devrimcilerin halkın nezdindeki prestiji ve gücü yıpratılmaya çalışıldı. Sonuç olarak şu söylenebilir:

Oligarşinin devrimci muhalefet güçlerine açtığı savaşta yeni bir mevzi açan bağımsızlaştırma ve hainleştirme programı, mutlaka aşılması gereken yeni ve ciddi görevler dayatmıştı. İşkenceci yönetimin avantajlarını iyi kullandığı tuzaklarla dolu bir süreç, tüm olumsuzluklara rağmen aşmaya çalışıldı. Ve başarıldı da. Direnişin güç koşullarına, dezavantajlara ve olumsuzluklara rağmen; direniş kararlılığının ayakta tutulması, saldırılara karşı doğru taktikler üreterek karşı konulması, büyük ölçüde işkencecilerin çabalarının önüne set oluşturdu. Öyle ki, devrimci bir direnişin varlığı yüzünden, direnen tutsaklar dışındaki statülerde, hatta bağımsızlarda bile, işkenceciler istediği biçimde manevra yapıp, yaptırımlarını dayatamadı.

Bağımsızlar statüsünü cazip kılabilmek için dayak ve yasakları, yeni uygulamaları, -örneğin İstiklal Marşı söyletmeyi- sonuna kadar dayatıp kalıcı kılamadı. İşkenceci yönetimin direniş saflarından kopardığı tutsakları, sürekli kendi denetimi ve inisiyatifleri altında tutabilmesi ve bunların sayılarının hiç de azımsanmayacak nitelikte olmasına rağmen; devrimci kararlılık ve direnişin rolü, onun istediğini elde etmesini engelledi.

Devrimcilerin söyledikleri bir bir gerçekleşti. Devlet vaatlerle -kimlik değiştirmeler, estetik ameliyatlar, yurt dışına çıkarma gibi özendirici birçok olanaklar- yarattığı ve devrimci düşüncelere saldırttığı hainleri, kullandıktan sonra yüzüstü bıraktı. Suyu sıkılmış bir limon gibi fırlatıp attı. Bugün umduğunu bulamayan, devletten gerekli ilgiyi göremeyen hainler, devlete sitem etmekte, neredeyse devlet tarafından kandırıldıklarını bile söyleyebilmektedirler. İşte hainliğin trajik feryatları...

Hemen hemen tüm dünya devrimleri ve halk hareketlerinde örnekleri görülebilir. Siyasi düşüncelerini reddetme, devletle işbirliği ve ihanet, özellikle baskı ve şiddetin dozunu artırdığı olağanüstü dönemlerde, gericilik yıllarında, devrimci saflara devrimci mücadelenin iyi günlerinde çeşitli heveslerle sızan birçok küçük-burjuva kaypak unsurun yalpalaması, can telaşıyla gericiliğe sığınması, nesnel bir olgu olarak değerlendirilmelidir. Ama şu da bir gerçek ki, onuru ve kişiliği için; düşünceleri, inançları için; haksızlığa, zorbalığa, sömürüye karşı çıkmak için tek yol DİRENMEK, DİRENMEK ve yine DİRENMEKTİR! Ayakta kalabilmenin tek yolu direnmektir. Egemen sınıfların zindanlarında da; odağına, tutarlı, kararlı ve inatçı bir direnişin oturtulduğu çeşitli taktikler ve çok boyutlu çabalarla beslenen bir devrimci mücadele, tek çözüm yoludur. Bunun dışındaki tüm seçenekler burjuvazinin değirmenine su taşımaktır.

(...)

hayat

direncin canlı tanığı

ve sadakalarla palazlandırılan ihanetin

altmışüçe birlerin voltası duyuluyor koridordan

birisi ıslah-ı nefis ile nedim ifadesini yazıyor

asaletini keşfetmiş damarlarındaki kanın

kararını vermiş

sermayenin kitabını hatmediyor, emekle kanlı bıçaklı

artık

cetveller kalemler karbon kağıtları

gözleri kan çanağı, dişlerinde zifiri bir duman

görölmüş antetli beyaz bir kâğıda

ömrünün harcanmış künyesini okuyor

evet geçinemeyen alkolik bir ana babanın oğluydu

hepsi böyleydi zaten -alet olanların yani-

belki iyi dostlar da vardı içlerinde ama hepsi böyleydi zaten

ihtiras, tatminsizlik, yalnızlık

ve tabii içten içe bir nefret

baş dönerken melankolik bir boşluğun girdabında

böyle yakalamıştı onu diyalektik denen şirret

çelişkinin evrenselliği

proletarya burjuvazi

bütün ülkelerin işçileri ve ezilen ... vesaire vesaire

nasıl da kullanılmıştı evet ergeç anlayacaktı diğerleri de

daha iyi görüyordu şimdi gerçeği

dönüp geriye baktığında yitirilmiş gençliğinin öfkesiyle

daha iyi görüyordu

itiraflarını menfaat için yaptığı sanılmasındı

samimiyetle söylüyordu cezasına razıydı

ve gerekirse...

... gerekirse bunlara karşı bir nefer olarak ... evet
 saatler uyuyor
 gecenin kanı çekiliyor parmaklıklardan
 ihanetin birinci bab-ı imzalanıyor
 klasörler arşive o koğuşa dönüyor
 işte defnetti bütün ilk heyecanları yüreğinin çorak toprağında
 eşlik edilen marşlar ezberlenen şiirler bir bir silindi zihninden
 kül yağıyor şimdi damarlarına onun
 kurtuluyor ölenlerin üstüne sıçramış kanından
 nabzından katranlaşıyor çürümüş yürek taşları
 ... koğuşuna dönüyor
 oysa biliyor herkes
 işgal gecelerinde oradaydı
 kırmızı kolluk taktı, nöbet de tuttu tabutların başında
 Pax Americano'yu anlattı yenilere
 Venseremos'un öztürkçesini
 Vietkong'u yankee'yi
 çizen oydu duvarlardaki siyah bereli resmin eskizini
 kin tükürüyordu Bolivyalı çavuş derken
 ve Commandante'nin yıldızında çınlarken Anadolu'nun kırık
 ezgileri
 herkes görmüştü
 türküler taşıyordu gözlerinden
 saatler uzuyor
 çok önceden ... soruldu: evet pişmanımla başlamıştı ihanet
 uzak mezarlıklarda
 salacasına omuz verdiğimiz ölümler görülmüyor
 (...)

DİRENİŞİMİZ VE TUTSAK AİLELERİ

**«Olmadığın yerde ben
olmadığım yerde sen
Böyle yürüyormuş işler
öğrendim oğlum, diren »**

12 Eylül generallerinin terör ve pasifikasyon yöntemleri emekçi halk kitlelerini büyük oranda susturduğunda; binlerce devrimci, ilerici yurtsever tutsağın direnişi, kitlelerin politik mücadeleyle bağ kurmasını sağlayan önemli bir politik mesaj oldu. Evet, hapishaneler direnişi çekirdekten çevreye dalga dalga moral yayan bir güç merkeziydi. Devrimci tavrı görmek, sesi duymak, onunla kaynaşmak isteyenlerin gözbebeğiymiş zindanlardaki ölüm bedeli yürütülen direnişler.

Devrimci tutsaklar devletin sembollerine saygı göstermeme, iradesini ve eğitimini reddetme, devrimci siyasal kimliğini ve onurunu koruma mücadelesinde elbette yalnız değillerdi. Örneğin, tutsakların öğrencisi olan aileleri; direnişin mesajlarını ülke ve dünya kamuoyuna taşıyor, gösterileriyle 12 Eylülcülerini zor durumda bırakıyor, böylece güç merkezi «hapishaneler direnişini» hem besleyen, hem de koruyan en önemli destek güçlerinden oluyorlardı.

Haklı temelde yürütülen, kendi özgücüne ve kararlılığına güvenen her doğru mücadele; her zaman kendi dışında yankısını bulmuş, destek ve güven kazanmıştır. Ülkemiz hapishaneler mücadelesinde yeni bir sayfaya denk düşen

12 Eylül hapishaneler mücadelesi de, bu destek güçlerini yaratmak ve harekete geçirmek konusunda da yeni bir sayfa aralamıştır.

Siyasi tutukluların, her geçen gün yeni ve giderek artan saldırılarla karşılaşmaları ve direnişleri, doğal olarak onlara, duygusallıklarıyla kenetlenen ailelerini de etkiliyor, onları bir şeyler yapmaya zorluyordu. Aileler, ne yapıp etmeliydiler ki, oğulları, kızları, eşleri, kardeşleri baskı cenderesinden kurtulsun, dört duvar arasında da olsa insanca bir yaşama kavuşsun?

Önceleri duygusal bir zemine oturan ailelerin desteği, süreç içinde değişime uğradı. Zor koşullarda ve ölümle burun buruna süren direniş siyasi tutukluları eğitirken, aileleri bilinçlendiriyor, deneyim kazanmalarını sağlıyordu. Onları duygusallıktan siyasilğe doğru dönüştürüyordu.

12 Eylül cuntasının zora dayalı propagandasından etkilenen ailelerin başlangıçtaki tepkileri, ilk düşünceleri; tutsak olan yakınına direnişten nasıl vazgeçireceğinin yoluyordamı üzerinde oluyordu. Oysa direniş sürüyor; yaşam, aileleri kendiliğinden etkileyerek, devrimci tutsakların iradi çabalarına güç veriyordu. Direnişin ortaya çıkardığı sorunları çözmek için kafa patlatan aile, sonunda direnişin bir parçası olup çıkıyordu.

İstanbul hapishanelerinde ailelerin verdiği ilk destek, ilk ciddi direniş eylem sırasında gerçekleşti. Ağustos 1980’de, Davutpaşa Askeri Ceza ve Tutukevi’ndeki devrimci siyasi tutuklulara saldıran sıkıyönetim, aileleri karşısına aldı.

12 Eylül’ü izleyen ilk günlerde İstanbul hapishanelerindeki devrimci tutukluların şiddet ve baskı sarsıntısı, en azından aynı oranda ailelere de yansıdı. 12 Eylül generalleri, her alana olduğu gibi hapishanelere de yükleniyor, baskı, şiddet, işkence psikolojisine alışmaya; kendi iç çelişkilerini çözmeye uğraşan tutsakları da teslim almaya çalışıyordu. İlk günlerde, çok sayıda hapishanenin arasındaki bağlantısızlık, farklı uygulamalar, yeni yakalanmalarla tutsak sayısındaki

hızlı artış, sürekli sevkler, deneyimsizlik, yeterince güçlü olmayan direniş geleneği, Şube psikolojisinin etkileri vb. nedenleriyle tek tek hapishaneler direnişleri ve tek tek ailelerin desteği sözkonusuydu.

Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nin açılışı ve işkenceyi durdurmak için başlayan Nisan-Mayıs 1981 Açlık Grevi, hem tutuklular, hem de aileler için yepyeni ufuklar açan gelişmeler sağladı.

Farklı hapishanelerden Metris'e toplanan tutsaklar arasında ilk andaki geçici kopukluk, aileler arasında da gözlendi. Aileler tam anlamıyla toparlanıp Metris'teki ilk uzun süreli açlık grevine gereken desteği veremediler. Henüz yeterli örgütlülükleri olmadığı gibi duygusallık çemberini kırabilmiş değillerdi.

Tutsak aileleri, Metris'teki direnişe daha eksiksiz desteği -geçmiş deneyimlerinden de esinlenerek- '81 Eylül-Ekim Açlık Grevinde verdiler. 12 Eylülcüler, işte bu destek ile tutsak ailelerinin başlarına ne derece belâ olabileceğini anladı. Toplumdaki hiçbir muhalefete tahammül edemeyen oligarşi, nasıl olur da ailelerin, tutuklu yakınlarına verdiği desteği hazmedebilirdi? Onları caydırmalıydı, ama nasıl?

2 Ekim günü Selimiye'deki Adli Müşavirliğe açlık grevindeki yakınlarının sorunlarının çözülmesi talebiyle gelen 60 dolayındaki aile, dağılmayı reddedince zorla dağıtıldılar. İçlerinden 10'u Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde gözaltına alındı. Her işi zor ile halledeceğini zanneden gerici ilkel mantık ne zavallıydı öyle! Aileler hapishanelerdeki yakınlarının yaşamlarını «Bize böyle yaptıklarına göre, onlara neler yapıyorlar, kim bilir?» diye düşünüp anladılar ve hatta gözaltına alınanlar, Metris'i gözleriyle, kulaklarıyla tanıyarak öğrendiler. Tutsak oğlunun karşısındaki koğuşa düşen anne, bir koğuş direnişinin ardından cama çıkarak, yavrum diye değil, yavrularım diye heyecanla bağıırıyordu: «Yavrularım, direndik ama aldılar.» Sözkonusu olay, aynı koğuştaki bir devrimci kadın tutsağın, yeniden Şube'ye alınmasını engellemeye çalışmalarıydı.

Adres toplayan polis, birçok ailenin evini bastı. Hapishaneler direnişini destekledikleri için tehdit etti, hatta kimisini I. Şube'ye aldı. Tehdit mektuplarında «Sonunuz kötü olur» yazıyordu. Tümü boşunaydı, aileler tutsakların yanından ayrılmadılar.

1981-82 kışında, Metris yönetimi, aile, avukat görüşüne, havalandırmaya yasaklar koyduğunda, aileler «Neden çıkarmıyorsunuz?» sorusunu bir silaha dönüştürdüler. Hapishane müdürü hapishaneye açıktan giremez, girse de çıkamaz oldu.

Aileler, tutsakların başarısı için kendilerinin gerekli destek güç olduklarının bilincine esas olarak Mayıs-Haziran '82 Açlık Grevinde vardılar. Grevin süresi uzadıkça çabalarını yoğunlaştırıyor, işkencecilerin tutuşan eteklerini soluklarıyla körüklüyorlardı.

Eylül - Ekim '81 Açlık Grevinde, tutsakların eyleme farklı zamanlarda başlayıp, bitirmeleri aileleri olumsuz etkilemişti. Hapishanede ne olup bitiyorsa, aynen hapishane tellerinden sızarak ailelere yansıyordu çünkü.

Kimi gazetelere gitti, kimisi büyükelçilere mektup yazdı, kimi Başkent'te resmi kapıları birer birer dolaştı, kimisi BBC ile röportaj yaptı. Bu arada hapishane önünde düzenledikleri gösteriye, işkenceciler basınçlı su ve copla saldırdı. Yirmiyi aşkın aileyi gözaltına aldı. Bir süre önce de Selimiye önünde toplanan aileleri zorla dağıtmışlardı.

Ailelerin baskısı altında bulunan hapishane yönetimi; onların yazdıkları notları tutsaklara, tutsakların kısa notlarını da ailelere vermek zorunda kaldı. Ve bu notlar Genel Kurmay'a, 12 Eylül generallerinin şefi EVREN'e ve BBC'ye gitti geldi. Tutsaklar bu notlarda kısaca açlık grevinin nedenlerini ve kararlılıklarını yazıyorlardı. Devlet yetkilileri «İşkence yok, münferit olaylar var» diye açıklama yaparken işkencenin devlet politikası olduğu açığa çıkmıştı.

Sözcüğün gerçek anlamıyla pratik olarak anti-faşist içerikli yeni bir muhalefet odağının «ben de varım» demesi;

oligarşiyi bizlere yönelik politikasında kısmi değişikliğe zorladı. Artık aileler gözaltına alınmıyor, açıkça tehdit edilmiyorlardı. Baskının yerini 1983'e kadar çaylı-pastalı sohbetler, göstermelik diyaloglar aldı.

Yüzlerine «reformist» maskesi takan işkenceci hapishane yöneticilerinin ailelere söylediği, «Oğlun kimseye uymasın; bizi dinlesin ki mahkemesinde yardımcı olalım; direnenlerin içinde kaldıkça tahliye olamaz, bu yol, yol değil, devlete karşı gelinmez.» vb. türden aileleri etkilemeye yönelik zırvalardı. Hapishanelerde yasaklar, baskılar yine başladığında, bu görüşmelerin ailelerde yarattığı etki kendini mektuplarda belli etti. «Devlet büyüktür», «Oğlum herkese uyma, başkalarına boş ver!» Evet aileler yalan, demagoji ve sahte vaatlerle kandırılmasalar da etkilenmişlerdi. Birçok ailenin kafasında soru işaretleri oluşmuş, bu kendilerine yönelik özel çabadan etkilenmişlerdi. Zaten henüz duygusallıklarından kopmamaları, onları bu gerici propagandaya fazlasıyla açık hale getiriyordu.

Yazıldı, çizildi bunlar mektuplarda. Aileler gördüler ki, tutsaklar bireysel kurtuluş önerilerini reddedip direniyor; işte bu noktada yanlış yaptıklarını fark ettiler, işkencecilerin yörüngesinden kurtuldukları oranda, bencil duygularından vazgeçtiler ve direnişe destek olma tavırlarını devam ettirdiler.

12 Eylülcülerin yasak ve baskıları sonucunda, Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde devrimci direniş ruhu yok edilebilseydi, diğer hapishanelerde olduğu gibi Metris direnişçilerinin aileleri de bilinçlenemeyecek, destek olmanın bilincine bile erişemeyeceklerdi. İstanbul hapishanelerindeki mücadelenin sürekliliği tutsak ailelerini ister istemez politize etti. Onların gerici propagandadan etkilenmelerini giderek kırdı. Duygusallıklarını bilince dönüştürdü.

Temmuz - Ağustos '83 Açlık Grevinde, aileler yine tüm güçleriyle kamuoyunu işlediler. Direniş haberlerini basın-

yayın organlarına taşıdılar. Ankara yollarını, yüzlerine kapanan kapılara aldırmadan aşındırdılar. Sonuçta dünyanın en çok okunan, dinlenen basın-yayın organları, insan haklarıyla ilgili çeşitli kuruluşlar, İstanbul hapishanelerindeki işkenceyi konu aldı.

Bu arada, aileler, diğer açlık grevlerinde olduğu gibi, sabahın erken saatlerinden başlayarak hapishane kapısına yığılıyorlardı. Yolları kesiyor, hapishane yöneticilerinin yakasına yapışıyorlardı. Hapishane kapısından çıkan her ambulansın içinde olabilecek yakınlarını görmeye uğraşıyorlardı.

Temmuz - Ağustos '83 Açlık Grevinin en önemli özelliği, İstanbul hapishanelerinin tümünün ilk kez bir eylemde buluşmasıydı. Sultanahmet Meydanı ve Sultanahmet Hapishanesi'nin önü ailelerin buluşma yeriydi. Oraya çadır kurup açlık grevine başlayacaklarını ilan edip oligarşiyi iyice ürküttüler; hatta bir babanın Sultanahmet Meydanı'nda kendini yakmaya kalkması işkenceci yönetimin maskesini iyice düşürdü. Ama ailelerin açlık grevine gerek kalmadan eylem bir kısım siyasi grupların zaaf göstermesi sonucu kırıldı.

Direnişin yenilgiyle sonuçlanması, ister istemez canla başla direnişe omuz veren aileleri de sarstı. Bir anlamda kendi çabaları da yarı yolda kalmış; çocukları ise istediklerini elde edememişti... Zafer yolunun direnişi sürdürmekten geçtiğini, ailelerin çoğu, siyasi tutsakların bir kısmından daha iyi biliyorlardı. «Birkaç gün daha dayanamadılar mı?» diyerek direnişi kıranlara kızgınlıklarını dile getirdiler görüş günlerinde. Ne gariptir ki; Metris Askeri Ceza ve Tutukevi üstünde toplanan karabulutları bile bir kısım tutsaklardan daha iyi görmüşlerdi aileler.

Yenilgiyi fırsat bilen işkenceciler, «yoklar ve işkence cenneti» Metris toplama kampını, bu açlık grevi, sonrası boy hedefi seçtiğinde; aileler, siyasi tutsakları yine yalnız bırakmadılar.

Bu dönem boyunca hapishane yönetimi, etkilediği ya da etkileyebileceğini umduğu aileleri tutsaklarla görüştü. Bu ailelerden kimisi yakınlarını direnişten koparmak istediler. Yenilgi psikolojisi tüm aileleri şu ya da bu oranda etkilemişti. Ama 1981 değil, 1983 yılı yaşanıyordu ve iki yıllık mücadele ailelere çok şey öğretmişti.

«Bundan ötesi yok» düşüncesiyle, «direnilerek kazanılabilir» düşüncesi, ailelerin bilincinde çarpıştı durdu ve çeşitli biçimlerde mektuplara yansıdı. Bu sırada, onur kırıcı arama nedeniyle tutsaklar; aile, avukat görüşüne, revire, havalandırmaya, hastaneye çıkmıyorlardı.

«... Aylar hatta senelerdir hasret kaldığımız mektubuna kavuşmanın sevinci ve çektiklerinizle, çektiklerimizin acı ızdırabı içindeyiz. Mektubunu okuyor, okuyor ve yine okuyoruz. (Kalem yasağı dolayısıyla tutsaklar dokuz aydır mektup yazamıyorlardı.) Fakat üzüntü duymanın ve gözyaşı dökmenin ötesinde elimizden gelen hiçbir şey yok. (...) Şuna katıyetle emin olun ki; sizlerle beraber aynı üzüntü ve sıkıntıları bizler de çekiyoruz. (...) Tekrar ediyorum; mahkeme günlerinde mutlaka bulun. İki celse girmezsen bir daha almıyorlar. Bu da lehine değil, aleyhine olur...»

1984, direnişin ölüm-kalım yılıydı: Direniş, sürüp-sürmemeye noktasına gelip dayatmıştı. Sağ oportünizm direnişe içten darbe indiriyordu. Bu ister istemez ailelere de yansıyor, aileleri olumsuz yönde etkiliyordu. Ama herşeye rağmen direnişin sürmesi ailelerin desteğinin sürekliliğini sağladı.

Nisan-Haziran '84 Açlık Grevi-Ölüm Orucu sırasında aileler, direnişçi yakınlarına her zamankinden daha güçlü sahip çıktılar. Direniş ölüm bedeline sürdürülürken, tutuklanmayı, işkence görmeyi göze alarak, İstanbul 1 Mayıs alanındaki anıta siyah çelenk koydular. Bu gösteri 12 Eylül dönemi ve uzantısı sivil yönetim boyunca ilk örgütlü, kitlesel bir gösteri olarak baskı-terör ve işkenceyle sindirilmiş işçi ve emekçi halka, direniş mesajı sunuyordu. Bu gösteri,

gericilik yıllarında ilk açık muhalefet mesajı olmasıyla, egemen sınıfları rahatsız ederken, 12 Eylül gericiliğine karşı sınıf güçlerinin yanında saygın bir yer ediniyordu. 12 Eylül'ün uzantısı durumundaki ÖZAL hükümetinin terör ve baskı koşullarında onlara bu gücü veren, tutsakların baş eğmez direnişiydi. Kural bir kez daha kanıtlanıyordu; direniş kendi desteğini yaratıyordu. Bu gösteri üzerine gözaltına alındılar; siyasi şubede işkence, baskı havasını bizler gibi yaşadılar. Metris'i yaşayarak bir kez daha tanıdılar. Ama bizim direnişimize destek olmaktan vazgeçmediler. Tersine, destekleri daha da arttı. Gözaltına alındıktan sonra, haklarında «Çelenk Davası» açılan aileler mahkemelerde de eylemlerini savundular, direnişimize burada da destek olmaktan kaçınmadılar. (Bir süre devam eden bu dava sonunda aileler beraat edecek ve haklılıkları bir kez daha kanıtlanacaktı.)

Sivil cuntanın aileleri yıldırma çabası, salt bu davayla da sınırlı kalmadı. Sürekli evleri basılan ailelerden birçoğu gözaltına alındı; hapishane işleri ile uğraşmamaları konusunda tehdit edildi.

Günlerce, sabahlara dek hastane kapılarından ayrılmadılar.

Ölüm Orucunda dört devrimci tutsak şehit olduğunda önceleri «ateş düştüğü yeri yakar» gibi gelmişti ailelere.

«... Mektubunu aldım, defalarca okudum, yazdıklarının hepsini biliyor, sana hak veriyorum. Çünkü beş yıldır bizler de bu yollarda gittik geldik. Sizler kadar bizler de yaşadık o acı günleri. Yine de ben derim ki; insanlar öldükten sonra herşey düzelmiş, istediğiniz gibi olmuş, neye yarar? Olan bizim ailelere olur. Daha önce de yazmıştım: 'Ateş düştüğü yeri yakar'. Kimsenin umurunda bile değil; herkes keyfinde, zevkinde; uğrunda oralarda çürüdüğünüz insanlar bile... Belki bana kızarsın ama, içimden geliyor, yazıyorum...»

«... Elbise giymiyorsunuz, bütün kapılar yüzümüze kapanıyor, hepiniz birden giyin, bizleri de bu üzüntüden kurtarın...»

Şehitlerin ateşi yalnızca düştüğü yeri yakmadı. Umutlu ve canlı ateş yayıldı durdu, geleceğe doğru.

«... Bir asker, duruşmaya girecek dinleyicilerin adlarını okudu. (Duruşmaya yalnızca tek tip elbise giyenler alınıyordu.) Senin ismini okumadı. Üzülerek Fatih'e geldim. Orada üç arkadaşınızın açlık grevinde öldüğünü bir kısmının da hastanede olduğunu öğrendim. Çok üzüldüm; üzülmekten, ağlamaktan başka elimizden birşey gelmez...»

Aileler; somut, elle tutulur, gözle görülür sonuçlar aradıklarından, bunu bulamadılar mı, ellerinden birşey gelmiyor sanıyorlardı. Oysa direnişe destek vermekle yarının yaratılmasına katılıyorlardı. Direniş gerçek sonuçlarını geleceğe saklıyordu.

«... Haziran'daki mahkeme için gitmiştim... Mahkemeye giren birkaç ana-baba (isteyen tutsak tek tip elbise giyerek duruşmaya girebiliyordu) eriyen güllerinin durumuna bakmaya dayanamamışlar, dışarı çıkmış ağlıyorlardı. Dayanabilen ise içerde kalmış, öğleden sonraki durumu izlemişti. Unutulur mu bu zor günler bilemem. Ama dayan, diyeceğim oğul dayan, dayanalım; birlikte yaşayalım ve görelim.»

Direnişin kararlılığı aileleri politikleştirdi, onlara moral verdi. Salt destek güç olmaktan çıkarp, kalıcı örgütlenmenin sağlıklı yoluna itti.

Mektuplarda «yeter» sözcüğüne artık seyrek rastlanıyordu, «günler sel gibi geçiyor» deniyordu.

Gün gelip «Üç gün daha dayanamadınız mı?» diyerek bizleri eleştiren, gün gelip zalimlerin sinsice oyunları karşısında, tereddüde düşüp mücadeleyi ve hedeflerini anlayamayan, gün gelip en karmaşık olaylar karşısında, halkımızın pratik zekasıyla sorunu kavrayan ailelerimiz buraya kadar nasıl geldiler?

Bu ailelerin direnişe verdiği destek, sadece duygusal temeldeki ilişkiyle açıklanabilir mi? Başlangıçta duygusal tepkilerin dar sınırları içine hapsedikleri doğrudur; doğaldır. Ama yaşanan gerçekler, düzenden, devletten

beklenen tüm umutları ve duygusallığı yıkıp atmıştır... Onlar gerçeği; evlatlarının, eşlerinin, kardeşlerinin, özverili direnişleri karşısında; devletin kendilerine de uyguladığı baskı-tehditlerinde, umut aradıkları çevrelerin kayıtsız davranışlarında ve herşeyden ötesi, kendi mücadele ve deneyimlerinde gördüler. Artık onlar yaşadıklarıyla ve yaşananlara tanıklıklarıyla, zulmün gerçek yüzünü hiçbir zaman unutmayacaklardır.

İşte bir babanın mektubu:

«... İkinci mektubunda değindiğin gibi çok çabaladım, çok temaslarda bulundum ve neticede senin sözüne geldim... (Yani Hanya'yı Konya'yı anladım.) Beni çok oyaladılar. Hayal kırıklığına uğrattılar, artık onlardan bir beklentim yok...»

Açlık Grevi - Ölüm Orucu boyunca devletin, direniş önderlerini, direnişçileri karalama çabası boşuna olmuştu...

1985 yılında hapishaneler direnişlerinin etkisi kamuoyuna daha hızlı yansımaya başladı. Hapishanelerdeki yaşam koşulları, işkence, geniş kitleler tarafından tartışılır oldu. Ve aileler de kendi örgütlülüklerinin temelini attılar.

İstanbul hapishanelerinde sistemli işkence durmuştu; ancak yasaklar ve diğer baskılar hâlâ sürüyordu. 1984 -1985 yılı başında yasal olarak açık görüş vardı, ama direnişçiler «yasa dışı»ydı ve aileler kapı önündeydiler.

«...Yok, demişti, ama göremeyeceğimizi bilsek de yaşadığın yere geleceğiz hep...»

Kar, kış, yağmur, çamur sıcak demeden, tüm görüşmesiz görüş günleri geldiler de.

«... Salı günü sana gelirken otobüs bayağı doluydu. Birisi arkadaşına şöyle diyordu: 'Yahu bu havada niye sokağa çıktın, deli misin?' Evet niye çıktın diye soruyordu. Ama kendisi de çıkmıştı. Ben de sizin kapının önüne gelince gördüm ki bizim ahbaplar yine aynı. Hemen her gün gördüklerimiz kapı önünde. Dediğim gibi, hâlâ nezle olmadım. Kar ve soğukta üşümüyorum, üşümüyoruz. Alıştık gelmeye, kar-kış tesir etmiyor bizlere...»

«... Sizlerin yaşamından güç aldım, dayandım» diyen, gözaltına alınmış bir babanın söylediği gibi; aileler, yakınlarının içinde bulunduğu durumdan güç alıyor, onlara güç vermeye çalışıyor, onların yaşam koşullarını yaşayarak öğrenmek istiyorlardı. Bu duygu öylesine bir tutku olmuştu ki, açlık grevi sırasında babaları açlık grevinde olan küçük çocuklar gizliden birkaç günlük dayanışma grevi yapmışlardı. Bazen de tutsakların ana babaları, eşleri ... dışarıda, bizlerle birlikte açlık grevlerini sürdürmüşlerdi. «Siz orada günlerce aç dururken benim boğazımdan geçmiyor oğul» diyorlardı. Çoğu farkında olmadan yarı açlık grevindeydi.

Bu arada birden ortaya çıkan kimileri, ailelerin zor yıllarını anlatmalarını istediler; anlatın yazalım; dediler. Öyle bir-iki kişi değildi, bu işin heveslisi çoktu. Aileler kısaca «biz yazarız» deyip kaleme sarıldılar ve tutsaklara sitem ettiler!

«Yavrum o kadar çok ilginç, üzüntülü, komik olaylarla karşılaşyoruz ki, içimizde bir yazar olsa, bizim yaşadığımız günler, olaylar ciltler dolusu kitaba sığmaz...»

Sağmalcılar Askeri Hapishanesi'nde Nisan '85; siyasi tutukluların yarıdan fazlası işkencecilerin dayatmasını kabul ederek tek tip elbise giydiler ve kendilerini suçlu gören kimliklerini aldılar. Uzun süredir belirginleşen hapishaneler direnişindeki yol ayrımı, böylece aileleri ikiye böldü. Bir baba şöyle dile getiriyordu bu günleri:

Analar, babalar,
Eşler, evlatlar;
Görüşmek umuduyla
Düşmüşler hapishane yoluna
Kimine görüş var
Kimine yok
Olur mu böyle birlik
Bu mudur kardeşlik?

Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'ndeki özel durum gereği, Nisan '85'de başvurmalarına karşın Aralık '85'e kadar tek tip elbise giymeyen bir kısım tutsakların aileleri «Çocuklarımıza işkence yapılıyor» «Hakları verin, keyfi uygulamaları kaldırın vb.» demiyorlar, diyemiyorlardı. «Çocuklarımız tek tip elbise giymek istiyorlar, neden vermiyorsunuz?» diyorlardı. Tek tip elbise giymeye çırpınanların ve giyenlerin aileleri, direnişten uzaklaşmaya başladılar. Evet; nasıl ki hapishane direnişinde çözümler olurken kalanların safları daha da çelikleşiyorduysa; aynı şekilde ailelerin politikleşme süreci de hızlanıyordu.

Bir aile şöyle yazıyordu:

Demir kapı dört duvar
Pencere yok, varsa da dar
Böyle yerde yaşar mı yar
İşte yaşıyor binlerce onurlu evlat
Etmezler sana minnet
İçindekiler çıkacak
Sana lanetler yağdıracak
Sen utancından
Paslanıp küfleneceksin
Yavrularımız onurlu yaşamlarıyla
Tarihe geçecek
... baba bu mutluluğu
Sabırla bekleyecek.

Mektuplar, hapishanede yaşam koşulları kısmen düzeldiğinde, neredeyse dışarıya açılan pencerenin kendisi oluyorlardı. İçerden dışarı çıkanlar bir yana, «pencerenin» farkına varan aileler hapishane ve ülke koşullarını da yorumluyor, dış dünya konusunda tutsak yakınlarını bilgilendiriyordu.

«Daha önceden de ben sana yazıyordum oğul, zaman gelecek ki, o işkenceciler ve yalancılar 'yer yarıl da bizi içine al, biz artık yaşamak istemiyoruz, bu dünya bize dar geliyor' diyecekler; işte o günler, yavaş yavaş başladı...»

«Mağara devri yaşarken bile ülke böyle bir bunalıma düşmemişti. Biz işte böyle bir ortamda yaşıyoruz. Sizlerden tek farkımız işkence yok. Başiboş bir sürü gibi dolaşıyoruz.»

«Bizim oralarda olaylar devam ediyor. Bu gidişle bitip tükeneceği de yok. Her geçen gün rüşvet, yolsuzluk, işsizlik artıyor. Bunlar arttıkça da olaylar durmuyor.»

«Telgraf geldi, iyi olduğunu, senin koğuşunun değiştiğini yazıyor. Koğuşun değiştiğine üzüldüm. (...) Böyle ikide bir koğuş değiştirmelerin nedeni nedir acaba? Bence psikolojik bir baskıdır. Başka ne olabilir ki? Adamlar keyifleri nasıl isterlerse öyle yapıyorlar. Ama ne yaparlarsa yapsınlar, kazananlar yine sizler olacaksınız, sizler içerde, bizler dışarda, günler geçtikçe moral ve güç kazanıyoruz...»

Yakını Sağmalcılar Askeri Ceza ve Tutukevinde kalan bir aile şöyle yazıyordu:

«Yakın zamanda giyilecek eşyaların alınması,15 Kasım'dan itibaren havalandırmaya çıkarılmanız ve avukat görüşlerinin sağlanması iyi bir 'diyalog'un neticesi sanırım. Geriye bizimle görüştürülmenizin sağlanması ile mahkemelere çıkarılmanız kalıyor. Yakın bir gelecekte bu konuların da yoluna gireceğine eminim...»

Ancak; Sağmalcılar'dan Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'ne sevkler 18 Aralık'ta başlayınca, verilen haklar tekrar gaspedildi. Ama cuntanın işkence ve baskı politikası her geçen gün daha fazla teşhir oluyor; ekonomik-siyasal gelişmeler bu zemini olgunlaştırıyordu. Bu nedenle hapishanelerdeki baskı-ışkence politikasında zorunlu olarak geri adım atmaya başlanıyor; devrimci direnişçilerin gücü devletin politikasında daha fazla gedikler açıyordu. Sevkler Metris'teki tek tip elbise direnişini güçlendirdi. Ve kamuoyunun dikkati, aileler ve tutsakların çabalarıyla Metris'in üzerine yoğunlaştı.

«... Cezaevinden üç gündür birbirine uymayan haberler alıyoruz. Bugün de mahkemeye gelenlerin yine çıplak olduklarını gördük. Bazılarının yine dövüldüğünü öğrendik.

Öğlene doğru da ziyaretten çıkan aileler içerden slogan sesleri geldiğini söylediler. Selimiye'ye gittik. Adli Müşavir herşeyin iki-üç gün içinde düzeleceğini, sizlerden bir tek isteği olduğunu söyledi. 'Elbise giysinler' diyor. Yazarı, çizeri, basını, kötülük ile hiçbir yere varılamayacağını altı senedir söylüyorlar, işkencenin bir millet için yüz karası olduğunu her gün tekrarlıyorlar, ama bunların ne akla hizmet ettiği hiç belli değil...»

Aynı sorunla 1986 yılına girildi. Tek tip elbise giyenlere açık görüş var. «Biz artık üzülmiyoruz, nasıl olsa alıştık. Yeter ki siz onurunuzla yaşayın, bize yeter» diye yazıyordu mektuplar artık.

Öte yandan, direnişin günlük ve uzun erimli çabaları sürüp gidiyordu. Aileler Adli Müşavirliğe TBMM'ne, Genel Kurmay'a, gazetelere gidip geliyor, hapishane yönetimini zorluyorlardı. 12 Eylül'ün bıraktığı yerden onun programını devam ettiren Özal hükümeti, uluslararası kamuoyunda iyice teşhir olup yalnız kalmıştı ve Metrisli tutukluların direnişinde en ufak bir kararsızlık belirtisi yoktu.

Ve 12 Eylül'ün uzantısı, sivilleşmiş görünümlü Özal hükümeti hızla geriye adım atmaya başladı. Adli Müşavirlik «Avukat ve havalandırma hakkını verdik!» dedi.

«... Perşembe günü 90 küsur kişiden 27'si cezaevi komutanıyla görüşmeye indik. Kısa anlatmak istiyorum, fakat ondan önce Adli Müşavirlikle görüşme imkanımız olmuştu. Ve bize, elbise giymeyenlere görüş dışında, elbise giyenlerle aynı hakların verildiğini söylemişti. Muzaffer binbaşı böyle bir emrin kendilerinde bulunmadığını söyledi. Tekrar Adli Müşavirliğe gittiğimizde, Adli Müşavirlik telefonla Muzaffer'e 'Ben size iki gün önce şifahi olarak emir vermedim mi?' dedi. Evet güzelim, danışıklı dövüş anlayacağın. Bu, bir oyalama taktiği. Yine gideceğiz Adli

(*) Devrimci tutsaklar doktor kontrolü için soyunuyorlar ama arama bahanesiyle ahlâk dışı soymaya karşı direniyorlardı.

Müşavirliğe bize net cevap verene kadar...

«Şimdi 27 kişiyle görüşmemiz şöyle: Albay ve Binbaşı MUZAFFER'in bulunduğu bir görüşme. Her zamanki gibi sizlerin asker muamelesi göreceğinizi, Sağmalcılar'dan geldiğinizde sizleri aradıklarını, yalnız doktor kontrolünde soyunmanızı istediklerini, siz kabul etmeyince zora koştuklarını, bir askere vurulduğu için beş kişinin hücreye konulduğunu söylediler.(*)

Beş senedir aynı sözler ve deliller. Aramalarda sizlerden buldukları şeyleri, '81 senesinden bu yana, ama hep aynılarını gösteriyorlar.

«Biz tek tip elbise giyenleri havalandırmaya çıkarıyoruz ve avukata da, ancak iç çamaşıra kadar soyunurlarsa çıkarıyoruz» diyorlar... İnanmıyoruz, elbise giyenleri normal aradıklarını ve ayrıcalık yaptıklarını söyledik.

«Ayrılırken bana 'sizi ikna edemedim' dedi. 'Biz buraya ikna olmaya değil, verilen hakların neden verilmediğini öğrenmeye geldik' dedik. Bu mevzularda gereken yerlere devamlı müracaat edeceğimizi söyledik. MUZAFFER binbaşı, baskı yapıyorsunuz diyor. Ne mutlu bize baskı yapabildikse. Ama bu baskı kelimesi ve uygulamasına karşıyız. Biz haklarımızı istiyoruz. Her ne kadar asker diyorlarsa da asker olmadığınızı, siyasi tutuklu olduğunuzu, suçlu olmadığınızı, bizler biliyoruz.

«Uzun yazamıyorum, biz anneleri inandıramazlar. Eşofman vermemek ve bu soğukta mahkemeye çıplak göndermek -ki mahkemeye eşofmanla alıyorlar- bu bilerek savunma hakkını engellemektir. Neye inandıracaklar bizi, aramaya mı? Kesinlikle biz karşıyız (...) Eşya gönderme konusunda, kapıdan eşya alınıncaya kadar koli göndermeyeceğiz...»

«...Perşembe günü Metris Cezaevi Müdürü ile ailelerin görüşmesi vardı. Albayın anlatmasına göre, size verilen kahvaltı ve yemekleri, bizim evde bazı günler haricinde yiyemiyoruz; yanında işkenceci binbaşı MUZAFFER de vardı. İşkence yapmadığına yeminler ediyor, fakat tüm hal

ve tavırları işkenceci olduğunu gösteriyor (...) Üç saate yakın karşılıklı görüştük. Bir ara mahkemeden don-atlet dönen çocukları aileler görünce albayın anlattığı çürüdü. Bir kafilé oluşturup Ankara'ya gittik. Tahminim devam edecek...»

«Perşembe günü cezaevi idaresi bizim isteğimiz üzerine 27 kişi ile görüştü. Genel anlatıma göre çok iyi bir yerde yaşıyormuşsunuz. Dinlenme için ideal bir yer gibiydi anlatılanlar. Günde üç-dört kere çay; her hafta kantin, iki-üç çeşit yemek, haftada bir gün çamaşır-banyo için sıcak su falan... Bir keresinde bir polis -burada görevliydi- bize, 'içerdekilerden rahatı yok; kalorifer yanıyor, yemek içmek ve yatmak; başkaca yapacak birşey yok. Keşke böyle rahat bir yer biz bulabilsek' deyince biz de 'çocuklarla yer değiştirin o zaman' demiştik. Evet albay olan bey sizlere de söylemiş. Düşüncelerinizi mektupla bize yazın. Don-atlet aramaya müsaade ederseniz havalandırmaya çıkabilirsiniz. Evet çok şey duyuyorduk, bilhassa bu aramalar üstüne; her giriş ve çıkışta bu şekilde aranmak güvenlik içinmiş; mahkemeye gidip gelirken üzerinizde eşofman olursa kaçabilirmişsiniz. Hepimiz çok üzüldük, her an aranmak, bizim aklımızın almadığı birşey. Bu işlerin içine girmesek, haşır-neşir olmasak, günlerce düşünsem böylesi aklıma gelmez. Her an soyunup aranmak... Çok üzgünüz olanlara...»

Ve bu mektubun sonuna Einstein özdeyişini ekler: «Bir yarayı yok etmek atom çekirdeğini parçalamaktan zordur.»

Evet, hangi yalana başvurulursa, vurulsun Metris yönetimi inandıramadı aileleri. Ve en sonunda devletin beklentileri, devrimci tutsakları teslim alma üzerine kurduğu umutları bir anda çöktü... Devrimci tutsaklar kısıtlı da olsa, sivil elbise haklarını aldılar. Yaklaşık 30 ay aradan sonra aileler tutsak yakınlarını görecektik demektir bu.

11 Şubat 1986'da ilk görüş gerçekleşti. Ve aileler duyularını şöyle dile getirdiler:

«... Hâlâ dünün heyecanını üzerimden atamadım. O ne heyecandı. Hele görüşten sonra anaların kucaklaşmasını görecektin. (...) Görüşe çıkacakmış dediklerinde şaşırdık.

Bu sefer de pantolonu olanlar görüşe çıkacak dediler. Bu sefer ayrı bir heyecan; pantolon yüzünden görüşe çıkamamak... Teyzen de pantolon getirmiş, yukarıdan almamışlar. Orada bulunan subayla tartıştık. (...) sonra E-2'ler görüşe girsin dediler... Tabii önde ben girdim (...) kızlarımız seni göremediklerine çok üzüldüler, gülüşünü bile özlemişler. Şimdi bin türlü hesap yapıyorlar. Kaç sefer yatıp kalkacağız da, babayı göreceğiz diyorlar...»

«... Oğlum 25 aydan sonra nihayet görüşme oldu. Bu müddet içinde çok kötü günler geçirdiniz, ama gerçekleri de ortaya çıkardınız. Öğrenenler de bilmeyenlere öğretiyor. Onun için bu millet size çok şey borçlu...»

Acılı günlerden sonra kazanmanın sevinci, coşkusu, çekilenleri sildi-süpürdü. Aileler tutsakların yaşadıklarını yaşamışlardır. Tutsakların sevinçleri sevinçleriydi, coşkuları coşkularıydı, başarıları başarılarıydı. Yenilgilerde geçmişten dersler çıkarmış, tutsaklarla birlikte başarıya gidecek yolda yürümüş, yılmamışlardı.

Yaşadıkça görmüşlerdi ki; örgütlü güçle üstesinden gelinmeyecek sorun yoktur. Yeter ki değişen koşullara uyum sağlanabilsin.

Ve bu çabalarını, umutlarını, deneyimlerini, enerjilerini daha kalıcı ve örgütlü kılma yolunda adım attılar. 1986 Mart'ında yasal bir dernek çatısı altında birleştiler.

1987'lere gelindiğinde toplumun en duyarlı kesimlerindendiler artık. Tüm ilerici-devrimci ve yurtsever tutsakların dışarıdaki gözü kulağı oldular. Anadolu hapishaneleri bu yeni gelenle tanışıyordu. İstanbul'dan Ankara'ya, Aydın'dan Adana'ya, Gaziantep'ten Sinop'a, Amasya'dan. Diyarbakır'a, Eskişehir'e, Bursa'ya, Çanakkale'ye, Erzincan'a yani; tutsak yakınlarının olduğu her yere umut taşıdılar. Artık Anadolu'daki tutsak yakınları da TAYAD'la birlikte oğullarına, kızlarına, eşlerine sahip çıkmak için daha bir bilinçle davranıyor; tutsak aileleri demokratik muhalefetin en önlerinde yerlerini alıyorlardı.

Diyarbakır ses verdi, oraya koştular... Gaziantep ses verdi, oraya koştular ve devrimci tutsakların seslerine, başlattıkları açlık grevleriyle ses kattılar, Ankara Güven Park'ta. Burada Ankara tutsak ailelerine, Gaziantep tutsak ailelerine İstanbul'un direniş geleneğini taşıdılar. Yılmadılar polis copundan, dağılmadılar. Ne de SHP ve İHD'li kimi yetkililerin pasifize etme çabaları sonuç verdi, kıramadılar eylemde kararlılıklarını, gölge düşürmediler tutsaklık koşullarındaki mücadelenin haklılığına. 50 - 60 yaşında analar, genç kızlar ve kardeşler, acılı eşler, duygularını içine gömmeye çalışan ak saçlı babalar; örgütlü olmanın bilinciyle davrandılar. Sorunların çözümünü hükümet ve TBMM çatısı altına taşıdılar; tutsak yakınlarının resmi örgütü olarak.

Hapishaneler gerçeğini etkin ve radikal tutumlarıyla, coplanma bedeli, dayak, gözaltı, işkence ve tutuklanma bedeli gösterdiler dünya kamuoyuna. '87'de Ağustos'un sıcağında Sağmalcılar Hapishanesi'nin tutsaklarının sesiydiler. Tek tip elbisenin kaldırılması ve siyasal tutukluluk hakkının elde edilmesi mücadelesinde en öndeydiler. Baskı ve tehditlere, polis copuna, tutuklanmalarına rağmen vazgeçemediler ne açlık greviden, ne oturma eyleminden, ne DGM önüne, valiliğe siyah çelenk bırakmaktan; Taksim'de anıta zincirlenmekten...

Etkinlikleri, prestijleri öylesine arttı. Bir mülteci şöyle yazdı onlar için: «... Tutuklu Aileleriyle Dayanışma Derneği'nin, içerde cezaevlerinde koşulların düzeltilmesi için, ölümü göze alarak yiğit bir mücadele sürdürenlere desteği ve bu eylemin başarısı hatırlanmalıdır. Cezaevlerindeki koşulların düzelmesi de tek başına Türkiye'nin demokratlaştığı anlamına gelmez. Ama bu uğurda verilen mücadele gerek Türkiye gerekse dünya

(.....)

Sen böyle her on yılda bir
 infaz avlularında yaftalı bedenlere doğan gün
 erkenden nizamiye kapılarına yığıldığını görüyorsun
 anaların
 inatla bekliyorlar direterek
 biri ağaran saçlarının rengini katıyor örgüsünün yumağına
 biri başörtüsünün ucunu ısıyor gözleri dalgın
 birinin dudakları titriyor
 dokunsan ağlayacak
 oysa el ele bile tutuşamayacak
 işlenmiş mendil
 saç örgülü kazak
 yün çorap
 tel örgüden geçmez tedirgin gülümseyişi dostların
 süren belli en çok beş dakika konuşulacak
 -merhaba, uğradılar, iyi baksın kendine diyorlar
 mektupların geldi, birini bulamadık kitapların
 ablan da kapıda, yeğenine senin adını koyacaklar
 zaman parmaklarımızın ucunda uçurumlaşan buzlu bir cam
 dile gelmeyenler de söylenmiş sayılacak
 gül kurusu teni sevgilinin
 ananın avurtlarındaki, kırıksıklar
 dayanılası hasret
 ve o korkunç sabır
 bunlara sığdırılacak
 annem camı tıklatıyor giderke
 ayaklarımı sürüyerek dönüyorum hücreme
 (.....)

METRİS MARŞI

Yedi tepeli şehirde
Direnışten bir kale
Yeni bir günle merhaba
Diyor direnenlere

Yıllar boyunca destan yazıldı
İşte Metris'te
Can bedeli Dost bedeli
Yarının müjdesi

Koruduk biz her zaman
Devrimci onurumuzu
Bükülmüş görmeyeceksiniz
Halkımız boynumuzu

Sen yarım anam kardeşim
Tanık oldun bu kavgaya
Bir ilkyaz günüyle başlayan
Haziran'da yükselen

Biz kavganın neferleri
Sarstıkça aştık zindanları
Beden beden ördük safları
Kanla kararak harcını

Andımız oldu şehitler
Biz aldık bu bayrağı
İşte bayrak elimizde gür sesimizle
Yürüyoruz adım adım düşman üstüne
Baskı zulüm ceza ölüm kar etmez bize
Baş bağladık bu kavgaya öle vura
vura öle
bu kavgaya

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ	7
İşkencelerin, Zindanların Yıldıramadığı	
Bir Önder: SİNAN KUKUL	9
GİRİŞ	13
I	13
II	15
III	21
METRİS'TEN GÜNÜMÜZE	25
ÖNSÖZ	29
23 NİSAN 1981,	
METRİS TOPLAMA KAMPI AÇILIYOR	37
- Sultanahmet Askeri Ceza ve Tutukevi'nden	
Metris'e Getirilen Bir Tutsak Anlatıyor	37
- Davutpaşa Askeri Hapishanesi'nden Metris'e	
Sevk Edilen Bir Başka Tutsak Anlatıyor	43
- 13/1 Asker Tutuklular İçin Talimatname	53
Prometeus'un Çocukları	55
TEMMUZ-EYLÜL 1981	57
- Siyasi Tutsaklar Saçlarını	
Neden Kestirmediler?	60
- Direnişte Bocalayan Bir Tutsak Anlatıyor	61
EYLÜL - EKİM 1981	67
- Eylül - Ekim Açlık Grevinin Bitişini	
Bir Tutsak Anlatıyor (Bir Koğuştan Kesit)	75
Bilinen	79
8 EKİM 1981-14 HAZİRAN 1982	81
- Bir Tutsağın Anlatımından:	
12 Ocak Direnişi: Faşizme Vurulan Bir Darbe	91
- Şubat - Mayıs 1982	100
- Bir Tutsak Yeni Açılan Bir Davayı Anlatıyor	103

MAHKEMELER VE DEVRİMCİ BAKIŞ AÇISI	111
- Mayıs-15 Haziran 1982.	120
- 1982 Mayıs İşkencelerinde Bağımsızlaşan Bir Tutsak Anlatıyor.	121
- Bir Tutsak Anlatıyor: Açlığı Özlemek	129
- Açlık Grevi Günlerine Dair Bir Tutsağın Tuttuğu Notlar	144
HAPİSHANELERDE MÜCADELE ARAÇLARI	157
- Açlık Grevleri ve Ölüm Oruçları.	164
14 HAZİRAN 1982-14 AĞUSTOS 1983.	169
- İşkence Merkezi Olduğu Dillere Düşen Metris'in Kabuk Değiştirilişi: 14 Haziran 1982-Mayıs 1983.	169
- Anma-Protesto-Kutlama Günlerinde Metris.	185
FAŞİZMİN SİYASİ KİMLİĞE VE İNSANLIK ONURUNA YÖNELİK SALDIRISININ ANA HALKASI: TEK TİP ELBİSE.	191
- İstanbul Hapishanelerinde Yeni Bir Dönem	194
- 4 Ağustos Gecesini Bir Devrimci Tutsak Anlatıyor	205
- 14 Ağustos Talan Operasyonunu Yaşayan Bir Tutsak Anlatıyor	214
14 AĞUSTOS-23 EKİM 1983, '83 YENİLGİSİNDEN SONRAKİ DURUM.	223
- 12 Eylülcülerin Metris'teki Devrimci Tutsaklara Açtığı Biyolojik Kimyasal Savaş ve Çöp Direnişi	229
- Metris'te İdarenin Yeni Taktikleri ve Propaganda Savaşı.	232
- Hapishaneler Mücadelesinde Dayanışmanın Yeri ve Önemi	237
- Metris'te Her Şey Teslim Alma Politikasına Göre Biçimlendiriliyor.	240
METRİS'TE DİRENİŞİN ÖRGÜTLÜLÜĞÜ: KONSEY.	245
- Soyarak Aramaya Cevap: Koğuş Direnişleri	248
- Metris'te Tep Tep Elbise'ye Hazırlık Saldırıları.	255
- Metris Toplama Kampında Direnişe Sızan «Beşinci Kol» Çalışması ve Bir Olay.	261

10 OCAK-11 NİSAN / SİYASİ TUTSAKLARA KARŞI
SALDIRININ ANA HALKASI TEK TİP ELBİSE:

DEVİRİMCİ DİRENİŞİN OLGUNLAŞMASI.	267
- Metris Tarihinin En Kanlı İki Haftasından.	270
- Bir Tutsak Tek Tip Elbisenin Zorla Giydirilmeye Başlandığı İlk Günü Anlatıyor.	284

AĞUSTOS 1983-NİSAN 1984:

METRİS ASKERİ CEZA VE TUTUKEVİ'NİN

TAM BİR TOPLAMA KAMPINA DÖNÜŞMESİ.	321
- Ağustos 1983-Nisan 1984, Faşizmin Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde Saldırı Yöntem ve Amaçları.	326

METRİS'TE İŞKENCE VE İŞKENCECİLER.
 331 |

- 12 Eylülcülerin Böl-Yönet Politikası ve İki Örnek.	342
- Metris'te İdare-Siyasi Polis İşbirliği Yoğunlaşıyor.	345
- Metris'te Haberleşme Savaşı ve Devrimci Yaraticılık.	346
SAĞLIK KOŞULLARI VE DOKTORLAR.	349
Can	361

SİYASAL TUTUKLULAR İÇİN BİR CEHENNEM,
BİR AVUÇ HAİN İÇİN «SOSYAL TESİS» OLAN
METRİS VE «REHABİLİTASYON» MERKEZİ

«TECRİT»	363
- Bir Tutsağın Tecrit Günleri.	365

11 NİSAN-26 HAZİRAN 1984, DİRENİŞÇİLERİN

CESETLERİYLE KURULAN BARİKAT.	395
- Direnişin Üçüncü Etabı: Ölüm Direnişi.	422
- Bir Ölüm Orucu Direnişçisi Hastaneye Götürülmesini Anlatıyor.	423
Ölümsüzlük	427

Bir Ölüm Orucu Direnişçisinden:

ÖLÜMÜ YENDİĞİMİZ GECE.	429
Ölüme Yatanlar	454

26 HAZİRAN '84-NİSAN '85,

«YOL AYRIMINA DOĞRU»	457
--------------------------------	-----

SAĞMALCILAR 15 KASIM 1985; DİRENİŞİN
SİYASAL ZAFERİ VE HAKLARIN ALINMASINA

DOĞRU EVRİLEN SÜREÇ.	467
------------------------------	-----

ARALIK 1985 METRİS, OLİGARŞİNİN BOŞA GİDEN
UMUTLARI VE YENİDEN YÜKSELEN

DİRENİŞ RUHU.	471
- Devrimci Bir Tutsak Sağmalcılar'dan Metris'e Gelişlerinin İlk Gününü Anlatıyor.	472
- 24 Aralık Gecesi, Bir Demokrat Tutsak Anlatıyor.	486
11 ŞUBAT 1986-11 EYLÜL 1987, HAKLARIN ADIM ADIM ALINMASINA DOĞRU.	495
- Hapishanelere Yönelik Genel Mücadele Kampanyası Tartışmaları ve 13 Ağustos 1987 Süresiz Açlık Grevi Direnişi	505
KADIN TUTSAKLARIN DİRENİŞİ, METRİS DİRENİŞİNİN ONURLU BİR SAYFASIDIR.	521
- Kendi Anlatımlarıyla Bayan Tutsakların Direnişinden Kesitler.	523
- Bayan Tutsakların Direnişinden Başka Bir Kesit	532
Kadife Tenli Zamanlara	549
BAŞKA BİR CEZAEVİNDEN GELEN BİR TUTSAKTAN.	551
METRİS GERÇEĞİ VE «DEMOKRAT»-«SOSYALİST» AYDINLARIMIZIN TAVRI	573
- Disk Davasından Tutuklular	573
- Metris'te Bir «Barışçı».	580
- Metris'te 35 Gün Kalan «Barışçılar» Üzerine Birkaç Söz	585
METRİS'TE DİRENİŞTEN KOPANLAR: YEŞİLLER, BAĞIMSIZLAR, HAINLER	587
DİRENİŞİMİZ VE TUTSAK AİLELERİ	603
Metris Marşı	623

yar yayınları

PK 531 - İstanbul

YAR YAYINLARI BİLİMSEL DİZİ

- ÖLÜMÜN UFKUNDAKİ ZAFER - *Yasemin Okuyucu*
- TÜRKİYE PROLETARYASI - *A. Şnurov*
- LEİPZİG DURUŞMASI - *E. Ficher*
- DEVRİM İÇİN SAVAŞMAYANA KOMÜNİST DENMEZ
– *Fidel Castro*
- KOLOMBİYA HALK GERİLLASI – *Jacobo Arenas*
- PARTİZAN SAVAŞI – *Marx-Engels/Lenin-Stalin*
- BÖLÜNME ÜZERİNE – *V. İ. Lenin*
- KIRSAL YAPIDA TOPLUMSAL DEĞİŞME - *Fuat Ercan*
- PROLETARYA KÜLTÜRÜ - *V. İ. Lenin*
- PARTİLEŞME SÜRECİ - *V. İ. Lenin*
- MARKSİZM-LENİNİZMİN İLKELERİ - *Kuusinen*
 1. *Diyalektik ve Tarihi Materyalizm*
 2. *Kapitalizmin Ekonomi Politikası*
 3. *Uluslararası Komünist Hareketin Teori ve Taktiği*
 4. *Sosyalizm ve Komünizmin Teorisi*
- FELSEFENİN İLKELERİ - *V. Afanasiev*
- TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİ-CEPHESİ

YAR YAYINLARI CHE DİZİSİ

- ASKERİ YAZILAR - *Che Guevara*
- SAVAŞ ANILARI - *Che Guevara*
- BOLİVYA GÜNLÜĞÜ - *Che Guevara*
- POLİTİK YAZILAR - *Che Guevara*
- SOSYALİZM VE İNSAN - *Che Guevara*
- SAVAŞÇIYA PRATİK ÖNERİLER - *Che Guevara*
- SOSYALİZMİN KURULUŞUNA DOĞRU - *Guevara*
- EKONOMİK YAZILAR - *Che Guevara*
- YAŞAMÖYKÜSÜ RÖPORTAJLAR MEKTUPLAR
– *Ernesto Che Guevara*
- ŞİİRLER - *Che Guevara*

YAR YAYINLARI ROMAN DİZİSİ

- SICAK KARLAR - *Yuri Bondarev*
- KIYI - *Yuri Bondarev*
- SORUŞTURMA - *Peter Weiss*
- PARTİZANIN KIZI - *Emil Koralov*
- DARAĞACINDA RÖPORTAJ - *Julius Fuçik*
- HAVANA DURUŞMASI - *Enzensberger*
- KURDU ÖLDÜRMEK İÇİN - *Julio Travieso*
- BAŞ EĞMEYENLER - *Boris Gorbato*
- BATAKLIK - *Paustovski*
- DARAĞACI - *Vasil Bıkov*
- PARTİ SIRRI - *Marko Marçevski*
- SENİ HALK ADINA ÖLÜME MAHKUM EDİYORUM
- *Mitka Gribçeva*
- VE ÇELİK BÖYLE SERTLEŞTİ I - *N. Ostrovski*
- VE ÇELİK BÖYLE SERTLEŞTİ II - *N. Ostrovski*
- YARIN BİZİMDİR YOLDAŞLAR - *Manuel Tiago*
- DEMİR TUFANI - *A. Serafimoviç*
- NASIL YAPMALI I - *N. G. Çernişevski*
- NASIL YAPMALI II - *N. G. Çernişevski*
- SABIRSIZLIK ZAMANI I - *Yuri Trifonov*
- SABIRSIZLIK ZAMANI II - *Yuri Trifonov*
- YEDİ ASILMIŞLARIN HİKAYESİ - *L. Andreyev*

İDİL İLK GENÇLİK DİZİSİ:

- MİŞKO - *Tansu Bele*

"Bir Direniş Odağı METRİS" ilk yayınlandığında büyük bir ilgi görmüş ve bu alandaki bir eksikliği de gidermişti. Kitabın ilk basımının yapıldığı Ocak 1989'dan bugüne hapishanelerdeki çatışma da boyutlanarak sürdü. Aradan geçen bu yıllara, büyük çatışmalar, '96 Ölüm Orucu gibi dünyayı ayağa kaldıran tarihsel direnişler sığdırıldı.

21 Eylül 1995 Buca, 4 Ocak 1996 Ümraniye ve '96 Ölüm Orucu gibi tarihe malolan direnişlerin yaratılması bir geleneğin sürdürülmesiydi de... Bu geleneğin kökleri Metris direnişine kadar uzanır.

Aradan geçen yıllar, hapishanelerin bugün de önemli bir çatışma alanı olması, mücadeleye katılanların azımsanmayacak bir boyutta olması, savaşımızın halklaşması, kitabın ikinci basımını yeniden bir ihtiyaç haline getirdi. Özellikle kitabı yeni kuşaklara ulaştırmak, tarihimizin öğrenilmesini sağlamak, bir bilinç yaratmak başlıca amaçlardandır.

ISBN 975-7530-58-1

